శ్రీ ర స్తు

ఉత్తర రామాయణము

(కంకంటి పాపరాజుకవి ప్రణీతము)

శ్రీ ర స్తు

ఉపోద్ఘాతము

ఈ మహాప్రపంచమును సృష్టించిన సృష్టికర్తయే ప్రపంచమందలి జీవకోటి కంతటికిని నధిపతియని మన మొప్పుకొనక తప్పదు. ఆ మహానుభావుఁడే సృష్టిలయ కారకుఁడై ప్రపంచ మందలి యా యా ఖండములలోఁ బలు తెఱంగులఁ గపట నాటక ఖేలన మొనరించు చున్నాఁడు. ఆ మహామహుని లీలల నర్థము చేసికొనఁగల మహాపురుషుఁ డిఁక ముందేమో కాని యిప్పటి వఱకు జన్మించి యుండ లేదని మా యభిప్రాయము. ప్రపంచ మందలి మానవకోటి కంతకు నొకే సృష్టికర్త యని మేము మరలఁ జెప్పఁ బని లేదు. అట్టి సర్వేశ్వరుని సృష్టిలో మత కుల భేదములకుఁ జోటు లేకుండెను. అందఱును నాది మధ్యాంత రహితుఁడగు సర్వేశ్వరుని తమ యిచ్చవచ్చిన తెఱంగున సేవించు చుండిరి.

అటుల జరుగుచుండ రాను రాను మానవులలో విపరీత బుద్ధులు పొడసూపె. దుర్మార్గులు ప్రబలి సన్మార్గులను బాధింపఁ దొడఁగిరి. సన్మార్గులు దుర్మార్గుల నెదుర్కొనఁ జాలక ఆదిమూర్తి యగు శ్రీమహావిష్ణువును బ్రార్థించి తమ్ముఁ జెనటుల వారినుండి రక్షింపఁ గోరిరి. అందుకు శ్రీమన్నారాయణుఁడు వారిం జూచి

శ్లోకము—

యదా యదాహి ధర్మస్య
గ్లానిర్భవతి భారత!
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య
తదాత్మానం సృజామ్యహం. 1

పరిత్రాణాయ సాధూనాం
వినాశాయచ దుష్కృతాం
ధర్మ సంస్థాప నార్థాయ
సంభవామి యుగే యుగే 2

—(భగవద్గీత ౪-వ అధ్యాయము.)

*

అనగా సృష్టిలో నేయే భూభాగమున దుర్మార్గులు ప్రబలి ధర్మమును నశింపఁజేసి యధర్మమును స్థాపింపఁ బూనుదురో; ఆ భాగమునందుఁ దా నవతరించి దుర్మార్గులఁ జెండి మరల ధర్మసంస్థాపన మొనరింతును భయపడ వలదని యానతిచ్చెను.

ఆ లక్ష్మీపతి తానానతిచ్చిన ప్రకారము దుర్మార్గులు ప్రబలినపు డెల్లయుఁ దానేదో యొక రూపముం దాల్చి వచ్చి దుష్ట సంహారంబును శిష్ట పరిపాలనంబును గావించు చుండెను. అట్టి భగవంతుని లీలలనే భాగవతు లవతారంబులని పల్కిరి. అట్టి యవతారంబు లసంఖ్యాకములు. అయిన నేలకో ప్రాజ్ఞులు

శ్లో. మత్స్యః కూర్మ వరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః
రామో రామశ్చ రామశ్చ బౌద్ధో కల్కిమేవచః,

అను దశావతారమునకే ప్రాముఖ్యము నొసంగిరి. మనము కూడ భగవంతుని యవతారంబు లసంఖ్యాకము లనియు నందు బుధులు సెలవిచ్చిన రీతినైన పేర్కొన్న దశావతారమునకే ప్రాముఖ్యము నొసంగుదము.

ఇఁక నవతారంబు లెన్ని విధంబులో కొంత చర్చించి యావల మన విషయమునకు వత్తము. అవతారంబు లంశావతారంబులు సంపూర్ణావతారంబులని రెండు విధములు. దశావతారములలో శ్రీరామావతారము సంపూర్ణావతారమును గూర్చి చర్చింతము.

పూర్వము సనకసనందనాది మహాఋషుల శాపంబునకు గుఱియైన జయవిజయులను లక్ష్మీకాంతుని ద్వారపాలకులు తాము సత్వరముగ శ్రీమహావిష్ణు సన్నిధానమును జేర నుద్దేశించి మూఁడు జన్మములు నారాయణునకు విరోధులుగనే జన్మింపఁ గోరినది సర్వజన విదితము. ఆరీతిగా జయవిజయులు ముందు హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశ్యపులుగ జన్మించి శ్రీమన్నారాయణమూర్తిచేఁ బొలియింపఁబడి రెండవ జన్మంబున రావణ కుంభకర్ణులై జనించిరి. అద్దానవుల నిర్జించుటకే శ్రీ విష్ణుమూర్తి రామావతారమును దాల్పవలసి వచ్చెను.

ఇపుడు కొందఱు వితండవాదులు శ్రీవిష్ణుమూర్తి 'రామ' అను పేరు తోడనే యేల అవతరింప వలెనని వాదింతురు. భగవంతుఁ డేనామమున యవతరించినను ఫలిత మొకటియే యని గుర్తింప వలెను. అందునను 'రామ' అను

నామకరణము| కేవలము దశరథమహారాజు కోరికపై వసిష్ఠమహర్షి కౌసల్యాదేవికి జనించిన పుత్రునకుఁ జేయఁ బడినదని తెలిసికొందురు గాత.

ఇక 'రామ' అను నామ మందలి గూఢార్థమును దెలిసి కొందము. రామ నామమున కనేకు లనేకార్థముల నొసంగుచున్నారు. 'రామ' అను శబ్దమున ర-ఆ-మ అను మూఁడు వర్ణము లిమిడి యున్నవి. ర, అను నక్షరమునకు శత్రువుల భస్మీకరించు వాఁడనియు. అ, యను వర్ణమునకు ప్రకాశ ప్రతాపాది గుణముల నొప్పువాఁడనియు, మ, యను నక్షరమునకు నాహ్లాదమును గూర్చు వాఁడనియు నర్థముఁ జెప్పుదురు.

ఆదియుఁ గాక యోగిపుంగవులు సమాధి కాలమున నతని యందు రమింతురు గాన 'రామ' అని యందురు. జనులను సౌందర్యాది గుణములచే రమింజేయు వాఁడు, 'రాముఁడు' అని చెప్పుదురు. ఆశ్రితుల నానందింపఁ జేయువాఁడు 'రాముఁడు'. ఇటులనే 'రామ నామపుఁ జెలమ'ను జల్లుకోఁదు, అందుండు నానార్థ జలరాశి యూరుచునే యుండును. కనుక రామనామ మందలి గూఢార్థ చర్చ నింతటితో ముగింతుము.

మన దేశము హిందూ దేశము. మనము హిందువులము. మన మతము హిందూమతము. అట్టి హిందూ మతమునకు సర్వేశ్వరుని దివ్య ప్రభావమును విశదీకరించి భగవంతుని యందు భక్తిని నెలకొల్పు వేదములే ప్రామాణిక గ్రంథములు వేదములు మనకెట్లు ప్రామాణికము లయ్యెనో యటులనే వాల్మీకి మహర్షి వలన రచింపఁబడిన శ్రీమద్రామాయణము స్రష్ట యాజ్ఞానుసారము నారద మహాముని యుపదేశము ననుసరించి రచింపఁ బడినందున నీగ్రంథమునకుఁ బ్రామాణిక గ్రంథముల ఘనత సంభవించె ననుటలో నతిశయోక్తి దోషము కలుగదు.

సంపూర్ణావతారుఁడగు శ్రీరామచంద్రుని చరిత్రయే శ్రీమద్రామాయణ మని మరలఁ జెప్పఁ బని లేదు. అట్టి మహాకావ్యమును రచించిన యాదికవి శ్రీ వాల్మీకిమహర్షి కీర్తిచంద్రికలు నల్దిశల వ్యాపించి స్థిరస్థాయియై వెలయుటయే గాక యమ్మహర్షి శ్రీరామచంద్రుని కరుణా కటాక్షములకు బాత్రుఁడై మోక్షమును సాధింపఁ గలిగెను.

భగవంతుని కృపాకటాక్షము వలన మనకు లభించిన యీ శ్రీరామ చంద్రుని చారిత్రక పవిత్ర గ్రంథరాజమును జతుర్విధ పురుషార్థములఁ గాంక్షించి పఠించినచో వారి జన్మము సార్థక మగుననుట తథ్యము. శ్రీ రామ పవిత్ర

నామ మందలి శక్తి నిరుపమానము. అందులకే భారత దేశమందు శ్రీరామా లయము గాని, రామమందిరము గాని, కడకు రామ భజన సమాజము గానిలేని గ్రామ ముండదని గట్టిగఁ జెప్ప వచ్చును. పౌరాణికుని వలన రామాయణ కథను జెప్పించుకొని విని యానందింపని మానవు డుండఁడనియే యనవలసి యున్నది.

శ్రీమద్రామాయణము సంపూర్ణ ప్రబంధ లక్షణములతోడను, నెనిమిది వందల ముప్పది సర్గల తోడను, బాల అయోధ్య అరణ్య కిష్కింధా సుందర యుద్ధ ఉత్తర కాండలను సప్త కాండములలో దేవభాష యందు రచింపఁ బడియెను.

ఆదికవి వాల్మీకి మహాముని రచించిన యీ మహాకావ్యమును నతని పిమ్మట గీర్వాణభాష యందే పలువురు కవిపుంగవులు గద్య నాటక చంపూ సంగ్రహ గ్రంథములఁ బెక్కింటి రచించి యున్నారు. గీర్వాణాంధ్ర భాషలలో శ్రీరామా యణమును గద్య పద్య ద్విపద పద యక్షగాన రూపములుగ రచించిన కవిశిఖా మణులను వారి గ్రంథములను లెక్కింప వీలు గాదనుటలో మా పొరబాటుండదని మనవిఁ జేయుచున్నాము ఇఁక నన్య భాషలలో భాషాంతరీకరణ మొనరింపఁబడిన కవులను వ్యాఖ్యాన కర్తలను విమర్శకుల నిందఱని చెప్పఁ గలవారెవరును లేరు. శ్రీమద్రామాయణ మహాకావ్యోత్కృష్టతను గుఱించి విపులముగఁ జర్చింపఁ దల చుట కిది సమయము కాదని యింతటితో విరమించు చున్నాము.

శ్రీరామ కథను ఎందఱెన్నివిధముల రచించినను, నెన్ని సారులు చదివి నను విన్నను మానవులకుఁ దనివి తీరుట లేదు. అందువలననే యాదికవి సంస్కృత మున రచించిన గ్రంథము సామాన్యులం చదువుటకును నందలి రసమును గ్రోలి యానందించుటకును నవగాశ ముండదని తర్వాతి కవులు తదితర బాసలలో వ్రాయఁదలంచి వ్రాసిరి. అట్టివారిలో ముఖ్యులఁ గొందఱ మాత్రము పేర్కొందుము.

రంగనాథకవి—శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్ర భాషలో రచించిన కవు లలో రంగనాథ కవి ప్రథముఁడని యాంధ్రలోక మంగీకరించెనని మేమనఁ బని లేదు. ఈకవి పుంగవుని జన్మస్థాన వంశ కుల గోత్ర సూత్రాదులఁ దెలిసికొనుట కేయాధారములు గన్పట్టక పోవుట సారస్వత దీక్షాపరులకుఁ జింతఁ గలిగింపక పోదు. రంగనాథకవి కోనబుద్ధరాజు (బుద్ధారెడ్డి) ఆస్థానకవియై యుండెనని పెద్దలు నిశ్చయించిరి. అతఁడు తన ప్రభువును మెప్పించి బిరుదులనో లేక బహుమతులనో పొందఁగోరి తన పేరున రంగనాథ రామాయణమును ద్విపద కావ్యముగ రచిం చెను, అద్దానిఁ గొందఱు కోనబుద్ధారెడ్డియే రచించి తన తండ్రియగు విట్ఠలరాజున కంకిత మొనరించె నందురు, ఇది విశ్వసనీయమా? అని ప్రశ్నించిన నంతరాత్మ

కాదని వెంటనే ప్రత్యుత్తరమిచ్చునో లేదో చూడుఁడు. కోనబుద్ధారెడ్డియే రచించి యుండినచోఁ దన విరచిత గ్రంథమునకు రంగనాథుని పేరేల తగిలించియుండును ? కష్టపడి వ్రాసినకవి పుంగవుఁడు తన గ్రంథమున కితరుల పేరు పెట్టుట కంగీకరింపఁడు. అందువలన రంగనాథరామాయణము రంగనాథునిదే యనక తప్పదు. ఒకవేళ రంగనాథకవి దిన కాంక్ష చేనో ప్రబల భీతిచేతనో తన రామాయణమునకు కోన బుద్ధరాజును కర్తగా జేయుట కంగీకరించి యుండి యుండ వచ్చును. పాపము కవి యేకారణము చేతనో తన ప్రభువును రామాయణకర్తగాఁ జేయ నెంచినను, భగవంతుఁడు సత్యమును వెల్లడించుటకేఁ గాఁబోలు దానికి రంగనాథ రామాయణమను నామమునే ప్రసిద్ధి యగునటు లొనరించి రంగనాథకవియే రంగనాథరామాయణ కర్తయని నిరూపించెను. అదియుఁ గాక రంగనాథుఁడే రామాయణోత్తర కాండను గూడ రచించి కోనబుద్ధరాజును కర్త నొనరించె నందురు. ఈవిషయమును గుఱించిన చర్చను బండితులకు వదలెదము.

భాస్కరుఁడు—(శ్రీ)రామాయణము నాంధ్రీకరించిన వారిలో భాస్కరకవి రెండవవాఁడు. రంగనాథుఁడు రామాయణమును ద్విపద కావ్యముగ రచింప భాస్కరుఁడు గద్య పద్యాత్మకముగ రచించెను. రంగనాథరామాయణ కర్తను గుఱించి కలిగిన సందేహమే భాస్కరరామాయణ కర్తను గుఱించియుఁ గలిగినందులకుఁ జింతింప వలసి యున్నది. అందులకుఁ గారణ మొకేపేరుగల భాస్కరులు పెక్కురుండుట చేతనే యనక తప్పదు. ఏది యెట్లున్నను మహనీయులు సరియగు 'భాస్కరరామాయణ' కర్తను నిర్ణయింపఁ గలిగిరి. అతనినే హుళక్కి భాస్కరుఁడని దృఢపఱచిరి. ఈభాస్కరుని యింటిపేరు మంగళవల్లి వారనియు నతఁడు తన యసమాన పాండిత్యమునుఁ జూచి యగ్రతాంబూలమును బొందెననియుఁ దాంబూలమునకుఁ గన్నడమున 'హుళకి' యను పేరుండుటచే ఆ పదమును భాస్కరుఁడు అను నామమునకుఁ బ్రథమమునఁ గూర్చి హుళకి భాస్కరుఁడని పిలువఁ దొడఁగి రనియు, నయ్యదియె క్రమముగ హుళక్కిగ మాఱి అతనికి మంగళపల్లి భాస్కరుఁడను పేరు మాసి 'హుళక్కి భాస్కరుఁడు' అను పేరు నిలిచెనని కొందఱందురు. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని పండితసభలోఁ బ్రఖ్యాతి గాంచఁ గలిగెను. ఇతఁడు రంగనాథకవికి సమకాలికుఁ డనియుఁ గోనబుద్ధరాజు ఆస్థానకవి రంగనాథుఁడు రామాయణమును ద్విపదకావ్యముగ రచించి ప్రభువు మన్ననలకుఁ బాత్రుఁడు గాఁనున్నాఁడని తాను గూడ ప్రభువు మన్ననలఁ బడయఁ గోరి రామాయణమును గద్యపద్యాత్మకముగ రచించి రంగనాథకవి రాజస్థానమునుఁ జేరు సమయమునకేఁ దాను గూడ వెళ్ళి తానొక రామాయణము ను రచించినటులు,

దానిని ప్రభువునకీఁదలఁచినట్లును జెప్ప నీ ప్రభువు కవిద్వయమును బోనాడఁ జాలక నిరువురి గ్రంథముల నందుకొనెననియు. అట్లందుకొనుటలో రంగనాథ రామాయణమును గుడిచేతను, భాస్కరరామాయణమును నెడమచేతను నందుకొనుటచే భాస్కరుఁడు తన పాత్రమునకు వన్నె తఱిగినట్లు భావించి ప్రభువుపై గినిసి నరాంకితము కంటె భగవదంకితమె లెస్సనుచుఁ శ్రీకృష్ణభగవానున కర్పించె ననియుఁ జెప్పుదురు. ఇట్టి యంశము లన్నిటిని నిచ్చటఁ జర్చించుటకంటె శ్రీరాముని చరితంబును నాంధ్రీకరించిన వారిలో భాస్కరకవిచంద్రుఁడు రెండవవాఁడని పాఠకులకు మనవి చేయుచున్నాము.

గోపీనాథకవి—శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచారిత్రమును దెనిగించిన వారిలో నీ కవి పుంగవుఁడు మూఁడవ వాఁడుగ గణింపఁబడెను. ఈతఁడు నెల్లూరు మండలము నందలి కావలి తాలూకా యందలి లక్ష్మీపురమున జన్మించె ననియు నిక్కవి పుంగవుని వంశమున కాదిపురుషుఁడు గోపీనాథుని వేంకటశాస్త్రియనియు వేంకటశాస్త్రికిఁ గామాక్షీ దేవియను కళత్రము వలన బుచ్చన (బుచ్చనార్యుఁడు) యుదయించె ననియు ఆ బుచ్చనార్యునకుఁ గోనమాంబయను భార్యవలన నరస శాస్త్రి జన్మించె ననియు అతనికి వేంకటాంబవలన పద్మనాభశాస్త్రి బుచ్చన్న అను పుత్రులు జన్మించి రనియు నందు పద్మనాభునకు లక్ష్మీదేవి యను నర్ధాంగి వలన వేంకటనాథుఁడు అను పుత్రుఁడు జన్మించె ననియు ఆ వేంకటనాథుఁడె గోపీనాథ రామాయణమును రచించె ననియు దెలియుచున్నది.

ఈ కవికుల తిలకుఁడు పై రంగనాథ భాస్కరుల వలెనే రామాయణమును వాల్మీకి రామాయణము ననుసరించియే గద్యపద్యాత్మికముగ రచించి భాస్కరుని వలెనే తన కృతిని నరాంకిత మొనరింపక శ్రీకృష్ణభగవానున కర్పిత మొనరించి శ్రీరామచంద్రుని కరుణాకటాక్షమునకుఁ బాత్రుఁడై స్వర్గము నలంకరించెను.

ఆంధ్రవాల్మీకి—రాయలసీమలోఁ గడప మండలము పూర్వము నుండియు మహాకవులకు జన్మస్థానమై వెలయుచున్నదని వ్రాయుటలో నతిశయోక్తి దోసముండునని పాఠకులు భ్రమింపకుందురు గాక.

అట్టి కడప మండలము నందలి జమ్మలమడుగు పట్టణమున నాంధ్రవాల్మీకి వావిలికొలను సుబ్బారావు, ఆవల వాసుదాసు అని పిలువఁబడెడి ఆంధ్రవాల్మీకి జన్మించెను. ఈ కవికులఁ తిలకుఁడు బహుగ్రంథకర్తయైన భక్తశిఖామణి యనిపించుకొని బమ్మెర పోతనామాత్యుని వలె రామభక్తుఁడై, ఒంటిమిట్ట యని పిలువంబడు నేకశిలా నగరమందే యాశ్రమము నేర్పఱచుకొని బమ్మెర పోతనా

మాత్యుఁడు భాగవతమును రచించి కోదండరామున కర్పించినటులఁ దాను సహితము వాల్మీకి రామాయణమును మూలము ననుసరించి యాంధ్రీకరించి యా కోదండరామునకే యర్పించి శ్రీరామ పాదపంకజములఁ జేరి రామాయణమును రచించిన నాలవకవి యనిపించుకొనెను.

జనమంచి—జనులందఱి చేతను మంచివాఁ డనిపించుకొని మరణించిన యీ కవిశిఖామణికి జనమంచి నామము సార్థకమయ్యెను. కావ్యస్మృతితీర్థ కళాప్రపూర్ణ యిత్యాది బిరుదులఁ బడసిన శ్రీజనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు శ్రీవాల్మీకి రామాయణమును తెనుఁగున నిర్వచనముగ వ్రాసి వెలయించి భగవంతున కర్పించి భగవంతునిఁ జేరఁ గలిగిరి. ఈ పండితకవి నెల్లూరుమండలమున గడపజిల్లాకు సరిహద్దులో నుండు కలవాయి యను గ్రామమున జన్మించి కడప మండలమునఁ బెరిగి తమ కవితాకీర్తిచంద్రికల నాంధ్రావనియం దంతటను బ్రకరింపఁ జేసి కడిప పట్టణమునఁ బంతొమ్మిది వందల యేబదియవ సంవత్సరము జూలై మొదటి తేది (1-7-1950) పరమపదించిరి. శ్రీరామభద్రుని దివ్యచరిత్రమును రచించిన వారిలో నీకవి పుంగవుఁడు అయిదవవాఁడు.

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి — శ్రీమద్రామాయణమును తెలుఁగుబాసలో రచించి కీర్తి వహించిన కవితావతంసులలో శ్రీపాదవారు ఆఱవ వారని తెలియుచున్నది. ఈమహాకవి భారతమును సంపూర్ణముగ నాంధ్రీకరించుటయే గాక శతాధి గ్రంథకర్తయు కళాప్రపూర్ణ కవిసార్వభౌమ మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితులు, ప్రకృతపు ప్రజాప్రభుత్వ ఆస్థానకవియునై ఆంధ్రభారతిని తన యమూల్య గ్రంథరత్నము లచే నలంకరించు చున్నాఁడు.

పూర్వకవులలోనేమి ప్రకృతపు సత్కవులలో నేమి మున్ముందు ఆంధ్రభారత పవిత్రగర్భమున నుద్భవింపఁ బోవు కవికుమారులేమి శ్రీరామాయణమునే రచించి శ్రీరామ కటాక్షమును గడించఁ గలరు. కొందఱు ఆంగ్లభాషాధురంధరులు ఒక రామాయణము చాలదా వ్రాసినదే వ్రాయుటకంటెఁ గ్రొత్తమార్గము ననుసరించి సాంఘిక గ్రంథముల నెలకొల్పి సంఘసేవ చేయరాదా? యని యెత్తిపొడుతురు. పాపము వారు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచారిత్రము ఎందఱి కవులచే లిఖింపఁ బడినను ఎన్ని భాషలలోకి భాషాంతరీకరించినను దనివి తీరుట లేదను దానిలోని సత్యమును గ్రహింపరైరి. శ్రీరామాయణము ప్రపంచమున నిందఱు కవులచే రచింపఁ బడెననియు, నిందఱిచే నిన్ని భాషలలో భాషాంతరీకరింపఁ బడెననియు నిష్కర్షగఁ జెప్పఁగల వారు లేకున్నారు ఏకవి గాని గ్రంథకర్త గాని

నేగ్రంథమైనను సద్గతిఁ గూర్పఁ గలదను నమ్మకము తోడనే పైకవులవలె రామాయణమును గాక తాను ఉత్తరరామాయణమును రచింప సంకల్పించెను. అవలఁ దన కృతికి దగిన కృతిభర్తను సంపాదింప నెంచి యోజించుచు నిద్రింప స్వప్నమందు శ్రీమదనగోపాలుఁడు సాక్షాత్కరించి నీవింతకుమున్దు రచించి నాకు సమర్పించిన విష్ణుమాయావిలాసము అను యక్షగానము వలెనే ఉత్తరరామాయణమును గూడ సమర్పింపు మనియు, నందు వలన నతనికిని నతని గ్రంథమునకును శాశ్వతకీర్తి కలుగఁ గలదని చెప్పి యదృశ్యుఁడైనట్లుఁ గవి తన 19-22 వ పద్యములలో లిఖించెను.

పాపరాజు వేకువన నిదురనుండి లేచి స్వప్నమున శ్రీమదనగోపాలుఁడు సాక్షాత్కరించి పలికిన వచనముఁ దనమిత్రుఁడగు పుష్పగిరి అప్పయ్య కుమారుఁడగు తిమ్మయ్యను బిలిపించి యున్నదున్నట్లు వచింపఁ దిమ్మయ్య మిక్కిలి సంతసించి అన్నా! నీవు కృతిభర్తకై వెదకుచుండ శ్రీకృష్ణభగవానుఁడే నీపుత్రినిఁ బ్రేమించి తనకు సమర్పింపఁ గోరెను కదా! శ్రీమదనగోపాలుఁడే నీయల్లుఁడాయెను గదా! ఔరా! నీవు ధన్యుఁడవైతివి. నీజన్మము సార్థక మాయెను లెమ్ము. సత్వరమున నీకృతిని ముగింపుమని తన మిత్రునిఁ బ్రోత్సహించి తన నిజసదనంబున కేగినవాఁడయ్యె.

ఇచ్చట మఱియొక యంశమును జర్చింప వలసి వచ్చినది కొందఱు కంకంటి పాపరాజు తన ఉత్తరరామాయణమును పుష్పగిరి తిమ్మకవి సహాయముతో వ్రాసెననువారును, పాపరాజు గారికిఁ దాను ఋణపడిన విత్తము నీయఁజాలక తిమ్మకవి ఉత్తరరామాయణమును రచించి పాపరాజున కొసఁగి తన యప్పును దీర్చుకొనెననువారును, నట్లొసఁగిన గ్రంథమును వేయిన్ని యేడువందల తొంబదవ సంవత్సర ప్రాంతమునఁ బాపరాజు తనపేరఁ బ్రకటించు కొనెననువారును గలరు. కాని వీరి పలుకు లన్నియు సత్య దూరములని యించుక యోజించినచోఁ దెలియఁ గలదు. ఈవందతిఁ గల్పించిన వారి పలుకులు నమ్మదగినవి కావని యీక్రింది విషయములు చెప్పక చెప్పు చున్నవి.

1. కంకంటి పాపరాజు కవిత్వము చేతఁగాని దద్దమ్మకాదని యతఁడు వ్రాసిన యాశ్వాసాంత గద్యములే చాటు చున్నవి. అట్టి మహాకవి యితర కవిచే వ్రాయఁబడిన గ్రంథమును దనపేరఁ బ్రకటించు కొనెనను వారాకవి పుంగవునకు మహాద్రోహ మొనర్చిన వారు కాఁగలరు.

2. పుష్పగిరి తిమ్మనార్యుఁడు ఉత్తరరామాయణమును వ్రాసి యుండినచో; పాపరాజు తన స్వప్న వృత్తాంతమును తిమ్మకవిని తన యింటికిఁ బిలిపించుకొని చెప్పవలసినంత యవసర ముండి యుండదు కదా! అంతకు ముందు తిమ్మకవి యేమైన ఉత్తరరామాయణమును రచించి నట్లు గాని రచింప నున్నట్లు గాని యితరు లట్లుండఁ దిమ్మకవియైనను నెచ్చటను వ్రాసి యుండలేదు.

3. పుష్పగిరి తిమ్మకవి భర్తృహరి నీతిశతకమును, సమీరకుమార విజయమును దప్పఁ దదితర గ్రంథముల రచించినట్లు సాక్ష్య మిచ్చు వారెవరును లేరు.

4. ఏదో పాపరాజుగారి కిచ్చిన గ్రంథమును గుఱించి నేనేలఁ బదుగురకుఁ జాటవలెనని తానెచ్చటను దాని నామమైనఁ గనఁబఱచ లేదనియు, నటులఁ గన బఱచినఁ బాపరాజున కపయశముఁ దెచ్చిన వాఁడనగుదుననియు భావించి తిమ్మనార్యుఁడు ఉత్తరరామాయణ ప్రశంసను బొత్తిగ వదలెనని యనుకొందమన్న; తిమ్మకవి కవిత్వమునకును; ఉత్తరరామాయణ రచనకును నేలాటి సంబంధ ముండి నట్లు కనఁబడదు.

5. కవిత్వమును కళ ప్రారంభమైనది మొదలు గ్రంథకర్తల రచనలఁ బరిశీలించి చూచినచో నేరెండుమూఁడో అంతకంటె యెక్కువో వ్రాసిన ఒక గ్రంథకర్త శైలిని పోకడలను జూచిన నతని ప్రతిగ్రంథములోని శైలి యుద్దేశములు మున్నగునవి కొంచె మించుమించు ఒకే విధముగ నుండునని పండితులకు మేము చెప్పఁ బనిలేదు. ఇఁకఁ బుష్పగిరి వారి గ్రంథములోని రచన పోకడలు మున్నగు వానిని; ఉత్తరరామాయణ రచన పోకడతోఁబోల్చి చూచి నేలాటినచో సంబంధ మున్నట్లు కనఁబడనందున నుత్తరరామాయణకర్త కంకంటి పాపరాజు గారే యని తీర్మానింప వలసినదే కాని మఱొకరిని తీర్మానించుటకుఁ గారణ మగుపడుట లేదు.

గ్రంథప్రాశస్త్యము-ఇది మహాకావ్య లక్షణముల యందించుకేని కొఱఁతలేకుండ రచింపఁ బడినయీ గ్రంథ రాజలక్షణముఁ గూర్చి మేము వ్రాయఁ దలఁచుట కంటెఁ బాఠకులకే వదలి మా శ్రమ తగ్గించుకొనుట లెస్సయని మా తలంపు. ఒక వేళ నా ప్రయత్న మొనరించినను దివ్యతర ఫలాహారాదుల ముందిడుకొని తినఁ బోవు వారికి దూరమునఁ గూర్చుంజి యా పదార్థముల రుచిని వర్ణింపఁ బూని నట్లుండునని మాయభిప్రాయము వేయేల. ఈ గ్రంథరత్నమున (శ్రీ)కారము మొదలుకొని యంత్యాక్షరము వఱకుఁ గల ప్రతి పద్యగద్యాక్షరముల పొందికలో గొప్ప పటిమ గలదనియు, నేపద్యమును జదివినను మనోల్లాసమును గలిగించు

విషయము.			పుటసంఖ్య.

విషయము. పుటసంఖ్య

తృతీయాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

పంచమాశ్వాసము

* *

విషయము పుటసంఖ్య.

ష ష్ఠా శ్వా స ము

అష్టమాశ్వాసము

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

పీఠిక

శ్లో. చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరం,
ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్.
రామాయ రామభద్రాయ రామచన్ద్రాయ వేధసే,
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః,

ఇష్టదేవతాప్రార్థనము

శ్రీరాధాధరబింబముం గొఱయు రాచిల్కన్ నిజోరస్థలీ
హారాజన్మణికాంతి రాఁ బిలిచి తద్రాకేందు బింబాననా
స్మేరాంకూరముచేఁ గృతార్థుఁ డగుచుం జెల్వొందు గోపాంగనా
జారగ్రామణి కృష్ణుఁ డీవుత మహైశ్వర్యంబు మా కెప్పుడున్, 1

లక్ష్మిస్తుతి

సీ. పుష్కరవిహరణంబు వహియించి యచలానుగుణవృత్తి యవధరించి
యార్యాభిగణ్యసౌకర్యంబును రహించి ప్రజలహిరణ్యవర్ధనత మించి
త్రిభువనాంచితరూపవిభవంబు ప్రాపించి భృగుకులంబు పవిత్రముగ జనించి
యంభోధిభంగలీలాసక్తి వర్తించి కామపాలనరీతి ఖ్యాతిఁ గాంచి

తే. పుణ్యజనములపూజనములు గ్రహించి
కలికితన మెందు నిట్టిది కలదె యనఁగఁ
జెలువు చెలువునలు వొందు కలిమిచెలువ
మెచ్చి నిచ్చలు మాకోర్కు లిచ్చుఁగాత, 2

శివస్తుతి

చ. వనితరొ వెండికొండ నెలవంకలు పెక్కు వహించెఁ జూచితే
యని సరసోక్తిఁ దా ననిన సచ్చపుగందపుఁబూఁతగుబ్బ జా
తిన నునుఁబైఁటకొంగు సవరించుచు నవ్విన గౌరిఁ గౌఁగిటం
దనిపెడుచంద్రశేఖరుఁ డుదారకృపన్ మముఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. 3

పార్వతీస్తుతి

ఉ. ఊరక చుట్టుకొన్నఁ గమలోత్పలపంక్తులు వాడు నంచునో
యేఱును గూర్చి చుట్టితివ యెంతటిజాణవు మేలు మేలు నీ
నేరుపు మెచ్చవచ్చు నని నిచ్చలు మచ్చిక శంభుఁ గేరు నీ
హారగిరీంద్రకన్యక దయామతిఁ గోర్కులు మా కొసంగుతన్ 4

బ్రహ్మస్తుతి

చ. భువనములం బ్రసిద్ధిఁ గని భూరితరోర్మివరప్రభావ మొం
ది విధునిరాక కుబ్బుచు సుదీర్ణగుణాంచితరత్నరాశియై
కవులు సమాశ్రయింపఁ దగి కర్బురగర్భత శ్రీగురుత్వముం
దవులుసరస్వతీశ్వరుఁ డుదారత మాకుఁ జిరాయు వీవుతన్. 5

సరస్వతీస్తుతి

చ. తనహృదయాంబుజాతమునఁ దార్కొను నాథగతానురాగవా
హిని వెలిఁ గ్రమ్మఁ జేసెనొకొ యీగతి నాఁగ విధాత చెంగటన్
దనరి జపాప్రసూనసవిధస్ఫటికాకృతిరక్తిఁ గుల్కు వా
గ్వనజదళాక్షి మా కొసఁగుఁగాత వచోరచనాచమత్కృతుల్. 6

విఘ్నేశ్వరస్తుతి

మ. కలుషేభావళి నాఁప నంకుశము విఘ్నక్ష్మాధరశ్రేణి ప్ర
క్కలు గావింప వరస్ఫురత్కులిశముల్ గర్వప్రమత్తారివీ
రుల బంధింపఁగఁ బాశ మున్నతమనోరుగ్రేణువుల్ మాన్పఁ బు
ష్కలదానాంబువు లూనువేల్పడఁచు మత్కావ్యాంతరాయచ్ఛటల్. 7

ఆంజనేయస్తుతి

సీ. శైశవంబుననె భాస్కరు మ్రింగె నితని తేజమున కేఘనుఁ డింక సదృశుఁ డనుచు
హనుతటోద్ధతి వజ్రమడంచె నీతనితనుదృఢిమ కేమింకఁ బోల్పఁ దగునటంచు
నురుధాటిఁ గడలిలో మెఱసె నీతనిధీరతకు నెయ్యది యింకఁ బ్రతి యటంచు
వాలాగ్రమున గిరుల్ వ్రాల్చె నీతనిధైర్యసంపద కిఁక నెవ్వి సాటి యనుచు
తే. జానకీరామచంద్రు లేశౌర్యవంతు
పటుగుణస్ఫూర్తు లప్పటప్పటికి నెంతు
రామకాంతు నతిదాంతు నరికృతాంతు
నతులమతిమంతు హనుమంతు నభినుతింతు. 8

సుకవిప్రశంస

ఉ. ఏకవిజిహ్వఁ దొల్త నటియించె సరస్వతి పాదనూపురో
ద్రేకరుఝుళంఝుళార్భటులు దిక్కులఁ బిక్కటిలంగ నేశుభ
శ్లోకుని మానసాబ్జమున శోభిలెఁ దారకహంస మట్టివా
ల్మీకిమహర్షిశేఖరు నమేయగుణాకరు నాశ్రయించెదన్. 9

మ. ధరణీభృన్మణివాళివర్తనములం దళ్కొంది యాదోర్యక్షివై
ఖరి ప్రాపించి యహీనవిస్ఫురదలంకారాప్తి శోభిల్లి భూ
రిరసారూఢిఁ జెలంగి యర్థవరమైత్రిం జొక్కు మేటౌ కవీ
శ్వరులన్ గొల్చెద సన్మనోహరకళాచంచత్ప్రభావాఢ్యులన్, 10

కుకవినిరాకృతి

చ. సరసతఁ దామునుం దెలియఁ జాలరు చెప్పిన నీసు లేక యా
దరణ వహించి యూఁకొనరు తప్పులె పట్టుదు రొప్పుఁ గన్న మె
చ్చరు వెడయుక్తు లెన్నుదురు శక్తులు గా రొకఁడైన నింపు చే
కుఱ రచియింప నట్టిచెడుగుల్ విన నోర్తురె సత్ప్రబంధముల్. 11′

వ. అని యిష్టదేవతాప్రణామఖేలనంబును విశిష్టకవిస్తుతిమేళనంబును నికృష్టకవి
జనావహేళనంబునుం గాంచి, 12

కృతిప్రశంస

మ. పరమశ్రావ్య మఘవ్యయామితకథాభవ్యంబు దీవ్యత్సుధీ
పరిషత్సంతతసేవ్య మబ్జభవసంభావ్యంబునై మించు ను
త్తరరామాయణకావ్యమున్ మృదువచోధారార్థసందర్భని
ర్భరతత్తద్రసముల్ రహింప రచియింపం బూనితిన్ వేడుకన్. 13

మ. వరుసం దిక్కనయజ్వ నిర్వచనకావ్యంబై తగం జేసె ను
త్తరరామాయణ మద్దనన్ మఱి ప్రబంధంబాని నిర్మించ నే
సరసత్వంబని ప్రాజ్ఞులార నిరసించం బోకుఁడీ రాఘవే
శ్వరుచారిత్రము నెందఱెన్నిగతులన్ వర్ణించినం గ్రాలదే. 14

ఉ. మానక కర్మభూమిపయి మానుషదేహముతో హితాహిత
జ్ఞాన మెఱుంగు బ్రాహ్మణుఁడు చారుకవిత్వము నేర్చి జానకీ
జానికథల్ రచింపక యసత్కథ లెన్ని రచించె నేనియున్
వాని వివేక మేమిటికి వానికవిత్వమహత్త్వ మేటికిన్. 15

చ. శ్రీకరరామమంత్రజపసిద్ధి బ్రసిద్ధి వహించి వెన్క వా
ల్మీకి రఘుప్రవీరుకథలే రచియించి గదా చెలంగె ము
ల్లోకములందు నెల్లమునులుం గొనియాడఁగ నట్టి దౌటఁ బు
ణ్యైకరమైన రాముకథ హైన్యము మాన్పదె యెట్టివారికిన్. 16

శా. ఆవాల్మీకిమనీషివర్యమతిమంథాహార్యసంశోభితం
బై విశ్వాతిగకామితార్థఫలదం బై శ్రీపదం బై సుశ
బ్దావాసం బయి మాధురిం దనరురామాంచత్కథాక్షీరపా
రావారంబు సమాశ్రయింతుఁ గవితాప్రఖ్యాతి కర్హంబుగన్. 17

చ. ఇహపరసాధకం బన రహించు ప్రబంధ మొనర్ప శ్రీరఘూ
ద్వహునిచరిత్రముం దొరకె వాసిగ నీకృతిరత్నమే మహా
మహునకు సంతసంబున సమర్పణ సేయుదు నంచు నెమ్మదిం
దుహితకు భర్తనారయుజనుం బలె యోజన సేయుచున్నడన్. 18

కృతిపతినిర్ణయము

సీ. పొడుపుఁగెంపు వహించు బెడిదంపునిను గెంపురహినింపు కంఠహారంబువాఁడు
కోమలాంఘ్రులయోర గొనబుఁజెంగులు జాఱఁ గట్టినబంగారుబట్టవాఁడు
శృంగారగతి మీఱి చెలువొందుకస్తూరితిలకంబుచే ముద్దుగులుకువాఁడు
మకరకుండలలోల మణిజాలరుచి మీఱఁ దళుకొత్తు చెక్కుటద్దములవాఁడు

తే. తలను వలగొన్న పించెపుదండవాఁడు, విమలశతపత్త్రజైత్రనేత్రములవాఁడు
మురళి డాచేతఁ గలజగన్మోహనుం డొకండు నాస్వప్నమునకు సాక్షాత్కరించె.

క. ఏనును నతనిం బొడగని, ధ్యానంబున నలరు శ్రీమదనగోపాలుం
డౌ నని కలలోననె పర, మానందముఁ జెంది మ్రొక్కి యర్చించు నెడన్. 20

ఉ. అమ్మహనీయకీర్తి కరుణాన్వితుఁ డై యను వత్స నిప్రబం
ధమ్ము మదంకితంబుగ నొనర్పు కృతార్థుఁడ వయ్యె దింతె కా
దిమ్మహి వసువాహన సమృద్ధ రమారమణీయ భోగభా
గ్యమ్ములుఁ గల్గెడుం గృతియు నారవితారకమై ప్రకాశిలున్. 21

తే. శ్రీవెలయ మున్ను విష్ణుమాయావిలాస, యక్షగానంబు మాకె సమర్పణముగఁ
జేసి తది యాదిగా మేము నీసుధాను, సారివాక్కులఁ జొక్కియున్నార మనఘ.

క. అని పల్కి యాకృపాళుఁడు, సనుటయు నే మేలుకాంచి స్వప్నమునందుం
దను నేలుస్వామిఁ గనఁ గలి, గెనె యని రోమాంచకంచుకితగాత్రుఁడ నై. 23

మ. హనుమద్దివ్యపదారవింద మకరందానందనేందిందిరా
త్మ ననేకాంధ్రకృతిప్రకల్పనసమర్థుం బుష్పగిర్యప్పనా
ర్యసత్పుత్త్రునిఁ దిమ్మనాఖ్యకవిచంద్రుం మత్సహాశ్రోతఁ బ్రొ
ద్దున నేఁ బిల్వఁగఁ బంచి కన్నకల సంతోషంబునం దెల్పినన్. 24

మ. అతఁ డానందముఁ జెంది నన్నుఁ గని యన్నా జాళువాపైఁడికిం
గృతవర్ణాంచితరత్న మబ్బినటు లయ్యెం నీవు వాక్ప్రౌఢిమం
గృతి సేయంగఁ దొడంగు రామకథకుం గృష్ణుండు రాజౌటఁ బ్ర
స్తుతి గావింపఁగ మాకు శక్యమె భవత్పుణ్యప్రభావోన్నతుల్. 25

తే. అని కిరీటికి శౌరి తోడై నయట్లు, లమ్మహాకవి సాహాయ్య మాచరింపఁ
గృతి నొనర్పఁగఁ బూనినయేను మొదట, నెంతు మద్వంశవిధ మది యెట్టులనిన.

—— గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము ——

సీ. అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారు లార్వేలవారు
కల్పకబలికర్ణకలశార్ణవోదీర్ణవితరణోదారు లార్వేలవారు
సజ్జనస్తవనీయసతతనిర్వ్యాజపరోపకారు లార్వేలవారు
ఘనదుర్ఘటస్వామికార్యనిర్వహణప్రవీణతాధారు లార్వేలవారు
తే. విమతగర్వాపహారు లార్వేలవార, లట్టి యార్వేలవారిలో నలఘుకీర్తి
వెలయు శ్రీవత్సగోత్రారవింద హేళి, మహితగుణశాలి వల్లభామాత్యమౌళి. 27

ఉ. ఎల్లభయంబులన్ విడువుఁ డేఁ గల నంచు వచించి ప్రేమతో
భిల్లభరించు బంధుజనబృందము డెంపమునందు భక్తిరం
జిల్ల భజించు సంతతము శ్రీహరిదివ్యపదారవిందముల్
వల్లభమంత్రి బుద్ధి సురవల్లభమంత్రి యమాత్యమాత్రుఁడే. 28

క. శ్రీవల్లభుండు లక్ష్మీ, దేవిని మును పెండ్లియైన తెఱఁగునఁ దనరన్
దేవేరిఁగ లక్ష్మాంబిక, నావల్లభమంత్రి పెండ్లియాడెన్ వేడ్కన్. 29

సీ. జడనిధిఁ బొడమనిజలజాతగేహిని చండికాఖ్యఁ దొఱంగుశైలకన్య
బహుముఖావాసంబుఁ బాయుసరస్వతి గోత్రభిత్సతి యనఁగూడినిశచి
చక్రవిద్వేషణాశ్రయ గానిరోహిణి పతి ప్రతాపము మెచ్చి ప్రబలుసంజ్ఞ
హీనవంశోత్పత్తి లేనియరుంధతి పృథుపంక మొందనిభీష్మజనని
తే. యీమె యౌ నని చుట్టంబు లెల్లఁ బొగడ, నగణితక్షాంతిసంపద నవనిఁ బోలి
వల్లభునిసేవ సేయు నవార్యలలిత, లక్షణకదంబ కంకంటి లక్ష్మమాంబ. 30

క. అల్లక్ష్మమాంబయందు దా, వల్లభనామప్రధానవర్యుఁడు గనియెన్
బల్లవబాణాకారున్, హల్లకహితకీర్తిధారు నయ్యనధీరున్. 31

మ. కనకాహార్యసమానధైర్యుఁ డగుకంకంట్యయ్యనామాత్యవ
ర్యునకుం బ్రాక్తనమంత్రు లద్భుతసమంత్రుల్ విశు
ద్ధనయోద్యుక్తిఁ బరోపకారవినయాదార్యప్రసక్తిన్ మృదూ
క్తి నిజస్వామిహితోరుకార్యఘటనాధీశక్తిఁ బోలరే. 32

క. అయ్యనవద్యగుణావని, యయ్యనమంత్రిమణి నరసమాంబ వివాహం
బయ్యె నహార్యకుమారిని, నెయ్యంబునఁ బెండ్లియయిన నెలతాల్పురహిన్. 33

సీ. వసియింప ప్రభుఁ డురం బొసఁగినచో వనహితంబు డాయు శ్రీసతి హసించి
ప్రియునిసామేన నుండియును తత్తేజంబు సైరింపఁ జాలనిశాంభవి నగి
విభుసమ్ముఖంబున వెలసియు బహురసజ్ఞాధీనయైన బ్రహ్మాణిఁ దెగడి
తన కెందు గతి యైనధవునిలావణ్యంబుఁ గలయునప్పు డడంచుగంగఁ గేరి

తే. యేకొంతయు లేక యనేకభక్తి చే [illegible] పరిచర్య సేయు నపుడు
ధర్మగుణధామ పతిదేవతాలలామ, ధన్యమతి పేటి వరసమాంబాపధూటి. 34

క. ఆనరసమాంబగర్భాం, భోనిధి నమృతాంశుచందమున దానయనో
నూనవిభావిభవైకవి,ధానం బగునప్పయప్రధానుఁడు [illegible]మె. 35

మ. దయమానాత్మదయాబ్ధిగుప్తకవివిద్యావైదుషీభోజభూ
దయితగ్రామణి పూర్వదాత్మమహిమాధఃకారిదానప్రభా
తయశోధాతద[illegible] మహోవంభూతవామాంగనం డ
ప్పయమంత్రీశ్వరుఁ [illegible] నుతింపం [illegible]దే యెయ్యెడ[illegible]. 36

తే. వినయమున కిమ్ము దాక్షిణ్యమునకు నెలవు
సత్యమున కాస్పదము సదాచారమునకుఁ
బ్రాపునై పుణ్యమునకుఁ జేపట్టు గొమ్మ
యలవియె నుతింపఁ గంకంటి యప్పఘనుని. 37

క. జననుతుఁ డయ్యప్పఘనుం, డనఘుఁడు చిననారి నరసయకుఁ దిమ్మయకు[illegible]
దనుజామణియై గుణములఁ బెనుపొందిసనరసమాం[illegible] [illegible]యెయ్యె[illegible]. 38

సీ. తలఁప సురాధీశుతల్లి గాకుండెనే నదితి నించుక నాటి యనఁగ వచ్చు
రూఢిగా దోషాకరుని బెంపకుండెనే ననసూయ [illegible] యనఁగ వచ్చు
శక్తి గర్భిగరించక యుండెనే నరుంధతి నొక్క[illegible] యనఁగ వచ్చు
జనులు నిందింప మందునిఁ గాంచకుండెనే [illegible] సీయవచ్చు

తే. నక్కడవ లున్న వార లయ్యతివకుఁ బ్రతి
యాదురే యని బుధు లెంచ నతిశయిల్లె
నప్పయామాత్యవరా[illegible] యర్ధాంగలక్ష్మి
నయదయాదిగుణాలంబ నరసమాంబ. 39

క. అన్నరసమాంబయందు స,మున్నతగుణుఁ డప్పనార్యముఖ్యుఁడు గనియెన్
సన్నుతిఁ బాపరాజా, ఖ్యన్నరసింహాభి[illegible] గుణము [illegible]లయఁగన్. 40

తే. వారిలోఁ బాపరాజాఖ్యవర్యుఁ గన్న, వాఁడ [illegible] వ్రతపుణ్యవాసనావి
శేషమునఁ గృష్ణదేవునిఁ జెలఁగఁ గొలిచి, తత్కృపమహా[illegible] [illegible] దలఁచినాఁడ.

ఉ. కాంచనగర్భశంకరముఖత్రిదశేంద్రులు [illegible]
ర్తించిన మెప్పుతో విననికృష్ణుఁడు మత్కృ[illegible]
ర్థించి వినన్ స్వకీయకృపచే పిలసిల్లెడువాక్కు[illegible] దా
ర్చించినచిల్క పల్కు విన [illegible] వహింపక యుండురే ధార[illegible]. 42

శా. వైదర్భీవిలసద్విలాసమునఁ జెల్వంబూని సత్ప్రోక్తిన
తై దీపించి కళింపజోజ్జ్వలరసాప్తిన్ మించి భద్రాత్మకం
బై దీవ్యద్ఘనలక్షణాశ్రయసమాఖ్యం గాంచుమత్కావ్యమా
ఘ్రాణన బిచ్చుగ్రహింపఁ గృష్ణునకు నర్పింబేకదా యెయ్యెడన్. 43

సీ. శ్రీరుక్మిణికి మకరికలు చెక్కుల వ్రాసి సత్యకీల్జడకుఁ బూసరులు సుట్టి
జాంబవతికిఁ గొప్పు చక్కఁగా నిడి మిత్రవిందకుఁ బుక్కిటివిడె మొసఁగి
భద్రసిబ్బెంపుగుబ్బల గంద మలఁది సుదంతకుఁ దిలక మందముగ దిద్ది
కాళిందిముఖఘర్మకణము గోటను మీటి లక్షణయడుగుల లాక్ష యుంచి

తే. నీళకు మణివిభూషణపాళి దొడిగి, నవ్యవకులంబు రాధకర్ణమునఁ జెరివి,
వెలఁదిమిన్నలు పదియాఱువేలు గొలువ, మించుకృష్ణునిశృంగార మెంచవశమె,

—— షష్ఠ్యంతములు ——

క. ఏవంవిధగుణనిధికిన్, దైవతచాతకఘనాఘనప్రతినిధికిన్
లావణ్యరసాంబుధికిని, సేవకసేవధికి మానిచింతావధికిన్. 45

క. పురుషగ్రామణికి సురగో, తరభృతరమణికిని బూతనాప్రాణమరు
ద్ధరణోగ్రఫణికి వినతా, మరమణికి మహామహోరమాద్యోమణికిన్. 46

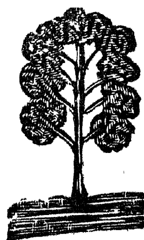
క. ఆనతవిందునకున్ శ్రుతి, నానటితపదారవిందునకు నుదితయశో
దానందునకు సదాత్మస, దానందున కవితశివశతానందునకున్. 47

క. కందళితానందలతా, నందసుతానూనగానవనాధృతికిన్
గుందశరత్కుందసురు, త్తుందభరప్రభువిభాపృథుయశోరతికిన్. 48

క. నీలమణీనీలఘృణీ. జాలతృణీకరణనిపుణచారుతనునకున్
శూలధరాభీలకరా, వేలశరాకారఘోరవిహ్వాతిఘునకున్. 49

క. వివిధావతారునకు నఖ, రవిజితతారునకుఁ బరధరశతాతునకున్
స్తవనదవప్లుషితసుధ్రు, గ్భవకాంతారునకు భువనభయతారునకున్. 50

క. వ్రజగజగమనాలోలున, కజగరవరజరఠవారణాభీలునకున్
సుజనైకకృపాళునకున్, గుజనవిఫాల్గునకు మదనగోపాలునకున్. 51

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

ప్రథమాశ్వాసము

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన శ్రీమదుత్తరరామాయణకావ్యంబు
మొదట సంక్షేపరూపంబుగా రచియింపం దలంచిన పూర్వరామాయణకథా
ప్రపంచంబునకు నాదికారణం బయిన సాకేతపట్టణం బెట్టిదనిన. 1

సాకేతపురవర్ణనము

ఉ. శ్రీ తరుణీవిహారసరసీజవిరాజితరాజసౌధసం
ఘాతము గోపురస్ఫురితకాంచనకుంభవిభాభిభూతఖ
ద్యోతము ద్యోతమానమణితోరణవారసమేత మొప్పు సా
కేతము వాతసంచలితకేతుపటప్రహతాభ్రజాత మై. 2

వప్రవర్ణనము

సీ. కృష్ణపక్షవిభావరీవేళలఁ జకోరసమితి చంద్రికలంచు సంతసింప
వలిపక్రొందళుకుమేల్ వలిపట్టుఁబుట్టముల్ గట్టినయట్లు దిక్కాంత లలర
గంగాతరంగసంఘము వీటిపైఁ బొర్లి యేలవచ్చె నటంచు నింద్రుఁ డరయఁ
దారకాకైరవోద్యన్నభఃకాసార మునుటు రాయంచలయునికిఁ దెలుపఁ
తే. బరఁగు శరదంబుధరదిగంబరగురుప్ర, కాశపేశలవజ్రసంఘటితవప్ర
దీప్రరోచిఃపరంపరల్ దివముఁ బ్రాకెఁ, బరతమోలీల దూల నప్పట్టణమున. 3

పరిఖావర్ణనము

మ. హరిదశ్వస్ఫురదశ్వఘోరఖురభిన్నారామభూనారికే
ళరసాలుట్ఫలనిర్గళద్విమలనీరస్ఫారధారాధరాం
తరవర్తిష్ణుతఁ దోయపూర్తిఁ గని దానన్ మబ్బు ధారాధరా
ఖ్య రహింపన్ జలరాశి వ్యర్థమయి ధేయస్ఫూర్తిఁ గొల్చెం బురిన్ 4

మ. పురిభేద్యంబుఁ బయోధియుం గని జనంబుల్ రెంటికిన్ భేదమే
ర్పఱుపం జాలక యున్న బ్రహ్మ వివరింపం బూని వారాశిపైఁ
గర మొప్పన్ మణిముద్ర వైచె నదియే కాకున్న నీలచ్ఛవిన్
ధరియింపం గత మేమి యేటికి సముద్రఖ్యాతి మున్నీటికిన్. 5

మ. పరిఖాంభోనిధి నప్పురంబు ప్రతిబింబం బొప్పు నేవేళ దు
ర్ధరభూలోకధురంధరాహిరవపూత్కారోత్థకీలావళిం

పరితాపంబు వహించి భోగినులతోఁ బాతాళముం బాసి భా
సురవాఃకేళికి వచ్చుభోగవతి యంచుం బోల్పఁగా నర్హమై. 6

సౌధవర్ణనము

ఉ. నీలపుటాలమేడలకు నిచ్చలపుంబటికంపు మెట్టులం
బోలు మెఱుంగుగోపురపు ముత్తపువాకిటికీలుజాళువా
మేలిపసిండిబొమ్మచనుమిట్టలకుం దెలిచల్వపైటినీ
చేలచెఱంగులై యచటఁ జెల్వగు వేలుపుకేటిపెందెరల్. 7

సీ. కేళిసరఃపద్మపాళీవిహారి యై కాంచు సుగంధంబు గంధవహుఁడు
లీలాద్రివన్యామహీరావళుల్ డాసి గ్రహియించు విరులచాల్ గగనలక్ష్మి
నూతనాంశుకరత్నకేతనాంశుకయుక్తిఁ బ్రాపించుఁ జిత్రాంబరములు హేళి
గణనీయవివిధతోరణనికాయము లాని మొనయు ముత్తెపుఁబేరు లనిమిషనది
తే. నర్మహర్మ్యాంతరస్త్రైణనవ్యగాన, కౌశలీద్రవమానాబ్జకాంతవారి
పుషితచాతకమైనయప్పురవరమునఁ, జతురలంకారవితతు లాశ్రితులకదె. 8

ను జను లెల్లప్పుడుఁ దోయదానమునఁ జంచత్తాళవృంతానిలం
బునఁ బాంథవ్రజ మొందుదప్పియు శ్రమంబుల్ మాన్పఁ బ్రోల్లచ్చియుల్
వనితాగానరద్రవచ్ఛశిమణీవార్ధారచేఁ జాతకా
వనముం జేసి ధ్వజాశుగాప్తి నడఁచుల్ వైమానిశ్రాంతియున్. 9

చ. ఘనజఘనస్తనద్వితయగౌరవముల్ ధరియించి యాకసం
బునఁ జరియింపలేక తమముందట నందముఁ జెందుజాళువా
మినుకుఁబసిండిమేలిపనిమిచ్చులమేడలు సూచి పోలి వ్రా
లినయమరీశిరోమణులలీలఁ జెలంగుదు రింతు లప్పురిన్. 10

మ. త్రిదివోద్యానము డాయుమాడువులపైఁ గ్రీడించుపూఁబోండ్లకుల్
త్రిదశస్త్రీలు వయస్యలై వినయోక్తిం జూడుఁడారంభ యి
ల్లదె యాచెంగటిదే తిలోత్తమనికాయ్యం బూర్వశీమందిరం
బిదె యంచుల్ వివరించి చూపుదురు వారింపొంది వీక్షింపఁగన్. 11

మ. విధుకాంతోజ్జ్వలసౌధవీథికల రేయిల్ దంపతుల్ గూడి యి
ష్టుధనుఃకేళికిఁ జొక్కి కూర్చుటయు నచ్చో వేకువల్ వందిమా
గధసంఘాతముపోల్కి మేల్కొలుపు నుత్కంఠార్భటిల్ నాకలో
కధునీహాటకపద్మఝాటచరచక్రక్రౌంచచంక్రాంగముల్. 12

చ. ఘనతరరత్నసంఘటితకాంచనసౌధము లప్పురంబునం
దనరఁగఁ జూచి భాస్కరుఁడు దైవతశైలము వీనితోడ బో
డనఁగఁ దగుం బరాంశుగహతాంచితశృంగము గాక యున్నచో
ననుచు పనూయతో ననుఁ దదంశికజాలకమార్గవర్తియై. 13

తే. అహికులము లావరింప నయ్యెడుగునట్టి, తెలియుంబడకున్న భోగవతియు దివంబు
పోరుగని యాసురలకుఁ బ్రాపింపఁడగిన, స్వర్గపురము నప్పురముతో సాటియగునె

బ్రాహ్మణాదివర్ణనము

సీ. బ్రహ్మహా మనఁ బోయి భంగ మొందిన శుచిద్విజవాహనుని సద్వివేక మెంత
యనిశంబు దోషాకరుని మాళి ధరియించు ధర్మాభియాతిప్రతాప మెంత
ఘనతరస్వర్ణముల్ గలిగియు మకరసంగతినున్న యక్షేశు కలిమి యెంత [యెంత
యేలు ప్రయ్యలొనర్చి యూరు డయ్యఁగఁ జేసి మలయులాహిరికాని మహిమ
తే. యని చతుర్ముఖ చండీశ ధనద సీక, ధరుల సుజ్ఞాన ధర్మ సత్పుణ్యకృషిని [లు
శేషముల మెచ్చ రప్పురిఁ జెలఁగు ద్విజశి, ఖామణులు రాజు లూరుజుల్ గాఁపుఁబ్రజ

గజవర్ణనము

చ. ప్రతిగజశంక నభ్రనికరమ్ము రదమ్ములఁ గ్రుమ్ము దిక్కరి
ప్రతతుల మార్కొనం బిలుచుభంగిని బృంహితముల్ ఘటించు స
భ్రితటినిఁ బద్మముల్ వెనకఁ చి పట్టి పెకల్చుటకుం బలెన్ సము
న్నతకరముల్ నిగుడ్చు గగనమ్మున కప్పురిమత్తవేనుఁగుల్. 16

అశ్వవర్ణనము

సీ. రవగాలునకు సాటి రాక గాడ్పుపటాణి పొదలుసిగ్గునఁ బోయి పొదలఁ జొచ్చె
జోడవల కొకింత జోడు గా నేరక వేల్పురాయని తేజి వెల్లనయ్యె
బలునిబ్బరమునకుఁ బ్రతి గాక గరుడి యనామధేయుని వాహనం బనఁ దగెఁ
జుట్టు బర్వులకు నించుకయు నీడొందలేకినుహరుల్ పిచ్చుకంటున కగపడె
తే. నింక నీవాహముల కిద్ది యెన యటంచు. జనులు పొగడ మనోవేగ మనసిధార
లొలసి లోకప్రసిద్ధుల నూని మేటి, సాహిణులశిక్ష నలరు నచ్చట హయములు

రథవర్ణనము

మ. వరనీలోన్నతి మించుటం దనరె నీవ్యద్రాజరాజాప్తి భూ
ధరరూఢిం గన నౌట శృంకలనన్ దళ్కొందెఁ గేతుస్థితిం
గర మొప్పారుట నభ్రమున్ దొరసెఁ జక్రస్ఫూర్తి వర్తిల్లుటన్
హరిలీలన్ వహియించెఁ గాంచనశతాంగానీక మాప్రోలునన్. 18

భటవర్ణనము

చ. గిరినికరమ్ము లైనఁ బిడికళ్ళనె ప్రయ్యలొనర్తు రుగ్ర కే
సరిసటలైనఁ జేకొని వెసం బెకలింపుదు రత్యమాభ్రవి
స్ఫురదశనివ్రజం బయినచో నఱచేతన తట్టి వైతు రో
డరు హరుఁడైనఁ బోరులకుఁ డాసినయప్పుడు వీరులప్పురిన్. 19

వేశ్యావర్ణనము

సీ. ఓడి డస్సినది గావున్న నెందులకుఁ గా మబ్బు తద్ధూపధూమమున బలియుఁ
దనకంటె ఘనకాంతి గన కున్న నెలఁ పీని శాశ్రితగతి నేల యావహించుఁ

దమ్ముఁలకంటె నందమ్ములు గాకున్న నంచ లేమిటికిఁ గా ననుసరించుఁ
దమసొంపు గుదియించి తఱుమకున్నను దార లేటికిఁ గా బట్టబైట వ్రేలు
తే. నని ప్రకీర్తింపఁ దగుకొప్పు లాననములు, చరణయుగములు నఖములు సాటిలేని
పెంపువహియింప నెపుడునిలింపసతుల, సవతునఁ జెలంగు పురువారయువతులచట.

—పుష్పలావికావర్ణనము—

సీ. పొగడ విరుల్ లేవ పృథ్విరాజమధ్యమ విటరాజ చెంగల్వవిరులు గావె
జాతు లేమైనను సంతరించితె కొమ్మ నేర్చుకోవలసిన నీటు కాఁడ
వగలాఁడి యిచట సువర్ణముల్ గలుగునే కలయిఁడ్లఁ గలుగను జెలువరాయ
తమ్ముఁలఁ జూపవే తరుణిశిరోమణి యాడఁగాఁ జనిరి రే పాడి రమ్ము
తే. వలయుపున్నాగతతు లేవ వన్నెలాఁడి, యేల యడిగెద వీయూర నేమికొదవ
యని విటుల జాణతనమున నపహసించి, పువ్వులమ్ముదు రవ్వీటఁ బువ్వుబోండ్లు.

—మందమారుతవర్ణనము—

ఉ. సారవకైరవాంబురుహసారమరందభరంబు సెంది శృం
గారవనావలీవివిధకౌసుమరేణువు లూఁది సౌధసం
చారివధూకుచోరుఘనసారమృగీమదగంధసారకా
శ్మీరసువాసనల్ దొరసి మీఱు సమీరకుమారుఁ డప్పురిన్. 22

—సస్యవర్ణనము—

మ. నగరాధీశునిసద్గుణంబులకు నానందించి దేవేంద్రుఁ డ
స్సగరీరత్నము గుట్టునుం చురియుస్వర్ణగ్రావచూర్ణంబు నాఁ
దగు నంచత్సరయూనదీనికట కేదారంబులం బండి సో
యగమై యెన్నులవ్రేఁకన్ ధరణి మ్రోయన్ వ్రాలి సస్యావళుల్. 23

—పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము—

క. అప్రొలమరావతి యమరప్రభుఁ డేలుగతిఁ బంక్తిరథుఁ డేలు దినేం
ద్రప్రతిభాసుప్రతిభా, నిప్రసుభాన్వీతగుణప్రతిష్ఠానిధియై. 24

సీ. తనయూజిభావంబు గనిపించె సకలసన్నుత సత్కళాప్రవీణత వహించి
తనగభీరత సూపెఁ దటినీమనోహరప్రఖ్యాతసఖ్యసంపదలఁ జెలఁగి
తనప్రభావము దెల్పెఁ దపననందనగర్వనిర్గ్రంథనక్రియానిరతిఁ దనరి
తన తేజ మెఱిఁగించె ననిమిషేశ్వరవజ్రదుస్సాధదైత్యపంక్తుల వధించి
తే. రాజమాత్రుండె యష్టదిగ్రాజవినుత, రాజితయశఃప్రతాపనిర్దళితరాజ
హేళి రిపురాజభయదాజికేళీ రాజ, రాజధనశాలి దశరథరాజమౌళి. 25

తే. ఆనరేంద్రుండు బంధుసంతాన మలతి, పొగడ సంతానభూజంబుపగిదిఁ బెద్ద
కాల మిల యేలి సంతానకాంక్ష మించి, శిష్టసమ్మతి నొకయిష్టి సేయునపుడు. 26

మ. అసురుల్ విష్ణునిఁ జేరి పంక్తివదనుం డత్రాసియై గాసి సే
య సురుల్లోకము సంచలించె నిఁక మమ్మాపన్నులం బ్రోవ నా

యమరుల్ నీకెదురే జయింపఁగదవయ్యా యన్న లేనవ్వుడా
య మరుల్గొల్పుచు వారి వీడ్కొలిపి దైత్యచ్ఛేదనోద్యోగియై. 27

సీ. శ్రీసూర్యకులసుధాసింధువాకాంక్షించి పాలమున్నీటిపై జాలి మాని
సహసముద్భూతవాత్సల్య మంపఁ దలంచి చిలువరాపాన్పుపై నెలమి మాని
యవనీసుతాంగసౌఖ్యము గాంచఁ గామించి కలిమితొయ్యలితోడి చెలిమి విడిచి
యలఘుమానుషలీల లవధరింపఁ దలంచి తనయమానుషచర్యయును దొఱంగి

తే. వనచరత్వంబుఁ బూని పోవఁగఁ దలంచి
బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతాప్రభులమీఁది
వాలియును మాని నందకాద్యాయుధాభి
రాముఁ డయ్యెద దశరథరాముఁ డయ్యె. 28

సీ. చలిగట్టుదొరపట్టి జపియించుమంత్రంబు వేయుఱేకులతమ్మి వెలయువంచ
పలుకుఁగొమ్మకు తేనెఁ గలిగించుతొలిపెద్ద యీరేడుజగముల నేలుఱేఁడు
ప్రాఁబల్కుజవరాండ్రబలఁగంపుముచ్చట పెనునీటఁ దేలాడుచిన్నపాప
మరుగొంగలిలఁపుదామరమీఁది మొలదేఁటి కలిమిముయ్యారినోములఫలంబు

తే. కటికచీఁకటి వెలుఁగునొక్కటివెలుంగు, మేటిరేద్రిమ్మరుల గెంటుపోటుబంటు
తొగఱేఁడమ్ముఁబోఁచుకందోయిఁ జూచువేల్పు కౌసల్యకొమరుఁడై వృద్ధిఁబొందె. 29

క. దారకుఁ డయి రఘువీరుఁడు, దారకుతూహలముతోడఁ దండ్రి వనుప బృం
దారకు లెంచఁగ మునిబృం, దారకుఁ గ్రతురక్ష కరిగెఁ దమ్ముఁడు గొలువన్. 30

వ. ఈవిధంబునం గౌశికతపోవనంబునకు పవనావనంబు సేయం జనిన తదనంతరంబ. 31

సీ. హోమధూమంబుతో వ్యోమంబు వ్యాపించె భీమదైత్యస్తోమధూమరుచుల
సవనాగ్నిశిఖలతో దివిఁ బ్రాఁకె రేగాము కఱకుజుంజురు వెండ్రుకలకొడంగు
ననలకుండస్ఫులింగాళితోఁ జదలాని నసురదంతోద్ఘట్టనాగ్నికణము
లలఘుమంత్రారవంబులతోడ నిండె నాకసము రాక్షసచమూకలకలములు

తే. జటిలసంకల్పములతోడఁ జటులజనుజ
కుటిలసంకల్పములు పూటఁ గుశికతనయు
డసదృశప్రజ్ఞ రాఘవునాజ్ఞచేత
యజ్ఞదీక్ష వహించినయాక్షణమున. 32

ఉ. దానవిభీతిగుణధాముఁడు రాముఁడు ద్రోల్చఁ దాటకా
దానవిప్రాణముల్ గొనిన దారుణశాతశిలీముఖంబునం
దానవిరాజముల్ సమునిదానవసూదనుఁ డుర్విఁ గూల్చె చం
దానవిరాజమానభుజదర్పముతోఁ గెడపెన్ సుబాహునిన్. 33

క. పారమ్ము లేనివడి గల, పాణమ్ము రఘువరుండు పడ నేసె నకూ
పారమ్మునఁ గుటిలవ్యా, పారమ్మున మెలఁగునలఘుబలు మారీచున్. 34

వ. అప్పుడు. 35

ఉ. జన్నము నిర్వహించి తని సన్నును లెంచఁగ నింతచిన్న రా
జన్నము గల్గఁ జేసె మన కందఱ కంచు సురల్ ప్రకీర్తనం
బన్న మునీంద్రులో జనకుపాలకిఁ బోవుచుఁ దోవశాపపుం
బన్నము బాపి గౌతమికి భానుకులుండు నిజాంఘ్రిసంగతిన్. 36

సీ. నిటలాక్షుధనువుఁ ద్రుంచుటకుఁ గౌశికుఁ డెట్లు ననుమతించెపటండు నమరు లనఁగఁ
జెలికానిధర్మంబుఁ డేఱుపఁ గాకుత్స్థుఁ జేగతిఁ బూనె నని శైవగణము నుడువఁ
గడిఁదివిల్ దునియుచప్పుడు వీనులకు విందు సేయు నెప్పు డటంచు సీత దలఁప
నితఁ డల్లుఁ డైన శ్రీపతిమామ యగురమాజనకుఁబోల నె యంచు జనకుఁ డెంచ
తే. హారధనుర్భంగకార్య మెవ్వరికిఁ దెలిపి, సూడు పుట్టింతు నని నిల్చుచో నిలువక
కలహభోజనమౌని నల్గడలఁ దిరుగఁ, శివునివిలు ద్రుంచె రఘువీరశేఖరుఁడు 37

మ. హరకోదండవిఖండనప్రవణబాహాదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం జెందినకీర్తిలక్ష్మివలె భూపుత్రీలలామంబు సే
కుఱ నక్షోకమలికొప్పఁ దేఁటి తెగకున్ గుందంబు లర్పించుచో
ల్కి రఘుగ్రామణి క్రొత్తముత్తియపుఁ బ్రాల్మించెన్ వివాహంబునన్. 38

ఉ. బాడబశూరునిం జెనకుపార్థివు లెవ్వ రటంచుఁ గేరడం
బాడి బలాయి దేటిమద మంచు భృగూద్వహుఁ గర్వవార్ధికిన్
బాడబ మౌప్రతాపము గసంబడఁ జేసి దివిన్ సురీజనం
బాడ బలంబుతో రఘుకులాగ్రణి సేరె నయోధ్య వేడుకన్. 39

మ. తనుసేమం బధరాబ్జరాగమణియున్ ధమ్మిల్లనీలంబు నా
ననపద్మంబు నఖాంశుమౌక్తికవితానంబున్ గటీచక్రమున్
స్తన దుర్గంబులుఁ గల్గి రాజ్యరమచందం బొందుభూపుత్రితో
జనకాజ్ఞన్ వనిఁ జేరె రాముఁ డెలమిన్ సౌమిత్రి సేవింపఁగన్. 40

సీ. చిత్రకూటమునీవిచిత్రకూటసుఖైకచిత్రకూటస్థలాసీనుఁ డగుచు
దండకాశరభవేదండకాసరముఖోద్దండకానపమృగధ్వంసి యగుచు
మానవారితపూజ్యమానవాసవిరాధమానవాదహిమోగ్రభానుఁ డగుచు
దానవాగ్నిభిదానిదానవార్యభయప్రదానవాక్పరితుష్టమౌని యగుచు
తే. దూషణాలాపఖరఖరదూషణాది, రేషణద్వేషణానీకశోషణాతి
భీషణాశనిఘోషణాశ్లేషణాస్త్ర, పోషణుఁడు మించె రఘువంశభూషణుండు. 41

వ. తత్కాలంబున, 42

ఉ. శూర్పణఖోక్తిమారుతము సోఁక దశాస్యుఁడు కోపవహ్నియున్
దర్పకరోషవహ్నియు నెదం దగులం దగునీతి డెందమున్
జేర్పక మాయలేడివలెఁ జేసి సుబాహునియన్న నంపినన్
దర్ప మెలర్ప వాఁడు రఘునందనుముందర చేష్ట లొందఁగన్. 43

పంచచామరము. నరాధుఁ డీమృగంబు డంబునన్ వనంబులోసెఁ గా
నరా దురాశ సీత దెల్పినన్ నరేంద్ర వేటఁ బూ
నరాజు మాయ యంచుఁ దో డనంగ నవ్వుకొంచుఁ గి
న్నరాదు లెంచ రామభూమిపాఘుఁ డేఁగె వెంబడిన్. 44

శా. సారంగంబు దయాంతరంగమున మున్ సంరక్ష గావించి యా
సారంగంబు హరించు నట్లునకు కాంక్షన్ సీత వర్షాబ్దమున్
సారంగంబువలెన్ నిజాగతిఁ దలంచం దన్మనఃపద్మినీ
సారంగంబు విభుండు పట్టువడ కేఁచన్ లేడిఁ జంపెన్ మదిన్. 45

వ. ఇవ్విధంబున గుహానాహారిణంబున్ మరణంబు నొందించి యత్తరణికులాభర
ణంబు మరల నరుదెంచి పంచవటిం బ్రవేశించి. 46

చ. అవనిజఁ బర్ణశాలకడ నారసి కానక రాముఁ డిఁపు వా
య వనిఁ జరింపుచుం జని జటాయువు దెల్పఁగ భార్యకార్య మొ
ప్ప విని ఘనాకబంధునిఁ గబంధునిఁ ద్రుంచి కిరాతిపూజ ల
ప్పవినిభనాయకుండు గొని పంపకడన్ వసియించి యున్నడన్. 47

సీ. హిమధామకరకుందసుమధామశరబృందసమధామమై జన్నిదము పొసంగ
విమఁగెంపునగఁజాలునునుఁగెంపుతెగ వాలు మొనయింపుకుండలంబులు వెలుంగ
శుచిరత్నవరనీలరుచినూత్నహరినీలసుచిరత్నహారరోచులు సెలంగఁ [హింపఁ
దులకించుతోలుకారు జలుమించుఁ జలువారు నలయించుమేనికాంతులు ర
తే. బసిఁడిముంజియు హొంబట్టుఁ బంచ హేఱు, కంకణంబులు నరుణాముఖంబు దీర్ఘ
కాలమును గల్గునొక మహాపానరుఁడు, వచ్చి పొడగన్న రఘువంశవర్యుఁ డలరి.

ఉ. ఆయన భక్తి యుక్తిఁ దన కంబుజమిత్రునిపుత్రు మిత్రునిం
జేయ బహూకరింపుచు నజేయభుజాయతశక్తితో శతా
రాయుతశాతబాణహతి నైంద్రి సురేంద్రునిఁ జూడ నంపి తా
రాయుతమైన ప్రాజ్యకపిరాజ్య మొసంగెఁ బతంగసూతికిన్. 49

క. ఈలాగున రఘువీరనృపాలుఁడు సుగ్రీవునెడఁ గృపాళుం డగుచున్
మేలు ఘటియించి కపిపద్య, మేలు మనుచు వాన కొక్కయెడ వసియించెన్. 50

వ. తత్కాలంబున. 51

సీ. కాదంబినులు మానసోదంబులనె యుండెఁ గాదంబినులు నభోంగణము నిండెఁ
జాతకంబులు జాలిఁ జాలించె దవశిఖాజాతకంబులు సముజ్జ్వలత డించెఁ
బుండరీకముల భూపుఁడు డాఁప సెలవిచ్చెఁ బుండరీకములగుంపులును హెచ్చెఁ
జంచలాలోకాప్తి సంసారి వర్తించెఁ జంచలాలోకాప్తిఁ జదలు మించె
తే. స్తనితములుఁ మీఱెఁ గరకలు ధాత్రి జాఱె
నదులు వడిఁ బాఱె మృగములు పొదలు దూఱెఁ
గర్షకుఁడు మెచ్చె వలిమిరిగాడ్పు హెచ్చె
వనధి బహుఘోషమున నార్చె వాన పేర్చె 52

ఉ. వానరకరంబు దీఱుటయు వానరనాథుఁ డనేకసేనతో
మానవనాథుఁ గాంచి బహుమానవచోగతి కుబ్బి జానకీ
మానవతిం గనంగ నసమానవనాటులఁ బంప వారలున్
మానితమానితన్ జడిమ మాని తదాజ్ఞఁ జనంగ వాఁలోన్. 53

క. పావని తారకమంత్రజ, పావని రఘువీరుఁ డనుప నరిగెఁ ద్రిలోకీ
పావని వెదకుటకుఁ దలం, పావనితాలోకనార్థమై త్వరపడఁగన్. 54

వ. ఈచందంబునం బవననందనుండు జనకనందినీసందర్శనంబు సేయం జని. 55

సీ. తనధైర్యరమ కోర్వ దనినట్లు లోకగట్టువడి మెట్టి యొకగట్టు జడియదాఁకెఁ
దనగభీరతఁ జాల దనులీల జలరాశి మేజషంబునఁ గ్రిందుమీఁదు చేసెఁ
దనయణుత్వముమహత్త్వముఁ దెల్పుచందాన సురసలోఁ దనులీలఁజొచ్చి వెడలె
దనలోకబాంధవత్వము గోచరము సేయుకరణి ఛాయాగ్రాహకత్వ మొందెఁ
తే. దనతపఃఫలదేవతఁ గనినసరణి, ధరణిసుత లంకలోఁ గాంచెఁ దనహరిత్వ
మెఱుక గావించుజోక ననేకదైత్య, వరమదేభంబులనుద్రుంచె వాయుసుతుఁడు

వ మఱియును. 57

మ. పురదాహం బొనరించుశూలివలె నంభోజాప్తభూమంత్రిభీ
కరవాలానలకీలికావళుల లంకాదాహముం జేసియుం
దరరామాస్త్రపరంపరాగ్నిశిఖ లీదాఁకం బ్రవేశించు నం
చరులెల్లన్ వినఁ బల్కి వచ్చి సతిమేలాత్మేశుతోఁ దెల్పినన్. 58

మ. పరమానందమునన్ విభుం డనిలభూబాహాప్రతీపప్రతా
పరమావైఖరి కాత్మ మెచ్చి శుభ మాసాదింప నాపత్పరం
పర మాన్పన్ నినుబోఁటిబాంధవుని సంపాదింపఁ గల్గెన్ దయా
పర మాకేమికొఱంత యం చతని సంభావించి దీవింపుచున్. 59

సీ. పటువనాటకవీరభటమహార్భటులచే వనమార్గమార్గముల్ వనటఁ జెంద
నగచరవ్యాయామానునాదంబుచేఁ బ్రతిధ్వనిమిషంబున ధరాధరము లడలఁ
బ్లవగవేగాటోపబాహుళ్యమున నదీగణము లుత్తుంగభంగముల నొలయ
హరియూథపులయట్టహాసంపురవళిచేఁ బూర్వాదిదిగ్గజంబులు చలింప
తే. బలసి బహువాహినీప్రభుల్ గొలువ రాము, విభుఁడు దక్షిణవాహినీవిభునిఁ జేరి
విరహవారాశిదరిఁ జేరువిధము దోఁపఁ, దత్తటంబుల దిటముతో దండు విడిసె.

వ. తదనంతరంబున. 61

తే. దశముఖుండు యుద్ధచలితత్రిదశముఖుండు
తన్ను నయమార్గ మెంచక తన్నుటయు వి
భీషణుఁడు ధర్మదూరవిభీషణుండు
శరణు శరణనె ఖరవినాశరణుఁ జేరి. 62

క. పగతుఁ గీయనుజు సమీపో, పగతుని దయఁ బ్రోచి విభుఁడు పౌరస్త్య పథం
పగఁగ దేవ త్రోవ యిఁట జూ, పఁగదే యని మూఁడునాళ్ళు పాంపతి వేఁడెన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున. 64

మ. పలుమాఱుం దను వేఁడు రామవిభుఁ గాంబాటింప కుత్తుంగభం
గలసత్తోయభుజంగసంఘఫణభంగ ప్రౌఢరంగత్తిమిం
గిలవాలప్రహతప్రవాళశకలాకీర్ణారుణార్ణః ప్రభా
కలనం దేఁటము సూపె వార్ధి జడధుల్ గైకొందురే ధీరులన్. 65

క. తనవారిసత్త్వగతిచే, తనలారితనాద మగునుదధిఁ జూచి విలో
కనలుఠదనలశిఖుం డై, కనలుచు రఘువీరుఁ డుగ్రకార్ముక మూనెన్. 66

వ. ఇవ్విధంబున నుద్దండకోదండమండితకరుం డై యచ్చండకరకులుండు ప్రచండ
రోషరసావేశంబున వారిరాశిం గనుంగొని. 67

సీ. మొగు లాసినపరాగములు పరాగములు శతకోటిశితకోటిశరము లేసె
గగనంబునొరయుభంగములుభంగములు గాఁ జటులబాడబశిఖాస్త్రములు వఱపె
సవరైనజలకరేణువులు రేణువులుగా హరిదంష్ట్రికోగ్రసాయకము లనిచెఁ
గమఠమీనాదికాంగవిభూతి భూతిగాఁ గాలాగ్నితులితాంబకములు నించె

తే. మహితవిద్రుమములు విద్రుమములు గాఁగ
లలితమణిజాలములు జాలములును గాఁగఁ
గ్రకచముఖనిష్ఠురశిలీముఖములు గురిసె
వారినిధిమీఁద రఘువంశవర్యుఁ డడరి 68

క. భువనములు దలఁకఁగాఁ దన, భువనము లింకించు రామభూపతి జితపా
వని వయవిధిఁ గని జలనిధి, సవినయముగఁ గదిసి మ్రొక్కి సంస్తుతిఁ జేసెన్ 69

సీ. శ్రీకర రఘుకులక్షీరాంబునిధిసోమ సోమముఖ్యామరస్తోమధామ
ధామవిధిప్రశస్తవ్రతాపోదార దారకత్వవిదారితారివీర
వీరభద్రోన్నిద్రవీరరసాధార ధారణాభ్యాసచేతఃప్రచార
చారణశ్రీవిలాసనిరస్తరాజీవ జీవభావైక్యవృష్టిప్రదాన

తే. దానవప్రాణహృతిబాణతతిభుజంగ, బంగమస్థావరరచనాంచత్ప్రభావ
భావనాదూర బహుపావనావతార, తారకబ్రహ్మనామ కోదండరామ. 70

మ. శరముల్ దావకృశానుకీలల వినాశం బొందుచందాన నా
శరముల్ డించె భవత్కరస్థమిళచ్చాపప్రయుక్తంబు లా
శరముల్ డాసినయంత నీ కెదురె యీసప్తాంబురాసుల్ జితా
శర మీఁల్లోకములుం జలించె నిఁక రోషం బూనకే నావుడున్. 71

క. జలధిక్ రఘుపతికరుణం, జలధిం గానీక కాఁడి సరగఁ దదాజ్ఞ
నలుచే రిపుసైన్యదవా, నలుచే సేతువు ప్రియంబునం గట్టించెన్. 72

చ. కపులు హితోచితక్రియలు గైకొని చేయుటయుం బయోధిపై
విపులశిలాపరంపరలు వేసినఁ దేలుటయున్ నరుల్ నరా
దపుల జయింపఁ బూనుటయుఁ దా విపరీత మటంచు రావణుం
డపుడుఁ దలంచెఁ గాని కనఁ డయ్యెను రాముప్రభావ మెంతయున్. 73

మ. పదవిధ్వస్తగిరున్ గపీంద్రులు భజింపన్ దేవభూదేవతా
పదవిచ్ఛేదనవజ్రి రామధరణీపాలుండు సేతుస్థలీ
పదవిం బోయి సువేల మెక్కి యెదుటం బౌలస్త్యుప్రోలిల్ గన్నసం
నద విన్నట్టులచూచి సైనికులఁ బంపన్ వార లత్యుగ్రులై. 74

స్రగ్ధర. కారాకారంబులై రాక్షసులహృదయముల్ గాడ్పడన్ రామునాజ్ఞం
గారాకుల్ దుల్చువాత్యాగణముపగిది వేగంబు మీఱం బ్రదీప్రా
కారాఢ్యుల్ వీరవర్యుల్ కపులు గడిసి లంకాపురీగోపురప్రా
కారాదుల్ గూల్చి కారాగతసురవనితాక్రాంతి మాయించి రంతన్. 75

మ. రవిపుత్త్రాంగదజాంబవత్పనసభూరంభప్రపంఘాంజనా
ధవనీలర్షభతాలధూమ్రనలమైందశ్వేతముఖ్యుల్ ప్రహ
స్తనిరూపాక్షనరాంతకప్రముఖదైత్యగ్రామణుల్ మార్కొనన్
బవరం బయ్యె సురాసురాదిసమరస్పర్ధాభితాత్యుగ్రమై 76

సీ. అత్త్రాసహస్తప్రహస్తాద్యదైత్యవిధ్వంసినీలాదియూథపమహోగ్ర
మనలధూమ్రాక్షదేవాంతకప్రముఖేభపంక్తిహరిభవత్పవనభవము
ఘటకర్ణపటునాసికాకరనిగ్రహోగ్రహరవిగ్రహరకుమారప్రచార
మతికాయమేఘనాదతమూవినిర్భేదమిత్త్రాయమాణసౌమిత్త్రిశరము
తే. భూరిబలమూలబలవనప్లోషరోష, భీమరఘురామనాయకస్తోమభూమ
దావపావకశలభీకృతత్రిలోక, కంటకదశాస్య మగుచు నక్కడన మమరె. 77

చ. సమరనిదాఘవేళ శరశాతకరంబుల రామభాస్కరుం
డమరవిరోధిరాజకుముదావలి నొంది తపస్విమానసా
బ్జము లలరించి వేల్పుఁగవజక్కవలన్ వెలిఁగించి లోకశు
క్తమము లడంచి తోరపుఁబ్రతానమునన్ వెలుఁగొందె నయ్యెడన్. 78

మ. నటదాదిత్యధూటికాతమవితానశ్రీలు సౌదామనీ
పటలచ్ఛాయలుగా నభస్తటరటత్పాకాభియాతిస్ఫుర
త్పటహధ్వానము గర్జగాఁ గురిసెఁ గల్పక్ష్మాజసూనచ్ఛటా
పటువర్షంబు దశాస్యకోపపరితప్తక్షోణిపైఁ జల్లగన్. 79

సీ. అని దీర్ఘనిద్రఁ జెందినవనేచరకోటి బ్రతికించి యాశ్చర్యరసముఁ జూపి
శుచిముఖంబున నిత్యశుచి యైనసీతతో రహిఁ గూడి శృంగారరసముఁ జూపెఁ
బగతుసోదరునికిఁ బ్రాజ్య రాజ్య మొసంగి రక్షించి కారుణ్యరసముఁ జూపి
నర్కజాదులు గొల్వ హైమపుష్పక మెక్కి ప్రభుతఁ గైకొని శాంతరసముఁ జూపెఁ

తే. నల భరద్వాజమునివిందు లారగించి
సంతస మెసంగ స్నేహాతిశయముఁ జూపె
భరతుసేనంబుఁ గన వాయుభవునిఁ బంపి
దశరథసుతుండు భ్రాతృవత్సలతఁ జూపె. 80

క. ఆనందించుచు రఘుపతి, యానందిగ్రామమునకు నటుల యరిగి సీ
తానుజపరిజనయుతుఁడై, తాను జతురలంకృతులు నుధారతఁ బూనెన్. 81

వ. ఇవ్విధంబునం జతుర్విధాలంకారచారుశరీరుం డై తదవసరంబున. 82

సీ. తనదివ్యమకుటంబు తనడంబున ననంతమణిసంతతిద్యోతమహిమఁ గాంచఁ
దనకాంచనరథంబు దనవిధంబున సమాశ్రితదేవతానకశ్రీ రహింప
దనసితచ్ఛత్త్రకేతనరాజి దనలీల ఘనమార్గవర్తిష్ణుగతి వహించఁ
దనపార్శ్వచామరద్వంద్వంబు తనయట్ల సరిలేనిశరకళాస్ఫురణ మించఁ
తే. దనపురోవీథిమ్రోయువాద్యములు దనమ
హోద్యమంబులవలెఁ ద్రిలోకోత్సవప్ర
దానహేతువులై దిగంతముల నొలయ
రామచంద్రుం డయోధ్యాపురంబుఁ జేరె. 83

శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకమహోత్సవము

సీ. కనఁగల్గె నేఁటికై నను రాము ననుచుఁ గౌసల్యాదిజనము లుత్సాహ మొంద
రామ నీకీర్తి యారవిచంద్ర మవుఁగాతమని వసిష్ఠుండు దీవన లొసంగఁ
దమరుసేసినసుధర్మములు నేఁడు ఫలించె నని పౌరు లుత్సవమ్మున మెలంగ
సకలదేశాధినాయకులు గానుక లిచ్చి యలికకీలితహస్తులై భజింప
తే. భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్న పవనతనయ
భాను జాంగద జాంబవత్ప్రముఖధన్యు
లుచిత మగుసూడిగములు సేయుచును గొలువ
రాముఁ డప్పుడు పట్టాభిరాముఁ డయ్యె. 84

సీ. కమనీయరత్నోర్మికలఁ బూని సితఫేనచందనాంగకుఁ డయ్యె సాగరుండు
పైరుపచ్చలతాళి మీఱ మొల్కలగగుర్పాటుఁ గంచుక మూనె రత్నగర్భ
వినుఁగెంపుఁబతకంబు గనిపింప సురదీర్ఘికాచేల యై మించె గగనలక్ష్మి
విమలకోరకమౌక్తికములతోఁ జిగురుఁగెంబట్టుఁబుట్టముఁ గట్టె బహువనాళి
తే. కుంభికుంభాగ్రశోణమృత్కుంకుమంబు, దంతరుచివజ్రహారముల్ దాల్చె దిశలు
సీతతోఁ గూడి సరిలేనిచెలువు పూని, శ్రీరఘుస్వామి పట్టాభిషిక్తుఁ డైన 85

శా. దిగ్దంతుల్ నిదురించె నిర్భరతఁ జెందెన్ భూధరంబుల్ మరు
ద్భుగ్దేవేంద్రుఁడు భోగిసీరతిసుఖంబుల్ గాంచె యజ్ఞాంగతి
ర్యగ్గ్రాహంబు శమించె నాటవిడు పైన టుండెఁ గూర్మంబు స
మ్యగ్దోర్దండమునన్ ధరాభరము రామక్ష్మావరుం డూనినన్. 86

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తరణికులగ్రామణి సకలదిగ్గ్రామణీయకలయ శశ్చంద్రచంద్రికా విశేషంబున నశేషబుధలోకచకోరకంబులతో నతజనమహోత్పలంబుల నలరింపుచుం దామసగుణాంధతమసంబుల విరియించుచు సింధురాట్చతుష్టయపరివేష్టితబంధుర వసుంధరాభారధురంధరుం డై యొక్కనాఁడు పూర్వపర్వతోర్వీరమణశిరోభాగభాగరుణమణిప్రభాగణితమకుట ప్రకటాతిశయంబునకు నికటంబయి యంబుజప్రియబింబంబు డంబు సెందకయ మున్దర నమందమకరంద రసాస్వాదనానంద రంగద్భృంగసంఘాతసంగీత ప్రసంగంబులతో వికసించుసితకమలంబులవిమలప్రకాశంబునఁ జెలువొంప వందిమాగధ జనబృందాభినందనంబునం దననేత్రారవిందంబులు విచ్చి మచ్చికతో నెదుట వచ్చి నిలుచున్న పుడమికన్నె చిన్నారనగుముద్దుమొగంపువద్దంబుం గనుంగొనుచుం బాన్పు డిగ్గి సమయోచితాచారంబులు సంఘటించి కొలువు సింగారం బై యభంగతరాష్టాంగ వజ్రమయకుడ్య మహాష్టాంగసంగంబునం గనుపట్టు గట్టురాయని పట్టి నెమ్మేని చాయలం దొట్టినగట్టినీలంపుదూలంబులదండితనంబు లెచ్చరించి హెచ్చునంబుపయిం గ్రచ్చుకొనుపచ్చతాయరుంగుల పచ్చలచ్చుజిగిపచ్చికలని మచ్చికలతో వచ్చి మూర్కొను లీలాబాలకురంగంబులకు బెదరు పుట్టించుపులిచర్మంబులు గలచిత్తరుఁదపసులపెక్కుజడలజెంజాయవలెఁ బుంజి గనుమంజులప్రవాళమహాస్తంభంబుల రంగారుబంగారుబొమ్మల ప్రతిబింబంబులకు నెలవైన నిర్మలచంద్రిగలపువ్వుతెగల గ్రందుకొనుతమ్మివలయెమ్మెల కిమ్ముఁ జూపుసాంబ్రాణిధూపధూమంబులతో వాసించుస్రాలం బకుసుమమాలికాపరంపరలకాంతిసంపదలకిరుగుపొరుగులగు సోరణగండిగొప్పసుప్పాణిముత్తెంపుజాలతండంబులు భుజగాండకాండంబు లని నిండుకొనుగృహమయూరికల విప్పు గలపించెంబుల యొప్పులనుప్పతిల్లు కొలుపువెలయొప్పులాడుల కప్పుగీలుకొప్పు లకు క్రొమ్మొగిలులకు మెఱుంగు లగుతదుపరిపరివేష్టితకాంచనదామంబులతోఁ బురుడింపుకాంచన తోరణస్తంభంబులు నిజమణినభోమణికాంతిపరీక్షార్థం బరుణబింబంబు నంబర కలితకరాగ్రంబులం బిలుచుచున్నవా యనఁ జెన్నగునున్నతధ్వజపటలంబుల
కలితకరాగ్రంబులం బిలుచుచున్నవా యనఁ జెన్నగుచున్నతధ్వజపటలంబుల పటాత్కారంబుల కళుకుపద్మరాగవిటంకభాగరటత్పారావతవారంబుల యారావంబు మించినరఘువీరునగరివాకిట నుండియు జలధిఘోషంబు బేలబేలతనంబున నేర్పితి రని సుధాగౌరవర్ణచ్ఛలంబున వాని నగుసౌధలక్ష్మినవ్వులవెన్నెలం ముకుళించిన కెందమ్మి మొగ్గ లన నగ్గలం బగుపసిండిచూరుమొగ్గలసిగ్గుల జగ్గుమను పుష్యరాగవలభీప్రతానంబులతో నుప్పరం బొరసి యుబ్బుచప్పరంబుల లోపల నేపొందు స్ఫటికోపలసోపానమార్గంబుల చెంగటికరంగనాభికాపంకసంకుమదపంకిలాంగణంబులు రంగయిన మణిమయరంగవల్లికలప్రభావల్లిక లల్లుకొనఁ గొల్లలగు ఫలపుష్పభరానమ్రకమ్రతరకనకకదళికాక్రముకతరుస్తం

భంబుల మీఱుప్రతిద్వారంబులఁ దీరయిన నవరత్నఘటిత కవాటదేహళీవిశే
షంబులవాటం బగుకొలువుకూటంబుఁ బ్రవేశించి భద్రాసనాసీనుం డయి నలు
వంకలభరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నహనుమత్సుగ్రీవాంగదనలనీలజాంబవద్విభీషణాదులు
సేవింప నిండుకొలువున్నసమయంబున. 87

కణ్వాదిమహర్షులు రాముం జూడ వచ్చుట

సీ. కణ్వగాలవగార్గ్యకౌశికవరతంతురోమశాదికులు తూరుపుననుండి
విముఖశంఖదశాదసుముఖాత్రికుంభజప్రముఖమౌనులు దక్షిణముననుండి
జాబాలికుత్సత్రిశంకులోధ్రధూమ్రమంకణాదులు పశ్చిమముననుండి
వత్సకశ్యపభరద్వాతగౌతమపౌండ్రజమదగ్నిముఖు లుత్తరముననుండి
తే. ప్రాప్తసామ్రాజ్యవిభవుఁడై బాగుమీఱు
దనుజసంహారు రఘువీరుఁ గని ప్రశంస
సేయుతలఁపుల శిష్యప్రశిష్యకోటి
గొలువ నరుదెంచి మొగసాల నిలిచి రపుడు 88

మ. మును లేతెంచినవార్తఁ దెల్ప రఘురాముం జేరి నీ వం చగ
స్తి నియోగించిన ద్వారపాలుఁడు సముద్రేకత్వరం బోయి రా
ముని సేవించి పరాకు స్వామి ఘటభూముఖ్యవ్రతుల్ వచ్చి
రని విజ్ఞాపన మాచరించుటయుఁ దా నత్యంతహర్షంబునన్. 89

శ్రీరామచంద్రుఁడు మునుల నెదుర్కొని సత్కరించుట

ఉ. బంగరుకొండనుండి దిగుబాలదివాకరులీల రాముఁ డు
త్తుంగమణీమయాసనముఁ దొరపు వేచుక డిగ్గి యంగ ము
ప్పొంగ మహర్షులం గదియఁ బోయి నమస్కృతు లాచరించి భ
క్తిం గరముల్ మొగిడ్చి తొలి తెచ్చి సభాంతరరత్నవేదికన్. 90

చ. కుశమృగచర్మసంకలితకోమలకాంచనరత్నపీఠులం
గులికసుతాత్రికణ్వభృగుకుంభజముఖ్యుల నుంచి పూజనా
తిశయవిశేషగౌరవవిధేయగుణంబుల నింపొనర్చుచున్
దశరథనందనుం డను నదభ్రనదభ్రమార్భటిన్. 91

మ. కుశలంబే మునులార శిష్యులకు మీకున్ శిష్యసింఘుం బహూ
ర్నిశమున్ సేవలు సేయునే తపములున్ నిర్విఘ్నతన్ సాగునే
కుశపర్ణాంబుఫలాదు లబ్బునె వనక్షోణిన్ మిముం జేరి దు
ర్దశ లెవ్వారును జేయకుందురుగదా తథ్యంబుగాఁ దెల్పరే. 92

మ. భవదాశీర్మధువైభవంబునఁ గదా ప్రాప్తించు మాదృగ్భజా
భవదానంబు యశఃప్రతాపసుమశుంభత్పల్లవంబుల్ మహా
భవదాహంబు శమించు మీపదజలప్రాశంబునం బద్మభూ
భవదామోదరులైన మీ రలిగినన్ భాషింపఁగా శక్తులే. 93

సీ. ఊరుభాగమున భూభార మిమ్మని వాల్చె బ్రహ్మయష్టినె యత్తపస్వి పూని
నలత్రిమూర్తులఁ బుత్త్రకులఁ గ నియ్యాతి గాంచె నలిగి వారల నమ్మహర్షి తన్నె
భువనసృష్టికి మాఱు పుట్టించె నిమ్మౌని పూని యాయన మ్రింగె భువనరాశిఁ
దనయోగమహిమ నిత్తపసి క్రోధు జయించె నడఁగ కుగ్రతనుగ్రునతఁడు గెలిచె

తే. యోగమహిమంబులను మెచ్చ రొకరి నొకరు
యోగ మన్నను నవ్వుచు నుందు రెపుడు
వింటి మీచర్య లెద మెచ్చుకొంటి నిత్య
హర్షులను మిమ్ముఁ గంటి మహర్షులార. 94

వ. అని యదంభగంభీరవచోనిగుంభనం బొగడు నక్కుంభినీసుతాధీశ్వరునితోఁ
గుంభసంభవాదు లిట్లనిరి 95

అగస్త్యాదిమహర్షులు శ్రీరాముని గీర్తించుట

ఉ. లోకము నీదృగంచలవిలోకమునన్ రహిఁ జెందె భాస్కరా
లోకమునం బయోజిని వెలుంగురహిన్ సుజనావనై కలీ
లాకుశలప్రభావము నెలంగ జగం బిటు లీవు ప్రోవఁగా
మాకుశలంబు వేఱె యొకమా టడుగన్ వలెనా రఘూత్తమా. 96

శా. శీలత్కార్మధరవజ్ర తాపసజనశ్రేణీతపస్యానిల
వ్యాళస్వామి పరాంగనారతిలతావాలంబు ధర్మాంబురు
ట్కాలాంభోదము రావణుం డరిగె నీకాండాగ్నిచే మాతపం
బేలా గొందెడు విఘ్నమేఁచుఖులుఁ డిం కెవ్వాఁడు సీతాధిపా. 97

తే. అనిమిషులగుండెలో గాల మఖిలలోక, నేత్రమున నాటి వేధించు నెరసు గాలి
కాలిముల్లు కుభృత్పాళిపాలిపిడుగు, రావణుఁడు డిందె భువనముల్ రక్తిఁ జెందె

సీ. మునుఁ గేసికొని మూలమూలదాఁగినదిశాధిపుల కిప్పుడు బయల్ దేఱఁగలిగె
గులుకులొందక కొండగుహలద్రిమ్మరు వేల్పు జెలులకిప్పుడు చెల్వు సేయఁగలిగె
జపతపంబులు మాని జడవృత్తిఁ దిరుగుమౌనులకు నిప్పుడు నిష్ఠ సలుపఁగలిగె
ననద లై గతి మాలి చనిన ఖేచరుల కిప్పుడు విమానము లెక్కి పోవఁగలిగెఁ

తే. బడగ లెత్తక పడుకులఁ బట్టి యడఁగి
యున్నఫణిజాతి కిప్పుడు వన్నె గలిగె
దశరథకుమారతిలక నీధర్మమునకు
దనుజవిభుఁ ద్రుంచి భయము మాన్పినకతమున. 99

సీ. మునులపాలిటివాఁడ వనుట కాదిది నీవు సవరించుయజ్ఞరక్షణమె సాక్షి
యతిపావనుఁడ వౌట కలయహల్యాఘౌఘరాశిఁ ద్రోచినపాదరజమె సాక్షి
భువనాధికుఁడ వౌట కవిరతోద్ధతి శూలివిలు దళించినబాహుబలమె సాక్షి
యఘటనప్రఘటనోద్యముఁడ వౌటకు ఱాలు నీటిపైఁ దేలించు నేర్పె సాక్షి

తే. యఖిలజీవేశ్వరుఁడవైన యయ్యిందులకును, వనచరులచేతఁ దగుపనుల్ గొను టెసాక్షి
యట్టివి కేమి దీవింప నీప్రతాప, మీయశముఁ గల్గె ననుమాట కేమి సాక్షి.

క. ఐన నిజాశ్రితపక్షము, చే నానతి యిచ్చితిరి విశిష్టుల మనుచున్
మీనామము జపియింపం,గా నె కద ప్రతిష్ఠ మాకుఁ గలిగె జగములన్. 101

సీ. ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్చనె కదా గురునాజ్ఞ నని నీవు దిరుగు టెల్లఁ
బగతు ఖండింప నేపంబు గల్గనె కదా పతి నొంటి యిడి వేఁట సనుటయెల్ల
గాండీవిఁ బోరి మఱలఁ జూపనె కదా భానునందనునిఁ జేపట్టు టెల్ల
నేకాంతభక్తుఁ డౌ టెఱిఁగి యేలనె కదా హనుమను నెనుంగరం బనుపు టెల్ల

తే. గణన సేయక దశకంఠుఁ దృణముగాఁ ద, లంచియె కదా విభీషణు లంక కధి
కట్టకయ మున్న పట్టంబు గట్టు టెల్ల, రవిసహస్రమహస్సాంద్ర రామచంద్ర.

సీ కులకర్త నింతి మీగురు నంపి మాన్పనాయకుభంగమని గంగ యమునకనియెఁ
దనతోడఁబుట్టు విం్ద్రుని కగ్గమాయెఁ గా యని గౌరి పతిమొగం బట్టె చూచె
మామ నీగతిఁ గలంపఁగ నాయమే యంచుఁ బరవాసుదేవుతోఁ బద్మవలికె
దిరుగ నబ్ధులతోడఁ ద్రిభువనంబు లొనర్పవలయునో యని వాణి వరుని నడిగెఁ

తే. దనహాయంబులకెల్ల జీవనములిచ్చు, నప్రభుఁడు నొచ్చునో యంచు నడలెవ్రి
బాడబజ్వాలలట్లు నీపటుశరములు, వార్ధి నింకించునప్పు డిక్ష్వాకుతిలక. 103

చ. కరమున నీవు విల్లుగొని కాండముఁ బూనిన మూఁడులోకముల్
కరము భయంబు నొందుఁ గడఁకన్ నిను మార్కొన నెవ్వఁ డోపు భీ
కరముఖనిర్గతాననశిఖాపరిదగ్ధసుదుర్వ రావణున్
దురమున బంధుయుక్తముగఁ ద్రుంపఁగ నీకె తగున్ రఘూద్వహా. 104

సీ. అమితాస్త్రశస్త్రప్రహస్తుఁడైన ప్రహస్తుఁ డురుమహోదరుఁ డమ్మహోదరుండు
చండయుద్ధాకంపనుం డకంపనుఁడు దేవాంతకుం డైన దేవాంతకుండు
కువచోనిగుంభుండు కుంభుం డుదితశత్రు దానికుంభుండు నాఁ దగునికుంభుఁ
డహిత విరూపాక్షుఁ డగువిరూపాక్షుండు యతియజ్ఞకోపుఁడౌ యజ్ఞకోపుఁ

తే, డాదిగాఁ గలదైతేయు లడఁగి రుగ్ర, సంగరంబున నీయోధసమితిఁ దోడరి
కడకఁ నతికాయుఁ డగునతికాయుఁ డీల్గె, నీసహోదరుచేః సీతాసమేత. 105

మ, ప్రళయాబ్ధప్రతిమాప్రమాణతనుశుంభత్కుంభకర్ణాద్రి నీ
కులిశాత్యుగ్రసుశాతబాణహతులం గూలెన్ దసగ్రీవదో
ర్బల మైవిన్ సహియింప డచ్చు సహియింపం గూడునే యింద్రజి
ద్బల మువ్వీరుఁడు చచ్చె నీకు హితమాపాదించు సౌమిత్రిచేన్. 106

మ సురకన్యాకబరీప్రగ్రహణజాశుభాప్రకీర్తిచ్ఛటా
భరసంసూచకవర్ణు రావణసుతున్ భంజించు టింద్రాదిభీ

కరపౌలస్త్యముఖాసురప్రవరులన్ ఖండించు కార్యంబులో
సరి యీ నందునఁ గాదె నిర్భయత మించం గల్గె జేజేలకున్. 107

క. జేజే యని జగ మెంచఁగ, జేజేలకు నభయ మొసఁగి చెలఁగితివి బళీ
యాజేతు వీరుఁడై తే, యాజేయజయాప్తి నలకు మని యగ్గింపన్. 108

క. ఆరాముఁడు, బుధవిభాగచ, యా రాముఁడు వెఱఁగు నొంది యంజలియుతుఁడై
వారలఁ గని గగనధునీ, వారలఘురఘుమఘుమూరవంబునఁ బలికెన్. 109

సీ. ఘటకర్ణకంపనాకంపనాదుల మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
ధూమ్రాక్షయూపాక్షదుర్ముఖాదుల మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
యతికాయవికటప్రహస్తాదులను మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
త్రిశిరోనరాంతకత్రిదశాంతకుల మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల

తే. వారికంటెను మీఁ డంత వీరుఁడైన, కారణం బేమి జన్మప్రకార మెట్టు
లెవ్వరివరంబుచే నిర్జరేంద్రు గెలిచె, నెటులుఁ దన తండ్రికంటెఁ దానెక్కుడయ్యె

శ్రీరాముఁడు మునులను రావణజననాదివృత్తాంతముల నడుగుట

ఉ. తాదృశవిక్రమాన్వితసుతప్రభవంబున కాదికారణం
బాదశకంఠుజన్మము తదన్వయపద్ధతి తత్తపోమహ
త్త్వాదులు తత్త్రిలోకవిజయంబును మున్నగుచర్యలెల్లఁ బు
ణ్యోదయులార గోప్యదశనొందిన డాఁపక యానతీయరే. 111

చ. పరులకు డాఁచుపోలికఁ బ్రపన్నులకున్ మిమువంటి తెల్విచూ
పఱు లగు పెద్ద లంచితకృపారతి నెంతరహస్యమైన డాఁ
పరు లలితాత్ములార యని పల్కెడు రామునిఁ జూచి తత్తపః
పరులయనుజ్ఞఁ గుంభజుఁడు పల్కె నదంభవచోనిగుంభనన్. 112

అగస్త్యుఁడు రావణునివృత్తాంతముం జెప్ప నారంభించుట

ఉ. వారిజబంధువంశవరవారిధిచంద్ర దశాననాదిదే
వారిజనుస్తపోబలజయస్ఫురణంబులు విస్తరించెదన్
సారవభృంగఝంకరణసంగతరంగరవంబులీల నా
సారవచోవిజృంభణలు సారె వినం దగు నంచు నిట్లనున్. 113

పులస్త్యబ్రహ్మవృత్తాంతము

చ. పదములు నాల్గు గల్గి కవిపద్యముకైవడిఁ జెరిదు ధర్మ మెం
దని కృత మయ్యుగంబునఁ దదంచతధర్మగుఁడై పులస్త్యుఁ డన్
మొదలిటివేల్పుఁబట్టి ముమ్ముఖ్యులకున్ గమికాఁడు జ్ఞానశం
పదలబిడారు శాంతుఁడు కృపానిధి యొప్పు నహఃపతిప్రభన్. 114

క. శ్రీమించు సత్య మెలసి పి, దామహునకు సాటియై యశంశితకరుణా
సామగ్రిసత్త్వయుక్తిఁబి, తామహునకు సాటి యన నతఁడు విలసిల్లున్. 116

సీ. అకలంకసుగుణమహాసక్తికజన్మదేశమై యేమహానిహృదయాబ్జ మింపు గులుకుఁ
త్రిభువనవిమలవారిజవనీహంసి యై యేతపోధనుకీర్తి యెమ్మెగాంచు
నజమనఃకమలహర్షాపాది యై యేమహర్షి మహాతపం బతిశయిల్లు
సకలమానివతంసులకు మేలుబంతియై యేపుణ్యుదినచర్య యెప్పుఁ జెందు
తే. వినత దేవకిరీటభావితసరోజ
రాగరుచిచక్రవక్రచంక్రమణగతుల
నేమునిపదాంబుజములు లొప్పు నామహాత్ముఁ
డతఁడు సాధారణుఁడె పులస్త్యాహ్వయుఁడు. 116

ఉ. ఆమునిచక్రవర్తి దనయంచితదైర్యముపోల్కి మించు నా
హైమనగంబుచెంతఁ జెలువౌతృణబిందునియాశ్రమంబునం
దామస ముజ్జగించి వనితావిముఖత్వముఁ గాంచి క్రోధముతోఁ
గాము జయించి నూత్నశివుకై వడి నుగ్రతపంబు సేయఁగన్. 117

సీ. వలరాజుకోసమై యలవసంతుఁడు గూర్పుసేసినచిలుక తేజీ లనంగ
వనరాశి నావరించినకరంజక మేఘతతి మించుచంచలాలత లనంగ
భువనముల్ భ్రమియించి పూవిల్తు నెలయింప రతి దాల్చురూపాంతరంబులనఁగ
మునిచిత్తముల నొంప మనసిజుం డపు డంపవచ్చుమంత్రాదిదేవత లనంగ
తే. బెళుకుఁజూపులు నొయ్యార మొలుకునడలుఁ
దళుకుఁదోడలును సిబ్బెంపుఁగులుకుగుబ్బ
లమరునమరాహిఖచరకన్యలు సఖీస
మాజములతోఁ బులస్త్యాశ్రమంబుఁ జేరి. 118

సీ. పాటఁ బాడుదు రొక్కచోట, మోటులు పల్లవించి కోయిలలకు విందు సేయ
నాటలాడుదు రొక్కచోటఁ గాంచిఘంటికలు మ్రోయుమరుమదావళములనఁగ
మాటలాడుదు రొక్కచోటఁ జక్కెరవింటిజాణ తేజికిఁ దియ్యఖాణ మొసఁగ
నీటు సేయుదు రొక్కచోటఁ గేళిని మనోహరుఁ డేడ వలచునో యని చలింప
తే. నగుదు రొకచోటఁ గుముదసంతతులు విరియ
నిలుతు రొకచోట మెట్టతమ్ములు జనింప
ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలు మీఱి
బ్రహ్మకొడుకు తపోవనాభ్యంతరమున. 119

సీ. గణిక సోఁకఁ గురంటకము కంటకమిషంబునను గగుర్పాటొందె వనిత చూడు
సరస మాధవి సేర విరితేనెనెపముతోఁ జెమరించె సురపొన్న చెలియ చూడు
లతకూన గదియఁ బల్లవదంభమున రసాలము రక్తిఁ గనిపించె రమణి చూడు
తనజాతికొమ్మ చెందిన మరుద్గతి బంధుజీవంబు వడఁకె నెచ్చెలువ చూడు

తే. మల్లికాయోగ మంది సంపఁగి సువర్ణ
పుష్పములు పెక్కు మొనయించెఁ బొలఁతి చూడు
మనుచు సకలర్తుశోభితం బైన మునిత
పోవనంబున మెలఁగి రప్పువ్వుఁబోండ్లు. 120

చ. ఇటువలె జవ్వనంపుమద మెచ్చఁగ నెచ్చెలు లిచ్చ మెచ్చఁగా
నటు నిటుఁ జెంత వారు చెవలాడఁగఁ గందువమాట లాడఁగాఁ
జటిపోటిగుబ్బచేల లిలఁ జీఱఁగఁ బల్కుఁ జేరఁ జీరఁగా
జటి జపవిఘ్న మోరువఁగఁ జాలక చాలఁ గఱంగి యిట్లనున్. 121

శా. ఓ లీలావతులార నేఁడు మొద లేయొయ్యారి వీక్షించు న
న్నాలోలేక్షణ యాక్షణంబున సకన్యాత్వంబు దూష్యంబు గాఁ
జూలాలౌ ననుచున్ శపింప మునిరాజుం జూడ శంకించి యిం
దేలా మాటలు సాలుఁ జాలు నిఁక రారే యంచు వారేగుచున్. 122

సీ. మగతావిచికిలికమ్మలు డాయుఁ దెలుపెక్కఁ జెక్కులే మని యోర్తు చెలియ నడిగె
నీలకాంచీచ్ఛాయ నెరయ నీనూఁగారు మెఱసె నేమని యోర్తు మెలఁత నడిగెఁ
గస్తూరి గరఁగి పైఁ గ్రమ్మ నేటిదె చూచుకములు నల్లని యోర్తు కాంత నడిగె
నళుకుచేఁ బరుగెత్తి యలసి రానేమొ యాయలసత్వ మని యోర్తు కలికి నడిగె
తే. దారి నడచుడు నలజడ దారికినుక
దారితోత్సాహ లై తప్పి తాపి యతనిఁ
జూచితిమె యంచుఁ జూలాండ్ర సొబగు లెంచి
భ్రమసి యొండొరు నడుగుచుఁ బడఁతు లరుగ. 123

వ. అంత. 124

ఉ. బిందునిరోధమందుఁ దృణబిందుకి నందిని తత్తపోవనం
బిందునిభాననంబు గలయిష్టసఖీమణితోడఁ జేరి యం
దంద చరించుచుండె భయ మన్న దొకింతయు లేక మానసం
క్రందనుఁ డప్పు డాడిన తెఱంగది విన్నది గాదు గావునన్. 125

వ. ఇవ్విధంబున. 126

సీ. తనతనూసురభిళత్వము ఘుమ్మమనఁ గ్రమ్ముకొన గంధవహభావ మనిలుఁ డొందఁ
దనకాంతిలత లల్లుకొన పనీతరు లెల్లఁ గనకసాలశ్రీలఁ గని వెలుంగఁ
దనమందహాసకుందములకై విరియునారిని గూర్పు మరుఁడు సారెకును దిరుగఁ
దనకరారుణరుచుల్ ఘనలతాములఁ దారసిలి నవ్యకిసలయావళుల నింపఁ
తే. దనపలుకు చిల్కపలుకుతోఁ ద్రస్తరింపఁ, దననడలు నెమ్మికొమ్మలఁ దప్పవట్టఁ
దననఖాంశువు లిలకు గంపంబు పూయ, రాజఋషిపుత్త్రి వనవిహారంబు సలిపె.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వనంబులోన నజ్జవ్వని విహరించు దవతోడిముద్దులాడిం
బొడగానక యవ్వాలుఁగంటి యెటువోయెనో యని యొంటిగా నవ్వలం జనిచని,

పులస్త్యదర్శనముచేఁ దృణబిందునిపుత్త్రి గర్భిణి యగుట

మ. కనకాంగీమణి కంచుగీచివగతిం గంఠంబు మీఱన్ జటాం
తనిరూఢశ్రుతిపాఠ మొందినపులస్త్యబ్రహ్మవేదధ్వనిన్
విని యారక్తజటాధరుం గుశతృణాస్వీతాసనస్థున్ మృగా
జినవాసఃపిహితాంగు నజ్జటిలుఁ గాంచెం దత్సమీపంబునన్. 129

మ. కనుఁగొన్నంతనె కన్యకామణికి లేఁగా నింత గాన్పించెఁ జ
న్మొనలన్ నీలిమి యావరించె ముఖపాండుశ్రీ మిటారించెఁ గు
ల్కునడల్ గొంచెఁ గృశించె మేనరుచి యాలో మించె నా రుల్లసిం
చె నురుశ్రాంతి జనించె గర్భము రహించెన్ మించె నిట్టూర్పుల్. 130

క. ఈలాగున బాలామణి, చూలాలితనంబు దనకుఁ జొప్పబడిన మదిం
జాలన్ జాలిం జడి యిది, యేలీల ఘటిల్లె హేతు వెయ్యదియొ కదా. 131

తే. పేరు ఋషిగాని మాతండ్రి పేరుపెంపు, గలమహారాజమణియట్టిఘనునకడుపునఁ
బుట్టి యేనిట్టిఅట్టోడిఁ గట్టుకొన్నఁ, జెట్ట యని తిట్టరే తోడిచేడెలెల్ల. 132

క. వచ్చినవేళాగుణమో, యచ్చటియోషధుల మహిమ మిటు సేసినదో
మచ్చరమునఁ గన్నెఱిక, మ్మొచ్చెము గన నెవ్వ రిటుల యొనరించిరొకో. 133

మ. కడులేఁబ్రాయపుఁబూపచన్నుఁగవసింగారంబుఁ బోనాడి యీ
కడుపున్ నేనును బోయి మోఁవ నిలువం గన్నయ్య కాపట్య మెం
చఁడె విన్నయ్యలు విశ్వసింపుదురె యేసంబంధమున్ లేనియీ
సడి నావంటిలతాంగికిన్ విధి ఘటించం జెల్లునే యక్కటా! 134

న. అని చింతింపుచు. 135

మ. స్తంభారానత యై మదావృతసముద్యద్గర్భదౌర్బల్యసం
జనితోచ్ఛ్వాసపరంపరాగతకవోష్ణమ్లానితాస్యాబ్జ యై
కనదాలోకనిరోధబాష్పకణ యై గాఢత్రపాక్రాంతి యై
జనకుం జేరి కుమారి యేమియు గణించన్ నేరకున్నంతటన్. 136

క. వంచినతల యెత్తక తన, యంచల నిలుచున్న కన్నె నట్టే యవలో
కించి యొకించుక సంశయ, మెంచి వెఱ వహించి తండ్రి యిట్లని పలికెన్. 137

ఉ. ఎక్కడఁ బోయి తింత తడ వెవ్వరికప్రియ మాచరించి తీ
వెక్కటినుండు నిన్ను శపియించె నిమేషములోన నీకుఁ జూ
లెక్కరణిన్ ఘటిల్లెఁ దగ వెంచక యింతయకృత్య మెవ్వఁడే
దిక్కున నుండి చేసె నిది తెల్లముగా వివరింపు మమ్మరో. 138

చ. కుల మపకీర్తిఁ జెంద జనకుండును వెల్వెలఁ బోవ బాంధవా
వలి దల వంపఁ దల్లి వగపం జెలికత్తెలు సిగ్గు సేటులం

గళవళ మొంద వెవ్వఁడును గైకొన కేఁగఁగ జన్మనష్టిగా
నళుకుఁ దొఱంగి కన్నెఱిక మూఱడి పెట్టుదు రేమొ కూఁతురా. 139

మ. తలవంపుల్ ఘటియించి తందఱియుఁ గాంతా యింక నీకేల యూ
దల వంపన్ వివరింపు మెట్లొవవె నేతద్గాహ్యదశ్రీ యనన్
జెలి బద్ధాంజలియై వడంకుచు భయస్వేదంబుతో మోము వి
త్వ్రేలఁ బొఱం డనుఁ గన్నతండ్రిఁ గని పల్కం బల్కు దొట్రిల్లఁగన్. 140

శా. ఏ నేపాప మెఱుంగ నాటలకుఁ దండ్రీ యీపులస్త్యాశ్రమ
స్థానాభ్యంతరభూమికిం జని పయస్యాసంఘముల గాన క
చ్చో నే నొంటి చరింప నద్భుతముగాఁ జూ లేర్పడెన్ హేతువుం
గానన్ నీచరణంబు లాన మదిఁ జక్కం జూడవే నావుడున్. 141

శా. ఆరాజర్షి వరుండు పుత్త్రివచనం బాలించి ధ్యానావధా
నాయూఢాంచితదృష్టిదర్పణముచే నాద్యంతముం జూచి యెం
తే రోమాంచముతోఁ గుమారిఁ గని తల్లీ నిన్ను శోధింప నే
నేరం బెంచితి వంతఁ జెందకుము సందేహంబు నీకేల మదిన్. 142

మ. తనుఁ గన్గొన్నది గర్భమా నని పులస్త్యబ్రహ్మముల్ పల్క నా
తనిశాపం బిది నీవెఱుంగ కెదుటన్ దర్శింప నిట్లైతి విం
దున నీ కేమికొఱంత యంచుఁ దృణబిందుం డప్పుడే పుత్త్రిఁ దో
డ్కొని బ్రహ్మాత్మజుఁ జేర బోయి భయభక్తుల్ మీఱఁగా నిట్లనున్. 143

తృణబిందుఁడు పులస్త్యుడర్శనముచే గర్భిణియైన తనపుత్త్రిని బులస్త్యబ్రహ్మకొసంగుట

సీ. మునిచంద్ర సద్గుణంబున మించునీకన్యహస్తాభియుక్తి నీకగు వహింపు
ప్రతిమహేశ్వర సతిత్వము గన్నదీశ్యామ మహీభృత్కుమారిఁ బ్రేమమున నేలు
జటిలభాస్కర చారుసంజ్ఞ యీపద్మిని ఛాయానుసారిణి సమ్మతింపు
మపరాత్మభవ నిర్మలాంగి యీమృదువాణి విద్యావతి దయార్ద్రవీక్షఁ జూడు
తే. యోగిచక్రేశ వినుమిప్ప యోషపాణి. శ్రీవిలాసినిఁ బోలుఁ బరిగ్రహింపు
శమధవర్ష భకామితార్థము లొసంగు, సురుచిశుభరాశియీబంధుసురభిఁ బ్రోవు.

క. ఆతపమునందె నిలిచి మహాతపము లొనర్చి బడలి యురుదెంచిన మీ
కీతరుణి కల్పలతవలె, శీతలసత్క్రియల నింపు సేయక యున్నే. 145

శా. అశ్రాంతశ్రుతిపాఠయత్నజనితాయాసంబు పంచాగ్ని మ
ధ్యశ్రద్ధాసహితప్రకల్పితతపస్యాకార్శ్య మత్యుగ్రమో
గశ్రాంతిస్ఫురణంబు మాన్పఁ గల దీకన్యాలలామంబు మీ
శుశ్రూషార్థము దీనిఁ గైకొనుఁ డటంచుం బుత్త్రి నర్పించినన్. 146

ఆ. ఆమహర్షి మిగుల హర్షించి రాజఋషీంద్రసుతఁ బరిగ్రహించి మామ
నత్కరించి పనుప శౌరికి మామయా, నబ్ధికరణిఁ బొంగు చతఁడు సనియె. 147

సీ. స్నానంబుగావించి చనుదెంచునంతలో జపవేదిఁ దగురీతిఁ ఆక్కఁజేయు
జపనిష్ఠ యొనరించి చాలించునంతలోఁ జక్కఁగా దేవపూజకు సమర్చు
దేవపూజ యొనర్చి తిలకించునంతలో షడ్రసాపూర్ణభోజనము పెట్టు
భోజనం బైన కరంబులు గడుగునంతలోఁ బర్ణాశనములచేఁ గానొసర్చు

తే. పాన్పుపైఁ జేరునంతలో బడలి రని మ
నంబునఁ దలంచి తాలవృంతమున విసరి
తొడలపై నంఘ్రు లుంచి యొత్తుచు ననేక
సేవ లొనరించుఁ దపసి కచ్చిగురుబోఁడి. 148

ఉ. తోయములాడుచో నొడలు దోమెదుకూర్మి గొంకింత యాఁకటన్
గాయము డయ్యనీక యొడికంబుగ నన్నము పెట్టు పేర్మికన్
రేయిఁబగల్ సపర్య లొనరించుటకుం గరఁగెం దపస్వి లేఁ
బ్రాయపుటాలి సేవలఁ గరంగరె యెంతటివారు రాఘవా. 149

చ. పలికినచో సదుత్తరము పల్కెడు కాని బహూక్తు లాడఁగాఁ
దలఁపుట కెవ్వా డేది యుచితం బది సేయుటకున్ మనోగతుల్
దెలిసి మెలంగ నేర్చుటకు దీమసమున్ వినయంబుఁ దాల్మియున్
గలుగుట కుబ్బి తాపసుఁ డొకానొకనాఁ డలకన్యతో ననున్. 150

విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము

శా. ఓలీలావతి నీగుణంబులకు నాయుల్లంబు రంజిల్లె ప
న్నాలోకింపఁగ నైన గర్భమున నీకస్మాదృశుం డాత్మజుం
డీలోఁ బుట్టెడు నేఁ బఠించుశ్రుతి నీ వేవేళ నాలించి తా
వేళన్ గర్భగుఁ డౌట విశ్రవుఁ డనన్ వీఁ డొప్పు లోకంబునన్. 151

శా. సుధ్యగ్రేసరుఁ డప్రతర్క్యనియమాస్తోకక్షమాయుక్తప
స్స్వాధ్యాయవ్రతశీలుఁ డాగమరహస్యజ్ఞానవైజ్ఞానికుం
డధ్యాత్మార్థవిశారదుం డుభయవంశాధారుఁ డబ్జాక్షరూ
పధ్యానార్కవిభానిరస్తతముఁ డీపౌలస్త్యుఁ డబ్జాననా. 152

ం. మాతామహుఁడు బితామహుఁ, డీతనయునిఁ నడకఁ జూచి యింపొందుదురం
చాతపసి యానతీయ స,తీతిలకము హర్షజలధిఁ దేలుచు నుండెన్. 153

వ. తత్కాలంబున 154

మ. శుభనక్షత్రమునన్ శుభేక్షుగ్రహముల్ సూడన్ శుభోచ్చస్థితిన్
శుభవేళం దృణబిందుపుత్త్రి గనియెన్ శుద్ధాత్ముఁ దేజస్వి నా
త్మభవున్ విశ్రవు నాతఁడున్ సకలవిద్యావైదుషిం దండ్రి నా
త్మభవుం బోలి తపంబునన్ నిలిపె స్వాంతం బంప బాల్యంబునన్. 155

సీ. పూరుషాకారంబుఁ బొందుత్రయీవిద్య బాలత్వ మొందిన బ్రహ్మచర్య
మాలోకగోచర మాధర్మదేవత ప్రాణంబు లూనినభవ్యనియమ
మవయవంబులు దాల్చినట్టివైరాగ్యంబు జంగమస్థితిఁ గన్న శాంతరసము
వైయాత్య మొందినవైదికాచారంబు బ్రాహ్మణ్య మెనయుకృపాగుణంబు
తే. దానె యన విశ్రవో బ్రహ్మ తల్లిదండ్రు
లనుమతి యొసంగ నేకతపోవనముఁ జేరి
యాశలు జయించి వెలయుభూమీశులిల
నాశలు జయించి తపము సేయంగఁ దొడఁగె 156

క. రుచిరజటారుచికీల, ప్రచయముపోలం గుశాస్తరణపరివృత్తుఁడై
శుచిభావమునఁ దపము సే, యుచు నచ్చెలుతజడదారి యున్నట్టియెడన్. 157

క. ఆముని తనయుఁ గృతేంద్రియు, యాముని యోగముఖభావితాంచత్ప్రాణ
యాముని జపఫలితప్రతి, మోమునిఁ గని రోమహర్షులైరి మహర్షుల్. 158

మ. శమసౌఖ్యామృతవార్ధిమగ్ను నతనిన్ కామాతఁగాఁ జేయుచి
త్తముతో నుత్తమతాపసుం డగుభరద్వాజుండు లేఁబ్రాయమున్
గోమరుం గల్గినపుత్రిఁ దోడ్కొని రమాకోకస్తనిన్ దెచ్చి తో
ల్లి మధుద్వేషి కొసంగ వచ్చుభృగుపోల్కిన్ వచ్చి పల్కెన్ రహిన్. 159

క. వర్ణినిధానమ యీవర, వర్ణిని మత్పుత్త్రి దేవవర్ణిని యనగా
వర్ణింపఁ దగిన దిది యా, కర్ణాంతవిశాలనయనఁ గైకొమ్మనియెన్. 160

సీ. అలమందగమనంబు హంసబోధ మొసంగఁ గాను నభోలత్వ్యగతిఁ బొసంగ
మోవికెంజిగురు జపావృత్తి వహియింపఁ బలుచాయ లష్టాంగపటిమ నింప
ఘననఖప్రభ తారకాయోగము గణింప నాననం బమృతకరాభ మించఁ [ల్పఁ
గోమరుఁ జెందు పిఱుందుగురుమహత్త్వముఁ దెల్పఁ జెఱునవ్వుముక్తాప్రసరణ దా
తే. దనతపోరీతి కుచితమై తగిన దేవ, వర్ణినీనామకన్య నవ్వర్ణి దల్లి
దండ్రులయనుజ్ఞ వరియించి తత్సమాగ, మమున, సకలగృహస్థధర్మములఁ నడపె

విశ్రవోబ్రహ్మకుఁ గుబేరుఁడు పుట్టుట

శా. ఈలీలన్ స్వగుణానుగుణ్యమతి యానిల్లాలితోఁ గూడి యా
పౌలస్త్యుండు గృహస్థధర్మకలనాపారీణుఁడై పార్వతీ
లోలంబాలకయందు శంభుఁడు కుమారున్ గన్నయ ట్లాధరా
స్థూలాంచత్కటియందుఁ గాంచె నేకపుత్త్రున్ పుణ్యచారిత్రునిన్. 162

చ. అవిరళపుణ్యలీల యగునాశిశుసంభవవేళ భారతీ
ధవుఁ డరుదెంచి పౌత్త్రజనిఁ దప్పక కాంచి ధనేశ్వరుండు వీఁ
డవు నిఁక విశ్రవోమునికులాగ్రణి గన్నయపత్య మాట వై
శ్రవణుఁ డనన్ జగంబునఁ బ్రశస్తి వహించు నటంచు నేగినన్, 163

చ. ఉపనయనంబు సేసి శ్రుతియుక్తిఁ గా నొనరించి శాస్త్రముల్
కృపఁ జదివించి ధర్మ మెఱిఁగించి హితం బుపదేశ మిచ్చి పు
ణ్యపురుషుఁ డైనతండ్రి దను నన్నిట నేర్పరిఁ జేయ నాతఁడుం
దపమున కేగెఁ వంశగతధర్మము మానరు సాధు లెయ్యెడన్. 164

వ. ఇవ్విధంబున వైశ్రవణుఁడు తపంబు సేయం జని. 165

క. ఆహుతులఁ బ్రజ్వరిల్లెడు, స్వాహావిభులీల బ్రహ్మవర్చసము తమన్
బాహుళ్య మొంద నియమో, త్సాహంబున నుగ్రతప మతం డొనరించెన్. 166

మ. ఘననిర్ఘర్ జలపాయి యై పటుతటిత్కాంతిచ్ఛటల్ బెంజడల్
దనరన్ మించ సహస్రవర్షము లనంతక్షాంతి వాతాశనం
బున వేయేండ్లు క్రమించె మే నచలమున్ బోలన్ నిరాహారుఁ డై
తను వాశింపక యేండ్లు వేయుఁ గడపెన్ త్రైలోక్య మౌరా యనన్. 167

సీ. వద్మాప్తగతి వహింపఁగలాఁడు గావున మొనసి పద్మాప్తాధిముఖ్య మూని
మకరసంగతి మీఁద మనుఁ గాన మకరభీకరజలాకరతరంగముల నాని
ఘనవిభావసుసమగ్రత మఁదరికిఁ గాంచ ఘనవిభావసుమధ్యగత్వ మొంది
యతనువర్ధనమైత్రి నలరఁ బోయెడుఁ గాన నతనువర్ధనవృత్తి యవధరించి

తే. ఘోరతపములు సేసి మిక్కుటపుమహిమ, లవధరించినమునులు ప్రయాసమనుచు
వర్ణన లొనర్పఁ ద్రిసహస్రవత్సరములు, తపము గావించె విశ్రవస్తనుభవుండు.

వ. అంత 169

సీ. ద్వాదశదద్వాదశాత్మకకిరీటమణిప్రకాండదీధితులు లేయెండఁ గాయ
భాషాబ్జపత్త్రదృక్పత్త్రాతపత్త్రముల్ స్థిరశరచ్చంద్రచంద్రికల నీన
సురనదీతటిమరుస్ఫురణతోఁ దనతనూవరచురుల్ బంగారువానఁ గురియఁ
బ్రగుణాగమశ్రీలఁ దగుఋషుల్ కిసలయోజ్జ్వలజటాగ్రముల నంజలులు దాల్ప

తే. నగురుపాటును వడఁకును గానిపింప, నెల్లసుమనోవితానంబు నెనసికొల్వ
మందుజిగిపట్టి పొగడ విరించనుండు, కరుణఁ బౌలస్త్యజునకు సాక్షాత్కరించె.

కుబేరునకు బ్రహ్మప్రత్యక్షం బై వరంబు లిచ్చుట.

క. పెన్నిధివలెఁ దన కిటువలె, సన్నిధి సేసినకడానిచాయలజేజే
మన్నెదొర పెద్దఁ జూచి ప్ర, పన్నమతిన్ లేచి మ్రొక్కి భయభక్తులతోన్. 171

పంచచామరము. హరామరాగ్రణిస్తుతావ్యయప్రభావభాస్వరా
స్వరాదినైకలోకసృష్టిశాసనక్రియాదరా
దరాబ్జహీరహారభాస్వదారదార ధీపరా
పరాఖ్యమంత్రభృన్మనోబ్జపద్మినీమనోహరా, 172

క. అని తనుఁ బొగడినమనుమని, వినయమునకు మెచ్చి నలువ వేఁడుము వత్సా
నిను మెచ్చితి వరమిచ్చెద, నని వచ్చితి ననఁ బులస్త్యజాత్మజుఁ డనియెన్. 178

తే. లోకపతి వైననిన్ను నేలోకపాల, కత్వమును హైమగర్భుఁడు గన్ననిన్ను
బహుధనాధీశ్వరత్వంబు బ్రార్థనంబుసేయుచున్నాఁడుఁ గట్టడ సేయుమయ్య.

ఉ. కామితదాయి వైననినుఁ గన్గొనినంత ననంతలోకలో
కామితచింతితార్థము లయారె లభింపవె యంచు వేఁడివఁ
దామరచూలి వల్కె ధననాథపదంబు దిగీశ్వరత్వముఁ
నే ముదమంది నీకె కరుణించితి దేవత లెల్ల మేలనన్. 175

క. ప్రాగపరదక్షిణమునకు, నీగిరిరిపువరుణయముల సృజియించి యుద
గ్భాగమున కొకనిఁ దలఁపఁ, గాఁ గలిగితి నీవు మేము కౌతుక మొందన్. 176

ఉ. పాలితసత్యధర్మమగు బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టినట్టివన్
నాలవవానిఁ జేయఁ దగునా యనఁ బోకు దిగీశ్వరాళిలో
నాలవవాఁడ వై బహుధనస్థుఁడ వై మను మంచు మన్నికన్
లాలనసేసి ధాత యొకనవ్యవిమాన మొసంగి వెండియున్. 177

ఆ. పుష్పకాఖ్య మిది యపూర్వయానము దివ్య, పుష్పకాయమానపూజ్యమాన
మీవిమాన మెక్కి యెల్ల వేల్పులలోన, నీవి మాన కలరు మింక ననుచు. 178

కుబేరుండు దండ్రి యనుజ్ఞవలన లంకం జేరుట

మ. సవిశేషాదరభాష లాడి యజుఁడున్ జన్నఁ ధనేశుండు వి
శ్రవుఁ జేరఁ జని మ్రొక్కి తండ్రి భవదాజ్ఞన్ బ్రహ్మ మెప్పించి యి
ష్టవరంబుల్ గొని వచ్చితిన్ తగునివాసం బాయజున్ వేఁడ నై
తి వినూత్నస్థల మెయ్యె దెందు నిలుతున్ దెల్లంబుగాఁ దెల్పవే. 179

అ. ఈతిబాధ లేక యింతైనఁ బగవారి, చేతబాధ లే చెలువు గలుగు
నట్టిగీము వలయు నావతి యిమ్మన్నఁ, బట్టిమోముఁ జూచి పలికె గురుఁడు. 180

మ. కల దీదక్షిణవార్ధి మధ్యమున లంకానామదివ్యత్పురం
బలఘుస్రాక్తటినీవిటోత్కటమణధుర్యావార్యహార్యశ్వర
థ్యాలసత్కూటరఖురాగ్రసౌధగతపంకాలేపసంక్షాళనా
కవితాకాశతరంగిణీతరళరంగత్తుంగభంగాఢ్యమై. 181

సీ. కనకకుంభప్రభాకలన బాలార్కవిభ్రమముఁ జూపెడుగోపురములు గలుగ
ధర్మభూమిధరంబు పలురూపులాయెనో యనిమించునర్మహర్మ్యములుగలుగ
హీరకాంతులచేతఁ దారకావళిఁ గేరులసమానలీలాచలములు గలుగ
నగరీందిరాదేవి నడుమఁ బూనినకాంచి కొమరు గాంచినపైఁడికోట గలుగ

తే. భూరివైడూర్యతోరణస్ఫురితవిపణి, మార్గములు గల్గ స్వర్గసామ్యముగ విశ్వ
కర్మ నిర్మించె నిర్మాణకౌశలమున, రాక్షసార్థంబు మున్నప్పురము కుమార. 182

క. ముందు ముకుందునిభయమున, నందు నిలువ వెఱచి దైత్యులందఱు సుతలం
బొందిరి నిర్భయపద మది, నెంచి సుఖంపుమని తండ్రి సెలవిచ్చుటయున్ 183

సీ. ఉపవనీరమ మారుతోత్పతత్కుసుమరాజీకైతవంబున సేస లిడఁగఁ
బ్రాకారలక్ష్మి నవజ్రపుత్రాలతలుకుచేఁ దనమేన మంచిగందంబుఁ బూయ
భర్మగోపుర వరత్పారావతద్విజశ్రేణి పల్కులనె యాశీర్వదింప
జరామార్గచిరత్నరత్నసౌధశ్రీలు గడురక్తి కుంకుమ గానుక సేయఁ
తే. గేళిభూభృత్పరంపరల్ కేతనాంశు, కాప్తిఁ బావడ లూన ముక్తాళిధామ
లలితరుచిధూతచంద్రకలంకఁ లంక, రాజసమునఁ బ్రవేశించె రాజరాజు. 184

మ. ధనదుం డీగతి లంకఁ జేరి సురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుఁ డై
తనయాజ్ఞోన్నతి నైరృతుల్ భయము జెందఁ దత్పురం బేలుచున్
జనయిత్రిన్ జనకున్ గనుంగొనఁగ నిచ్చల్ పుష్పకారూఢుఁ డై
చనుచున్ గ్రమ్మఱుచున్ సుఖించె నతులైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 185

తే. అని యదంభవచోనిగుంభనలఁ గుంభ, సంభవుండు పులస్త్యవంశక్రమంబు
గొంత దెలిపిన విని శ్రీరఘుప్రవీర, వర్యుఁ డిట్లను నాశ్చర్యమధుర్యుఁ డగుచు.

శా. ఓవింధ్యాచలగర్వనిర్హరణయాత్రోద్యోగ పూర్వంబు లం
కావాసంబు సురారిని ఘులనికాయ్యం బంచు మీ రానతీఁ
గా విన్నప్పటినుండి చిత్రరసశంకాసంకులం బయ్యె మ
ద్భావం బంతకు మున్న తాదృశబలుల్ దైతేయు లెవ్వారొకో. 187

ఉ. ఆదిఁ బులస్త్యవంశభవు లాసురముఖ్యు లనంగ వింటి నే
తాదృశరాక్షసాధికులు దానవు లంతకు మున్నె లంకలోఁ
గాదుక యుండు రం చిపుడు పల్కితి రీదశకంధరప్రహ
స్తాదులతం టె వీరువరు లై నసురారులు వార లెవ్వరో. 188

ఉ. వారికి వంశకర్త యగువారి తెఱంగులు వారి పేరులున్
వారిబలోన్నతుల్ పిదప వారు ముకుందున కోడి లంకనున్
జేరక పోవుటల్ జటిలశేఖర తెల్పుము విస్తరించి నీ
చారుసుధారసోపమవచఃకలనన్ జెవు లింపు సెందెడిన్. 189

ఉ. భానునిచే మహాతమముఁ బాయు తెఱంగున మాను మాదృశా
జ్ఞానము మిమ్ముబోఁటిబుధచంద్రులచే నని జానకీబహిః
ప్రాణము రామభూవిభుఁడు ప్రశ్న మొనర్ప దరస్మితంబుతోఁ
దా ననిమెన్ దథావిధకథావిదుఁ డమ్ముని సమ్మదంబునన్. 190

మ. రవివంశోత్తమ సంశయం బయిన చో, బ్రశ్నంబు గావింప నే
ర్తు వినన్ నేర్తువు సావధానముగ విన్ స్తోత్రంబు సేయంగ మా
కు వశం బే పరమేష్ఠినుండియును రక్షోవంశ మాద్యంతమున్
వివరింతున్ వినుమం చగస్త్యుఁ డను బ్రావృట్కాలమేఘార్భటిన్. 191

రాక్షసవంశోత్పత్తి క్రమము

మ. హరినాభీకుహరారవిందమకరందానందనేందిందిరం
బు రహిన్ మించి విరించి యంచితతనస్ఫూర్తిన్ జగత్సృష్టిపై
ఖరిఁ బ్రాపించి మహాజలంబు దొలుతన్ గల్పించి తద్రక్షణా
కరకాంక్షన్ సృజియించె సత్త్వముల సంకల్పంబునల్పంబుగన్, 192

శా. ఆసత్త్వంబులు క్షుత్తృషాతురత బ్రహ్మన్ జేరఁగా వచ్చి వి
శ్వాసంబుల్ గనుపింప నేమి యొనరింపన్ మమ్ముఁ బుట్టించి తీ
వో స్వామీ యిపు డేమి సేయుదుము నా సూక్తీశుఁడున్ నవ్వుతో
మీసార్థ్యముఁ జూత బుజ్జలము నెమ్మిన్ బ్రోవుఁడీ నావుడున్, 193

మ. జలసంరక్ష యొనర్తు మంచుఁ జని యాసత్త్వావళుల్ క్షుత్తృడా
విలభావంబు వహింప కంబుహృతి గావింపంగ నుంకించి [illegible]
చల బ్రహ్మన్ గని కొంచి కొన్ని యనె "జక్షామః" [illegible]ర్థవా
క్కులనన్ నీళ్ళ వసించుకొన్ని యనె "రక్షామః" తి వ[illegible]ఖరిన్. 194

తే. అపుడు పరమేష్ఠి జక్షింతు మని పలికిన, జంతువులయక్షులగుచుఁ బ్రశస్తి జెందు
డనియె రక్షింతు మనిపల్కినట్టివారి, దాక్షసులుగ నండ్రుఁ బల్కరఘువరేణ్య

హేతిప్రహేతుల వృత్తాంతము

ఆ. రామ యట్టి యక్షరాక్షసకోటిలోఁ, బెంచఁ దగినవీరు లిద్దఱై
యెవ్వరన లాయగ్ని హేతి బోలినహేతి, హస్తదీప్రహేతి యగుప్రహేతి. 196

క. ఘాటప్రతివీరులు మధు, కైటభనిభవిక్రమప్రకారులు పటుబా
హాటోపపేటు లాదిని శాటులు హేతిప్రహేతు లద్భుతహేతుల్. 197

క. వారలయందుఁ బ్రహేతి యు, దారుఁడు కామాదిరిపువిదారుఁడు శ్రితమం
దారుఁడు గుణనందితబృం, దారుం డనపేక్షితార్థదారుం డయ్యెన్. 198

మ. భయదూరుఁడై యలహేతి తాత పనుపన్ భార్యాకుమారస్పృహో
భయసంగాత్మకుఁ డౌటఁ గాలభగినిన్ భద్రేభకుంభస్తనిన్
భయ యన్దానిఁ బరిగ్రహించె దశదిగ్భాగస్ఫురన్మల్లికా
భయశఃపాండురమౌక్తికప్రతతి పైపై సేస గావింపఁగన్. 199

క. ఆశాతోదరి విద్యు, త్కేశుని సంధ్యాబ్దనికటదీపితవిద్యు
త్కేశునిఁ దేజశ్శోచి, ష్కేశునిఁ గనె హేతి ప్రీతి చెన్నువహింపన్. 200

శా. విద్యుత్కేశుఁడు తోయజాంబుజముఖిన్ దాన్నకీర్త్యున్నతిన్
విద్యాభ్యాసివివేకమున్ వలె మహాజ్ఞాని వైరాగ్యమ
ట్లుద్యోగస్థునికల్మిలీల హరయోగోద్భాసియాయుర్గతిన్
ఖద్యోతద్యుతి వృద్ధిఁ బొందెఁ బితృరక్షం జేసి నానాఁటికిన్, 201

మ. నవవర్షాగమజృంభితాంబుదముచందానన్ మధుస్ఫూర్జితా
టవిలీలన్ బటుయౌవనస్ఫురదవష్టంభంబునన్ బుత్త్రకుం
డు విజృంభించినరీతి హేతి గని సుష్ఠుప్రీతిఁ బ్రాపించి వా
నివయోరూపవిరూఢికిన్ దగినకన్నెం గాంచి గావింపఁగన్. 202

సీ. కమనీయకమలకోశములతో సమము లై కులుకుగుబ్బ మెఱుంగుగుబ్బ లమర
ననమాననీలోత్పలసమానరుచు లొంది కలికిసోయగపువాల్గన్ను లలర
శ్రీనందనస్యందనానందరథాంగపటిమ విస్తృతనితంబము రహింపఁ
గంజరాగము మీఱుసంజకెంజిగిఁ దీరు వహియించి కెమ్మోవి వన్నె మిగుల
తే. నిరులసరులను బెన్నెఱు లిరవుకొనఁగఁ, దారకస్ఫూర్తి గన నఖోదారకాంతి
సంధ్యవలె మించుసంధ్యాత్మజాలలామఁ, బ్రియకుమారున కాహేతి పెండ్లి సేసె.

శా. తత్కాలంబునఁ జారుగాత్రి యగుసంధ్యాపుత్త్రిఁ బ్రాపించి వి
ద్యుత్కేశుండు శచీసమేతుఁ డగునింద్రున్ రోహిణీయుక్తుఁ డౌ
సత్కాంతున్ గిరిజావిలోలుఁ డగుపశ్యత్ఫాలునిన్ బోలి య
త్యుత్కంఠోత్థరతిక్రియన్ మదనదేవోపాస్తి గావింపఁగన్. 204

ఉ. నీలపయోదయుక్చపల నీటున నాథునిఁ గూడి యొప్పునా
సాలకటంకటాయువతి స్వాతిగతాంబుదవృష్టి శుక్తియున్
బోలె నిజేశుతేజమున భూరితరంబుగ నంత గర్భమున్
దాలిచి మందరాచలనితంబమునం దురుసాహసంబునన్. 205

మ. పరు లెవ్వారును గానకుండ నిజగర్భస్థార్భకున్ దద్ధరా
ధరమధ్యంబున డించి వహ్నిజనితోద్యద్గర్భభారంబు మాన్
శరమున్ జెచ్చినగంగఁ బోలి సురతేచ్ఛాలోల యై జీవితే
శ్వరుఁ జేరన్ జనెఁ బాప మెంచకుగదా చానల్ రఘుగ్రామణీ. 206

శా. ఆసంధ్యాతనయావిసృష్టశిశు వాస్యాంతస్స్ఫురన్ముష్టి యై
యాసన్నక్షితిభృద్గుహల్ బదులు మ్రోయన్ గాలజీమూతగ
ర్జాసామ్యధ్వని రోదసంబు ఘటియింపన్ నాగ సింహాదినా
నాసత్త్వంబులు తద్ధ్వనిన్ బెదరి చింతన్ జేర తేకేఁగఁగన్. 207

వ. అప్పుడు. 208

సీ. బలుకెంజడలతోడఁ దెలిగన్నెరులవన్నె గలక్రొన్నెలవతంకంబుతోడ
వలుఁదశూలముతోడ నలినుబ్బునలమబ్బువెలిద్రొబ్బుగరళభృద్గళముతోడ
గిబ్బతత్తడితోడ గిరిరాజు హరిరాజుఁ గరిరాజు నగుమేనికాంతితోడఁ
బునుకకంచముతోడ వనతూపులనయేపు గన నోపుదారబూదిమినుకుతోడఁ
తే. బ్రమథతతితోడఁ బార్వతీప్రమదతోడఁ, గరిముఖాదికుమారవర్గంబుతోడ
శివుఁడు మంథానగిరితుంగశృంగవీథిఁ, జెలువుమీఱంగ స్వారి వేంచేయు నపుడు.

సుకేశుం డను రాక్షసుని వృత్తాంతము

క. వాపోయెడుసంధ్యాతన, యాపత్యముదిక్కు జూచె నభవుఁడు కారు
ణ్యాపారసుధాపూర. వ్యాపారకటాక్షవీక్షణాతిశయమువన్. 210

క. అంగజహరుఁ గని ప్రియ మెన యంగ జగజ్జనని గిరిజ యవధా రహిరా
డంగద యీపసిపాపని, యంగదఁ బాయంగఁ జేయ నర్హం బనినన్. 211

మ. ప్రియురా లాడినమాట దాఁటక పురస్త్రీచిత్రకత్నాళనా
క్షయదుర్ధర్షశరుండు శంభుఁడు దయాంచద్బుద్ధిఁ దద్బాలుఁ జూ
చి యమర్త్యత్వము మాతృసన్నిభవయశ్శ్రీస్ఫూర్తియుఁ విశ్వది
గ్జయతేజంబు నభశ్చరత్పురముఁ గల్గంగా వరం బిచ్చెనన్. 112

శా. శ్రీగౌరీజలజాయతాక్షి పలలాశశ్రేణికిం గూర్మి స
ద్యోగర్భాతిశయప్రసూతులును సద్యోయావనప్రాప్తి స
ద్యోగాఢప్రతిభాపరాక్రమజయోద్యోగంబు లిచ్చెన్ లస
ద్యోగారూఢమనఃప్రసన్నుఁ డగు కాంతుం డట్టు లౌఁ గాకనన్. 213

క. దేవికి వేడుక యవు నని, దేవరయుఁ వరము లొసఁగ దేవరఁ గనుచున్
దేవియు సాటికి బేటికి, దీవింపఁగ దైత్యశిశువు తేవము నొందెన్. 214

చ. జనని సుఖంబె కోరి కని శైలతటంబునఁ బాఱవైచి పో
యినశిశు వేడ వానికి యతీంద్రులకైన గవరాని వేలుపుల్
గనఁబడి కోర నేరఁ డని గాఢవరంబు లొసంగు టేడ య
ద్దనుజునిపూర్వజన్మసుకృతం బెటువంటిదొ గాక రాఘవా. 215

ఉ. ధారుణిలో నరక్షితుఁడె దైవసురక్షితుఁ డందు రార్యులా
వా రది యట్టులుండె రఘువంశసుధాంబుధిచంద్ర వింటివే
యారజనీచరార్భకుఁడు నంత సుకేశుఁ డనన్ బ్రసిద్ధుఁడై
గౌరియు శంభుఁడున్ బనుపఁగా శివదత్తపురానువర్తియై. 216

సీ. జలజాతరాగమండలపిచండిలమండలావిష్టుఁ డగుభాను ననుకరించి
తపనీయదివ్యరత్నవిమానసంచరిష్ణుఁడై నిర్వహించుజిష్ణుని హసించి
బహుయోజనాయతప్రథమానరథ మెక్కి చరియించుపూర్ణిమాచంద్రుఁ డెగడి
కనకాచలాంగసంగతపతంగవాహనుం డగువిష్ణువైఖరి నగి
తే. గగనబహుపాద్ధరారుహాగ్రము స్వకీయ పురమణీదీప్రవప్రగోపురవిభామ
తల్లికావల్లికాశ్రేణు లల్లికొన సు,కేశుఁ డలరారె నంబరకేశుకరుణ. 217

క. ఆమనుజాశస్తోమల, రామునికీర్తిప్రతాపలావణ్యంబుల్
గ్రామణి యనుగంధర్వ, గ్రామణి తిలకించి కౌతుకం బలరారన్. 218

సీ. వేణికారుచిఁ గృష్ణవిభవంబు వహియించి ముఖదీప్తిఁ బూర్ణసోముని గ్రహించి
దనుకాంతిఁ గనకగర్భనియాఢిఁ బ్రాపించి స్తనలీల గిరిజాతఘనతఁ గాంచి

వరనాభిగతి దేవపల్లభోన్నతి నొంది మధ్యరీతి ననంగమహిమఁ జెంది
కటితటిస్ఫురణఁ జక్రహితాభ్యుదయ మూని నడలచే శిఖివాహనటన మూని
తే. సౌరభంబున సుమనఃప్రసక్తి మీఱి, యఖిలమనోగుణంబుల నతిశయించు
దేవవతి యనుతనకన్యఁ దెచ్చి యిచ్చె, నలసుకేశాఖ్యునకు భానుకులవరేణ్య.

సుకేశుండు దేవవతిని వరించి మాల్యవదాదులం గనుట

శా. రక్షోరాజ్యరమావధూటి యనఁగా రంజిల్లునప్పద్మప
త్త్రాక్షిన్ బెండిలి యై సుకేశుఁ డధనుం డర్థంబుఁ బ్రాపించిన
ట్లక్షీణస్పృహ మించె నద్దివిజకన్యారత్నముల్ నిర్జరా
ధ్యక్షున్ జెందుపులోమజన్ దెగడె దీప్యద్భోగభాగ్యోన్నతిన్. 220
చ. కరియుఁ గరేణువున్ బెనఁగుకై వడి నిచ్చలు హెచ్చుమచ్చికల్
దొరసి సుఖించువారలకుఁ దోడ నె పుట్టిరి పావకత్రయ
స్ఫురణఁ ద్రిలోకసంగతిఁ ద్రిపూరుషమంత్రగతిన్ ద్రినేత్రవై
ఖరిఁ ద్రిగుణంబులున్ బలెఁ ద్రికాలములట్టుల ముగ్వు రాత్మజుల్. 221

మాల్యవదాది రాక్షసుల చరిత్రము

మ. వియదంభోమరుదున్నతిన్ వెలయునప్పిత్రత్రయిన్ సద్విరా
జియశోనిర్మలమాల్యవంతుఁ డన మించెన్ మాల్యవంతుండు ద్వి
ట్చయ సంపత్కసుమాలి నాఁ దదనుజాంచత్ఖ్యాతిఁ గాంచెన్ సుమా
లియుఁ దేజోవిజితాంశుమాలి యయి పొల్చెన్ మాలి దద్భ్రాతృతన్. 222
శా. ఆరక్షస్త్రితయం బుపేక్షితమహావ్యాధిత్రయంబున్బలెన్
దారుణ్యంబు వహించి తంద్రికరణిన్ దా నెంతయున్ దేవతా
కారుణ్యఁబులఁ గామితంబులు గనంగా నెంచి యంచత్తపః
ప్రారంభంబు వహించి కాంచనగిరి ప్రత్యంతశైలస్థమై. 223
శా. కీలాలం బని నీరు గోరిలురహిం జుక్కించెన్ బలాశంబు లం
చాలోకించుట మానెఁ బర్ణముల మధ్యాఖ్యన్ ప్రవర్తింపఁగాఁ
జాలించెన్ విరిదేనె చాయ దొరయన్ జన్నన్ రవిద్రోహదు
శ్శీలఁభా నని రాక్షసత్రయ విసర్జించెన్ దరుచ్ఛాయయున్. 224
మ. అతిలోకం బగుతాల్మితోఁ దపము లిట్లారాక్షసుల్ సల్పఁగా
యతిలోకం బరుదందె నంతటఁ దదీయప్రాంచితాచారసూ
నృతసంభావ్యమహాతపోజనితవహ్నిజ్వాలికామాలికా
హతి ముల్లోకములున్ దపింపఁ గని భాషాధీశుఁ డుద్భ్రాంతుఁడై. 225

మాల్యవదాదులకు బ్రత్యక్షమై బ్రహ్మ వరంబులొసఁగుట

సీ. పలలభోజనతపోనలము వేఁడిమి నంచ తేజి బంగరుఱెక్క తేజరిల్ల
దోషాచరతపోగ్నిధూమాళి భారతీధవలాక్షికొప్పుపూదండ లోన

దనుజత్రయీతపోదమనస్స్ఫులింగముల్ మహనీయమకుటాగ్రమణుల నొరయ
దైత్యమూర్ధన్యమూర్ధజశష్పశిఖాచయముచే సావిత్రి మెయి సమర్ప

తే. నుగ్రనిష్ఠాగరిష్ఠు లై యుగ్రమహిమ, నుగ్రతపమును గావించుచున్న రాక్ష
సాగ్రణుల చెంత కరుదెంచి యట్టె కాంచి, వెఱఁగుమించి విరించి దీవించి యనియె

ఉ. ఇంకఁ బ్రయాస మొందవల దే మిము మెచ్చితిఁ గోర్కు లిచ్చెదన్
శంకఁ దొఱంగి లెం డసురశంకరులార యటంచు భారతీ
పంకజలోచనాకచవిభాసురకేసరవాసనాగతా
హంకరణాళిఝుంకరణహారిమృదూక్తుల నానతిచ్చినన్. 227

మ. అమృతాంభోధితరంగఘుంఘుమరవోద్యత్తన్మృదూక్తిన్ గత
శ్రము లై కన్నులు విచ్చి రాక్షసులు సాక్షాత్కార మై యున్న బ్ర
హ్మముఖాంభోజముఁ జూచి లేచి భయసంభావాప్తి సాష్టాంగదం
డము లర్పించి నుతించి రిట్లని లలాటన్యస్తహస్తాబ్జు లై. 228

మ. పురుషుం డందుఁ బరేశ్వరుం డనుచు వేల్పుం బెద్ద యంచున్ మహే
శ్వరుఁ డంచుం బరమాత్ముఁ డంచు శ్రుతిశాస్త్రజ్ఞానపారీణు లే
ర్పఱుపం జాలక పెక్కు భేదముల నే భవ్యాత్ము నూహింతు రా
పరమేశున్ నినుఁ గొల్తు మేము శుభముల్ ప్రాపింప నశ్రాంతమున్. 229

శా. ఆశాస్యంబులు నీవలెన్ నతుల కీగన్ జాలు జేజే గలాఁ
డే శశ్వత్కృప మా యెడన్ నిలిపి తండ్రీ ప్రోచెదేనిన్ సము
న్నాశాధీశజయప్రతాపములు దీర్ఘాయుస్సదారోగ్యవి
ద్యాశాలిప్రతిభల్ పరస్పరహితత్వంబున్ బ్రసాదింపవే. 230

క. ప్రభవిష్ణుల మై యెందును, నభివృద్ధి వహింతు మనుచుఁ బ్రార్థించినఁ బ
ద్మభవుం డాదరమున న,య్యభిమతము లొసంగి చనియె నాత్మీయులతోన్. 231

వ. అంత 232

మాల్యవదాదులు లోకంబుల బాధించుట

శా. భాషానాథవరప్రదానవిలసద్బాహాబలాటోపు లై
దోషాటాధిపతుల్ మదాంధత సుధాంధోముఖ్యులన్ గెల్చి త
ద్యోషారత్నములన్ గ్రహించి మునులన్ దూలించి సాధ్యాదులన్
రోషాగ్ని దపియింపఁ జేసి సురవైరుల్ మెచ్చ వర్తించినన్. 233

సీ. పట్టుగానక బయల్ వట్టి రాదిత్యులు ఖచరులత్రోవలు గట్టువడియె
దీను లై గరుడులు దెస చెడి పాఱిరి తుషితులు బడలికతోఁ దిరిగిరి
వసువులు పేదలవలె గాసి చెందిరి గమి బాసి రుద్రులు గాడుపడిరి
యడ్డగింపులకు లోనైరి మరుత్తులు చేరిరి గిరిగుహల్ సిద్ధవర్యు

తే. లోఁడి గంధర్వులుండనీఁ బోఁడి రచ్చరలకుఁ జెఱ లుప్పతిలవె మహారాజికులకుఁ
గలిగెఁ దలఁకంప దింపనివలసపాటు రాక్షసులు సేయు రాఘుడి రఘువరేణ్య,

క. నిరయగతు లైన ప్రాణుల, కరణిన్ రక్షకుని నొకనిఁ గనక సుకేశా
సురసుతబాధితభువనాం, తరగతు లాపదలఁ బడిరి తత్కాలమునన్. 235

శా. ఆరాత్రించర శేఖరుల్ ముగురు నిట్లాదిత్యహృద్భీకర
స్వైరస్ఫారవిహారులై తమకు భూస్వర్గంబులీలన్ మనో
హారం బౌనగరం బొనర్చుటకుఁ గా నర్థించి శిల్పప్రభా
ధౌరేయుం డగువిశ్వకర్మఁ దలఁపన్ దద్ధర్మ్యుఁ డేతెంచినన్. 236

ఉ. మాల్యవదాదు లిట్లను సమర్త్యులకల్మియు బల్మి కీర్తిబా
హుళ్య మెఱింగి వారికి యథోచితగేహము లీ వొనర్పఁ బ్రా
బల్యముఁ జెందె నీచతురభావము దిక్కుల నోయి శిల్పకౌ
శల్యవిధాన మాకు నిఁక సద్గృహముల్ రచియింపఁగాఁ దగున్. 237

మ. హిమవత్పర్వతమాళిమీఁద నయినన్ హేమాద్రిపై నైన మం
థమహీధ్రాగ్రణిమీఁద నైన, గలధౌతక్షోణిభృచ్ఛృంగతుం
గమణీగోపురసౌధయూథములు గల్గన్ మాకు నిర్మింపు గే
హము లంచున్ వచియింప నయ్యమరశిల్పాచార్యవర్యుండనున్, 238

విశ్వకర్మవలన నెఱింగి మాల్యవదాదులు లంకఁ జేరుట

ఉ. దక్షిణవారిరాశితటధారుణి భాసుర మౌఁ ద్రికూటనా
మక్షితిభృద్వరేణ్య మసమానమణీయసానుసంపదన్
దక్షిణదిక్త్రికూట మనఁ దద్గిరిశృంగమునం దొనర్చితిన్
రాక్షసులార ము న్నొకపురం బసురేంద్రు నియాజ్ఞ పెంపునన్. 239

వ. అదియును షష్టియోజనవిస్తీర్ణంబును శతయోజనాయతంబును వినిర్మలముక్తా
ఫలవిర్మితనర్మహర్మ్యచ్ఛదచ్ఛటాధవళిత హరిదశ్వహయోత్తురంగంబును నుత్తుంగ
గోపురోపరిద్వారాంతరస్థాపితకాంచన పాంచాలికా బాలికాస్తనాంతరక్షౌమ
పటోత్తరీయాయితవియత్తటినీతరంగంబును వాసవకృతత్రాసనిరాసార్థవనరాశి
సమానీత కలధౌత గిరిపోతతులిత లలితమణిమయ క్రీడాచలవిరాజమానంబును
నిజవైభవాధఃకృతసమగ్ర సౌభాగ్య లక్ష్మీప్రార్థనానిమిత్తసమాగతభోగవతీపుర
వ్యాజకపరిఖాయితాంభోధిగతాత్మ ప్రతిబింబంబును శతకోటి శివాలయనీల
ప్రాకారజాలప్రభాభిధముధాభ్రమర సముపసూరుణ కమలాయిత కమలహిత
మండలంబును నాయికోచిత మరకత మణిమయఘననివసనకనకవసనగగనలక్ష్మీ
ప్రకల్పితపుష్పహారాయితతారాప్రతానంబును వనపవనచలితలతాప్రతాన
పతత్ప్రసూనపరిమళవాసితపరాగవాసితాజాండకరండంబును సమస్తవస్తువిశేషం
బునకు జన్మనివాసంబును నఖిల విభవలక్ష్మీవిలాసంబునకు వీడుపట్టును నై
కనుపట్టునట్టుగా గంగావిశకున దుష్ప్రవేశంబును టంకాగ్రవిచ్ఛిన్న చతుర్దిశా

వకాశంబున సగుత్రికూటశిఖరిశిఖర ప్రదేశంబున స్వర్గలోకవస్త్వాకసారాది దిక్పాలపురంబులు నిర్మించి యాఱితేఱినశిల్పనై పుణ్యము మెఱిసి నిర్మించిన యాలంకాపురంబు మీకాఁపురంబునకుఁ దగు నందు నిలువుం డని వెండియు విశ్వకర్మ వారలం గొనుంగొని. 240

శా. లంకాదుర్గముఁ జేరి శాత్రవులకున్ లక్షింపఁగా రాకని
శ్శంకఖ్యాతిఁ గనం గలా రని గణించన్ శిల్పసమ్రాట్సుధా
సంకాశోక్తుల నుత్సహించి బహుకక్ష్యాళితో దోర్బలా
హంకారంబునఁ జేరి రప్పురి నిశాటాధ్యక్షు లుత్కృష్టులై. 241

—మాల్యవదాదులు వివాహమై పుత్త్రవంతు లగుట—

శా. ఆలేఖద్విషదగ్రగణ్యులభుజాహంకార తేజోనయ
శ్రీ లెల్లం దిలకించి నర్మద యనం జెల్వొందుగంధర్వి సు
శ్రీలావణ్యగుణాభిజాత్యముల హ్రీశ్రీకీర్తులన్ బోల్ప నా
స్త్రీలన్ ముగ్వుర నిచ్చె నాత్మసుతలన్ జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగన్. 242

తే. నర్మద నలిప్రహాసితమహోర్మికలిత, నర్మద సుపర్వసతి యయ్యు దుర్మదులకు
నసురులకు నెట్లొసంగెఁ గన్యకల సనకు, కలిమిగుణ మట్టి దిక్ష్వాకుకులవరేణ్య. 243

చ. మరుఁడు త్రిలోకమోహకరమాత్రనిగుంభితమార్గణత్రయిన్
దరుణులు గా నొనర్చి భువనత్రయభీకరరాక్షసత్రయిన్
మఱలున ముంప నంపెనొ యనన్ దగునజ్జవరాంగన ముగ్వురన్
బరిణయమై యమర్త్యులక్రమంబున వారు సుఖించి రంతయున్. 244

వ. అంత. 245

క. సుందరి యనునిజసుందరి,యందుఁ గనియె మాల్యవంతుఁ డాత్మజ నొకతెన్
నందనుల నేడుగుర విను, మందజనాపహములు దశరథాత్మజతిలకా. 246

—మాల్యవదాదులకు వజ్రముష్ట్యాదిరాక్షసులు పుట్టుట—

మ. అనిశక్రోధుఁడు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షాఖ్యుఁడున్ దుర్ముఖుం
డును సుప్తఘ్నుఁడు యజ్ఞకోపుఁ డనువాఁడున్ మత్తు, డున్మత్తకుం
డనలానామకుమారియున్ బొడమినన్ హర్షించె నమ్మాల్యవ
న్మనుజాశీంద్రుఁడు పుత్త్రవంతుఁడును సంపన్నుండు నై రాఘవా. 247

క. కేతుమతి దృక్సమాంగజ, కేతునుతి సుమాలిసతి శుకీవాణి తనూ
జాళులఁ దనుజాతులఁ గనె, సీతాధిప వారిపేళ్ళు సెప్పెద వినుమా. 248

వ. సుప్రహస్తుం డనన్ దగుప్రహస్తుండును రణస్థలాకంపనుం డగు నకంపనుండును రవికటుండగు వికటుండును విధ్వస్తశత్రుస్యంధన్యస్తశకటీముఖుండను శకటీ ముఖుండును బహుమహసానలధూమ్రాక్షుం డగుధూమ్రాక్షుండును నుద్దండ భుజాదండుం డగు దండుండును జతురంగబలాక్రాంతసుపార్శ్వుం డనన్ దగు

సుపార్శ్వుండును వహ్నిసంహ్రాద్రి యగుసంహ్రాదియుఁ దనుప్రభాప్రహసితోద్దీప్త
ఘనుం డగుప్రఘనుండును మాగధీభూతసుస్తవనశ్రవణ సముదాసకర్ణుం డగు
భాసకర్ణుండునుఁ బుట్టి దిట్టతనంబునఁ జేపట్టి రట్టిరట్టడివీరులకుఁ దోఁబుట్టువు
లై బాలయున్ బుష్పోత్కటయున్ గైకసియున్ గుంభీనసయు ననఁ దగు
కన్నెలు చెన్నువహించి రంత. 249

మ. వసుదావోపశమాంబుదప్రతిమదీవ్యద్గాత్రుఁ డన్మాలియుం
వసుదారిద్ర్యయుతుండు పెన్నిధులఁ జెందన్ గోరుచుండంబునన్
వసుదాభామినిఁ గూడి శౌర్యనిధులన్ వాంఛించి విద్వేడ్విభా
వసుయాదులఁ గాంచెఁ బుత్రులఁ జతుర్వారాశిసంకాశులన్. 250

క. సరసుం డనలుఁడు ననిలుఁడు, హరుఁడున్ సంపాతి యనఁగ నల్ల నలువురున్
బురుషార్థంబులవలె నొ,ప్పిరి రాఘవ వారె కద విభీషణమంత్రుల్. 251

మ. ఇటు లమ్మాల్యవదాదు లాత్మజులతోఁ నింద్రాదిదిక్పాలకో
త్కటసంపద్గరిమంబుతోఁ ద్రిభువనత్రాసప్రదోద్యద్భటో
ద్భటధాటీఘటితాస్ఫటీపటిమతోఁ దా రందఱున్ గూడి ము
న్నటిలీలన్ గరుడోరగామరమునీంద్రశ్రేణి బాధింపఁగన్. 252

సురలు మునులు శివునిపాలి కరిగి యసురులం బరిమార్ప వేఁడుట

ఉ. వారియుపద్రవం[illegible]వాఁ[illegible]నై భవులై సమస్తబృం
దారకులున్ నసి[illegible] దగుతా వికె నెయ్యది యేది త్రోవ యె
వ్వారికి విన్నవింపుదము వైరులరా పని చింతఁ జేసి యు
ద్భారి పురాపహారి యొకఁడే పాపఁ గలాఁ డని నిశ్చితాత్ములై. 253

తే. శ్వేతరుచిభూతిఁ దగి భవ్యశృంగకలనఁ,దనరి గజముఖసంయుక్తిఁ గని యనంత
పాదకటకాప్తి నెంతయు బాగు మీఱి, శివునివలె నున్న కైలాసశిఖరిఁ జేరి 254

సీ. అహిరాజభూషణుం డైన యీవేల్పు మాయహిభయం బేరీతి నడఁచు ననక
యెపుడుఁ గుత్తుక విషం బిడుకొని మాటాడు నితనిమాటలు నమ్మ నెట్టు లనక
శివవారితనముతోఁ గనుఁ బుణ్యజనుల నీయన పుణ్యజనవైరి యౌనె యనక
త్ర్యంబకుం డితఁ డనేకాంబకుల్ దేవతారిపు లెట్టువారి నిర్జించు ననక

తే. యన సుకేశకుమారసంహారమునకు
నెట్టు లోడఁబడు నితఁ డనకింద్రముఖ్యు
లటుల రూపన్నులై భద్రవటమునీడ
నిండుకొలువున్న పార్వతీనేతఁ గనిరి. 255

క. కనివినయముభయమును బెనఁ, గొనఁ నగములు మొగిచిశివునకును బహుసాష్టాం
గనమస్కృతు లొనరిచి యిట్లని పొగడిరి మునుఁ గూడి కామరేంద్రముఖుల్,

మత్తేభగర్భితసీసము—

అభవకందర్పమదాపహాసలద్యశా పద్మాకోటిప్రభా జోహారు
సుకవిసంస్తుత్యా రజోగుణేతరమతీగౌరీపఘనానాయకా జోహారు
ప్రభవకుంభీంద్రవిభంజనక్రమహా బ్రహ్మాది దేవాధిపా జోహారు
త్రిభువనాధీశ్వర దేవసంయమిమనఃపూజావిధేయాత్మకా జోహారు

తే. చంద్రశకలశిరోవతంసక జోహారు, సుగధరాధరకోదండధర జోహారు
శరధికన్యామనోహరశర జోహారు, ప్రణతరక్షావిచక్షణేక్షణ జోహారు. 257

చ. రతిపతివైరి శంకర పరాకు సుకేశసురారినందన
త్రితయముచేతిబాధ నతిదీనుల మై గతిమాలి లోకసం
తతులకు దిక్కు నీ వగుటఁ దావక పాదము లాశ్రయింప వ
చ్చితిమి దయాప్రసక్తి మముఁ జేకొని విన్నప మాదరింపవే. 258

ఉ. కాలిచి రాశ్రమావళులఁ గార్ముకముక్తశరాగ్నికీలలం
బ్రేలిచి రెల్ల దేవతల భీరులఁ జేసిరి సిద్ధముఖ్యులం
దాలిచి రుగ్రరూపములు దైవగృహాంతర గోపురాములన్
గూలిచి రేమి దెల్పెదము క్రూరసురారులచెయ్వులీశ్వరా. 259

సీ. పద్మాసనస్థులై ప్రణవంబు నొడువుచు ముక్కుఁ బట్టఁగ బాసె మునివరులకు
నేపట్లనైన స్వాహాపూర్వముగ హవ్య మగ్ని వేల్వఁగఁ బాసె యజ్వలకును
హవిరన్న కాంక్ష నేసవనకర్త గృహంబు దేటి చూడఁగఁ బాసె దేవతలకు
గుహలలో నొంటిగాఁ గూర్చుండి నీపాదచింత సేయఁగఁ బాపె సిద్ధులకును

తే. జేరి గురుకులవాసంబుఁ జేసి శ్రుతులఁ, జదువుకొనఁ బాసె నీబ్రహ్మచారులకును
బార్వతీనాథ మాల్యవత్ప్రముఖదైత్య, శేఖరులు సేయునాజ్ఞావిశేషమునను.

ఉ. ఏమె యజాచ్యుతేశ్వరుల మేమె దినేశహుతాశనక్షపా
కాముల మేమె యింద్రయమకంధివరేణ్యుల మంచు భీమసం
గ్రామకుతూహలంబున జగత్త్రయమున్ బడలించురాక్షస
గ్రామణులన్ హరించి మముఁ గావఁగదే శివ యంచు మ్రొక్కినన్. 261

శా. ఆముక్కంటి దరస్మితంబున సుపర్వాధీశులన్ జూచి మీ
తో మోమోటము లేక తెల్పెద నవధ్యుల్ రాక్షసుల్ వారలన్
నే మర్దింపఁగ నోప వారి గెడపన్ ముకుందుండు మీ
రీమంత్రం బెద నమ్మి శౌరిఁ గనఁ బొం డిష్టార్థముల్ సేకుఱున్. 262

క. దితిజాహితుచేఁ దక్కఁగ, నితరులచేఁ జెడరు వార లిది నిజ మని య
య్యతనుహరుం డాడిన నా,శ్రితహిత మొనరింప మీకె చెల్లు నటంచున్. 263

ఇంద్రాదులు విష్ణునియొద్దకుం బోవుట

శా. ఆకైలాసనివాసు వీడుకొని కార్యైకాతురత్వంబునన్
నాకార్యాదులు వోయి బాడబశిఖిప్రజ్వాలికాసంగతిన్
బైకిన్ బొంగుచు ఫేనమాలికలతో బల్ మ్రోఁతయున్ గన్నశ్రీ
రాకూపారముఁ జేరి తజ్జలధిమధ్యద్వీపదేశంబునన్, 264

సీ. కడలిరాయఁడు మిన్న గలమిన్న గమిడాఁప ఘటియించు బంగారుకణఁజ మనఁగ
జలధిమధ్యమునందు జనియించినసహస్రపత్త్రశోభితహైమపద్మ మనఁగఁ
దెలిసీవిపుడమిముద్దులగుమ్మ నిజవలగ్నమునఁ బూనుసువర్ణఘంట యనఁగఁ
బాథోధిసుతవీడుపట్టుచొక్కపుడాఁరంపుహారాంబట్టు సరాతి యనఁగ

తే. వలుపు మీఱినవైకుంఠనగరిపసిమి
కోటఁ బొడగాంచి మ్రొక్కుచు గోపురంబు
దఱియఁ జొచ్చి మహోన్నతగరుడకేతు
రాజి నలరాజుహరిహజారంబుఁ జేరి. 265

చ. తెలిమగఱాతికంబములఁ దీఱినబంగరుకీలుబొమ్మగుం
పులకు మెఱుంగుఁగొప్పుసాలపుల్ మొలపించెడు కప్పురాలలో
పలఁ గలకల్వచప్పరపువన్నెలఁ జెప్పగునొక్కమేడలో
నలరుచు నేకతంబ కొలు వైనహరిన్ విని రాదిశాధిపుల్. 266

క. విని సమయ మహానో కాదో, యని యించుక నిలిచి యచట నవసరపుఁజెలిన్
గని స్వామికి మాయాగతి, వినిపింపం దగు నటంచు వేఁడిన నదియున్. 267

సీ. తిలకంబు దిద్ది దిద్దితిఁ జూడు మనురమాసుదతిచెక్కుల నీడఁ జూచువాని
మొనపంటమడుపు వేఁడినసీళ యొసఁగనందుచుఁ జఱుక్కని మోవినొక్కువానిఁ
ఒనచిన్నెలకును జక్కని మొగం బటు వెట్టుకొనినభూపతి వేఁడుకొనెడువాని
వారియింతులకు మున్ వాదు తానె ఘటించి నలిరేగి పోరాడ నవ్వువాని

తే. నిచ్చఁ బరిపూర్ణకాముఁడై హెచ్చువాని
నచ్యుతునిఁ గాంచి మ్రొక్కి యింద్రాదిసురలు
దేవ యరుదెంచినా రంచు దెలిపినంత
శీఘ్రమునఁ దోడితెమ్మని సెల వొసంగ. 268

క. ఆవిశ్వంభరు ననుమతి, దౌవారిక లెఱిఁగి పనుపఁ దత్పరమతులై
దేవతలు సన్నిధికిఁ జని, సేవించిరి శుక్రశిష్యజిష్ణున్ విష్ణున్. 269

వ. ఈ చందంబున శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకధరుండును భక్తజనానందకరుండును
నగు నద్దయాకరునకు నభివందనంబు లొనర్చి బృందారకు లిట్లని యభినందించిరి.

—— దేవతలు మాల్యవదాదిరాక్షసోపద్రవమును విష్ణుదేవునకు విన్నవించుట ——

సీ. దండంబు శార్ఙ్గకోదండోగ్రకాండప్రకాండఖండితదైత్యకాండ నీకు
జోహారు మదగజద్రోహిగ్రహావహగ్రాహచ్ఛిదాహాదోత్సాహ నీకు
వందనం బరవిందమందిరామందిరత్పుందరకోరస్థలాళింద నీకు
జేజే మహారాజాదిరాజీవపూజాసమాజోచితాంఘ్రిపంకేజ నీకు
తే. బహునమస్కారములు చక్రపాణి నీకు, నైకసాష్టాంగములు జగన్నాథ నీకుఁ
బ్రణతిశతములు సురసార్వభౌమ నీక, నంతసేవాంజలులు సదానంద నీకు. 271

ఉ. దానవవీరవైరి యవధారు సుకేశతనూభవుల్ మహో
గ్రానలదీప్తవిగ్రహు లుదగ్రులు మువ్వురుఁ గూడి లోకసం
తానము గాసిచేసెదరు తద్వ్యథ లోరువ లేక మిక్కిలిన్
దీనతఁ జెంది యిం దరుగుదెంచితి మాపదఁ బాపవే కృపన్. 272

సీ. ఖపురభేదియు నంతకచ్ఛేదియన మించుహరుభుజాదైభవం బనఁగ నెంత
దరముతో జడవృత్తిఁ దాల్చి యయూపుఁ డౌ శార్ఙ్గకోదండుని సత్త్వ మెంత
చోరుచేనపహృతశ్రుతియై యజాఖ్యు కాస్పదమైనవేల్పురాజస మదెంత
పాకాపహృతియు జంభవిఘాత మొనరించి యలరువృద్ధశ్రవుబలిమి యెంత
తే. యితరసుమనోగణములయహీనసమర, కర్కశత్వ మదెంతవి గణుతిసేయ
రసురముఖ్యులు తామె బ్రహ్మోదిదేవ, వరుల నందఱ మించినవార మనుచు. 273

సీ. తగ ధనుర్గుణ మీవు తెగ నిండఁ దీసిన దివిజారివరుల కాయువులు నిండు
బలురయంబున నీవు బాణముల్ వఱపిన విమతసైనికులప్రాణములు వఱచుఁ
గడిమిమై నీవు చక్రముఁ గేల నంటిన రాక్షసగుప్తచక్రము గలంగు
నలిరేఁగి పాంచజన్యము నీవు పూరింప నహితజన్యములు జన్యములు మాను
తే. గరుడవాహన మెక్కి లోకములు పొగడ, నందకము బూని కలనికి నడచితేనిఁ
గొంచ జెవ్వాఁడు నిన్నెదిరించువాఁడు, తామసము సేయ నేల రావే ముకుంద.

—— విష్ణువు సురల కభయం బొసంగుట ——

వ అని యాపన్నులయి విన్నవించిన వేల్పుమన్నెదొరలయెడల బ్రసన్నుండయి
వెన్నుండిట్లని యానతిచ్చె. 275

చ ఎఱుఁగుదు మున్ను సుకేశుఁడు మహేశుకృపన్ విభవాభిరాముఁ డౌ
టెఱుఁగుదు వానిపుత్త్రకు లహీనవరంబులు బ్రహ్మ యీయఁగా
మెఱసి జగత్త్రయంబునకు మీకును బాధకులౌట సర్వ మే
నెఱుఁగుదు వేల్పులార వెత నింకకుఁ డింక జయింతు వారలన్. 276

శా. పూర్వాదిత్యమహావిలాసము లయంబున్ జెంద నస్మద్ధను
ర్జ్యాస్ఫోటంకృతిగర్జ హెచ్చ సుమనోగ్లానిత్వముల్ మాన మ

ద్దుర్వారాశుగవృష్టి ముంచి యిటఁ దద్దుష్టవ్యమగ్రిమ్మతి
ప్రార్థ్యేతాపముఁ బాపు నేఁగుఁ డన వారుత్సాహముం బొందుచున్. 277

తే. ఇందిరానాథవదనారవిందగళిత, మందమధురవచోమకరందబిందు
బృందతుందిలసుమనోమిళిందు లై పు,రందరాదులు సెందిరి మందిరముల. 278

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని రాఘవుఁ డవల నెట్టివృత్తి మెలఁగి ర
ద్దనుజులు హరి వారలతో, నని యెటువలెఁ జేసెఁ దెల్పుఁ డని యడుగుటయున్.

ఆశ్వాసాంతము

శా. హేలాగోపితగోపికాంశుక శుకశ్రీతాపయోధిస్ఫుర
త్ప్రాలేయాంశుయశోధురంధర ధరప్రత్యర్థిముక్తాంబుదా
భీలప్రస్తరవర్ష వారణ రణస్ఫీతామృతాంధోద్విష
జ్జాలవ్యాళభిదాఖగోత్తమ తమస్సంభేది తేజోనిధీ. 280

క. యతికువలయహిమకర కర, భృతనందక చక్రచక్ర హితఘృణిమణిభా
సితవత్స వత్సదనుజా, యతమారుతభుజగ జగదుదంచితనియతీ. 281

భుజంగప్రయాతము—

విశాంతస్ఫురత్పాండుసీరేజనేత్రా. నిశాంతజ్జగద్వందనీయాబ్జమిత్రా
యశోదానదాక్షిణ్యహారిత్వధుర్యా, యశోదామనోరంజకాశ్చర్యచర్యా 282

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన
పద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర
వితీర్ణివైభవాధఃకృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర
ధరాధిప సభాంతరస్తవనీయ నయకళాయుగంధర బంధురమనిషావిశేష మంథాన
వసుంధరాధర శోభితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర
కంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సుక్రందన
నందన విజ్ఞానవిభవ విజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన
నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతం బైన శ్రీమదుత్తరరామా
యణం బను మహాకావ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

తీయాశ్వాసము

శ్రీ రాధామధురసుధా
ధారాధరలోల కామితప్రదశీలా
శారీరశ్రీజితనవ
ధారాధరజాల శ్రీమదనగోపాలా. 1

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
జానకీనాథ సుర లిట్లు శార్ఙ్గిచేత, నభయదానంబుఁ గొని వేడ్క నరిగి రంత. 2

మాల్యవంతుఁడు విష్ణుప్రభావమును దమ్ములకుఁ దెల్పుట

శా. ఆవృత్తాంతము వేగరుల్ దెలుపఁగా నాలించి యమ్మాల్యవ
ద్దేవద్వేషి నిజానుజద్వయము నెంతేఁ గూర్మి రప్పించి మం
త్రావాసంబున నుండి యి ట్లనియె నేకాంతంబుగా శేముషీ
ప్రావీణ్యంబును గార్యతత్పరత సౌభ్రాత్రంబుఁ గాన్పింపఁగన్, 3

ఉ. వింటిరె తమ్ములార యొకవింత వినంబడె మొన్న నేము ము
క్కంటిఁ గనంగ నెల్ల తెఱఁగంటిదొరల్ మును లేఁగి మ్రొక్కి మీ
బంటుల మమ్ము నొంచెదరు బాధలఁ బెట్టి సుకేశపుత్త్రు ల
క్కంటకులన్ వధించి మముఁ గావఁ గదే శివ యంచు వేఁడినన్, 4

చ. కరచలనంబు మస్తకవికంపనముం గవిపింప వారితో
హరుఁ డపు డానతిచ్చెనఁట యాయసురేంద్రులు మాకజయ్యు లా
హరి యగునే జయించుఁ జనుఁ డాయనయొద్ద కటంచు నట్ల సు
స్థిరమతి వార లేఁగి రట శీఘ్రముగా నసురారియొద్దకున్, 5

చ. హరునకుఁ దెల్పినట్ల మనయాగడముల్ హరితోడఁ దెల్ప నా
హరి వెత నేల శాత్రవచయంబు వధించెదఁ గొంచ కింక మీ

యిరవుల నుండుఁ డంక భయ మిచ్చి ప్రియంబున వీడుకొల్పఁగా
నరుసముఁ జెంది వచ్చిరఁట యందఱు ముందటిలీల గుంపులై. 6

చ. అమరులపాలివాఁడు హరి మాయన యిచ్చినబాస దప్పఁ డే
క్రమమున నైన గెల్చు మనగర్వము లింతకుఁ దెచ్చె నెఘ్ఘన
క్రమమె యొనర్తు మేబలులఁ గైకొన మెంతటివారి నాదరిం
పము బలవద్విరోధము శుభం బొనగించునె యెంతవారికిన్. 7

క. హీనునితోఁ దగు రణము స,మానునితోఁ జేయఁ దగు సమాధానము సం
ధానరణంబులు దగ వస,మానునితోఁ దొలఁగి కొలిచి మనుటయె యొప్పున్. 8

మ. నడుమంత్రంబున బల్మిఁ దెచ్చుకొని యన్యాయంబునన్ మూర్ఖుఁ డె
క్కుడువారిన్ దొడరంగఁ బోయి మఱియున్ ఘోరానలజ్వాలలోఁ
బడి నీఱౌ శలభంబులీల సహజశ్రీజిష్ణుశౌర్యుండు ని
ల్కడ భావంబున నుండుఁ గయ్యమునకున్ గాల్ద్రివ్వఁ డేపట్టునన్. 9

క. తనబలము నెదిరిబలమును, గనుఁగొనక హితోపదేశకర్తలపలుకున్
వినక కుజనుండుఁ సాహస,మునఁ జెడు బలుగాడ్పు దొడరు బూరుగులీలన్. 10

ఉ. కావున దేవతార్థముగఁ గయ్యము సేయఁగ వచ్చువిష్ణుపైఁ
బోవుట పాడి గాదతఁడు పుణ్యజనప్రియుఁ డాశ్రయించినన్
గానక పోవఁ డిప్పు డవకార్యము కయ్యము నెయ్య మొప్పు స
ద్భావముతో ముకుందునకె భక్తులమైన నసాధ్య మున్నదే. 11

క. రాక్షసులు సేరినను హరి, రక్షించునె యనఁగ వలదు ప్రహ్లాదాదుల్
రాక్షసులు గారొ వారల, రక్షింపఁడొ మీ రెఱుంగరా హరిమహిమల్. 12

సీ. ప్రళయాబ్ధి నోఁకాలిబంటిగాఁ జరియించుమధుకైటభులఁ బట్టి మట్టువెట్టెఁ
జాఁపచుట్టుగ ధరాచక్రంబుఁ జుట్టి కొంపోవుహిరణ్యాక్షుఁ బొడవడంచెఁ
ద్రైలోక్యనాథుఁడై తన కీడుజోడును గాంచ నున్నహిరణ్యకశిపుఁ ద్రుంచె
జదువులదొంగయై జలరాశి డాఁగిన కపటిహయగ్రీవు కడిమిఁ జెఱిచె

తే. నముచి వధియించె సంహ్రాదనాము నొంచె, గెలిచె శుంభనిశుంభుల నలసహస్ర
కవచుఁ దెగటార్చెఁ బరిమార్చెఁ గాలనేమిఁ, దరమె విష్ణునితోఁ బోరఁ దమ్ములార.

ఉ. వారలకంటె నెక్కుడగువారమె విష్ణునితోడఁ బోర ని
ష్కారణ మల్గఁ డాయన నిజంబుగ నేరము లేక శౌరియం
దారయ దోస మేమి మనయంరభదోసమె తన్మనోంబుజం
బీరస మొందఁ జేసె నిది యెంచి యొనర్పఁడు మీఁదికార్యముల్. 14

తే. అని హితం బెఱిఁగించినయన్నమాట, నాసుమాలియు మాలియు నాలకించి
నీతిఁ దెలిపియుఁ దెలియక నీతి మాలి, యుద్ధమును గూడి యతనితో నిట్టులనిరి.

శా. ఇష్టైశ్వర్యయుతంబు నీనెలవు నీయిచ్ఛాధృశం బాయు వు
త్కృష్టప్రాభవశాలి వంచితతపోధిక్యంబు నీసామ్ము నీ

శిష్టాచారము మేలుబంతి పలలాశిశ్రేణికిన్ శాత్రవా
శిష్టోత్సాహనిధాన నీవుఁ దగునే నేఁ డింత చింతింపఁగన్. 16

మ. విశిఖోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవోద్వేలంబు దుర్వారవీ
రశతాంబూద్భటసంకులంబు సముద్రచ్ఛత్ర ఫేనావృతం
బు శతాంగాద్రియుతంబు వాసురబలాంభోరాశి నీబాడబో
గ్రశరజ్వాలల నింకె; నెవ్వ రెదు రింకన్ నీకు దైత్యాగ్రణీ. 17

మ. బలవంతుల్ భవదీయపుత్రకులు నీభ్రాతల్ త్రిలోకైకవీ
రులు నిన్ మృత్యువు దేఱి చూడ వెఱచున్ రుద్రాచ్యుతాంభోజగ
ర్భులు నీపే రవినన్ దలంకుదురు భీరుత్వంబు నీ కేల నిన్
దెలియన్ జాలక యానతిచ్చెదవు దైతేయాన్వయగ్రామణీ 18

తే. అస్మదాదులు సేయు రాయిడి సుపర్వు
లచ్యుతునితోడఁ దెలిపిరా రనియె భయముఁ
జెందెదవుగాని మనలను జెఱుప నింత
కెత్తుకొని రని యలుగ వదేమి యధిపఁ. 19

మ. అరులన్ జంపు మటంచుఁ బంద లయి యయ్యాదిత్యు లార్తిన్ గణిం
చిరి పో సర్వసమానుఁ డైనహరి ద్వేషిత్వంబుఁ దాఁ బూని యే
కరణిన్ గయ్యము సేయ వచ్చు మవతోఁ గార్యంబుఁ గాటిల్య మా
హరికిన్ గల్గిన మాదృశుం డతఁడు గాకాధిక్య మే మారయన్. 20

తే. సహజమాత్సర్యమున దేవసమితితోడ, మనము దొడరిన హరియేల మచ్చరించు
నతఁడె నిష్కారణద్వేషి యయ్యె నేని, సంధికార్యంబు వొసఁగునే సరసగతిని.

తే. వనజనాభుండు గనుపించుకొను నటంచు
వెఱచి పగతురపైఁ గినుక విడువవలెనె
యేటియోజన బలవంతుఁ డీహరి యని
యిపుడు శరణన్న నవ్వరే యెవ్వరైన. 22

తే. వెన్నునకు నస్మదాదుల మెన్నఁడైన, నపకృతి యొనర్ప మతఁడెన్నఁడైన మనకు
జీయఁ డవకృతి వేల్పులు సేసి రింత, వేలుపులమీఁద నీక దండు వెడలవలయు.

చ. త్రిదశులతోడఁ గయ్య మొనరించి రమాపతి యస్మదాదులన్
గదిసి రణం బొనర్చినను గాదన వచ్చునె యంతభాగ్యము
న్నదె యెటులైన మంచిది రణం బొనరింతము నేదశాస్త్రముల్
సదివితి మీవు లిచ్చితిమి జన్నము లూనితి మైహికంబునన్. 24

తే. అన్న నీమాట జవదాఁటి యాడితి మని
యలుక సేయక ప్రతివాదములు క్షమించి
యనుమతి యొసంగు మిపుడె మదాంధు లనుసు
ధాంధుల జయించి వచ్చెద మనుచుఁ బలికి 25

మాల్యవంతుఁడు మొదలగురాక్షసు లింద్రునిపై దండెత్తుట

క. సేనాధిపతుల రమ్మని, దానవపతి యమరరాజధానిపయిఁ జనన్
బూనినవాఁ డిప్పుడె మన, సేనల రప్పింపుఁ డనుచుఁ దనుచు సెలవిచ్చుటయున్

భుజంగప్రయాతము.—

దళాపెద్దయాజ్ఞన్ సుధాభుగ్విరోధ్యగ్రణీసేనలన్ మించె గంభీరభేరీ
ధణంధాణముల్ దేవధానీవనద్గర్భిణీగర్భభ్రూణభేదంబు గాఁగన్. 27

సీ. తననిర్ఝరాచలత్వమున కుల్కి సురాద్రి వాపోవుగతిఁ బ్రతిధ్వని లొసంగఁ
దన కింక నెద్ది జీవన మంచు వారాశి కలఁగె నా జలము పంకిలము గాఁగ
దనమేను గరుపారఁ దమి మీఱి శశిధారి వడఁకుగుబ్బలికన్నెవడకుఁ దీర్పఁ
దనకోర్కె లీడేఱె నను చొక్కపరువుతోఁ గలహాభోజి ముకుందుకడకుఁ బఱవఁ
తే. జెవులలో వ్రేళు లునిచి రాజీవగర్భుఁ
డిచ్చ నేమియు ననలేక యచ్చపడఁగ
మించి ప్రస్థానభేరి వేయించి దండు
వెడలి రసురులు జేజేలవీటిమీఁద. 28

సీ. సౌందర్యకృత మేరుమందరాచలనిందనము లౌ మహాస్యందనములమీఁద
భూరిదానోదకాపూర్ణ బంధురకంధరము లైన మదసింధురములమీఁద
స్వజవమానసగంధవాహవాహసబాంధవము లైన ఘనసైంధవములమీఁద
బ్రతిపక్షకుంభికుంభచ్ఛిదారంభరంహము లైన ఘోరసింహములమీఁద
తే. శరభచమరీమృగవ్యాఘ్రశల్యభల్ల, కాసరవరాహఖడ్గపుంగవఖరోష్ట్ర
విహగఫణికూర్మమకరాది వివిధవాహ, వారములమీఁద దైతేయవీరు లెక్కి

సీ. మధ్యందినాదిత్యమండలోగ్రాంశుపాణింధమాయుధదీప్తి నింగి మ్రగ్గఁగ
గాఢసర్వాంగీణకవచవజ్రచ్ఛటాచ్ఛాయ లాశాకుడ్యచయమ్ము లొసంగ
వీరపాణప్రక్రియారక్తదృగ్దృశ్యవిభఖదిరాంగారవృష్టి గురియఁ
బ్రళయకాలాభ్రగర్జావదావదనిష్ఠురాట్టహాసముల బ్రహ్మాండ మగల
తే. దేవలోకజిగీష చేఁ ద్రిపురహంతృ, కామకామాంతకోద్భటాకారు లగుచు
లంక విడిచి మనోవీథి శంక విడిచి, యసురు లుత్సాహము గ్రాల నరుగువేళ.

శా. ఆలంకాపురిలో వినంబడె సృగాలారావముల్ భూతవే
తాళక్రూరతరాట్టహాసములు మిథ్యాదుర్విలాపంబు ల
వ్వేళన్ వేలయు దాఁటి నద్రిసలఁ బర్వెన్ సాగరోల్లోలక
ల్లోలశ్రేణి చలించె క్షోణి నుడుపాళుల్ రాలె వ్రీలెన్ గిరుల్. 31

శా. రక్షస్సైన్యములోఁ గబంధములు గృధ్రంబుల్ నటించెన్ ద్రిలో
కక్షోభగంబుగ మేఘముల్ గురిసె నిర్ఘాతాస్థిమాంసాస్రముల్
పక్షక్షేపము లొప్ప నిప్పుకలు గూబల్ చూపులన్ రాల్చెఁ బ
ద్మాక్షుం డిప్పుడె మిమ్ము గెల్చు ననుప ల్కాకాశభూతం బనెన్. 32

శా. పేర్చెన్ సూరెల నశ్వినీసుతులు రాఁ బెం పొందునింద్రున్ బలెన్
భ్రాతల్ గొల్వఁగ మాల్యవంతుఁ డపు డాభౌమాంతరిక్షో దితో
త్పాతంబుల్ దిలకించి దైవకృతముల్ దప్పింప రా దంచు ని
ర్భీతిన్ సైన్యముఖంబునన్ నడచె నీరేజాక్షవిద్విట్ప్రభున్. 33

ఉ. మాల్యవదాసురుం డిటుల మాల్యవదాఖ్యనగంబులీల నై
శ్చల్యముతో ననేకదివిషద్రిపుసంగతుఁడై పటీరనై
ర్మల్యలసద్యశోధనసమన్వితదాత ధనార్థికోటిలోఁ
గల్పతఁ గన్యకై వడిఁ బ్రకాశిలె శత్రులు భీతి నొందఁగన్. 34

ఆ. విభునిశౌర్యధైర్యవిక్రమోన్నతిసాహ, వములు సూచి సకలసైనికులును
భయము మాలి మాలిపనుపున మృత్యువ, శాత్ములగుచు నడచి రమరపురికి. 35

చ. దనుజవరూథినీసలలితత్వరితాశ్వఖురాహతోర్వరా
జనితపరాగ మింద్రపుఁ జక్కటికిన్ జను టొప్పె మీఁపురం
బున కదె దాడిగా దనుజముఖ్యులు వచ్చెద రేడ కైనఁ బొం
డని మునుమున్నె ధాత్రియమరాళికిఁ దెల్పఁగ నేఁగెనో యనన్. 36

మ. సురదంతావళిదానగంధలహరిన్ సొంపొందుసౌరాపగాం
బురుహాళిఁ దమిళిందబృందము మహామోదంబునన్ బైకొనన్
జరనీలాచలభాసురాసురబలస్తంబేరమోద్యత్కటాం
తరచంచస్మర మాహరింప రిపు లన్నన్ సైప రెవ్వారలున్. 37

ఉ. భ్రాతలవీటి కీగ్గతి నుపాధి విరోధు లొనర్పఁ జూడఁ బా
డైతి నటంచు విన్ననయినట్టిక్రమంబునఁ గాంతి మాసి సిఖ
ద్యోతుఁడు వీరరాత్రిసభటోద్భటపాణికృపాణదీధితి
వ్రాతము గప్పినన్ గనె వివర్ణత యద్దపుబిల్లకై వడిన్ 38

వ. తత్సమయంబున. 39

విష్ణువు దేవసాహాయ్యార్థము వచ్చి మాల్యవదాదులతో సమరం బొనర్చుట

ఉ. ఆసురరాడ్భయానక జయానక నాదము లాఁకించెనో
వాసవదూత వోయి యిదె వచ్చిరి దైత్యులు నా నెఱింగెనో
తా సకలాత్ముఁ డౌట విభుతన్ గనెనో తెలియంగ రాదు ల
క్ష్మీసరసోక్తులన్ దనివిఁ జెంది ముకుందుఁడు లేచెఁ జెచ్చెరన్. 40

వ. ఈప్రకారంబున క్షీరాబ్ధికుమారితోడి విహారంబు చాలించి దనుజసంహారంబు నందు
డెందంబుఁ గీలించి సురబృందంబు మే లెంచి మహోత్సాహంబున. 41

సీ. వనజమోహామునఁ జేరిన భాస్కరుఁడో నాఁగ శయకుశేశయమునఁ జక్రమమర
గరికరంబున సితాంబురుహంబు దగులీల నొక కేలనంబుజం బొప్పు మీఱ

నంజనాచలముపై నరుణాతపము మించు రహి మేనఁ గనకాంబరము దనర్పఁ
దాలువేల్పు రాప్రతిమలచెక్కడపుగండ పెండెంబు డాకాల దండిఁ జూప
తే. శార్ఙ్గతూణగదాఖడ్గసహితమహిత

గరుడస్కంధ మెక్కి బంగరపుగట్టు
తుదను గనుపట్టునీలతోయద మనంగ
శాత్రవజిగీష నరుదెంచెఁ జక్రధరుఁడు. 42
వ. తత్సమయంబున. 43
సీ. తూలఖండములట్లు తుమక లై పాథోధరములు గోదోంతరాళమున నెఱసె
సపత్త్రములలీల శైలముల్ దివిఁ బ్రతిధ్వనులతో నొండొంటిఁ దాఁకులాడె
శరనిధుల్ లోఁతుసూప రసాతలము దోఁపఁ జిలువరాచెలులకంపెలుచలించెఁ
గులశైలచలనంబువలన భారము మోవ జెంది దిక్కరులు గీపెట్టసాగె
తే. విఱిగి పెళ పెళ ధరఁగూలె విపినతరులు గ్రహవిభుని తేరిహరులపగ్గములువదలెఁ
బ్రళయఝంఝానిలాభీలపక్షిరాజ, పక్షవిక్షేపజాతప్రభంజనమున. 44
క. పక్షీంద్రపక్షహతదీ, ప్రక్షోణీరేణుపటలి ప్రతిపక్షచమూ
రక్షోవీక్షల కప్ర,త్యక్షము గావించె భువన మంతయు నధిపా. 45
చ. హరిశరపంక్తికంటె మును పగ్గరుడోగ్రగరున్మరుత్పరం
పరలు విరోధిసైన్యములపైఁ జనఁ గూలె ధ్వజాతపత్త్రచా
మరసుభటప్రకాండభుజమండలమండితమండలాగ్రముల్
కరులు హరుల్ రథంబులును గాడ్పడెఁ జేడ్పడి రెల్లసైనికుల్, 46
చ. అమరులు పుష్పవృష్టి గురియన్ దివిఁ దుంబురునారదాదిగా
నములు రహింప సేవకజనంబులు గొల్వఁగఁ జారణస్తుతుల్
ప్రమద మొనర్ప వచ్చి రిపుభంజనుఁ డాహరి యొత్తె రుక్మమా
హమధితరాజమున్ రవధుతారిసమాజము శంఖరాజమున్. 47
చ. అదిరి కడున్ సురారిభటు లాజయశంఖరవంబు వీనులన్
గతిసిన గుండియల్ వగులఁ గంపముతోఁ దల లెత్తి కాంచన
చ్ఛదరుచి మించునగ్గరుడుఁ జక్కఁ గనుంగొన లేక భీతు లై
యదె యిదె వాఁడె వీఁడె హరి యంచుఁ జలింపఁగ సైనికాగ్రణుల్. 48
ఉ. గర్వముతో సుపర్వులకుఁ గా నని సేయఁగ వచ్చితే యిదే
సర్వసమానలక్షణము సాలు హరీ నిలు పోకు మం చహం
పూర్వికతో గదాపరశుముద్గరతోమరపాణు లై మహా
పర్వతరాజమున్ మశకపంక్తులయ ట్లెదిరించి రొక్కటన్. 49
సీ. వర్షాబ్దగతి నంపవానదైత్యులు ముంప నచలుఁడై హరి యంజనాద్రిఁ దెగడె
శలభసంహతిలీల శత్త్రు లొక్కట మీఱఁ గేదారగతి నొందెఁ గేశవుండు

మకరకపంక్తులయట్లు మార్తురుద్ధతిఁ జూపఁ గట్టుఁడాలుపుజెట్టిబెట్టు జెందె
మకరవైఖరి వైరినికరంబు చెలరేఁగి వనజనాభుఁడు వార్ధివహి వహించెఁ

తే. బూర్వదివిజులు దివిజులపోల్కి నిగుడ
నయ్యనంతుం డనంతాభ నతిశయిల్లె
దొరయు మధుమక్షికలవీఁకఁ బరులు దాఁకఁ
దేనెపెరదారి మధువైరి గాశిపించె. 50

శా. రక్షోరాజధనుర్వ్రముక్తశతధారస్ఫారహృద్యాయువే
గాక్షీణాస్త్రపరంపరల్ నిగిడి కీలాభీలతన్ వచ్చి ప
ద్మాక్షుం జొచ్చి యడంగె నొక్కటఁ దదీయాంగంబునన్ బద్మగ
ర్భాక్షీణావసరంబునన్ భువనముల్ ప్రాపించి లో నొరహిన్. 51

వ. అప్పుడు. 52

సీ. పలునగంబులు వజ్రపాణి మార్కొనులీల రథికసాధులతో రథము లడరె
హరినీలశిఖరిఁ గోరాడఁ దార్కొనుజాడ కజయూథపులతోడ గజము లడరెఁ
బక్షితార్క్ష్యత సహింపనిచందమున నాశ్వీకశ్రేణితోఁ దురంగమము లడరె
గదనమం దెట్టులైన నిదియె దిక్కనురీతి హరిపదంబున భటోత్కరము లడరె

తే. నడరినప్పుడె రథికదోర్దధికధన్వ, శింజినీఘోషములును హస్తిపకహుంక
రణము లాశ్వీకధిక్కారరసము లుగ్ర, భటకహకహార్భటులు దిశాపటలి నెరసె,

శా. ఆనక్తంచరశేఖరుల్ గురియుదివ్యాస్త్రప్రవర్షంబులున్
నానాశస్త్రపరంపరల్ పయిపయిన్ నారాయణున్ గ్రమ్మినన్
దా నుచ్ఛ్వాసము లేనియట్లొకముహూర్తం బయ్యెడన్ గన్పడెన్
బ్రాణాయామపరాయణుం డయినవిప్రగ్రామణిన్ బోలుచున్. 54

క. మీనసమూహము పొరల మహానీరధిఁ గలఁగ నట్లు హరియున్ రక్ష
స్సేనాధిపనానాస్త్రవితానములకుఁ గలఁగ కుగ్రతరకోపమునన్. 55

మ. అతిశీఘ్రంబున శార్ఙ్గ మెక్కిడి గుణం బాభీలతన్ దీటుచున్
శతధారాగ్రము లై మనోజవము లై సంవర్తకాలానలా
ద్భుతకీలాభము లై తనర్చుశరముల్ దోరంబుగా నేసినన్
శతశఃఖండము లైరి రాక్షసపతుల్ సంగ్రామరంగంబునన్. 56

క. శ్రుతిదాఁక శరము లరిఁ బోసి తిగిచి హరియేయ నసురసేనలఁ బడియెం
జతురంగంబులు దిలశ, శ్ఛతశఃకణశస్సహస్రశః ఖండము లై. 57

ఉ. వాయువుచేఁ బ్రభూత మగువానవలెన్ నిజశార్ఙ్గముక్త మా
సాయకపాత మద్దనుజసైన్యము ముంచిన నుత్సహించి నా
రాయణుఁ డొత్తె నప్పుడు యుగాంతపయోధరఘూర్ణనోదిత
స్ఫాయదభంగురాశనినిభధ్వనిధుర్యము శంఖవర్యమున్. 58

శా. ఆనారాయణశంఖరాజరవ మి ట్లత్యుగ్ర మై విద్విష
త్సేనాధీశులవీనులన్ దొరయ భీతిం జెంది సింహం బర
ణ్యానిన్ గర్జిల నేనుఁగుల్ బెగడున ట్లందంద మూర్ఛిల్లుచున్
దీనత్వంబునఁ ద్రెళ్ళుచున్ వలుగడన్ దృష్టించుచున్ స్రుక్కఁగన్. 59

చ. గతులకుఁ బాసె నశ్వములు గంధగజంబులు మూర్ఛలెన్ రథ
ప్రతతులత్రోవ గట్టుపడె బన్నముఁ జెందెఁ బదాతిజాతి యు
ద్ధృతవిజయాంబుజధ్వనికిఁ దోడుగఁ గేశవుఁ డార్చి సంగర
క్షితి యద్రువన్ దిశాకరులు చేడ్పడ శార్ఙ్గగుణంబు మీటినన్. 60

వ. వెండియు నక్కుండలీశశయనుండు కుండలీకృతకోదండమండితకరుం డయి గండు మిగిలి చండతరాఖండలమండలాగ్రనిభాఖండకాండ దుండలాగ్రంబులన్ గొండలవలె దండిగల చండరాక్షసులగుండెలన్ బగిలించుచుఁ గండల నగలించుచుఁ గోదండంబుల ఖండించుచు దోర్దండంబులన్ దుండించుచు జోళ్ళన్ జించుచుఁ గాళ్ళన్ ద్రుంచుచుఁ బ్రక్కలన్ గ్రొచ్చుచు డొక్కల వ్రచ్చుచు నెమ్ముల రాల్చుచుఁ గొమ్ముల జిల్చుచు ఛత్త్రంబుల ఛేదించుచు గాత్రంబుల భేదించుచు మెడలన్ ద్రెంచుచు నొడల నొంచుచుఁ జేతికత్తులన్ ద్రోయుచు భీతచిత్తులన్ జేయుచుఁ గపాలంబుల నాస్ఫోటించుచుఁ గపోలంబుల నుత్పాటించుచు నరంబుల వదలించుచు శిరంబుల విదలించుచు భూషణంబుల నలుపుచు దూషణంబుల సలుపుచు ధైర్యంబుల నెంచుచు శౌర్యంబుల నడంచుచు ధ్వజంబులన్ జెడఁగొట్టుచు గజంబులన్ బడఁబెట్టుచు దొండంబులఁ గోయుచు గండంబుల వ్రేయుచుఁ దేరుల కరుగుచు సూరెల దిరుగుచు భీతుల వడఁదీర్చుచు సూతులఁ గడతేర్చుచు యోధులఁ గట్టుచు బాధలఁ బెట్టుచు బిరుదులన్ బాపుచుఁ గఱదలన్ జూపుచు నెక్కడఁ జూచినన్ దాన యై చుట్టుఁగ్రైదువున్ బట్టుకయె దిట్టతనంబుతో బెట్టిదంబుఁ దాన యై చుట్టుఁగ్రైదువు బట్టుకయెన్ దిట్టతనంబుతో బెట్టిదంబుఁ గనిపించునెడన్ బ్రళయోద్దండమార్తాండ మండలంబున నుండి నలుగడల నిండికొను కరమండలంబుల మెండున నజాండోపరీతరంగమాలికలవలనన్ దుఱంగలించునభంగతరోత్తుంగతరంగమాలికర తెఱంగున సుహాగరుత్పరీతగిరిగుహాకుహారసరణిన్ బఱతెంచుకాలసర్పంబులదర్పంబులన్ గప్పుజిగి దలిర్పనుప్పరంబునన్ గప్పుకొని మిగుల మెఱయుకారుమొగిళులవలన దిగునగణితజలధారలతీరునన్ దద్విశిఖంబు లసంఖ్యాతంబు లయి నిశాటులశరీరంబులు శోషింపన్ జేయుచు నమృతాశనవైరుల లోఁబఱచి ముంచుచుఁ జక్రిదూషకులమర్త్యంబులు నాటుచు ఘనవిపక్షులిశిరంబులపయిఁ దొరఁగుచు మఱియు నరిదిశా నరిపుండరీకంబుల ఖండించుచుఁ గాశికప్రతోషకరంబులై పరివాహీనుల యఱబృడంచుచు నత్యంత సంతాపకరంబు లయి యెదిరించిన

హరి కమృతపదంబుఁ జూపుచు గరుత్పరంపరాపరిణద్ధంబులై రుధిరంబు వెడలించుచు నప్రదీప్తశిఖిశిఖాప్రతీపంబులయి ప్రతిపక్షబలంబులపయిం బ్రవహించు నప్పుడు పద్మనాభుండు భద్రేభవరదుండు మీ రతనిధర్మంబున మెలంగుచుండియు నమ్ము నొంచవచ్చుట మేరగాదని వారించుతీరున సంచలత్కారంబులయి ఘీంకరణంబు లొనర్చుచుఁ దదభిముఖంబుగా శరణాగతరీతిఁ బడుగంధసింధురంబులకు హరి సారూప్యం బొసంగెనో యన నూతనక్షతధారాపూరంబులు గెంబట్టుఁబుట్టంబులుగాఁ గరాగ్రపరిసరపతద్రథచక్రంబులు చక్రంబులుగా విమతవిగతవిజయశంఖంబులు దాలిశంఖంబులుగాఁ గ్రిందబడిన వీరయోధబాహుకాండంబులు శయనీకృతబిలేశయప్రకాండంబులుగాఁ జెలువొందనందుఁ గ్రందుసేయుచు భూతప్రేతవేతాళకూశ్మాండబ్రహ్మరాక్షసపిశాచశాకినీఢాకినీగణంబులు దేవాసురగణంబువలె ద్వివిధంబయి యాయుధాస్థిభూషణరజస్సికతాతలంబున నిలిచి మహాసింధురబంధురకబంధమంథాచలంబునడుమనిడుదనరంబులు నూజాలు లొక్కటిసేసి గట్టిగాఁ జుట్టి యిరుదెగలవా రిరుదెసం బట్టి శోణితాంబుధి మథించుచుఁ దన్మధ్యంబువనుండి శాకినీభూతంబు పొడవుగా నెత్తినముత్యాలగొడుగు గ్రొత్తగాఁ బొడమినచంద్రుం డనియును బ్రచ్ఛన్నంబుగా మునింగియుండి బయలుదేలిన మోహినీభూతంబులచ్చర లనియు నంగహీనంబుగాని మత్తమాతంగశవంబునకు వెండియు రెండుకొమ్ములిడి ప్రేతాలేశంబునఁ బఱతేర నది యే చతుర్దంతదంతావళం బనియును శ్వేతాశ్వశవం బుచ్చైశ్శ్రవం బనియును విచిత్రవర్ణపతాకాకీర్ణపటచ్ఛత్రచామరశకలావికలరథస్తంభజాతంబు పారిజాతం బనియుఁ గమనీయసౌందర్యలీలఁ బయలుపడినకామిని యిందిరాకామిని యనియును బ్రహ్మరక్షో ధన్వంతరిస్థూలకపాలకలశంబునం దెచ్చిన రసతైలంబమృతరసం బనియు నిబంధించి తదర్థంబుగా నిరుదెసలపెద్దలును సన్నద్ధులై పెద్దయుంబ్రొద్దు యుద్ధంబుసేయుకోలాహలంబు కౌతూహలంబు గల్పింపఁగా వరించి విరించిపట్టి విపంచిపట్టి బెట్టుగా బొట్టగీతంబులం దలపైపై నట్టియెడ నజ్జగజెట్టి మహారణ్యంబు సొచ్చినకార్చిచ్చు పెచ్చునం బ్రళయసముద్రంబు దొరసిన సంకర్షణాగ్నిబింకంబున మేఘజాలంబుపయి నడలిఝంఝూనిలంబు వేగంబున నంధతమసంబుపయి నొలసిన మధ్యందినసూర్యశౌర్యంబున నవార్యక్రౌర్యంబు జూపినయాపురుషోత్తముదాపున నిలువనోపక కకావికలై భేరుండంబునకుం బాఱుశరభంబులరభసంబున కులుకుకొదమసింగమ్ముల భంగంబునఁ గొదమసింగంబునకు నుఱుకు మత్తమాతంగంబులఘటలయటుల మత్తమాతంగంబునకుం బఱచువ్యాఘ్రింబులశీఘ్రింబున వ్యాఘ్రింబునకు వెఱచుకురంగంబులతెఱంగున నిలిచినచో

నిలువక యొండొరులఁ బిలువక తిరిగి చూడక పడినకత్తు లెత్తఁ జేతులాడక హతశేషులైన దోషాచరులు విముఖులై లంకాభిముఖులయి పఱచి రయ్యెడ.

క. పాఱెడిరిపుల రణస్థలిఁ, బాఱెడిబహురుధిరనదులఁ బ్రతిబలములపైఁ
బాఱెడిశరములఁ గని సొం, పారెడి మతిశంఖ మొత్తె హరి యవ్వేళన్. 62

సుమాలి విష్ణునితో యుద్ధము సేయుట

మ. హరిచే నొచ్చి సదైన్యమై పఱచు సైన్యంబున్ జయోత్సాహి నా
హరి నీక్షించి సుమాలి రోషవివశుండై చండకాండంబులన్
హరిశాతాశుగవృష్టి మాన్చి రవి నీహారచ్ఛటల్ గప్పువై
ఖరి మైఁ దూపుల ముంచి దిక్కు లద్రువంగాఁ బేర్చి పెల్లార్చినన్, 63

శా. ప్రావృట్కాలఘనార్భటుల్ విని శిఖివ్రాతంబు లేతెంచున
ట్లావిరాగ్రశిసింహగర్జ విని మున్నాపన్నులై చన్న యా
దేవద్వేషులు కమ్మఱన్ మరలి బుద్ధిన్ శౌర్యాఢ్యులై
గోవిందున్ వెసఁ దాఁకి మున్పటివలెన్ ఘోరంబుగాఁ బోరఁగన్. 64

చ. అపుడు సుమాలి హేమకవచావృతుఁడై సతటిద్ఘనంబుతో
నుపమకు వచ్చి రత్నకటకోజ్జ్వల మౌర మెత్తి యుత్కట
ద్విపమువలెన్ ముకుందుఁ బఱ తెమ్మని పిల్చుచుఁ గేకవ్రేయుచున్
విపులశతాంగమున్ మెఱయ వేచని మాధవుని విక్రమించినన్. 65

మ. సరసీజాక్షుఁడు మందహాసము దనర్పన్ బొల్లి త్కుండల
స్ఫురితంబైనతదీయసూతుశిర మచ్చోఁ ద్రుంచి యుజ్జ్వలమై
శరసంఘంబులు నించి యార్చిన రథాశ్వంబుల్ నిజతంత్ర లే
మి రథం బీడ్చుక యేఁగెఁ దత్సమరభూమిన్ బాసి యుద్భ్రాంతిమై. 66

వ. ఈక్రమంబున. 67

విష్ణుని దరిసెనముచే సుమాలి యను రాక్షసుఁడు మడియుట

ఉ. భ్రాంతములై రథాశ్వములు వాఱ సుమాలియు నిల్వలేక యు
ద్భ్రాంతి వహించె నింద్రియపరంపర నిల్వనిభాతి నంతర్నత్తువ
ట్లంతఁ బరాఙ్ముఖుం డయినయన్నఁ గనుంగొని మాలి వచ్చి శ్రీ
కాంతునిఁ దాఁకె యుద్ధకుతుకంబున హైమరథాధిరూఢుఁడై. 68

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతాపజితాంశుమాలి యగుమాలి వనమాలిన్ దాఁకి మహా
సాహసంబున. 69

మ. ఘనకోదండగుణారవంబు దశదిగ్భాగంబులన్ నిండఁ గాం
చనపుంఖాంచితబాణముల్ దొడిగి లక్ష్మీకాంతుఁ బైన శ్రీవత్సలాం
ఛనువక్షంబునఁ దూఱ నేయ నవి క్రౌంచంబున్ బ్రవేశించు హం
సనికాయంబులలీలఁ జొచ్చి చన నిచ్చన్ గుందె దేవౌఘముల్. 70

ఉ. మాలిధనుర్విముక్తశితమార్గణముల్ శతకోటికోటు ల
వ్వేళ నిజాంగముం దొరసి వేదన సేయఁగ ధైర్యసంపదం
దాళెఁ బయోజనాభుఁడు రణంబున నింద్రియజేత యాధులం
దాలిమిమై సహించినవిధంబున రామనృపాల వింటివే. 71

క. ఈక్రమమున మాలిధుజా, విక్రమమున నొచ్చి మెచ్చి విష్ణుఁ శార్ఙ్గా
వక్రజ్యారవ మఖిలా, శాక్రోడము లావరింప సంరంభమున్. 72

చ. కులిశసముజ్జ్వలద్విశిఖకోటుల మాలిశరాళిఁ ద్రుంచి త
జ్జలదనిభాంగముం గదియ శార్ఙ్గి మెఱుంగులఁ బోలువాలుఁదూ
పులు నిగిడింపఁగా నవియుఁ బోయి తదీయశరీరరక్తముం
బలువిడిఁ గ్రోలె మున్నమృతపానము సేయుసురౌఘమున్ బలెన్. 73

చ. మద మిటు లార్చి పేర్చి వనమాలి చలంబున మాలివాళి ప
ల్చిదురుప లైథరం గలయఁ జేసి శరాసముఁ ద్రుంచి టెక్కెముం
బ్రదరముపా లొనర్చి హయపాటవముం ఘటియించి సూతునిం
దుదిఁ గనఁ జేయ వాఁడు విరథుం డయి చండతరాగ్రహంబునన్. 74

మ. గదఁ గేలం గొని శృంగవద్గిరిరహిం గ్రావంబుపై నుండి యు
న్మద మై కేసరి డిగ్గులీల రథ మంతం డిగ్గి పల్మాఱు న
గ్గదఁ జక్రాకృతిఁ ద్రిప్పుచుం గడిసి నాగద్వేషిమూర్ధంబు బి
ట్టదరం గొట్టె మహాద్రి వజ్రహతి వ్రియ్యం జేయుజిష్ణుం బలెన్. 75

ఉ. మాలిగదాహతిం బిలుకుమాలి విహంగమవాళి ధైర్యముం
దూలి పయోధి ముం దిరుగుతోరపుగట్టువలెం జలించి య
వ్వేళఁ బరాఙ్ముఖుం డయిన వెన్నుఁడు నివ్వెఱ నొందె నందునం
మే లని యార్చి రాసురులు మింట సుపర్వులు పిచ్చలింపఁగన్. 76

వ. అప్పుడు, 77

చ. గరుడుపరాఙ్ముఖత్వమును గర్వితులై రిపు లార్చు పేర్మియుం
సురలభయాకులస్థితియుఁ జూచి యి దేమి ఖగేంద్ర యంచు శ్రీ
హరి దనహస్తపద్మమున నాతనిమస్తము సంస్పృశించి యా
తురత హరించి శాత్రవు నెదుర్కొనఁ జేసి పరాక్రమంబునన్. 78

ఉ. కేలి సుదర్శనాయుధముఁ గేశవుఁ డంప యుగాంతపావకా
భీలమహాస్ఫులింగచయభీషణకీలకరాళ మై లయో
ద్వేలఘనాఘనోద్గళితదీర్ఘతరాశనిభూరి ఘోష మై
మాలిశిరంబుఁ ద్రుంచె క్షణమాత్రములో దివి వేల్పు లుబ్బఁగన్. 79

క. చక్రాహతి నీక్రమమున, నాక్రవ్యాదోత్తమోత్తమాంగము డెగి భూ
చక్రము గ్రక్కదలం బడె, శక్రశతారచ్ఛితోగ్రశైలము లీలన్, 80

శా. ఈలీలన్ హరి మాలిఁ ద్రుంచుటయు దేవేంద్రాదిదిక్పాలకుల్
చాలన్ సంతస మంది దివ్యసుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షించి ర
వ్వేళన్ దానవిధంబుఁ గన్ను లెదుటన్ వీక్షించి శోకానల
జ్వాలల్ గ్రాలఁ దదగ్రజుల్ వగచుచున్ సైన్యంబుతోఁ బాఱఁగన్. 81

శా. లంకామార్గము పట్టినట్టి రిపులన్ లక్షించి తార్క్ష్యుండు సా
హంకారస్థితి వెంబడిన్ బడి స్వపక్షాభీలవాతంబు స
ల్లంకెల్ దార్కొనఁ జేయఁ దూరములలీలన్ వార లుద్విగ్ను లై
బింకం బేది చనంగఁ గేశవుఁడు గంభీరాట్టహాసంబునన్. 82

మహాస్రగ్ధర. బెదరించున్ బెట్టుమించున్ బెరుశరములచే భీకరస్ఫూర్తి ముంచున్
గుదియించున్ గోపగించున్ గురుముసలములన్ గొట్టి బాధించు వంచున్
గదనొంచున్ గండడంచున్ ఘనపరిఘములన్ ఖడ్గముల్ గైధరించున్
వివళించున్ వెంబడించున్ విసువ కసుకులన్ విష్ణుఁడీరీతిఁ ద్రుంచున్. 83

వ. అప్పుడు 84

మ. జహాదస్త్రంబు లుఠత్తురంగముఁ బతచ్ఛత్త్రధ్వజంబున్ క్షిప
ద్బహుశీర్షంబు నటత్కబంధము గళద్రక్తంబు దావద్భటం
బుహాసద్భూతము విస్రవచ్ఛ్రిమపయఃపూరంబు నై యిందిరా
గృహిచే శత్రుబలంబు పెంపు సెడి పాఱెన్ దక్షిణాశాగతిన్. 85

క. హరి వెనువెంటన్ దగిలిన, కరినివహముచందమునఁ గకావికలగుచున్
హరి వెనుతగిలినఁ బఱచిరి, కరినివహముతోడ రిపులు కాకుత్స్థమణీ. 86

తే. ప్రళయఝంఝూసమీరంబువలనఁ జెదరి
పఱచు కాలాభ్రములలీలఁ బద్మనాభ
శార్ఙ్గకోదండనిర్ముక్తసాయకోగ్ర
పవనహతి దైత్యసంఘముల్ పఱచె నపుడు. 87

చ. గరుడతురంగనందకవిఖండితదానవరాట్తనుచ్యుతా
భరణరుచుల్ దిగంతములఁ బర్వె ఘనాఘనకోటినుండి భా
సురగతి మించుమించు లన క్షోణిఁ యిన్ హరి కుంకుమాంబువుల్
గురియు తెఱంగునం దొఱఁగెఁ గ్రొత్తగ నెత్తురుటేఱు లత్తఱిన్. 88

మ. ఘనదైతేయఘనాఘనప్రచయ మాకాశంబునం దాజనా
ర్దన గర్జన్యవియుక్తిఁ జెంది రణవర్షావేశ వర్షించె నూ
తనకీలాలము హాఁ మహార్తికలసద్వర్షోదరవ్యాప్తి భూ
మినికాయం బనుచాతకప్రతతి కుత్సాహంబుఁ గల్పించున్ 89

వ. ఈక్రమంబున. 90

మ. గమకంబుల్ సెడి కైదువుల్ విడిచి యంగంబుల్ సెమర్పన్ నిరూ
ఢ మహాప్రాణభయంబునన్ దలలు వీడన్ రక్తముల్ గ్రక్కుచున్
విముఖత్వంబునఁ బాఱురాత్రిచరులన్ వెన్నాడి మున్నాడి వి
క్రమమున్ జూపుత్రివిక్రమున్ మఱలి చక్కన్ జూచి రోషంబునన్. 91

మాల్యవదాదులు యుద్ధమునుండి తొలఁగుట

చ. రణనయవేది యద్భుతపరాక్రమవంతుఁడు మాల్యవంతుఁ డా
క్షణమున వేల దాఁటి చనుసంద్రములీల స్వకీయవాహినీ
గణముఁ గ్రమించి యాహరిముఖాముఖికిన్ జని ప్రజ్వలత్క్రుధా
రుణ నయనంబులన్ మిడుఁగుఱుల్ సెదరన్ దలయూఁచి యిట్లనున్. 92

ఉ. ఒప్పునె నీకు మాధవ యయో రణధర్మము వీరధర్మమున్
దప్పి భయార్తులై పఱచుదైత్యుల వెన్కొని హింస సేయగాఁ
నిప్పని హీనుఁడైన ఘటియించునె భీతులఁ ద్రుంచువానికిం
జెప్పెడి దేమి కీర్తియును సేమము స్వర్గముఁ గల్గ నేర్చునే. 93

చ. సమరపరాఙ్ముఖున్ దొడరి చంపినవాఁ డెటువంటిమంచిపు
ణ్యము లొనరించినన్ బొరయఁ డండ్రు దివం బది యట్టు లుండె
గయ్యము ఘటియింప నంత ప్రియమైనను నే నిదె యున్నవాఁడఁ జూ
పుము భుజశౌర్య మీ వెఱచిపోయెడిదైత్యులఁ జాఁక నేఁటికిన్. 94

క. అని పలికి మాల్యవంతం, బనుశైలములీల నిశ్చలాత్ముం డై ని
ల్చినమాల్యవంతుఁ గనుగొని, కనుఁగొనఁ గెంజాయదొలుకఁగా హరిపలికెన్.

ఉ. ఓయినిశాచరప్రవర యొప్పుగ నిప్పుడు పల్కితి రణ
న్యాయము లెందుఁ బోయె సురనాథులఁ దోలెడుచోటఁ జాలుఁ బో
న్యాయముచేతఁ గాదె జయ మందుట మీరు జగం బెఱుంగ దే
న్యాయము మేము దప్ప మొకనాఁటికి దెట్లన విన్ము తెల్పెదన్. 96

ఉ. మున్ను విధాత మీకు వరముల్ కరుణించుటఁ జేసి త్రోయ రా
కిన్నిదినంబు లేను క్షమియించితి వేల్పులు మాకుఁ బ్రాణముల్
విన్నఁదనంబు వారి కొనవించినమిమ్ము రసాతలంబునన్
మిన్నక తూఱినన్ వెఱచి, మి న్నిఁక బ్రాఁకినఁ బట్టి చంపుదున్. 97

మ. అమరుల్ మీవలన్ భయార్తులయి న న్నర్థించినన్ దైత్యులన్
సమరక్షోణి జయింతుఁ బొండని ప్రతిజ్ఞాపూర్వకాభీతిదా
నము మున్నిచ్చితి భీతి నున్న శరణన్నన్ వందినన్ వ్రాలినన్
మము ఖండింపక పోవ నన్న నతఁడున్ మే లంచుఁ బెల్లార్చుచున్. 98

చ. కనుఁగన గొప్పనిప్పు లొలుకన్ బటురోషరసారుణాబ్జలో
చనుఁ డగువిష్ణుమీఁద నొకశక్తి మహాభుజశక్తిఁ బూన్చి వై

చిన నది ఘోటికల్ రొదలు చేయఁగ మంటలు మింట నంటఁగాఁ
జని హరిజొమ్మనర్ మెఱసెఁ జారుఘనస్థితచంచలాద్యుతిన్. 99

మ. దనుజారాతియు నంతఁ గేరురమునం దళ్కొత్తుతద్ఘోరసా
ధనముల్ గ్రమ్మఱఁ బూని శాత్రవునిమీఁదన్ వైవ సేనాని పం
చినశక్తిన్ బలె మాల్యవంతు నెదఁ జొచ్చెన్ వ్రచ్చి దానన్ మహా
శనిపాతంబునఁ గూలునీలగిరియోజన్ వ్రాలె వాఁ డుర్వరన్. 100

చ. తొడిగినజోడు వ్రియ్యలుగఁ దోరపునెత్తుటఁ దోఁగి యాగతిం
బడి మఱికొంతసేపునకుఁ బైకొనుశ్రాంతి దొఱంగి స్వస్థుఁడై
యడరి నిశాచరాగ్రణి మహాగిరిపోలిక సుస్థిరాకృతిన్
దడఁబడ కేగుదెంచి హరి దార్కొని మార్కొని విక్రమంబునన్. 101

మ. రటదత్యుజ్జ్వలకింకిణీశతసహస్రస్ఫారకార్ష్ణాయస
స్ఫుటశాతోత్కటకంటకప్రకటమై పొల్పొందుశూలంబు మి
క్కుటపుం దెంపునఁ బూని కేశవునివక్షోదేశముల్ గ్రుమ్మి యం
తటఁ బోకద్దివిజారి ముష్టినిహతిన్ దాటించె రోషంబునన్. 102

ఉ. ఆతనిసాహసంబునకు నచ్చెరువందె వియచ్చరవ్రజం
బాదటి మేలు మే లనుచు నార్చిరి దైత్యులు మాల్యవంతుఁ డీ
రీతి ముకుందు నొంచి యరరే నిలు మంచు ఖగేంద్రమోము ని
ర్ఘాతముఁ బోలుముష్టిహతి ఘట్టన సేసి పరాక్రమించినన్. 103

ఉ. పక్షికులేంద్రుఁ డల్గి నిజపక్షపరంపరఁ బుట్టుగాడ్పునన్
రాక్షసరాజసైనికుల రాయిడిఁ జేసిన పండుటాకుల
ట్లక్షమతన్ క్షణం బయిన నచ్చట నిల్వఁగ లేక బెండు లై
దక్షిణవార్ధిలోఁ బడిరి దైవవశంబున లంకత్రోవగన్. 104

వ. అంత. 105

మ. వినతానందనపక్షమారుతహతిన్ విభ్రాంతుఁడై మాల్యవ
ద్దనుజేంద్రుం డట నిల్వఁ గూడక యసోదర్యాప్తమిత్రంబుగాఁ
జనియెన్ లంకకు సిగ్గుతో నిటుల కంజాతాక్షుచేఁ బెక్కుమా
ర్లనిలోఁ నొచ్చి రసాతలస్థు లయి రయ్యా దానవుల్ రాఘవా. 106

తే. వెలయ సాలకటంకటకులము వార, లధికు లమ్మాల్యవన్ముఖ్యు లాహవమున
రామ నీచేత హతు లైన రావణాది, దనుజవరులు పులస్త్యగోత్రంబువారు. 107

తే. రావణాదులకంటె నిర్వక్రవిక్ర, మక్రమంబున ఘనులైన మాల్యవన్ము
ఖాసురగ్రామణుల గెల్వ హరికిఁ దక్క, నలవియె తదన్యులకు భానుకులవరేణ్య.

చ. హరి హరి యందు మే మనఁగ నన్యువలెన్ విన వేల నీవె శ్రీ
హరి విభుఁ డాలకించినమహత్త్వము నీయదె శంఖచక్రముల్

కరములఁ బూన కీర్తివిజకంటకలంబొలియింప మానుష
స్ఫురణ జనించినాఁడవు ప్రబోధనిధుల్ నినుఁ గందు రాత్మలన్. 109

ఉ. దుర్మతు లెచ్చి సాధులకు ద్రోహము సేయునెడన్ జగంబునన్
ధర్మము దప్పనప్పు డవతారము లెత్తివిశిష్టరక్షల్
గూర్చి నొనర్చి దుష్టజనకోటి హరింతువు రావణాదిదు
ష్కర్మపరాముఁరారిగిరిశంబకరా రఘువంశశేఖరా. 110

మ. అలపౌలస్త్యులకంటె వీరు లఘుపూర్వాదిత్యులన్ లంక వా
రలు ప్రాపించుట శౌరి వైరమున వీరత్వంబు దీఱన్ రసా
తల మాభీరులు సేరుటం దెలిపితిన్ దర్పాంతివృత్తాంశముల్
దెలియన్ జెప్పెద నాలకింపుము కథాదీనావధానుండ వై. 111

వ. అని కలశజుండు మున్ను తన్ను రఘువీరుం డడిగిన ప్రశ్నంబునకు నిటుల సదు
త్తరం బొసంగినవాఁడై మఱియు నిట్లనియె. 112

సుమాలినిర్దేశముచేఁ గైకసి విశ్రవునాశ్రమంబుసేరి యతనివరించుట

సీ. అమరలోకముఁజోక నాలోకనీయమై యేలోకము సమృద్ధి నింపొనర్చు
గమలాప్తకమలారికాంతు లొందకయ యేస్థలము రత్నప్రకాశముల వెలుఁగు
బలినిశాచరసార్వభౌమునాజ్ఞావిశేషమున నేభువనంబు సౌఖ్యముఁ గను
భోగవత్యాపగాంభోజగంధానిలవ్యాప్తి నేనెలవు పావనతఁ జెందు

తే. హాటకేశ్వరసేవాగతాగతాహి, కన్యకానూపురారభటిఁ గర్ణసుఖ మొ
సంగు నేపద మట్టిరసాతలమున, నుండి యంత సుమాలి తానొక్కనాఁడు. 113

మ. ధరణీలోకవిలోకనోత్సవ మెదన్ దార్కొన్న స్వర్ణాద్రితుం
గరథస్థుం డయి పుత్రికైకసి నిజాంకం బెక్కి రాఁ జంచలా
స్ఫురితం బై తగునీలమేఘమువలెన్ భూపాలసద్గాత్రుఁ డై
సదంభోధివనప్రదేశముల సంచారంబు గావింపఁగన్. 114

లయగ్రాహి —
చారుపదనూపురము లారభటి మీఱమణిహారములు చన్గవలఁ దాళిసిల మేలో
య్యారముల నచ్చరలు పేరణినటింప వరచారణులు దేవ యవధారనిజతైకై
వారముఘటింజఁబలుమాఱు వెలిచామరము సూరెలవియచ్చర కుమారికలువీన
న్వేరుగలపుష్పకముపై రుచిరలీల గురుజేరఁ జనుధీరునిఁ గుబేరుఁ బొడగాంచెన్.

ఉ. కాంచి సుమాలి వెండియు నెగాడిగఁ జూచి కళానిరూఢి నూ
హించఁగ వీనిఁ బోలఁ గలడే యలరేదొర యిట్టిపుత్రునిన్
గాంచినవిశ్రవోమునిది గా మఱి భాగ్య మయారె రాక్షసుల్
గాంచరె సౌఖ్య మీదృశునిఁ గైకసి విశ్రవుఁ జేరి కాంచినన్. 116

మ. అని రక్షోహితకార్యకాంక్షి యగునయ్యాదిత్యవిద్వేషి యో
జనఁ గావించి విముక్తపద్మ యగుశ్రీచందాన నింపొందునం

దనమో మాదరపూరితేక్షణములన్ దర్శించి వంశంబు మ
న్ననుపాయం బొకటే గణింతు వినుమంచున్ గూర్మితో నిట్లనున్. 117

ఉ. మానిని యీమణీమయవిమానముపై జనువాఁడు విశ్రవో
వాసిసుకుమారుఁ డీశ్వరసమానుఁ డుదగ్దిశ యేలు నెప్పుడున్
వీని జయించుపాటిభటవీరులు గల్గుదు రమ్మహామునీ
శానునిభార్య వై యతని సాధుమతిన్ భజియించి తేనియున్. 118

సీ. దౌహిత్రకులముచేఁ దమకు మేలగు నంచుఁ బితృదేవతలు మనఃప్రియముఁ గందు
రాఁడుబిడ్డయు నల్లుఁడని వేడుకలు సేయఁగలిగెఁగా యని తల్లి యెలమిఁ బొందుఁ
గన్యకాదానాభిగణ్యఫలంబు దనకుఁ జేకుఱు నంచు జనకుఁ డలరు
వరుసతో భోగించి వరములీయఁ దలంచి యనలేందుగంధర్వు లాశ్రయింతు
తే. రాత్మజామణి జనియించె నన్నమాత్ర
నట్టికన్య యసామాన్య యని యెఱింగి
కులవయోరూపశీలభంగులకుఁ దగిన
విభు వెదకి పెండ్లి గావించి వెలయు గురుఁడు. 119

మ. తనుజామాత్రవు గావు వంశమున సౌందర్యంబునన్ సద్గుణం
బున శ్రీదేవికి సాటి సేయఁ దగు నన్ బూఁబోఁడి మావాని కి
మ్మని యేబంధుఁడు వేఁడఁగా వెఱచుఁ బ్రత్యాఖ్యానశంకాప్తి జ
వ్వని వైనన్ దినముల్ గ్రమింపఁబడె నుద్వాహార్హ నిన్ గానమిన్. 120

చ. కమలదళాక్షి కూఁతు నిలఁ గాంచుట మేలగు నైన నొక్క వ
క్షమున విచారహేతు వని కాంచెద నెట్లగు నన్నఁ దల్లి వం
శము గురునన్వయంబు పతిసంతతి కన్య దురాత్మయైన నొ
ప్పమి యపకీర్తియున్ సకలబాంధవనిందయు నొందుఁ గావునన్. 121

ఉ. దీని వరించు వీఁ డనుచు దేవుఁ డెఱుంగునొ తే కెఱుంగఁడో
కాని తదన్యుఁ డెల్లెఱుఁగుఁ గాన యెఱుంగ నితండు నీవిభుం
డౌ నని తల్లి నీవలన నన్వయ మొప్పు బ్రసిద్ధిఁ గాంచు నం
చేనును నెల్లబాంధవులు నెన్నుదు మిప్పుడిఁ దీర్పవే యనన్. 122

ఉ. కమ్మలడాలు చెక్కుల ధగద్ధగ లీన మొగంబు వాంచి కా
నిమ్మని లేచి సిగ్గు మది నెక్కొన మ్రొక్కినఁ దండ్రి యెత్తి మా
యమ్మ సుపుత్త్రులన్ గని శుభాన్విత వై మను మిమ్మహామునిన్
సమ్మతిఁ గొల్చి నీ వని ప్రసన్నత దీవన లిచ్చి పంచినన్. 123

సీ. నఖరుచుల్ చరణారుణచ్ఛాయలను గూడి యలరుకుంకుమగంధ మవనికొసఁగ
రమణీయమణినూపురధ్వనుల్ శుచిపక్షు లగుద్విజాతులపల్కు లనుసరింప
సొగసువాలు మెఱుంగుఁజూపు లాశావీధి కలఁ గల్వవిరిమేలుకట్లమర్పఁ
గరపల్లవశ్రీలు కంకణారవముచేఁ గోయిలయెలనాఁగగుంపుఁ బిలువఁ

తే. గాంచికాఘంటికలు మ్రోయ సంచితోరు, కదళికలు మీఱ ఘనకుచకనకకలశ
యుగ నిగన్నిగలొలుక నయ్యువిద శోభనాకృతిని జేరెఁ బౌలస్త్యనాశ్రమంబు.

క. కాంచనపాంచాలికవలె, మించినయక్కాంచనాంగి మెయిజిగిపయి వ్యా
పించం గాంచినతరువులు, గాంచనతరువుల తెఱంగు గైకొనె నచటన్. 125

క. సాయమున మఱి కెందొగ, సాయక మన రమణి యిటుల చని హోమంబుం
జేయుచు రెండవస్వాహా, నాయకుఁ డనఁ దగుపులస్త్యనందనుఁ జేరెన్. 126

ఉ. చూచి మరీచిమాలిరుచిఁ జొక్కెడుపద్మినిలీల రక్తితో
నాచెలి యిచ్చ మెచ్చుకొని యాతనిమ్రోల నతాననాబ్జసం
సూచితలజ్జయై నిలిచి క్షోణిఁ బదాగ్రమునన్ లిఖించుచున్
వేచినయంత హోమవిధి విశ్రవుఁడున్ నెఱవేర్చి యుండటన్. 127

సీ. తెలివి యాచేరలం దేసికన్నులదాని మొలకనవ్వులముద్దుమోముదాని
వెలయ సందెఁడుతలవెండ్రుకల్ గలదానిఁ బసమించు నెలవంకనొసలిదానిఁ
గమ్మఁడా లొరయు బంగారుఁజెక్కులదానిఁ దావిపిడెపుఁగావిమోవిదాని
నుబ్బుసిబ్బెపుగబ్బిచన్నులదానిఁ బిడికిట నడఁగు నెన్నడుముదాని

తే. మెఱుఁగువలెఁ దళుక్కుతళుకను మేనిదానిఁ
గన్నె ప్రాయంబుచే వన్నెఁ గన్నదానిఁ
దొరపుఁబిఱుందుదానిఁ బెందొడలదాని
సొగసునడదాని నక్కన్నెఁ జూచె నతఁడు 128

ఉ. చూచి సవిస్మయాత్ముఁ డగుచున్ ముని యెవ్వతె వేమి నీదుపే
రేచెలి లేక యొంటి యింట కేటికి వచ్చితి వెవ్వరైనఁ బ్రే
రేచిరొ నీవె వేడ్కకుఁ జరించెదొ కల్గినమాట గల్గిన
ట్లోచెలి తెల్పుమన్న నదియుం గరముల్ ముకుళించి యిట్లనున్. 129

మ. కరుణాసాగర నే సుమాలి యనురక్షస్స్వామిగారాముఁగూఁ
తుర బుష్పోత్కటచెల్లెనన్ రహి వహింతుం గైకసీసంజ్ఞచే
గురునిర్దేశమునన్ భవచ్చరణముల్ గొల్వంగ దా వచ్చితిం
బరికింపం దగు నామనోరథము మీభవ్యప్రభావంబునన్.

వ. అని పలికినయచ్చెలుకల కొలికిపలుకులు విని తనమనోదృష్టి నది వచ్చినరాక
యెఱింగి సుగుణాభినందనుం డగు నప్పులస్త్యనందనుం డిట్లనియె. 131

మ. కలకంఠీమణి నీమనోరథము నేఁ గంటిన్ సుతాపేక్ష నిం
దులకున్ వచ్చితి వైన సంజకడ నన్నుం జేరి మాటాడుటన్
ఖలు లౌ రాక్షసు లుద్భవించెదరు నీగర్భంబునన్ నావుడుం
జెలి భీతిల్లి వినీతి మ్రొక్కి వచియించెన్ విశ్రవోబ్రహ్మతోన్. 132

మ. అనఘా మూఁడవ బ్రహ్మపై విబుధలోకారాధ్యశీలుండ వై
మనునీతేజమునన్ జనించినసుతున్ మాంసాశులై దుష్టవ
ర్తను లై సాధువిరోధు లై మెలఁగు టర్హంబె గుణస్ఫూర్తిచే
నినుఁ బోల్పం దగుసత్కుమారకుల బుట్టింపంగదే నావుఁడున్. 133

మ. అలపౌలస్త్యుఁడు గ్రమ్మఱం బలికెఁ గన్యం గాలదోషంబు పె
ద్దలకే కాదు విధాతకైన వశమే తప్పింప నింకేల చిం
తిల నీపుత్త్రులయందు మేటి యనఁగా దీపించు విద్యాగరి
ష్ఠులలో శ్రేష్ఠుఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు గనిష్ఠుం డిందుబింబాననా. 134

క. ననుఁ బోలు బ్రహ్మనిష్ఠుల, నినుఁ బోలుఁ బ్రతాపరుచుల నెనయువినీతిన్
ననుఁ బోలు నక్కుమారుఁడు, మను నాతనివలనఁ గులము మనికితమేలా. 135

వ. అని భవిష్యదర్థంబు వివరించి విరించిపౌత్త్రుండు పుత్త్రకాంక్షులాచరించి తను
వరించి మరులుసందీపరించినయక్కన్యకు గర్భాధానంబుల బ్రసాదించిన. 136

సీ. మేరుశృంగములపై మేఘముల్ దిగురీతి నాతిచూచుకములు నల్లనయ్యె
దాహృదశ్రీ నిల్చుధవళాంబుజముపోల్కిఁ దెలిగంటి నెమ్మోము దెల్లనయ్యె
గృతదైత్యజాతి వర్ధిలు నిటు లనురీతిఁ గలకంఠి లేఁగౌను బలితమయ్యె
గర్భగార్భకతనూకాంతి బైలగులీల విమలాంగినూఁగారు విపులమయ్యె
తే. నలరుబోడికి నొకయెడు గామడయ్యెఁ, గీరవాణికిఁ జిట్టుముల్ దోరమయ్యె
నబ్జపాణికి మంటిపై నాసయయ్యె, సైకతశ్రోణికిఁ బ్రసూతిసమయమయ్యె. 137

రావణ కుంభకర్ణ విభీషణుల జననము

క. భువనములు దలక మునులును, దివిజు లడల ధనదుగుండె దిగ్గు మనఁగ రా
హువు శని మొదలగుదుర్గ్రహ, నివహము నికటస్థలమున నిలిచిన వేళన్. 138

సీ. పిడుగుఁజప్పుడుతోడ జెడఁగు కేగుకు నిండుచాయ దేఱెడు దశాస్యములతోడ
నిడుదకోఱలతోడ నెరయఁ గాటుక రాశి యైనట్టు గనుపట్టుమేనితోడ
జుఱుకుఁజూపులతోడ జ్యోతిర్లతారుణారుణములౌ కఱకు చంద్రకలతోడఁ
దామోగ్రిష్ఠములతోడ దారుణాహులీల వేయువింశతిభుజార్గళులతోడఁ
తే. భయముబీభత్సమొలయురూపంబుతోడఁ, గైకసీభామినీమణిగర్భమున మ
హోగ్రుఁడగురాక్షసుండొకఁడుదయమయ్యె, గాలకూటంబు వారాశిగనినయట్లు.

శా. ఆరక్షోవరుఁ డుద్భవించునెడ గృధ్రారావముల్ మించు మే
దోరక్తంబులు మేఘముల్ గురిసె నాందోళించె భూతావళుల్
భీరుత్వం బెనసెన్ సురౌఘములు గంపించెన్ సృగాలచ్ఛటల్
భూరిజ్వాలలు వాంతిసేసె రవిదీప్తుల్ మాసె మ్రోసెన్ దిశల్. 140

క. ఆవేళ, బుత్త్రజన్మము, భావించి పులస్త్యసుతుఁడు పఱతెంచి దశ
గ్రీవుం డను పేరతనికిఁ. గావించి యథోచితంబుగా నున్నయెడన్. 141

ఉ, వెండియు విశ్రవఃస్థలితవీర్యమునన్ బలుచూలు దాల్చి బ్ర
హ్మాండవిఖండనోద్భటతరార్భటి మీఱెడువానిఁ గుంభక
ర్ణుండను పుత్రునిన్ సుకవరుల్ వెగడందఁగఁ గాంచె నంతన
య్యండజయాన శూర్పణఖ యన్ తనయం గనియెం గ్రమంబునన్. 142

వ, తదనంతరంబున, 143

మ, గుణరత్నాకరుఁ డింద్రియార్థమరుదంకూరాహిపన్యాశుశు
క్షణి విద్యానిధి విశ్రవఃకులహితాచారాశ్రయుం డార్యపో
షణచింతామణి సర్వభూతకరుణాసంగాత్మకుం డావిభీ
షణుఁడుం గైకసిగర్భవార్ధిఁబొడమెన్ సంపూర్ణచంద్రాకృతిన్. 144

తే, ఆకుమారత్రయంబున కాగమోక్త, మార్గమునఁ దండ్రి జాతకర్మంబు నామ
కరణములు మున్నుగాఁగలకర్మతతులు, క్రమముననొనర్చియుపనయనముజేసె,

వ, ఇత్తెఱంగున నవ్విశ్రవస్తనూజాతు లుపనీతు లయి తండ్రివలన నఖలవిద్యావిశే
షంబు లెఱింగి చిత్రభానుత్రయసమానులు దినదినప్రవర్ధమానులునై వెలయు
చుండి రయ్యవసరంబున, 146

దశగ్రీవకుంభకర్ణవిభీషణుల బాల్యక్రీడలు

సీ, అలఁతిగట్టులు భుజార్గళనిరర్గళత నుత్పాటించి కందుకప్రౌఢిఁ జూపు
నుడువీథి నొరసి పోయెడు విమానము లందుకొని బిట్టు నేలతోఁ గొట్టి యార్చు
నాశ్రమోన్నతభూరుహములు దాఁ బలఁదోలిచి పఱచుమానులఁడాసిపరిహసించు
శరభసింహామదేభసమితి నీడిచి తెచ్చి గట్టిగా దామెనఁ గట్టివైచు

తే గరుడగంధర్వపన్నగాగ్రణుల నెచటఁ
గనిన మీఱితో భుజాభుజిఁ బెనఁగ వలయు
నిలువుఁడను వార లుఱుక వెన్వెంటఁ దగులు
బాల్యలీలావిలోలుఁడై పంక్తిముఖుఁడు. 147

సీ, గిరిదిశాకరిభోగికిటికూర్మములు వ్రాల సంఘీభుట్టన నుర్వి నడఁగఁ ద్రొక్కు
నరుణచోదితరథం బట్టిట్టుగాఁ బట్టి నలినాప్తబింబంబు నాఁకి విడుచు
బాల సాఁచి దిగీశపట్టణాభ్యంతరోద్యానపక్వఫలాగ తతులఁ గూల్చుఁ
గనుఁగొన్నవైమానికశ్రేణి వివృతాస్యబిలగతంబుగ నొక్క పెట్ట మ్రింగు

తే. నెదుటఁబడకున్న మునికోటి వెదకి వెదకి
పట్టి భక్షించుఁ గ్రొవ్వొగఁ దొట్టి గుఱుక
విడిచి నిదురించు లేచు నల్లడలఁ దిరుగుఁ
గుంభకర్ణుండు నడయాడుకొండ ధరణి, 148

చ, అతనిసహోదరుండు సుజనావనశాలి విభీషణుండు సు
వ్రతములు సల్పుచున్ శ్రుతిపరంపరయర్థముఁ దండ్రి దెల్పఁగా

హితమతి నాలకింపుచు జితేంద్రియుఁడై యుపకారశీలతం
బ్రతిదినమునం జరించు మృదుభావముతోఁ గులధర్మపద్ధతిన్. 149

ఉ. అన్నలు సేయురాయిడి భయాతురులై బరువెత్తుమౌనులం
గన్నులఁ జూచి నేఁ దనుకంపము మానిచి నానిమిత్త మా
పన్నుల వీరిఁ బ్రోవుఁ డని ప్రార్థన సేయు నతండు వారలం
బిన్నతనాననుండియు విభీషణుఁ డెంత పరోపకారియో. 150

క. క్రూరుఁ డగుకుంభకర్ణుని, బారిఁ బడి విభీషణోక్తి బ్రదికి మునులు త
త్కారుణికుని దీవింపుదు, రారవితారకముగ బ్రతుకు మన్నా యనుచున్. 151

ఉ. అంతట నొక్కనాడు దమయయ్యఁ గనంగొవ రత్నఘుంటికా
క్రాంతవిమానమెక్కి కొని కన్నులపండువుగా ధనేశ్వరుం
డేతయు వేడ్క వచ్చుచెలు వెల్లను తప్పక చూచి కైకసీ
కాంతస్వభావసిద్ధ మగుశౌర్యమునన్ దశకంఠుతో ననున్. 152

మ. కనుఁగొంటే భవదగ్రజుం డయినయక్షస్వామిసౌభాగ్య మీ
తనిచందంబున నీవు నిట్టిసిరు లొందం జూడఁ గాంక్షించెదం
దనయా యెందున నీదృశస్ఫురణఁ జెందన్ వచ్చు నానేర్పు గై
కొను శీఘ్రంబున నేటి కూరక యశక్తుం బోలి వర్తింపగన్. 153

వ. అని ప్రబోధించిన. 154

మ. జననీవాగ్వ్యజనానిలజ్వలితరోషజ్వాలుఁడై యద్ద శా
ననుఁ డిట్లంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె జననీ నామాట తథ్యంబు గా
విను మే ఘోరతపస్వినై ధనదుకీర్తిన్ మించెదన్ లేనిచోఁ
దన తేజంబున నీదృశం బగు ప్రభుత్వం బైనఁ బ్రాపించెదన్ 155

క. పెక్కువకు సాటియును గా, కెక్కువయుం గాక జోక నీతనికంటెం
దక్కువమైనా నిఁక నను, మక్కువ వీడ్కొలుపు మని సమగ్రవినీతిన్. 156

మ. వినతుల్ సేసె దశాననుండు మమతన్ వేమాఱు దీవించున
జ్జనవిన్ వీడ్కొని కుంభకర్ణుఁడుఁ గనిష్ఠభ్రాతయున్ వెంట రాఁ
జని గోకర్ణసమాహ్వయాశ్రమము విశ్వాసంబుతోఁ జేరి కాం
చనగర్భున్ మది నెంచి యుగ్రతపముల్ సల్పంగనుద్యుక్తుఁడై. 157

వ. తమ్ములతో ని ట్లనియె. 158

రావణ కుంభకర్ణ విభీషణులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబుసేయుట

సీ. కమలగర్భుఁడు భక్తకామధేనువు నిక్కవంబుగా వత్సలత్వంబుఁ జూపుఁ
బరమేష్ఠి యాశ్రితపారిజాతము శాంతి బాసి కావలసినఫలము లొసఁగు
భారతీనాథుండు ప్రణతచింతామణి రాతనం బూనియు రక్తి నెరపు
చతురాననుండు దాససమీప మేరువు కర్బురదాతృత్వగరిమ మించుఁ

తే. ధాత తాపసజనకామితప్రదాత
పెద్దవేల్పు మునిశ్రేణిఁ బ్రీతి నిల్పు
నలువ యతివీక్షణాళులు నిలుచుకలువ
యతని భజియింప మనకోర్కు లబ్బు టరుదె. 159

మ. అని వాణీరమణీమనోహరుని మాహాత్మ్యంబు వర్ణించి, య
య్యనుఁగుందమ్ముల నిర్వురన్ ఘనతపన్న్యాసక్తచేతః ప్రవ
ర్తనధౌరేయులఁ జేసి వారి నవిధారణ్యంబునన్ నిల్పి తా
నును బ్రత్యేకవనాంతరంబునఁ బ్రశాంతుం డై తపం బున్నడన్. 160

సీ. వనజకాననశోషకున కెంతి కువలయ పరితాపకృత్తి నాఁగఁ బ్రబలుతపను
కరములు సోఁక భగ్గన మండురవిరత్నములతనుజ్వాలిక లొలసినపుడె
చురచురఁ గాలెడిశుష్కతృణశ్రేణిసరణిఁ గన్పడునికుంజములఁ దగులు
మంటలు వెదురుజొంపములఁ బ్రాఁకి మహోగ్రమైతదంతికభూరుహములనెగసి
తే. దరికొని వహించునక్కాఁకఁ దాళ లేక
తెరలిమృగములు మృగతృష్ణ కరిగి సొరుగు
మండువేసవిఁ బంచాగ్ని మధ్యమునను
గుంభకర్ణుండు గావించె ఘోరతపము. 161

క. ఇటు లెండకు వానకు నుత్కటతర మగుచలికి వెఱక కంపింపక వే
సటఁ బడక కుంభకర్ణుఁడు, పటునిష్ఠ ఘటించె దపము పదివే లేఁడుల్. 262

సీ. కంటిచూపు జగంబుకంటిరూపు సజాతికద్యుతికతన నైక్యంబు సేసి
సర్వభూతదయాప్రసన్న భావంబుతోఁ దరలని నియమంబుఁదగులుపఱిచి
యించుకించుక సందడించుకోరికలతో వివిధేంద్రియవికారవితతు లడఁచి
ద్వంద్వముల్ సహియించుతాల్మికంబంబుతోఁ గడిఁది చిత్తేభంబుఁ గట్టివైచి
తే. కమలషట్కంబు శోధించి కమలభవుని, కమలపదములు దలఁచుచు గాఢశక్తిఁ
దగ విభీషణుఁ డేకపాదమున నిలిచి, యైదువేలేండ్లు గావించె నతులతపము. 163

క. మఱి యైదువేలయేఁడులు, దెఱచిన కనుమూయ కినుని దెసఁ జూచుచు నే
డ్తెఱనూర్ధ్వబాహుఁడై మతి,దఱుమక శ్రుతినొడివికొనుచుఁ దప మొనరించెన్.

మ. ఎలుకల్ పిల్లులు నీలకంఠములు భోగీంద్రంబు లేణచ్ఛటల్
పులులున్ సింహము లేనుఁగుల్ శరభసాళుల్ గండభేరుండముల్
చెలిమిం జెంది విభీషణాశ్రమమునఁ జెల్వొందు భూనాథ యం
దుల కుప్పొంగి నటించు రచ్చర లమర్త్యుల్ పూలు వర్షింపఁగన్. 165

వ. అని పలికి లోపాముద్రాధిపతి యెండియు రామభద్రున కిట్లనియె. 166

దశముఖుఁడు వీరహోమంబు సల్పుట

సీ. అఖిలలోకాతీత మగుమహామహిమంబుఁ బడయంగ నూహించి పంక్తిముఖుఁడు
విధి దేవతాక మై విలసిల్లు మంత్రంబు జపియించుచును నిరశనతఁ దాల్చి

యొకకాలి పెనువ్రేలి నుర్విఁ జక్కఁగ నిల్పి సూర్యావలోకనధుర్యుఁ డగుచుఁ
దనహృదయాకాశమునఁ బితామహు నుంచి ధ్యానించి వేయేఁడు లైనవెనుక
తే. నగ్రమున మండునుగ్రతరాగ్నిలోన, మునుకొని కరాసిఁ దలఁద్రుంచికొనిభక్తి
కముగ బ్రహ్మార్పణంబగుఁగాక యంచు, వీరహోమంబుఁ గావించె విస్మయముగ.

మ. వికటాచారుఁ డతండు నిశ్చలమతిన్ వేయేండ్లకొక్కొక్కమ
స్తకమున్ ఛేద మొనర్చి వేల్చు దమునస్సంభాసితార్చిం దదీ
యకరోటిప్రతతుల్ పటిల్లు మని వ్రయ్యం బట్టుఘోషం బజాం
డకటాహస్ఫుటనాప్రచండతర మై నానాదికల్ నిండఁగన్. 168

శా. పౌలస్త్యార్చితకీకసాస్రపలశుంభన్మస్తకప్లోషణ
స్థూలాభీలకరాళపావకశిఖాస్తోమంబు ధూమంబుతోఁ
జాలోర్మీపతిప్రోలు చుట్టికొనియెన్ భావిప్రవృద్ధాసురో
ద్వేలాస్త్రార్చులు తద్బలంబు లిటు లుద్దీపించు నెన్పోలికన్. 169

మ. ఉరునిష్ఠోగ్రదశాస్యనిర్మితశిరోహోమక్రియాదగ్ధమే
దురుమేదఃపలలాస్థికైశికమిళద్దుర్వాసనల్ భూనభో
తరముల్ నిండఁగ సైఁప నోప కిఁక నెన్నం డిచ్చునో వీనికిన్
వర మబ్జాసనుఁ డంచు వినుత్రోవం బోవు దేవౌఘముల్. 170

క. కైకసిపోఁడు కిటువలె నిర్వ్యాకులమతి దశసహస్రవర్షము లరుగన్
భీకరగతిఁ బదియవతల, వీఁకం దెగఁ గోసి వహ్ని వేల్వఁగఁ దలఁచెన్. 171

వ. అప్పుడు. 172

చ. గగనము మ్రోసె వీచె సుడిగాలి సముద్రము లింకె మేరువుఁ
దిగఁబడె భూమి చక్రముగతిం దిరిగెన్ రవి త్రోవఁ దప్పె న
ష్మఁగలమగండు వీఁక దశనుం బగుమస్తక ముత్తరించి వే
ల్వఁ గడఁగి హోమవహ్ని చటులంబుగఁ బ్రజ్వరిలఁగఁ జేసినన్. 173

శా. ఆపౌలస్త్యవివర్ధమానఘనహోమాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికల్
పైపైఁ బ్రాకిన దిక్పతుల్ యతులు విభ్రాంతాత్ములై సర్వలో
కాపూర్ణాధిపతిత్వసౌఖ్యనిధి బ్రహ్మం జేరి సేవించి స్వా
మీ పద్మాసన యార్తులన్ మముఁ గృపాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 174

మ. దశకంఠాసురుఁ డగ్నిఁ దొమ్మిదితలల్ దా వేల్చియున్ నేఁటిఁ క
ద్దశమం బైనశిరంబు వేల్వఁ గడఁగం దద్ధోమధూమచ్ఛటల్
దశదిగ్భాగము లావరించె నిఁకఁ బ్రత్యక్షంబు గాకుండి తే
ని శిఖిజ్వాలలఁ గ్రాఁగు ముజ్జగములున్ నిక్కంబు వాణీశ్వరా. 175

ఉ. ఒప్పిద మైననీకరుణ నుప్పతుఁ డై మఱి మీఁదుగా జగం
బప్పళితాళి యేఁచు హవనానిల పిప్పుడె యేఁచ బూనెడిం

జెప్పెడి దేమి యింక నెడ చేసినఁ దప్పగు మీఁదిబాధ కే
మొప్పితి ముగ్ర మవ్వికృతహోమము మాన్పఁ గదయ్య చయ్యనన్. 176

వ. అని భయోత్పాతవిధూతచేతస్కులై చేతులు ముకుళించి ప్రార్థించువేల్పు
దొరల దరహాసవదనంబు దెరలం గనుంగొని మంచి దని సమ్మతించి విరించి
కాంచనమయకమలాసనంబు డిగ్గ నుఱికి యతిసత్వరంబుగ. 177

రావణకుంభకర్ణవిభీషణులకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై వరంబు లిచ్చుట

సీ. శ్వేతకేతుఁడు జోక సేసి తెచ్చినపదార్వన్నెచుంచపుమాయు వడిగ నెక్కి
వెనువెంట వచ్చుసావిత్రిముఖస్త్రీలప్రణయభాషలమీఁదిజాలి మాని
ప్రాఁబల్కుతుదలతోఁ బ్రణుతించుసంయమిప్రవరులమతిఁ బెదచెవులఁ బెట్టి
సృష్టిక్రమముఁ దెల్పఁ జేరికై నడచుబ్రహ్మాదిక్కుగని మాటలాడు మఱచి
తే. గునుకుపరువునఁ బఱకెంచు కొడుకువీణ
వినెదురక్తియుఁ బూనక వేల్పుఁ జెలువ
లాడఁ బాడంగ నెడ యీక యాక్షణమున
దశముఖున కబ్జభవుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యె. 178

శా. ఈచందంబునఁ బంక్తికంఠునకు వాణీశుండు గాన్పించి వీ
రాచారుం డటఁ దున్నయొక్కతలపై హస్తాసిఁ బూన్పంగ నో
హో చాలింపు దశాస్య యీ తెగువ కుద్యోగింతురే మెచ్చితిన్
నీచిత్రాధ్వరకర్మనైష్ఠికతకున్ నీకోర్కు లీ వచ్చితిన్. 179

వ. అని వారించి హితోక్తులు వివరించిన విరించనుపలుకు లాలించి సాహసోద్యో
గంబు సాలించి లేచి తలయెత్తి యతనిం బొడగాంచి పులకాంచితశరీరుం డయి
యవ్విశ్రవఃకుమారుం డనేక నమస్కారంబు లాచరించి యిరువది కరంబులు
ముకుళించి హర్షగాద్గద్యంబు వహించి యిట్లనియె 180

సీ. ప్రకృతిదురాపవై పరిపూర్ణరూపవై యెసఁగుసత్తామాత్ర మీవె కావె
సత్త్వప్రధానవై సాక్షితాధీనవై యెసఁగునీశ్వరతత్త్వ మీవె కావె
సృష్టినిర్మాతవై యిష్టార్థదాతవై యెసఁగుసర్వనియంత వీవె కావె
పురుషాహ్వయుండవై బోధమయుండవై యెసఁగుమహాత్ముండ వీవె కావె
తే. నిన్ను సృజియించుకొన్నది నీవె కావె
నిన్ను నీయందుఁ గనుఁగొందు వీవె కావె
యెల్లశ్రుతు లెంచ మనువేల్ప వీవె కావె
యెల్లశ్రుతులకు నావాస మీవె కావె. 181

మ. తనుబుద్ధీంద్రియముల్ వికారములు నాత్మన్ జెందఁగాఁ జేసి వా
నిని దత్తద్బహుకర్మముల్ సలుపఁగా నీవే నియోగించి యం
దున దారిద్ర్యము వైభవంబు సుఖమున్ దుఃఖంబుఁ గాలంబు వెం
టనె కల్పించి సమస్తముం గను నినున్ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్. 182

ఉ. దేవ శుభాశుభస్థితులు దేవనరాసురముఖ్యు లొందఁ గా
నీవె యొనర్తు వాధ్యుఁడవు నీ కొకవిన్నప మాచరించెదన్
జీవులు మృత్యు వన్న వెఱ నెందుదు రుగ్రవిరోధి మృత్యువే
కావునఁ దద్భయంబు వెలిగా బ్రదుకన్ వర మీయవే కృపన్. 183

మ. గరుడాదిత్యనభశ్చరాసురమహద్గంధర్వసిద్ధర్షి భా
స్వరవిద్యాధరయక్షకిన్నరపిశాచప్రేతరక్షఃఫణా
ధరభూతగ్రహవిశ్వసాధ్యవసురుద్రశ్రేణిచేఁ బోరులన్
మరణం బొందనిమన్కి యిమ్ము గణియింపన్ దక్కమర్త్యాదులన్. 184

మ. అని ప్రార్థించినఁ బద్మగర్భుఁడు తదీయాశాస్య మీఁదేర్చి తెం
పున ము న్నాతఁడు వహ్ని వేల్చినశిరంబుల్ గ్రమ్మఱన్ మొల్చి చ
ల్వొనయన్ గట్టడ సేసి సౌఖ్యనిధి వై యీరేడులోకంబులం
దు నజయ్యుం డనుకీర్తిఁ గాంచు మని సంతుష్టాత్ముఁ గావించుచున్. 185

చ. అతనిసపర్యలన్ బ్రముదితాత్మకుఁడై పరమేష్ఠి యోగరం
జితమతి నావిభీషణునిఁ జేరి తపంబున ధర్మమార్గసు
స్థితి ననివార్యభూతహితశీలత నీప్రతిఁ గాన నేను మె
చ్చితి విను వత్స నీవలచుచింతితముల్ వచియింపు నావుడున్. 186

శా. అంతర్నాదము విన్న యోగివరునట్లా మాట లాలించుచున్
సంతోషించి విభీషణుండు "విమలస్వాన్తం దయా
వంతం శాన్త మనన్తరూపిణ మహం వన్దే" యటంచున్ వచః
కాంతుల్ జేరి నమస్కరించి పలికెన్ గంభీరవాచార్భటిన్. 187

చ. ఇనుఁడు కరంబులన్ గళల నిందుఁడు కీలల వహ్ని వన్నె గాం
చనక్రియ సద్గుణంబులఁ బ్రసిద్ధి వహించినలోకకర్త వీ
వెనసినకూర్మి వచ్చి నను నెంతయు మెచ్చితి నంటి వింతకుం
గొను వర మున్నదే యిపుడు నేఁ గృతకృత్యుఁడ నైతి నీశ్వరా. 188

ఉ. ఐన నమోఘదర్శనుఁడ వైన జగత్పతి వీవె మెచ్చి యిం
పైనవరంబు వేఁడు మని యానతి యియ్యఁగ నూరకుండరా
దే నుతి సేసి వేఁడెద సహింపఁగఁ గూడనియట్టియాపదన్
మానితధర్మమార్గమున మామకచిత్తము నిల్వఁ జేయవే. 189

క. ఏయాశ్రమంబు జెందిన, నాయాశ్రమధర్మమునకు ననుకూలముగాఁ
జేయుము హృదయము ధార్మికుఁ, డేయెడ నజయ్యుఁడనఁగ నే వినియుందున్.

తే. శిక్షితముగాక యె మదీయచిత్తవృత్తి, కనుగుణంబుగ నిమ్ము బ్రహ్మాస్త్ర మనిన
నావరము లిచ్చి తద్బుద్ధి కజుఁడు మెచ్చి, యిచ్చె ననుకంపజనియింప నిట్టులనియె.

ఉ. అసురయోనిఁ బుట్టియును నాసురవృత్తి యొకింత లేదు నీ
కీసుర లైన దీ టగుదురే భవదుక్తులు నన్నుఁ బ్రీతునిన్

జేసె నమర్త్యభావము సుశీల యొసంగితి నింక నీవు దే
వాసురకోటిలో ఘనుఁడ వై మను మంచు ననుగ్రహించినన్. 192

క. కొనియాడి రమరు లజుఁ గనుఁ, గొని యాడిరి వేల్పుముద్దు గుమ్మలు వెత వీ
డ్కొని పాడిరి గంధర్వులు, పెను పగునమరత్వ మవ్విభీషణుఁ డొందన్. 193

చ. పరహితుఁ డైనవానికి శుభంబు లభించిన నెల్లవారలుఁ
గూరుసమె కంద్రు దుర్జనున కాయువు శ్రీయును వృద్ధిఁబొందినన్
బరమభయంబుఁ జెందుదురు భానుకులేశ్వర కావునన్ దయా
పరుఁడు విభీషణుం డమరభావము నొందిన నుబ్బి రందఱున్. 194

దేవతలు కుంభకర్ణునకు వరంబు లీయవల దని బ్రహ్మను వేఁడుట

చ. బిసరుహగర్భుఁ డిట్టుల విభీషణు కోర్కె లొసంగి ప్రాభవం
బెసఁగఁగఁ గుంభకర్ణుకడ కేగెడునప్పుడు వేల్పు లాడి ర
య్యసుర కభీష్ట మియ్యఁ దగ దయ్య పరాకు సరస్వతీశ వాఁ
డసదృశకాయుఁ డీభువన మంతయు మ్రింగఁగ నోపు నొక్కటన్. 195

సీ. గట్టిగాఁ బద మూర్విఁ బెట్టె నేనియు సప్తపాతాళలోకముల్ భగ్నము లగు
నొక్కమా టటు నిక్కె నేనియు శిరఃప్రహతి చేనూర్ధ్వకర్పరముల గలు
నుత్సాహ మొదవ మై నుబ్బించె నేనియుఁ బచ్చి గోడలజాడ విచ్చు దిశలు
లేచి నీల్గుచు బార సాఁచె నేనియుఁ జక్రవాళాచలేంద్ర మవ్వలికి వీఁగు

తే. గేరి నవ్వెన దిగ్గోటివారి కెల్ల
గుండెదిగులగు మమ్ముఁ బేర్కొనఁగ నేటి
కీవటకు వాఁడు సేసిన హింస లెంచఁ
గూడ దటువంటిఖలు దయఁ జూడ నేల, 196

ఆ. తనువుఁజూత మన్నఁ గన్న రాదు తుద మొద, లాత్మఁ జూతమన్న నతికఠినము
నడకఁ జూత మన్నఁ గడుహింస వాఁడేల, ధాత వానితపము దయ్య మెఱుఁగు.

క. నందనవనవాసినులఁ బు, రందరసహచరల నచ్చరల బెక్కండ్రన్
మ్రందించె మిగిలి నరముని, బృందంబుల ఖలుఁడు వీఁడు పిన్నతనమునన్. 198

క. ఏవరము లేకయే బలు, కావరమున జగము లేఁచుఖలునకు వరముల్
దేవర యొసఁగుట మండెడు, పావకులో నేయి వోయి భంగిన కాదే. 199

ఉ. కావునఁ గుంభకర్ణుపయిఁ గారుణికత్వము మాని నీవు మా
యావివశాత్ముఁ జేసి వర మం డొకదాని నొసంగినన్ శుభం
బావహిలున్ జగంబులకు నంచు సురల్ వివరింప భారతీ
దేవిముఖంబుఁ జూచెఁ దొలి దేవర సాదరవీక్షణంబునన్. 200

వ. ఇటువలెఁ దన మొగంబు గనినఁ నలు మొగంబుల వేలుపు దొరయింగిత మెఱింగి
మెఱుంగుల తెఱంగునఁ దుభంగలించు మెఱుంగుజూపులఁ దొంగలిఱెప్పలనప్ప

శించుచు విప్పు గలకప్పుఁగొప్పువిరుల సరులకై కప్పుకొనునళిపరంపరల కళుకు సంపాదించునవతంసచాం పేయప్రభాసంపదలకు లంకెలగు చుఁగనత్కనక తాటంక దీప్తులు విద్దెంబుఁ జూపుకోపున నందంపుఁ జెక్కుటద్దములపై ముద్దుగురియం గరంబులఁ బుస్తకాక్షమాలికావిపంచికలు మెఱయఁ గొదమరాయంచవలె నచ్చుదువులజవరాలు పతియెదుటి కరుదెంచి యుదంచితాంజలి యొనరించి వినయలజ్జాభరానతివిలోకనంబునఁ దద్వదనంబు నలంకరించి యల్లన యేమి పని యాచరింతు నాన తిం డనిన నజుండు నద్దేవి నాదరించి యిట్లనియె. 201

మ. సరసీజేక్షణ యెల్లజీవులసజ్జల్ సేరి క్రీడించునే
ర్పరి నీవే కన కుంభకర్ణురసనాభాగంబునన్ నిల్చి నే
వర మీనచ్చినవేళ నయ్యసురచే వ్యర్థోక్తులాడింపు మేల్
వరమున్ గోరఁగ నీకు పొమ్మనిన నవ్వాగ్దేవి య ట్లుండినన్. 202

సరస్వతితోడ్పాటుచే బ్రహ్మ కుంభకర్ణునకు నిద్ర వరంబుగా నిచ్చుట

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు నంత నయ్యసుర డాయం బోయి లే కుంభక
ర్ణ మహాభాగ భవత్తపంబు గన నానందంబు వర్ధిల్లె వేఁ
డు మభీష్టం బొడఁగూర్తు నిప్పుడన వాఁడున్ మ్రొక్కి షణ్మాసముల్
తమి నిద్రింపఁగ నొక్కనాఁ డశన మొందన్ జేయవే నావుడున్. 203

చ. వనజజుఁ డట్ల యౌ నని యవశ్యము మేలు సుఖాన నిద్ర పొ
మ్మని సురకోటితోఁ జనియె నంత సరస్వతియున్ దదాస్యవ
ర్తన ముడిగెన్ నిజప్రతిభఁ దాల్చి యప్పుడు కుంభకర్ణుఁడున్
దననుడువుల్ దలంచుకొని తా నిటు లంచుఁ దలంచె నంతయున్. 204

మ. అకటా పద్మజునండవాఁడు వర మియ్యన్ మంచికో
రిక లర్థింపక నిద్ర యిమ్మనెడి వెఱ్ఱిన్ గంటిమే యిట్టి దే
టికి నానోటికి వచ్చె హా తెలిసికొంటిన్ వేల్పులే చేసి రీ
వికలత్వం బిఁక నేల యైనపనికిన్ విశ్రాంతి వాటింపఁగన్. 205

క. పౌరుషమునకు దైవం, బారయ ఫలకారి యందు రాదైవంబే
వైరస్యము వహించుచిన, నేమాపునఁ బురుషుఁడొందు నిష్టార్థంబుల్. 206

క. దైవోపహతుఁడు సుకృతపుఁ, ద్రోవ వెదకి పోవ నదియె దుర్గతి యగు మేల్
గావలయునన్నఁ గీడగుఁ, గావున నిఁక జాలిఁ జెందఁగా దనుచున్నన్. 207

ఉ. అన్నయుఁ దమ్ముఁ డచ్చటికి నంతటిలోఁ గడు వేడ్కవచ్చి తా
నున్నవిధంబుఁ జూచి యదియున్ విని దైవమె యిట్లు సేసినన్
విన్నఁదనంబుఁ జెందఁ దగునే వగపేటికిఁ బామరుండవే
యన్నఁ గలంక దేఱె నఁట దర్కకు లీశ్వర వారిమాటలన్. 208

క. ఈ తెఱఁగున దశకంఠుఁడు, ధాతవరంబునకు గామితములొనఁగూడన్
భ్రాతృసమేతంబుగ శ్లే,ష్మాతకవనమునకుఁ జనియె సంతోషమునన్. 209

వ. అని యెఱింగిన రఘుకులగ్రామణితో మఱియు నగస్త్యమునిశిఖామణి యిట్లనియె. 210

* సుమాలిపాతాళమునుండి ప్రహస్తాదిపుత్రులతోఁగూడ రావణునియొద్దకువచ్చుట *

చ. దశముఖుఁ డీప్రకారమునఁ దమ్ములతోఁ జని తల్లికిన్ బ్రతీ
ప్రశమధి యైనతండ్రికిని భక్తిఁ బ్రణామము లాచరించి దై
త్యశతము గొల్వఁ బాయక తదాశ్రమభూమి వసించు నంతయున్
విశదముగా నెఱింగి కడువేడుకఁ బొంగి సుమాలి యయ్యెడన్. 211

చ. చిలువలగుంపు వెల్వడినచెల్వున రాక్షససైనికుల్ రసా
తలమున నుండియున్ వెడలి తన్ భజియింప బ్రహస్తముఖ్యపు
త్త్రసహితాప్తబంధు లయి తోడన రా దుహితృప్రియాత్మజా
తులఁ దిలకించునుత్సవము దోరము గా నరుదెంచుచున్నెడన్. 212

శా. ఆమాతామహురాక మున్నవిని భ్రాత్రన్వితుండై కైకసీ
కామిన్యగ్రసుతుం డెదుర్కొని నమస్కారంబులన్ బూజలన్
క్షేమప్రశ్నములన్ వినీతియును భక్తిస్నేహముల్ సూప న
త్యామోదంబు వహించి యాతఁడును దుద్యత్ప్రౌఢవాగ్గుంభనన్. 213

సీ. చిలువమేపరిపుల్గుబలుచట్టుపలఁ బుట్టుగాడ్పుచే నొదవినకాళ్ళవడఁకు
గొంటుబంగరుఁగంటికంటువేలుపులింటిగుణరవంబున నంటుగుండెదిగులుఁ
దొలివేల్పుఁ జిందంపుఁదొరంపువళిచేఁ గర్ణరంధ్రములందుఁ గవియుచెవుడు
వేయియంచులవాలు మ్రోయు చుద్ధతి డాయునపుడు పైకొనినభయజ్వరంబు
తే. నేఁటితోఁ బాసె రాక్షసానీకమునకు, వీరహోమంబుచే నీవు వేల్పుఁబెద్ద
వెఱఁగుపడఁ జేసి లోకైకవిజయహేతు, వరములొందుటఁబౌలస్త్యవరకుమార

మ. పరిపూర్ణోజ్జ్వలకార్తికీకుముదినీప్రాణేశ్వరజ్యోత్స్నవై
ఖరి నీకీర్తిరమావిలాసము పొసంగన్ సొంపుఁ గాంచన్ విశా
చరవంశాబ్ధి మదీయహృత్సరసిజోత్సాహైకసంపాదన
స్ఫురణన్ మించె భవత్ప్రతాపరవి రక్షోనాథ నిక్కంబునన్. 215

మ. పరమాన్నాజ్యసమిన్ముఖాహుతులచే బ్రహ్మార్పణం బందు న
ధ్వరముల్ సేయుదు రందఱున్ వసుమతిన్ దైర్యోన్నతిన్ నీగతిన్
శిరముల్ పాణిఁ గృపాణిఁ జేర్చి యనలార్చిన్ వేల్చి నీయద్భుతా
ధ్వరకర్మం బొనరింప రెవ్వరును సత్యం బాసుర గ్రామణీ. 216

తే. మిగులఁ గోపించి తన్నిన భృగుమహర్షి, యడుగుపట్టినవేల్పురాయిడికి వెఱచి
యడుగుపట్టినదైత్యులయాపదబ్ధి, కధిప యుష్మత్ప్రతాప మౌర్వాగ్ని యయ్యె.

క. బలియుఁడ వన్వయకర్తవు, కలిగితి వీఁక నేల డాఁపఁగా మనకొఱకే
తొలుతన్ మత్ప్రీతుఁ డై, లలితస్థితి విశ్వకర్మ లంక యొనర్చెన్. 218

వ. అట్టిపట్టణం బిటులేల విడిచి పెట్టితి రంచు వేసి వినిపించెద నాకర్ణింపుము. 219

మ. త్రిజగద్ద్రోహ మొనర్చుచున్ సమదవృత్తిన్ గూడి క్రీడించుమా
భుజగర్వంబు సహింప లేక చని వేల్పుల్ దెల్పికొన్నన్ జతు
ర్భుజుఁ డభ్రంకషశంఖరాజనినదంబుల్ మీఱ సంగ్రామకే
ళిజయోత్పాదనశాలి మాలి మును గూల్చెన్ గెల్చె మమ్మందఱన్. 220

ఉ. అడ్డము వచ్చి వేల్పుపురి యాఁగెడుమమ్మిటు లావరించి మా
యొడ్డనముల్ దెరల్చి హరి యుద్ధతిఁ జూపిన గొల్ల వెల్చినన్
దొడ్డికి బాఱునాపసులతో సరియై పురిఁ బాసి యాండ్రనున్
బిడ్డలఁ వెంటఁ బెట్టుకొని భీతిని చేరితి మూర్విక్రిందటన్. 221

తే. అది మొదలు లంక పాడైన నసురనాథ
యంత మీయన్న నడుమఁ దా నాక్రమించె
దానమున నైన సామభేదముల నైన
బలిమి నైన గ్రహింపు మప్పటణంబు. 222

తే. ఒరులపాలైనతమసొమ్ము మరలఁ గొనుట
యార్తిఁ జెందినచుట్టాల నరసికొనుట
నిజకులోచితధర్మంబు నిలిచికొనుట
బలియుఁ డగుటకు ఫల మండ్రు పంక్తివదన. 223

తే. కరముచేఁ గంకణమ్ము కంకణమువలన గరముఁ గర మొప్పుకరణి లంకాపురాధి
పత్యమున నీవు వెలయు దప్పట్టణంబు, వెలయు నీచేత నని తాఁ దెలుపుటయును.

మ. దశకంఠుఁ డనుఁ దాత పల్కుడి యథార్థం బైనచో నతలా
లిశుఁ డైనన్ నయమే యగ్రజుని నిల్మిన్ ద్రోచి దుర్వృత్తిఁ ద
ద్వశ మౌ నిల్లిటు లాక్రమించు మఱి లేవా యిండ్లు పెద్దల్ భవా
దృశులే యిట్లన నస్మదాదులకు బుద్ధిస్థైర్యముల్ గల్గునే. 225

క. అని తాత బోధ సేసిన, పనికిన్ సమ్మతిల కతఁడు ప్రత్యాఖ్యానం
బొనరించె నంత నొకనాఁ, డనువగుసమయంబుఁ గని ప్రహస్తుం డనియెన్ 226

శా. పౌలస్త్యాన్వయచంద్రశాకులకు సౌభ్రాత్రంబు బాంధవ్యమున్
వాలాయం బన వచ్చునే బలిమి యెవ్వాఁ డొందు వాఁడే కదా
త్రైలోక్యంబున మేటి యానడతయే ధర్మంబు యక్షేశుపై
నేలా యీ మొగమాట మాతనిపురంబే లంక శంకింపఁగన్. 227

ఉ. ఏల బహూక్తు లప్పురి మహిన్ సృజియించినయట్టివారు వీ
రేలినవారు వీ రతఁడు గే డదిగా నతఁ డేరి కంటివా
యేలఁడె యింత కాల మిఁక నేఁగ నీ కగుఁ బాలివంతునన్
బాలికి లంకె లెవ్వెడల భ్రాతలు గారె పులస్త్యనందనా. 228

ఉ. అన్నను దోఁచి యెంతచెడు గైన దదీయగృహంబుఁ జేరునే
యున్నది వింటి మీవలన వారయఁ గశ్యపునాండ్రు దైత్యులున్
గన్న నెలంత వేలుపులఁ గన్న నెలంతయుఁ దత్సుత ప్రజం
బున్న తెఱంగు వారల సహోదరమైత్రి జగం బెఱుంగదే. 229

ఉ. ఎక్కువ లాడఁగా వెఱతు నింద్రుఁడు భ్రాంత లటంచుఁ గాచనే
యెక్కడనైన దైత్యుల మహోద్ధతి గల్గిన నొంచుఁ దక్కినన్
దిక్కయి కావు మంచు హరిఁ దెచ్చి వధింపఁగఁ బంపుఁ జూడ మే
మెక్కడి యన్న లేటి తగ వేటి విచారము లోకకోటికిన్. 230

మ. దయయున్ ధర్మము సత్య మార్జవము శాంతం బెప్పుడుం బూని స
త్క్రియలన్ సౌఖ్యము లొందువేలుపులె దైతేయచ్ఛటన్ ద్రుంపఁగా
భయ మేలా మనవంటివారలకుఁ దద్భంగిన్ బ్రవర్తింప నె
ట్లయినన్ మేలగు దాయ గెల్వ మసురేంద్రా యంచు బోధించినన్. 231

దశగ్రీవుఁడు లంకఁ దన కిమ్మని ధనేశునితోఁ జెప్పఁ బ్రహస్తునిఁ బంపుట

శా. ఆకర్ణించి యతండు రెండుగడియల్ ధ్యానించి మీభాషితం
బే కర్తవ్య మటంచు దాంతవదనం బీక్షించుచున్ లేచి బా
హాకాంక్షియుతులై యమాత్యులు ప్రహస్తాదుల్ భటుల్ గొల్వ లం
కాకాంక్షన్ జని నిల్చె దండధరగ్రాజత్త్రికూటంబునన్, 232

వ. నిలిచి యచ్చట. 233

చ. అతులవచఃప్రశస్తునిఁ బ్రహస్తునిఁ జూచి దశాస్యుఁ డీ విధిన్
బితృసము నస్మదగ్రజుఁ గుబేరుని శీఘ్రము చేరి నాయభీ
ప్సితమును లంక మున్నసురశేఖరు లేచినకార్యభంగియున్
జతురతఁ జెప్పి యప్పుర మొసంగఁగ వే చని యాడి రమ్మనన్. 234

చ. అతఁడు హనా దటం చతిరయంబున లంకకు బోయి కిన్నరీ
శతమణికంకణక్వణనచారుకరోదరచామరానిల
ప్రతిహతకుంతలుం డయి సభాస్థలి నోలగ మున్న దేవతా
పతినిభునిన్ ధనప్రభుని భక్తిఁ గనుంగొని మ్రొక్కి యిట్లనున్. 235

ఉ. దానదయాదిసద్గుణనిధాన పరాకు భవత్ప్రియానుజుం
డైన దశాననుండు వినయంబున మీ దగుసేమ మారయం
గా ననుఁ బంచె మీపదయుగంబునకున్ నతు లాచరించి మీ
తో నొకమాటఁ దెల్పు మనె దోరపు వేడ్క వినుండు తెల్పెదన్. 236

మ. మనమాతామహు లాదికాలముల నిర్మాణంబు సేయించి యుం
డిన గేహంబఁట లంక యెవ్వరచటన్ లేకుండినన్ మీరు నై
కొని పాలించితి రిప్పు డద్దనుజముఖ్యుల్ వచ్చినా రందఱున్
ననుఁ గొల్వన్ బుర మేను మీవలెనె కొన్నాళ్ళేలఁ గాంక్షించితిన్. 237

మ. అని మిాకూరితమ్ముఁ డాడు మనినాఁ డామాట యట్లుండె యో
జనయున్ దెల్పెదఁ బఙ్క్తికంధరుఁడు భాషానాథదివ్యద్వరం
బునఁ దేశంబున మేటి నెయ్యమె తగున్ మూర్ఖుల్ విరోధంబు సే
యన యున్నా రమితంబుగా నచట నయ్యా నీదుచిత్తం బనన్. 238

శా. ఆయక్షేశుఁడు పఙ్క్తికంధరునమాత్యగ్రామణిన్ జూచి యే
మో యం చుండితి నింతమాత్రమున కోహో యింతసంకోచ మే
లా యీపోరి లోకఁ డెంత నాధనము నాయైశ్వర్యమున్ బోరవఁ దా
నే యర్హుం డగు టేమి మీ రెఱుఁగరే యీ మ్మంది భేదోక్తికిన్. 239

క. నేనై చేయఁగ వలసిన, దాని నెఱింగించె మేలు తమ్ముఁడు నెమ్మిం
దా నిప్పట్టణ మేలుటఁ నే నేలుటకంటె వేడ్క యిబ్బడి గాదే? 240

వ. అని కలియం బలికి. 241

క. కాఁపురము సేయ కిఁక లం, కాపుర మెడఁబాయ వలసెఁ గా యనుబలు వో
తాపము దోఁపఁగ నీక ప్రతాపము గలయనుజుఁ దలఁచి ధనదుఁడు మరలన్,

క. రమ్మను మాతమ్మునిఁ దన, సొమ్మనుమా లంక రాక్షసులతో మేల్ గై
కొమ్మనుమా వల దనుమా, నమ్మనుమా యనుచు దండనాథునిఁ బనిచెన్. 243

వ. ఇవ్విధంబున మనుష్యధర్ముండు దుర్మదగు దశకంధరునకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
వచియింపఁ దూతన్ బంచి తత్క్షణంబ. 244

విశ్రవునిర్దేశనంబువలన ధనేశుండు కైలాసంబు సేరుట

మ. నవరత్నోజ్జ్వలదివ్యపుష్పకవిమానం బెక్కి వేవేగి వి
శ్రవసున్ జేరి నమస్కరించి యనుజప్రారంభ మాద్యంతమున్
సవిశేషంబుగఁ దెల్పి యెయ్యది నివాసం బెందు వర్తింతు మీఁ
ది విచారం బిఁక నేమి తండ్రి కృప నిర్దేశింపవే నావుడున్. 245

మ. ధనదున్ గన్గొని తండ్రి యిట్లనియెఁ బుత్త్రా నేఁడు గా దద్దురా
త్ముని దానప్పని యల్లనాఁడె విని యీదుర్బుద్ధి యేమూర్ఖు దె
ల్పె నయో యగ్రజుపోరిలు గావలెనె బల్మిన్ గైకొనన్ జోటు లే
దె నయం బేల పరిత్యజించె దని సూక్తిన్ నీతి నేఁ జెప్పినన్. 246

క. చిలువకు బదనికఁ జూపిన, చెలువున నాపలుకు వాఁడు సేకొన కలుకన్
బలుకక మొగముల జేగుఱు, లొలుకఁగ వడి లేచి యిచట నుండక చనియెన్

ఉ. వాఁడు మదాంధుఁ డార్యు లగువారలు పల్కినవాక్యపద్ధతిన్
రాఁడు పయోజగర్భునివరంబున లోకవిభుండుఁ దాన యై
నాఁడు దురాత్ము లైనదితినందనులన్ బలుమందిఁ గూడుకొ
న్నాఁడు శపించినన్ గినిసినన్ బని సేయదు వానిపై నిఁకన్, 243

చ. తగనికుమారుఁ డైన మమతారహితస్థితి యొప్పఁ దండ్రికిన్
దగనిసహోదరుం డయినఁ దానుతఱి బాయుట యొప్పు నన్నకున్
దగ దని నిగ్రహించినను దాదృశు లౌదురు గాన వానితోఁ
దగ దిఁకఁ బొత్తు నీ కొక హితం బెఱిఁగించెద విన్ము పుత్త్రకా. 249

శా. లీలోద్యానలతాకుడుంగవిహరల్లేఖాంగనాహాసరు
గ్జాలప్రస్రవదిందుకాంతలహరీసంబంధమందాకినీ
నాళీకోత్పలవాసనాజనితకాంతాయుగ్బలోల్లాస మ
హా కైలాసంబు వసింప నీకుఁ దగు నింకన్ జేరు మచ్చోటికిన్. 250

ఉ. అచ్చటి కేళికావనము లచ్చటి కల్పితభూధరోచ్చయం
బచ్చటియచ్ఛపుంగొలఁకు లచ్చటిబంగరుఁజాయతమ్మి పూ
లచ్చటిరత్నమందిరము లాత్మకు మెప్పొనగూర్చునే కదా
యచ్చటికాఁపురంబునఁ బురారి సఖుండగుఁ బొమ్ము వావుడున్. 251

చ. జనకుని యాజ్ఞ మౌళి నిడి సమ్మద మొప్ప ధనేశుఁ డప్పుడే
ధనమణివస్తువాహనకదంబము సేకొని యాశ్రితుల్ హితుల్
దనయులు సైనికుల్ గొలువఁ దక్కక లంకఁ బరిత్యజించి శం
భుని శరణంబుఁ జేరి ప్రియపూర్వముగా శరణంబు వేఁడినన్. 252

క. శరణాగతసులభుం డగు హరుఁ డాతని నాదరించి యలకాహ్వయ మా
పుర మిచ్చి మెచ్చి మచ్చికఁ, బరమాప్తునిఁగా నొనర్చి పరిపాలించున్. 253

క. అనయము వినయము నయమును, దనసొమ్ముగ మెలఁగుకీర్తిధనుఁ డచ్చటికే
గిన నిష్టార్థముఁ జేకొనుఁ, గన రామ ధనేశుఁ డిటుల కాంక్షిత మొందెన్ 254

రావణుఁడు మొదలగు రాక్షసులు లంకలోఁ బ్రవేశించుట

మ. జనలోకేంద్ర కుబేరుఁ డిట్లరుగఁ ద్రింశద్యోజనీదీర్ఘమై
కనకోద్భాసితసౌధ మై సుగృహ మై కన్పట్టునాలంక ని
ర్జన యయ్యెన్ జెలువొందె నొక్కవిభుఁ డాసన్ గూడి వీడ్కొన్నఁ జ
య్యన వేఱొక్కనిరాకరున్ దనరు వేశ్యాకాంత చందంబువన్. 255

ఉ. అంతఁ బ్రహస్తుడున్ జని దశాస్యున కెంతయు వేడ్క నంతవృ
త్తాంతము విన్నవింప దరహాసముతో సభవారిఁ జూచినన్
వింతయె నీభుజామహిమ వీటఁడి యై పగఁ బూన రాజరా
జింతకు గాసి గాఁడె పుర మీయక యుండిన నంచు వారనన్. 256

క. అది నిజ మౌనని పలుకుచు, మదిలోన ముదంబు వొదల మంచిముహూర్తం
బిది యని భార్గవనందను, లదురుగడన్ వచ్చి తెలుప నద్దశముఖుఁడున్. 257

సీ. తనపురోవీథి మాతామహుల్ మదమత్తమాతంగములమీఁదఁ బ్రీతిఁ జనఁగఁ
దనతల్లి కైకసీధవళాక్షి ముత్యాలపల్లకిపై వారిపజ్జ నరుగఁ

దనయిరుదెసల నిద్దఱుతమ్ము లపరిమితానీకినీయుక్తు లగుచుఁ గొలువఁ
దనవెంబడిని ప్రహస్తమహోదరసుపార్శ్వమారీచముఖమంత్రిమణులు నడువ
తే, దివ్యరథ మెక్కి శంఖవాదిత్రవేణు, కాహళాదులరవము లాకాశ మొరయ
ఛత్త్రచామరకేతనచ్ఛాయ గొలయ, వింశతిభుజుండు లంకఁ బ్రవేశమయ్యె. 258

మ, అరుసం బొందుచు మాల్యవత్ప్రముఖపూర్వాదిత్యు లవ్వేళ బం
గరుపీఠంబునఁ బంక్తికంఠు నిడి లంకాపట్టణాధ్యాసి వై
పరిపాలింపుము దైత్యపాళి ననుచున్ బట్టాభిషేకం బొన
ర్చిరి శుక్రాత్మజదత్తలగ్నమున భేరీశంఖముల్ మ్రోయఁగన్. 259

శా, ఆపౌలస్త్యకులేశ్వరుం డిటుల లంకాధీశ్వరుం డై హిత
వ్యాపారజ్ఞుల బంధులన్ సఖుల మిత్రామాత్యులన్ మాన్యభా
షాపూర్వంబుగఁ దత్తదర్హపదవీసంభావ్యులన్ జేసి వి
ద్యాపాండిత్యతపోబలాన్వయవయోహంకారముల్ మీఱఁగన్ 260

శూర్పణఖను విద్యుజ్జిహ్వున కిచ్చి పెండ్లి సేయుట

మ, అనవద్యస్థితి నుల్లసిల్లు చొకనాఁ డాత్మానుజన్ నిండుజ
వ్వని నాశూర్పణఖాఖ్యఁ గన్యఁ గని యుద్వాహంబు గావింప బం
ధునికాయాన్వితుఁ డై తలంచి యలవిద్యుజ్జిహ్వుఁడన్ కాలకే
యునకున్ బెండ్లి యొనర్చెఁ దల్లిహృదయం బుత్సాహమగ్నంబుగన్. 261

వ, ఈప్రకారంబున శూర్పణఖకు వివాహం బాచరించి యావిరించిపౌత్త్రుం డొక
శరత్సమయంబున మృగయావినోదం బొనరింపన్ దలంచి సముంచితమణి
మయస్యందనారోహణంబు గావించి ధనుర్బాణంబులు ధరియించి యొక్క
రుండ పోయి యమితాగమసమన్వితం బయి పులస్త్యజనకాననంబునుం బోలె
నున్నయొక్కనిర్జనకాననంబుఁ బ్రవేశించి యచ్చట. 262

రావణుఁడు మయుకూఁతురగు మందోదరిని బెండ్లియాడుట

క, సురమృగముల నిఁక నిటువలె, హరియింతు నటంచుఁ దెలుపుననుపున నయ్యా
శురశార్దూలుఁడు వనభూ,సురమృగముల వేటలాడుచున్ జని యెదుటన్, 263

క, మయునిఁ బ్రశాంతకృపారస, మయుని హతాభ్యాసనియమమహిమాపహృతా
మయుని గుణముదితనరసుర, మయునిఁ దొలుతఁ గైకసీకుమారుఁడు సూచెన్,

వ, చూచి తదనంతరంబ. 265

సీ, హరినీలములకప్పు నళిజాలములయొప్పుఁ గలకొప్పురహి మెప్పు గులుకుదానిఁ
గలువరేకులరేపు ఖంజనంబులమాపు నిరసించువాల్చూపునీటుదానిఁ
దళుకుబంగరుగిండ్లు దులకించువిరిచెండ్లు నడఁగించుపాలిండ్ల నమరుదాని
గండచక్కెరదీవి దండకెంపులతీవి మొలపించుచెంగావిమోవిదానిఁ

తే. దళుకుఁ జెక్కులదాని సిగ్గొలుకుదాని
నొఱపు గలదానిఁ దొలు కారు మెఱుపుఁ జాయ
హెచ్చుజిగిదాని మయువెంట వచ్చుదాని
బాల నొక్కతెఁ జూచె నప్పంక్తిముఖుఁడు. 266

క. చూచి తలలూఁచి యెటు లనిఁ యేచినతమిఁ దలఁచె నౌర యీయొయ్యారం
బీచిన్నిపాయ మీచెలు, వేచెలువలయందుఁ గంటిమే లోకమునన్. 267

సీ. ఈనాతికౌనుతో నెన గాక కాఁబోలు సింగల్ గుహాలలోఁ జక్కుటెల్ల
నీబాలనడలతో నెన గాక కాఁబోలు నేనుంగు లడవిలో నీఁగుటెల్ల
నీచెల్వచూడ్కితో నెన గాక కాఁబోలు సారంగముల్ పొదల్ దూఱుటెల్ల
నీకన్యఘనవేణి కెన గాక గాఁబోలు నహులు పుట్టలు సొచ్చి యడఁగుటెల్ల
తే. నీ నెలఁతఁ జేరి కాఁబోలు నించువింటి, చెంచతనుఁడయ్యెజగముజయించుటెల్ల
నీలలన సృష్టి సేసి కాఁబోలుఁ బంక, జాసనుఁడువిశ్వమున స్రష్ట యగుట యెల్ల,

సీ. ఎలదేఁటి విహరణం బెపుడు వొందనిపుల్లకమలంబు దొరసె నిక్కలికిమోము
రాచిల్క ముక్కుఁ జేర్పనిపక్వబింబంబు ప్రతిబింబ మెనసె నిప్పఁడతిమోవి
గండుఁ గోయిలకు దక్కనిమావిచిగురుల క్లైసఁగె నీలతకూనమృదు కరములు
నవభుజంగాలింగనమ్ము సేకొనని గేదఁగి తావిఁ దెలిపె నీతరుణివలపు
తే. వన్నెగలక్రొన్ననకటారిమన్నెవాఁడు, చిన్నవాఁడు వహించిన చికిలికలువ
తూపులన మించె నీచెల్వచూపు లవుర, పెండ్లి లేనట్టు లున్న దిబ్బిసరుహాక్షి.

శా. ఈపద్మేక్షణజాతి యెయ్యదియొ పే రేమందురో యీఘనుం
డీపూఁబోఁడికి నేమిగా వలయునో యే నర్థి నిమ్మన్నచో
నీపూర్ణేందునిభాస్య నియ్యఁడొ కదా యీతన్న నిం తేల సం
తాపం బప్పటి కీతనిన్ గెలిచి యైనన్ దీనిఁ బెండ్లాడెదన్. 270

క. అనుసాహసంబు మది నిడి, వినయము గలవాఁడపోలె వింశతిభుజుఁ డా
యన పోవు త్రోవ కడ్డము, చని వినతి యొనర్చి పలికెఁ జతురత్వమునన్. 271

ఉ. ఓమహితాత్మ యీవిపిన ముగ్రమృగాళుల మిప్పు డింక మీ
రేమిటి కేగుదెంచితిరొ యెప్పుడు నెచ్చట నుండు రేమి మీ
నామము లానుపూర్విగ వినన్ వలతున్ వినిపించుఁ డన్న వీ
తామయుఁ డామయుం డను దశాసునితోఁ గలరూప్య మేర్పడన్. 272

క. దానవశిల్పాచార్యుఁడ, నేను మయుం డనెనువాఁడ నిందువదన యి
మ్మానిని మందోదరి యనఁగా నొప్పు మదీయపుత్త్రి గాంభీర్యనిధీ 273

ఉ. నామహనీయశిల్పమును నాసుగుణంబులు మెచ్చి దేవతల్
హేమ యనన్ బ్రసిద్ధి వహియించిన యచ్చరలేమ నిచ్చి రా
హేమకుఁ గా మనోజ్ఞమగు హేమపురంబు సృజించి యచ్చటన్
హేమను గూడి యేను సుఖయించితి పంచశతాబ్దముల్ రహిన్. 274

తే. పుష్యరాగవితర్దికల్ భూరిచంద్ర, కాంతజగతులు గోమేధికపుఁదలుపులు
కళుకుముత్యాలతోరణగంప్లు వేడ్క, సేయఁ బడకిల్లు గట్టె రాశిల్పివరులు. 292

క. ఆమడనర వెడలుపు మూఁ, డామడ నిడివియును గలిగి యతిరమ్యం బై
రామ ఘటకర్ణుపటుని, ద్రామందిర మలరు మృదులతల్పతతులతోన్. 293

వ. అతుల ధవళప్రభాపహసితకైలాసం బగుతన్నివాసంబున. 294

సీ. కిన్నరాదులఁ గిట్టె గెలుచునాందోళంబు మించఁ బల్మఱుఁ గల్వరించుకొనుచు
దిక్కరుల్ సెవుడోఁద దేవతల్ వెఱ సెంద బెట్టుగా గుఱకలు పెట్టుకొనుచుఁ
గలలోన దిక్పాలకులమీఁదఁ జని మాఱుకొనువారిఁగని పండ్లు గొఱుకికొనుచు
నెలవుల లాల చిప్పిర సప్పటప్పటి కించుకించుక చప్పరించుకొనుచు
తే. మరలుచును బొర్లుచును మేను మఱచి మిగులఁ
జెమ్మటలఁ దొప్పదోఁగుచు నిమ్మళించు
నిబిడతామససుఖ మిచ్చు నిద్రఁ గలిసి
ములముఁ గ్రమించె నక్కుంభకర్ణుఁ డధిప. 295

దశగ్రీవుఁడు గరుడప్రముఖుల బాధించుట.

క. క్రూరుఁడు దశముఖుఁ డంతఁ బ యోరుహభవదత్తవరమదోద్రేకమునన్
మేర దలంపక దుష్టప్రారంభమునందె బుద్ధి యలవఱిచె నృపా. 296

వ. అది యెట్లనిన. 297

సీ. గరుడుల గరుడులకంబంబులనె కట్టి గంధర్వగంధర్వగతు లడంచి
యక్షులఁ బక్షులయట్టుల పాఱఁగఁదోలి ఖచరులఁ గుచరులఁ గా నదల్చి
కిన్నరు లెన్నరు తన్నని నొప్పించి సిద్ధులఁ బద్ధులఁ జేసి కలఁచి
సాధ్యులు సాధ్యులై శరణముఁ బొందఁగఁ జేసి యమరులఁ జమరులయుండకనిచి
తే. భోగుల విభోగుల నొనర్చి యోగితతి వి,యోగితతివలె బలువెత నొందఁజేసి
చారణానిలతుషితభాస్వరుల నొడిచి, యుద్ధతేజంబుఁ జూపె లంకేశ్వరుండు. 298

మ. హవనంబుల్ భువనంబులున్ జెఱుచు మాయన్ దాల్చుఁ గూల్చున్ సుధా
శివనంబుల్ పవనంబులీల ద్విజులన్ ఛేదించి భేదించుఁ దా
ద్భవనంబుల్ భువనంబు లున్నతటినుల్ బంధించి మ్రుదించుఁ ద
త్ప్రవనంబుల్ ప్లవనంబుఁ జెంద గిరు లుద్యన్ముష్టి నొంచున్ వడిన్. 299

ధనాధిపుఁడు దశగ్రీవునకు నీతిం దెల్ప దూతను బంపుట.

ఉ. ఆతతిఁ గొన్నినాళ్ళకు ధనాధిపుఁ డంతయు నాలకించి దు
ర్నీతి వహించుతమ్మునికి నీతియు ధర్మువుఁ దెల్పుకోరికిన్
దూత నతిత్వరన్ బనుప దుష్కృతినంబులతోడ లంకకున్
భీతిల కేఁగి వాఁడును విభీషణు ముందఱ గాంచెఁ గాంచినన్. 300

ఉ. అన్నయశాలి వానిహృదయం బలరంగ బహూకరించి మా
యన్నకు సేమమే వదిన హర్షముఁగాంచునె పుత్త్రులెల్ల సౌ

ఖ్యోన్నతులే కదా కౌశలయుక్తులై యాప్తులు మంత్రు లాశ్రితుల్
నిన్నిట కేల యాఁపెఁ బలిసేఁడన నంతయు వాఁడు దెల్పినన్. 301

తే. కొంత చింతించి మనహితోక్తులు సగౌరవముగ విననేర్చునే పంక్తివదనుఁ డేల
యన్నయిప్పుడిఁ దలపెట్టె నైన నేమి, వచ్చితివికదరమ్మని వానిఁ గొనుచు. 302

మ. గణనాతీతనిశాచరస్తవము లాకర్ణించుచుం గంకణ
క్వణనంబుల్ దగఁ జామరంబు లమరీవారంబు వీవన్ సభాం
గణసమ్మర్దము వేత్రహస్తు లుడుపంగా నిండుకొల్వున్నరా
వణునిన్ జేరి విభీషణుం డెఱిఁగి క్రేవన్ దూతఁ గాన్పించినన్. 303

క. ధనదునిదూతయు వినయంబున నించుక చేరి మ్రొక్కి ముకుళితకరుఁడై
దనుజులబహుసమ్మర్దంబున నొదుఁగుచు నిలిచి పంక్తిముఖుతో ననియెన్. 304

ఉ. స్వామి పరాకు దైత్యకులచంద్ర త్వదగ్రజుఁడైన కిన్నర
గ్రామణి వంశవిత్తగుణగౌరవయుక్తి సమానుఁ డౌట మీ
సేమముఁ వేఁడి మీకొకవిశేషహితం బెఱిఁగింపు మంచు న
న్నీ మెయిఁ బంచె నెయ్యము సహించి వినుం డది విన్నవించెదన్, 305

చ. సమతఁ బరోపకారకృతి సల్పుటయే సుకృతంబు ఘోర పా
పము పరపీడ సేయుటయె బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టి దేవతా
ప్రముఖవిరోధముల్ నెరపఁ బాడియె ధర్మముచేఁ గాదె యీ
సమధికసంపదల్ దొరసి సంతత మందఱముం సుఖించుటల్, 306

ఉ. నాస్తికుఁడుం శఠుండుఁ గులనాశకుఁడుం గను దుష్టవర్తనం
బాస్తికతాధురంధరుని కర్హమె యచ్యుతనిష్ఠచే నఘో
పాస్తి ఘటించినాఁడవు కృపాగుణశూన్యుఁడవై భుజాబల
ధ్వస్తులఁ జేయ నేల సురవర్యుల నార్యుల ధర్మధుర్యులన్. 307

ఉ. నందన మాది యౌ సురవనంబులఁ గూల్చితి వప్సరోవధూ
బృందము బల్మిఁ బట్టి చెఱఁ బెట్టితి వార్యులు సేయుయాగముల్
ప్రుందఁగఁ జేసి తార్తు లగుమానులఁ జంపితి వస్మదాదులే
మందురొ యన్ భయం బెఱుఁగ వైతివి తెల్పెడి దెట్టు నీ కికన్. 308

ఉ. గొట్టుతనానఁ దన్ వెడలఁ గొట్టినఁ దిట్టను రట్టడంచుఁ దోఁ
బుట్టువనోట నొం డనక పోయితిఁ బల్కుఱు బెట్టు సూపినన్
జుట్టము లైనఁ దాళుదురె శూరతయే జడదారపెద్దలన్
బట్టి వధించుటల్ వెడఁగుభావము మానఁ గదయ్య తమ్ముఁడా. 309

మ. హిమవత్పర్వతతుంగశృంగమున నే నిన్నాళ్ళు శైవవ్రతం
బమితశ్రద్ధ నొనర్చి వచ్చి భవదీయౌద్ధత్య మాలించి ధ
ర్మము గాదంచుఁ బ్రబోధ సేసితి నన్ బాటించి వంశోచిత
క్రమముం గైకొను మంచుఁ దెల్పు మనె యక్షస్వామి రక్షోధిపా. 310

మ. అదిగో కన్యలకల్మిఁ గన్గొని యసూయామగ్నుఁ డౌవాని కా
పద నేకూరు నవశ్య మట్టియశముల్ ప్రాపించె మీయన్న యే
యని తార్కాణగ విన్నవింతు వినుఁడం దద్దూత కేల్దోయి నె
న్నుదుటన్ జేరిచి పల్కెఁ గ్రమ్మఱ మదాంధుండౌ దశగ్రీవుతోన్. 311

మ. దితిజాధీశ్వర యొక్కనాఁడు తుహినాద్రిన్ జేరి మీయన్న యం
దతిసౌభాగ్యనిరూఢి శంకరుని యర్ధాంగంబునన్ మించుప
ర్వతరాట్కన్యక నట్టె చూచి నెటు సంప్రాప్తించె నీభాగ్య మీ
సతి కంచున్ దనసవ్యనేత్రమున నీర్ష్యారోషమగ్నాత్ముఁ డై. 312

క. ఇటుల కుటిలబుద్ధి నీక్షించుయక్షేశు, సవ్యలోచనంబు క్షణములోన
దివ్యయోగమహిమ దేవి దగ్ధము సేయ, నేమి సేయువాఁడ నింక ననుచు. 313

క. విత్తవిభుఁ డడిలి యగ్గిరి, యుత్తరశృంగమున నియమయుక్తి నిలిచి య
ష్టోత్తరదశశతవర్షము, లుత్తమశైవవ్రతంబు లొనరించునెడన్. 314

ఉ. భూరిజటల్ ప్రవాళములపోల్కిఁ గనన్ ఘనబాహుశాఖలన్
మీఱి యపర్ణ పర్ణరుచి మేకొనఁ గ్రొన్నెలరేక కోరకా
కారముఁ బూన నీలగళకాంతులు తేఁటులనీటుఁ జెంద మం
దారములీల శూలి ధననాథునకున్ గమపించి యిట్లనున్. 315

ఉ. మెచ్చితి నీతపంబునకు మీఁటగునిష్ఠకు నిమ్మహావ్రతం
బచ్చపుబత్తి నెవ్వరుఁ బ్రయత్నముతో నిటు సంఘటింప లే
రచ్చుగ మున్ను నే సలిపినట్టులె సల్పితి వీ వొకండవే
యిచ్చితి నాసఖిత్వము వహింపుయి మత్తులితప్రభావమున్. 316

తే. దేవి నేదృష్టి గంటి వాదృష్టి యొకటి
యును ధరారేణుపరివృతజ్యోతిగతిఁ బి
శంగరుచిఁ గాంచు నేకపిశంగనయనుఁ
డనఁగ నందున వెలయుదు వనఘ నీవు. 317

చ. అని వర మిచ్చి శూలి రజతాద్రికి నెచ్చెలికాని వెంటఁ దో
డ్కొని చనుదెంచె నట్లగుటఁ గోప మసూయయుఁ గీడు ధర్మవ
ర్తనము సమస్తబాంధవహితం బగునగ్రజుబుద్ధిమాటఁ జే
కొనుము శుభంబు మాన్పు చెడుగుం దన మేనని దూత దెల్పినన్. 318

దశగ్రీవుఁడు ధనేశ్వరునిదూతం జంపి యలకాపురిపై దండెత్తుట

మ. పదిమోముల్ ప్రళయార్కబింబమురూపం బూనఁ గోపంబునన్
రదసంఘట్టన మాచరించుచు నదభ్రభ్రూకుటుల్ మీఱ ని
ర్వదికన్నుల్ జ్వలితాగ్నికుండములయుగ్రత్వంబు సూచింప మూ
ర్ఖ దశాస్యుం డలదూతఁ జూచి మిగులన్ గ్రూరాత్ముఁ డై యిట్లనున్. 319

తే. మంచితనమున నీతి బోధించువాఁడ, వోలెఁ దనయుఁగ్రతపమును శూలితోడి
చెలిమియును గల్మి బలిమియుఁ దెలుపఁబంచి, నాఁడె మీఁదౌర నాచెంతనారలేక.

ఉ. రొక్కము గన్న కల్మియును రుద్రునిచెల్మియు నమ్మి కొన్నిదు
ర్వాక్కుల వాఁడు దెల్పి యిటు రమ్మన నీవెటు లాడవచ్చితే
యిక్కడ మూర్ఖ యం చడిదమెత్త వధింపకుఁ డంచుఁ దమ్ముఁడున్
మ్రొక్క నదన్ని దూతశిరముల్ బెగవ్రేసె వివేకశూన్యుఁడై. 321

మ. అలకాధీశునిదూత నిట్లతఁడు ప్రాణాంతంబు నొందించి యా
తలయున్ మొండెముఁ గొల్వులో మెలఁగుభృత్యశ్రేణి పాల్ సేసెఁ బ్ర
జ్వలితాత్యుగ్రదవాగ్ని నే విడిచినం జల్లారునే నీతివా
క్కుల మూర్ఖుండు శమించునే కినుకఁ గాకుత్ స్థాన్వయగ్రామణీ. 322

క. చెనఁటి యని దశముఖుని నసఁ, బని లే దతనికి హితోక్తిఁ బ్రకటింపఁ దలం
చిన ధననాయకు ననవలె, జనవర విను మంత నద్దశగ్రీవుండున్. 323

తే. తనయమాత్యులఁ గనుఁగొని ధనదుమాట, వింటిరే యిప్పుడెంత గర్వించినాఁడు
మాకుఁ దనకున్నపాటివివేక మున్న, దే ప్రబోధింపఁ దాఁగాక యెవ్వరింక. 324

ఉ. పట్టణ మాక్రమించి దనుఁ బాఱఁగఁ దోలిన నోర్చి తానుఁ దోఁ
బుట్టువు గాన పోయె నఁట పోవక నిల్చిన నేమి సేయునో
గట్టిగఁ జూత మిప్పు డలకాపురి ముట్టడి చేసి గట్టువిల్
పట్టిన దిట్టఁ గూడి మనపై భుజశౌర్యముఁ జూపుఁ గాకిఁకన్. 325

ఉ. మాన్యుఁ డటంచు నెంచు బహుమాన మెఱుంగక యక్షుఁడే యసా
మాన్యవిరోధకృద్వచనమార్గణపంక్తుల నొంచె నింద్రము
ఖ్యాన్యులు నన్ను గెల్వఁగఁ బ్రయత్నముసేయుట యుగ్గడించె నీ
హైన్యము దీఱ నింక ధనదాదిగీశుల గెల్వఁ బోఁ దగున్. 326

ఉ. లెమ్ము ప్రహస్త తోల్త నవలీల ధనేశుని గెల్వఁ బోయెదన్
బొమ్ము బలంబుఁ గూర్పు మన ప్రోలను గల్గినవీరదైత్యులన్
దెమ్ము భయానకార్భటులు దిక్కులఁ బిక్కటిలంగ నాబడిన్
రమ్ము రయమ్ముతో నన భరంపడి యాతఁడు నట్ల చేసినన్. 327

సీ. శాతమన్యవశిలాచక్రఘుర్ఘురదీర్ఘరావంబు దిక్కుల వ్రక్కలింప
గారుత్మతద్యుతిస్ఫారసైంధవఖురోద్ధురసముద్ధతుల నిద్ధర చలింప
సారసారపరాగ చారుకేతనకాంతు లాకాసమణిదీప్తి నపహరింప
ఘనఘంటికాఘుంఘుణనాదమున ధరాధరగుహాళులు ప్రతిధ్వనులొసంగ
తే. శరశరాసనముసలముద్గరకృపాణ, తోమరగదాదిసాధనస్తోమపూర్తి
మిక్కుటంబైనయొక్క తేరెక్కి వెడలె, వింశతిభుజుండు త్రైలోక్యవిజయకాంక్ష.

క. మారీచమహోదరశుక, సారణధూమ్రాక్షముఖ్యసచివులలోఁ బెం
పారఁ బ్రహస్తుఁడు ముంగలి, యై రాక్షససేన నడపె నపుడు నృపాలా. 329

క. మల లూటాడ నదీనదములు గలఁగఁగఁ జండవిపినములు గూలఁ బురం
బులు బెదర ముహూర్తంబునఁ, బలలాదబలంబు లలకపజ్జకుఁ జనియెన్. 330

సీ. చరనీలగిరిశంక సవరించుమదమత్తకరులదంతురదంతకాండరుచులుఁ
దనువు లొందినగాడ్పులననొప్పుననుత్తమాశ్వములముత్యాలకళ్ళెములరుచులు
బలుమేడవులతీరు గల తేరులను మీఱుకళుకువజ్రపుబండికండ్లరుచులుఁ
గలనైన భయమెఱుంగనిభటోత్కరమెత్తువిచ్చుకత్తుల నిచ్చ హెచ్చురుచులు

తే. ధవళకేతనరుచులు ఛత్రములరుచులుఁ, జామరంబులరుచు లొక్కసారి నిగిడి
మెండుకొని వెండికొండపై నిండ నాప్ర, చండభుజదండుఁడాతండువిడిసె. 331

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని నవ్వుచు రాముఁ డవల వింశతిభుజుఁడుగ్
ధనవిభుఁడును బోరినవిధ, మనఘా విన వలతుఁ దెల్పు మని యడుగుటయున్.

—— ఆశ్వాసాంతము ——

ఉ. నందకుమార మారద సనందననారదమానసాంతరా
ళిందవిహారి హారిమురళీమృదుగానవిలోలగోపికా
నందనిదాన దానవఘనాఘనభిన్మరుదుల్లలద్గరు
ద్బృందతురంగ రంగదమరీజనరంజన రాసఖేలనా. 333

క. వనదారుణశిఖివారణ, వనదా మదవారణేంద్రవరద దగత్పా
వనదాసజననిరూఢా, వనదాక్షిణ్యాదిసుగుణవరరత్ననిధీ, 334

పంచచామరము. సనాతనప్రసిద్ధిపూతమత్వకీర్తిభాజనా
జనాదిలోకసంగిమానిసంఘసౌఖ్యసాధనా
ధనాధినాథనందనాత్మతాపహృత్కృపాఘనా
ఘనాత్మరూపదర్శనోత్సుకత్సరోరుహాసనా. 335

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన
వద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ
వితీర్ణివైభవాధఃకృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర
ధరాధిప సభాంతరస్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథాన
వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణ రత్నాకర
కంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన
నందన విజ్ఞానవిభవ విజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన
నిర్మాణప్రవీణతావిధాన పాపరాజప్రదాన ప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామా
యణంబను మహాకావ్యంబునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

———

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీవనితానిభనీళా
దేవీకుచమృగమదాభ దేహరుచిర్ఝరీ
గోవర్ధనలీలాధృత
గోవర్ధనశిఖరి వేణుగోపాల హరీ. 1

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
జానకీనాథ యిటు లద్దశాననుండు, విత్తవిభుపీటిపై దండు విడిసినపుడు. 2

మ. భటకోలాహలముల్ మహారథికశుంభచ్ఛంఖఘోషంబు లు
ద్భటదంతావళబృంహితంబులు హయప్రత్యగ్ర హేషార్భటుల్
పటహాద్యద్భుతవాద్యభేరరవముల్ బ్రహ్మాండభాండచ్ఛిదా
పటిమన్ మించె విరోధిరాడ్యువతిగర్భభ్రూణముల్ భేదిలన్. 3

కుబేరుఁడు దశగ్రీవునిమీఁదికి యక్షులను బంపుట

వ. అప్పు డప్పర్వతప్రదేశంబున నుక్కళం బున్న యక్షకిన్నరు లన్నరవాహనున కిది విన్నవింపకయ మించి మన మొక్కించుక శరపరంపరల ముంచిన మాట వచ్చునని కొంచి కొందఱందుఁ దరలక కొందఱలకాపురంబున కరుదెంచి యుదంచిత ప్రాభవంబు మెండుకొన నిండుకొలువున్న కిన్నరేశ్వరున్ బొడగని. 4

క. వందనములు సేసి పరా, కిందుకళామౌళిమిత్ర యిదె నేఁడు చమూ
బృందముతో దశవదనుఁడు, నందాతీరమున విడిసినాఁ డని తెలుపన్. 5

తే. ఆకుబేరుఁడు నవ్వి బళా మతేమి, దశముఖుఁడు మంచిపని సేయఁ దలఁచె హితపు
దలఁచినన్ మఱిముక్కోఁకలనుమాట, నేఁడునిజమయ్యె నిఁక నేల నెవకుదలఁప.

ఆ. మొగముఁ బొడువ లేనిముంగోప మిఁక నెప్పు, దలకఁజొచ్చెనేనిఁ జులుకనగును
మటుల చేయ నీయ కాఁగి భండన మాచరింపుఁ డనుచు వారిఁ బంపుటయును, 7

యక్షరాక్షసుల యుద్ధము

ఉ. యక్షవరాజ్ఞ మౌళి నిడి యక్షులు నక్షుల నిప్పు లుర్ల హా
ర్యక్షములో యనన్ గహకహార్భటు లభ్రము నిండఁ జేయుచున్

రాక్షససేనఁ దాఁకి రల రాక్షసులున్ నలిరేఁగి మార్కొనన్
ద్వ్రిక్షనరాక్షరం బదరె నంబుజపత్త్రగతిన్ దదుద్ధతిన్. 8

మ. అసిఘర్షోదితవిస్ఫులింగమయ మై యస్త్రానలాభీలకీ
లసముజ్జృంభిత మై గదాముసలశూలప్రాససంప్రేరణా
వపరాన్యోన్యకృతాభినందనవచోవ్యాపార మై యక్షరా
క్షససంగ్రామము సూ మఖేచరులకున్ గల్పించె వృక్పర్వముల్. 9

శా. దోరుత్తుంగతరంగముల్ నిగుడఁ దద్ఘోరాసిమీనప్రభల్
మీఱన్ సైనికచంద్రు లుబ్బసఁగ గాంభీర్యం బవార్యంబుగా
భేరీభాంకృతిరావ మొప్పఁ గరిభూభృత్కోటి మీటొందఁగా
బోరాడెన్ వడి యక్షరాక్షసబలాంభోరాసు లొండొంటితోన్. 10

వ. అప్పుడు. 11

ఉ. కూలెడునేనుఁగుల్ దెరలుగుఱ్ఱములున్ వడి ద్రెళ్ళుతేరులున్
వ్రాలెడిటెక్కెముల్ దునిసి వమ్మదుఛత్త్రము లాడునట్టలున్
దూలెడిరూపులున్ దొరఁగుతోరపునెత్తురు టేఱు లందుపైఁ
దేలెడుపీనుఁగుల్ గలిగె ధీరతఁ బోరెడు రెండుసేనలన్. 12

ఉ. రాక్షససేనముందటఁ ధిరంబుగ నిల్చి రణం బొనర్చు న
య్యక్షులఁ జూచి పంక్తిముఖుఁ డక్షముఁ డై నిజసైన్యరక్షణ
ధ్యక్షుల మార్కొనన్ బనిచి తానును నిర్వదిచేతులన్ గదా
సిక్షురికాదిసాధనవిశేషవిజృంభము గానుపించినన్. 13

చ. చెదరక యక్షులున్ దనుజశేఖరు బిట్టెదిరించి భీకర
ప్రదరపరంపరల్ గురిసి పైపయి నైకవిధాయుధచ్ఛటల్
గుదిగొన నించి భీ ముసఁ గో యని యార్చినచో మహోద్ధతుం
డుదురున నొక్కఘోరగద యూని కృతాంతునిలీల నుగ్రుఁ డై. 14

క. వాయువు బలువడిఁ గుజములఁ ద్రోయుతెఱంగున గదాహతులచే క్షితిపాల్
గా యక్షసేనఁ గూల్చె భ, లీ యని శుకసారణాదు లెల్ల నుతింపన్. 15

క. శుకసారణధూమ్రాక్షప్రకటసేనాధిపు లొక్కెడస దశకంఠుం
డొకెడస యక్షుల జముపీటికి నతిథులఁ జేసి రోహటింపక యధిపా. 16

ఆ. అపుడు పఱచుయక్షు లతిభీతులై పూరి, మఱచుయక్షు లోడలు పఱచుయక్షు
లఱచుయక్షు లై మహావాతఘాతజీ, మూతరీతిఁ జని రరాతు లలర. 17

ఉ. విచ్చిన నొచ్చినన్ వెఱచి వేఁడిన నోడిన వారిఁ బోవ నీ
కచ్చుదుగుల్ దయారహితు లై యలకాపురిఁ దాఁక గోటలోఁ
జొచ్చినదాఁక వెంటఁబడి శూలములన్ బలితంపుటేఁటులన్
గ్రుచ్చిరి చొచ్చి వచ్చి రదిగో నని పౌరులు దల్లడిల్లఁగన్. 18

కంఠయోధకంటకుం డను యక్షవరేణ్యుఁడు యుద్ధము సేసి పాఱిపోవుట

మ. ప్రకటక్రోధమునన్ ధనాధిపతి పంపన్ వేగ సంయోధకం
టకుఁడన్ యక్షవరేణ్యుఁ డొక్కఁ డపు డడ్డం బై పురద్వారము
త్సుకతం జొచ్చునిశాటకోటిపయి శక్తుల్ దోమరంబుల్ శర
ప్రకరంబుల్ గురియించి నిల్చెఁ దనశౌర్యం బందఱున్ మేలనన్. 19

శా. ఆరక్షోబల మాతనిన్ గడవలే కాకంపమున్ జెందఁగా
మారీచుం డెదిరించి శాతశరసంపన్నత్వమున్ జూప న
వ్వీరుండున్ గద యెత్తి వానిశిరమున్ వ్రేయన్ వెసన్ గూలె న
త్ప్రారంభం బుడి వోవ నేలఁ బడుపుణ్యభ్రష్టుచందంబునన్. 20

ఉ. కూలి ముహూర్తమాత్రమునకున్ దెలివిన్ గని తాటకేయుఁడున్
వాలుమెఱుంగుఁదూపు లనివారణ యక్షుని మేనఁ గ్రుచ్చి యా
భీలతఁ జూపినన్ సమరభీతి జనించి యతండు దాళఁగా
జాలక వీఁగి పోయిన నిశాచరు లార్చిరి సంభ్రమంబునన్. 21

వ. ఇవ్విధంబున సంయోధకంటకుం డాయోధనంబు విడిచి, యోధధర్మంబు దల
కడచి పాఱిన మీఱినకౌతుకంబునం బదిమొగంబులఁ గుతుకం బగుమంద
స్మితంబుతో నలకమొగంబు దాఁటి మేటికిరీటి పచ్చఱాజంతులన్ గనుపట్టుకోట
వాకిటిరచ్చపట్టుకొట్టంబున నట్టనడి తెఱవుం బట్టుకొని నూర్మొనలపట్టెంబు పట్టు
వేల్పుఁజలుపలన్ గట్టిన గోపురంబు డాసి వాసిగలచిగురుఁదొగరులం దెగడుపగ
డంపుద్వారబంధంబు లురలం ద్రోచి మగఱాలబోరుతలుపులు వీడన్ దన్ని
పదాఱువన్నె హొన్నుపనులన్ జూడన్ జూడ వేడుక యగు నగరిముందరి
వైడూర్యతోరణస్తంభంబు కడకస్తంభసంరంభమునన్ జొచ్చి వచ్చునక్కుంభ
కర్ణాగ్రజున్ గనుంగొని. 22

దౌవారికుం డగుసూర్యభానునిఁ దుత్తుమురై పడ దశగ్రీవుండు గొట్టుట

తే. అచటిదౌవారికుఁడు మహాహసితతీవ్ర
భానుఁ డగుసూర్యభానుఁ డప్పంక్తిముఖు న
కడ్డమై యెందు వచ్చెద వనుచు నతని
జుట్టు నరుదెంచుదైత్యుల బిట్టదల్చె. 23

ఉ. సింధువు మించి రా విడనిచెల్లెలికట్టెఱుంగునన్ సురా
బంధుబలంబు నిల్పి నిలుపన్ నిల కేఁగెడు పంక్తికంఠు గ
ర్వాంధుని జూచి పోకు నిలుమా చలమా ఫలమా బలాప్తికీ
బంధుల నొంద వచ్చు టని పల్కి మహాగద పూన్చి వైచినన్. 24

శా. కుంభీంద్రంబు మృణాళమున్ దునుములాగున్ దోఁప దానిన్ భుజా
శుంభల్లీల సురారి ద్రుంపఁ గని యక్షుం డుగ్రుఁ డై తోరణ

స్తంభంబుఁ బెకలించి వైవ నతఁడుఁ దానఁ ధరఁ గూల క
య్యాంభోజాసనదత్తదివ్యవరమాహాత్మ్యంబునఁ గ్రూరుఁడై. 25

క. అత్తోరణంబె కొని నడు, నెత్తివరుల సూర్యభానునిఁ మొత్తిచోఁ
దుత్తుమురై వాఁ డిలఁ బడె, నత్తఱి బరునెత్తెవచదయక్షగణంబుల్. 26

మాణిభద్రుఁడు పోరి ప్రేటుపడి పార్శ్వమౌళి యని పేరు వడయుట

క. అలబలము లిటుల పఱచిన, నలబల మెసఁగఁ దశాస్యుఁ డసురావళితో
నలకఁ గలఁపంగ నది గని, పలికె ధనేశుండు మాణిభద్రునితోడన్. 27

క. నొచ్చిరి మనయక్షులు పురిఁ, జొచ్చిరి రాక్షసులు బాలిశుని దశముఖునిఁ
జెచ్చెర నెదిర్చి లీలా, నిచ్చ నలర విక్రమింప నిది దఱి నీకున్. 28

క. అనిన సామి యానతి యమితసమర, దోహలంబున నతఁడు చతుస్సహస్ర
యక్షవీరులు దనతోడ నడువ దేరఁ, గల్పకాలాంతకువిలీలఁ గదలి వచ్చె. 29

ఉ. వచ్చినమాణిభద్రుఁ బడి వచ్చిన సైనికకోటి గోటలోఁ
జొచ్చినరాక్షసోత్తములు స్రుక్కఁ గదల్ గొని మోఁది తూపులన్
గ్రుచ్చి కటారులన్ నఱికి కుంతములం దిడగ్రుమ్మి యార్చినన్
విచ్చిరి నొచ్చి యప్పురము వెల్వడి రుక్కలు నక్క రక్కసుల్. 30

వ. ఇవ్విధంబున. 31

ఉ. నాలుగువేలయక్షులును నల్గడఁ గొల్వఁగ మాణిభద్రుఁ డ
వ్వేళ దశాస్యసైన్యముల వెన్కొని నొంపఁగ దద్వరూథినీ
పాలకుఁ డాప్రహస్తుఁ డురుబాహుబలంబున యక్షవాహినీ
పాలుని లిట్టెదిర్చి మును పాఱెడు సేనల కుబ్బొనర్చుచున్. 32

క. దళ త్తలిరువు రేటువలెఁ దలపడి, పోరాడ రెండువళములఁ గల యో
ధులు నుచ్చటు లగుభటులుచు. గలయంబడి పోరి రుత్సుకత వెలయంగన్. 33

శా. కైలాసాద్రిగుహాల్ ప్రతిధ్వను లొసంగన్ దివ్యనందాలకా
కూలక్ష్మారుహపాళి మూలముతోఁ గూలన్ భుజాస్ఫా నో
ద్వేలధ్వానము లంఘ్రిఘట్టనము లెంతే మీఱఁగాఁ బోరి ర
పౌలస్త్యద్వయసైనికప్రవరు లభ్యామర్దబద్ధస్పృహన్. 34

వ. తత్సమయంబున. 35

చ. కరము చలంబు మీఱ దశకంఠుని మంత్రి ప్రహస్తుఁ డుగ్రుఁడై
కరముసలంబునం గడపి గ్రక్కున వేవురుయక్షులన్ మహో
దరుఁడు మహోద్యముం డయి గదాహతి వేవుర నొంచెఁ దాటకా
వరతనయుండు ద్రుంచె గరవాలమునన్ ద్విసహస్రయక్షులన్. 36

వ. ఇప్పురుసున నిజపార్శ్వచరు లయిన చతుస్సహస్రయక్షప్రవరులం బరిమార్చి
పేర్చిన ప్రహస్తాదులఁ గనుంగొని నిర్నిద్రరౌద్రంబున మాణిభద్రుండు వానిపై
నురవడించిన. 37

శా. ధూమ్రాక్షుం డెడ చొచ్చి శాతశరవిద్ధుఁ జేసి పెల్లార్చినన్
దామ్రాక్షుం డయి యక్షుఁ డారిపు గదన్ దాటించినన్ వాతధూ
తామ్రంబున్ బలె వాఁడు మూర్ఛిల స్వకీయాంఘ్రిస్ఫురద్ఘట్టనన్
నమ్రత్వం బహిరాజు సెంద ఘణకర్ణ జ్యేష్ఠుఁ డత్యుగ్రుఁ డై. 38

క. ఆమాణిభద్రుఁ గదిసి శి, తామితశరవృష్టి గురియ నతఁ డతికుపితుం
డై మూఁడుతూపు లసుర, గ్రామణిపేరురము నాటఁగా నేయుటయున్. 39

ఉ. అందున నొచ్చి పంక్తిముఖుఁ డల్గి గదాహతి మాణిభద్రు వా
మం దిలకించి కొట్టినఁ జలించి యతం డలవాలి యోరపా
టొందెఁ బదాదిగా రఘుకులోత్తమ యాయన పార్శ్వమౌళి నాఁ
డెందు నభిఖ్య యంత వెలిచేఁ బలిచెన్ బరసేన లార్వఁగన్. 40

వ. ఇత్తెఱంగున దళవాయి తొలంగి పోయినన్ గనుంగొని. 41

ధనదుఁడు యుద్ధరంగమునకు వచ్చి దశగ్రీవునకు బుద్ధులు సెప్పుట

సీ. పిడుగుఁజప్పుడులతో బెడిదంపుటడిదముల్ జళిపించుచును భటావళులు గొలువ
జయజయ నవనిధీశ్వర మహేశ్వరమిత్ర యనుచుఁ జారణకోటు లభినుతింప
జనవశఁ ఖాణరాజము లెక్కి కిన్నరగ్రామణు లుభయభాగములఁ గొలువ
నుత్కటాహంపూర్వికోక్తులు వెలయఁ గింపురుష యోధులును గ్రిక్కిఱిసి కొలువఁ
తే. పద్మశంఖాద్యనిధులు రూపంబు లూని, కొలువ బంగారుఁ దేరెక్కి గురుగదాది
సాధనములొప్పఁ గిన్నరేశ్వరుఁడు వచ్చి, చులుకఁజూపులదశకంఠుఁ జూచిపలికె.

ఉ. తమ్ముఁడవంచు నీ కొకహితం బెఱిఁగింపఁగ దూతఁ బంచినన్
నమ్మొనరించి నాపలుకు వానిని జంపి ననున్ జయింప రే
ద్రిమ్మరిగుంపుతోడ నరు దెంచితి నిన్న న నేల నీకు డెం
దమ్మున మేలు గాఁ దలఁచు నన్నె యనన్ దగుఁగాక దుర్మతి. 43

ఉ. రోగికి భక్ష్యభోజ్యముల రోగము హెచ్చుగతిన్ బటుక్రుధా
యోగికి నీకు మాదృశహితోక్తులఁ గ్రోధము మించు మాటికిన్
నీగుణచర్య లేటి కివి నింద యొనర్పఁగ నీకె తెల్లమా
రాఁగలమృత్యువుం బొరసి రౌరవబాధలఁ బొందుచున్నడన్. 44

ఉ. ఆపద లావహించుదురహంకృతి నీగతి మూర్ఖుఁడుగ్రపుం
బాపము లాచరించి విషపాన మొనర్చి శరీర మంతయున్
వ్యాపక మైనఁ జింతిలుజడాత్మువలెన్ యమపాశబద్ధుఁ డై
పాపఫలంబుఁ జెందునెడఁ బాపముఁ జేసితి నంచు వందుసున్. 45

ఉ. అన్నకుఁ దండ్రికిన్ గురున కాపద యెవ్వఁ డొనర్చు వానిఁగ
న్గొన్న మహోగ్రపాతక మగున్ గను వస్థిర మృత్యు వెప్పుడున్
సన్నిహితస్థితిన్ మెలఁగు సంపద పుణ్యవశం బటంచు లో
నిన్నియు నెంచి ధర్మము వహించుజనుండు కృతార్థుఁ డయ్యెడన్. 46

చ. కలఁగక బుద్ధిపూర్వకముగా జనుఁ డే క్రియఁ జేయుఁ దత్క్రియా
ఫల మనుభూతిగా నిది శుభం బశుభం బిది యంచు రెంటినిన్
దెలిసి సుకర్మమున్ సలుప దేవత లందఱు మెత్తు రందునన్
గలిమియు బల్మి యిచ్చుటనె కల్గు సుఖంబె లభించు నచ్చటన్. 47

చ. ధనమణివస్తువాహవనితాజనతాదులు బల్మి సంతరిం
చిన యవి యంచు ధర్మములు సేయక యుండిన నేమి యంచు న
య్యనిమిషు లందఱున్ బగతు రంచు మహాపద లొంద నున్న ని
న్ననుజుఁడ నన్నుఁ గల్గు నిరయంబు రయంబున రమ్ము పోరికిన్. 48

దశకంఠుఁడు ధనదుని మాయాయుద్ధమున గెల్చి యతనిపుష్పకంబుఁ గొనుట

క. అనితమదోర దూతను ధన, దునిమారీచప్రహస్తధూమ్రాక్షశుకా
ద్యనిమిషరిపుమంత్రులు మా, ర్కొని నిలువఁగ లేక చనిరి కోఁచతనమునన్. 49

చ. అని నిటులాత్మమంత్రులు ధనాధిపుకోల్తల కోర్వలేమి న
ద్దనుజవరేణ్యుఁ డుగ్రనిశితప్రదరంబుల వాని ముంచినన్
గవలుచు డాసి కిన్నరశిఖామణి వానికిరీటపంక్తి ఖం
గున రొద సేయ భూరిగదఁ గైకొని బెట్టుగ మోఁది యార్చినన్. 50

మ. కడుఁ గోపించి దశాననుం డతనివక్షఃపీఠమున్ జొచ్చి పో
యెడు నట్లుగ్ర శరంబు వేయుటయు యక్షేశుండు ధీరత్వ మే
ర్పడఁ గోదండగుణారవం బఖిలదిగ్భాగంబులన్ నిండ న
ప్పుడు వహ్న్యస్త్రము వైవ వాఁ డడఁచె నంభోబాణవేగంబునన్. 51

మ. శరసంధానదృఢాపకర్షణకృతుల్ జ్యాఘోషణంబుల్ పర
స్పరధిక్కారము లొక్కచందమున మించన్ విశ్రవఃపుత్రు లి
ర్వురుఁ గ్రొన్నెత్తుటఁ దోఁగుచున్ గెరలుచున్ గోపించుచున్ డాయుచున్
హరియుగ్మం బన నిద్ధ తిద్దఱయి శౌర్యస్ఫూర్తిఁ బోరాడఁగన్. 52

క. రణమున వివిధాయుధధా, రణమున సరి పోరుయక్షరాక్షసవరులన్
బ్రణుతించిరమరులసురా, గ్రణియున్ మాయఁగొని న్యాయ్యరణవిముఖుఁడై. 53

సీ. ఒకసారి మేఘమై యుడువీథిఁ గనుపించుఁ గనుపించిపిడుగు లుగ్రముగఁ గురియు
నొకతేప సింహమై యుద్వృత్తిఁ బఱతెంచుఁ బఱతెంచి కహకహార్భటి వహించు
నొకతూరి కొండయై యురులీల నెదిరించు నెదిరించు మొగసి బిట్టదరఁ జేయు
నొకమాటు వార్ధియై యూర్ములతో మించు మించి రోదసియెల్ల ముంచివైచు

తే. నొక్కపరివ్యాఘ్రిఁ ద్రిప్పచ్చునొక్కసారి, దంష్ట్రియై త్రోఁచు నొకమరి దారుణాహి
శరణి గనిపించు నొకమాఱు గానిపింప, కడఁగు మాయానిరూఢి నయ్యసురవరుఁడు

చ. ఇటువలెఁ బెక్కుమాయల ధనేశ్వరునిన్ భ్రమియించి విక్రమో
ద్భటగతి మించి నిష్ఠురగదన్ దల మోఁదినఁ గ్రొత్తనెత్తురుల్
జోటజోటఁ గాఱఁ జూచినయశోకము గాలికిఁ గూలుచాడ్పునన్
దటుకున వ్రాలెఁ దేరిపయి దానవసైన్యము ల్లుల్లసిల్లఁగన్. 55

మ. ధనదుం డీగతి మూర్ఛఁ జెంది పడ నంతన్ సూతుఁ డత్తేరు గ్ర
క్కున నందాతటినీసమీపమునకున్ గొంపోయె యక్షుల్ భయం
బున వృక్షంబులు ప్రాఁకియున్ గిరిబిలంబుల్ సొచ్చియున్ విచ్చి కా
ననముల్ దూఱియుఁ గోనలన్ బడియు దైన్యం బొంది రెంతేనియున్. 56

తే. మూర్ఛమునిఁగినధనదుసమ్ముఖముఁ జేరి, శంఖపద్మాదినిధులు విశ్రాంతి మాన్చ
నంత దశకంధరుఁడు నిట్టులన్నఁ గెలిచి, సొలయ కాతనినగరంబుసొచ్చియచట.

సీ. శాతకుంభ స్తంభసాహస్రములు గల్గి వైడూర్యతోరణావళులు గల్గి
నవ్యమౌక్తికవితానవితానములు గల్గి శశికాంత వేదికాచయము గల్గి
సొగసైనమరకతాలసోపానములు గల్గి కప్పుతాలోవలయొప్పు గల్గి
కామితార్థము లిచ్చుఘనవృక్షములు గల్గి వికచకల్హారదీర్ఘికలు గల్గి

తే. మానస జవంబు గల్గి కామగతి గల్గి
కామరూపంబులు వహించుగరిమ గల్గి
ప్రబలు పరమేష్ఠిరజతపుష్పకముఁ గాంచి
యందుపై నెక్కి యతఁడు తారాద్రి కరిగె. 58

మ. తరళోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవోద్యద్దివ్యనందారవిం
దరజోబృందమరందతుందిలమిళిందధ్వానసంబంధగం
ధరమాబంధురమంథరానిలుని చేతన్ శ్రాంతి వాయన్ ధనే
శ్వరుఁడున్ దెప్పిఱి భీతి సేనఁగొని సజ్జన్ జేరె నీ డయ్యెడన్. 59

—దశవదనుఁడు సపరివారంబుగాఁ గైలాసంబున కేఁగుట—

ఉ. ఆ జతనూడ వింటివె దశాననుఁ డిట్టులఁ పుష్పకంబుతో
నాజి జయంబునున్ బొదసి యావలఁ బోవుచుఁ జూచె ముందటన్
రాజతశైలమున్ దపనరథ్యనిరోధకృదత్యుదగ్రతా
రాజితసాలమున్ దటచరత్కరిసింహాతరక్షుకోలమున్. 60

తే. చూచియచ్చోటివింతలు చూడవలసి, బలసియిరువంకలను దైత్యభటులు గొలువఁ
జెలువ మొలికెడునమ్మహాశిఖర మెక్కి, యక్కడఁ జరింప మారీచుఁ డతని కనియె.

మ కలధౌతాచలదీధితిప్రచయమో గంగాప్రవాహాంతరో
జ్జ్వలడిండీరనికాయమో శబరయోషాధన్యముక్తాస్త్రని

ర్దళితప్రాంచితచామరప్రజమొ నా రంజిల్లు రెండాణుచే
తులతోఁ దండినతెల్లుటిల్లుఁ గనుమా దోషాచరగ్రామణీ, 62

సీ. శైలజాసహచరోజ్జ్వలరుద్రకన్యకాచరణలాక్షాపంక మొరసినదియొ
యిది నగం బనుపేర నింపొందుఁ గావున విపులంబుగాఁ బల్లవించినదియొ
తనగిరీశత్వ మందఱకుఁ దోఁప నభంబు మించు పెంజడలు వహించినదియొ
సానుశాగచరద్భుజంగభోగమణీసమంచితప్రభ నాక్రమించినదియొ

తే. లేక ధననాథు గెలిచి త్రిలోకవిజయ, వాంఛ నరుదెంచు దేవరవారిదోఃప్ర
తాన మిట నుండినదియొనాఁ దరుణతరుణి, కిరణగతిఁ గైరికముల నిగ్గిరి వెలింగె,

చ. తిరముగ జైత్రయాత్ర చనుదెంచిన నిన్ గని యీకుభృత్తు ని
ర్ఝరములఁ బాద్య మిచ్చి రవిసంజ్వలితార్క్షమణివిభాపరం
పరల నివాళి సేసి వనభవ్యశుకాదివిహంగమోక్తిపై
ఖరి నుతి సల్పెడిన్ రజతకాంతుల వెల్లదనంబుఁ జూపుచున్, 64

సీ. చిగురుజొంపముల రంజిల్లె నీయెటదోఁట చెలువపర్ణశుభవేడ్క సేయు నేమొ
విరిగల్వవిరులచే వెలసె నీకొలకుల నిందుఁ జంద్రజూటుఁడు గేళి సల్పు నేమొ
సంతానకుసుమవాసన లూనె నీకోన దేవకన్యకలు వర్తింతు రేమొ
పువ్వుఁబుప్పొడిదుమ్ము పొదలె నీపొదలలో నిద్ధాళు లెపుడు వసించు నేమొ

తే. తనరె బహుబిల్వరుద్రాక్షతరువు లిచటఁ
బ్రమథపర్యల కివి రచ్చవట్టు లేమొ
యనుచు మారీచుఁ డెఱిఁగింప నచట నచట
నయ్యసురభర్త విహరించునవసరమున. 65

సీ. చిమ్మచీఁకటి గ్రమ్ముక్రొమ్మావిగుమి నల్లి బిల్లి రుద్రాక్షపందిళ్ళనడుమ
వడిఁ బాఱువిరితేనెవాఁకలదరుల వెంబడి ఘుమ్ము మనుమృగమదము తావిఁ
బొలుపొందువిరవారిపొదలలోఁ గుప్పలు వడుసురపొన్నపుప్పొడిదుమార
మొలసిన లేఁదెమ్మెరలయెమ్మె గనుకమ్మ బంగారుఁబూఁదోఁటకజ్జ నమరు

తే. మరకతనిబద్ధభూముల మలయు రేవె, లుంగుటాతిన్నియలఁజె న్నసంగుపొగడ
మ్రానినీడలఁ దగునొక్కకోనలోనఁ, బుష్పకవిమాన మటు సాగి పోక నిలిచె,

చ. నిలిచినఁ బంక్తికంధరుండు నివ్వెఱఁ గంది యిదేల యిచ్చటన్
నిలిచెను శక్తుఁడే యొకఁడు నిల్పఁగ దీనికి దుర్గమస్థలం
బులు గలవొటు చూడుఁ డటఁ బొండని మంత్రులఁ బంప వార ల
క్కొలఁకు సంచరించి పరికించియు హేతువు గాక కయ్యెడన్, 67

మ. అలమారీచుఁడు దేవ వింటె యిది యక్షాధ్యక్షునిన్ గాని య
న్యులఁ బై సూని చరింపదో యతఁడు కోప్రోద్రేకి మైకల్పనో
తెలియుం డం చనునంతలో వికటుఁడై దీప్తాస్యుఁడై కుబ్జుఁడై
జలధుర్యుం డగునంది యంతఁ గని యప్పౌలస్త్యుతో ని ట్లనున్, 68

చ. నిలిచె విమాన మంచు రజనీచర నివ్వెఱఁ గంద నేల యీ
నెలవున దేవితో హరుఁడు నేఁడు విహారము సేయుచున్నవాఁ
డల గరుడోరగామరవియచ్చరు లోడుదు రీడఁ జూడ నిం
దుల కరుదెంచి నీబలముతోఁ జెడి పోక తొలంగు నావుడున్. 69

చ. పటపట పండ్లు గీటుకొని పంక్తిముఖాసుర భర్తపుష్పకం
బటు డిగి శంభుఁ డెవ్వఁ డహహా నను నిల్పెడునంత వచ్చెనే
యిట నిను నీశివుల్ నిలువ నిచ్చిన నట్టుల గాదె యంచుఁ ద
త్తటముననుండి యగ్గిరివతంసముక్రిందికి వచ్చి చెచ్చెరన్. 70

క. ఊరుశూలముఁ గొని రెండన, హరునివలెను దీప్తవిగ్రహము మీఱఁగ వా
నరముఖ మొందిననందిని, బరికించి దశాననుండు పకపక నగియెన్. 71

తే. ఇవ్విధంబునఁ దనుఁ జూచి నవ్వుచున్న, యతివిమూఢుని దశకంఠు నట్లుచూచి
యపరశివుఁ డైన నందీశుఁ డాగ్రహమువ,హించి కటకటమదరఁగా నిట్టులనియె.

నందికేశ్వరుఁడు దశగ్రీవుని శపించుట

చ. కపివదనుండ నై ననుఁ గన్గొని నీవవమానదృష్టితో
నిపుడు హసించినాఁడ విట నీదృశవక్త్రముఖుల్ నఖాయుధుల్
కపు లిఁక నీకులం బడపఁ గల్గెద రంతటఁ గడగర్వమున్
దపమునఁ బుట్టఁబెట్టెదముఁ దామె యిడంగెడు రాక్షసాధమా. 73

శా. శాపోక్తుల్ పచరింప కున్న నెదిరించన్ రాదె యంచేని నిం
దాపారంపరి మున్నుగా మృతుఁడవే నా కిట్టిపీనుంగుపై
నేపున్ జూపఁగఁ నర్హ మౌనె యిదిగా కీచేయుపాపంబుచే
నాపద్వార్ధి మునింగి పోవఁగ వేలా యింక నిన్ నొంచఁగన్. 74

క. అని యానంది శపించిన, విని యానందించి సురలు విరులు గురిసి ర
వ్వినువీథి దేవదుందుభ,లును మొరసెన్ బెరసె సుఖములోకము లెల్లన్. 75

ఉ. అంత దశాననుండును మదాంధుఁడు గావున శప్తుఁ డయ్యు నా
క్కింతయుఁ జింత లేక మఱి హెచ్చినభీషణరోషవహ్ని నే
త్రాంతరశోణకాంతులు బయల్పఱుపన్ గలధౌతశైలరా
డంతికవర్తి యై పలికె నగ్రమునన్ నిలుచున్న నందితోన్. 76

ఉ. పెక్కులు ప్రేలనిచ్చినను బ్రేలవె నీపశుబుద్ధిమాటలన్
దక్కునె చక్కఁగా నెదిరిఁ దన్ను నెఱుంగ వటుండు పుష్పకం
బెక్కడ నాఁగి మీయధిపుఁ డింక సుఖంబున నుండుఁ గాని లే
యెక్కిన వెండికొండ నిదె యేఁ బెకలించి రజంబు సేసెదన్. 77

దశగ్రీవుఁడు కైలాసము నెత్తఁగా శివుఁడు పాదాంగుష్ఠము చేనదుముట

వ. అని దురాగ్రహంబునన్ బలికి యద్దశగ్రీవుండురవిగ్రహంబు నొరయునుదగ్ర
విగ్రహంబుతో నమ్మహాగ్రావంబు శిఖరాగ్రం బనర్గళలీలన్ బట్టి యిట్టట్టుఁ గద

లించి బెట్టు గదలిన యగ్గట్టు చుట్టుం గనుపట్టు నెఱియ విరియన్ బదఘట్టనంబు గావించి గీర్వాణగణప్రాణనిర్వాణప్రవీణతాధూర్వహ దుర్వార గర్వాకర దర్వీకరభీకరంబు లైన వింశతికరంబులు సారించి హుంకరించి యహంకరించి పదిమొగంబులు జేగుఱింప వేగురించుసాహసోత్సాహసంపదలతో నిజభుజాంగదంబు లొండొంటితో నొరయ నిజాట్టహాసంబున గుహాకుహరంబులు మార్మ్రోరయ నిజవిలోకనంబుల మిడుంగుఱులు గురియ నిజదంతసంఘర్షణంబున దిగ్గజంబులు సెవుడు వోరయ నిజప్రతాపంబు మెఱయ నిర్నిమిత్తమీమహీభృత్తు హత్తి మత్తవృత్తిన్ జూప నేల యని తద్బలంబులు తనపై నురవడించెనో యన శరభసింహశార్దూలమదేభ ప్రముఖవనజంతువులు క్రేళ్ళుఱక మహోరంగములు సరగ నరుగగ గూడక చూడ గొప్పలగు పిప్పలాదితరువులన్ జుట్టుకొని బుసకొట్టుచు నవియునున్ జాఁపకట్టు వడ నొడళ్ళు నలఁగి పడగలవిసి సమసినఁ దనగ్రజా గ్రస్మణులు ఫణిభూషణున కద్దురవస్థ నుడువన్ బరువులిడుచున్న వడువున దవ్వుల మిడిసిపడ గడగడ వడంకుచు నుడుగని జడుపునన్ దముఁ గౌఁగిలించు చెంచుమించుఁబోడులకౌగిళ్ళ ననంగి పెనంగి వారియనుంగుమగ లడుగు నోపఁ గూడక దబ్బునం గూలి నెత్తంబుపట్టులఁ బొర్లిగింతలు వెట్ట నట్టివింతలుగని యెట్టివింతలుపుట్టెనని రచ్చపట్టుచెట్టుల. క్రీసీడలన్ గ్రీడలు సాలించి యన్నెలవున నిలువ లేక వేల్పుఁగలువకంటులు క్రొమ్ముడులు వీడఁ గీలుగంటు లంసంబులపై జీరులాడఁ దళుకుజెక్కులు సెమరింపఁ గులుకు గుబ్బలు పులకింప నెన్నొసళ్ళ ముంగురులు నెఱయఁ జిగురుఁగెమ్మోవుల నిట్టూర్పులు దొరయ నిజాధిపభుజాస్తంభంబు లూతఁ గొని శద్రయంబునన్ జెంగటి విమానంబు లెక్కి కొని తమ్ముఁ గ్రమ్మఱన్ బుట్టినవారిఁగాఁ దలంప నిలింప హృదయంబు గలంపన్ జాలు నారథటులతో వీరభటు లిరునంకల నిలిచి పెక్కు చందంబుల నభినందింప నందికేశ్వర గణేశ్వర దండికేశ్వర ప్రముఖ మహాప్రమథ గణేశ్వరులు శరశరాసనపట్టిసప్రాసకరవాలభిందిపాలతోమరముద్గరగదాకుంత క్షురికాదిసాధనంబులు గైకొని సర్వజ్ఞునియనుజ్ఞ వడయుటకై యతనియగ్రభాగంబున నలబలంబులు సేయుచు నిలువుఁ గొలువు సేయఁ బార్వతీపరమేశ్వర క్రీడోచిత మణిఖచిత సౌధప్రాకార గృహకుడ్య గోపురతోరణస్తంభాదులు బ్రద్దలు వాఱి తద్దయుఁ బ్రకంపనంబు వహింప సహింపరానిదరంబునన్ గరంబులు పిసికికొనుచుఁ బదకంజమంజీరసంజాతశింజారవంబులు సెలంగ నలుగడలన్ దిరుగుచు రుద్రకన్యక లనన్యశరణ్యలయి దైన్యంబు నొంద నరవిందబాంధవాదిగ్రహంబులు త్రోవలు దొలంగ నింద్రాదిలోకపాలకలోకంబులు హాహాకారంబులతో బట్టబయల నిలిచి చూచుచుండ బెట్టులికి యిట్టలం బగు బొగుళ్ళ తెట్టువలలో మఱుఁగుపడి యాకట్టిడిపొట్ట క్రొవ్వున నిట్టిబెట్టిదంబు గావింప

గట్టువిల్లు వట్టినదిట్ట యెట్టు మట్టువెట్టకున్నవాఁడో యని యొక శ్లోకళ్ళతోఁ బలుకుచుఁ వసుంగొనఁ బ్రత్యంతపర్వతంబు లున్మూలంబులై పొడ వడంగ బెద్దపెద్దగండోపలంబులు పైపైనుండి పెళపెళమనుచప్పుళ్ళతో డుల్లి చఱుల నురలి పడఁ బడలు వడక బాతాళంబులోఁ దొగనుపాఁ దగలించి పుండరీకంబు బెకలించు మదవేదండప్రకాండంబుడంబున ఝరీమండలహారిపరంపరలు నలువంకలఁ దొరంగ ఖఃస్థలీవినిర్గతనీలమణీరమణీయ మధుకరంబులు నలుగడలఁ జెదరఁ గనకవకుళకేతకీకురంటకాశోకమధూక కేసరప్రముఖభాసురకుసుమవిస్ఫుమరపరాగవిసరంబు నలుదెసల నొరసికొన వవ్వాండికొండ పెకలించి కందుకక్రీడ గావింపంగఁ గడంగె నయ్యవసరంబున. 78

మ. అసురాధీశకరావధూతకలధౌతాద్రిన్ బదం బూనలే
క సఖుల్ గొల్వ వనంబులో మెలఁగునగ్గౌరీసరోజాక్షి మే
ను సెమర్పన్ దనుమధ్యమున్ వడఁక నాందోళింప నేత్రప్రభల్
వెస నేతెంచి కవుంగలించుకొనియెన్ విభ్రాంతయై శంభునిన్. 79

వ ఇవ్విధంబున. 80

ఉ. బంగరుఁదళ్కుఁజెక్కులను బంజులకమ్మలడాలు చిందుద్రో
క్కంగ మెఱుంగు జన్నుఁగవ కంచుకఁ బున్మడి వీడఁగా హఠా
లింగసుఖం బొసంగిన చెలిం గవుఁగింటనె యుంచి యల్గఁ డ
య్యెం గఱకంఠుఁ డద్రినతఁ డెత్తఁగఁ గాముకు లెగ్గు లెందు లే. 81

శా. శంభుం డద్రికుమారికాస్ఫురదురోజద్వంద్వశుంభత్సరీ
రంభం బెట్టుదుపంగ వచ్చు నయినన్ గౌర్యంబు దీఱన్ భుజా
రంభం బీగతిఁ జెంచి యెంతసుఖ మారా నెమ్మదిన్ వీనియా
స్తంభోజ్జృంభ మొకింత మాన్పి పిదపన్ సౌహార్దమున్ జూపెనన్. 82

క. అని తలఁచి లేఁతనగ వా,ననమునఁ దగ శంభుఁ డాసనము డిగ్గక మున్
దనవామపదాంగుష్ఠం, బున నదిమె దశాస్యహస్తములు క్రిందుపడన్. 83

తే ఇటులయదిమిన భుజశౌర్య మెడలిబడలి, యడలియొడలిమదోద్వృత్తిసడలిశూలి
కాలిపెనువ్రేలు దెమలించి కరము లెత్తు,కొన సమర్థం లేక రక్షోవిభుండు. 84

మ కులశైలంబులపెన్ బిలంబులు బదుల్ ఘోషింప శేషాహి నూ
ర్చ్ఛల భూచక్రము దిర్దిరన్ దిరుగ జేజేపెద్ద భీతిల్లఁ జు
క్కలు రాలన్ దివి పెల్లగిల్ల సుర లాకంపింప నంభోనిధు
ల్గలఁగన్ దిక్తటు లొడ్డగిల్లఁ బదినోళ్ళన్ బెట్టు వాపోవఁగన్. 85

క. తలఁచిరి యనుజు లకాండ, ప్రళయం బిది యనుచు దిగులుపడి రమరేంద్రా
దులు యక్షసిద్ధసాధ్యులు, కఁ గిరి తొలఁగిరి పదంబు గ్రహారాణ్ముఖ్యుల్. 86

శా. రీతిన్ జగముల్ దలంకఁగను వేయేండ్లార్తుఁడై కూయఁగాఁ
నారక్షోవిభుదైన్యపాటుఁ గని దైత్యశ్రేణి కన్నీరు ము

న్నీరై పాఱఁగ నేమొనర్తు మనుచున్ నిర్విణ్ణతన్ జెంద న
మ్మారీచాదితలాతనిన్ గని యసామాన్యప్రబోధంబునన్, 87

తే. పలికె రవధారువైతేయపట్టభద్ర, భద్రగజచర్మధారిపై భక్తి యుంచి
యంచితోక్తుల నతని నుతించితేని, నీవిరోధంబు నెడఁబాపు నీక్షణమున, 88

క. హరుఁ డున్నతకరుణానిధి, శరణన్నఁ బరిగ్రహించు జగతి నతనికిన్
బురు డున్నదె యజకనకాం, బరు నెన్నఁగ లేరు తత్ప్రభావం బనినన్, 89

దశగ్రీవుండు శివుని నుతించి యతనివలనవరములఁ బడయుట

శా. ఆపన్నుం డగు పంక్తికంఠుఁ డిది యానంచున్ లలాటేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోంబుజమునన్ జింతింపుచున్ వేదవి
ద్యాపాండిత్యము సర్వశాస్త్రకుశలత్వంబున్ మహాసాహితీ
నైపుణ్యంబును గానుపింపఁ బొగడెన్ గంగోర్మితుంగార్భటిన్, 90

శా. ఆస్తోత్రంబున కామనోగాఢదృఢిమ కాధ్యానాప్తి కాయీశ్వరుం
డస్తోకప్రియ మావహించి పెనువ్రేలావేళఁ బైనెత్తినన్
హస్తంబుల్ వెడలంగఁ బాసికొని వైద్యస్వామి ఫాలస్థల
న్యస్తప్రాంజలి యైనుతింపఁ దొడఁగెన్ గంభీరవాగ్గుంభనన్, 91

రగడ, జయజయ శంకర సాధువశంకర, జయజయ రిపుభటచయనాశంకర
శరణు నిరంజన సజ్జనరంజన, శరణు ప్రభంజనజవగజభంజన
పాహి పురాహపబంధురవిక్రమ, పాహి యవిద్యాపంకరవిక్రమ
యచ్చుగ నినుఁ దెలియవు తొలిచదువులు, మెచ్చిన నిత్తువు మేలగుపదవులు
నీ కెవ్వరిపై నిలువదు కోపము, లోకుల కెంచఁ దెలుపుదు ప్రతాపము
పరుఁడు స్వజనుఁ డను భావవిభేదముఁ, బొరయదు నీమది పూర్ణామోదం
బభవుని భవునిన్నమితదయాపరు, నభినుతింప బ్రహ్మాదులు నోపరు
ఖలుఁడ మదాంధుఁడఁ గలుషోత్కృష్టుఁడ, జలచిత్తుండ గడుజడుఁడ నికృష్టుఁడ
నే మిముఁ బొగడఁగ నెంతటివాఁడను, స్వామీ మఱి శరణన్నాఁడను
నీదాసుఁడ నిఁక నేరము లెంచకు, నాదుర్వృత్తి మనంబున నుంచకు
మెఱుఁగక చేసితి నిపు డపచారము, శరణన్నను గడ సనదె విచారము
వలసితి నీసేవకులమహత్త్వము, దెలిసితి నియ్యెడ దేవరసత్త్వము
నీకను దెఱచిన నెగడును జగములు, నీకను మూసిన నిలువవు జకములు
యిట్టినీకు సరి యే నని హెచ్చితిఁ, బొట్టక్రొవ్వ సనఁ బొగడఁగ వచ్చితి
నాగుణ మెంచకు నను బాలింపుము, నీగుణ మెంచెద నీ వాలింపుము, 92

చ. అని తనుఁ బ్రస్తుతించినదశాననుఁ జూచి పురారి నవ్వుచున్
దనుజవరేణ్య నీస్తుతికి దద్దయు మెచ్చితి ధైర్యశాలి వౌ

దనమతి యిచ్చితిర్ జను ప్రియం బగుచోటికి నీభుజాబలం
బనితరసాధ్య మంచు విని యారయ నిల్పితి నింతె యిట్యోడన్. 93

తే. మత్పదాంగుష్ఠపరిపీడ్యమానరజత, పర్వతము క్రిందఁ జేతులు పడినయపుడు
జగము లద్రువ విరావంబు సలిపి తందు,వలన రావణుఁడను పేర వెలయు మనిన,

ఉ. ఆదశకంఠుఁ డీశ్వరును నానతుఁడై శివ సన్నుఁ బ్రోవ నా
హ్లాదము గల్గెనేని నిసుమంతకొఱంతయు లేనియాయువుల్
నీ దగుచంద్రహాసమును నెమ్మి నొసంగు మటన్న శంభుఁ డ
క్కైదువు నిచ్చి పిమ్మట నఖం డతరాయువు నిచ్చి యి ట్లనున్. 95

మ. దితిజాధీశ్వర నీవు గోరినక్రియన్ దీర్ఘాయువున్ నీకు ని
చ్చితి నీకొప్పువ్వన నీతిఁ జేకొనక దుశ్శీలుండవై మమ్మనా
దృతిఁ నొందిచింతివేని మావరము మమ్మే చేరుఁ బొమ్మన్నచో
నతఁ డాశూలికి మ్రొక్కి వీడ్కొని విమానారూఢుఁడై యుబ్బుచున్. 96

క. తనపరివారము గొల్వఁగఁ, జనియెన్ రజతాద్రి డిగ్గి స్వచ్ఛందగతిన్
మనుజేశ్వర యని కుంభజుఁ, డినకులువకుఁ దెల్పి మఱియు నిట్లన పలికెన్. 97

రావణుని చర్యలు

మ. ఇనవంశోత్తమ వింటె పంక్తివదనుం డీలాగు కైలాసవా
సునిచే మన్ననఁ గాంచి పొంగుచుఁ బ్రహస్తుండాది యాసైనికుల్
దనుఁ గొల్వన్ జని హేమకూటహిమవత్ప్రాంతంబులన్ గంధమా
దననీలాచలపారియాత్రములమీఁదన్ గ్రీడ సల్పెన్ రహిన్. 98

వ. మఱియును, 99

సీ. చరియించు నొకవేళఁ జంబూనదీతీరసౌవర్ణవాలుకాస్థలములందు
విహరించు నొకపూఁట వేల్పురాతోఁటల బొదలుగొజ్జెఁగపూవుఁబొదలయందుఁ
గ్రీడించు నొకతఱిఁ గేసరశ్వేతాంజనాద్యద్రిరాడధిత్యకలయందు
నలరు నొక్కెడఁ గేళి నరుణోదమానసప్రముఖదివ్యసరోవరములయందు

తే. నన్నెలవులందు మెలఁగెడునమరఖచర, యక్షకిన్నరసిద్ధవిద్యాధరాప్స
రోభుజంగాదికులు మహాక్షోభ మొంది, తన్నుఁగనుఁగొనిపాఱ నద్దశముఖుండు,

సీ. పట్టణం బన రాదు కట్టొఱయితంబు గా నట్టె ముట్టడి చేసి చుట్టు విడియు
బలవంతుఁ డనరాదు బలియుఁడై యెంతదవ్వుల నున్న వడి నేఁగి గెలిచివచ్చు
సురజాతి యన రాదు కర మల్గి యెటు సన్నఁ జననీక శస్త్రాస్త్రసమితి నొంచు
ధరణీశుఁ డన రాదు తనకు నోడితి నన్నదాఁక వీరసమున వీఁకఁ జూపుఁ

తే. బాయపునెలంత యనరాదు పాపమనక,భయపడక యెట్టులైననుబట్టికలయు
వర్ష్మవస్తువు లటఁ గలవనఁగ రాదు,దుడుకుమైఁజొచ్చికొని తెచ్చుదుష్టుఁ డతఁడు

వేదవతిని జూచి రావణుండు మోహించుట

వ. ఇచ్చెలువుర్ నట దనయిచ్చకు వచ్చినయచ్చ్చవచ్చ్చటచ్చట నచ్చపలుండువిచ్చలు
మెలంగుచు నొక్కనాఁడు హిమవత్పర్వతంబునకు నుత్తరదిగ్భాగంబున నొక్క
సుందరోద్యానంబు సందర్శించి యచ్చట. 102

సీ. ఘనమండలము సుధాకరమండలము నిండునటుల మోమున జడాచ్ఛటలు నెఱయ
వలఁజక్కవలు చిక్కవల నొప్ప మృదువల్కలంబునఁ గుచలితుచంబు లొరయ
బెళుకుజూపుల లేడి గెలిచి కైకొనియెనో నాఁ గ్రిందఁ గృష్ణాజినంబు వెలయ
నఖపాళిబెడఁగుమాన్పకు మంచు నుడులు గైవ్రాలె నా స్ఫటికాక్షమాలికదగఁ

తే. గౌసుమరజంబు దొరసినకల్పలతిక, బాగున విభూతిచేత మైమెఱఁగ వెలుఁగ
నొంటి గిరికన్యవలెఁ దపం బున్నతపసి, కన్ను నొక్కతెఁ జూచి రాక్షసవిభుండు.

తే. చూచి యాచెల్వచెల్వంబులోచనముల, కబ్బురంబును గాంక్షయు నుబ్బనర్పఁ
బుష్పకము డిగ్గి సరభసంబుగఁ దదగ్ర, భాగమున నిల్చి పలికెనప్పంక్తిముఖుడు,

సీ. నీకులం బెయ్యది నీనామ మే మందు రెవ్వరి దానవే యిందువదన
కలికి తేఁ బ్రాయంబుఁ గానపాల్ గావించి యేల కృశించెదే యిగురుఁబోఁడి
నీప్రాణనాథుఁ డై నిను నేలుభాగ్య మెవ్వానికిఁ గల్గెనే వన్నెలాఁడి
యేతపం బొనరించి యీచెల్వుఁ గంటివో యింకఁ దపంబేల యేణనయన

తే. కాఁకఁ జెందినపసిఁడిసలాకవంటి, తనువు వెండియుఁ గళఁ గాంచు నని తలంచి
చూపఱులయిచ్చ వేమఱుఁ దాప ముంచె, దేమి నీ చర్య లెఱుఁగింపవే లతాంగి.

ఉ. నీబిగిగుబ్బచన్నులకు నీనెఱిపెన్నెఱు లున్నతీవికిన్
నీబటువుంబిఱుందులకు నీయెలప్రాయపుఁగల్మి కింతిరో
యీబసుమంబు కప్పురమొ యీతిరివేణియె పట్టుచీర లే
యీబిఱు నైనవల్కలము లీతప మిష్టమనోజభోగమే. 106

సీ. అణుమధ్య నీమధ్య మణిమంబు వహియించు మహికటి నీకటి మహిమ గాంచు
గిరికుచ నీకుచగిరు లొందు గరిమంబు నలినాక్షి నీఱెప్పలలరు లక్షిమ
ఘనవేణి నీవేణి మను ఘనశ్రీప్రాప్తి నతివ నీమెయి ప్రకామ్యతకు నెక్క
నంగన నీభర్త యఖిలేశతకుఁ దగుఁ జెలి నీకు వళి యుగుఁ జెఱకువిల్తు

తే. డిన్నివైభవములు గల్గి యిగురుఁబోఁడి, బేలతనమున నీతపం బేలచేయఁ
గొదవయొదవిన దిదియంచు మృదులఫణితిఁ, జెవులకింపొదఁ బండువు సేయుమనిన.

క. ఆనెలతయు నప్పలుకులు, వీనుల కెడఁ జేసి వాని విశ్రవుసుతుఁ గాఁ
దా నెఱిఁగి హీనుఁడనక యు, హీనత నాతిథ్య మొసఁగి యిట్లని పలికెన్, 108

మ. దనుజాధీశ కుశధ్వజుం డనుతపోధన్యుండు మున్నొప్పు నా
యన వేదంబు పఠించువేళ నుదయంబై నేను వాపోవఁగా
నను బ్రేమంబునఁ జూచి వేదవతి యన్నామంబుఁ గావించి పెం
చిన తేజస్విన ముప్పతిల్లుటయు జేజేలున్ మునుల్ రాజులున్, 109

క. నను వలచినధిషణాసుతుం, గని వేఁడిన హరికి నిత్తుఁ గాని యొరున కి
వ్వనితామణి నీ నని యె, వ్వని కైన నొసంగఁ డడుగవచ్చినవేళన్. 110

వ. ఇవ్విధంబున. 111

శా. ప్రత్యాఖ్యానముఁ జెంది యందఱుఁ జనన్ బాపాత్ముఁ డౌదంభుఁ డన్
దైత్యుం డొక్కఁడు వచ్చి మజ్జనకునిన్ దా వేఁడి యీ నన్నచో
నత్యంతక్రుధఁ బూని ఖడ్గమున నిద్రాసక్తు ఖండించి యా
హత్యన్ వాఁడు నశించె నత్తపసియిల్లా లగ్నిఁ జొచ్చెన్ వెతన్. 112

తే. తల్లియును దండ్రియును జన్నఁ దనయభాగ్య
మునకుఁ గలఁగియుఁ గలఁగక పూర్ణనిష్ఠ
జనకుని ప్రతిజ్ఞఁ గడతేర్తునని తలఁచి
వెన్నునిగుఱించి యిటఁ దపఁ మున్నదాన. 113

క. కంటివ యిచ్చటివింతలు, వింటివ నాపూర్వకథ సవిస్తరముగఁ జే
కొంటివ యాతిథ్యము డడ, వుంటివ యిటఁ జనుము రాక్షసోత్తము యనినన్.

చ. తన కిది దక్కె నంచు బ్రముదంబునఁ బంక్తిముఖుండు మీనకే
తుసిచిగురాకుబాఁకు మదిఁ దూఱినఁ దాలిమి మారి చేరఁగాఁ
జని యిది యేమి వెఱ్ఱి యెలజవ్వనముల్ బొలివోన విష్ణుఁ డం
చునె కలకాలముల్ దపసిచొప్పున దాఁటెను వృద్ధకాంతవై. 115

ఉ. వెన్నున కిత్తునంచు బలువేఁదుఱు సేకొని తండ్రి యీల్గుటల్
గన్నులఁ జూచియున్ హరియె కావలె నంచుఁ దపించె దూరకే
కన్నెతికంబు కాఱడవిఁ గాచినవెన్నెల సేసి యక్కయో
నిన్నును ముంచె నీజనకునిన్ గుదియించినవెఱ్ఱి యియ్యెడన్. 116

మ. హరి తానే బలవంతుఁ డైన మును మీ యయ్యన్ విరోధించి యొ
క్కరుఁ డుగ్రాసి వధింప నడ్డపడి దోర్గర్వంబు గాన్పించనే
హరియన్నామము గప్పకున్ బెరయు నేలా యీవృథాభ్రాంతి యిం
తిరో యింకన్ ననుఁ బొందు మే లగు వయస్తేజఃప్రభావాఢ్యుడన్. 117

చ. అన విని కర్ణముల్ చిగురుటాకులఁ గేరెడు కేలుదోయిన
వ్వనజదళాక్షి మూసికొని వాని ననాదరదృష్టి జూచి యీ
చనఁటివివాదముల్ విడువు శ్రీహరి నేఖలుఁ డైన నింద స
ల్పునె తగుబ్రహ్మవంశమున బుట్టియు మూర్ఖత మాన వక్కటా. 118

సీ. అన్వయంబులకెల్ల నాదికారణభూతుఁ డగుతాతఁ గనినాతఁ డతఁడె కాఁడె
జపతపోముఖముఖాచారసారఫలంబు లరసి యిచ్చుప్రదాత యతఁడె కాఁడె
నీయందు నాయందు నిఖిలాత్మలం దంతరాత్మయై కనునాత్మ యతఁడె కాఁడె
సముఁడయ్యు దుష్టశిక్షయు శిష్టరక్షయుఁ బ్రతియుగంబునఁ జేయునతఁడె కాఁడె

తే. యాగమాంతరహస్యార్థ మతఁడె కాఁ
డన్నిజగముల కధినాథుఁ డతఁడె కాఁడె
యట్టిహరి నెంచ నేరక హంకరించి
నిర్నిమిత్తంబ నిందింప నీకుఁ దగునె. 119

మ. పలుకుల్ వేయును నేల లెస్స వినుమా పౌలస్త్య నామేను నా
వెలప్రాయంబును నామనోగతులు నాయిచ్ఛాభిమానంబు లా
జలరుడ్ధారికె ధారవోసినవి దుష్కాంక్షల్ విసర్జించి పె
ద్దలు వర్తించు పథంబునన్ మెలఁగు మద్దేవంబుతో డయ్యెడున్, 120

తే. అనిపలికి యందునిలక భయంబు దోలఁక, కలఁకఁబిల్లికిఁ దోలఁగురాచిలుకపగిది
నావలికిఁ బోవఁ దేఁటులయావళికిని, నతనునిశరావళికిఁ దాళ కసురగదిసి, 121

చ. చెలి నను మోవిపానకము చే వడ దేఁటిక మోము మోమునన్
బలుమఱుఁ జేర్చి ముద్దిడక బాహులతాపరిబద్ధుఁ జేసి న
న్నలమియుఁ గౌఁగిలింపక రహస్యముగా బహుబంధవైఖరుల్
దెలుపక పోవ నేల యని తెంపున వేణికఁ బట్టియాడ్చినన్, 122

చ. కలఁక దొలంగ వేదవతి గ్రక్కున బెత్తిలి యెత్తి వ్రేయుడున్
మలచపువేణి నట్టనడుమన్ దెగి చేతికిఁ దున్క చిక్క నం
దుల కళుకొంది కైకసిసుతుం డిది దీనితపఃప్రభావ మం
చలవడి యున్న నచ్చెలియు నవ్వలికిన్ జని క్రోధమూర్తియై, 123

మ. ప్రళయాగ్నిజ్వాలితేక్షణప్రభల నప్పౌలస్త్యునిన్ గాల్చున
ట్టుల వీక్షించి దురాత్మ ని న్నపుడె దుష్టుం డంచుఁ జింతించియున్
దెలివిన్ విశ్రవసుం దలంచుకొని యాతిథ్యంబు గావించి మా
ర్పలుకుల్ వల్కిన నింతయున్ గలిగె నోర్వన్ గూడునే యింకిటన్, 124

శా. ఘోరస్ఫారమదీయకోపదహన క్రూరార్చులన్ నీఱుగా
నీరూపంబు దహింప నోర్చితిఁ దపోనిష్ఠార్థలోభంబు చే
నోరీ నీ విపు డంటుకొన్న మెయి నేనొల్లన్ జ్వాలద్వహ్నిలో
నీ వైనన్ దునిమించుపూనికదు జన్మింతున్ ధరన్ గ్రమ్మఱన్, 125

తే అని మహోగ్రతిఁ బలికి క్రోధాగ్నితోడ
నచట యోగాగ్నియును మండునటుల చేసి
యయ్యెదుట నిల్చి శ్రీహరి నాత్మ నునిచి
యేపు సెడి దైత్యుఁడును విన నిట్టు లనియె. 126

ఉ. ఏను నిజంబుగా హరిపయిన్ మది గల్గినదాన నేని నా
పై నలినాక్షుఁ డాత్మ యిడి పత్నిఁగఁ జేకొనుమాట తథ్య మా
నేని నయోనిజత్వమున నిద్ధర బుట్టి దశాస్యుఁ బుత్రమి
త్రానుజయుక్తిఁ ద్రుంప నెప మయ్యెదఁగా కని వహ్నిఁ జొచ్చినన్, 127

క. వేదవతిమాట నిజ మగు, వేదమువలె నడుచు మ్రోసె వినువీథి మహా
మోదమునఁ గుసుమవర్షము, లాదిత్యులు గురిసి రప్పు డవనీనాథా. 128

తే. యతిసుతయు విట్లు కైకసీసుతకృతావ, మానపవమానజాజ్వల్యమానకోప
దహనసంయోగయోగాగ్ని దగ్ధ యై వి,దగ్ధతాస్నిగ్ధదైవయత్నంబుకతన. 129

— వేదవతియే సీత యైనదని రామున కగస్త్యుఁడు చెప్పుట —

సీ. తనపద్మవాసినీత్వము జూపుపగిది లంకఁ దోయజాంతరమునఁ దొల్తఁ బుట్టె
నిదె నీకు మిత్తి నై యేఁగుదెంచితి నన్నగతిఁ బంక్తిముఖునకే కానఁబడియె
నతఁడు పెట్టియఁ బెట్టి యబ్ధి వేయించిన నబ్ధికిఁ బుత్త్రి యాటచటఁ దెల్పె
బహుళోర్మివశమున బయలు దేటి సుదేహరత్న గర్భాగర్భరత్న మయ్యె

తే. జనకజననాయకుఁడు యాగశాలఁ గట్టు,చోట దున్నింపఁ నాఁగేటిసరసఁ దోఁచి
సీత యను పేరు వహియించి చెలువుగాంచి, పేర్మి(శ్రీ)హరివగు నిన్నుఁ బెండ్లియాడె

తే, శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గగరుడ,వాహనాదులు మాని యిక్ష్వాకుకులము
ఖ్యాతి గైకొన మానవాకార మూని, నట్టి నిన్నాశ్రయింతుఁ బట్టాభిరామ. 131

క. సాకేతనగరరాజము, వైకుంఠము నీవె హరిని వైదేహి రమా
లోకస్తని యీకపులా, నాకపులు యథార్థ మిది ఘృణాగుణజలధీ. 182

క, కృతయుగమున వేదవతీ, సతి యై తప మొంది త్రేత జనకజ యై తా
మతిఁ దలఁచినటుల పట్టిన, ప్రతినయు నెఱవేర్చెఁ దత్ప్రభావం బసదే. 133

ఉ. నా విని రాముఁ డద్భుతమునన్ గలశోద్భవుఁ జూచి యీసతిన్
రావణుఁ డట్లు దొల్లియును రాయిడి పెట్టెనె గ్రోధమూర్తి యై
పాపకులోపలన్ బడిన బాలికఁ గన్గొని చేష్ట దక్కి వాఁ
డావల నెందుఁ బోయె దెలియన్ వలయున్ వినిపింపుఁ డింపునన్. 134

మ. అనినన్ గ్రమ్మఱఁ గుంభజుం డనియె రామా యెయ్యెడన్ నీ వెఱుం
గని దే మున్నది యైన మాఘనత లోకంబుల్ ప్రశంసింప న
జ్ఞుని చందంబున నాలకించెదవు ప్రాజ్ఞుల్ నిచ్చ లోచూపులన్
గనునానందము వీవె కావె విను దక్షైశ్వర్య లామీఁదటన్. 135

తే, అటుల వేదవతీకన్య యనలశిఖలఁ
జొచ్చి మ్రగ్గుటఁ జూచి యచ్చోటు వాసి
చపలుఁ డప్పంక్తిముఖుఁడు పుష్పకవిమాన
మెక్కికొని భూమిఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁడు. 136

— మరుత్తుని యజ్ఞశాలకు వచ్చి రావణుఁడు యుద్ధము సేయుట —

క, ఒకచో స్వాహాస్వరపూ,ర్వకవివిధాజ్యాహుతిప్రవర్ధితకీలా
ప్రకరానలధూమవ్యా,పక మగు నొకసవనమండపము గనుఁగొనియెన్. 137

క. కని యెవ్వరిమఖమో క,న్గొని రమ్మని శుకుని సారణునిఁ బనుప హసా
దని పోయి తెలిసి క్రమ్మఱి, వినిపించిరి యిట్టు లనుచు వింశతిభుజుతోన్. 138

సీ. అవధారు జయరమాయత్తుఁడై నమరుత్తసర్వంసహాభర్త సవనకర్త
యమరేజ్యునను జుఁ డుగ్రమహత్త్వశాలి సంవర్తకుండు క్రతుప్రవర్తకుండు
బలభేదిశమనాంబుపతిముఖ్యు లను వేల్పు మన్నె వారు వహించుకొన్న వారు
కశ్యపాత్రివసిష్ఠకౌశికాదులు పుణ్యభాజనమ్ములు తత్సభాజనములు
తే. హైమమణికాంతిఁ దగుశాల యజ్ఞశాల
మెచ్చినాఁడు హుతం డర్థ మిచ్చినాఁడు
విప్రయోగంబు మునులచే సుప్రయోగ
మైన దని వారు దెల్పఁగా నాలకించి. 139

శా. ఆహా నాయెదుటన్ మఖం బొకటి సేయన్ బూనెనే వెఱ్ఱి యా
బాహాజన్ముఁడు విఘ్న మెట్లొదవదో భాగంబు లెట్లందఁ గా
సూహన్ సేసిరొ చూత మీసుర లటంచు గ్రాహావకీర్ణదనో
త్సాహశ్రీ వహియించి యచ్చటికి దైత్యస్వామి యేతేరఁగన్. 140

సీ. నమ్మియున్నను గ్రమ్మి దొమ్మి సేయు నటంచు నెమ్మిరూపు సురాధినేత దాల్చె
నాఁకొన్నశూరిధాక చేకొన్నవాఁ డంచుఁ గాకమై ఖరి దండకరుఁడు పూనె
మించినాఁ డితఁడాక్రమించి యే మెంచునోయంచు నంచవిధంబుఁగాంచె వరుణుఁ
డొండుచూడండు మూర్ఖుఁడు మ డూఁటంచుఁ దొండమైగెండాటియుండె ధనదుఁ
తే. డితరు లాతురులై జాతిహీనరూప, ధారులై పాసి రంత నద్దశముఖుండు
ధారుణాకారుఁడై మరుత్తక్షితీ ద్రు,కట్టెదుట వచ్చి నిలుచుండి యిట్టు లనియె,

క. ఓయి మరుత్తక్షితివర, యే యుద్ధాపేక్ష నిచటి కేతెంచితినా
తో యుద్ధమైనఁ జేయుము, వే యేటికి వెఱచి తేని వెఱచితి ననుమా. 142

మ. నను నీరాజులలీలఁ జూడవల దన్నన్ నవ్వుతో నమ్మరు
త్తనృపాలాగ్రణి శత్రుకోటికులగోత్రప్రౌఢవాచారముల్
వినకే యుద్ధము సేయ నెవ్వఁడవు నీవృత్తాంత మాద్యంతమున్
వినఁ గాంక్షించెదఁ దెల్పు నావుడు మఱి ద్విడ్ద్వేషి గర్వంబునన్. 143

మ. విను మురీశ్వర నేఁ బులస్త్యకులుఁడన్ వేధోవరోద్యత్ప్రతా
పనిరూఢుండ దశాస్యనామకుఁడ మద్భ్రాతన్ ధనాధీశు ము
న్ననిలో గెల్చి విమానమున్ గొని త్రిలోకాతీతమాహాత్మ్య మొం
దినవాఁడన్ రణభిక్ష యిమ్మనినఁ బృథ్వీనాయకుం డిట్లనున్. 144

చ. అవుర మ తేమి నీమహిమ యన్నను గెల్చితి నన్నమాట వి
న్న విశద మయ్యె నాయనధనం బగు పుష్పకమున్ గ్రహించినాఁ
డవు భళి యింట గెల్చికద డయ్యెక రచ్చల గెల్వఁ బోవలెన్
భువనములందుఁ గీర్తియును బుణ్యము దీన సమృద్ధిఁ జెందవే. 145

ఉ. ఇంతటిధర్మశాలి నీకె నెవ్వ రెదుర్కొని గెల్చువారు ర
మ్మంత ప్రియంబు గల్గినటులైన రణం బొనరింప నేనె ని
న్నంతకుచెంతకుం బనుతు నంతకు నేఁ దగువాఁడ నంచు నం
తంతకు రోస మీసు బెరయం ధరణీశుఁడు లేచె జెచ్చెరన్. 146

మ. శరచాపంబులు పూని వజ్రకవచస్ఫార ప్రభల్ భూనభోం
తరముల్ నిండ నిజాండఖండనకరముద్యచ్ఛింజినీనిస్వన
స్ఫురణం రాజు దశాస్యుపైఁ జనఁగ నచ్చో నడ్డమై ధారణీ
శ్వరచూడామణి పోకు పోకు మని సంవర్తుం డుదాత్తధ్వనిన్. 147

చ. పలికె బళా మఱేమి మది భాసిల దీక్ష వహించి శత్రుపై
నలుగుట న్యాయమే యిది మహాక్రతు వించుక విఘ్నమైనచో
గులము నశించు సద్ద్విజముకుందును దుర్జయుఁ జేల వీనితోఁ
జల ముపసంహరింపు పరుషత్వము నా విని యమ్మరుత్తుఁడున్. 148

శా. ఆసంవర్తునిమాటఁ జేకొని పరిత్యక్తాస్త్రకోదండుఁడై
యీసుం రోసము నుజ్జగించి చన దైత్యేంద్రుండు వీక్షించి నా
తో సంగ్రామము సేయ నోపక మరుత్తుం డోడెఁ జుండీ యటం
చాసన్నాద్రిగుహావళుల్ బదులు మ్రోయం బెట్టు చాటింపుచున్. 149

ఉ. అమ్మఖశాలఁ జొచ్చి కుపితాత్మకుఁడై మునికోటిఁ ద్రుంచి యూ
పమ్ములు పెల్లగించి పశుపంక్తి హరించి ఘృతంబు వహ్నికుం
డమ్ముల నించి హోతల నడంచి యహో తల మంచు యాజకుం
డమ్మెయిఁ బల్క నొక్కగతి నక్కడఁ బాసి చనెం బలంబుతోన్. 150

క. హరిహయముఖ్యులు భయములు, గిటికొన శిఖికాకహంసకృకలాసగతుల్
ధరియించి యమ్మహాపదఁ, దరియించి తదీయహితము దలఁచి ప్రియోక్తిన్. 151

సీ. కన్నులీకలచంద్రకములు గా ఘనవేళ నెమ్మిగా బలవైరి నెమ్మి కొసఁగెఁ
బెద్దకాలముమన్కి ప్రేతాత్మకతభుక్తి గలుగఁగా జముఁడు కాకమున కొసఁగెఁ
బాలును నీరు నేర్పఱుచునేర్పుఁ బయోవిహారంబు నుదధీశుఁ డంచ కొసఁగెఁ
దల వెండివలెనుండఁ దనువుబంగరుఁజాయఁదులకించ ధనరాజు తొండ కొసఁగె

తే. నవ్విధంబునఁ దమతమ యెఱుకకి దగు
వరము లజ్జంతువుల కిచ్చి వారు సవన
భాగముల్ గొనిపోయి రప్పార్థివుఁడును
మఖము నెఱవేర్చె సంవర్తమానికరుణ. 152

చ. అటుల మరుత్తభూవిభునియజ్ఞధరాస్థలిఁ బాసి యార్చుచుం
బటుహుమహోర్భటుల్ దిశలు బ్రద్దలు సేయ నజయ్యుఁడై ధరా
విటులఁ బరాక్రమోద్భటుల వీఁక నెదుర్చుచు నోప మన్నచో
నటఁ దనగెల్పుఁ దెల్పుచు దశాస్యుఁడు ద్రిమ్మరె భూమి యంతయున్. 153

సీ. పరిపంథిమదతమఃపంకజిన్మాధిభూవిభుం డైనదుష్యంతభూవిభుండు
వైరిరాజప్రాణవాయుభుగ్భుజభుజంగాధిరా జై మించుగాధిరాజు
హరిశౌర్యఘటితాఖిలారివీరమృగాపహరణాజిమృగయుం డై యలరుగయుండు
శత్రుభూభృద్భేదనక్షమచక్రదీర్ఘఘర్ఘరఘోషసురథుం డై క్రాలుసురథుం
తే. దహితమతచారుగౌరవుం డగు పురూర
వుండు మొదలైన నృపపుంగవులు మహోగ్రుం
డౌదశాస్యునితోడం బోరాడలేక
నోడితి మటంచు వచియించి రోహటించి. 154

రావణుం డనరణ్య మహారాజుతోం బోరుట

తే. ఏమి తెలిపెద నింక శ్రీరామచంద్ర, యొక్కనృపుం డైన నెదిరింప నోపండయ్యె
రావణాసురుపై ననరణ్యనృపవ, రేణ్యుం డొకరుండు దాం కె నిర్భీకుం డగుచు.

ఉ. ఆవివరంబుం దెల్పెద దశాననుం డిట్టుల నెల్లరాజులన్
లావు దొరంగంజేయు చొకనాండు బలాన్వితుం డై యయోధ్య కేం
తేవడి నేంగుదెంచి పఱతె మ్మనరణ్యనృపాల పోరికిన్
నీవిపులప్రతాపము గణింతురు దిక్కుల శూరు లందఱున్. 156

క. అనుమాన మేల వెఱచిన, ననుమా యోడితి సటంచు ననుమాట చుఱు
క్కున మానవపతిచెవి సోర, ఘనమానము రోస మీసుం గనంబడ ననియెన్.

ఉ. ఏల దురుక్తులాడె దసురేశ్వర మమ్మెదిరించి పోరంగా
జాలుదు వేని ద్వంద్వమునం జక్కంగ నిల్వుము పిల్కుమా ర్చెదర్
బేలతనంబుతో ఘనులు పెద్దఱికంబు గణించుకొందురే
యాలములోపలన్ దెలియు నందఱుబీరము లంచుం బల్కుచున్. 158

సీ. పృథ్వీస్థలం బెల్లం బెల్లగింపంగం జాలం బొంపొందునరదముల్ పెక్కువేలు
ఘనగాత్రమహిమ నాకాశ మిత్తెడుభంగి బెడంగైనంయేనుగుల్ పెక్కువేలు
చక్రవాళము నైనం జక్కందాంటెడుధాటి బెరయుగుఱ్ఱమ్ములు పెక్కువేలు
కల్పాంతభైరవాకారులై శూరులై బిరుదు లందినభటుల్ పెక్కువేలు
తే. మిక్కుటపువీంక దిక్కులం బిక్కటిల్ల
నొక్కమొగిం దన్నుం గొల్వంగా నుక్కుమీఱి
కదనమున కాయితం బయి కదలిపోయె
రావణునిమీంద ననయనరణ్యనృపతి. 159

క. ఆవిభునిసైన్యపతులకు, రావణుసైనికుల కుగ్రరణ మయ్యెం ద్రిలో
కీవిస్మయావహోద్ధతి, దేవాసురయుద్ధ మైన తెఱంగున నధిపా. 160

మ. దనుజుల్ నీలశిలోచ్చయోచ్చతను లుద్యద్బాహు లుగ్రాశని
ధ్వను లొక్కుమ్మడిం జుట్టుముట్టి భటమస్తంబుల్ రథాంగంబు ల

శ్వనికా మోదరపార్శ్వనముల్ కరటిహస్తంబుల్ విదారించి య
య్యనరణ్యాధిపుసేన గాడుపు లరణ్యానిక్ బలెన్ గూల్చినన్. 161

సీ. పడగలు గొడుగులు పావడల్ వీచోపు లొండొంటిపై వ్రాలి యుండు నెడలుఁ
దొడలును మెడలు చేతులు గాళ్ళు వ్రేళ్ళు ప్రక్కలు వొక్కటొకటఁ బోవఁగు గన్న యెడలు
నరము లెమ్ములు క్రొవ్వు నంజుడు మెదడు పేగులు నెత్తురొక్కటైకనయు నెడలు
హారకుండలకిరీటాంగుళీయకకంకణాంగదాదులు చూర్ణమైన యెడలు

తే. బహువిధాయుధశకలముల్ పడిన యెడలుఁ, గలిగి పలలాశనోత్సవకారియగుచు
దనబలము నేలపాలైనయునికిఁ జూచి, యలిగి యనరణ్యభూపాలుఁ డౌడుగఱచి.

చ. కరమున విల్లు పూని లయకాలకృతాంతునిలీల మౌర్వ్వటం
కరణము దిక్కరిశ్రవణఘట్టనముల్ ఘటియింపఁ దేరు స
త్వరముగ సూతుఁడుర్ నడుపఁ దన్నెదిరించినఁ జూచి పంక్తికం
ధరుఁ డనరణ్యునిన్ గెలుచ నవ్వుచు నీసు వహించి యిట్లనున్. 163

తే. ఈఁకలియు దప్పి గొన్న నరాదు లాహ, రింత నరసేన దెచ్చి యర్పించినటుల
చటులమామకశరశిఖజ్వాలికలకు, విన్నానఁగ వచ్చితే యన్న నృపుడు గదిసి, 164

చ. దనుజుఁ గిరీటముల్ పదియుఁ దాఁక ననేకశరంబు లేసి యా
ర్చిన శతశాతబాణములచే దశకంఠుఁడు రాజు నొంచి యా
తనివిలు ద్రుంచి సారథివధం బొనరించి హయాంగముల్ దళిం
చిన రథిహీనుఁడయ్యు గదఁ జేకొని శత్రుని మోఁదె మోఁదినన్. 165

తే. దండతాడితఫణిరీతి దశముఖుండు, పుడమి కుద్ధతి లంఘించి పిడుగుఁబోలు
కఱకుటఱచేత, దనమస్తకంబు వ్రేయ, వాయుహతసాలలీల భూవరుఁడు గూలె.

ఉ. అగ్గతి నేలఁ గూలిన ధరాధిపుఁ గన్గొని పంక్తికంఠుడున్
బెగ్గిల గేక వేసి నగి బీరము లాడితి విప్పు డింతలో
దగ్గఱె నోటు మృత్యు వెచటన్ నను గెల్వఁగ నెవ్వఁ డోపు నీ
సిగ్గిటు సేసె నోటమి వచించిన నీదురవస్థ వచ్చునే. 167

చ. అని తనుఁ దూల నాడిన జనాగ్రణి కన్నులు విచ్చి దైత్యునిం
గనుఁగొని నన్ను నీవిపుడు గాఱియఁబెట్టిన నేమి మీఁదటన్
నిను వధియించు నొక్క మహనీయచరిత్రుఁడు మత్కులంబునన్
జననము నొందు నిట్టిపరుషంబులు వల్కకు పొమ్ము రావణా 168

చ. పురుషుఁడు కర్మసంగమునఁ బొందు సుఖంబులు దుఃఖ మెవ్వరె
వ్వరికి విరోధముల్ సలుపు వారిది దైవవశంబు దీనఁగా
తరత వహింప నేఁ గనక దానమఖాధ్యయనాదికర్మముల్
వారసి నేనిఁ బల్కు పొలి వోవక నట్లగుఁ గాక యం చనన్. 169

క. మించిన తమిని సురల్ గురి, యించిరి మందారవృష్టి యిది నిజ మని మ్రో
యించిరి పణవాదులు నుతి, యించిరి యనరణ్యనృపతిధృతివిభవంబుల్. 170

చ. అది సహియింప కచ్చెడు గహంకృతితో నిటువంటిసత్త్వమే
కద విను నింత సేసెఁ దుది గాంచియు వైరము మాన వంచు బ
ల్గదఁ గొని మస్తకంబు వగులన్ వడి నొంచి జయంబుఁ గాంచి స
మ్మదము వహించి యేఁగె నన మానికి నవ్వుచు రాముఁ డిట్లనున్. 171

క. అది నోర్వఁ జాలువీరులు, ధర నెక్కడ లేరొ వీరధర్మము పిడెనో
నరపతులశౌర్యధైర్య, స్ఫురణ లిటుల నే గలిసి పో నేమిటికిన్. 172

వ. అని పలికి యంత నిలువక. 173

మ. అకటా సూర్యశశాంకవంశ్యు లగుబాహాసంభవుల్ నొచ్చిరే
స్వకరాస్త్రంబులు హానిఁ జెందెనె మనస్సంపన్నతల్ గుందెనే
యొకఁ డైనన్ రిపు నొంప కున్నకత మేమో విన్న వింతయ్యెడిన్
సకలస్తుత్యతపః ప్రభావనిధి యీసందేహముం దీర్పవే. 174

క. నా విని లోపాముద్రా, జీవితనాయకుఁడు నగుచు క్షితికన్యాదృ
గ్జీవంజీవహితానన, జైవాతృకుఁ డైన రామచంద్రున కనియెన్. 175

మ. తనచే నిర్జితుఁ డైనశాత్రవునిద్దోర్వంబుఁ గీర్తించినన్
విని సంతోషముఁ జెందు నెట్టిఘనుఁడున్ విశ్వావనీశాగ్రణీ
హననం బోర్వక వానియోటములె నీవాలింపఁ గాంక్షించె దెం
తని వర్ణింతును నీగుణస్ఫురణ రామా! రాజచూడామణీ! 176

—అగస్త్యమహర్షి కార్తవీర్యార్జునుని ప్రతాపము రామునకుఁ దెలుపుట—

క. అశ్రమమున ధరఁ దిరుగుచు, విశ్రవసుసుతుండు కార్తవీర్యార్జునవా
ర్ధశ్రవసాదుల కోడిన, విశ్రుతకథలు గల వవియు విను మని పల్కెన్. 177

శా. ఆహంసోన్నతవజ్రసౌధరుచిసౌధాంభోధిదివ్యాపగో
ద్వాహోపక్రమసూచకోపరిచరత్పాండుచ్ఛదగ్రామణీ
సాహస్రచ్ఛదనిష్ప్రితాంబుకణచంచన్మౌక్తిక స్తోమ మై
మాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామం బొప్పు భూమీశ్వరా. 178

శా. ఆపో ర్జునచక్రవర్తి కృతవీర్యక్షోణిభృత్పుత్త్రి రవా
ర్థిప్రత్యర్థిశశాంకమూర్తి నతదారిద్ర్యార్తివిచ్ఛేదనో
ద్దీప్రక్షిప్రదయానువర్తి ద్విచతుర్దిగ్దంతిరాడ్దంతకాం
తిప్రద్యోతితకీర్తి యేలు నెపుడున్ దేవేశ్వరస్ఫూర్తితోన్. 179

సీ. అనవద్యబాహాసహస్రముల్ దనచక్రభావ మంతయు బట్టబయలు సేయ
నణిమాదివిభవంబు లల్లదత్తాత్రేయగురుకృప దనుముంచుకొనుటఁ దెలుప
సంతతౌదార్య మష్టాదశద్వీపంబు లేలెడితనకల్మి నెఱుకపఱుప
ధక్షిణనాయకత్వ మనేకసతులతో విహరించుతననేర్పు విస్తరింప

తే. సార్వభౌమలలాముఁ డై జగతి యేలె, నప్రతిహతప్రతీపబాహాప్రదీప్త
దానవపావకకీలికాదగ్ధదుర్జ,నార్జునుం డగుకార్తవీర్యార్జునుండు. 180

క. ఆసార్వభౌముఁ డమితవ, శాసంగతసార్వభౌముచందమున బహు
స్త్రీసంయుతుఁ డై యొకనాఁ, డాసన్నసరిద్విలోకనాదృతిఁ జనియెన్. 181

మ. చని వింధ్యాచలసార్వభౌమనికటాంచన్నర్మదాతీరభా
గ్యనసౌభాగ్యము మెచ్చి హైహయధరావజ్రాయుధుం డంగనా
జనతానేకవిధాంగసంపదలతో సామ్యంబు లౌ వస్తువుల్
గను,గొంచున్ లనకూనలన్ దొరసి వేడ్కన్ సెందెఁ జైత్రున్ బలెన్. 182

శా. తత్కాలంబున రావణాసురుఁడు దైత్యగ్రామణుల్ గొల్వ ను
ద్యత్కౌబేరవిమాన మెక్కికొని యుద్ధాపేక్ష రా సర్వభూ
భృత్కోటీరకుటీరరత్ననికరాభీలద్యుతి ప్రస్ఫుర
త్పత్కంజద్వయుఁ డర్జునుం డనెడివార్తల్ భూమిలో మించినన్. 183

క. అతిలోభంబున మాహిష్మతికిన్ జని రావణుండు సమరస్పృహ వ
చ్చితి నాయాగతి మీయధి,పతికిన్ దెల్పుఁ డన సార్వభౌమునిమంత్రుల్. 184

వ. అతనితో నిట్లనిరి. 185

సీ. బలువేసడములపై బండ్లపై బ్రబలోష్ట్రపంక్తిపై ముందుగా బరువు లేగఁ
డదనువర్తనలీల దారుణాయుధరుచుల్ దిలకింప సుభటముఖ్యులు సనంగ
రథికహస్తిపకతౌరంగికుల్ వలగొని మేడ మై కనుఁజూపు మేర నడవఁ
జెంతల నెవ్వారిఁ జేర రానీయక బహుకంచుకులు బరాబరులు సేయ

తే. నవ్యపల్యంకికారోహణము లొనర్చి, రాణివాసంపుసతులు పార్శ్వముల గొలువ
భద్రగజమెక్కి మారాజు ప్రాభవమున, నర్మదాతీరవని కేఁగినాఁడు నేఁడు. 186

శా. నేఁడే వచ్చునో రేపె వచ్చునొ వనిన్ స్త్రీయుక్తిఁ గ్రీడించుచున్
రాఁడో రాజులచిత్తముల్ దెలియునే రక్షఃకులాధ్యక్ష యె
వ్వాఁడున్ మాపురిఁ జేరి నీకరణి గర్వస్ఫూర్తి నిట్లాడఁగా
లేఁ డుగ్రుండ వతండు వచ్చినను బాళిన్ రమ్ము మే లౌ నవన్. 187

శా. ఆమాటల్ విని నవ్వి పంక్తివదనుం డౌరౌర యీబూమె లే
లా మీయేలిక నాప్రమాణకథ లెల్లన్ విన్నవాఁడై వధూ
స్తోమంబుం గొని డాఁగ నేగె రణభీతిన్ జేరి పోరాడు నే
భూమిన్ రావణుఁ డంచు వారి నగుచున్ బోయెన్ మదోద్రేకియై. 188

తే. ఇటుల మాహిష్మతీపురాధీశుఁ గాన
కసుర యుచ్చోటు వాసి సైన్యముల డాసి
యలప్రహస్తుండు మొదలైన యఖిలమంత్రి
పుంగవులు గొల్వ వవ్వాలఁ బోయి పోయి. 189

—దశగ్రీవుండు వింధ్యాచలంబున కేగుట—

మ. అవలోకించె దశాననుం డెదుట దివ్యస్త్రైణవీణారవ
శ్రవణోల్లాసరసోన్నమత్ఫణిఫణారత్నప్రభావాత్తశో
భవితానత్తటకుంభిఘీంకృతిరటద్వ్యాఘ్రహుంకారాతపా
నివరారక్తజటాంశుకింశుకఘృణిన్ వింధ్యాచలగ్రామణిన్. 190

వ. కని యక్కొండచక్కటికిం జక్కన నరిగి సురగరుడగంధర్వాది దేవతామిథునం
బుల నిధువనంబులకుం దగుపృథుపటంబులోం దరలనియిరుల కిలవగు తోరంపు
టీరంపుగుంపులం బెంపు గనుమవ్వంపుదివ్వెలవలె నివ్వటిల్లు గసగసని మణులకై
కెరలుమధుకరనికరంబుల గతులు తెమ్మెరలవలనం జలనంబు నొందు నలరుల
యందుండియుం దొరంగు మరందధారాబృందంబు వాకలం గలసి ప్రవహించు
సెలయేటిసీతలతుంపరలం దొరసి మందగతులం దిరుగు మందపవనంబులం
దార్కొని యావటించుసాను చరద్భుజంగసంఘంబుల ఫూత్కారంబుల్ బెగ
డువడి వడి నిగుడం బరువులిడుతమ పడుచుల జడుపు దీర్చుచు టెదురువచ్చు తపసి
పెద్దలకటితటీరమణీయతర వ్యాఘ్రచర్మంబుల డంబులం గని తల్లడంబునం గ్రొత్త
ఉమక న్నెలేళ్ళకు మొల్లంపుం బచ్చికలను మచ్చికలెచ్చరించు పచ్చతాగనుల
చెంగటం గనుపట్టు నీలరత్నాకరంబుల విభాకదంబంబులంబువనికురుంబంబు
లనియు నెంచి యాంగాదని పన్నిదంబులు సఱచి పఱతెంచి పరికించి మృష
యైన నోడినవారి గేరడంబు లాడుచెంచుమించుంబోడుల కరాంచలశరాసనో
న్ముక్తదురాసదశరాసారంబులం బగిలిన వేణువులనుండి రాలుమెఱుంగుముత్తి
యంపుఁబాలు దందశూకాండంబు లని ఖండింపం దివురు శిఖండిప్రకాండంబుల
విప్పుగలకప్పుం బించెంబుల నొప్పుసాంద్రతరచంద్రకద్యోతము లింద్రచాపద్యుతు
లని చరించు రాయంచలఁ గంచూపుట చరణారుణప్రభాస్ఫురణంబులం గాంగి
లించు జేగుఱులతోం గరంబు మీంటగుకూటఘాటంబులం గ్రీడించుచు
నప్పంక్తికంధరుండు. 191

—రావణుండు నర్మదయొద్దున జేరి శివపూజ సేయుట—

మ. అచలోపాంతమునం గనుంగొనియెం దుంగాభంగభంగానిలా
భ్రచరత్ఖేచరబాలికాతిలకభాస్వత్ఫాలస్థలీఘర్మదన్
ప్రచురస్ఫారతరశర్మదన్ స్వమహిమప్రధ్వస్తనానాసరి
త్ప్రచయాంతర్మద నర్మదన్ జలగళద్దంతావళోచ్చైశ్చర్మదన్. 192

మ. కని కోయష్టికచక్రసారసబకక్రౌంచాదినానాఖగ
ధ్వనులన్ వీనులం జంచదూర్మిలులితావర్తతతులం గన్నులన్
వనజాతోత్పలసారసౌరభములన్ నాసల్ తదీయానిలం
బున మేనుల్ సఫలత్వ మొంద దితిభూమూర్ధన్యుం డుత్సాహియై. 193

క. అత్తటినిఁ జేరఁ బోయి వి,యత్తటినికి సాటి యైన దౌరా యనుచున్
దోస్తుంగం బగుతటమున, హా త్రివలె వసింపఁ గని ప్రహస్తుఁడు పలికెన్ 194

చ. జలశకునాకులచ్ఛకులజాలవిలోలవిలోకనంబులన్
జలు కెలఁగింపుచున్ గమలషండచలత్కలహంసికాగరు
చ్చలవసనాంచలంబునఁ గుచాయితకోరకపాళిఁ గప్పుచున్
బలియుఁడ వైన నీయెదుట నర్మద సాధ్వి తెలుంగు పూనెడిన్. 195

చ. తనవిమలోదకంబుల సుధామధురత్వము ఫేనయుక్త మా
తనసికతాతలంబున సితప్రభయున్ దను నాశ్రయించుచా
డ్పున ననవద్యశైత్యమును బొల్పుగ నిన్నది తండ్రి పోలికల్
గనియు నడంచెఁ గ్రిందనె కళంకము కర్దమకైతవంబునన్. 196

మ జలపానాగతసింహభీతసలిలస్తంబేరమస్తోమసం
చలనోపద్రవధావదుగ్రకమఠీశంకాదికేతస్తతో
వలనానచ్ఛఘనప్రవాహ యగు రేవన్ దోఁచుమాలిన్య మీ
జలజప్తప్రతిబింబ మొందెఁ జనునే సంసర్గదోషం బిలన్. 197

మ. అరుణాబ్జద్యుతి నీముఖద్యుతులచే నత్యున్నతోర్మిచ్ఛటా
గరిమన్ నీకరపంక్తిచే శకువరేఖల్ నీయశశ్ఛాయచే
హరియింపం బడె నంచు నిన్నుఁ బొగడెన్ హంసార్భటిన్ వార్ధిరా
ట్తరుణీరత్నము వింటివే యసురచంద్రా! యప్న లేనవ్వనన్. 198

చ అవు నని మంత్రితోఁ బలికి యందఱఁ జూచి యహస్కరుండు నా
యవిరళకాంతికిన్ వెఱచి యందరమధ్యగుఁ డయ్యెఁ జల్లనై
కువలయబంధుపోల్కిఁ గనుఁగొంటిరె యున్నదిఁ గ్రుంకి యందఱున్
బువు లిఁకఁ గోసి తెండు శివపూజ కటంచు దశాస్యుఁ డంచినన్. 199

ఉ. స్వామి హసా దటంచు శుకసారణముఖ్యసమస్తసైనిక
గ్రామణు లమ్మహానదితరంగము లుద్దరు లావరింపఁగా
సామజపుంగవస్ఫురణస్నానము లాడి దుకూలధారులై
యామహనీయవన్యల సుమాపచయం బొనరించి రందఱున్. 200

సీ. తొగలు గెందమ్ములు దుమ్మిపూ లబ్బెండపువ్వులు పొన్నలు పొగడవిరులు
సన్నజాజులు సురపొన్నలు గలిగొట్లు మల్లెలు సంపఁగెల్ మొల్లవిరులు
బొండుమల్లె లశోకములు మంకెనలు నందివర్ధనంబులు విరవాదివిరులు
గోరంటను గొండగోఁగులు దేవకాంచనకుసుమములఁ గొజ్జంగవిరులు

తే. మాచిపత్రియుఁ గురువేరు మరువకంబు, దవరమునుగగ్గెరయుబిల్వదళములాది
యైనపూజార్హవస్తువులపుడు దెచ్చివం,తులకుఁగొండపాడవుగాపైచుట యును. 201

మ. పరితోషించి శివార్చనాకుతుకసంబద్ధాత్ముఁడై లేచి యా
శరమూర్ధన్యుఁడు నర్మదాతటినిలో సంకల్పపూర్వంబు గా

స్మరవైరిఁ స్మరియింపుచుఁ మునిగి తన్మంత్రంబు వేమా ఱర్థిం
గురినిష్ఠఁ జపియించి వెల్వడి మడుంగుల్ గట్టి నేమంబునన్. 202

క. ఏకతమున శుచియగునొక, సైకతమున నధివసించి స్మరణప్రాప్తం
బౌకాంచనమయలింగముఁ, జేకొని ప్రాణప్రతిష్ఠ సేసి సునిష్ఠన్. 203

సీ. ఆవాహనము వృషభాధివాహనునకు నాసనం బద్రిశరాసనునకు
నర్ఘ్యంబు విషధరానర్ఘ్యభూషణునకుఁ బాద్య మాగమశిఖావేద్యునకును
గలితామృతాభిషేకం బమృతాత్మున తంబరం బతులదిశాంబరునకు
యజ్ఞోపవీతంబు యజ్ఞాభిఘాతికి గంధంబు విషగమ్యగంధునకును

తే. హారిధవళాక్షతలు సంగరాక్షునకును, నర్పణ మొనర్చి తత్సహస్రాభిధాన
ములను బంజాక్షరీమంత్రమునను నవక, మునను రుద్రీయమునవిరుల్ పూజచేసె

తే. ఆమ్మహాపూజ గొనసాగి నట్టులైన, సంగరంబున గెల్చు నేశత్రునైన
విఘ్న మొందిన నోడు నవ్విధముమత్త,చిత్తుఁ డౌట గణింపక చేయఁ దొడఁగె.

క. ఇరువదిచేతుల శంభునిఁ, బరిపూజన సేయుచుండి పంక్తిముఖుం డోం
హరహర హరహర హర ఓం, హర యని పదినోళ్ళఁబలుకు నంబర మద్రువన

క. కదలనిగాత్ర మొకించుక, వదలనిపద్మాసనము శివానాథునిపై
చెదరనితలఁపును జలనము, గదురనిచూడ్కులును బంక్తికంఠుని కెతగున్. 207

తే. ఈవిధంబున నమ్మహాశైవతిలక, మలికనయనుని సయ్యోటికులన నుంచి
యంతతప్రీతిఁ బూజ గావించుచుండె, నంత నక్కడఁ గార్తవీర్యార్జునుండు. 208

కార్తవీర్యార్జునుఁడు స్త్రీలతో వనవిహారము సల్పి జలక్రీడ సేయుట

సీ. చిగురులు గిల్లుచోఁ జిగురులు దమకేలుఁ జిగురులశక్తితోఁ జెలిమి సలుపఁ
బువ్వులు గోయుచోఁ బువ్వులు దమనవ్వుఁ బువ్వుల తెలివితోఁ బొత్తుసేయ
లతికలు సేరుచో లతికలు దముతనూలతికలమృదురీతులను బెనఁగఁ
దేనియల్ వడియుచోఁ దేనియల్ దమమోవి తేనెలరుచులపొందికలఁ జెంద

తే. మాటలాడుచుఁ బాడుచు మందమంద, గమనములఁగామినీమణుల్ గలిసిమెలసి
వనవిహారంబు గావింప వారిఁ గూడి, యలరె నవమన్మథునిలీల నర్జునుండు.

మ. సరిత్స్రోతలతానము బృథగ్భగ్నప్రవాళచ్ఛదో
త్కర మారాన్నిపతత్సుమంబు యుగపద్ధాపత్ఖగం బంజసా
చరదిందీవర మగ్రతఃప్రవిచలచ్ఛాఖానికాయంబునై
ధరణీనాథవధూవిహారముల నుద్యానంబు గాసింబడెన్. 210

వ. అట్టిసమయంబున. 211

మ. శ్రమతోయార్ద్రకపోల మంసగళదంచన్మాల్య మామ్లానగా
త్ర మసహ్యావృతకంచుకం బలికమధ్యస్థాలకం బానతా

స్య ముదారోచ్ఛ్వసనాకులంబునగుస్వస్త్రైణంబుతో హైహయుం
డమరీయుక్తబలారియట్లరిగె రేవాంభోవిహారస్పృహన్. 212

తే. అరిగి పశ్చిమవాహిని యైనయమ్మ, హాతరంగిణి బాహుసహస్రమునను
గార్తవీర్యార్జునుం డడ్డకట్టి శశిము, ఖసహస్రంబుతో జలక్రీడలాడె. 213

లయగ్రాహి. పొంచుచు వయస్యల గ్రహించుచుఁ దరంగముల
వంచుచు దరంగముల ముంచుచు జలంబుల్
వెంచుచు నొకళ్ళొకరి మించుచు సరోజములు
ద్రుంచుచు ముఖాబ్జముల నించుచుఁ దొగల్ ప్రా
పించుచు రథాంగులఁ గలంచుచు మరాళముల
గాంచుచుఁ దమిఁబొదువ నెంచుచుఁ బతిన్ బ్రా
ర్థించుచు జలేభులకుఁ గొంచుచు ఖగాళి బెద
రించుచుఁ జెలంగిరి హసించుచు లతాంగుల్. 214

సీ. సార్వభౌముని నొక్కసతి పద్మముల వైచి పద్మముల్ దగు నని పరిహసించెఁ
జక్రవర్తి నొకర్తు సక్కసికువలయంబుల ముంచి యవి నీకుఁ బోలు ననియె
రాజుపై నొకతె కైరవిణీముఖోదారమధుధారఁ జిలికి నర్మంబు లాడె
నర్జును మే నొక్కయతివ బాహావల్లికలఁ జుట్టి మాచిత్యగరిమ దెల్పె

తే. గట్టివా యొక్కతె సహస్రకరుని మీఁద
దఱచు గార్కొన్నశైవాలతమము నించి
తలఁప నిది యొక్కటియె యయుక్తం బటంచు
విభుఁడు చిఱునవ్వు నవ్వి నవ్వించె సఖుల. 215

క. మాహిష్మత్యధినాయకు, బాహాసేతువునఁ జిక్కువడి కరతోయా
వాహిని కిడు సుడిపడియెన్, సాహసిచేఁ బట్టువడినసతిచందమునన్. 216

మ. పతదభ్రంకషతీరభూమిరుహమై ప్రాదుర్భవత్ఫేనమై
హతనాళీకమృణాళనాళ యయి భీతాంభశ్చరవ్రాతమై
కృతవీర్యాత్మజుబాహురోధమునఁ బైకిం బొంగి రేవాసర
స్వతి ప్రాగ్వారిధియయ్యెన్ మరలెఁ జంచత్తుంగభంగార్భటిన్. 217

మ. గిరిసైన్యం దెగఁ గోసి మత్తహరిమాడ్కిం బాఱునయ్యేఱు భూ
వరదోస్స్తంభవిజృంభముం గడచి పోవన్ శక్తి లేకట్టె స
త్వరమై క్రమ్మఱ వచ్చి పంక్తిముఖక్షిప్తస్వర్ణలింగార్చనా
స్ఫురితద్రవ్యము లెల్ల ముంచుకొనియెన్ బ్రోద్యత్ప్రవాహోద్ధతిన్. 218

మ. తను రోధించె నృపాలకుం డతనిపై దండెత్తి పొమ్మేటి పూ
జన లిచ్చోఁ జని చంచదూర్మి నినదచ్ఛద్మంబునం బల్కుచున్
విన కున్నన్ నది మించి ముంచెనొ యనన్ విఘ్నంబు పూజావిధిన్
మొనయన్ దానవచంద్రుఁ డద్భుతరసాంభోధిమగ్నాత్ముఁ డై. 219

మ. చరమాంభోనిధిచెల్మి యేల యనుచుఁ జాలించి పూర్వాంబుధిన్
దొరయం బోయెడినో తరంగిణి యి దెందుఁ గాన మంచుఁ మహే
శ్వరపూజానియమంబు మానక కరధ్యానంబునన్ జెంతమం
తురులన్ బిల్చి ప్రవాహకారణముఁ దోడ్తో నారయం బంచివన్. 220

క. వారలలోఁ జతురులు శుక, సారణు లభ్రిగతు లగుచుఁ జరమదిశకుఁద
త్తీరమున నరయ నామడ, దూరము సన విని రి మదవతులకలకలముల్. 221

మ. విని యక్కాంతల చెంతఁ గన్గొనిరి ప్రావృట్కాలకాలాంబుమ
గ్నసలీలాలవిస్తృతాళికు నురగ్రస్వోగ్రబాహాసహ
స్రనిరుద్ధాబ్ధికళత్రు నిద్ధమదసంరక్తాంతనేత్రున్ సుమో
హనగాత్రున్ గృతవీర్యపుత్త్రుజలఖేలాయత్తచిత్తాబ్జునిన్. 222

క. కనుఁగొని నివ్వెఱపడి చ, య్యన మగుడి దశాస్యుఁ జేరి యంజలిబంధం
బొనరించి నిలిచి దేవర, వినుఁ డొకవింత యని యనిరి వేగరు లంతన్. 223

మ. ఘనసాలోన్నతిఁ గాంచినాఁడు మరు సింగారంబునన్ మించినాఁ
డు నదిన్ స్వీయభుజాసహస్రముల నాటోపించి బంధించిగాఁ
డు నవీనాంబువిహారతత్పరత నాండ్రున్ దా విజృంభించినాఁ
డు నరగ్రామణి యెవ్వఁడో యొకబలిష్ఠుం డాసురగ్రామణీ 224

క. తనకరములవలె నిల్వా, హినితరఁగలు నుంచె ననెడి యీసునఁ గాఁబో
లు నతండు గట్టినాఁ డం, దున బడమర సనక తటిని దూరుపువట్టెన్. 225

క. దేవరకంటెను మించునో, దేవరకు సమానుఁ డౌనొ తెలియఁబడదు మే
మీవఱ కావిభుఁ బోలిన, భూవరుఁ గని యెఱుఁగ మనిన బుద్ధి చలింపన్. 226

మ. శివపూజానియమంబు మాని తొలిజేజేపెద్ద మాహిష్మతీ
ధవుఁ డాతండు బళీ కనంబడెను యుద్ధక్షోణిమా తారత
మ్యవిశేషంబులు గానఁ బింతుఁ జసు దెం డంచున్ వడిన్ లేచి దా
నవయోధుల్ రథదంతివాహముఖనానాసేనలున్ గొల్వఁగన్. 227

వ. కదలిమదాధిక పదాతి పదాఘాత ధూతధరాతలపరాగపటలంబుతోఁ గలిసి మలసి ప్రతికూల మారుతంబు లెదురుకొన సరకుగొనక పశ్చిమోన్ముఖుం డై పంక్తిముఖుండు తత్తటినీతటంబున్ జని చని, 228

శా. రంభోరూశతగీతనృత్యరసనిర్మగ్నాత్ముఁ డై యాత్మదో
స్తంభస్తంభితనర్మదాహ్వయసరిత్కల్లోలజాలంబులోఁ
గుంభీంద్రున్ బలెఁ గేళిసల్పు నృపముఖ్యున్ దవ్వులన్ జూచి ర
క్తాంభోరుట్ప్రతిమానవింశతిదృశుం డై రావణుం డిట్లనున్. 229

శా. చేరన్ బోవఁ బ్రధాను లడ్డమయి యాక్షేపించి యిట్లేఁగఁగా
మేరా నీ వెటఁ బోయె దెవ్వఁడవు నెమ్మిన్ గొమ్మలన్ గూడి నేఁ

డీరా జున్నరిహాస్య మెన్న విది యేమీ యన్న మీరాజుతోఁ
బోరన్ వచ్చితి రావణుండఁ బిలువన్ బొం డాతనిన్ జెచ్చెరన్. 230

క. ఊఁకఁ బోవఁడు చూచినఁ, బోరక దశకంఠుఁ డనిన భూరికృపాణ
స్ఫారప్రభ లినుఁ బొదువఁగ, వారలతని కనిరి దైర్యవైభవ మెసఁగన్. 231

క. సమరమున కనుచు నొప్పని, సమయంబున వచ్చి పిలువఁ జను నే నీమా
త్రమున కతఁ డేల యే మో, పమె రమ్మెదిరింపఁ బంపు బలముల ననినన్. 232

చ. విని సహియింపఁ కద్దనుజవీరుని మంత్రులు రాజమంత్రులున్
గినుక నెదిర్చి శస్త్రచయకీలితగాత్రులఁ జేసి వారిఁ గొ
ల్చినభటకోటి భక్షణము సేయుచు రక్తము లానుచున్ ముదం
బునఁ జెలరేఁగి యార్వ నుడివోనక హైహయసైనికాగ్రణుల్. 233

మ. బహునారాచపరంపరల్ గురియుచున్ బైపైఁ బ్రహాస్త్రాది దు
స్సహులన్ మించిన రావణుం డలిగి హస్తన్యస్తశస్త్రచ్ఛటా
ప్రహతిన్ సేనలఁ జెక్కుచున్ నఱకుచున్ భంజించుచున్ ద్రుంచుచున్
గహనం బగ్నిసఖుండు గాల్చుక్రియ మ్రగ్గన్ జేసె నొక్కుమ్మడిన్. 234

వ. ఇవ్విధంబున. 235

చ. హళహళితో నెదిర్చి దనుజాగ్రణిచే బహుసైనికోత్తముల్
గలన నడంగఁ జూచి చని కంచుకు లప్పుడె రాజుముందటన్
నిలిచి పరాకు స్వామి రజనీచరుఁ డొక్కఁడు పెక్కురక్కసుల్
గెలఁకులఁ గొల్వ నొండు పరికింపక మీకడ కేఁగుదేరఁగన్. 236

క. అడ్డము వోయిన మంత్రుల, జడ్డిగములుఁ ద్రుంచె భటులసందడి మాన్చెన్
దొడ్డచలంబున నీ కేదు, రొడ్డి విజృంభించె యవలియొడ్డున నధిపా. 237

తే. పేరు రావణుఁడట యేమొ వీరివారిఁ, గొందఱఁ జయించినాఁడట యందఱుఁ బలె
మిమ్ము ను జయించుట కుపక్రమించినాఁడు, మించినాఁ డిప్పుడె విక్రమించినాఁడు.

మ. అనుమాటల్ పెనుగాడ్పులై నిగిడి రోషాగ్నిన్ బ్రవృద్ధం బొన
ర్చిన ధూమం బన భ్రూకుటిస్ఫురణ మించెన్ దంతఘర్షంబునన్
గనుపించెన్ విపులస్ఫులింగములు దృక్కంజంబులన్ జ్వాలలున్
జనియించెన్ నృపుఁ డంత నన్యబలవన్యాపోహసంరంభియై. 239

తే. ఒదవుపరవాహినీరోధ ముజ్జగించి, యిటు వృథావాహినీరోధ మేల చేయ
ననుచు నవరోధకాంతలయఱుకు మాన్చి, తటినిరోధంబు వాపి రోధంబు సేరి.

ఉ. భూధనమాళి ధౌతపటముల్ ధరియించి విశేషదివ్యభూ
షాధవళానులేపముల స్రక్కుల మిక్కిలి టెక్కుఁ జెందియున్
గ్రోధము మూర్తిఁ గైకొనినకోపునఁ గాంచనవేష్టనోజ్జ్వలో
త్సేధగదాధరుం డగుచుఁ జెచ్చెర రావణమీఁది కేఁగఁగన్. 241

ఆ. అనఘాస్త్రకరుని నడ్డగించెఁ బ్రహస్తుఁ, డతనితోడ మూఁక లాసరించె
ఖరకరాయుధాంశుకలన నమ్మూఁక పెం, జీఁకటులను నిరియఁ జేసె నతఁడు.

చ. అలిగి ప్రహస్తుఁ డుద్దవిడి హైహయుపై ముసలంబు వైచినన్
బలువిడిఁ దప్పఁ ద్రోచి గదపై కెగ నెత్తి పలాశి నెత్తి సం
చలనము నొంద వ్రేయఁ గులిశప్రహతాచలరాజశృంగమున్
బలె నతఁ డొల్లఁబోయి యిలపైఁ బడియెం జడియ న్నిశాచరుల్. 243

ఆ. వానిపాటుఁ జూచి వడి గలతన మెల్ల, మంటఁ గలియ నున్న మంత్రివర్యు
లొకఁడు ననినత్రోవ నొక్కఁడు వోవక, బీఱువోయి పదరి పాఱుటయును. 244

రావణ కార్తవీర్యార్జునుల గదాయుద్ధము

శా. మోహముల్ జేగుఱుఁజాయ మించ దితిభూమూర్ధన్యుఁ డత్యుగ్రుఁడై
యామూర్ధన్యు నెదిర్చి భూరిగదబాహాగ్రంబునన్ బూని య
భ్యామర్దస్పృహ సింహమున్ గదియుసింహంబున్ బలెన్ విక్రమో
ద్దామక్రీడనతత్పరుండు నృపునిన్ దాఁకెన్ సురల్ మేలనన్. 245

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కార్తవీర్య దైత్యవర్యు లుదాత్త ధైర్యస్థైర్యధుర్యు లయి యహార్యయుగళంబుడంబున నుత్తుంగమాతంగపుంగవద్వయంబుభంగి నభంగురప్రళయకాలమార్తాండమండలద్వితయంబు పోఁడున నుద్దండలయదండధరద్వంద్వంబుగండున నఖండకాండప్రచండచండీశ్వరయమళంబుభాతి విలయసమయసముద్ర సముద్రయుగంబు నుద్రేకంబున నొండొరుల నెదుర్కొని మండలాకృతిం బెఱయ బిఱబిఱ గదాదండంబుల ద్రిప్పుచు మండలభ్రమణంబులఁ బరిభ్రమించుచు దిట్టతనంబు నెట్టుకొన మండె వెట్టుచు జెట్టుగా వ్రేయు వ్రేటుల గొగ్గినటువలె నుండి యొక్కింత యోసరించుచు బదులు వ్రేయు గమకించుచుఁ దప్పింపుకొను నేర్పునన్ దప్పించి పైపడన్ గుప్పించుచు మర్మంబు లెఱిఁగి నొప్పించుచు నుప్పరంబున కెగసి యన్యోన్యగదాప్రహారంబుల మేఘమాలికలు జీలికలు సేయుచు దిగ్గజంబులు మ్రొగ్గ నగ్గలికతో నుర్వికి లంఘించుచు నాలీఢాదిపదవిన్యాసంబుల బిత్తరంబుతో నొత్తరించుకొని చెఱుగయుచు నొకరొకరిన్ జూరుకోపంబు చూపుల నిప్పులు గురియుచు నొండొరుల నొప్పిదప్పులకు మురియుచుఁ బ్రతిహతులకున్ బాయుచు నప్రతిగతులడాయుచు నుప్పతిల్లు గొప్ప నెత్తురు వరదలఁ దొప్పదోగుచు నొండొరుల గదాహతు లాఁగుచు నొడ్డారంబున మడ్డులు బెట్టి యొండు దెసం జూచి యొండు దెస మకలం గొట్టి బడలికలు పుట్టించుచుఁ గట్టల్కతో మట్టు మీఱి దట్టించుచు సకలభూతంబులు భయాద్భుతరసోపేతంబు లయి నలుదెసలకున్ బఱవనార్చుచు

బెట్టిదంపునాదనపెనఁకువలన్ బేర్చుచు హుంకారంబు లొనర్చుచు నహుం
కారంబున నెదుర్చుచు నొల్లంబోయి యెక్కింతతడ వూరక నిల్చుచు నొకళ్ళొ
కళ్ళఁ బేరుకొని పిల్చుచు నిదిగో వ్రేసెదఁ దప్పించుకొనుమని హెచ్చరించుచు
నితరేతరబాహుబలంబులు సహింపకమచ్చరించుచుఁ బెల్లుమించినన్ బొగడుచుఁ
దల్లడించినన్ దెగడుచుఁ గాలసర్పంబులవలె బుసగొట్టుచు నేటిదరిచెట్టులు
నుగ్గునూచంబుగా మొట్టుచు భుజాస్ఫాలనంబు లాచరించుచుఁ గార్చిచ్చుల
హెచ్చునన్ గోచరించుచు ఖేచరులుమెచ్చ గ్రద్దతితనంబులన్ బెద్దతడవు గదా
యుద్ధంబు సేసి రయ్యవసరంబున. 246

తే. అలుక వహియించి కార్తవీర్యార్జునుండు
బాహుగదఁ బూన్చి గర్జించుపంక్తిముఖుని
యుర మొరయ నేయ నది యొప్పె నెఱుము కాల
మేఘమున మించుఁ గనిపించుమించుఁబోలె. 247

క. దనుజుఁడును గార్తవీర్యా,ర్జును నురమున మిడుంగుఱులు సెదరగ వై
చిన నది పర్వతమధ్యం,బున నూల్కొనునుజ్జ్వలోల్కపోల్కి వెలింగెన్. 248

వ. ఇవ్విధంబున. 249

ఉ. కొమ్ములగ్రుమ్ములాడుమదఘోరవృషంబులమాడ్కిఁ బోరుచో
నమ్మనుజేంద్రుఁ డుద్ధతి మహాగద వైచినఁ బంక్తికంఠువ
క్షమ్మది తాఁకి త్రుంగె వరశక్తి నడంగక వింటిబెట్టుదూ
రమ్మతఁ డేగి మూర్ఛ యడరన్ బుడమిన్ బడె వీతచేష్టుఁడై. 250

వ. అప్పుడు. 251

చ. గరుడుఁడు సర్పమున్ బొదువుకైవడి రావణు రాజు డాసి మున్
హరి బలిఁ గట్టివైచినక్రియన్ బటుపాశనిబద్ధుఁ జేసి ఖే
చరులు సుమావళుల్ గురియ సైన్యముతోఁ బురి కేఁగె నంత న
య్యు దరముచుట్టు ముట్టిరి ప్రహస్తముఖాసురరాజసైనికుల్. 252

చ. ఇటువలెఁ జుట్టు ముట్టుకొని యెక్కిడి కేగెదు రాజ నిల్వు మెం
తటిపని కైనఁ బద్మభవునాలవవాని గ్రహింపఁ గూడునే
తటుకున నీతనిన్ విడుము దర్పమునన్ విడవేని నేఁడు నీ
పటుభుజముల్ శరావళుల బ్రద్దలుసేయక రిత్త వోదుమే. 253

మ. అని కాలాభ్రము లభ్రమున్ బొదువున ట్లయ్యర్జునన్ గ్రమ్మి యు
క్కున నొక్కుమ్మడిఁ బ్రాసపట్టిసగదాకుంతాదిశస్త్రంబు లే
సిన నాతం డవి యెల్లఁ జే నొడిసి సుస్మేరాస్యుఁడై వారిమీఁ
దన వైవన్ గడు నొచ్చి విచ్చి చని రాత్మస్వామి చింతిల్లగన్. 254

కార్తవీర్యార్జునుఁడు చెఱఁబెట్టిన రావణునిఁ బులస్త్యుఁడు విడిపించుట

వ. అప్పుడు, 255

సీ. దశకంఠదర్పవేదండకంఠీరవ జయ జయ యని వందిజనులు వొగడ
రోదసీకుహరంబు భేదిల్ల సేనాముఖంబునఁ దూర్యఘోషంబు లెసఁగ
జంభారిమోళిల నచ్చరలట్లు గణికాంబుజాస్యలు దండలాస్యములు సలుప
ఫలముఖోపాయనంబులు దీవనలు నిచ్చి యెడనెడ బ్రాహ్మణు లెదురుకొనఁగ

తే. నఖిలశృంగారములు మించు నాత్మనగర,మంచితైశ్వర్యమునఁ బ్రవేశించి సౌధ
చారణస్త్రీలు ముత్యాలఁ జల్లుచుండఁ, గొలువుపకు నేగె జననాథకుంజరుండు,

తే. ఏఁగి పేరోలగమున దేవేంద్రవిభవ, మెసక మెసఁగంగ వసియించి యెల్లజనులు
వెఱఁగుపడ దైత్యుఁ జెఱసాల వేయఁబంచి, యంతిపురము ప్రవేశించె నర్జునుండు,

క. చుట్టతనంబునఁ బెద్దలఁ, బట్టి చెఱఁ బట్టినట్టిపాపంబున నే
డిట్టితి పనుచుఁ బౌరులు, దిట్టఁగఁ జెఱ నుండె నతఁడు దీనముఖుండై, 258

ఉ. అంతటఁ గొన్నినాళ్ళకు వియచ్చరు లంతయుఁ దెల్ప బౌత్త్రు వృ
త్తాంతము లెస్సగా విని దయాబ్ధి పులస్త్యమహర్షి సంయముల్
చింతల గొల్వ నింద్రపురి జేరెడుధాతవిధాన నద్ధరా
కాంతుని వీటి కేఁగి కుతుకం బెసఁగన్ మొగసాల నిల్చినన్, 259

మ. జనపాలున్ గని ద్వారపాలురు పులస్త్య బ్రహ్మ విచ్చేసినాఁ
డని విజ్ఞాపనమాచరించుటయు నర్ఘ్యాద్యంచితద్రవ్యముల్
గొని ప్రాగ్భాగమునన్ బురోధ నడువన్ గోధిస్ఫురత్పాణియై
చని యమహాత్మునికి మ్రొక్కి యర్హగతిఁ బూజల్ సేసి భక్త్యున్నతిన్, 260

శా. ధన్యుంమన్యహృదబ్ధుఁడై యతని నాస్థానస్థలిన్ జేర్చి మూ
ర్ధన్యుం డున్నతభద్రపీఠి నిడి యుద్యత్ప్రీతిమన్ బల్కె స
మ్మాన్యుం బయ్యెఁ గులంబు శ్రీలు వెలసెన్ మాహిష్మతిన్ నే నసా
మాన్యప్రాభవశాలి నైతి మిము సంభావించి సేవించుటన్, 261

ఉ. వీరు తనూభవుల్ హితులు వీర లమాత్యులు వీరు బాంధవుల్
వీరలు వీరు సద్భటులు వీరలు నేనును నిక్కువంబుగా
మీరు గణించినట్టి పను లెల్లమ జేసెద మానతియ్యరే
కారుణికాగ్రగణ్య యని గౌరవ మేర్పడ విన్నవించినన్, 262

పంచచామరము—

పులస్త్యమౌని సంతసిల్లి భూతలేంద్రుతో ననున్
బలీ నృపాల నీప్రియోక్తి భక్తియుక్తశక్తియున్
దలంప నద్భుతంబు లత్యుదాత్తభోగసంపదన్
నిలింబ నాథు మించి తీవు నీకు సామ్య మున్న దే, 263

చ. బలియునిఁ బంక్తికంధరునిఁ బట్టితి వం చొకవింత గాఁగ నీ
బలము నుతింప నేల ప్రతిపక్షుఁడు నిన్నదిరించి క్రమ్మఱన్
గలఁడె మహానుభావుఁడ వగణ్యగుణాకర మాకుఁ బ్రీతిగాఁ
బలికినయట్లు యద్దనుజు బంధవిముక్తునిఁ జేయవే యనన్. 264

క. జనపతి యలరుచు మీపని,చినపని గావించుకంటె శ్రేయము గలదే
యనిదశముఖు విడిచి ప్రియం,బున నాతని సత్కరించె భూషాదులచేన్. 265

ఆ. సత్కరించి వహ్నిసాక్షికం బగుసఖ్య, మాచరించి పనువు నధిపు నెంచి
పౌత్త్రునూఱడించి పరమేష్ఠిసుతుఁ డేఁగెఁ బంక్తిముఖుఁడు నెలవుఁ బాసి చనియె.

క. చని తలసేనల మున్నిడు,కొని యెదురుగ వచ్చుమంత్రికోటుల హర్షం
బున నాదరించి వారి,చ్చినపుష్పక మెక్కి దనుజశేఖరుఁ డవలన్. 267

వాలి రావణాసురుని గర్వంబణంచి పరిభవించుట

శా. దుష్కాంతుల్ వివరింపఁ గ్రమ్మఱ మదాంధుం డై నృపాలచ్ఛటా
శుష్కారణ్యదవాగ్ని తేజమున నెచ్చో నైనఁ గ్రీడించుచున్
నిష్కారుణ్యమునన్ ధరాజనుల హానిన్ జెందఁగాఁ జేయుచున్
గిష్కింధాపురి కొక్కనాఁడు వడి నేఁగెన్ వాలతోఁ బోరఁగన్. 268

క. ఏఁగి పురద్వారము బి,ట్టాఁగి నిలిచి తన్నుఁ జూడ నడవిదిరుగుడుల్
మూఁగికొన గగన మట్టిటు, గాఁగ లయాంబుదములీల గర్జించుటయున్. 269

క. ఆరవము విని యశోజిత, తారుఁడు తారుఁ డరుదెంచి దశముఖుఁ గని యే
మీ రావణ నీవచ్చిన, కారణ మెఱిఁగింపు మనిన గర్వమున ననున్. 270

క. వాలి మహాభుజవిక్రమ, శాలి యనఁగ నాలకించి సమరక్రీడా
భీలతఁ జూపఁగ వచ్చితి. నాలస్యం బేల పనుపు మగచర యతనిన్. 271

ఉ. నా విని తారుఁ డిట్లనియె నవ్వుచు ఏ విది యేమి వెఱ్ఱి నే
రావణ వాలితోడ బవరం బొనరింపఁగ నెవ్వఁ డోపుఁ బో
మ్మావొకరుండ వేల పరమేశ్వరుఁ డైన నెదిర్చి నిల్వ లేఁ
డీవణ కాతనిన్ దొడరి యెందఱు నొచ్చిరొ నీ వెఱుంగుదే. 272

చ. వనచరనాథునిన్ దొడర వచ్చినశూరులకీకసాసళుల్
గను మదె ప్రోవు లై గిరులకైవడి నున్నవి దానవేంద్ర నీ
వును జనువాలిమీఁద నసువుల్ భరియింపఁగ నొల్లవేని నా
యన యిపు డేఁగిగాఁడు చతురబ్ధుల స్నానము లాచరింపఁగన్. 273

వ. అని యంత నిలువక. 274

సీ. మహితాహిగుణవేష్ట్యమానోరుమంథానమహీధరోన్మథితోర్మిమాలి వాలి
మానావిముఖదైత్యమానాననప్లావ కేళిభీషణదావకీలి వాలి

పదఘట్టనోద్భగ్న పాదపాదపశిలోజ్జ్వలశృంగశతసప్తశైలి వాలి
వజ్రధ్వజోత్తాలవాలవిక్షేపణోత్పాతితనక్షత్రపాలి వాలి

ఆ. యట్టివాలిఁ దొడరి యమృతంబు ద్రావిన,వారి కైన బ్రతుకవచ్చునోటు
కాదు కూడ దతనికయ్యంబు వలెనన్న, నిపుడె దక్షిణాబ్ధి కేఁగు మనిన. 275

క. వత్తారుని భర్జించుచుఁ, గొ్రత్తలు వింటిమి మతేమి కో్రతులపురి నం
చెత్తినమదమున దనుజకు,లోత్తముఁ డాక్షణమ దక్షిణోదధి కరిగెన్. 276

వ. అరిగి తత్ప్రదేశంబున. 277

సీ. అతులితానంతపథాగ్రాంతశ్రాంతుఁడై ధరణికి దిగినమార్తాండుఁ డనఁగ
నుత్తరదిశ మాని కొంకవేడుకకు దక్షిణాశఁ జేరినకాంచనాద్రి యనఁగ
ననవరతాంబుపానాయాసమునఁ దీర మాశ్రయించినబాడబాగ్ని యనఁగ
గరచరణాదికాంగములతోఁ గపిరూపు దాల్చినయామ్యప్రతాప మనఁగ

తే. దుర్నిరీక్ష్యప్రభావంబుతో నుదగ్ర,తనువుతోఁగీలికాభీలతరలవాల
వల్లితోశోణముఖవైభవంబుతో న,వంధ్యగతి సంధ్యవార్చునవ్వాలిఁ గనియె.

మ. కని శాఖామృగమాత్రుఁ గాఁ దలఁచి రక్షస్స్వామి యయ్యింద్రపు
త్త్రుని వచించి గ్రహింప నెంచి తమమంత్రుల్ దవ్వునన్ నిల్చిక
న్గొనఁ దా నొక్కఁడ పుష్పకంబు డిగి యందున్ సద్దు గాకుండ నొ
య్యన పాదంబులు పెట్టుచున్ వెనుకయై యంతంత నే తేరఁగన్. 279

చ. పదముల చప్పుడింత చెవిఁ బాఱినఁ గన్నులు విచ్చి వాలి గన్
తుదలనె వానిఁ గన్గొని ననుం గపటంబునఁ బొంచి పొంచి ప
ట్టెద నని రావణుండు నిగిడెన్ వడి వీనిభుజాంతరంబునన్
బొదివి చతుఃపయోధులను ముంచెద నంచు జపించు చున్నడన్. 280

మ. చరణాగ్రంబుల దిన్నగా నడిచి పశ్చాద్భాగమున్ జేరి యా
శరుఁడున్ మస్తము లోరఁ జేసికొని హస్తంబుల్ పయిన్ జాఁచినన్
హరి దంతిన్ గ్రహియించునట్లు ప్రబలుం డవ్వాలి బల్సందిటన్
శిరముల్ ప్రక్కలు బాహుపంక్తు లిఱికించెన్ జండసత్త్వంబునన్. 581

ఉ. ప్రక్కలఁ జక్కగా నదిమి బాహుశిరఃప్రముఖాఖిలాంగముల్
మిక్కిలి నొవ్వఁ జేయుచు నమేయబలంబున వాలి మింటికిన్
గ్రక్కున నుద్గమించెఁ గన్గొని వేల్పున సిద్ధసాధ్యుల
మ్మక్క మహాపరాక్రమసమగ్రుఁ డింతం డని సంస్తుతింపఁగన్. 282

ఆ. ఇటుల యుద్గమించి యింద్రుని గారాబు,పట్టి చిలువ నొడిసి పట్టి పఱచు
పన్నగారిదారిఁ బశ్చిమాంబుధిఁ జేర, నరుగ నంతలోన నద్భుతముగ. 283

శా. ఆకాశంబున కడ్డ మేఁగిన ప్రహస్తాద్యాసురామాత్యుల
ప్పాకారిప్రియసూతివాలజనితప్రత్యగ్రఝంఝానిలో

ద్రేకం బోర్వక తూలికల్ చెదరురీతిన్ మేఘముల్ విచ్చి చీ
కాకై పాయెఁ జోక నొచ్చి చని రాకంపింప సర్వాంగముల్. 284

క. తోయదముఁ గొనిపోయెడు, వాయువువలె వాలి పంక్తివదను నిటుల కొం
పోయి వడిఁ బశ్చిమాంబుధి, తోయముల మునింగి నియమధూర్వహమతి యై.

చ ఇరవుగ నిప్పయోధి ఘటియింపఁ గలట్టి క్రియల్ ఘటించి యు
త్తరజలరాశికిన్ జని యథావిధిఁ దానముఁ జేసి పంక్తికం
ధరు లలవోక సందిటను దాల్చియె తూరుపువార్ధిఁ జేరి యం
దురుజపఃష్ఠ లెల్ల నియమోన్నతిఁ దీర్చి యివ్విధంబునన్. 286

మ కృతకృత్యుం డయి యింద్రనందనుఁడు కిష్కింధాపురోద్యానప
ద్ధతిఁ బ్రాపించి భుజాంతరంబున మహాదైన్యందెతో వ్రేలున
ద్దితిజాధీశ్వరు నందు వైచి నగుచున్ దేవారి హా యెప్పు డం
చతనిన్ జూడనివానియట్లడుగ వీతాహంక్రియాద్ధత్యుఁ డై. 287

మ. తను వాద్యంతము చెమ్మరింప భయగాద్గద్యంబు గాన్పింపఁగ
న్గొనలన్ బాష్పము లావరింప వడఁకున్ దోడ్తోఁ బ్రవర్తింప బో
రున నిట్టూర్పులు మించ లేచి దనుజేంద్రుం డంతఁ దాఁ గ్రమ్మఱన్
జననం బొందితి నంచు నెంచి యనియెన్ శాఖామృగస్వామితోన్. 288

చ. బలియుఁడ వైన నీవె నిరపాయదయాఢ్యుఁడ వైన నీవె ని
శ్చలమతి వైన నీవె విలసద్ధృతి వైనను నీవె కాక నీ
కిల నొకరుండు సాటి యగునే సుసనాథకుమార నిన్ను నేఁ
దెలిసితి నేఁడు నిక్కముగఁ దీఱె మదీయమదాంధకారముల్. 289

శా. కైలాసం బగలించి శంకరునిచే ఖడ్గంబుఁ బ్రాపించితి
క్ష్వాలశ్రేణిఁ గలంచి మించిప నన్ గఠాంతరాళంబునన్
దూలంబున్ బలె వ్రేలఁ జేసితివి నీదోశ్శక్తిమోప్రిలన్ వృథా
స్థూలం బయ్యె మదీయశౌర్య మఖిలస్తుత్యప్రభానోదయా. 290

చ గరుడురయంబు మానసము గాంచినవేగము చండమారుత
త్వరయు భగజ్జవంబున లవంబున కైనను సాటి వత్తునే
సురగరుడోరగాసురులఁ జూచితి నీదృశ బాహువిక్రమ
స్ఫురణ లెఱుంగ సత్య మిది స్తోత్రము గాదు ప్లవంగపుంగవా. 291

ఉ. అన్నవు నీవు భానుసుతు నట్టుల నేనును గూర్మితమ్ముఁడన్
నన్నుఁ గృపన్ గనుంగొనుము నాధన మంతయు నీది నీవు నే
నెన్నఁటి కిట్లు చెల్మి వహియించియె యుండుద మన్న నింద్రజుం
డన్నరభోజితోడ నపు డట్టులె సఖ్యము సేసి వేడునన్.

క. బాంధవుఁ డగునాతనిఁ గిష్కింధకుఁ, దోడుకొని పోయి స్నేహమున జగ
ద్బాంధవసుతుఁ జూచినగతి, బంధురమతిఁ జూచి మిగుల బహుమతి సేసెన్.

క. మాసము నారత వచ్చుట, మాసము వసియించి మిగుల మైత్రియుఁ గని య
య్యాసురపతి సత్కృతుఁడై, యాసురపతిసుతుఁడు వసుప నరిగె నృపాలా. 294

వ. అని పలికి యగస్త్యమునిశేఖరుండు రఘువీరశేఖరునకు వెండియు నిట్లనియె 295

మ. చతురంభోధుల దైత్యు ముంచిన భుజాశౌర్యాఢ్యు నవ్వాసవిన్
హతుఁ గావించితి వొక్కటూపున సమిత్రామాత్యపుత్రంబుగాఁ
గృతవీర్యాత్మజుఁ ద్రుంచివైచిన త్రిలోకీవర్ణితున్ రేణుకా
సుతు నిర్జించితి వెంచ శక్యమె నినున్ క్షోణీసుతాధీశ్వరా. 296

క. విను మవ్వాలికథ యిటువలె, దనుజుఁడు కిష్కింధ వెడలి తనసహజమదం
బున మును పటివలె నృపతుల, నని నెంచుచు ధరఁ జరించు నక్కాలమునన్ 297

రావణునకు నారదసందర్శనంబగుట

శా. సర్వాంగీణవిభూతికాంతులు శరచ్చంద్రస్ఫురచ్చంద్రికా
నిరాఘాంబుఁ గనన్ జటల్ భుజగమాణిక్యచ్ఛటల్ నాటఁగా
సర్వజ్ఞత్వము సార్వకాలము రహించన్ మించు దేవర్షి యం
తర్వాణిస్తవనార్హకీర్తి యెదురైనన్ దైత్యుఁ డుప్పొంగుచున్ 298

ఉ. దండము పెట్టి సేమమె కదా యని మేపరియయ్యె వారి కెం
దుం డిపు డెందుఁ బోయెదరొ యోజన లేమి విశేష మెద్ది బ్ర
హ్మాండమునందు మీకుఁ దెలియన్ బడకుండునె సర్వమున్ ధరా
మండలనాథులన్ గెలుచుమద్భుజశౌర్యము మెచ్చ వచ్చునే. 299

వ. అనినఁ జతురవచనావిశారదుండగు నారదుండు నీరసపథంబునన్ జను
పుష్పకంబు నిలుపు మని నియమించి యతనితో ని ట్లనియె. 300

మ. యశమున్ దేజము బాంధవప్రియము ధైర్యైశ్వర్యయిల్ గన్ననీ
కుశలం బేవలఁతున్ శుభంబె కద నీకున్ రాక్షసాధీశ యీ
దృశశౌర్యాఢ్యుఁడ నీవు మానవులతో నేవేళఁ బోరాడఁ గాఁ
గృశతన్ బొందె మదీయకౌతుక మదేమీ యన్న వాక్రుచ్చెదన్. 301

క. పిచ్చుకపయి బ్రహ్మాస్త్రము, విచ్చలవిడి నిగుడఁ జేయువిధ మింతె కదా
మచ్చరము మనుజతతిపైఁ, దెచ్చుక పోలియింప నీవు దిరుగుట లెల్లన్. 302

మ. అకటా విష్ణుని గెల్చుటో జముని బాహాశక్తి మాయించుటో
సకలాదిత్య వినాశముల్ సలుపుటో శక్రున్ నివారించిటో
వికటవ్యాధిజరావికారకృశులన్ విభ్రాంతులన్ మర్త్యులన్
బ్రకటక్రోధమునన్ జయించిన వికారం బంధరే మాదృశుల్. 303

క. సామజరాజము దోమల,తో మార్కొని పోరునటుల తోఁచెన్ మనుజ
స్తోమముతోఁ దార్కొని సంగ్రామము నీ వాచరింపఁగా గనుఁగొన్నన్. 304

మ. వర మబ్జాసను వేఁడినప్పుడును దేవశ్రేణులన్ గాని నే
నరులన్ వానరులన్ గణింప ననవే నాయంబె భీతాత్ముఁడన్
బరివేధించుట మాఱొకానన్, వలసినన్ పాతాళవాసుల్ ఫణా
ధరులున్ దైత్యులు లేరె వారసదులే దైతేయవంశాగ్రణీ. 305

వ. అని మనుజహితార్థియై రావణునకు రసాతల జయోద్యోగంబునందు బుద్ధి
పుట్టించి యన్నలువపట్టి యంత నిలువక. 306

తే. ఇది హితంబుగ నూహించి యింక మనుజ. కోటిపై ధాటి చూపక నేఁటినుండి
చనుము పాతాళవాసుల సంహరింప. నీగెలుపుగెల్పు గాదు దైత్యేంద్ర యనిన.

ఉ. నారదుమోముఁ జూచి యెలనవ్వునఁ బంక్తిముఖాసురుం డనున్
మీరు మనుష్యకోటులకు మేలు దలంచితి రేమొ మంచిదే
శూరులు భీరులన్ దొడరి శూరతఁ జూపినఁ శూరుఁ డందురే
భూరిగుణాభిరామ తగుబుద్ధి గణించిన మాన వచ్చునే. 308

మ. బలిసద్మంబున, కేఁగి తొల్త బలిశుంభద్గర్వమున్ మాన్చి దై
త్యులయౌద్ధత్య మడంచి భోగివరులన్ దూలించి వత్తున్ రసా
తలయాత్రానుమతిప్రదానము మునీంద్రా యిచ్చితే యన్న నం
దుల కానందముఁ బొంది పద్మజునిపుత్త్రుం డిట్లనున్ గ్రమ్మఱన్. 309

మ. అల వృష్ణాంగ రసాతలాధిపులబాహాటోపముల్ మాన్పగా
వల తేనిన్ దొలుతొల్త సంయమనిత్రోవన్ బొమ్ము నీ రాక కు
మ్మలికన్ జెంది జముండు మాఱొకనిన సమ్మర్దంబుగా నచ్చటన్
గలుగున్ బోరతనిన్ జయించి యశమున్ గైకొమ్ము నా మెచ్చుచున్. 310

ఉ. దేవమునీంద్ర మంచియుపదేశ మొసంగితి రంతకాది ది
గ్దేవతలన్ దురంబునను గెల్వఁ బ్రతిజ్ఞ యొనర్చినాఁడ ము
న్నావిధ ముచ్చరింప హిత మయ్యె జయింతు నవశ్య మాతనిన్
దీవన లిచ్చి మీ రిపు డతిప్రమదంబున వీడుకొల్పుటన్. 311

క. పనివినియెద నని నారద,మునికిన్ వినియోక్తియుక్తి మ్రొక్కి దశాస్యుం
డనుమతిఁ గొని జము గెల్వఁగఁ, జనియెన్ బలకలకలంబు చదలన్ బొదలన్.

నారదుండు యమునిం జూడఁ బోవుట

ఉ. నారదుఁ డంత నిట్లని మనంబున నెంచె దశాస్యుఁ డెంతయున్
ఘోరుఁడు మూఁడులోకములకున్ వెత సేయఁగ బూనుకొన్నవాఁ
డీరస మెక్కు డంతకుఁడు నింతట నంతట రిత్త వోవునే
పోరలు పోరు పోరు గని వేడ్క యొనర్చెదఁ గన్నుదోయికిన్. 313

చ. యమునకుఁ దాన పెద్దయముడై భయ మొందక రావణుండు సం
యమనికిఁ బోయె నింక నెటులైనను మంచిది మర్త్యకోటిబ

న్నము గడతేజ నింతటఁ గనాఁటి వేల్పులమీఁదఁ జూపువి
క్రమ మది మేలు గా దయినఁ గన్గొని మెచ్చక పోవ వచ్చునే. 314

ఉ. ఇచ్చట దామసింపఁ దగ దిప్పుడె యాతని కివ్విధంబు వా
క్రుచ్చెద నంచు నారదుఁడు గొబ్బున సంయమనీమహాపురిన్
జొచ్చి చిరత్న రత్నమయశోభితదివ్యసభాంతరంబులో
నొచ్చము లేనికల్మిఁ గొలు వున్నజమున్ గని చేరఁ బోవఁగన్. 315

సీ. కణ్వగార్గేయమార్కండేయ లోకవంక సముచితస్మృతి వివాదములు సలుపఁ
దమరు దెచ్చిన ప్రాణితతుల ముందట నుంచి యెడనెడఁ గింకరుల్ హెచ్చరింప
నెవ్వరెవ్వరి నొందు మెందెందుఁ బోదు మంచాకృతుల్ గనియామయములువ
గవిలెలో నున్నప్రకారానఁ బ్రజపాపపుణ్యముల్ చిత్రగుప్తుండు దెలుప[లుకఁ

తే. ధర్మపీఠంబునను గాలదండమృత్యు
సహితుఁడై నిండుకొలు వుండి సకలలోక
వంద్యుఁ డాతండు సురమౌని వచ్చురాకఁ
గాంచి యెదురేఁగి మ్రొక్కి యర్ఘ్యం బొసంగి, 316

ఆ. ఉన్నతాసనమున నునిచి పూజలు సేసి, కుశల మడిగి ప్రియముఁ గూర్చి యిచట
కేఁగుదేర నేమి హేతువు మునినాథ, తెలుప వలయుననినఁ బలికె నతఁడు. 317

మ. నిఖిలస్తుత్యభుజప్రతాపనిధివౌ నీమీఁద దండెత్తి వ
చ్చె ఖలుండైన దశాననుం డతనితో సిద్ధంబు యుద్ధం బగున్
శిఖరిన్ మేషము దాఁకి కుందుగతి నీచే వందురున్ సంగరో
న్ముఖభావంబు వహింపు మన్న నగి యంభోజాప్తపుత్త్రుం డనున్. 318

ఉ. మేలు మఱేమి మాపురముమీఁదికి రావణుఁ డేగుదెంచినన్
జాలు భవత్ప్రసాదమున శౌర్యగుణంబు ఫలింపఁ జేసెదన్
గాలుని కాలదండ మెఱుఁగండొకొ మృత్యువుఁ జెంద వాసికిన్
గాలము దగ్గఱించె నది గానియెడన్ మది నిట్టు లెంచునే. 319

క. మంచిది రానిం డంతయుఁ, గాంచెద రీమునులు మీరు గర్వోక్తులు భా
షించఁ బనియేమి యంచు స, మంచితధైర్యమున నుండె నట దశముఖుఁడున్.

రావణుఁడు సంయమునిపై దండెత్తుట

చ. హాలహాలతీక్ష్ణభంగులు లయాంబుధర ప్రతిబింబరూపముల్
ప్రళయసముద్రఘోషములు బాడబకీలల నేలు తేజముల్
వెలయ మహోగ్రరౌద్రములు వింతలుఁ గాఁ దగువీరరాక్షసుల్
గొలువఁ బరేతరాజపురగోపుర ముద్ధతిఁ దాఁచి వేడుకన్. 321

ఉ. ఆయతదివ్యపుష్పకమహాప్రభ లాసిరయాంధకారమున్
ద్రోయ దశాస్యుఁ డయ్యెడఁ గనుంగొనియెన్ భటకోటి గత్తులన్

గోయఁగ వ్రేయఁగాఁ దశలఁ గొట్టఁగఁ దిట్టఁగ బెట్టు వేదనల్
సేయఁగ జిక్కి స్రుక్కి వెతఁ జేష్టలు దక్కి శపించు ప్రేతలన్. 322

సీ. ఉక్కుకోఱల కుక్క లొక్కింత మర్మముల్ వట్టి తీయఁగ మొఱల్ వెట్టువారి
గొప్పనిప్పులయేటఁ గూల్చి పోనీయక పొదివి యమ్ముల నేయఁ బొరలువారి
నెత్తురు చీము నిండినకూపముల వ్రాలి పురుగు లంగముఁ దొల్వఁ బొగులువారి
గత్తులఁ గోసినకాయముల్ క్షారవాహినుల ముంపఁగ బెట్టు పనవువారి
తే. బిట్టుగాలినపెనములఁ బెట్టి వేఁప, మిట్టిపడి యట్టె మూర్ఛిల్లునట్టివారిఁ
దప్తతైలకటాహపాతమున శోక, తప్తులదువారిఁ జూచె నద్దశముఖుండు. 323

సీ. పక్షపాతులుఁ గూటసాక్షులు ననృతోక్తిపరులు రౌరవబాధ పడెడువిధము
కులహంతలును భ్రూణగోఘ్నులు నుచ్ఛ్వాసనిరోధకంబునఁ బడి రోఁజువిధము
బ్రహ్మహంతయు సురాపాని స్వర్ణస్తేయి సూకరంబునఁబడి స్రుక్కువిధము
స్వగురుతల్పగుడును స్వసృగామి నృపహంత తప్తకుంభికఁ బడి తలఁకువిధము
తే. కూఁతునుం గోడలిని బట్టుకొన్న చెడుగు
లురు మహాజ్వాల వ్రాలి బిట్టొఱలువిధము
దగనిమగువలఁ గవయుపాతకులు లవన
యాతనలఁ గూలువిధ మతఁడచటఁ జూచె. 324

సీ. శ్రుతికి వేదంబు సెప్పెడి దూబ వేదనిందకుఁడు విమోహపాతంబు గనుట
నతిథుల వృద్ధుల వరయ కన్నముఁ దిన్న పాపకర్ముఁడు కృమిభక్షి యగుటఁ
గ్రతువు సేయఁగ నాసకతన నసద్గ్రాహి యగువాఁ డధోముఖుడై యొఱలుట
బ్రాహ్మణుం డయ్యు బేరము లాడుదుర్జాతి యంధకూపంబున నవశుఁ డగుటఁ
తే. బర్వగామియు గృహదాహి బంధురోధి
వైతరణిఁ గూలి రాలుట వనము నఱికి
వైచినదురాత్ముఁ డసిపత్త్ర వనిఁ దొరఁగుటఁ
జూచి దశకంధరుఁడు దల లూచి మఱియు, 325

సీ. నవరత్నమయభూషణములఁ బూనినవారి దివ్యయానము లెక్కి తిరుగువారి
వికచమందారమాలికలు చుట్టినవారిఁ దెలిగొడుగులనీడ వెలయువారి
మృగమదశ్రీగంధమిళితాంగు లగువారి వీణాదిగానముల్ వినెడివారి
నచ్చరల్ గొలువఁ గొల్యై చెల్వుఁగనువారి మేలిమచ్చులమీఁద మెలఁగువారిఁ
తే. చంద్రు సౌమ్యంబు తపను తేజంబు మరుని, చెలువమింద్రుని భోగంబు శివుని విభవ
మాని భద్రాసనస్థులై యున్నవారి, ధార్మికులఁ జూచె నొకవంక దశముఖుండు.

ఆ. చూచి నేను మొదటఁ జూచినవారిక, య్యెడ లోనగ్చి వీరి కధిక సౌఖ్య
యుక్తి మెలఁగఁ జేసె నోహో యముఁడు పక్ష, పాతియలుచుఁ బలికి పఙ్క్తిముఖుఁడు.

చ. పురుషుఁడు కర్తయే దురితముల్ సుకృతంబు నొనర్పఁ గర్త యో
క్కరుఁ డది నీవు సేయు మనఁగా గద కర్మతుఁ డౌ స్వతంత్రతా

విరహితులఁ వృథా పరిభవించెద రిఖలు లంచు యామ్యకిం
కరుల నదల్చి రావణుఁడు గాఢకృపఁ విడిపించెఁ జేతలన్ 328

క. భయపడునిరయస్థులఁ గని, దయ యనుపే రెఱుఁగనట్టి దశకంఠునకే
దయ పుట్టె నన్న వారల, దయినవిపద్దశఁ దలంప నలవియె యధిపా. 329

రావణుఁడు యమునిభటులఁ బరిభవించుట

ఆ. ఇటుల నిరయగతుల నెల్లవిముక్తులఁ, జేసి వారు హాయి నెంది పొగడ
విక్రమింపఁ గడఁగువింశతిభుజుఁ జూచి, శమనభటులు నీరసమునఁ గెరలి. 330

మ. పరిఘాసిక్షురికాపరశ్వధగదాప్రాసాదనానాయుధో
త్కరముల్ పూని దశాస్యుపుష్పకముమీఁదన్ బెల్లు గావించి హుం
కరణంబుల్ కఠినాట్టహాసములు టంకారధ్వనుల్ మీఱ భీ
కరులై యొక్కట జుట్టు ముట్టుకొని మార్గంబున్ నిరోధించినన్. 331

మ. దనుజాధీశుని మంత్రు లజ్జమునిభృత్యశ్రేష్ఠులన్ బిట్టు మా
ర్కొని తత్సాధనముల్ దళించుటయు సక్రోధాత్ములై శూలముల్
గొని వారున్ బ్రతిపక్షసైనికులవక్షోదేశముల్ గ్రుమ్మియా
ర్చిన నీలాచలనిర్ఝరంబులనఁ జాఱెన్ గ్రొత్తనెత్తురుల్. 332

క. నెత్తుట జొత్తిల్లియుఁ బలు, మొత్తము లై రాక్షసులు జమునిభృత్యులకున్
జిత్తమ్ముల నుత్తలమున్, దత్తఱమును హత్తుకొన రణంబులు సేయన్. 333

చ. సమముగఁ బోరునద్దనుజసైనికులన్ దెరలించి కింకరో
త్తములు పయోదముల్ సలిలధారలఁ గాటుకకొండఁ గప్పుచం
దమున దశాస్యుమేను శరధారలఁ గప్పిన పుల్లకింశుక
క్రమమున రక్తసిక్తుఁ డయి క్రౌర్యము శౌర్యము ధైర్యమున్ దగన్. 334

చ. ఇరువదిచేతులన్ వివిధహేతితతుల్ గొని యొక్క పెట్టు కిం
కరులపయిన్ నిగిడ్చెదఁ గకాపికలై రొకకొంద ఱందు నొ
చ్చిరి యొకకొంద ఱంత హతశేషులు క్రమ్మర డాసి పంక్తికం
ధరుమెయి ముంచి రస్త్రములఁ దమ్మశఁ డద్భు మంది చూడఁగన్. 335

క. ఇక్కైవడి రక్కసునకు, వెక్కసమునఁ దొడరు జమునివీరభటులతో
నుక్కున మార్కొని పోరఁగ, నొక్కరుఁడున్ గలుఁగఁ డసురయోధులలోనన్

ఉ. అప్పుడు రావణాసురుఁడు యామ్యభటాస్త్రపరంపరల్ దనున్
గప్పినఁ గంకటం బవిసి గాత్రము ఛేదిల నొచ్చి కన్నులన్
నిప్పులు కుప్పలై తొరగఁ నేలకు డిగ్గి తదీయశౌర్యముల్
దెప్పర మైన సైఁపక వడిన్ విలుపూని గుణంబు దీటుచున్. 337

మ. తపనాదిగ్రహముల్ కదధ్వగతిఁ జెందన్ వేలుపుంబెద్ద మి
ట్టిపడన్ భోగివరుండు డీలుపడ దంష్ట్రిస్వామియున్ ద్రెళ్ళ స

స్ఫోటోఘముల్ గలఁగన్ గులాద్రులు చలింపన్ నారకుల్ డుల్లఁ బా
శుపతాస్త్రం బరివోసి యంతకభటుల్ మ్రకన్ బ్రయోగించినన్. 338

మ. బహుళక్ష్వేళబహులోమరంబులు బహుప్రాసాదిశస్త్రంబు ల
గ్నిహనీయాస్త్రమునన్ జనించి పొగలున్ మంటల్ ఘులంగన్ మహా
గహనంబున్ దహియించుదావశిఖరేఖన్ మిత్రభూభృత్యులన్
దహియించెన్ నిమిషంబులో భువన మత్యాశ్చర్యమున్ బొందఁగన్. 339

తే. ఇట్టుల యమభటకోటుల నేపడంచి
చట్టుల మగు తచ్ఛరం బుపసంహరించి
పురము లేర్చిన ఫాలాక్షుఁ బోలి యట్టు
లెప మొనరించె నతఁడు సంయమని బెదర. 340

ఉ. ఇంతయుఁ జూచుచున్న భటు లేఁగి కృతాంతునితోఁ బరాకు దు
ర్దాంతపరాక్రమక్రమధురంధరుఁ డద్దశకంధరుండు నేఁ
డెంతయు మించి పాతకుల నెల్ల విముక్తులఁ జేసి యుద్ధవి
భ్రాంతులు గానికింకరులఁ బాశుపతంబునఁ ద్రుంచినాఁ డనన్. 341

క. కటకటు లదరఁ బటుభ్రూ, కుటి నిటలస్థలి నటింప గొప్పమిడుఁగుఱుల్
చిటచిట, గన్నులఁ జెదరఁగ, గిటగిట రదనములు బెట్టు గీటుకొని క్రుధన్. 342

క. భూరిగుండ్ల శమనుఁ డుఱుక, తేరకు మద్వీరభటులఁ దెగటార్చిన య
వైరి నికన్ దెగఁ జూచెద, సారథి మనరథముఁ దెమ్ము చయ్యన ననఁగన్.

యముఁడు రావణునిపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట

క. ఘోరంపులట్టుకచాయల, వారువములు గట్టి మహిషపర కేతువు సె
ల్వారఁ సమకట్టి తేరా, సారథి గొని తేర నెక్కె సంరంభమునన్. 344

సీ. క్రోధపావకుఁ డుండుకుఁడంబు లన నేత్రగోళముల్ మంటలఁ గ్రుమ్మరింపఁ
గులిశంబుచతురాకృతులఁ గాంచె నా మించుదంష్ట్రిలఁ గలిసి వక్త్రంబు వెలుఁగ
ద్వాదశద్వాదశాత్మక తేజ మొక్క పైనగతి దుర్నిరీక్షప్రకాశ మెసఁగఁ
బ్రళయకాలాభీలపాథోధరములీలఁ తాళమహోత్తాలతనువు గ్రాలఁ

తే. గాలదండంబు పాశంబుఁ గాలమృత్యు
నగ్నిమయముద్గరముఁ దక్కనాయుధములు
మూర్తులు ధరించి నిజరథంబున వెలుంగ
దశముఖునిమీఁది కరుదెంచె దండధరుఁడు. 345

వ. అప్పుడు. 346

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుపగిది భూరిప్రభారాజితం బగు దివ్యరథముఁ జూచి
సంవర్తసమయప్రచండానలజ్వాలలం బూను కాలదండంబుఁ జూచి
కాలపాశంబు ముద్గరముఁ గైకొని మోరిలఁ దులకించుకాలమృత్యువును జూచి
కల్పాంతభైరవక్రౌర్యం బకాలంబునందెచూపఁగఁ బూను యమునిఁజూచి

తే. యతనిచూకారమును జూచి యదరిబెదరి, బెదరి పదములుఁదడబడ నుదరిపాటు
గదురఁబదురుచు నెదఁదాల్మి గుదురు వఱుపఁ, జాల కసురులు పఱచిరి తెన్గోకుతిలఁ

చ. సహచరహుంక్రియోగ్రమహిషప్రవరోత్కరకంఠఘంటికా
బహుళఘణంఘణధ్వనులు పార్శ్వసమాగతకింకరాగ్రణీ
కహకహఘోషముల్ తురగకల్పితహేషలు చండమారుతో
పహతపతాకికార్భటు లభంగురచక్రరవంబు లొప్పఁగన్. 348

రావణుఁడు యమునితో యుద్ధము సేయుట

చ. నిమిషములోన నిట్లు రజనీచరముఖ్యునిఁ జేరవచ్చి సం
యమనివిభుండు శూలముసలాసిగదాప్రముఖాయుధంబులొ
క్కమొగినిగిడ్చి పేరలుక గన్పడ నార్చిన రావణుండు దై
ర్యమహిమ నోర్చి వజ్రశితాశుగకోటుల ముంచె నాతనిన్. 349

శా. ఆయస్త్రాంధతమిస్రమర్కజుఁడు మధ్యాహ్నార్కచందంబునన్
బాయన్ ద్రోచి సహస్రబాణముల నప్పౌలస్త్యు నొప్పించినన్
గాయం బంతయు నెత్తుటన్ దడియ నాకంపించియున్ గిన్కఁ దై
తేయస్వామి పిఱిందికిన్ జనక యద్వ్యక్తిన్ జముఁ జూచుచున్. 350

శా. బాహాస్ఫాలన మాచరించి దశచాపజ్యాళి మ్రోయించి శౌ
ర్యాహంకారత మించి హుంకృతుల బ్రహ్మాండంబు భేదించి యు
త్సాహశ్రీ వహియించి తూపు లరిమీఁదన్ నించి నొప్పించి స
ప్తాహోరాత్రము లొక్కచందమునఁ బోరాడెన్ సమానోద్ధతిన్. 351

వ. ఇవ్విధంబువ. 352

మ. తనతో జోడయి పోరు రాక్షసుని దోర్దర్పంబు సైరింపక
య్యినజుం డేకశరాసుఁ డయ్యుఁ బదివే లేసెన్ శితాస్త్రంబు లం
దున మే నంతయుఁ గ్రంతలైన దశవక్త్రుం డంత మూర్ఛిల్లి యం
తన తెప్పిర్లి యుగాంతకంతుహరదుర్దాంతక్రుధావంతుఁడై. 353

చ. శమనుఁడ వాఁడు వీ నిశితసాయకముల్ శమియింపు మంచు న
య్యమరవిరోధి యాతనిహయంబుల సూతుని నాలుగేడుబా
ణములఁ గలంచి వేయిబలునారసముల్ మెయి నాట నేసి వి
క్రమమున నార్వఁగా జముఁడు గన్నుల మంటలు గ్రమ్మఁజూచినన్. 354

చ. దనుజబలంబుపై నడరి తచ్ఛిఖి వేడిన కాన నేర్చు చె
న్నున నలిరేంగి కాల్పఁగఁ గనుంగొని యంతకు మున్నె వచ్చి య
య్యని తెఱఁ గెల్లఁ జూచుచతురాస్యగిరీశసురేశముఖ్యుల
య్యినసుతురోషశక్తి నుతియించిరి యోఁచిరి రాక్షసేంద్రునిన్. 355

ఉ. అయ్యెడ మృత్యు విట్లనియె నర్కజుతో ననిఁ బూని యేఁడునా
ళ్ళయ్యె సురాభియాతిమెదు రైనిను నొంచుచు నున్నఁజూడ సి

గ్గయ్యెడు నింత యేల నను నంపు మొకించుకలోన వీని ను
గ్గయ్యెడునట్లు సేసెద సురాసుర లింపును ఖేద మొందఁగన్. 356

మ. నను దాఁటన్ వశమే విధాత కయినన్ నాచేతఁగా శంబరా
దనదైతేయుఁడు డెంభపాకమధువృత్రవ్యాఘ్రనాగాసురుల్
కనకాక్షుండు హిరణ్యుఁ డాదియగురక్షశ్శేఖరుల్ మ్రగ్గుటల్
చన దాలస్యము పంపు మన్న జముఁడున్ సైరింపు మం చాత్మలోన్. 357

ఉ. మృత్యువుఁ బంపినన్ దనయహీనబలంబు తొలంగు ముద్గరా
ద్ధత్యము పాశమున్ రిపువధం బొనరింపఁగ లేవు సర్వలో
కాత్యయహేతుపావకమహార్చిరఖండము కాలదండమున్
దైత్యునిమీఁద వైవ నుచితం బిపు డంచుఁ దలంచి శూరతన్. 358

బ్రహ్మయాజ్ఞ చే యముఁడు రావణునితోడి యుద్ధంబు మానుకొనుట

చ. బ్రతుకుదు గాని లేర యిఁకఁ బంక్తిముఖా యని కాలమేఘుని
ష్ప్రతదమితాశనిస్ఫురణ శాంభవఫాలదృగగ్నికీలకా
ప్రతిశిఖికీలలన్ భువనపంక్తిఁ గలంచెడుకాలదండము
ద్ధతిఁ గొని వైవఁ బూనినఁ బితామహుఁ డడ్డము సొచ్చి యిట్లనున్. 359

చ. నిలునిలు కాలదండ మతినిష్ఠుడ మీతనిమీఁద వైవఁగా
వలవదు సంహరింపు మనవద్యవివేకతపం బొనర్చి న
న్నలరఁగఁ జేసి యందున సురాసురకోటి కజయ్యుఁడై ప్రవ
ర్తిల వర మొందినాఁ డిపుడు ద్రెళ్ళిన నావచనంబు దప్పదే. 360

తే. కాలదండం బమోఘంబు గాఁగ నేన
యాచరించితి దీన దశాననుండు
నొచ్చినను నొవ్వకున్న నానోడువు బొంకుఁ
జెందు నటువలెఁ గాకుండఁ జేయు మనిన. 361

శా. ఆవైవస్వతుఁ డబ్జగర్భవచనం బాలించి సద్భక్తితో
దేవా దేవరయాజ్ఞఁ గాదె జగముల్ దీపించు మీపల్కు స
ద్భావం బొందెడు నట్టులైన నసురన్ బ్రాణంబుతోఁ గాంచితిన్
లావున్ జేవయుఁ గల్గియున్ విముఖులీలన్ బోయెదన్ వీటికిన్. 362

క. మాటికి మీయానతి జవ, దాఁటక నడచుటయె గెలుపు దనుజునిచే నా
కోటమి గలిగెఁ గదా యన, నేటికని రథంబుతో నదృశ్యుం డయ్యెన్. 363

శా. కీనాశుం డిటు లేఁగఁ బద్మభవుఁడున్ గీర్వాణసంఘంబుతోఁ
దా నంతరి వహించె నారదుఁడు యుద్ధం బెంచుచున్ బోయె లం
కానాథుండును శత్రుఁ దోడె ననుచున్ గౌతూహలం బొంది దై
త్యానీకాన్వితుఁడై రసాతలజయేచ్ఛాయత్తచిత్తంబునన్. 364

రావణుఁడు భోగవతీపురంబునకుఁ బోవుట

చ. చని చని చూచె ముందట నిశాచరచంద్రుఁడు తోయబాలికా
జనఘనడోలికాయితవిశాలవిలోలతరంగకేళికా
కనదహిమాళికామణిశిఖాసఖవిద్రుమపాలికావినూ
తనరుచిమాలికాపిహితతాపనసారథి ఘోరనీరధిన్. 365

క. కనిగాంభీర్యము సంశో,ధన సేయఁగఁ బోవునటుల తద్గర్భముఁ జొ
చ్చి నిశాటమౌళి యాలోఁ, జనియెన్ నిజయానకాంతి సరణి గణింపన్. 366

వ. ఇవ్విధంబున జని చని. 367

మ. దివిషద్ద్వేషణచక్రవర్తి గనియెన్ దేవేంద్రలోకాగ్రభో
గవతిన్ గైరవపద్మసద్మపరిఖాకారాధికాగాధభో
గవతిన్ రాజితసాలభోగివరశృంగప్రోజ్జ్వలాభోగభో
గవతిన్ వాసుకి యేలుభోగవతి నాగస్త్రైణలీలావతిన్. 368

క. కనుగొని యప్పురిచుట్టును, దనబలములు విడియఁ బంచి దారుణభేరీ
ధ్వను లడరఁ దాను ద్వారం,బున నెలకొని యనికి భుజగముఖ్యులఁ బిలువన్.

ఉ. వారిది విన్నవింప విని వాసుకి బంధులఁ గూడి వచ్చి బల్
వారణముల్ రథాశ్వము లవారణఁ గానుక లిచ్చి మేము మీ
వారము మాపయిన్ జనదు వైర మటంచు హితోక్తు లాడ దే
వారియు వాని వీడుకొని యప్పురిఁ బాసి చమూసమేతుఁడై. 370

రావణుఁడు నివాతకవచులపైకిఁ బోవుట

చ. మణిమయసౌధసాలగృహమండపశిల్పములన్ యథార్థ మా
మణిమతి యన్పురంబున కమర్త్యవిరోధి జయస్పృహాపరా
యణతఁ జనన్ నివాతకవచాభిధు లక్కడివారు రాక్షసా
గ్రణులు పయోజగర్భవరగర్వితు లాతనిరాక కుబ్బుచున్. 371

చ. రణమున కేఁగుదెంచె బళిరా దశకంఠుఁ డటంచు శత్రుభీ
షణపరుషోపలోచ్చకవచప్రభలున్ శితదంష్ట్రికాప్రభల్
ఫణినిభహస్తనిస్తులకృపాణమహాప్రభలున్ జెలంగ రా
వణుని యమాత్యులన్ దొడరి వాకొకరించిరి పోరు క్రూరతన్. 372

వ ఇవ్విధంబున. 373

శా. ఖడ్గాఖడ్గి భుజాభుజిన్ దొడరి రక్షస్సైనికుల్ వాహినీ
రాడ్గంభీరరవం బడంచుఘనగర్జల్ మీఱఁ గాలానల
త్విడ్గాఢప్రకటప్రతాపములు వర్ధిల్లన్ మరుత్వత్సనో
తుడ్గర్వాదిమనోభయంకరముగా ఘోషించి పోరాడఁగన్. 374

ఉ. ఆలమునన్ నివాతకవచాసురవీరులవీఁక కోర్వఁగాఁ
జాలనిమంత్రిపుంగవుల సైన్యములన్ గని పంక్తికంఠుఁ డా
భీలభుజాప్రతాపమును బెంపును మీఱఁగఁ బోరె వారితోఁ
రేలుఁ బగళ్ళు నాఁక నలి రేఁగి మొగిన్ బది రెండుమాసముల్. 375

శా. బద్ధస్పర్ధలతో నివాతకవచుల్ పౌలస్త్యుఁడున్ గాఢస
న్నద్ధత్వంబున నిట్లు పోరఁగ శతానందుండు వేంచేసి యీ
యుద్ధం బేటికి మీర లిందఱు నజయ్యుల్ పంక్తికంఠుం డతి
క్రుద్ధుం డెవ్వనిచే నసాధ్యుఁ డిఁక మీరున్ సంధి సేయన్ దగున్. 376

చ. సమబలుతోడఁ జేయఁదగు సంధి బలాఢ్యునితోడ సంధియున్
సమరముఁ గాదు హీనునెడ సంధికి నియ్యకొనంగఁ జెల్ల దీ
యమరవిరోధి మీకు సముఁ డౌట సఖిత్వము మే లటంచుఁ గా
ర్య మడఁచి పద్మజుం డరిగె నట్ల యొనర్చిన వార లయ్యెడన్. 377

ఆ. ఆ నివాతకవచు లధికసఖ్యంబుతోఁ
దను బహూకరింప దశముఖుండు
గొంతకాల మచటఁ గూర్మిమై వసియించి
వలయుమాయ లెఱిఁగి వారివలన. 378

రావణుండు కాలకేయులతో యుద్ధము సేయఁబోవుట

క. వారల వీడ్కొని వరుణజ,యారంభముతోడఁ గదలి యప్పథమున దే
వారివరుఁ డశ్మపుర మను, పేరటి దొకపురము సూచి పృథుశౌర్యమునన్. 379

ఉ. అప్పురివాకిటన్ నిలిచి యార్పు లొనర్పఁగఁ గాలకేయు లా
చప్పుడు లాలకించి రభసంబున వెల్వడి పంక్తికంఠుపై
నప్పుడు దారసిల్లి తమయగ్గలికల్ గనిపింప మీఁదు గా
నిప్పతి కత్తి వట్టునె హిహీ యిటు రం డని మంత్రు లాంగినన్. 380

శా. కల్పాంతాంబుదగర్జితంబు లెసఁగంగాఁ గాలకేయాసురుల్
కల్పాగ్నిప్రథమాన తేజములతోఁ గల్పకయాక్షయ్య సం
కల్పపోద్భవవిద్వషద్భయదపిష్టాకీలికీలచ్ఛటా
కల్పానల్పశరాళి వృష్టి గురియన్ గఁపించి రాసైనికుల్. 381

మ. తనసేనాధిపు లొందుదీనదశయున్ దత్కాలకేయుల్ వహిం
చిన బీరంబునుఁ జూచి పంక్తిముఖుఁ డాక్షేపించి రోషాగ్నిక
న్గొనలన్ జ్వాలలు మించ నద్దనుజులన్ గూర్రాస్త్రజాలంబునన్
దునుమన్ సేనలు విచ్చి పోవఁ గని విద్యుజ్జిహ్వుఁ డత్యుగ్రుఁ డై. 382

ఉ. ఏఁ గలుగంగ మీకుఁ దగునే బెగ డొందఁగ నంచు సంగరో
ద్యోగనిరూఢి నందఱును నొక్కటఁ గొల్లలఁ జేసి యొండు ది

క్కేఁగఁగ వారిలోఁ గలిసి యెత్తఱ సంపఁగఁ బంక్తికంఠు వి
ట్టాఁగిరి నీలశైలము ఘనావలి యొక్కటఁ గప్పుచాడ్పునన్, 383

క. అసందడిజగడంబున, నాసురపతి మట్టిది యనుచు నరయక తనపై
డాసిన నీసునఁ గత్తిన్, వ్రేసె నడుమ రెండు గాఁగ విద్యుజ్జిహ్వున్. 384

ఉ. ఉద్ధతి రావణుండు దన యోధులు మెచ్చఁ జతుశ్శతాసురుల్
బద్ధవిరోధులై కదియఁ బట్టిసముల్ గొని బెట్టు ద్రుంచినన్
యుద్ధధరాతలంబు చరణోదర బాహుకళాదియుక్తమై
బుద్ధికిఁ జూడ్కికిన్ వెఱఁగు బూన్చెఁ గృతాంతునివంటయిల్లనన్, 385

క. శరనిధితరఁగల తెఱఁగున, గిఱికొని పఱతెంచు గాలకేయుల నెల్లన్
గరచంద్రహాసధారా,స్ఫురణన్ బరిమార్చి యార్చి భుజబల మలరన్, 386

చ. తనవిజయంబుఁ బేర్కొని ముదంబున నెంచు ప్రహస్తముఖ్యులన్
గని యిది యేటిమెప్పు గడఁకన్ జలధీశుని గెల్చినన్ గదా
ననుఁ గొనియాడఁ జెల్లు నని నవ్యవిమానవరాధిరూఢుఁడై
చనియె విరోధిపట్టణము చక్కటి కుత్కట గర్వసంపదన్. 387

రావణుఁడు మణిమత్యశ్మపురంబుల గెల్చుట

మ. చని కైలాసనగాధిరాజతులితస్వచ్ఛప్రభాదీప్తమై
ఘనవప్రంబు వెలుంగఁ జూచి యిదియే గాఁబోలుఁ గాంచాధినా
థునిపాలించు దదీయగోపురముసందున్ జేరి తద్రక్షకుల్
వినలంకాపురనాయకుం డనియెఁ బ్రావృట్కాలమేఘోర్జ్భటిన్, 388

ఉ. ఏ దశకంఠనామునను జేంద్రుఁడ సంగరకాంక్ష వచ్చితిన్
మీద్వారతోఁ గణింపుఁ డిద మీర లెమ మ్మెదిరింప నోపినన్
గా దన నేఁగు దెం డనుచు గ్రక్కున లోపలి కేఁగి యందు క్షీ
రోదధిఁబోలు వెల్లమొద వొక్కటి గన్పడఁ జూచి మ్రొక్కుచున్, 389

సీ. కల్పకసురరత్నకమలాసుధాకరాదికులతోఁ బొడమినదివ్యమూర్తి
వాఁకలి గొన్నదేవాళికిఁ దృప్తిగా నమృతంబు గురిముసౌహార్దమతివి
స్తనవిస్రవత్పయోధారఁ బుట్టినయిల్లు పాలవెల్లిగఁ జేయుభాగ్యవతివి
కోరినవారికిఁ గోర్కు లవ్వారిగా దయ నిచ్చునసమానదానవతివి

తే. ఇన్నిట జనించుకీర్తి పైకొన్నలీల
ధవళరుచి మించు మొదవులతల్లి విట్టి
నిన్నుఁ గనుఁగొంటి శుభములు నేను గంటి
ననుచు సురభికి వలగొని యసురవిభుఁడు. 390

ఉ. అచ్చటిద్వారపాలకుల నందఱ ద్రుంచఁగ జేసి పీటిలోఁ
జొచ్చి రణేచ్ఛ రా వరుణసూను లెఱింగి యభంగురక్రుధన్

వచ్చి విరోధిసైనికుల వాలికతూపుల ఖడ్గధారలన్
వచ్చి రథాశ్వదంతిభటవర్గములో వెసఁ బేర్చి యార్చినన్. 391

శా. ఆధూమ్రాక్షమహోదరప్రముఖులై త్యామాత్యు లత్యుగ్రబా
హాధిన్యస్తకృపాణముద్గరకుఠారాద్యాయుధశ్రేణిఁ బా
థోధీశాత్మజదంతివాహభటులన్ దున్మాడి కాలాభ్రగ
ర్జాధిక్కారి ఘనాట్టహాసముల దిక్చక్రంబు భేదించినన్. 392

రావణుండు వరుణసుతులతో సమరంబు సేసి గెల్చుట

మ. ఉపలక్షించి పయోధినాథసుతు లోహో నిల్వుఁ డం చాసురా
ధిపసేనానుల నిల్వరించి యసిపంక్తిన్ నొంచి తేరుల్ పయో
దపథం బంటఁ జరింపఁ జేసి బహుమార్తాండప్రభల్ మీఱఁ దో
రపుఁగోపంబునఁ బంక్తికంఠునిశరీరం బమ్ములన్ ముంచినన్. 393

శా. ఆశౌర్యంబు మహోదరుండు గని యీర్ష్యన్ మించి విస్ఫీతికం
తే శీఘ్రంబున నుద్గమించి పటుశక్తిన్ స్ఫారసరోషోగ్రమా
హాశుంభత్పరిఘప్రహారపరుషవ్యాపారముల్ సూపె న
ప్పాశిపోద్భవసూతరథ్యరథముల్ భగ్నంబులై కూలఁగన్. 394

చ. అరదములున్ హయంబులు నియంతలుఁ గూలఁ* బీఱు వోవ క
వ్వరుణసుతుల్ ప్రభావమున వాయుపథంబున నిల్చి భూనభోం
తరములు మ్రోయఁ గార్ముకగుణంబులు మీటుచు నమ్మహోదరున్
శరముల నొవ్వనేసి వివశత్వము నొందఁగఁ జేసి రీసునన్. 395

వ. మఱియును 396

చ. అశనిసమూహముల్ గురియునంబుదసంఘములో మహోష్ణక
ర్కశకరముల్ నిగుడ్చులయకాలవిభాకరమూర్తులో యనన్
నిశితతరప్రకాండము లనేకము లొక్కట నించి నొంచి ర
ద్దశముఖు నాతఁడున్ బ్రకటితభ్రుకుటీకుటిలేక్షణోగ్రుఁడై. 397

శా. జ్యాఘోరిధ్వను లాకసంబుఁ బగిలించన్ బాశహస్తప్రజల్
క్షోభించన్ శరశూలముద్గరగదాకుంతాదిరస్త్రోత్కరం
బాభీలోద్గతిఁ బైపయిన్ నిగుడఁ జేయన్ మర్మముల్ గాడ నం
తో భీతిల్లి పదాతులై ధరణి కా వ్యోమాధ్యగుల్ డిగ్గినన్. 398

మ. అపలోకించి హసించుచున్ దశముఖుం డాహా ననున్ మించి పో
వ వశంబే సుతహీనుఁ జేసిద నిఁకన్ వార్ధీశుఁ గల్పాంతవా
యువుచారిన్ బడినట్టులై తిరిగ దా యొం డేల ప్రాణంబులా
స విసర్జింపుఁ డటంచు వారలపయిన్ సైన్యంబులన్ బంచినన్. 399

తే. ఆబలంబులు శస్త్రాస్త్రహతుల నొంప
బడలి వరుణునికొడుకులు పుడమిఁ బడిరి
అనుచరుల్ గొనిపోవ గేహములు సేరఁ
జూచి యార్చుచు రావణాసురుఁడు పలికె. 400

క. శరధులు గలిగియుఁ గాండ, స్ఫురణకు ఘోరమైనవానిపుత్త్రకు లయ్యున్
బరసేనలు వెనుచఱచుచుఁ, బఱతేరఁగఁ బాఱిపోవఁ బాడియె మీకున్. 401

క. బలము చెడి నీళ్ళకంటను, బలుచన మైతి రిఁక మిమ్ము బాధింపఁగ రా
దిలు సేరి తండ్రి నైనన్, గలనికిఁ బనుపుఁ డని బెట్టుగా నతఁ డనఁగన్. 402

క. ఆమాటలఁ బఱచుచు వరు, ణామాత్యుం డగు ప్రభాసుఁ డాలించి పటు
స్థేమమున నిలిచి దనుజ,గ్రామణి విన నిట్టు లనియె ఘనవాక్ప్రౌఢిన్. 403

మ. అసురాధీశ్వర యీడ లేండు వరుణుం డబ్జాసలున్ గొల్వఁ బో
యె సమానుండగు నేనియున్ దొడరునీవీ రేడులోకంబులం
దసమానుండవు నీప్రతాపమున కీయంభోధిరాట్పుత్త్రపౌ
త్త్రసుహృత్సంగవు లోడి రాతఁ డిఁక వేఁటా బుద్ధి నూహింపుమా. 404

క. వరుణసహస్రము వచ్చిన, దర మే నిను గెల్వ ననిన దశముఖుఁ డుత్సా
హరసోన్నతి నార్చుచు న,ప్పురి వెలువడి చనియెఁ దూర్యములరొద లెసఁగన్

క. అని కలశజుఁ డెఱిఁగించిన, విని రామస్వామి యవల విశంతిబాహుం
డని గోరి యెచటి కరిగెనొ, యనఘా నే వినఁగ వలఁతు నని యడుగుటయున్.

ఆశ్వాసాంతము

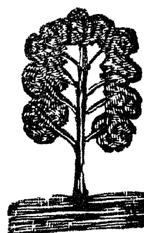
చ. అనఘజనావనైకచతురా చతురాననచంద్రశేఖరా
ద్యనిమిషరాజమానసచరా సచరాచరవిశ్వలోకవ
ర్తనమహనీయరూపమధురా మధురాపురకామినీవిలో
చనకువలాబ్జదాస్యవనజా వనజాతవహాంబుదోపమా. 407

క. భద్రాహృదయేశ్వర బల,భద్రావరజాగ్రగణ్య భక్తశరణ్యా
భద్రార్తిహరణకారణ సు,భద్రాధిపభద్రకరణపారీణమతీ. 408

సుగంధివృత్తము.—

పన్నగాధిరాజతల్పపాదసేవనాపరా
పన్నగామరేంద్రచంద్రపారదాభకీర్తిసం
పన్నగాలవాదివంద్యమాన బాణధోరణీ
పన్నగాథదేవశత్రుపార్శ్వహస్తమస్తకా. 409

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన పద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజు సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వితీర్ణిభవాధః కృతరాజరాడ రాజయోగసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర ధరాధిప సభాంతరస్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథాన వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణ రత్నాకర కంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన నందన విజ్ఞానవిభవ విజితనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతంబైన శ్రీమ త్తరరామాయణం బను మహాకావ్యంబునందుఁ తృతీయాశ్వాసము

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీరమణీరమణీయ
ద్వారవతీనర్మహర్మ్యవాసివధూహృ
త్సారంగనివహమోహన
నీరదసంకాశ రుక్మిణీతరుణీశా. 1

రావణుండు బలిచక్రవర్తిని జయించు నిచ్ఛచే సుతలంబున కరుగుట

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి. చంద్రుఁడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణుఁడు జయంబు సేకొని వరుణాలయంబు వెడలి. 2

క. అతులనుతుల్ సలుపుచు దితిసుతులు గొలువ నవల నరిగి సురుచిరవిభవో
న్నతుల సురధానిఁ బోలిన, సుతలము గని మెచ్చి సొచ్చి సొంపున నచటన్. 3

సీ. కలకంఠశుకశారికారవంబులచేత వలనొప్పునుద్యానవనములచేతఁ
పద్మకైరవచారుపరిఖాంబువులచేత భాసిల్లుకనకవప్రములచేత
మంజులోజ్జ్వలసాలభంజికావళిచేత రాణించుమణిగోపురములచేత
గారుడోపలబద్ధతోరణంబులచేత గనుపట్టువిపణిమార్గములచేత

తే. నవ్యమౌక్తికమయవితానములచేత, ధవళమగు తుంగసౌధయూథంబుచేత
కాంతసోపానపంక్తిచేతఁ, బొలుపుమీఱెనునొకదివ్యపురముఁగాంచె 4

తే. కాంచి యచ్చోటిబహుశిల్పకల్పనలకు, నద్భుతంబంది నగరబాహ్యమున నిలిచి
దనుజవిభుఁ డీనివాస మెవ్వనిదొ వేగ, మరసి రమ్మని సేనాని నంపుటయును 5

చ. అతఁడు మహాప్రసాద మని యత్తొలివాకిలి సొచ్చి యచ్చటన్
వెతకి మఱెవ్వరిన్ గనక వేఱొకవాకిటి కేఁగి నిర్జన
స్థితి నదియున్ గనంజడినఁ జెచ్చెర నవ్వలికొన్ని వాకిళుల్
జతనము మీఱ దాఁటి చని సప్తమసంఖ్య వహించువాకిటన్. 6

మ. అరుణున్ బోలినకాంతితో నవపయోదానీలగాత్రంబుతో
నరవిందంబులఁ గేరునేత్రములతో నాజానులంబోన్నతో
ద్ధురబాహాద్వయితోఁ గటీకటలసద్రుక్మాంబరస్ఫూర్తితో
నరుదై చూపట్టులకొక్కదివ్యపురుషుం డచ్చోటఁ గాన్పించినన్. 7

ఉ. ఆసురమంత్రి సేరఁ జని యంతటిలో నటఁ డట్టహాసముం
జేసిన గాసిఁ జెంది వెఱచేఁ బరువెత్తి దశాస్యు డాసినన్
ద్రాసముఁ బొంది వచ్చినవిధం బిది యేమి ప్రహస్త యన్నచో
నాసురవైరిశేఖరున కక్కడిచోద్యము వాఁడు దెల్పినన్. 8

ఉ. ఔర విచిత్రమైనది మహాపురుషుం డతఁ డెవ్వఁ డొక్కొ క
న్నారఁగ నేను జూచెద నటంచు విమానము డిగ్గి నిల్వ క
వ్వీరుఁడు ద్వారపట్క మతివేగమునన్ గ్రమియించి సప్తమ
ద్వారము సేరఁగాఁ జని ప్రధానుఁడు దెల్పినయట్ల యచ్చటన్. 9

సీ. కీలికీలారుణాభీలజిహ్వికవాని దంష్ట్రాకరాళవక్త్రంబువాని
బభ్రుబర్బరకేశపాశంబు గలవాని సముదీర్ణశంఖకర్ణములవానిఁ
గుప్పగా నిప్పుకల్ గుఱియుకన్నులవానిఁ జటులబింబారుణోష్ఠంబువాని
సంరక్తకర్కశశ్మశ్రుజాలమువాని మసృణారుణోర్ధ్వరోమములవాని
తే. భూరిరోషాభిసూచకభ్రుకుటివాని
నున్నతోన్నతఘనబాహుయుగళివాని
నుక్కుగద యూనుకొని నిలుచున్నవాని
నొక్కపురుషుఁ జూచి దైత్యోత్తముండు. [వెఱచి

తే. చూచి యాదివ్యపురుషుండు సూచువేఁడి, చూపులకు జంకెలకుఁ జెంత సుడియ
వెఱఁగుపడి యట్టె నిలుచున్న వింశతిభుజుఁ, బలికె నమ్మేటి గంభీరభాషణముల.

చ. కదనము సేయ వచ్చి భయకంపితగాత్రుఁడవై వితాకుఁ జే
సెద విది యేమి రాత్రిచరశేఖర ధీరులు ధీరవృత్తిఁ ద
ప్పుదురె బలీంద్రునిన్ దొడరి పోరఁగ వచ్చితొ నన్ను మార్కొనం
గఁ దలఁచి వచ్చితో సరమరకాంక్షితశూరునిఁ దెల్పు నావుడున్. 12

క. తలఁగినధైర్యము గ్రమ్మఱ, నిలుపుకొని దశాననుండు నిర్భయుఁ డగుచున్
బలిఁ దొడరఁగ వచ్చితి నని పలికిన నప్పురుషవరుఁడు పకపక నగుచున్. 13

సీ. త్రైలోక్యవర్ణితౌదార్యశౌర్యాదితోజ్జ్వలకీర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
ఖలజనానీకనిగ్రహావిగ్రహాత్యుగ్రసమవర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
యువలోకమాత్రనేత్రానందకరనిరంజనమూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
జగదీశ్వరార్పణేచ్ఛాప్రకల్పితయజ్ఞశతపూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
తే. స్వవశచక్రపరిచ్ఛిన్నసకలశత్రు, చక్రవిస్ఫూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
యమ్మహాత్మునిఁ దొడర నీ కలవి యగునె, యైనఁ బో వలతేనిఁ బొమ్మసురనాథ,

✗ రావణుఁడుబలిచక్రవర్తికడకుఁబోఁగానతఁడువానికివిష్ణుప్రభావంబు దెలుపుట ✗

క. అని యవరోధము మానినఁ, జని యవరోధమున నసురచంద్రున్ గనియెన్
వినయాదికగుణసాంద్రున్, బనితవిభోగామరేంద్రు బలిదైత్యేంద్రున్. 15

చ. కనుఁగొని యట్టహాస మెసఁగన్ జని బాహువు లప్పళించి ని
ల్చిన దశకంఠునిన్ గని బలిత్రిదశారి పులస్త్యవంశవ
ర్ధన యిటు రమ్ము రమ్మని కరమ్మునఁ జెంతకుఁ జేరఁ దీసి చ
య్యనఁ దొడమీఁద నుంచుకొని యాదరపూర్వము గాఁగ నిట్లనున్. 16

ఉ. సేమమె నీకు బంధులకు శ్రేయమె పుత్రులకున్ శుభంబె నీ
వేమిటి కిందు వచ్చితి సురేశ్వర కోరినకార్య మంతయున్
బ్రేముడి నే నొనర్తు వివరింపుము నాఁగ దదంశవర్తియై
యామనుజాశియున్ బలికె నక్కడిమాట మఱుంగు పెట్టుచున్. 17

చ. హరి నినుఁ గట్టివేసె నని యందఱుఁ జెప్పఁగ నాలకించి నే
హరి నెదిరించి నొంచి భువనైకవదాన్య హతాస్త్రసైన్యునిన్
స్థిరమతి బంధముక్తునిఁగఁ జేసెద నంచుఁ దలంచి వచ్చితిన్
హరి యిపు డేడ నుండు నన నల్లన నవ్వి బలీంద్రుఁ డిట్లనున్. 18

క. పడపటివాకిట నీ విప్పుడు గని మాటాడినట్టిపురుషుఁడె విష్ణుం
డుడుగక యొకచో నుండియు, నడఁగక యెల్లెడలఁ దోఁచు నతఁ డసురేంద్రా.

మ. మును నారాయణుఁ డేడ నుండు నని మాముత్తాత యాత్మీయపు
త్రుని వేధింపఁగ నాతఁ డెల్లయెడలందున్ బూర్ణుఁడై యుండు నం
చన నాతీరున నుండఁ గోరిన, దదీయాస్థానగస్తంభసీ
మ నృసింహాకృతి నుద్భవించి వినుతున్ మర్దించఁడే రావణా. 20

మ. విను మవ్విష్ణునిచేతఁ గాదె శకుఁడున్ వృత్రుండు సంహ్లాదుఁడున్
దనువున్ శుంభనిశుంభశంఖముచుకుందవ్యోమధూమామళా
ర్జునవైరోచనకాలనేమి కనకాక్షుల్ గూలటల్ కాలకే
యనిశాటుల్ మధుకైటభాదికులు నుగ్గాటల్ సురాధీశ్వరా. 21

క. మనవంటిదైత్యు లెందఱు, వనజాక్షునితోడ నిటుల వైరము గావిం
చిన వా రవ్విభుచే నొచ్చిన వారును బలియుఁ దొడరి చెడ మన కేలా. 22

తే. నన్నొకనిశౌరి బంధించినాఁ డటంచు, నెంచెదవు గాని తెలియలే వెల్లజనులఁ
జటులసంసారమోహపాశమునఁ గట్టి, ప్రాభవంబున వెలయుటఁ బంక్తివదన. 23

సీ. తలఁగి ప్రపంచంబు సృజియించు నొకవేళ నొకవేళ సృజియింప కూరకుండు
విభుఁడు దానై ప్రోచు విశ్వంబు నొకవేళ సాక్షియై యూరకుండు
నామరూపములతో నటియించు నొకవేళ నవి మాని యూరకుండు
దుష్టరాక్షసశిక్ష దొరకొను నొకవేళ నొకవేళ సమబుద్ధి నూరకుండు
తే. నెటుల తోఁచిన స్వేచ్ఛతో నటుల యుండు
నెఱిఁగి భజియించువారల నెఱిఁగి యుండు
సమ్మహాత్ముఁడు గట్టిన యట్టికట్టు
లన్న విడిపింప నీకు నా కలవి యగునె. 24

చ. అని బలి దెల్పఁ బంక్తిముఖుం డౌర భయంకరమృత్యుయుక్తుఁడై
ఘనతరకాలదండమును గైకొనివచ్చుకృతాంతునంతనీ
రుని నొగిలించి వెండిమల రుద్రునితోఁ జెకలించి మించునన్
జెనకిఁ గలండె విష్ణుఁడు వచింపు మతం డెటువంటివాఁ డనఁగన్, 25

మ. బలిదైత్యేంద్రుఁడు గ్రమ్మఱన్ బలికి నోపౌలస్త్య వేదాంత వే
త్తలకున్ గానఁబడం డనాదియుఁ జేతద్విశ్వసృష్టిస్థితి
ప్రళయాపాదకుఁ డవ్విభుం డతఁడె పో బ్రహ్మాదిరూపంబులన్
వెలయున్ దన్మహిమంబు లిట్టి వని వర్ణింపన్ సమర్థుండనే. 26

సీ. యాగంబు యజ్వయు యాగైకఫలము నయ్యాగార్హమంత్రంబు లతఁడెసుమ్ము
దానంబు దాతయు దానసాధనము లద్దానార్హకాలు లతండె సుమ్ము
యోగంబు యోగియు యోగోపదేష్ట యోగానందమహిమంబు లతఁడె సుమ్ము
ధ్యానంబుధ్యాతయుధ్యానసైశ్చల్య మాధ్యానార్హమూర్తియు నతఁడె సుమ్ము

తే. తన్ను వినఁ దన్నుఁ జేర్కొన్నఁ దను నెఱిఁగిన
వారియఘములు గడతేర్చు వాంఛితములు
గరుణ నొనఁగూర్చు బంధమోక్షముల కతఁడె
కర్త సుమ్మని బలిదైత్యభర్త యనిన. 27

క. వైరోచనుమాటలు సెవి, దూఱక యను దెంచి మున్ను తోఁచినయలడా
వారికి నచ్చెఁ గానక, యారా హరి యోడిపోయె నని గర్వమునన్. 28

ఆ. అట్టహాసంబు సేయుచు నచట నిలక
పర్వతగుహాంతరము లెడఁబాసి వచ్చు
కేసరిధాన నవలివాకిళ్ళ గడచి
పుష్పకం బెక్కి దైతేయపుంగవుండు. 29

మ. బలి నిర్జించితి విష్ణుండన్ వెఱచె నద్బాహాబలస్ఫూర్తికిన్
బలియున్ గన్గొన మీస్థలంబుల నికన్ బద్ధాప్తపద్మారులన్
గెలువన్ బోవలె నేగుదెం డగుచు మంత్రశ్రేణితోఁ బల్కుచున్
బలుమాఱున్ దన వారు ప్రస్తుతు లొనర్పన్ సంతసం బొందుచున్. 30

వ. చని యుదగ్దిశాభిముఖుండై యద్దశముఖుండు హిమవద్గంధమాదనకైలాసాది
పర్వతంబు లతిక్రమించి యవ్వల 31

రావణుఁడు బంగరుకొండ కేఁగుట

సీ. పీచోపుగుమిపీచువిధమున నును వెల్ల జల్లులమొకములు సఖులఁ దిరుగఁ
బావడ లిడునట్లు పతులచెమ్మటఁ బయ్యెదలమాన్చుసతులు సత్తముల మెలఁగ
దీపికావళి మించు తెఱఁగున జ్యోతిర్లతావితానము లుపత్యకల వెలుఁగ
జూపఁ జెంగల నిల్పుసొబగున హరులును గరులును బాదాంతికముల నొలయ

తే. భవ్యమంబాకినీక్షౌమపటము గట్టి, గైరికద్యుతికుంకుమగంధ మలఁది
వేడ్కగంధర్వగానముల్ వించు మించు, కాంచనావనిభృన్మౌళిఁ గాంచెనతఁడు

తే. కాంచి రజతాద్రిఁ బెఱికినకరణిఁ దన్నుఁ
బెఱుక వలదని గిరి కాన్కఁ బెట్టె నీకుఁ
దటచకోరాంభికరపత్రరత్నపాళిఁ
గొను మనుచు మంత్రి యన నవ్విగొనుచు నచట. 33

శా. ఆనాఁ డెల్ల వసించి తద్గిరివినోదారామలీలావిలో
కానందామృతవార్ధిమగ్నుఁ డయి దైత్యస్వామి కల్యంబునన్
స్నానాదిక్రియ లాచరించి మణిచంచత్పుష్పకం బెక్కి ఛా
యానీరేజదళేశనాధిపజిగీషాయత్తుఁ డై యయ్యెడన్. 34

రావణుఁడు సూర్యునిమీఁదికి యుద్ధమునకై పోవుట

మ. అమరక్ష్మాధరతుంగశృంగగతదివ్యాధ్వంబునన్ వారివా
హమరుద్భూతనివాసముల్ గడచి సాధ్యస్థానగంధర్వలో
కములున్ సిద్ధపదంబు మున్నగునెడల్ గన్గొంచుఁ దల్లోకులన్
సమరక్రీడకుఁ బిల్చుచున్ వెఱతు మన్నన్ వారి మన్నించుచున్. 35

మ. దనుజగ్రామణి భీతి లేకిటుల యుద్యద్వేగి యైన లక్షయో
జనముల్ పోయి ప్రభాకరార్చకులకున్ ఛాయాధినాథావలో
కనధీక్షాఖ్యుల కర్యమానతులకున్ గాలోచితార్ఘ్యాంబువ
ర్జనసంసక్తులకున్ నివాస మగుభాస్వల్లోకమున్ గన్గొనెన్. 36

వ. కనుంగొని నిరవధికాలోకదురవలోకం బగునాలోకలోచనలోకంబు దఱియన్
జొచ్చి యచ్చట 37

సీ. అరుణచోదితఫణాధరబంధబంధురచ్ఛందోమయాశ్వహేమలు గెలంకఁ
గనకదండోద్దండకరదండమాఠరప్రముఖసాహానినాదము లెసంగ
వాలఖిల్యాదికప్రతిముఖ్యపఠితఋగ్యజుస్సూక్తసౌరసుస్త్రార్భటి దగఁ
జామరగ్రాహిణీఛాయాసఖీమణీకరమణికంకణక్వాణ మడర

తే. నేకచక్రరథారూఢుఁ డై కిరీట
హారకుండలకటకకేయూరముద్రి
కాద్యభూషణఘృణులతో నమరునుగ్ర
భానుఁ గనుఁగొని పౌలస్త్యసూనుఁ డపుడు. 38

శా. ఆరక్తాంబరగంధమాల్యములతో నత్యుష్ణతేజంబుతో
హైరణ్యాంగముచెల్వుతో యుగపదూర్ధ్వాధోఖిలాశాస్ఫుర
ద్ఘోరస్ఫారసహస్రభానువులతోఁ దోఁచునబ్భానునిన్
ధీరత్వంబున నింత గైకొనక పంక్తిగ్రీవుఁ డుగ్రాకృతిన్. 39

మ. తనసేనాపతిమోముఁ గన్గొని ప్రహస్తా నీవు శీఘ్రంబె యీ
యనఁ జేరన్ జని పంక్తికంఠుఁ డని సేయన్ వచ్చెఁ బోరాడ ర
మ్మనుచున్ బిల్వుము భీతిఁ జెందిన 'జితోఽహం సూన' మిత్యుక్తి యై
ననువాక్రువ్వఁగఁ జేసి రమ్మనిన యన్నాకారివాక్పద్ధతిన్. 40

చ. అతఁడును బేర్చి చండకిరణావళి వేఁడిమి కోర్చి పద్మినీ
పతినికటంబు సేరనెడఁ బార్శ్వగు లడ్డము సొచ్చి యేల వ
చ్చితి విట కన్న రావణుఁడు సెప్పినవాక్యము లెల్లఁ జెప్పి మీ
పతి నిఁక మాపతిన్ దొడరఁ బంపుఁడు నా విని వారు సెచ్చెరన్. 41

చ. తపనునిఁ జేరి మ్రొక్కి యవధారు త్రయీమయదివ్యమూర్తి శౌ
ర్యపరుఁడు రావణుండు సమరం బొనరింపఁగ వచ్చినాఁడు తో
రపుభుజశక్తి యొప్పసమరంబె యొనర్చెదవో యి దేల యం
చిపుడు 'జితోఽస్మి' యంచు వచియించెదవో యిది యేమి నావుడున్. 42

ఉ. ఆహరిదశ్వుఁ డి ట్లను దశాస్యునితో మన కేటి పోరు మం
దేహనిశాటులన్ దొడరి నిత్యముఁ బోరెడిపోరు సాలదే
యూహ లిఁ కేల యిప్పటికి నోడితి మన్నను దప్పు గాదు పొం
డాహవ కేళి నోడె రవి యం చనుఁ డాయనతోడ నావుడున్. 43

తే. వాఃలో దండుఁ డనువాఁడు వచ్చి పంక్తి
కంఠుఁ గని యయ్య నిను డాసి కయ్య మీయఁ
జాల కోడితి నన్నాఁడు చండభానుఁ
డిచట నందఱ గెల్చితి వేఁగు మః న 44

శా. అద్దైతేయకులేశ్వరుం డవుడు బాహుస్ఫాలనధ్వాన మ
య్యాదిత్యానుచరాళి గుండియలు వ్రయ్యన్ జేయఁ గాలాభ్రమో
నా దిక్కుల్ వగులంగ నార్చుచుఁ బ్రధానశ్రేణి యాత్మప్రతా
పాదున్ పేర్కొని యెంచఁ బుష్పకవిమానారూఢుఁ డై యవ్వలన్. 45

క. తుహినాంశుని గెల్చెద నని, మిహిరోపరిలోకములు క్రమించి రయమునన్
బహు యోజనముల పొడ వగు, మహిమలతుదఁ జేరి విశ్రమించినయంతన్. 46

క. అచటికి నీణామౌనిసహచరుం డగుపర్వతాఖ్యుఁ డరుదెంచిన రా
త్రిచరేంద్రుఁ డుపచరించి స,ముచితస్థితి మాట లాడుచుండెడి వేళన్. 47

{ తపస్సు మొదలగు పుణ్యకర్మములచే భోగంబు లనుభవించు
వారిని రావణుఁడు పర్వతునలనఁ దెలిసికొనుట }

సీ. తిలకంబు దిద్దుముద్దులగుమ్మ యద్దంపు నిద్దంపుఁ జెక్కులనీడఁ గనుచు
నలరుదండలఁ జుట్టు చెలిలేనగవుఁ జూచి యీవింతపూదండ యేడ దనుచుఁ
గలపంబుపూయుతొయ్యలి మేనికమ్మవాసనలు పైఁబొలయ మూర్కొని యలరుచుఁ
గపురంపువిడె మిచ్చుకలికిముచ్చట విన వేడ్కయై మాటాడ వేఁడుకొనుచు

తే నింద్రభోగంబు పరిపూర్ణ చంద్రకాంతి, వెలయు బంగారుదేరెక్కి వేలసంఖ్య
లచ్చరలు గొల్వఁదనమోలిలనరుగునొక్క దివ్యపురుషుని జూచి దైత్యేయవిభుఁడు,

తే చూచి తనుదెక్క సేయక సొగసు మీఱి
పొలఁతులనుగూడి పోవుని పురుషుఁ డెవ్వఁ
డమరమునిచంద్ర వివరింపు మనిన దనుజ
పట్టభద్రున కనియె నప్పర్వతుండు. 49

సీ ఒకనాఁడు జలపాన మొనరించి బహుకాల ముపవసించిన మేటితపసి యాతఁడు
దళ మొకించుక మెక్క తలఁకక పెక్కేండ్లు జపము సేసిన మహాశాలి యితఁడు
దిగువ రాలినపండ్లు దినియ నేకాబ్దముల్ ధ్యానంబు సేసినధన్యుఁ డీతఁ
డనిలభక్షణ సేసి యమితవత్సరము లుగ్రసమాధిఁ బూనినఘనుఁ డితండు

తే దనుజవర యీత డమృతంబు ద్రావి కల్ప
వృక్షములనీడ నీవేల్పువెలఁదిమంది
యధరములు నొక్కికొనుచుఁ జిరాయు వంది
వెలయఁ బోయెడు నితనిపై నలుగవలదు. 50

మ. అని యమ్మౌని గణింపఁగా వినుచు నున్నంతఁ దా మణిస్యందనం
బునఁ జండాంశుసమప్రచండరుచి వేల్పుంగొమ్మలుఁ గొల్వఁగా
జనువేఱొక్కనిఁ జూచి యెవ్వఁ డితఁడో సన్మౌని నా సంగరో
ర్వీని స్వామిప్రియకాంతుఁ గూలినమహావీరుండు దైత్యాగ్రణీ. 51

వ. అని కొండపేరిసాఁడు నుడివిన నూఁకొనుచు నయ్యసురమండలాఖండలుండు
వెండియు నిజాగ్రభాగంబున. 52

సీ ఉభయభాగంబులయందుండి కొమ్మలు వీచు వెలిచామరములు వెన్నెలలు గాయ
బద్మరాగవిమానభాసమానద్యుతుల్ కపటసంధ్యారాగకాంతి నింప
వీణెలు వాయించు వెలఁదులు గాంధర్వకలనఁ జిట్టుల నెల్లఁ గరఁగఁజేయ
హైమకుండలకిరీటాదిభూషణరుచుల్ నింగికి బంగారునీరు వోయ

తే. దనువు దాల్చిన మరునిచందమున నంద
మొంది యుడువీథిఁ జనుచున్నయొక్కపురుషుఁ
గాంచి వీఁ డెవ్వఁ డనఁ బాత్రకనకదాత
యితఁ డని తపస్వి దెలుప దైత్యేశ్వరుండు. 53

క. ఆఋషిఁ గని యతిశేఖర, వీరలలో నెవ్వ రైన విసువక నాతోఁ
బోరాడఁగఁ గలవారు గలారె తెలుపు మనఁగ నతఁడు లలితోక్తి ననున్. 54

ఉ. ఆయతధర్మకర్మజనితాంచితసౌఖ్యరసానుభూతికై
పోయెడువారు వీ రసురపుంగవ వీరల డాసి కయ్యముల్
సేయఁగ గాదు వీరు నని సేయఁగ రారు కృతార్థు లౌట నీ
కీయెడఁ బోరఁగా వలసెనేని గణించెద నొక్క యోగునిన్ , 55

మ. అతఁ డెవ్వాఁ డని యంటివే విను మయోధ్యాపట్టణాధ్యాసియై
చతురంభోధిపరీతభూభరణదీక్షాదక్షబాహాబలో
న్నతి మించున్ యౌవనాశ్వనందనుఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు నీ
ప్రతియోధవీరుఁడు నిక్క మిప్పటినరేంద్రశ్రేణిలో రావణా. 56

క. నా విని రావణుఁ డౌరా, నీ వెఱిఁగించినటు లంద ఱెంచెద రతనిన్
దేవర్షీశ్వర యిపు డ,బ్బ్యావరుఁ డెం దుండు నిపుడ పోయెద ననినన్. 57

—దశగ్రీవుఁడు మాంధాతతోఁ బోరి సంధిసేయుట—

మ. అజభూమిత్త్రుఁడు వల్కె నీవు నన నేలా రాక్షసాధీశ చి
గ్విజయారంభముఁ బూని నే, డిదె యుదగ్దేశంబు దాఁకెన్ బహు
ధ్వజినీసంగతి నేఁగుదెంచుఁ క్షణమాత్రం బోర్చినన్ దద్ధరా
భుజుతో నీకు రణంబు గల్గు నన నుప్పొంగెన్ దశగ్రీవుఁడున్. 58

ఉ. అంతట గొంతిసేటికి నచ్చటికిన్ వినవచ్చె ధారుణీ
కాంతురథాంతరస్ఫురితకాంచననిర్మితఘంటికాధ్వనుల్
స్వాంతమరుజ్జవప్రథితసైంధవమేదురకింకిణీధ్వనుల్
దంతిఘటాపరిప్రకటితధ్వజచిత్రపటీపటుధ్వనుల్. 59

క. ఆరవములు విని దశముఖుఁ, డీరసమున నట్టె లేచి యిటె చనుదెంచెన్
ధీరుం డగుయువనాశ్వకు,మారుఁ డని వడి నెదిర్చె మంత్రులతోడన్. 60

చ. ఎదురుగఁ బోయి పంక్తిముఖుఁ డింపును సొంపును దెంపుఁ బెంపుఁ జ
క్కఁదనము రాజసంబు భుజగర్వము గల్గినయానృపాలునిన్
గదిసి నరేంద్ర నేను దశకంఠుఁడ సంగరకాంత వచ్చితిన్
బెదరక నన్ను మార్కొనుము భీతుఁడ వైనఁ దొలంగు నావుడున్. 61

సీ. నిడుదకన్నుల క్రేవ నడరు కెంజిగి కర్ణసాంకవమతముతో సంధి సేయఁ [మొనయఁ
గనుబొమల్ ముడి నొందుకంటె ముందుగఁ గరంబున నున్నచాపంబు గొనయ
బెమగాడ్పు సోఁకఁ గంపించు కెంజిగురు నాబెట్టుహుంక్రియ లాని పెదవి యదర
రమణీయరత్నహారచ్ఛలంబున మనఃప్రకటరోషజ్వాల బయలు పడఁగ

తే. జుఱుకుచుఱుకున దశకంఠుఁ జూచి యౌర
యోరి పౌలస్త్య నాతోడ నారణంబు
సేయ వచ్చితి మంచి దేమాయె నెదుటఁ
జక్కఁగా నిల్వరా యంచు జనవిభుండు. 62

క. పిడుగులకుఁ దోడు వోయిన, కడిఁదిశరము లసురఱొమ్ము గాఁడఁగ నేయన్
జడియక యాయమ్ములకా, పద నిపు డీచినుకు లనుచుఁ బంక్తిముఖుఁడున్ 63

మ. పదికోదండము లొక్కసారి గొని దర్పం బొప్ప మాంధాతపైఁ
బ్రదరాసారము వింపఁ దద్విశిఖవర్షంబున్ నివారించి తన్

గదియఁ బచ్చునిశాటమంత్రిమణులన్ గారించి భూభర్త బె
ట్టిదపుందూపుల నొంప నంతకునిమాడ్కిన్ రావణుం డుగ్రుఁడై. 64

మ. తనబల్లిదుల నెల్ల నొక్కట నయోధ్యానాథు రోధింపఁ బం
చిన వా రందఱుఁ జుట్టుముట్టుకొని యాక్షేపించి కోపించి మిం
చి నిశాతాస్త్రపరంపరల్ గురిసినన్ సింగంబు మాతంగభం
జనమున్ జేయఁ గడంగినట్టు నృపుఁ డత్సాహంబు రెట్టింపఁగన్. 65

సీ. శుకునిఁ బండ్రెండుసాయకముల నొప్పించి సారణు నేడింట జడియ నేసి
ధూమ్రాక్షు నెనిమిదితూఁపుల నొగిలించి మారీచునిఁ బదింట మడ మడంచి
జంబుమాలిని మూఁడు శరముల బడలించి యూపాక్షు నాల్గింట నుదుటుమాన్చి
త్రిశిరునిఁ బదియేను తీవ్రాస్త్రముల నొంచి దుర్ముఖు నైదింటఁ దూల నేసి
తే. వెండియుఁ బ్రహస్తముఖుల నుద్దండచండ
కాండముల ఖండనము సేయ కుండఁ దఱిమి
తరమె నను గెల్వ నీ కని దశముఖాసు
రాగ్రగణ్యుని మాంధాత యపుడు పొదివి. 66

ఉ. క్రౌంచవిభేదశాలి యగుస్కందుని చందముఁ జెంది ముందె న
క్తంచరరాజు పేరురము గాఁడఁగ ముద్గర మెత్తి వేసి నొ
ప్పించిన సొమ్మసిల్లి ధృతిపెంపునఁ దెప్పిఱి వాఁడు రాజ ని
న్నుంచెద నేఁడు దండికడ కం చతిరోషకషాయతాక్షుఁ డై. 67

ఉ. అక్కనకాద్రి బిట్టదర నంటి యదల్చి యెదిర్చి యవ్విభుం
డెక్కిన తేరు సెక్కులుగ నేసి హయంబులఁ ద్రుంచి సారథిన్
దక్కక నొంచి కేతనము ధారుణిఁ గూల్చిన నాగ్రహించి వే
ఱొక్క రథంబుపై రవికులోత్తముఁ డెక్కె లయాంతకాకృతిన్. 68

చ. పటుతరఘంటికాక్వణనబంధుర మౌ మహనీయశక్తి యొ
క్కటి గొని పంక్తికంఠ తుదిఁ గంటివి పొమ్మని యేసి యార్చినన్
దటుకునఁ గేలిశూలమున దాని నడంచి దశాననుండు భ్రూ
కుటు లెసఁగన్ నృపాలుపయిఁ గుంతము లిర్వది పూన్చి వైచినన్. 69

మ. అవి ఖండించి యఖండకాండములు చండాంశుప్రభోచ్చండముల్
యువనాశ్వప్రియసూనుఁ డేయ దనుజవ్యూహంబు భేదిల్లె నం
త వివస్వత్సుతదత్తదివ్యశర మాదైత్యేశ్వరుం డేసినన్
వివశుం డయ్యె నరేశ్వరుండు దివిజుల్ విభ్రాంతిఁ జింతింపఁగన్. 70

వ. తదనంతరంబున. 71

చ. నిమిషములోపలన్ దెలిసి నీరజబంధుకులాగ్రగణ్యుఁ డ
య్యమరవిరోధిమీఁద జలదాశుగ మేసిన వాఁడు మారుతా

స్త్రమున నడంచె భూపతి కృశానుశరం బరివోసి వైచినన్
విమతుఁడు రౌద్రబాణమున నిల్పెఁ దదీయశిఖాపరంపరల్. 72

శా. మాంధాతృక్షితినాథుఁడుం గెరలి భీమస్ఫూర్తి బ్రహ్మాస్త్రముం
సంధించెన్ దనవింట రాక్షసభటుల్ సంత్రాసముం జెంద గ
ర్వాంధుం డద్దివిజారి పాశుపత మేయన్ బూనె నయ్యుద్ధతిన్
గంధిశ్రేణి గలంగెఁ గ్రుంగెఁ ధర యాకంపించె స్వర్ణాద్రియున్. 73

శా. ఆయుత్పాత మెఱింగి యాడకుఁ బులస్త్యబ్రహ్మ వేంచేసి యే
లా యీయుద్ధము దీన లోకమున కెల్లన్ భీతి వాటిల్లె మీ
రాయుష్మంతులరై చెలంగఁ గల రుగ్రాస్త్రోపసంహారముల్
సేయుం డన్నఁ దదాజ్ఞఁ జేసి రటులే చిత్తంబు లుప్పొంగఁగన్. 74

దశవదనుండు చంద్రునిమీఁదికి దండెత్తి పోవుట

క. మునిపతి లోకహితంబుగ, మునుకొని తమకిటుల సఖ్యముం జేసి చనన్
జననాయకుఁడు యథేచ్ఛన్, జనియె దశాస్యుండును జనియెఁ జంద్రునిమీఁదన్

వ. ఈచందంబున దశకంధరుండు మాంధాతృవసుంధరావరునితోడ సంధి గావించి
సౌగంధికబంధుమండ నిర్గంధనోత్సాహంబు వహించి మహనీయ పుష్పకా
రూఢుండయి యమ్మహాగిరివరోపరిభాగంబున కుద్గమించి యవల విడంబితా
డంబరంబునన్ బోయి పోయి పదివేల యోజనంబులపొడవునన్ బ్రథమ భూమిక
యనన్ దగి యగణితాధర చరణారుణ ప్రభాపహాసితాభినవ హంసమండలం
బగు హంసమండలములోఁ జని మరుత్పథంబు గడచి యవతల నంతదూరంబు
నడిచి పుష్కలజలావిష్కృతపుష్పలావర్తకాది బహువిధజలధరప్రకాండంబు
లకు నుండ నిర వగు రెండవమండలంబు నతిక్రమించి యవక్రవిక్రమాసాధ్యు
లగు సిద్ధచారణసాధ్యులకు వీడుపట్టగు మూఁడవచోటు దాఁటి యమ్మీఁదట
నవనాయకధీరతోదగ్రవినాయక భూతప్రేతపిశాచ నిశాచరగోచరంబగు నాలవ
కక్ష్యాంతరంబు దరలి తరలీకృతవిస్తృతపాథోనికరశీకరంబుల నధోగతవలా
హకగర్భంబుల నించుచు నుదంచితామరతరంగిణీ తుంగతరంగ రంగత్కమల
కుముదాపహృతులన్ బొలుపు మీఱుకుముదాదివేదండకాండంబుల విలా
సంబులకు సదేశం బగుపంచమప్రదేశంబు వాసి వాసవాసిధారానివారణో
దార దారుణ కఠోరగరుజ్జాతసంచలన సముజ్జాతవాతావధూత సకలగ్రహ
మండలుం డగు నండజమండలాఖండలునకు బిడారగు నాఱవతావున వెడలి
కడలిన్ బోలినగంభీరత్వంబు ధరించి నిత్యసత్యసంపదలన్ బెంపుగని నిర్దోషలీల
గ్రాలుజమదగ్ని ప్రముఖమునిరత్నంబులకు నిదానం బగు సప్తమస్థానంబునన్
బయలుదేఱి యవారితమందారకోరకామందమందాకినీసరిజ్జల బిందుబృందంబున
జెలువంది చలువల కెల్ల నెల్ల యగునెనిమిదవ నెల వొరసికొని తదూర్ధ్వ

మార్గంబున బడలువడక దశసహస్ర యోజనంబు లరిగి యవ్వల నయుతయోజ
నాయతం బగు సుధాకరలోకంబు విలోకించి తన్మధ్యభాగంబున. 76

సీ. తనమనోహరమూర్తి ధరణి జక్కని వారి కుపమేయపాత్రమై యొప్ప మిగులఁ
దనయంచితకళాభ్యుదయ మాశ్రయించిన విబుధుల కుత్కంఠ వెలయఁ జేయఁ
దనవిలాసములు చెంతల నున్నరోహిణీప్రముఖకాంతల వింతశాలి ముంపఁ
దనచంద్రికామహత్త్వంబు బ్రహ్మాండకరండంబునకు గప్పురంబు గాఁగఁ

తే. దనరుహిమధాము సౌజన్యధాము సోముఁ, జేరఁబోయినయంతట శిశిరకిరణ
పాళిపైపైనయెసినఁ బంక్తిముఖుని. మంతురుల మేనులెల్లఁ గంపంబు నొందె.

క. చలిఁ జనఁగాక వడంకుచు, సలజడిఁ బడి మంత్రులెల్ల నయ్యాయిచటన్
నిల లేము దొలఁగి చనుటకుఁ, సెలవీ వలె ననుచు దనుజశేఖరుఁ డలుకన్. 78

శా. ఆహా తావకదేహముల్ వడఁకఁ జేయన్ జొచ్చె నీమూర్ఖుఁ డీ
నీహారాంశుఁడు దాళుఁ డించుక యని యాగ్నేయాస్త్రరౌద్రాస్త్రసం
దోహంబుల్ శశిమీఁద నించుటకు నుద్యోగించినన్ బౌత్త్రభూ
బాహాశౌర్య మెఱింగి వచ్చె నటకున్ బద్మాసనుం డయ్యెడన్. 79

చతురాననుండు చంద్రునిపై దండెత్తిన రావణుని వారించుట

తే. వచ్చి యిది యేమి వత్స భవత్సమగ్ర, బాహువిక్రమ మీసితభానుమీఁదఁ
జెల్లునే చూప నీతఁడు చల్లనిదొర, వీనవల దగ్నిబాణముల్ విడువు మలుర.

మ. అని వారించి విధాత వెండియును వత్సా నీమహాసాహసం
బునకే మెచ్చితి మంత్ర మొక్కటి దయాపూర్వంబుగా నిచ్చెదన్
గొను మమ్మంత్రజపంబు సాంగ మయినన్ ఘోరాహవక్రీడ ని
న్నెనయన్ గెల్పది విఘ్నమైన నశుభం బేతెంచు శీఘ్రంబునన్. 81

మ. అది మృత్యుంజయ మాపదల్ వొడమి త్రోయన్ రానివేళం జపిం
చఁ దగున్ నీ కని శక్తికీలకఋషిచ్ఛందోధిదైవంబులున్
మది హోమంబును దర్పణంబు విధియున్ దోడ్తో నెఱింగించి పూ
ర్ణదయన్ మంత్ర మొసంగి వెండియును గీర్భామాధవుం డిట్లనున్. 82

తే. అసురవల్లభ ప్రాణాత్యయంబునందు
నీశివాష్టోత్తరశతాఖ్య మేకతమున
నేజనుఁ డవిఘ్నముగ జపియించు వాని
కొదవు విజయంబు హాని యాఁ గొదవ దైన. 83

సీ. దేవదేవుఁడు మహాదేవుఁ డీశుఁడు భూపభావనుఁ డభవుఁడు భవుఁడు శివుఁడు
భుజగభూషణుఁడు శంభుఁడు నీలలోహితుఁ డక్షరుఁ డజుఁడు వైయాఘ్రచర్మ
ధరుఁడు జగత్కర్త హరుఁడు లలాటాక్షుఁ డంతకాంతకుఁడు యుగాంతకరుఁడు
పశుపతి శూలి కపాలి కాలగ్రీవుఁ డుగ్రుండు భీముఁ డాద్యుఁడు దిగీశుఁ

తే. దతులుఁ దవ్యయుఁ దకలంకుఁ దష్టమూర్తి
యచ్యుతుఁ డనాదిలయుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁ డచలుఁ
డస్థిహారుఁడు హరిసఖుఁ డభ్రికేశుఁ
డాశ్రితులఁ బ్రోచు నని చెప్పి యజుఁడు సనిన. 84

మ. శశి నిర్జించితి నంచు నన్నెలవునన్ జాటింపఁగా బుచ్చి నల్
దిశలున్ ఘూర్ణిలఁ జేయుతూర్యములతో దేవాచలాధిత్యకా
విశదేందూపలభూమికిన్ దిగి కడున్ విభ్రాంతితో నచ్చటన్
దశకంఠుండు వసించె నంబరసరిద్వాతంబు పైఁ జాఱఁగన్. 85

వ. ఇవ్విధంబున నాఁటిరేయి యెల్ల నచ్చోట విశ్రమించి మఱునాఁ డరుణోద
యంబునఁ గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి. 86

క. అలరుచు లంకకు నిఁకఁ బో,వలయు నని యమాత్యభృత్యవర్గము వినఁగాఁ
బలికి నలుగడల విడిసిన, బలముల దివియించి దైత్యపతి పయనం బై. 87

చ. మణిమయదివ్యపుష్పకవిమానరుచుల్ దివి నిండ సైనికా
గ్రణు లిరువంకలన్ భటపరంపరతో నడువన్ శుకుండు సా
రణుఁడు ననేకభంగులను బ్రస్తుతి సేయఁగఁ బోవుచుండి రా
వణుఁ డొకఁడున్ విహార మొదవన్ దనవారలఁ జూచి యిట్లనున్. 88

మ. ఎలప్రాయంబును జెల్వమున్ జతురతల్ హేలావిశేషంబులున్
గనకన్యామణు లెవ్వరొక్కొ బలిమిన్ గాంతానుకూలంబుగాఁ
బలుమందిన్ జెఱఁ దెత్తు నా విని మహాపార్శ్వప్రహస్తాదిము
ఖ్యులు మోముల్ వికసిల్ల నిట్లనిరి రక్షోనాథుఁ డింపొందఁగన్. 89

సీ. ముదిమి యెన్నఁడు లేనికొదమప్రాయపుఁ జెల్వు నేర్పులు వేల్పుఁగన్నియలకమరు
సొలపులబెళుకుఁ దూపులకళ్కుఁ జెక్కులొయ్యారముల్ మనుజకన్యకల కమరు
నిడువాలుజడలు పెందొడ లంచనడలు సన్నడుములు నాగకన్యకల కమరు
పాటలమేలిమి మాటలతియ్యఁదనంబు గంధర్వకన్యకల కమరుఁ [వగల
తే. మఱియుఁ దక్కినజాతులమందయాన, లొఱపులు వహించియుందు రొక్కొక్క
వీరిలో మెచ్చు వచ్చినవారిఁ బట్టి, తే వలయు నన్న నందఱఁ దెత్తు ననుచు 90

మహాస్రగ్ధర. కరుణాలేశంబు ధర్మక్రమము కలుషశంకాకలంకంబు లాత్మన్
జొరనీ కమ్మార్గు దేవాసురనరవరచతుశ్శ్రీవస్సాధ్యవిద్యా
ధరసిద్ధాదిత్యరక్షోదనుజగరుడగంధర్వయక్షాదికాంతః
పురకాంతాశ్రేణి బల్మిన్ బొదివి చెదరి వాపోవఁగా బట్టి తెచ్చెన్. 91

స్రగ్ధర. చొచ్చున్ గేహాంతరంబుల్ సుడిసినమగలన్ జుట్టలన్ లిట్టు పొట్టల్
వ్రచ్చున్ శాతాసిధారన్ వనిత లతల లప్యగ్రుఁ దై పట్టి యీడ్చున్
దెచ్చున్ యానంబుఁ జేరన్ దెస చెడి తను నిందించినన్ బీరముల్ వా
క్రుచ్చున్ సైరించి నన్నున్ గొలువుఁ డెటకుఁ బోఁ గూడు మీకంచు నవ్వున్.

సీ. సీమంతమౌక్తికశ్రేణి జల్లన రాల దట్టించి ముందలల్ పట్టి యీడ్చి
వలుదచన్నులహారవల్లికల్ దెగిపోవఁ బయ్యెదల్ బలిమిమైఁ బట్టి తివిచి
కమ్మక్రొవ్విరిసరుల్ గాసిమై యసియాడ బలుకీలుఁ గొప్పులఁ బట్టి యీడ్చి
కడియముల్ గాజు లుంగరములు బిట్టూడఁ బల్లవహస్తముల్ పట్టి తిగిచి
తే. మూలమూలలనొదిగిన మొక్కి వేఁడుకొనిన మాయన్న కానవే యనిన వృద్ధ
జనులమాటుల కేఁగిన సకియ లెంత, పొరలి యేడ్చినఁ బోనీక చెఱలు వట్టె. 93

వ. మఱియు సద్గుణహీనుండు గుఱి మేర యెఱుఁగక పల్లిదంపుఁ బలుమఱుఁగున
నున్న మిఱుంగుఁబోడుల సత్తమామలక్రింద నున్నయుత్తమాంగనల మగల
తోఁ గలిసి కాఁపురంబులు సేయుమహాపురంధ్రులు బునోపవనంబులఁ గోడి
చేడియలతోడఁ గూడి క్రీడించు కాంచనాంగుల జలకేళిఁ దేలు బాలికలఁ
ద్యూతాదివినోదక్రియలఁ జిక్కిన చక్కెరబొమ్మలఁ బెక్కువగల నలంకరించు
కొనుచుంచలాక్షుల విమానంబు లెక్కి హరిపథమధ్యంబున విహరించు హరి
మధ్యల గిరికందరంబులయందు వేడుకలఁ బొందుకుందరదసల సౌధమందిరా
ళిందంబులఁ దిరుగుమందగమనలఁ బరాంగన లనక బాలిక లనక నానా
జాతులమానవతులఁ బలాత్కారంబునఁ బట్టి తెచ్చి పుష్పకంబుపై నుంచు
నప్పుడు హాహాకారంబుతో విలపించువారును బలికెడిది వలుకుచుఁ దడంచు
వారును నేమి సేయుద మని పలవించువారును నిట్టి దురవస్థ వచ్చునే యని
తల్లడించువారును నుఱుమని పిడుగువలె నిచ్చెడు గెక్కడనుండి వచ్చె ననువా
రును నిట్టికష్టునకు సృష్టికర్త యెట్టివరంబు లిచ్చె ననువారును నింక నెక్కడ
ధర్మంబు లోకంబు లన్నియు నధర్మమయంబు లయ్యె నేఁడు కాలం బరుదెంచె
ననువారు నయ్యో యింత యరాజకం బైన నెక్కడికి బోవుద మనువారును
నోహో యింద్రచంద్రాదిదేవతలారా! మీరైన మా యాపద నివారింపరే
యనువారును నీక్రూరునిచేతలు వెండికొండక్రిందఁ జిక్కినప్పుడే నశ్చైను మహేశుండుఁ
బ్రోక్కి నగ్గుమాచంబు సేయక మరల వరంబు లిచ్చి హాకురాండు దమ
గోడుఁ బోసికొనె ననువారును హానుఁ డేమి సేయుఁ బూర్వపుట్టువుల నేమి
పాపంబు సేసితిమో యది యనుభవింపక పోవునే యనువారును జననీజనక
గురుబాంధవ ప్రాణేశ్వరసఖీప్రముఖ సుహృజ్జనంబులఁ దలంచుకొని కన్నీరు
నించువారును నిట్టూర్పులు నిగిడించువారును హా గాఁ యింతదురాగతంబు
గొంటి గాదు మదిమది నుండి యిట్టిపాపంబుల కేల యొడిగట్టెద ననువారును
దమవారి నందఱం బట్టి పట్టిసంబునం దెగఁ గొట్టినట్టు మమ్ముం దెగఁగొట్టి
పుణ్యంబు గట్టుకొమ్మనువారును నాఁడు వారియుసురు గొంచెంబు గాదు
నిన్నను నీవారిని నీఱుగావించుఁజుమీ యనువారును నిన్ని వగలం బోగులు
నగుపలం బట్టి తెచ్చి నీవలన నేమి సుఖం బనుభవించె దనువారును

బహుసంసారచ్ఛేదనంబులు సేసి యీసడియును దోసం బెన్నినాళ్ళకు వీడు
కొనం గలవాఁడనని వేమఱు వినఁ దిట్టువారును నై [illegible]ను నెరసిన
యపయశంబు గనిపింపఁ జేయుకై వడీ వీడిన కేశపాశంబుల వానికీర్తిప్రతా
పంబులు విరూపంబు లయి పొడ వడంగువడువునఁ దెగిపడుమౌక్తికహారమణి
హారంబులతో వానిపాలిటిసామ్రాజ్యలక్ష్మి సౌమనస్యంబు వాడిన తెఱం
గెఱింగించుభంగిఁ దుదిముట్ట వాడినప్రసవదామంబులతో వాని ముంచు
కలుష జలరాశి యిట్టి దని తెల్పునట్టు యిట్టలంబుగఁ బుట్టి ప్రవహించు
నేత్రకజ్జల ప్రవాహంబుతో వాఁ డెక్కిన విమానంబుతో వాని భస్మంబు
సేయం జాలు రోషజ్వాలికాభీలకటాక్షజాలంబులతో గడగడ వడంకు కౌను
లతో జడుపుఁ జెమ్మటలు దొలంగుమేనులతో నిట్టూర్పు వెగలఁ బొగులు
వాతెరలతో నశ్రుజలధారలఁ దేలుకన్నుఁ దామరలతో ముంగురులమొగిలు
తెగల మఱుంగుపడి మెఱుంగు దొఱఁగు మోముఁ జందురులతో డెందంబుల
సందడించుచింతాపరంపరలతోఁ బొరలుచుఁ దెరలుచు సలఁత నొందుచు
వ్రాలుచు సోలుచు మూర్ఛిల్లుచుఁ గార్చిచ్చు సుట్టు ముట్టిన నొల్లంబోవు లేళ్ళ
వలె నప్పల్లవపాణులు వెల్ల విల్లనై ధైర్యంబుల వెల్లున నుల్లంబు లొక్కింత సేసి
కొని తమయంతవట్టుం గూడుకొని యేకవాక్యంబుగా రావణు నుద్దేశించి
యి ట్లని శపియించిరి. 94

దేవాదిస్త్రీలు రావణుని శపించుట

ఉ. ఏము పతివ్రతాత్వము వహించిన వారల మేని నిన్నినా
ళ్ళేమి కొఱంత లేక చరియించితి మేని మదీయమానముల్
కామవశాత్ముఁడై చెఱుపఁ గాఁ బనిఁ బూనిన యీదశాస్యుఁడుం
గామినివంక నే యడఁగుఁ గాక సుతానుజబంధుకోటితోన్. 95

వ. అని శపించి యంత నిలువక. 96

సీ. మనవారి వీఁడు ద్రుంచినచందమున వీని వారి వైరులు వట్టి చీఱ వలదె
యనదల మై చిక్కి మనము గుందెడుపోల వీని యాండ్రను బలవింప వలదె
మనవంటిసతుల బల్మిని బట్టి యీడ్చు నీతులువహస్తము లెల్ల దునియ వలదె
వనితలు సుట్టు నేడ్వఁగ నవ్వుచున్నాఁడు వీనితలల్ గొట్టి వేయ వలదె [య
తే. యనుచుఁ బ్రాణేశ్వలుఁ డిగి యయ్యలరుఁ బోండ్లు, తన్ను దిట్టుచుబిట్టురోదనము సే
నాలకించుచు నిస్తేజుఁ డయ్యె నెగ్గు, సిగ్గు లెంచక తనప్రోలు సేరె నతఁడు. 97

వ. ఇవ్విధంబున. 98

తనభర్తం జంపిన రావణుని శూర్పణఖ దూఱుట

చ. విమతజయంబు గాంచి చని వీఁడు సొరంగ నె పుష్పకస్థిత
ప్రమదలయార్తనాదములు వాటిలె వారికిఁ దోడు నంత ద

య్యుమనముతోడ శూర్పణఖయుఁ బిలపించుచు వచ్చి యన్న పా
దములఁ బడెన్ దృగశ్రుజలధారలు గాల్వలు గట్టి పాఱఁగన్. 99

ఆ. పడినయనుజ నెత్తి బాష్పాంబుధారలఁ, దుడిచి యాదరణ సోఁపమాట
లాడఁ దోడఁ గనద్దశాస్య కర్కశచిత్త, మొఱఁగి చెలియ లతని కిట్టులనియె.

ఉ. వీరలు లేరె యెందు బ్రతివీరులపైఁ జనరో జయింపరో
యోరస మెత్తి నీవలె నికృష్టత జెంది మఱంది సొంచిరో
ఘోరత నీకుఁ జూపఁ దగుచోటులు లేవె మహోగ్రపాపముల్
దూఱును సైచి నా బ్రతుకు ద్రుంగఁగఁ జేసితి వేమి సేయుచున్. 101

చ. పరులొనరించుపాపములఁ బాపి హితాశ్రితబంధుకోటిఁ ద
త్పరమతి బ్రోవ నోపు దని బాంధవు లందఱు నమ్మియున్నచోఁ
గరుణ దొఱంగి నీతియును గాంచక వారల నీవ త్రుంప నె
వ్వరు నిను నౌను గాదనెడువారు నిశాచరచంద్ర యీయెడన్. 102

క. బలియు రగుదారలు తమగా, దిలి చెల్లెండ్రకు ధనంబుఁ దెత్తురు నా కి
ట్టుల మఱఁదిం బొరిగొని నీ,వలె వైధవ్యంబుఁ దెచ్చువారలు గలరే. 103

క. అనిదూరెడుచెలియలిఁ గనుఁ,గొని యతఁ డనుఁదుములమున ననుగుఱు తెఱఁగ వా
సిన నీపెనిమిటిఁ దునిమిలి, వెనుక నెఱిఁగి పొక్కి పడితి వెలదిరో యచటన్.

క. చేదప్పినకార్యములకు, వేదనఁ బొందుదురె జాలి విడువు మిఁక మనః
ఖేదము విధి దప్పింపం,గా దరమే నీకు నాకుఁ గామిని చెపుమా. 105

రావణుండు నగచుశూర్పణఖను ఖరాదులతో జనస్థానమున కంపుట

ఉ. ఏమి కొఱంత నీకు జనజేక్షణ కోరినయెల్లవస్తువుల్
పేర్మిమిడి నే నొసంగెద దపింపకు నాయనుజాత వైనని
స్సీ మహిఁ దేఱి చూడఁ గలరే సురమానవదైత్యదానవ
గ్రామణు లిచ్చ వచ్చినప్రకారమునన్ జరియించి మెయ్యెడన్. 106

చ. మనపినతల్లిపట్టి ఖరమానవభోజివరుండు దండకా
వనమున దూషణాద్యనుజవర్గముతో వసియింపఁ బోయెడిన్
జను మతఁ డాదరించు నిను సర్వధనంబును నేను బంచెదన్
వనజదళాక్షి నాకడకు వచ్చుచు బోవుచు నుండు మెప్పుడున్. 107

క. నేనొకటియు నతఁడొకటియు, నే నీకు మృగాక్షి యని యనేకగతుల స
మ్మానించి ఖరుని రక్ష, స్సేనాన్వితుఁ బిలిచి దనుజశేఖరుఁ డనియెన్. 108

చ. కవి వచియించె రాక్షసనికాయ్యము గాఁ గల దంచు దండకా
టవి యటు గాన నిల్వు మచటన్ బదునాలుగువేలరక్కసుల్
భవదనుజన్ములన్ గొలువఁ బాలెముపట్టొకచో రహింప నీ
యవరజ దీని శూర్పణఖ నారసికొంచు సమాదరంబునన్. 109

చ. త్రిశిరుఁడు మంత్రి దూషణుఁడు ధీరుఁడు సేదళవాయి యాఁచు న
ద్దశముఖుఁ డాతనిన్ బనుప వారును నేఁగి బలంబుతోఁ జతు
ర్దశభువనంబులన్ దలఁక దారుణవృత్తి ఖరుండు దండకా
ప్రశమములపాలిమృత్యు వయి రాజ్యము సేయుచు నుండె నయ్యెడన్. 110

ఉ. ఆదశకంఠుఁ డంత దనయంతిపురం బొకయింత సొచ్చెనో
లేదొ నిజాగ్రపుత్త్రుఁ డట లేమి నికుంభిల నధ్వరక్రియో
త్పాదనకాంక్ష నున్కి విని తానును నేఁగెఁ దదాననేక్షణా
హ్లాదపరీతబుద్ధి యయి యచ్చటి కందఱు వెంబడింపఁగన్. 111

ఇంద్రజిత్తు మహేశ్వరక్రతు నొనర్చుట

మ. దశకంఠుం డిటుల న్నికుంభిల కుదాత్తప్రీతితో నేఁగి యం
దు శుచిప్రోద్ధతహోమధూమకలితాస్తోకార్చిరుద్దీప్తయూ
పశతాకీర్ణమఖార్హమండపగతున్ బ్రత్యగ్రయజ్ఞోపవీ
తశిఖాకృష్ణమృగాజినాన్వితు సుతున్ దర్శించి ప్రేమంబునన్. 112

మ. అవలోకంబున కుత్సనం బడర డాయన్ బోవునాలోన భా
ర్గవకక్షప్తాహంతివర్ధమానదమువఃక్రాంతిన్ బ్రకాశించునా
హవదీక్షానిధి మేఘనాదుఁ డనుమోదాయత్తునిన్ దండ్రిఁ జూ
చి వినీతిన్ బ్రణతోత్తమాంగుఁ డయి మోడ్చెన్ రెండుహస్తంబులున్. 113

వ. అప్పుడు. 114

చ. ఇరువదిచేతులన్ గొడుకు నెంతయుఁ గూర్మిని గౌఁగిలించి వే
మఱు నడునెత్తి మూర్కొనుచు మై పులకింప ముదశ్రువర్షముల్
గురియుచు మోము సారెఁ గనుఁగొంచు నెగన్ దను వెల్ల గాసిగాఁ
జిరముగ నీడ నేమిపని సేసెదు వత్స గణింపు నావుడున్. 115

మ. దితిజాచార్యుఁడు వల్కె నాతనికిఁ బంక్తిగ్రీవ వీపట్టి దీ
క్షితుఁడై మౌనముఁ దాల్చినాఁడు మును పగ్నిష్టోమముఖ్యంబు లౌ
క్రతువుల్ పెక్కొనరించె నీశ్వరుని నారాధించి మాహేశ్వర
క్రతువున్ జేసిన శంభుఁ డీతనికి సాక్షాత్కార మయ్యెన్ దుదిన్. 116

మ. తన కీరీటిఁ బ్రసన్నుఁడై నశివుచే దంభూతనామాంగుచేఁ
గనియెన్ గామగ మానదృశ్యరథ మక్షయ్యాస్త్రతూణీరముల్
ధనువున్ దామసిపేరిమాయయు దదస్త్రంబున్ రణాజయ్యాన
ర్తనమున్ నీసుతుఁ డీమఖం బయిన నిన్ దర్శించి మాటాడెడిన్. 117

ఉ. ఈతరుణాగ్నిహోత్రి కృతకృత్యతఁ జెంది సమస్తశత్రుసం
ఘాతము నుగ్గు సేయుఁ దశకంఠ యదృశ్యరథాధిరూఢుఁ డై
శాతశిలీముఖంబు లురుచాపముఁ జేకొని మింట నిల్చినన్
నీతనయాగ్రణిన్ బొదువ నేరఁడు శూలియు నంచుఁ దెల్పినన్. 118

చ. అరుసముఁ జెందియున్ హృదయ మచ్చటివారి కెఱుంగ నీక యా
సురవిభుఁ డాభృగూద్వహునిఁ జూచి యిదెల్లను మంచి దైన ని
ధ్వరములు సేసి శత్రు లగువాసవముఖ్యుల గెల్చె నాసుతుం
దరిభజనంబు సల్పఁ దగునయ్య సురారుల కంచుఁ బల్కుచున్. 119

విభీషణుండు రావణునకుఁ బరాంగనాపహరణము గూడదని నీతిచెప్పుట

ఉ. అచ్చటఁ బాసి సానుచరుఁడై దశకంఠుఁడు మున్ను తాఁ జెఱల్
దెచ్చిన కామినీమణుల దివ్యవిమానము డించునంతలో
వచ్చి విభీషణుండు దగవా పరకాంతల బల్మిఁ బట్టఁగా
హెచ్చునె దీన శౌర్య మిది యేల యొనర్చితి రాక్షసేశ్వరా. 120

ఉ. అంగన లిందుఁ నీకుఁ గొదవా త్రిదివాంగన లేమిభాతి పు
ణ్యాంగనలన్ బతివ్రతల నార్యులభార్యలఁ దెచ్చి గాసి సే
యంగ నఘంబు వాటిలు మహాపయశంబును నగ్గలించు దా
నం గడతేఱు నాయువు ఘనద్యుతియున్ సిరియున్ బ్రతాపమున్. 121

ఉ. అంటిని మండుచుండుట మహానలకీలలు సేర బోయినన్
గంటు వహించి యూరుపు సెగల్ నిగిడించుటఁ గాలభోగినుల్
జంట వహింప నాయువు వెసన్ గొనుటన్ గనిపించుమృత్యువుల్
గంటికి లెస్స యున్నఁ బరకాంతలు మేలని కోర వచ్చునే. 122

ఉ. ఏనరుఁ డెప్పు డేమి ఘటియంచును దత్ఫల మప్పుడే కదా
వానికిఁ బ్రాప్త మౌ ననెడివార్త యథార్థతఁ జెందె నియ్యెడన్
దాని వచింతు దృష్టముగ దానవనాయక విన్ము సీమలోఁ
జానల నెల్ల బట్టి రభసంబున నీ విటఁ దెచ్చునంతలోన్. 123

ఉ. మానక మాల్యవంతుని కుమారికకూరిమిపట్టి యైనకుం
భీనస బల్మిఁ గైకొని యభీతిమెయిన్ మధుఁ డేఁగె నిప్పురిన్
దానవు లడ్డమైన నసిధార నడంచి పరాంగనేచ్ఛ నా
త్మానుజఁ గోలు పోయితి గదన్న విరోధులు చుల్కఁ జేయఁగన్. 124

ఉ అమ్మధుఁ డేగుదెంచునపు డబ్ధి మునింగి సమాధి నుండి నే
నమ్మెయి మేఘనాదుఁడును యజ్ఞవిధిన్ జలియింపకుండె నీ
తమ్ముఁడు సొమ్ముఁ జై యెఱిఁగి దన్ను నెఱుంగఁడు గాన వానికిన్
గ్రమ్మఱ పోవఁ గ్గలె నలుగన్ దగ దాతనమీఁద నింకిటన్. 125

తే. ఏల యని యంటి వేని దైత్యేంద్ర మించి
మనసహోదరిఁ గొని పోయె మధుఁడు వానిఁ
బట్టి చంపిన నపకీర్తి బంధుహాని
యగు నుపశమింత మని తెల్పు ననుజుఁ గినిసి. 126

ఉ. మంచివివేకి వెంతనయమార్గము దెల్పెద వే వసించుపో
లించుక యైన భీతి వహియింపక యొక్కఁడు పొచ్చి దైత్యులన్
ద్రుంచి సహోదరిన్ బలిమితోఁ గొని పోయి చెలంగుచున్కి యా
లించి సహింప వచ్చునె బళీ మధుదానవుఁ డింత హెచ్చునే. 127

ఉ. చి చ్చొడిఁ గట్టినట్టు చెడుసింహసటాచ్ఛట లూడ్చుపూన్కికిన్
జొచ్చుమదాంధుపోల్కి తనశూరత రావణుఁమీఁద జూవఁగా
వచ్చెఁ గదా మధుండు బహువాక్కులకున్ బని యేమి యిప్పుడే
యచ్చెడు గున్న చోటికి రయంబునఁ జేగి మదం బడంచెదన్. 128

వ అని దురాగ్రహగ్రహావేశంబున నొడ లెఱుంగక కనుఁగొనల మిడుంగుఱులు సెదర నదరిపడి యప్పుడి మొగంబుల పొలదిండిమన్నవాఁడు తనసన్నిధి నలిక స్థలన్యస్తహస్తుం డగుప్రహస్తునిన్ కనుం గొని యి ట్లనియె. 129

రావణుఁడు మధుం డనురాక్షసునిమీఁద దండెత్తుట

సీ. సంగరోచితగజస్యందనాశ్వపదాతివితతి సన్నద్ధమై వెడలఁ జేయు
హితమంత్రిసైన్యాధిపతులు మున్నుగఁ గలవారిఁ బిల్వఁగఁబడవాళ్ళఁబనుపు
నేఁ డింత దెలిసి యున్నాఁడట మనకుంభకర్ణుఁ రప్పింపు మికార్య మెంచి
యావిభీషణుఁ గొల్చి యేమఱ కీలంక గావఁగాఁ రగుసేన గాపుఁ బెట్టు

తే. మనకుఁ దోడుగ మయపుత్త్రితనయుఁ డేఁగు
దేర నీ వేఁగి పయనంబు దెల్పు మాజి
మధుఁ దొలుత గెల్చి మఱి మీఁద మఘవు గెల్వ
స్వర్గమున కేఁగ వలె నన్న సరగ నతఁడు. 130

క. దొర సెలవిచ్చిన క్రమమునఁ బరివారము నెల్లఁగూర్చి పణవహుడుకా
మురజ జయానకఢక్కా, ద్యురువాద్యరవంబుతో మహోద్ధతి వెడలెన్. 131

వ అప్పుడు 132

సీ. వెనఁ బేర్చి నలువదివేలయక్షౌహిణుల్ నడుచువేగంబున బుడమివడఁక
కరిహరిరథభుజంగఖురాదిగతయోధజనులహుంకృతి నాకసంబు వగుల
ఛత్త్ర చామరకేతుసంఘతచ్ఛాయల మార్తాండబింబంబు మఱుఁగుపడఁగ
సైన్యరజోజాతసాంద్రాంధకారంబు భటకృపాణప్రభాపటలి నడఁగ

తే. నగ్రమున నుగ్రబలశాలియగ్రసుతుఁడు, కుంభకర్ణుండు నడుమనుజ్జృంభలీల
నేఁగుదేరఁగ దశకంఠుఁ డేఁగి మధుని, గట్టణముమీఁద విడిసె తత్పౌరు లదరు.

క. మధుదైత్యునిపురమున కీవ్విధమునఁ జని కోటచుట్టు విడిసి మహోగ్ర
క్రుధ యోధు దశముఖుఁ డధికోద్ధతి వానివీటి కరిగెన్ బెలుచన్. 134

ఆ. అరిగి సుధుని నంతిపురమునఁ బొడగానఁ కచట నిచట నరయునంతలోన
నావిధంబు విని భయభ్రాంతయై తమ, యన్నరోష మడఁతు నని తలంచి. 135

క. మానిని వేణీజితకుం,భీనస యనలాభిధానప్రియనందన కుం
భీనస యెదురుగ వచ్చి ర,శాననుచరణముల వ్రాలి యార్తి నడలినన్. 136

క. అడలార్చి పంక్తిముఖు డ,ప్పడఁతుక వడి లేవ నెత్తి బాలా నీకుఁ
జడు పేల యేఁడి మధుఁ డె,క్కడ నున్నాఁ డనినఁ బడుచు గళవళపడుచున్.

ఉ. కన్నుల శోకబాష్పములు గ్రమ్మఁగఁ బల్కె మధుండు బల్మిమై
నన్నిటఁ దెచ్చుకొన్నపుడు నావిభుఁ డయ్యె నతండు కూరిఁ డై
నన్నునుఁ జూచి తాళుటయె న్యాయముగా దని త్రుంచి తేని నో
యన్న సహింప నేర్తునకొ యన్న మహావిధవాత్వదుఃఖమున్. 138

ఉ. ఏదొక కార్యముల బదర కించుక తాల్మివహించి చేసినన్
ఖేదము సెంద దానృపతికిన్ నను సోదరి గారవించి ము
త్తైదువ జేయు నిం పొదవి న ట్లయినన్ మధుఁ గావు మంచు నా
గాదిలితోడు వేఁడ దశకంఠుఁడు నవ్వుచుఁ బల్కెఁ గ్రమ్మరన్. 139

ఉ. నెమ్మది వంత మాను తరుణీ మధుఁ గాచితి నన్నుఁ గూర్చి నీ
కమ్మల కెగ్గు నే దలఁప గ్రక్కున నారజనీచరాగ్రణిన్
రమ్మను మింద్రుమీఁద బవరం బొనరింపఁగ నేఁడె పోవలెన్
నమ్ము మదీయభాష లనినన్ వనితామణి సంతసించుచున్. 140

మ. చని యభ్యంతరకేళికాగృహమహాశయ్యాస్థలిన్ నిద్రవో
వునిజాధీశు వినిద్రుఁ జేసి పటుసత్త్వుం డైన మాయన్న యిం
ద్రునిపైఁ బోవుచు నుండి నిన్నుఁ దన కెంతో కూర్మిమైఁ దోడు ర
మ్మని ప్రార్థింపఁగ వచ్చె నా విని మధుం డానందముం బొంచుచున్. 141

ఉ. అదశకంఠుఁ జేరఁ జని యర్చన లిచ్చి యథోచితంబుగా
సాదరభాషలన్ బడసి యందఱకున్ తగ విందుఁ జేసి యా
మోదము నెయ్యమున్ విజయమున్ గవిపించిన హృష్టచిత్తుఁ డై
యాదిన శేష మాతవిగ్రహంబున నిల్చి క్రమించి వేకువన్, 142

మ. మధురాలాపములన్ సహోదరిని సమ్మానంబు గావించి ప్రే
మధురాఁ చన్మతి నామె వీడుకొని సద్యగ్బాహుశౌర్యంబునన్
మధునిన్ బోలుమఱందిఁ దోడ్కొని మహామాత్యుల్ భటుల్ బంధు ల
మ్మధునిన్ గూడి పలాశు లాదటన్ జనం బౌలస్త్యుఁ డుప్పొంగుచున్. 143

రావణుఁడు మధుసహితుం డై యింద్రునిమీఁదికి యుద్ధమునకు వెడలుట

మ. వెడలెన్ వాజిఖురాగ్రఘట్టనల నుర్విన్ దాల్చు శేషాహియున్
బడగల్ వంపఁ జమూసమూహజలజఃపారంపరిన్ వేల్పుటే
అడుసున్ జెంద భటార్భటీపటహశంఖాభీలఘోషంబునన్
జడదిధ్యాన ఉడంగ స్వఃపురజిగీషాబద్ధచేతస్కుఁ డై. 144

వ. ఇవ్వడువున వెడలి యక్కడిం దిరక్కసిపిక్కలచేఁదు తొక్కుడు లేనినిడుదపయ
నంబులఁ జని చని. 145

సీ. పూరియుఁ గట్టియల్ నీరును గలపథంబున సేన నడపించుభూరిశక్తి
పాళెం డించుచోఁ బయనంబు సేయుచో నెందులఁ గ్రందు గానీనినేర్పు
పనికిరాఁ గలవీరభటులకు నాఁడాఁడ బహుమానము నొసంగు ప్రాభవంబు;
వలసినవస్తు లవ్వారిగా శిబిరంబునందె కల్గించుమహావిభూతి
తే. యడుపు లేఋలు పల్లంబు లనక నుద్ధవిడి రథాదులతోఁ జొచ్చువిపులధాటి
దనకె చెల్లు ననంగ నద్దశముఖుండు, వెండిమలవండ కపు డేఁగి దండు విడిసె.

క. ఈలీల వెండిమలకడఁ, బాళెము డిగి వేల ముడిగి పరిసరవనికం
కేళీపనిసాళీఘున, కేళీవనదర్శనేచ్ఛ గిఱికొన మెలఁగెన్. 147

ఉ. వాసవుమీఁదఁ బోవు దశవక్త్రుఁడు గెల్పు వహింప విక్రమో
ల్లాసిపలాశిసంగతిఁ జెలంగు లతాంగన లింపొసంగుభృం
గీసముదారగానములఁ గేవలఁ దెమ్మెర రాల్చుక్రొవ్విరుల్
సేసలు వెట్టి రొక్క మొగి శ్రీకరపల్లవరాగముల్ దగన్. 148

సూర్యాస్తమయవర్ణనము

మ. తరుణాదిత్యుల నిగ్రహించుటకుఁ గా దండెత్తె నాదిత్యభీ
కరుఁ డిప్పంక్తిముఖాసురుం డితనిరంద్రోఃప్రతాపంబు నే
జరతాదిత్యుఁడ నోర్వ నేర్తునె వృథాచండత్వ మిం కేల యం
కరణిన్ భానుఁడు మందరశ్మియనుచున్ గాన్పించెఁ దోస్తోదుతన్. 149

సీ. హంసాఖ్యఁ గరుట దివ్యసైరిణఘుసృణపంకిలనభోనదిఁ గ్రీడ సలిపె నేమొ
యాకాశమణి యాట నాత్మారుణప్రభాశ్రేణి గన్పడఁ బ్రకాశించెనేమొ
ప్రతిసంధ్యల నెదుర్చుప్రబరమందేహదైత్యులఁ దాఁకి నెత్తుటఁ దోఁగెనేమొ
యపదికృతి మిత్త్రుఁ డనుమైత్త్రిఁ గెంబట్టు దనకొసంగినఁ గప్పుకొనియెనేమొ
తే. సప్తసప్తిఖురాఘాతచరమశైల, కటకగైరికధాతురాగముల నెరసి
తనువునిండీనరక్తిగై కొనియెనేమొ, యనఁగ నరుణిమజరతార్కుఁ డపుడు మెఱసె.

మ. అపరక్ష్మాధర మెక్కవచ్చుసరసీజాప్తుఁ విలోకించి భీ
తిపరీతం బయి తద్గుహాకుహరవర్తిష్ణుత్వముఁ మాని తూ
రుపు గట్టెక్కఁగఁ బోవుచీఁకటులబారుఁ బోలి నీడల్ సుదూ
రపథాక్రాంతి వహించె భానుతనయాప్రస్ఫీతకుల్యారుచిన్. 151

సీ. అబ్జినీకాంతశోకాంధకారము నిజోదరసంగిభృంగకైతవ మనంగ
జక్రవాకీజాతిస్మరశాతశరహేతిశోణప్రతుప్రభాశ్రేణిఁ దెల్ప
ఖగపంక్తి దన వియోగమునఁ గాంచువిరాగ మహిఘోరతరుకోటరాప్తి నుడువ
దినలక్ష్మి తుదను జెందినవివర్ణత్వంబు వికచకైరవకాంతి విస్తరింప

తే. నచలసంఖ్యాశ్వములె కాని యమితవాజి
వితతి లే దని కాండాధిపతిని వేఁడు
కొనెడుతలఁపున నరిగెనో యనఁగ బశ్చి
మాంబునిధి వ్రాలె రుచి మాలి యంశుమాలి. 152

మ. ఇనుఁ డస్తంగతుఁ డైన బాంధజనులన్ హింసింప మారుండు గూ
ర్చిన కెందామరమొగ్గగుంపులొ జగాచెంగల్వపూములుకులో
యనఁ జండాంశునిపాతనిస్సహనతావ్యాసంగబాహ్యప్రవ
ర్తనభాగ్బాడబకీలికీలరుచి సంధ్యారాగముల్ రాజిలెన్. 153

తమోవర్ణనము

చ. అలసి పతంగదేవుఁ డపరాంబుధి వ్రాలిన వేడ్కతో రసా
తలమున నుండియున్ వెడలి దారుణకాలభుజంగసంఘముల్
గలయఁగ నెల్లదిక్కులను గ్రమ్మెనొ శత్రుఁ డనంగ రాహు వ
గ్గలికఁ దమోగతిన్ జగముఁ గైకొనెనో యన మించెఁ జీఁకటుల్. 154

తే. ఉప్పరము పేర నొప్పెడుకప్పుటనఁటి, నుప్పతిలి చుట్టు రావున కప్పురంపుఁ
గప్పలో యన మందారకోరకాభఁ, దారకావళు లంబరస్థలిని నెరసె. 155

సీ. రతిచన్నుమిట్టల రాణించుకస్తూరికాపంకమునఁ దిలకంబు దిద్ది
కేళినీభ్రూయుగశ్రీలఁ బోలెడునల్ల చెఱకుసింగిణివిల్లు చే ధరించి
మోహంపురాణిక్రొమ్ముడుమెమ్మె కెన యైనబలునారి పలుమాఱు బట్టి దీటి
లచ్చికోడలికన్నులకు దీటు వచ్చునీలోత్పలశరపంక్తు లొనరఁ దాల్చి
తే. లలితకలకంఠకోలాహలంబు లెసఁగఁ, దళము గొని రెండుగెడలఁ గాదంబకోటి
గొల్వ రాచిల్కసాంబ్రాణిగుఱ్ఱ మెక్కి, దర్పకుఁడు పాంథజనులపై దండు వెడలె.

ఉ. కోరినమంచితేనియలు గ్రోలఁగ నిచ్చి సుగంధసంపదల్
చూఱలు గొన్న నోరిట రజోగుణయుక్తి దళంబు లొందఁగా
జేరిక సేయుపద్మినులశ్రీ దొలఁగన్ గుముదిన్యుపాంతముల్
సేరె మదాళు లాశ్రయవిశేష మెఱుంగుదు రే మలీమసుల్. 157

మ. తొలియిక్కల్ పరికించుఁ గన్గొలుకులందున్ నీరు నించున్ జలిం
చు లసత్పంకజకోరకాగ్రముల నస్తోకార్తి బ్రాపించు జ
క్కలు ముక్కుల్ దుద నప్పళించు సరసిన్ గాన్పించు నాత్మాంగమే
తిలకించున్ బతి యంచుఁ గోకి యొక టెం కేఁ గంతుసంతప్తయై. 158

చంద్రోదయవర్ణనము

క. కలువలకు మేలు దెలుపఁగ, నలయుచు కోరికలవనట లడఁపఁగఁ దొలుతన్
నెల పనిచిననెచ్చలి యనఁ, దొలిదిక్కున ధవళకాంతి తోరం బయ్యెన్. 159

సీ. యామినీ ప్రాణనాయకురాక విని వానియడుగుల కిడినట్టిమదుఁ గనంగ
శ్రీసహోదరుని గర్భీకరించి పూర్వదిక్కాంత నెమ్మోము తెలుప నంగఁ
దొలినెలదాల్పు కేదార విడియింప నిర్మించినమగజాలమేశ యనంగఁ
గొడుకురాఁ గలఁడంచుఁ గడు బొంగువాహినీవరునియూర్మ్యులమించుచునురుఁగ నంగఁ

తే. దూర్పుదిక్కునఁ బొడిమ దోఁచె నంత, లోనదోడ్తోడ సముయాభిడానమౌని
విష్ణుపదము విహాళింప వేడ్క నెత్తు, కప్పురపుదివ్వె యన సుధాకరుఁడు పొడమె

భుజంగప్రయాతము—

క్రమించెన్ బ్రగాఢాంధకారంబు పెల్లా
క్రమించెన్ దివిన్ జంద్రికల్ దారకాభల్
శమించెన్ భ్రమించెన్ వెసన్ గోకి పేరా
శమించెన్ జకోరద్విజశ్రేణి యాత్మన్. 161

చంద్రికావర్ణనము

మ. నవచంద్రాతపకాంతిలక్ష్మి దొలుతన్ రాణించె దిక్కుడ్య భా
గవిరాజన్మృదుశోణమృత్కలనరంజ్ఛగక్రచక్రచ్ఛద
చ్ఛవిదాయాదసమేధమానరుచిఁ జచత్ఫుల్లసౌగంధికా
టవిసంబంధివిభాధుకంధరపటిష్ఠత్వంబు వాటిల్లగన్ 162

వ. ఈక్రమంబున గ్రమక్రమప్రవర్ధమానంబై నెగడునియ్యగణితసాంద్రచంద్రికానికరంబు హరిహరిదంత దంతావళ చతుర్దంత దుంతుర ప్రభాసముల్లాసంబున నుల్లసించి యుల్లసితగిరిమల్లిగాప్రసవవల్లికామతల్లికల మొల్లంపుఁగాంతు లెల్లం గొల్లలాడి ప్రథమకుధరాధిత్యకాస్థలచరత్సటీశ్వరసటాచ్ఛటాస్వచ్ఛతర విభాగుళుచ్ఛంబుల నాచ్ఛాదించి జల్లిమెకంబుల వెల్లజల్లులతో నల్లిబిల్లియై భిల్లపల్లదెసల నెరసిన క్రొత్తము త్రెంపుమొత్తంబుపై నత్తమిల్లి చిత్తజక్రీడాయత్తచిత్తంబుతో నెత్తంబుపట్టుల హత్తి మరులెత్తి వేడుకకాండ్రతోఁ గూడి క్రీడించుఖచరమత్తకాశినుల బిత్తరంపుగుత్తంపు గబ్బిచన్నులపైఁ జిక్కువడు వెలయెక్కుడుముగజాలసరులనిగన్నిగల కగపడి విమానంబులెక్కి యుప్పరంబునఁ దమయిచ్చగాఁదిరుగునచ్చరయొప్పులాఁడుల కప్పుగొప్పులం జుట్టినవేల్పుఁజెట్టుఁబూదండలదండితనంబున మెండుకొని పురోపవనసరోవరపరిసరంబుల నొప్పెడి పుష్పాడిదుమారంపుఁదిప్పల కుపనాథులన్ దెచ్చుకొని మచ్చికలఁ గలిసి విహరించు నెడఁ జీమ చిటుక్కుమనన్ గళవళించి మోములు వెలవెలంబారన్ బెదరి పదరెడివారిం జూచి కిలకిలనవ్వుజవ్వనంపుఅవ్వలాఁడుల మవ్వంపు నవ్వులతోఁ జివ్వలకునివ్వటిల్లి యింటిముంగిళ్ళం దెల్లనిచల్వపాన్పులపైఁ బవ్వళించి పెందలకడనె వచ్చెద మని వాక్రుచ్చి పొద్దువోయి వచ్చిన ననుపుకాండ్రఁ గటాక్షింపక మొగంబు లవలం బెట్టుకొని నిట్టూర్పులు నిగుడించి మించిన వలపున

నిట్టట్టన నేరక యూరక యున్న నీనేరంబు కావఁ దగు నని తమయడుగులపై వ్రాలినం గెరలి పదతాడనం గావించుకించు వెలయాండ్రచరణనఖకాంతులపై దొంతరలు గొని యింతలింతలబుడుతలతో నింతులతోఁ బంతులు సాఁగి పరమాన్నాదిపదార్థంబులు భుజియించుకలవారి వెండినశ్యైరంబులకునించక నించిన సమంచితక్షీరధారాపూరంబయికలధౌతమయ సౌధోపరిపరిచిత మృదులశయ్యాతలంబులం బొరలు విరహిణీజనంబుల విరహపాండురశరీరంబులకుఁ బూయక పూసిన ఘనసారం బై యుబుసుపోకలకు నెలదోఁటలో మొలంగుమెఱుంగుఁ బోఁడులు చిన్నిపొన్నగున్నలం గని పూవక పూచె నన ననవింటి మన్నెవాని కీర్తి మూర్తీభవించి భువనంబుల వ్యాపించె నన ముజ్జగంబులం బ్రవహించు గంగాతరంగిణీజలకంబులకెల్లఁ బావనత్వంబు సంఘటిల్ల నొక్కటియై యిటువలె వెల్లివిరిసిన దన శతురనిరూపణక్రియాధురీణం బై ప్రజ్ఞానందకరం బగు సుజ్ఞానంబు తెఱంగునం జెలంగి యిల్లటపుటటల్లుం డై యెల్లప్పుడు రమావల్లభుండు దనలో నుల్లసిల్ల నతని సర్వవ్యాపకత్వంబు సత్త్వసమగ్రం బగుటఁ దానును వహించి పాలవెల్లి ప్రపంచంబునం దెల్ల వ్యాపించెనో యనఁ జకోరికానికతృష్ణాతరంగంబుల కాకరం బై కరంబు మెఱవి సితసరసీరుహాము కుళంబుల వికలత్వంబు పరిహాసించులీలఁ దొరసి మరాళకులాధ్యక్షవలక్ష పక్షంబులకు వన్నియ పుట్టించి గుహాకుహరంబులు వెడలి నిలువం దగుకోనలలోఁ జెలువగుచలువ ఱాతిన్నియల నెలకొన్నతమవెనుకదిక్కుల కొదిగి యేమఱించి కన్నులమూసి పలుకకున్న నెచ్చెలులపేరులు నొడివింతము మెచ్చి చేమూఁతలు సడలించువారిం బెఱమఱచిచూచి కెరలి నవ్వుచిలువరాచపడుచులకేగ్రన్నులతళుకులం దులకించి కిలికించితవతులగు యువతులం గలిసి యలసిన కాముకులఘుర్మకణజాలవిలాసంబుల నపహరించి హాలారసపానలీలామదలోలాత్మకత్వంబునం బరిత్యక్తచేలలై బయలు దేఱి బహువికారంబులం బొదలుశబరాభీరమ్లేచ్ఛాదిజాతుల సలతలభ్రాంతిపరిధానధారణంబునకుఁ గారణం బగు వైఖరి ధరించి శరధితరంగమాలికాడోలికాకేళికాలోలజలబాలికా పాలికలతనుకుచులవండ నిండికొని పాండురడిండీరఖండంబుల మెండునఁ గండుమీఱి గండుమీలజఠరవిశాల ధాళధళ్యప్రకాశంబులకు సంకాశం బగువిధం బావహించి వేలావన నవైలాలతామందిరాళిందంబుల సింపాందెడి గంధర్వమిథునంబు లొండొరులకుఁ మొనపంటసగంబు గొఱికి యిచ్చు తెల్లనియాకుమడుపుల కనుంగువలె ననంగి పెనంగి సంక్రందనచందనగంధ్యలికఫలకంబునం గుఱుకుకర్పూరతిలకంబుతోఁ దులఁదూగి వేఁడివేల్పువెలందిమిన్న వేనలి నలవరించుకొన్న సన్నజాజి విరులసరులసిరులం గడలుకొని యంత కాంతఃపురకాంతామణి సీమంత ముక్తామణీసంతతులకు వింత కాంతులు సంతరించి పుణ్యజనాగ్రగణ్యాలావణ్య

వతీకరముకురదీధితిప్రకరంబువలె సుకరం బగు తెలుంగు గైకొని రత్నాకరాధీశ్వర వధూభయపార్శ్వప్రద్యోతమాన ధవళచామరద్యుతులకుఁ బెన్నుద్దిప ద్దనం బెద్దయు రహించి గంధవహగంధసింధురగమ నావతంసశ్రవణావతంస కైరవశ్రీలం గీలుకొని ధనగాయక నాయికాంగుళీకలితవజ్రమణిముద్రికాను కారిత్వంబున డంబు మీఱి కుమారజనకప్రియకామినీవక్షోరుహ క్షౌమపటాంచితకంచుకచ్ఛాయలచాయల మెలంగి యంగజభసితాంగరాగసంగతగంగాధరాంగరంగద్విభావిభవంబుతో రవణంబు గని శరవణస్ఫురణంబునం బొంపిరి వోవుకైలాసశైలంబుపై దండు విడిసిన దశముఖునివీరభటుల చేతివిచ్చుకత్తులతళతళల హత్తుకొని యతనివెలిగొడుగులపడగల బెడంగులనుడుగనికడిమిం దొడరి ఘననారవిభాసితంబు గా కుండియు ఘనసారవిభాసితం బై తారకాభిఖ్యాభిరామంబుఁ గాకుండియుఁ దారకాభిఖ్యాభిరామం బై చక్రరంజనకరంబు గా కుండియుఁ జక్రరంజనకరం బై హంసప్రకాశదూరంబు గా కుండియు హంసప్రకాశదూరం బై వదాన్యవదనంటువలె సుప్రసన్నతాసన్నంబై కౌముది గావున సకలపదార్థపరిజ్ఞానంబునకు నిదానం బయి యసూనం బయ్యె నయ్యెడ. 163

దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానమందు విహరించుట

తే. అట్టివెన్నెలబైట దశాననుండు, తనబలంబుల కెడ గాఁగ దలఁగి వేఁడి
కొండపై నొక్క సెలయేటివిండలనరు, నలరుఁదోఁట బ్రవేశించి యన్నెలవున.

మ. అవలోకంబులకుఁ బ్రియం బడరఁ జేయన్ మల్లికామాధవీ
లవలీముఖ్యలతాగృహోజ్జ్వలరసాలప్లక్షజంబీరనిం
బవటాశ్వత్థకపిత్థ హేమకదళీపాటల్యశోకాదిభూ
జవిశేషంబులడంబు మెచ్చుచు యథేచ్ఛన్ గ్రీడఁ గావింపుచున్. 165

శా. ఆకంప్రంపుటనంటిమ్రాకఁ నడిచాయన్ మించుపన్నీటికే
ళీకూల్యన్ దిలకించి యాదరిని జెల్వం బైన చెంగల్వరా
ఆకట్టుం దెలిచల్వదిన్నెఁ గని యారా యెంతసౌఖ్యప్రదం
బై కన్పట్టిన దీస్థలం బనుచు దైత్యస్వామి యం దుండఁగన్. 166

సీ. గేదంగివాసనల్ గిలుదాడి నునుసురపొన్నపువ్వులవలపులు గ్రహించి
పొగడలపరిమళంబులు గొన్ని లంకించి మొల్లలనెత్తావికొల్లలాడి
పాటలీసుమసౌరభము చూఱగొని మల్లియలసుగంధశ్రీలనపహరించి
విరవాదుల నెసంగుసురభిళత్వము గాంచి చంపకామోదతస్కరతఁ మించి

తే. పరిసరసరశ్చరమరాళపక్షచలిత, లలితజలబిందుబృందతుందిలతఁ జెంది
మెట్టచెంగల్వపుప్పొడుల్ మెట్టిమెలఁగు,చలువతెమ్మెరయమ్మేటిశ్రమముమాన్చె

శా. ఆమందానిలు వెంబడిన్ స్మరధనుర్జ్యాబంధపుష్పంధయ
స్తోమధ్వానము మించె నంచితశుకీసూక్తుల్ రహించెన్ బిక

శ్యామాగానము మించె నంత నలకాసౌధాంతరస్త్రైణవీ
ణామాధుర్యసువాద్యముల్ దశముఖానందం బొనర్చెం దగన్. 168

వ. ఇవ్విధంబున. 169

మ. పలుతావుల్ వెదచల్లు తెమ్మెరలు పైపైడాయ రేరాజు వె
న్నెలగాయన్ మధుపాళిమ్రోయఁ గలకంఠీపాళి కూయన్ మరు
ల్లలనల్ గానము సేయ నొంటి నిశివేళన్ దోఁటవో నైందవో
పలవేదిన్ వసియించుపాంథుని స్మరాపస్మారముల్ సేరవే. 170

ఉ. చక్కెరతిండితత్తడి వెసన్ దుమికించుచు బంక్తికంఠుఁడా
చిక్కితి వంచు సించునిలు చేకొని యెక్కిడి కల్వతూపుచా
లెక్కడుకిన్కతోఁ దొడిగి యేసి మనోభవుఁ డార్కె నందునన్
జిక్కనితాల్మి కత్తళము చిన్గిన స్రుక్కె సురారి యాత్మలోన్. 171

సీ. చక్కనిచెలి చెక్కు నొక్కినప్పుడు గదా యీచందురాతిన్నె యింపొనర్చుఁ
గలికిపొక్కిలిసౌరు గాంచునప్పుడు గదా యీపొన్నపూఁదోఁట యింపొనర్చుఁ
జానవాతెఱతేనె లానునప్పుడు గదా యీ శీనసెల యేఱు లింపొనర్చుఁ
సుదతి ముచ్చట చెవి సోఁకునప్పుడు గదా యీచిల్కగుమిపల్కు లింపొనర్చు

తే. నతివచిఱునవ్వు వీక్షించునప్పుడు కద, యీశరచ్చంద్రచంద్రిక యింపొనర్చుఁ
బెక్కులేటికి నిందొక్కటక్కులాఁడి, యిపుడుదొరికినఁగద యిన్నియింపొనర్చు.

తే. అనితలంచుచు నుస్సురుమనుచుఁ బట్ట, పగలుగా వెన్నెలలుగాయఁ దొగలఱేని
నట్టెచూచుచువిరహార్తుఁడగుచుముద్దు, గుమ్మయెక్క తెరాగోరుకొనుచు నుండ,

వ. అయ్యవసరంబున. 174

సీ. కులిశాయుధునినిండుకొలువులో గుజరాతిమేలుకోపులఁ గొంత మెప్పు వడసి
యనిమొనఁ దెగివచ్చినట్టివీరుల నెదుర్కొవఁ దోడచేడెలఁ గూర్చిపనిచి
యిదుగొ మీవిడిదల కేనె వచ్చెద నంచుఁ దమకించుయజ్వాలఁ దాళఁ బలికి
చెలిమిచే వెంటవచ్చిన మేనకాదిపూర్ణేందుబింబాస్యల నిండ్ల కనిచి

తే. ప్రాణపదమైనఘనరాజు పట్టెమీఁది, బాళి త్వర సేయు రంభ లోపలికిఁ బోయి
కాసె చనుకట్టు బంగరుగజ్జె లాది, గా వదలి శీఘ్రమున జలకంబు లాడి. 175

సీ. ఎలమావిదళపుమేలిజిలుగుపావడ చూచి వల దని చలువపావడ ధరించి
చంద్రికపనివన్నెచేల యే లని హొన్ను జిగిబురుసాపనిచీరఁ గట్టి
కస్తూరికాచర్చ సిస్తు గా దని నీటుగాఁ దావికుంకుమగంధ మలఁది
జంటముత్తెపుకట్టుజంటరవిక మాని వహియించు మొగ్గలమైక దొడిగి

తే. కపురతిలకంబు ముత్యాలకమ్మదోయి, తారహారము మగతాలదండ రెంట
పేట పాపటబొట్టును నీలు గులుక, నాత్మ కింపైనసింగార మవధరించి. 176

క. ఎడ లేక కపురవాసన, లడరెడి బాగాలు కొన్ని యాకుమడుపులుఁ
బడఁతుక వడి నిడుకొని వెం, బడిఁ బడి రా రంభ సంభ్రమంబున వెడలెన్. 177

వ. ఇవ్వడువున నిల్లు వెలువడి యప్పల్లవాధర నలకూబరోపగూహనోల్లాసంబునఁ బయలుదేఱి మేలివలిపెసరిగంచువలువ పైఠాణిశాలువ మేలిముసుంగిడి శరద్ఘనంబులో వెలింగెడు నెలరేఖం దృణీకరించి మగజాలపంజరంబునఁ జెలరేఁగు వలరాయనిపట్టంపురాచిల్క కనుంగు చుట్టంబై దిట్టతనంబుతో నవనిధిపట్టభద్రునిపట్టణపథంబు వట్టి పదంబులం బెట్టినమెట్టియలు కటకటంబులతో బిట్టుగా మొరయ రజతగిరి కరుగుదెంచె నట్టిసమయంబున. 178

క. అరుదెంచి తోడిచేడియఁ బరికించి సమీప మయ్యెఁ బడఁతిరో యలకా
పుర మిదె యదె యాచక్కని, దొరబంగరుమేడ యనుచుఁ దొయ్యలి యువలన్,

మ. కనియెన్ మత్తగజోత్కరోత్కరజపూత్కారోత్కటాంభఃకణా
ర్ద్రనభఃప్రాంచితతారమున్ సురనదీరంగత్తరంగాబ్జరం
గనటద్ధాతృతురంగసంఘనశంకాకృద్వినీలాంశుకే
తనదీవ్యద్రథఘోరమున్ దశముఖోద్యద్వాహినీవారమున్. 180

క. కని యివి రావణసైన్యము, లని తెలిసి వయస్యఁ జూచి యసురులు మూర్ఖుల్
చనరా దీ తెరువునఁ నిఁకఁ, జనఁ దగు గిరిమీఁద మనకు సకియరో యనుచున్

క. ఆలలనామణి యసురుల, పాళెమునకుఁ గొంత తొలఁగి పావననందా
కూలంకషయవ్వలిదరి, కేళీవనిఁ జొచ్చె నిజసఖీరత్నముతోన్. 182

* రంభ నలకూబరునికడకుం బోవుచు రావణుండున్న యుద్యానవనంబునకుం వచ్చుట *

తే. ఇవ్విధంబున దశకంఠుఁ డేకతమున, నున్న యెలదోఁట యే దైవయోగమునను
లేమపులియున్న పొదసొచ్చు లేడిపగిది, జొచ్చియచ్చోటు మెచ్చుచు వచ్చునపుడు,

సీ. అప్పద్మనయనకీలొప్పునఁ జుట్టినవిరిమల్లెసరములపరిమళంబు
లక్కొమ్మనుదుట సోయగముగా దిద్దినకర్పూరతిలకంబుకమ్మతావి
యబ్బోటిబిగిగబ్బిగుబ్బల నలఁదినకుంకుమగంధంబు క్రొత్తవలపు
లచ్చెల్వచెవినంది నమరుసంపెగపువ్వుచాయలజవ్వాదిసౌరభంబు [పంక్తి

తే. లమ్మెఱుఁగుఁబోఁడి పుక్కిటతమ్ములమున, బుగులుకొనువాసనయుఁ గొనిపోయి
ముఖునియాసలు సఫలత మొనయ నెదురఁ, బెట్టెఁ జలపాది తెమ్మెరపిన్నవాఁడు,

శా. అయ్యామోదము నాసికాపుటగతం బైనన్ దశాస్యాసురుం
డయ్యారే పరమాద్భుతం బయినదివ్యామోద మేతెంచె నే
యొయ్యారంపుమిటారి చేరినది యీయుద్యానభూభాగమున్
వెయ్యేలా యటులైన ధాత నిపుడే వేనోళ్ళఁ గీర్తింపనే. 185

వ. అని తలంచుచు నిజాగ్రభాగంబున. 186

క. కరకంకణపదమంజీరరవంబులు దిశల నొరయ రశనయు మొరయన్
మరుగజ్జెలగుజ్జులవలె, సరభసమున వచ్చువేల్పుసానిం గాంచెన్. 187

క. కని నివ్వెఱపడి భ్రమఁగొని, తనువు మఱచి కొంతవడికిఁ దనుఁ దెలిసి దశా
ననుఁ డవ్వనితతనూవిల,సనములు పలుమాఱుఁ బొగడసాగెన్ దనలోన్. 188

సీ. మించి దృష్టికి మిఱుమిట్టు గొల్పెడునిది తెలియఁ గారుమెఱుంగుఁదీఁగయేమొ
కార్మెఱుంగున కిట్టికళ గలదే యిది సొబగైనవెన్నెలసోగ యేమొ
వెన్నెలసోఁగ కీచిన్నె లున్నవె యిది మరునిరాచిల్కసాంబ్రాణి యేమొ
చిలుకసాంబ్రాణికిఁ జెలువంపువడ లుండునా యిది కలికిరాయంచ యేమొ
తే. కలికిరాయంచ కీసోయగంబు గలదె, యిమ్మెగల దిది జాళువాబొమ్మ యేమొ
జాళువాబొమ్మ కీవిలాసములు గలవె, మెచ్చ నగునచ్చరవెలందిమిన్న యేమొ.

మ. మదనుండే సృజియించె దీని నజుపై మా ఱొడ్డి లేకున్న నీ
యుదుటుంగుబ్బలపొంక మీమొగములో నొయ్యార మీమేనిలో
కుదు రీకన్నులబెళ్కు లీతళుకు కీల్గొప్పున్న శృంగార మీ
పదియార్వన్నెపసిండిచాయ మఱి యేపద్మాక్షికిం గల్గునే. 190

సీ. కలువ లీడనవచ్చుఁ గలువల కిటువంటిసొగసుడాలు మెఱుంగుచూపు లున్న
జక్కవల్ సాటి వాఁ జను జక్కవల కిట్టియెడ లేనిపొందిక లెవుడు నున్నఁ
దేంట్లు దీటనఁ దగుఁ దేఁటు లీనీటున గుంపుఁ బాయక జత గూడి యున్న
జిందంబు సరిపోల్పఁ జెల్లుఁ జిందంబున కీయందంబు వెలుఁగుచె ల్వొంది యున్న
తే. నెటుల సాధర్మ్య మించుక యేని లేని, వాని నెటువలెఁ బ్రతిసేయవచ్చు దీని
జళుకువాల్గన్నులకు గుబ్బచన్నులకును, గప్పుకీల్గొప్పునకు మెఱయొప్పునకును.

ఉ. పచ్చలకంకణమ్ములును భాసిలుదాపలికీల జాళువా
కుచ్చెలకొంగు దాల్చి తిళుకుం దెలిచెక్కులు చెమ్మరింపఁగా
హెచ్చుపిఱుంగుభారము సహింపక నెన్నడ లింత కొంచఁగా
నెచ్చటనుండి యెచ్చటికి నేఁగెడునో యిది యొంటిపాటునన్. 192

మ. ననువాల్చూపుల బెళ్కు నెమ్మొగమునందుం దెల్ల మా తెల్విగు
ల్కునడల్ గీల్కొనుతత్తరంబు పలుకోర్కుల్ సంతసంబుం బెనం
గొనుభావంబు సఖీహితోక్తులపరాకున్ మీఱ నిక్కొమ్మ యొ
క్కనిపై మేల్పడి యేఁగుచున్నసొలపుం గాన్పించె నాచూడ్కికిన్. 193

సీ ఏమోహనాంగుఁ డీయెలనాగముచ్చటల్ వించుఁ గౌఁగిట గారవించునొక్కొ
యేయెమ్మెకాని కీయింతి వాతెఱతేనె లిచ్చి పైకొని రమియించునొక్కొ
యేమనోహరుఁ డీవధూమణీమణితఁబుచేఁ బారవశ్యంబుఁ జెందునొక్కొ
యేవన్నెకాని కీలావణ్యవతిగోటిచెనకులు తళ లూరఁ జేయునొక్కొ
తే యీవెలఁదిజన్మనామంబు లేమియొక్కొ, మేలుగొని నన్ను రతికేళి నేలదొక్కొ
యేలకుండిన దీని నే నేల విడుతు, నవి దశాననుఁ డుద్వృత్తి నట్టె లేచి. 194

ఉ. బావురుగానిఁ జూచి వెఱపైకొనఁ దల్లడమందుమాడ్కిఁ దే
జీవలె గుండె జల్లు మన జేడ్పడి వేల్పు వెలంది పోవఁగా
త్రోవకు నడ్డమై నిలిచి తొయ్యలికేల్గవఁ బట్టి నిల్పి సాం
పావహిలంగ దాని మొగ మట్టె కనుంగొని రావణుం డనున్. 195

రంభరావణసంవాదము

ఉ. ఎవ్వరిదానవే జలరుహేక్షణ యెయ్యది పేరు దెల్పవే
జవ్వని యెవ్వనిం దలఁచి చయ్యనఁ బోయెదవే మిటారి నీ
జవ్వనమున్ విలాసమును జక్కఁదనంబును నీటుఁ జూచినన్
బువ్విలుకానికైన భ్రమ పుట్టుగదే భువనైక మోహినీ, 196

సీ. కురులు నున్నఁగ దువ్వి కొప్పుఁబెట్టిననీటుఁ గనుఁగొన్న మోహాంధకార మొదవు
రైకలోఁ గులుకు రంపుగుబ్బల కుంకుమపుఁబూఁతఁ గనుఁగొన్న మలయు రక్తి
చెవిసంది హారాయలుగాఁ జేర్చినతోగరేకుఁ దిలకింప నామోదములు జనించు
సొగసుకుచ్చెలముడి జోక శోభిలు నాభిఁ జూచిన మరువడి సుళ్ళు వోడముఁ
తే. కప్పురపురేఖ దగు నెమ్మొగంబు చందు, రహి విలోకింప మదిచందురా గరంగు
నింతసింగార మూని యీయింతిఁ గూడి, యెందుఁబోయెద వీవేళయందు బాల.

స. దినము ఫలాహారమునఁ దపింపఁగఁ గదా చిలుకలు నీలాగు పలుక నేర్చెఁ
దలిరుటాకులు దిని తప మూనఁగాఁ గదా పైకంబు నీపాటి పాడ నేర్చె
నలరుతేనియ లాని యడవినుండఁగఁ గదా యళులు నీచూపుల ట్లలర నేర్చె
జలము గ్రోలి తటాకములఁ వసింపఁగఁ గదా యంచ నీనడలసోయగము నేర్చె
తే. నెలఁత యిటువంటి నీమాట నీదుపాట, నీసోలపుచూపు నీనడల్ నెమ్మి వినఁగఁ
గనఁగఁ దొరకునె సామాన్యకాముకులకు, బలుతపంబులు గావించిబడలకున్న.

ఉ. కొప్పొకచేతఁ బట్టి మఱిఁ గోరిక లీఁక లెత్తఁ దేనియల్
చిప్పిలుమోవిఁ గ్రోలి నునుచెక్కిలి నొక్కుచు గుబ్బ లంటుచుం
గప్పురవీడె మిచ్చి తమకంబున నీవి వదల్చి యంత నీ
గొప్పపిఱుందుపై నొలసి కూడిన మేటికి స్వర్గ మేటికిన్. 199

చ. పలుకులు వేయు నేల నిను బాల కనుంగొనినంతనుండియుం
జిలుకపటాణిరౌతు త్వర సేసె నిఁకం దమి నిల్పఁ జాల నీ
ములుకమిటారి కేటనగు ముద్దుమొగం బొకయింత యెత్తి తోం
గలి నను తెప్ప లార్చి కడకంటఁ గనుంగొని కౌఁగిలింపవే. 200

ఉ. లోకము లేలు వేల్పుదొరలున్ సురలున్ నరులున్ భయస్థులై
చేకొను మంచు నన్ను నుతి సేయుచు మ్రొక్కుదు రట్టివాఁడ నే
నీకు నిజంబుగా వలచి నేఁ డిదె యంజలి చేసి మ్రొక్కెదం
జేకొని మోవితేనె దయ సేయఁ గదే తగదే కలంపఁగాన్, 201

మ. అనుమానింపకు నన్నువంటిపురుషుం డాశించినం ద్రోచిరా
జని వేల్పోక్కని డాయ నాయమఁటె నాయందున్ విమర్శించి చూ
చిన గోరంత కొఱంతయు గలదె నీచెల్వంబు సాఫల్యముం
గన నాముచ్చట దీర్చవే యని బలాత్కారంబు గావించినన్. 202

క. గడగడ వడఁకుచు నుడుపులు, తడఁబడి సిగ్గడర నెడఁద దడదడ మనఁగా
బడుపుం జెమ్మట నొడలుం, దడియ దశాస్యుఁ గని రంభ తడయక పలికెన్. 203

ఉ. వేడుకకాండ్రకై తిరుగువేశ్యల నాడినజాడ నన్ను ని
ట్లాడఁగఁ బాడి యౌనె దనుజాధిప మామవు నీవు నీకు నేఁ
గోడల వావి దప్పుదురె కోవిదు లన్యులు మోహదృష్టిపై
నాడిన మాన్చు నీవె కలియం దమకించెద వేమి సేయుదున్. 204

చ. పొలుపగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టి శ్రుతుల్ పఠియించి ఘోరని
ష్ఠలఁ దపముల్ ఘటించి బహుసత్క్రియ లూఁదినమిమ్మువంటి పె
ద్దలె తగువావియున్ వరుస దప్పి చరించిన నమ్మ చెల్లగా
ఖలు లిఁకఁ బాయ నేర్తురె కాపథముల్ దనుజేంద్ర నావుడున్. 205

క. పకపక నగి దశకంఠుఁడు, సకి నా తనుజునకు నీవు సతివై కోడం
డ్రిక మెపు చేసితివి నీ, వొక మే నెఱుఁగఁ దెల్పుము నిజం బనినన్. 206

శా. అంభోజాసన పౌత్రుఁ డావకసుతుం డౌనే కదా యంచితా
రంభుం డానలకూబరుం డతఁడు భార్యం గా ననుం జేకొనెన్
రంభానామముదానఁ గోడలిని గానా నీకు నీపట్టితో
సంభోగించినయప్పుడే తెలియు మీచందంబు దైత్యేశ్వరా. 207

ఉ. నీకొమరుండు మెచ్చుటకె నేఁ డిటువంటిమనోజ్ఞవేషముల్
జేకొనిపోయెదన్ విడువు శీఘ్రమె పోవలె వేచియుండు నా
రాక కతండు విక్రమధురంధరుఁ డించుకె యల్గెనేని చీ
కాకువడున్ జగంబు లదిగాక తపోధననంతుఁ డారయన్. 208

క. నన్నుఁ గని కోడ లనుచును, గన్నులఁ గప్పుకొని ప్రియము గావింతురు మీ
యన్నయు వదినెయు నటువలె, మన్నింపఁగఁ దగదె నీవు మామవు గావే. 209

చ. కొమిరెలు నీకు లేరె పదికోటులు వత్తురు కోరితేని నీ
తమకము మేర గాదు సుతుదారను బట్టి దశాస్యుఁ డెంత య
క్రమ మొనరించెఁ జూడు మనరా సరివా రపకీర్తిహేతువౌ
నిమిషసుఖంబుఁ గోరి జననిందలఁ బొందుదురే భవాదృశుల్. 210

మ. తగదయ్యా దశకంఠ వంశగుణవిద్యాశ్రీలఁ బోకార్చు చేఁ
త గదయ్యా యిది తాల్మినన్ విడిచి పెద్దల్ సన్నుతింపన్ మెలం
గి గురుత్వంబు వహింపవయ్య యని యగ్గీర్వాణి ప్రార్థింపఁగా
నగుచున్ దైత్యుఁడు రంభవా తెలిసెఁ గాంతా నీ తొడల్ చూచినన్. 211

సీ. పౌండరీకనిరూఢిఁ బరఁగువారికిఁ గాక కలికి నీకనుదోయిఁ గాంచఁ దరమె
హరిమేధకలనఁ జాయనిధన్యులకుఁ గాక పడఁతి నీలేఁగౌను పట్టఁదరమె
తెలికైదువులఁ దారసిలుశూరులకుఁ గాక చెలి నీకటాక్షంబు జెందఁ దరమె
ధర్మసంగతి మీఱఁ దగుధీరులకుఁ గాక చెలియ నీకనుబొమల్ తెలియఁదరమె

తే. రాజసూయక్రియాలీల రహి వహించు
సుగుణులకుఁ గాక నీముద్దు మొగము దొరయఁ
దరమె యితరుల కతనుండు తఱిమె నన్నుఁ
దర మెఱిఁగి చన్నుఁగవఁ జేర్చి తరుణి ప్రోవు 212

చ. కులిశముచేతఁ గానిపని కోమలి నీనునుసోగకల్కివాల్
తళుకుమిటారిచూపులె కదా నెఱవేర్చు బలారికొల్వులోఁ
గలవెలయాండ్ర కెల్లను శిఖామణి నీవె కదా మఖక్రియల్
సలిపెడివారి కంచితఫలంబు గదా నినుఁ గూడి యుండుటల్. 213

చ. వెడవిలుకాఁడు నన్ బరిభవించె నిఁకన్ నిను మానఁ జాల నె
క్కడిపెడవావు లెన్నెదవు కామిని యెక్కడ నేను మామ నె
క్కడికొడు కేటి కోడలవు కంటిమె యచ్చరమచ్చెకంటి కె
క్కడ నొకరుండె భర్త యనఁగా విని యుంటిమె తక్కులేటికిన్. 214

మ. అలివేణీ పదిలోపలం బదునొకం డై యుండెనో లేదొ జ
క్కులరేరాయలపట్టి యంతట నె నీకున్ వాఁడు నిక్కంబుగాఁ
జెలువుండే కద నీకు మామ నగుదున్ జేజేలకున్ నీకునుం
గలవే వావులు నన్ను మాత్రము వితా కాఁకఁతురే మాటలన్. 215

సీ. జనకుండు సుతుఁడును జన్నంబు సేసిన వనిత వారేమి కావలయు నీకు
నన్నదమ్ములుఁ సోమయాజులై వెలసిన వనిత వారేమి కావలయు నీకు
బావయు మఱఁదియు బవరానఁ గూలిన వనిత వారేమి కావలయు నీకు
నల్లుఁడు మామయు ననిఁ ద్రెళ్ళి వచ్చిన వనిత వారేమి కావలయు నీకు

తే. వావి వరుసలు గణియింప వచ్చి తేని, వనిత మాతోడ మాటాడ వశమె నీకు
జాలు నిఁక నేల రమ్మని కేలు వట్టి, బాలఁ గొనిపోయి చెంగల్వపాన్పుఁ జేరి.

సీ. తమకించి యొడిసించి తమ్మిఁబోలినమోము జిగి దక్కు మోములు చేర్చిచేర్చి
మొలతూండ్లనగుబాహువులుగుండ బెడిదంబు లగుసందిళులసందినదిమి యదిమి
లవలీదళములట్లు నవనైన చెక్కులు వాఁడువాఱఁగ ముద్దులాడియాడి
చిగురుఁ గేరెడుమోవి నొగిలించి పలుగెంపు లడరఁ జేయుచుఁ దేనెలానియాని

తే. కుసుమమంజరు లన మించుగుబ్బచన్నుఁ,లగడుపడ బెట్టు కరముల నలమియలమి
నీవి సడలించి బడలించి నెలఁత నపుడు, కతిసరతుల నలంచె రాత్రిసవిభుండు. 217

మ. అకృతాశ్లేష మవీక్షితానన మయుక్తాలాప మవ్యంజిత
భ్రుకుటీకప్రణయం బకల్పితసకృత్సంభావ మవ్యక్తబం
ధకళామర్శ మలబ్ధకూజిత మసందష్టాధరం బయ్యె దై
త్యకులేంద్రుం గరఁగించె దానిరత మాహా వానిమే లిట్టిదో. 218

మ. కటిచక్రంబు చలించె హారగతముక్తాతారకల్ రాలె నం
తట మోమర్క దాఁగఁ జేనిఁ గుంతలవిభాధ్వాంతంబు వ్యాపించె ను
త్కటవక్షోజగిరుల్ వడంకె నవలగ్నవ్యోమమున్ మేఖలా
ర్భటి మ్రోసెన్ దనుజుండు బల్మిమెయి రంభం బట్టి భోగింపఁగన్. 219

సీ. రాజహంసవిహారరమణీయతార్హ్మమౌ కొలని లులాయంబు కలఁచినటులు
సింధునాయకుపొందు సేయఁ బోయెడితరంగిణి మదేభము గలఁగించినటులు
పున్నాగసంశ్లేషమున కేఁగు నెలతీఁగెఁ జెనకిగాడ్పు చలింపఁ జేసినటులు
వలరాజుచే మించువహిఁ గాంచి దులకించు నలయంచఁగిటినొంచి యలఁచినటులు

తే. ధనవిభుని పట్టి గనుసట్టితలఁపు పుట్టి, యేఁగురంభను బలిమిమై నిటుల పట్టి
బెట్టిదపుకేళి నలమటఁ బెట్టి విడిచి, పెట్టె దశకంఠుఁ డామేలు కట్టి వెట్టి.

వ. ఇక్కైవడి నమ్మొక్కలివగరక్కసిచుక్కలరాజుచేత నొక్కవడువున విడువంబడి
వెంబడిం బడి నిబ్బరంబుగాఁ దఱుముగబ్బి బెబ్బులివాతికిం జిక్కియుం జిక్కక
మగుడినహరిణికరణీ రాహుముఖగహ్వరంబునం బడి బయలుదేఱిన చంద్రకళ
చందంబున నుద్దండగృధ్రతుండాగ్రనిహతిఁదప్పి వెలువడుచిలుకచెలువచెలువునఁ
జెదరినముంగురులతోఁ బెదరినబెళుకుచూపులతోఁ బ్రిదిలిన నీవీబంధంబుతో
వదలిన కేశపాశంబుతోఁ బిగిలినబింబాధరంబుతో నొగిలినచెక్కుటద్దంబులతోఁ
గరఁగినకపురంబుతిలకంబుతోఁ జెరిగినతారహారములతో బడలిననెమ్మొగంబుతో
వెడలినయశ్రుజలధారలతో సొలసినకన్నుఁదామరలతో నలసినకోమలాంగ
కంబులతో వాడినవిరిసరులతో వీడినభూషణంబులతో వసియాడుచిన్నయడు
గులతో వసివాడు నెన్నడుముతో నలఁగిన గబ్బిగుబ్బలతోఁ గలఁగిననెమ్మనం
బుతో గాసివడినజఘనంబుతో వాసిచెడినతనుకాంతితో వ్రీలినకంచుకంబుతో
రాలిన చేర్చుక్కముత్యములతోఁ బొలుపులేని యంగరాగంబులతోఁ దలఁప
రానిదీనభావంబుతోఁ గసిగందిన బాహులతలతో వెఱఁగుందిన పెందొడ
లతో నెడలేనిగోటిచెనకులతోఁ గడలేనిచింతాభరంబుతో నాకారంబుఁ దాల్చి
వచ్చినశోకరసాధిదేవతవలె నద్దైవత యువతీమణి త్రోవ కెదురువచ్చియూఱడించి
మచ్చికమాట లాడు నెచ్చెలికై దండ గొని యలయుచు సొలయుచు నిట్టూర్పు
నిగుడించుచుం జని చని. 221

మ. అలకాపట్టణరాజమధ్యమున నీ ఱాసీలపుంగోటలో
పలిబంగారుహజారమున్ గడచి నున్ బ్రాఁగెంపుజామేడలో

నలుకన్ గీల్జడ గొట్టుకేళికిని జోహారిడ్డ కెందమ్మిబాం
దళపున్ గాతును వ్రాసినట్టిపడఁతింటన్ మించుపూఁబాన్పునన్. 222

సీ. హెచ్చువాసనవక్కలిచ్చి చుట్టినయాకుమడుపు లీఁ దివిరెడునడపదాని
వినికివేళ యిదంచు వీణె మెచ్చుగ మేళవించి తెచ్చినగానవిద్యదానిఁ
బాలివోని నేర్పుతోఁ బూవుబెత్తులుగట్టి వేడ్కఁ గానుక లిచ్చువిరులదానిఁ
బరిహాసములు నటుల్ బయకాండ్రు మొగసాలఁ గాచినా రని తెల్పుకటికదాని

తే. నించుకయుఁ జేటి చూడక నెందుమీఁది
హాళియును లేక యింత ప్రొద్దాయె రంభ
రాక యున్న దదేమి కారణమొ యనుచు
దలఁచు నలకూబరునిఁ జేరి తలిరుఁబోఁడి.

క. అడలుచుఁ గాటుక కన్నీ, రుడుగక జడివట్టి కురియ నొడలు గడగడన్
వడకంగ నిట్టూర్పులసెగ, లడరంగ దీనగతి నతనియడుగుల వ్రాలెన్. 224

వ. ఇవ్విధంబున. 225

చ. అడుగుల వ్రాలి యేడ్చుజవరాలి విరాళికి వింతతత్తఱం
బడరఁగ లేవనెత్తి యొడియం దిడి చేలకొనం గనుంగవన్
జడిగొనునశ్రువుల్ దుడిచి జాఱెడి క్రొమ్ముడి చక్కఁ బెట్టి యా
బిడ మొగమెత్తి కన్గొని కుబేరునికూరిమిపట్టి యిట్లనున్. 226

సీ. కవజక్కవలఁ బెక్కుఁ గాంచునీచనుదోయి కలికి యేకతమునుండు గాసిపఱచె
గొదమతుమ్మెదలట్లు పొదలునీ నెఱికురుల్ చలియ యేమలినుండు చిక్కుపఱచె
వెలలేనికళలతో వెలయు నీనెమ్మోము వనిత యేవికలుండు వాడుపఱచె
నంటినఁ గందుపూవంటినీనును మేను మగువ యేదుర్జాతి యగడుపఱచె

తే. నెలఁత యేచలచిత్తుండు నీపిసాళి, కలికివాల్గన్నులను నీరు గ్రమ్మఁజేసె
దరుణి వివరింపు మేనీచతముఁడు మీఁది, చే టెఱుంగక నిన్నింతఁ జేసె ననిన

ఉ. కోమలి వంత నుస్సు రని కుందుచు మేను సెమర్పఁ గేలు కెం
దామరదోయి మోడ్చి ధననాయకనందనుఁ జూచి పల్కె నో
స్వామి నినుం గనుంగొనెడివాంఛ దివంబుననుండి యీవయ
స్యామణితోడఁ గూడుకొని చయ్యన నే నిట కేఁగుదేరఁగన్. 228

మ. ననుఁ ద్రోవం దిలకించి పంక్తిముఖుఁ డన్యాయంబునం గేలుప
ట్టినచోఁ బట్టి రమించినట్టి తెలిగంటిం పట్టి భోగింప వ
చ్చునె మామా తగ దంచుఁ గోడల నటంచున్ జాలఁ బ్రార్థించినన్
వినఁ డద్దుష్టుఁడు బల్మిఁ బట్టి చెఱచెన్ వేమాట లింకేటికిన్. 229

చ. తగవును ధర్మ మూఁకొనినదైత్యునికిం బలుకాన దిక్కు లే
కగపడి గాసిఁ బొందు మని యంబుజగర్భుఁడు వ్రాసి యుండఁగా

వగ లీఁక నేల నైన బలవంతముఁ డొకం డిటు చేసె నంచు నీ
మొగమునఁ దెల్పి నీహృదయమున్ గౌఁగిలించుట కార్తిఁ జెందెదన్. 230

చ. అగములవ్రక్కలించుకులిశాయుధుసంతతివానిపీఠిపై
జగడము సేయఁ బోవునెఱసాహసి పట్టిన నాఁడుదాన నే
వగ విడిపించుకోఁగల నవారణ మానము పోకముందరన్
దెగువకుఁ జొత్తు నన్నుఁ గువిధిన్ నిధి చేసె నమర్త్యకాంతగాన్. 231

నలకూబరుండు రావణుని శపించుట

క. నలకూబరుబిగికౌఁగిట, నలరుచు సుఖయించు రంభ యుఁట యిరువదిచే
తులరక్కసిబలుసందిటఁ, గళవళ మందునఁట దైవగతి కే మందున్. 232

మ. అనుమాటల్ విని గుండె దిగ్గు మనఁగా నాస్యంబు కెందమ్మితో
నెన గాఁ గన్నుల మంట లంటికొనఁగాఁ నీర్ష్యాభిమానంబులన్
బెనుగాయంబుల నాత్మ నొప్పికొనఁగాఁ బేరల్క శాంతిక్షమల్
సనఁగా నన్నలకూబరుఁడు దనుజున్ శాపింప నుద్యుక్తుఁ డై. 233

మ. తనలో నొక్కముహూర్త మయ్యసురకృత్యం బెల్లఁ జింతించి వీ
ని నిరోధించుట మంచికార్య మనుచున్ నిష్కర్ష గావించి ది
గ్గనఁ బూఁబానుపు డిగ్గి దోయిటను గంగాతోయముం బూని బు
ద్ధి నిరూఢస్థితి మించి రావణుని నుద్దేశించి సక్రోధుఁ డై. 234

ఉ. ఈదనుజుండు కోరిక వహింపనిరంభను బల్మిఁ బట్టిన
ట్టాదట నింక నొప్పనిమృగాక్షుల బల్మిని బట్టెనేని స
మ్మోదము దీఱ నఁత శిరముల్ పదియుం బదినూఱువ్రక్క లై
మేదిని గూలుఁ గావుత నిమేషములో భువనంబు మెచ్చఁగన్. 235

మ. అని శాపోదకముల్ విసర్జనము సేయన్ దేవతల్ మెచ్చి బో
రన వర్షించిరి పుష్పవర్షము లవార్యస్ఫారధారాధర
స్వనగంభీరమృదంగఘోషముల దిక్చక్రంబు భేదిల్లె నం
దునఁ గాబేరి సుతించుచున్ సతులు సంతోషించి రెంతేనియున్. 236

క. అపౌలస్త్యకుమారుని, శాపము విని పంక్తిముఖుఁడు సంతాపించెన్
బ్రాపించె నాఁటనుండియుఁ, గోపనలమనోంబుజానుకూలత్వంబున్. 237

వ. తత్సమయంబున, 238

శా. అన్నాళీకభవప్రదత్తవరమాహాత్మ్యంబునం గ్రూరుఁడై
యెన్నం డెవ్వరి రావణుం డతనిదుష్టేచ్ఛల్ నివారించ నేఁ
డన్నన్నా నలకూబరుండె ప్రబలుం డంచున్ సుధాంధుల్ నుతుల్
పన్నన్ సాగిరి కారలం బడినబాలల్ పొంది రానందమున్. 239

క. అలప్రియురాలికి నిటువలె, నలకూబరుఁ డుత్సవం బొనర్చి తదీయా
విలభావ మడఁచి యిచ్చెను, వలసినటుల మెలఁగె రామ వసుధాధీశా. 240

ప్రభాతవర్ణనము

వ. అని పల్కి యగస్త్యమహామునిచంద్రుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె.

సీ. పౌండరీకసమృద్ధిఁ బాపఁగా శశికీర్తి మలఁగె నావెన్నెలల్ కలఁక బాఱెఁ
బతివివర్ణత స్రుక్కుసతుల కన్నులపోల్కి రాజు చెన్నఱెఁ జకోరములు బడలెఁ
బద్మినుల్ వెతఁ జెందఁ బరిహసించినదోషమున నాఁగఁ గుముదినుల్మొరువుదొఱఁగెఁ
బాంథసంహారపాపమున మూర్ఛిలె మారుఁ డన రతికుచముల నలసి తూఁగె

తే. నిదుర లుడిగి పునారతి కెదల వ్రాలు, వాలుఁగంటుబయాణిముత్యాలసరుల
శైత్యమున నుల్కిపడి రభసమున లేచు, తత్పతులనవ్వె దీపికల్ ధవళరుచుల

ఉ. కంతురణాంతతాంతవిటఘుర్మకణాపనయప్రవీణసా
ధ్వాంతరభామినీవ్యజనతాంచితవృత్తకుచోత్తరీయచే
లాంతమృగీమదాగురుసితాభ్రపటీరవిశేషవాసనా
క్రాంతములై దిగంతములఁ గ్రమ్మె నిశాంతమరుత్కిశోరముల్. 243

క. మునుకొని వేకువఁ దనగిరి, దినమణిఁ గన దివురుపూర్వదిశకుం గొనఁ జూ
పిన ముంగరముత్తెమువలెఁ, గనబడియెన్ వేగుచుక్క కలధౌతరుచిన్. 244

ఉ. కాయజుబారి కోడి మును గౌతమితకై తమకోడిజాతివాఁ
డాయె సురేంద్రుఁ డట్టిదొర నాఁగి జయింప దశాస్యుఁ డీయెడం
బోయెడు నిత్తెఱంగు వినుపొ్రలికిఁ దెల్పద మంచు బెట్టుగాఁ
గూయిడుచున్నవో యనఁగఁ గుక్కుటముల్ రొద సేసె దిక్కులన్. 245

క. తమి విధుఁ గలసినయంబర, రమపులకాంకురపరంపరలు దోడ్తోఁ ద
త్సమయశిశిరానిలునిచే, సమసెనొ యనఁ దారకావ్రజంబు లడంగెన్. 246

క. చెలిమికి నినుండు బలుకరములతోఁ బనుదేర మిన్నుముట్టినయుదయా
చలపతికి వేళ పీచిన, తెలిపీచోపుజిగిఁ దూర్పు తెలతెల నయ్యెన్. 247

తే. ఎందు ద్విజనామించుచందమామ, మనలనిద్రాంధకారాబ్ధి మునుఁగఁ జేసె
మేలుకొలిపె నినుం డెంతమిత్త్రు డనెడి, భాతిఁ బులుగులు కలకల పలికె దిశల.

చ. లలితమరందకాంక్ష ముకుళంబుల జిక్కిన కైతవంబునం
బిలుకల నాంద్రనుర్ విడిచిపెట్టి నిశం బ్రతిపక్షబంధులౌ
కలువల కొద్దికై యవియు గందిన గ్రమ్మఱ జేరు తేటులన్
గలకల నవ్వె బద్మినులు కమ్రతరాచ్ఛవిభాచ్ఛలంబులన్. 249

మ. గిరిభృద్వ్యక్షము బాసి తావి కిర వౌ కెందమ్మి పూమించుటు
ప్పరిగన్ శ్రీ వెలయన్ సరోవరసభాభాగంబునన్ మించె బం

భరభామామృదుగానముల్ కవివరప్రత్యగ్రపద్యార్భటుల్
తరళోత్తుంగతరంగరంగవిలసత్కాదంబినీలాస్యముల్. 250

చ. అలయక యెల్లెడన్ మెలఁగి యందొకచో నితరేతరాననం
బులు దిలకించి యొండొకటి మూర్కొనుచున్ దమిఁ జేరి చంచువుల్
గళముల నుంచి నిల్చి యెఱకల్ తనువుల్ గదియించి చొక్కుచూ
డ్కులు నిగుడం బయోరుహాకుడుంగములన్ విహరించె జక్కవల్. 251

శా. ఆందోళింపఁగఁ జేసె ముందు రజతాహార్యంబు లంకేశ్వరుం
డెందుం దుర్జయుడింద్రుపీ డొరయుచో నే మెచ్చునో వాఁడు పోం
పొందం గానుకయిత్తు నంచుఁ దొలిగట్టుత్కంఠతో నెత్తుమేల్
చందాకెంపు తెఱంగునన్ దనరె భాస్వద్బింబముం దూర్పునన్. 252

శా. పర్గంబుపున్ బలుచిల్వరాపడగనున్ బ్రాఁగెంపుతాచాయలన్
డిగ్గం ద్రావి నవారుణాబ్జగృహవాటీభాగ్యమాసంచల
ద్విగ్గాథస్తనకుంకుమద్యుతులతో రెట్టించి భాసిల్లెఁ ద
త్ప్రాగ్గిర్యాతతధాతురాగరుచులన్ బాలార్కశోణాంశువుల్. 253

ఉ. అంతకు మున్న రావణశాటకులేంద్రుఁడు వీతనిద్రుఁడై
యంతికవాహినిన్ వెలయ నాహ్నికకృత్యము లాచరించి దు
ర్దాంతరణోత్సవంబునఁ బ్రధానసహోదరపుత్రమిత్ర సా
మంతసుహృద్భటోత్తములమన్ననఁ దోకొని సేన లుబ్బగన్. 254

స్రగ్ధర. కదలెం గంఖాణసింఖాగ్రనిహతి రజతగ్రావపావాళి నుగ్గై
చెదరన్ హస్తీంద్రహస్తాంచితవమథుల జేజేలపెండ్రోవ లెల్లన్
జొదు గొందన్ స్యందనప్రస్ఫురితగతులచే క్షోణి వ్రీలం బతాకల్
గదియన్ వ్యాపించుబల్ చీకటుల రవిరథక్షత్త యంధత్వ మూలన్. 255

రావణుం డమరావతీపట్టణము ముట్టడివేయుట

చ. కదలి దశాననుండు లయకాలఘనాఘనగర్జితభ్రమ
ప్రదభటసింహగర్జన లపారగుహాకుహరంబు లానినన్
బదులుగ మ్రోయువేల్పుమల పజ్జకుఁ బోయె దదీయపాదముల్
చిదురుపలై ధరం గలయఁ జేయుచు సేనలు గొల్వ నద్ధతిన్ 256

ఆ. పోయి తత్సమీపమునకుఁ గాన వచ్చు వేల్పుపురము చూచి విస్మయపడి
చేరి యుపవనముల సేనలు విడియించి, యలప్రహస్తుఁ గని దశాస్యుఁ డనియె

మ. కనుగొంటే యమరావతీపురము గంగాఫేయతోయావగా
హనసక్తామరరాజితామరసపత్త్రాక్షీవిహారోత్థి ప
త్కనదంభఃకణమాలికాతులితముక్తారత్నశిల్పప్రక
ల్పనభాగ్యప్రవిభావలక్షితన భోభాగంబు భాసిల్లెడిన్. 257

సీ. ఈపట్టణలలామమే కదా శతమన్యు రాజసం బొందించు రాజధాని
యీనగరీరత్నమే కదా బహుపుణ్యములు సేయుప్రజ చేరుపుణ్యలోక
మీపుటభేదనంబే కదా యెల్ల సౌఖ్యము లిచ్చు ననుఖ్యాతిఁ గన్నపదవి
యీపురగ్రామణియే కదా రణరంగహతులు ప్రాపించు ప్రాప్యస్థలంబు
తే. కల్పవృక్షము లున్నశృంగారవనము, లీనివాసంబునవె కదా యెసక మెసఁగఁ
గామగవిఁ గట్టి నిది గదా గాడిపట్టు, దీని వర్ణింపఁ బరమేష్ఠికైనఁ దరమె 259

సీ. ఏచాయఁ గన్న రేరాచఱావాకిళ్ళఁ గొమరు మీఱినదివ్యగోపురములె
యేవీథిఁ గనుఁగొన్నఁ హీరవారప్రభాసాధారణోత్సేదసౌధమణులె
యేతోఁట లరసినఁ గేతకీపున్నాగసుమనోహరిసురభిళములె
యేయిండ్లు చూచిన హీరతారచిరత్నరత్నసంపన్నతారాజితములె
తే. యెందుఁజూచినఁ బలుకోర్కు లిచ్చుతరులె
యేడఁ జూచిన వేడుక లిడుకొలఁకులె
యెచట జూచినఁ బ్రతి లేనికృతకగిరులె
యిటులఁ గాకున్నఁ బ్రఖ్యాతి యెటుల గాంచు. 260

మ. పరిఖాకారసురాపగాలహరికాపాండుద్యుతుల్ వజ్రభా
స్వరవప్రాచ్ఛతరప్రభల్ విధుశిలాసౌధాంశుయూధంబు లి
ప్పురిపైఁ గప్పినఁ జూడ నొప్పఁ ద్రిజగత్పూర్వైభవంబుల్ జయిం
ప రహిం బైకొనుకీర్తివైఖరిఁ బ్రహస్తా చూచితే నావుడున్. 261

చ. అది విని మంత్రి యిట్లను సురారికులేశ్వర కీర్తి గాదు గా
యిది భవదీయవిక్రమసమృద్ధి నిజేశ్వరు నేమి సేయునో
త్రిదశుల కేమిచేటొ యని దీనత వెల్వల నా పురిందిరా
సుదతివిపర్ణభావ మనుచుం గన నయ్యెడు నాదుచూడ్కికిన్. 262

మ. అసురాధీశ భవత్ప్రతాపశిఖి పై వ్యాపించె నాఁ బద్మరా
గసముజ్జృంభితగోపురప్రభ యుదగ్రం బయ్యెఁ దద్ధామజా
లకమశ్రీల విశాలనీలవలభుల్ గాన్పించెఁ దజ్జ్వాలల
న్లైపఁగన్ ద్వారకవాటవిద్రుమరుచుల్ వీక్షింపు మీప్రోలునన్. 263

మ. తను రోధింపఁగ నేగు దెంచినమిముర్ దర్శించి ఖేదంబుఁ జెం
దినస్వర్లక్ష్మిదృగశ్రుతోయకణపంక్తిం బోలెఁ గేళీసరః
కనదాభీలమరాళపక్షయుగరుక్చంద్రాతపశ్రీద్రవ
ద్ఘనచంద్రాశ్మసువేశ్మజాలకగళద్వాఃపూర మొప్పారెడిన్. 264

ఉ. ఈవఱ కిప్పురిన్ దివిజులేలఁగ జూచినయట్టితప్పు చా
ద్దేవర సన్నుఁ బంపు మవలీలఁ ద్రివిష్టప మాక్రమించి యై
రావణదంతితోడ సురరాజును బల్విడిఁ బట్టి తెచ్చెదన్
నా విని రావణుండు చిఱునవ్వున నాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 265

ఉ. అంతటివాఁడ వౌదువె కదా యయినన్ మధుమేఘనాద దే
వాంతకకుంభకర్ణుల నరాంతకముఖ్యులఁ గూడి యప్పురం
బంతయు నాక్రమించి చతురధ్వము లానుక నిల్వఁ డంత జం
భాంతకుఁ డేమి సేయునొ యటన్న హసా దని యాప్రహస్తుఁడున్. 266

సీ. కుంభనికుంభముఖ్యులతోడ నలకుంభకర్ణుండు దూరుపుగవనియందు
మాల్యవంతుండు సుమాలియు బలయుక్తిఁ దగ మేఘనాదుఁ డుత్తరమునందు
ధూమ్రాక్షరుధిరాక్షదుర్ముఖాదులఁ గూడి మధునిశాటుఁడు పశ్చిమంబునందు
మారీచముఖులతో నారావణాసురాగ్రణిఁ గొల్చి తాను దక్షిణమునందు

తే. నిలుచునట్లుగ నియమించి నిఖిలబలము
పంచి యందందు విడియంగఁ బంచి నాల్గు
గడల నాల్గుసముద్రముల్ గ్రమ్మినటులఁ [illegible]
జెలఁగి పటువాద్యముల్ మ్రోయఁ జేయుటయును. 267

వ. అప్పుడు. 268

మాలిని—

మురజపటహఢక్కాముఖ్యవాద్యస్వనంబుల్
పరదితిసుతసేనా పాలిఁ బల్మాఱు మించెన్
సురలు చెవులు సోఁకన్ స్రుక్కి భీతిల్లి రాస్వ
పురి నలుదిశలందుం బుట్టె నుత్పాతకోటుల్. 26

సీ. నిండిన గేహముల్ నిండినట్లనె యుంచి బలువిమానము లెక్కి పఱచువారు
దగినవస్తువులతోఁ దమవారిఁ గొని భీతి నగరి మహర్లోక మెక్కువారు
నొకరితో నొకరు దెల్పక యథాయథ లయి యేడ కేడకుఁ బరువెత్తువారు
నెందుఁబోఁ గాళ్ళాడ కిండ్లలో మూలమూలలఁ జొచ్చివడఁకుతో నలయువారు

తే. నెచటఁ జొచ్చినఁ బోనిత్తురే నిశాటు, లదిగొ లగ్గలువట్టి రిం కేటిస్వర్గ
మనుచుస్వర్లోకమునసారెకఱచువారు, నగుచువడలొందిరమరాలయంబువారు

సీ. రణశూరులకు నప్సరఃస్త్రీలతోఁ గూడి వీథి సరాళంబు వెడల, బాసె
సోమయాజులకు రంభామేనకలఁ గూడి శృంగారవనము వీక్షింపఁ బాసె
బరమధార్మికులకు బసిఁడిమేడలనుండి వెలఁదులగానముల్ వినఁగఁ బాసె
సకలదివ్యోపపాదకులకు సఖులతో నల దేవనది నీదులాడఁ బాసె

తే. నున్న సురలకు నిండ్లలో నుండి మైన, సొరిది నటు నిక్కి తలలెత్తిచూడ బాసె
నలబలంబులతోఁ గూడి యలబలంబు, లమరపురిఁ జుట్టుకొనునట్టియవసరమున.

చ. తలఁకునఁ గోటనల్గడలఁ దల్పులు వేల్పులు మూసి డాసి కొ
త్తళములపై నలంగములఁ దార్కొనిమార్కొని విక్రమింపఁగాఁ
గలరణశూరు లైనయవిశారుల వీరుల హెచ్చరించి పై
బలముల రాకఁ దెల్ప సురపాలకులికిఁ బోయి యయ్యెడన్. 272

సీ. శచిముద్దుమోముఁ జూచుచు నాగకన్యానవీనగానము విను వింతహొయలు
వేల్పులమనవులు వినుచు నచ్చరమచ్చెకంటులనటనంబుఁ గాంచుమురువు
ధనదాదిహితమంత్రిజనులతోఁ బల్కుచు మనుజవాదులకు నవ్వినయుహారువు
మ్రొక్కువారలకెల్ల మోదమ్ముచుగురుఁ డానతిచ్చుయుక్తులెఱుంగు నెచ్చరిక
తే. దనకుఁ జెల్లు దదంగ సంతస మెసంగ [యుఁ
వైజయంతంబుపైఁగొలువై పయంత
ముఖులు బర్హిర్ముఖులు చంద్రముఖులు గొల్వ
నిండుకొలువున్న దేవతానేతఁ గనిరి. 273

మ. కని జోహారిడఁ గోటనల్లవనులం గాపున్నవారేఁగుదెం
దినవారిం దవధారు దేవ యనుచుం జేమోడ్పుతోఁ గంచుకుల్
వినిపింపం దొలునాఁడె వేగరులచే విన్నట్టివృత్తాంతముల్
దనలోఁ దోఁచి బలారి మీఱ లిటకున్ రాఁగార్య మేమో యనన్. 274

ఉ. వారు వినీతులై యనిరి స్వామి దశాస్యుఁడుఁ గుంభకర్ణదే
వారియు మేఘనాదుఁడు బ్రహస్తమధుప్రముఖుల్ మహాచమూ
వారము గొల్వ వచ్చి యిదె స్వర్గమునల్గడ లావరించి యు
న్నా రని విన్నవింప సురనాథుఁడు రోషకషాయితాత్ముఁడై. 275

శా. ఔరా రావణుఁ డబ్జగర్భవరగర్వాయత్తుఁడై నాపురిం
గారింపం జనుదెంచెనే తనభుజాగర్వంబు నాచెంత నా
వారిన్ వీరిఁ దలంచినట్లన ననున్ వాఁ డెంచెఁ గాఁబోలుఁ గా
నీ రక్షోబలవార్ధి నస్త్రబడబాగ్నిన్ నేఁచి యింకించెదన్. 276

వ. అని పలికి కొలువు గలయం గనుంగొని. 277

సీ. కోటవాకిళ్ళ బల్కొత్తళంబు లలంగములు నేమఱక కాచి మోహరింప
దారుశిలాయంత్రతతి కొమ్మకొమ్మలం దోరంబుగా నించి దురుసు సేయఁ
దలబొమిడికము కత్తళము కేడెము కత్తి యాదిగాఁ గలవి ముస్తీదొనర్ప
నరదముల్ ద్విరదంబు లశ్వముల్ మొదలైన సకలవాహనముల సంఘటింపఁ
తే. దగినవారి నియోగించి తనసమీపమున వసించుపులోమజాముఖ్యసతుల
మణిమయుఁ జనువారిఁ బ్రచ్ఛన్నమార్గమునను, స్వర్ణగిరిశృంగమునకంపి శతముఖుండు.

ఉ. కామగవీసుధాకలశకల్పకదివ్యమణీవిభూషణ
స్తోమము మాటు చేసి తనతోడిదె లోకముగాఁ జరించుసి
ద్ధామరసాధ్యరుద్రతుషితానిలభాస్వరముఖ్యదేవతా
గ్రామణులన్ రణోత్సుకులుగా సెలవిచ్చి యొకండు చెచ్చెరన్. 279

కమలవిలసితవృత్తము —

వనజనయనుఁ గరివరదునిఁ జేరం, జని ముకుళితకరజలజయుగుండై
తమవునఁ బులకలు తఱచుగ మించన్, వినయముగను సురవిభుఁ డిటులెంచెన్

కవిరాజవిరాజితము —

జలజదళేక్షణ శాత్రవశిక్షణ శౌర్యవిచక్షణ చక్రధరా
కలితరవిగ్రహ కాంతిసువిగ్రహ కల్మషనిగ్రహ కంబుకరా
విలసితకేతన విశ్వనికేతన విస్మితచేతన వేదయుతా
సలిలభవాసన సమ్యగుపాసన శార్ఙ్గశరాసన సాధునుతా. 281

మ. అవధారయ్య దశాననుండు సబలుండై నేఁడు నాపట్టణం
బవరోధించినవాఁడు తమ్ముఁడును దోడైనాఁడు తత్పుత్త్రకుం
డు వృషాంకప్రియహోమనిష్ఠల బలిష్ఠుండై విజృంభించినాఁ
డు విశేషించి మధుండు బంధుఁడయి వాఁడుం గూడినాఁ డియ్యెడన్. 282

ఉ. ఇందుల కేమి బుద్ధి గణియించెదొ వైరుల నెట్లడంచెదో
ముందును వెన్నఁ దోఁచక యమోఘదయానిధి వంచుఁ జేరితిన్
ముందు బలాదిశత్రుజయముల్ భవదుక్తిన కాదె కల్గె గో
వింద ముకుంద నీవె కదవే గతి వేగతులన్ దలంచినన్. 283

ఉ. ఆరయ సర్వభూతముల కాప్తుఁడ వయ్యును మమ్ముఁ గూర్చి దై
త్యారి సమాఖ్యఁ గాంచితి తదాఖ్య యథార్థము సేయు మోదయా
నీరధి పాల ముంచినను నీళ్ళను ముంచిన నీవ దిక్కు నీ
వారము నీదుచిత్త మనువానవుఁ జూచి జనార్దనుండనన్. 284

చ. అమరవరేణ్య యిట్టిసమయంబున రావణకుంభకర్ణులన్
సమరములోపలన్ గెలువ శక్యము గాదు తదీయనందనుం
డమితపరాక్రమక్రమసమగ్రుఁ డజయ్యుఁడు మీఁద గొంతకా
లమునకు మానుషాకృతిఁ జెలంగి వధించెద వారి నందఱన్. 285

చ. హరి యరుదెంచి యారక దశాస్యునిఁ దాఁకి వధింప లేక క్ర
మ్మరె ననునట్టిలాఘవముమాత్రమె నేనిపు డేఁగుదెంచినన్
హరిహయ నీవె పోయి పలలాదుల మార్కొని తోఁచినట్టులన్
దుర మొనరింపు మిప్పటికిఁ దోడ్పడి మీఁద శుభం బొసంగెదన్. 286

శా. దేవత్వంబున నుండియే యరిని మర్దింపంగ లే నంటివే
నీ వేలాగు నరత్వ మొంది పగవానిన్ గెల్చెదం టేని రా
జీవప్రోద్భవుమాట నిల్పుటకుఁగాఁ జేకొంటి శాంతం బిఁకన్
భావిప్రాంచితరామరూపమున నిప్పౌలస్త్యుఁ బోనిత్తునే. 287

దేవదానవుల యుద్ధము

మ. అని వీడ్కొల్పిన వజ్రి వచ్చి రణవాంఛాకల్పులన్ వేల్పులన్
గని హర్షించి జయానకార్భటుల ఢక్కా-శంఖఘోషంబులన్
దనుజస్తోమముగుండె దిగ్గుమన రత్నప్రస్ఫురచ్చక్రశం
ఖనిజాశ్వధ్వజఘంటికాఘణఘణోగ్రస్యందనారూఢుఁడై. 288

సీ. ద్వాదశద్వాదశాత్ములతోడ వడిఁ బదుముగ్గురు విశ్వులు ముందు నడువ
నరులీల ముప్పదార్గురుతుషితులతోడ నెనమండ్రు వసువులు నెనపి కొలువ
మఱియు సర్వదినలుగురుభాస్వరులతోడ నలువదితొమ్మండ్రనిలులు గొలువ
రూఢి నేకాదశరుద్రులతోఁ బదునిద్దఱుసాధ్యు లుద్వృత్తి నడువ

తే. గరుడగంధర్వచారణఖచరసిద్ధ, యక్షకిన్నరకింపుషాహిగుహ్య
కాది శీయమహారాజికాదిదేవ, సమితి నలుగడఁ గొలువ వాసవుఁడు వెడలె 289

చ. వెలువడి యెప్పు డెప్పు డరివీరులఁ దాఁకుద మంచు విచ్చుక
త్తులబెడ గుందళత్తళలతోఁ దనముఁదట వచ్చు దేవవీ
రులకును జేయు వీచుటయు రోసముతోఁ జని దైత్యవీరులన్
దలపడి రాసురాసురులు దార్కొవి రుగ్రతరాగ్రహంబునన్. 290

వ. అప్పుడు గొప్పచప్పు డుప్పతిల్ల బాహువు లప్పళించుచు ధరారేణువు లుప్ప రంబునన్ బొరయఁ గుప్పించుచు దమచేతి హేతుల నరాతుల నొప్పించుచుఁ దమదొరల మెప్పించువేల్పులును రోషారుణితలోచనముల నిప్పు లురులన్ బరుల నిలు నిలుం డని యెలుంగెత్తి పిలిచి నిలిచి యెదిరించియు ధిక్కరించియు ఖడ్గాఖడ్గిన్ దలపడి యడిదంబును పొడి పొడియై పుడమిన్ బడినఁ జడిముడివడి వడి నడరుపడి మగుడన్ గచాకచిన్ బెనంగురక్కసులు ననుంగుచెలి కాండ్రకు సహాయులై యీరసంబునన్ దారసంబైన బోరునన్ బేరువాఁడి మెఱసి మున్ను తమవారల నొప్పించిన వరవీరులన్ గడచి పోనీక డయ్యన్ జేసి కయ్యంపుటురువడి గనంబడఁ జేయు దేవతలును బంతంబు మెఱసి కుంతంబులఁ బడఁ గ్రుమ్మిన నెమ్మినొప్పి దప్పు లెంచక కరాంచితపట్టిసంబులఁ దత్ప్రతి పక్షహస్తప్రసారితకుంతంబు లాసుకొని యట్టె నట్టనడమికిన్ దెగఁగొట్టి కట్టి లుక బిట్టెగసి జగజట్టితనంబున నెదుటివారియు మటుమాన్చు దానివులును గఱ కత్తిన్ బెరయు మెఱయు సురియ లురంబునఁ గ్రుచ్చి వీఁపునన నుచ్చి పాఱునం తలో మరలమరలన్ దివియువారల లావెఱింగి యాఁడు గఱచి సురియతోడి కరంబు కరంబు చలంబుతో బిగఁబట్టి వలకేలికరవాలంబునన్ దలలు కఱ క్కున దెగ వఱుకు సురవీరులును బెడిదంపుకటారులన్ మెడిచినఁ గడుపుల నుండి బొసబొస వెడలుపేవులపోవు లదిమి దిట్టతనంబుతో నడుమఁ జుట్టినట్టి దట్టిచెఱంగుల నడంచి కట్టుకొని తము నొంచినవారిన్ బట్టికొని యట్టిబెట్టి

దంబులే దూఁచరించునిశాచరులును నిష్ఠురగదాఘాతంబులన్ దలలు నగిలి నొగిలి
బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచుండియున్ బెండువడక కడిందిరిపులవక్షస్స్థలంబులు
శూలంబులన్ గ్రుచ్చి పడఁ ద్రోచి యేత్తెరన్ జూపు వినువీటిపోటుబంట్లును
గఠోరకుఠారధారల భుజశాఖలు నఱికివైచినన్ గఱకు చెడక యరులన్ జ
ఱుకు చుఱుక్కనన్ గనుఁగొనుచు మొఱకుతనంబున మీఁది కుఱికి బెట్టుగాఁ
బదఘట్టనంబులు బరఁగించురట్టడనుజులు నెదురుగ నుండి చూచు తమయేలి
కలతో మార్తుర నిదె యిందఱ మ్రందించి వచ్చెద నొడివిన వడువునన్
గడిమి మెఱసి ప్రతిజ్ఞ లీడేర్చుకొని సొంపు లొందునిలింపులును బెడబొబ్బ
లిడుచు నెదుఱుగా నడచు పెక్కుమందిపగతుఱపై రోషంబునఁ దాఁకొని
తోమరముద్గరభిండివాలశూలక్షురికాది వివిధాయుధంబులసాధనంపు మెఱవళ్ళ
జిఁగించు నక్తంచరులును నడికలన నింటివారిన్ దలంచుకొని కేడించి వచ్చి
యచ్చటచ్చట మచ్చరంబుల నెవిరిబలంబు సొచ్చి వ్రచ్చినొచ్చువారిన్ జచ్చు
వారిన్ జూచి నిజకులస్థానపౌరుషంబులు దలంచుకొని ముంచుకొను నభి
మానంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్ దొడర వచ్చు వియచ్చరులును జనకాగ్రజానుజతనూ
జాదిబాంధవులును మ్రందినన్ బోలివోనిబంటుతనంబునన్ గంటకులపై నుర
వడించి యొంటిపాటునన్ దమయింటిప్రతిష్ఠలు నిలుపుకొను తొలివేల్పు
లును నూఱాలుగాయంబులన్ బడియుఁ గాయంబులనొప్పిఁ దలఁపక నేలినవాని
కార్యంబునకుఁ బాటుపడునమర్త్యభటకోటులున్ గలిగి యుభయబలంబుల
వీరభటు లారభటులతో నుబ్బి గబ్బిబెబ్బులులవలె నుదుటుగల బొబ్బమెకం
బులవలె నుఱుమనిపిడుగులవలె నుడుగనికార్చిచ్చులవలె నుడివోనికాలసర్పం
బులవలె నురవడింపనిమదహస్తులవలె నోలమాల గొనక యొక్కచందంబునన్
బోరుచుండి రట్టియెడ. 291

క. పడుతలలు తఱుచు నఱుకుడు, పడు చేతులు జడిసి బెండుపడుగుండెలు చే
డ్పడు మేనులుఁ గడుఁ ద్రొక్కుడు, పడునడుగులుఁ బంక్తిముఖుసిభటులకుఁ గలిగెన్.

సీ. అపుడు రావణుఁ డంప యజ్ఞకోపసుపార్శ్వ ధూమ్రాక్షయూపాక్ష ధూమకేతు
జంబుమాలిసుమాలిశతమాయరుధిరాక్షఖరమహోదంమహాకాయదూష
ణత్రిశిరోనరాంతకసురాంతక మహాపార్శ్వమారీచసుప్తఘ్న సూర్య
శత్రువృశ్చికరోమసర్పరోమాభేద్యకవచవిరూపాక్ష కాలనేమి

తే. దుర్ముఖశుకాదివీరదైత్యులు ప్రహస్త
సహితులై తీవ్రహస్తప్రశస్తశస్త్ర
ధాళధళ్యంబు లఖిలదిక్తటుల మెఱయ
నామరచమూజిగీషులై యడరుటయును. 293

చ. అసురుల మాఱ్కొనన్ మఘవుఁ డంపిన సిద్ధులు సాధ్యు లశ్వులున్
వసువులు భాస్వరుల్ దుషితవర్యులు రుద్రులు విశ్వు లుగ్రసా

హాసమున నొక్కటై యలప్రహస్తుఁడు మున్నగు సైన్యనాథులన్
మసలక తాఁకి రద్రులను మార్కొను నద్రులపోల్కి నయ్యెడన్. 294

చ. అడరుచు హుంకరించుచు నహంకృతి జూపుచు నస్త్రధారలన్
సుడివడఁ జేయుచున్ దెగడుచున్ బెగడించుచు నిల్వరించుచున్
గడఁగుచు నోసరించుచు ముఖాముఖి నిల్చుచు బిట్టదల్చుచున్
బడియక పోరి రయ్యుభయసైన్యములన్ గల యోధు లుద్ధతిన్. 295

చ. హరులు మదేభయూథముల నాఁగినకైవడి దేవవీరు ల
య్యరుల నెదిర్చి శస్త్రముల నస్త్రములన్ నిగిడింప రక్తని
ర్ఝరములతోడిజంగమధరాధరపంక్తులఁ బోలి వారలం
దఱు వెనుతియ్యఁ గాంచి యెలనవ్వు వహించి సుమాలి యాసునన్. 296

చ. నిలగదరోయి దేవరథినీవరులార యటంచు నుజ్జ్వల
జ్జ్వలనరుచిప్రకాశ మగు స్యందన మెక్కి గుణంబు దీటుచున్
బలరిపుసైన్యపాలకులపైఁ బ్రళయాశనితుల్యసాయకం
బులు నిగుడించి యార్చి పొలివోనిపరాక్రమవైభవంబునన్. 297

చ. వసువుల బిట్టదల్చి పితృవర్గములన్ బెగడించి విశ్వులన్
వసముఱఁ జేసి సాధ్యులజవం బడరించి శరాళి రుద్రులన్
దొసఁగులఁ బెట్టి చారణులదోర్బలశౌర్యముల్ సడలించి యమ్మరు
ద్విసరము నొంచి భాస్వరులబీరము మాన్చి పరాక్రమించినన్. 298

ఆ. ఈసుమాలి సురర నిటులఁ జిక్కులఁ బెట్ట, నీసుమాలి చూడ నేల యనుచు
వసువు డాయుపేదవలెను సావిత్రాఖ్య, వసువు విక్రమించి వానిఁ దాఁకి. 299

శా. నీవీరత్వము గానిపించితివి మేల్ నేఁ డింక నాశౌర్యమున్
నీవున్ గన్గొన వల్వదే యనుచు నిర్భిద్రాస్త్రధారాహతిన్
సావిత్రుండు సుమాలి నొంచుటయు రోషభ్రూకుటీరాజితుం
డై వాఁ డేసినబాణముల్ నఱికి పూర్వాదిత్యుఁ డత్యుగ్రతన్. 300

శా. ఆకాశం బవియింపునార్పు లెసఁగన్ జ్యావల్లి మ్రోయించుచున్
పాకారిప్రముఖామరుల్ బెగడ శుంభద్వజ్రశాతాశుగా
నీకం బవ్వసుగాత్రపంజరమునన్ నించెన్ సటోత్పాటన
వ్యాకీర్ణక్రుధ మైన కేసరివలెన్ వాఁ డల్గి దేవారిపైన్. 301

మ. పదినారాచము లేచి మైమఱువు నిర్భగ్నంబు గావించి యి
ర్వదిబాణంబుల నొమ్మగల్చి కరరారాజచ్ఛరాసంబు ము
ప్పదిబాణాల్తురగాలఁ ద్రుంచి సారథిశిరఃపాతంబు రణ్యధ్వజ
చ్ఛిదనున్ నల్వదిసాయకంబుల నొనర్చెన్ వేల్పు లుప్పొంగఁగన్. 302

వ. ఇవ్విధంబున. 303

మ. విరథుం డై సుమాలిపై నడరి సావిత్రుండు వృత్రారి భూ
ధరశృంగంబు శతారపాతమున విధ్వస్తంబు గావించు వై
ఖరి నుద్దండభుజాగ్రమండితగదాఘాతంబునన్ వానిబల్
శిరముల్ గాత్రము నుగ్గుఁ జేసె దివిజశ్రేణుల్ ప్రహర్షింపఁగన్. 304

ఆ. అతనిపాటుఁ జూచి యశ్రుధారాపూరి, తాక్షు లగుచు నెల్లరాక్షసులును
దలలు వీడ నాయుధంబులఁ బడవైచి, రణము విడిచి గనిరి రఘువరేణ్య. 305

చ. ముదిపోలదిండిచేటు తమమూఁకల కొందలపాటు వేల్పుమ
న్నదొరలగెల్పునీటుఁ గని నెమ్మది నీసును రోస మెచ్చఁ గెం
పొదవెడిచూడ్కితో దనుజయోధుల నిల్పుచు మేఘనాదుఁ డా
త్రిదశులఁ బిట్టెదిర్చె దన తేరు శిఖద్యుతి నుల్లసిల్లఁగన్. 306

క. ఎదిరించి శిఖిశిఖాభ, ప్రదరపరంపరల నమరబలవనము దహిం
పఁ దొడఁగె జగతీస్థలి గ్రక్కదల రథము దుర్నిరీక్షగతిఁ జరియింపన్. 307

క. అక్కడిఁదిజోదుముందరఁ జక్క నిలిచి తేఱి చూడఁ జాలక దివిజుల్
దిక్కమెకంబులవలె నలు, దిక్కులకున్ బఱచి రేమిదెలిపెద నధిపా. 308

తే. ఇక్కరణి దేవతలలోన నొక్కఁడేని, రావణాత్మజు నెదిరించి రణము సేయఁ
జాల కతిభీతిఁ జనఁ జూచి శతముఖుండు, పేరెలుంగెత్తి వారలఁ బిలిచి పలికె.

ఉ. అమరశూరులార తగవా పగవారలు సూచి నవ్వ సం
గ్రామము డించి పోవ భుజగర్వము ఖర్వము సేసి యూరకే
యేమిటి కిట్లు పాఱెద రొకించుక నిల్వుఁడు మేఘనాదుబా
హామహిమం బికన్ మనజయంతుఁడు మాన్చు నటంచుఁ బల్కఁగన్. 310

ఉ. అంతకుఁ మున్నె రావణి రణావనిఁ గెల్వఁగ నుత్సహించి కా
లాంతకశౌర్యవంతుఁడు జయంతుఁడు సారథిఁ జూచి దేవతా
సంతతి నొంచురావణనిశాచరసూతి నెదిర్చి పోర నే
డెంతయు వేడ్క యయ్యెఁ జన నిమ్ము రథంబు రయంబుతో ననన్. 311

జయంతి మేఘనాదుల యుద్ధము

చ. స్వామి మహాప్రసాద మని చయ్యన నాతని తేరిసూతుఁ డా
గోముఖుఁ డాగతిన్ బఱప గోముఖనాదము లుల్లసిల్లు సు
త్రామసుతుండు రావణి నుదగ్రత మార్కొని భూరిబాణధా
రామయగాత్రుఁ జేసె నమరప్రకరం బది చూచి క్రమ్మఱెన్. 312

ఉ. పకపక నవ్వి రావణి పిబాసుర యోరి జయంత దేవతా
నికరములో బలాఢ్యుఁడవు నీవె యొకించుక సేపు పాటి పో
వక నిలు నిల్చినన్ బొగడవచ్చును నిన్నని పల్కి శాతసా
యకముల సారథిన్ హయచలంబుల నొంచి యహంకరించినన్. 313

చ. శతమఖనందనుం డతని సారథి నొంచి నిశాతసాయక
ప్రతతుల నించి మేను రుధిరంబున ముంచిన నొచ్చి దండతా
డితభుజగంబుమాడ్కి భ్రుకుటీప్రకటీకృతరోషుఁడై దశా
స్యతనయుఁ డాజయంతునిసహాయుల నొవ్వఁగ నేసెఁ దూపులన్. 314

వ. ఇచ్చెలువున జయంతునికిఁ దోడుపడ వచ్చినవియచ్చరుల మేను లుచ్చిపాఱ శరో
చ్చయంబులు నిగుడించి యచ్చిఱుత రక్కసుండు వెండియు. 315

చ. అదరమువిూఁద నుండియు బయల్పడ కుగ్రతమంబు పన్నియుం
బరగతుఁడై శరాసనకృపాణపరశ్వథభిండివాలము
ద్గరపటిఘాస్త్రతోమరగదాముసలక్షురికాదిసాధనో
త్కరములు శైలశృంగములు గాటముగాఁ గురియించె నొక్కటన్, 316

ఉ. అందున భీతిఁ బొంది సుర లందఱు నిల్చినచోట నిల్వ కెం
దెందొ చనంగ నాత్మభటు లెంతయు వంత గనంగఁ జూచి సం
క్రందనవందనుండుదశకంఠసుతోత్థతమఃపరంపరన్
గుందియు దేవసైన్యములఁ గొత్తలఁ జేయఁ గడంగుచున్నదన్. 317

తే. ఆమహేంద్రకుమారుమాతామహుండు
మనుమఁ డలయుట గని తన మాయ వలన
నెత్తికొనిపోయె జలరాశి కెవ్వ రతని
పోక తెలియక యద్భుతాంబుధి మునుంగ. 318

క. పతిలేనిచానవలెనై, వతిసేన గలంగి దానవప్రభుసుతుచే
నదిదైన్య మొందఁ గని సుర, పతి మాతలిదిక్కు చూచి పటుమతిఁ బలికెన్.

చ. అలజడిఁ జెందెఁ సేనలు జయంతుని నెక్కడఁ గాన నైతి వే
ల్పులకు నజయ్యుఁడై సమరభూస్థలి రావణి మించె వీనితోఁ
గలహ మొనర్ప కున్న నిఁకఁ గార్యము గాదు రథంబు వేగ మా
తలి యటు పోవ నిమ్మరివధం బొనరించెద నేఁడు నావుడున్. 320

సీ. కమనీయశతకోటిఘంటికాఘణఘణారవముచే దిక్కరుల్ సెవుడు వారయ
దళసహస్రోదగ్రతరమణీమయచక్రచంక్రమస్థితి జగతి వడఁక
సకలలక్షణవిచలక్షణలక్షహయఖురోత్థరజోహతుల సముద్రములు గలఁగ
శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురదదభ్రధ్వజోద్భటభటాన్భటి నభస్తడము వగులఁ

తే. చక్రచాపగదాఖశక్తిశూల, కుంతతోమరపరిఘాదిఘోరసాధ
నాంశువులు శత్రువృకాంతులపహరింప, నమరవిభు తేరు మాతలి యపుడు నడిపె.

చ. నలుగడన్ మరుద్వసుగణంబులు సాధ్యులు రుద్రు లశ్వులున్
గొలువ సరాప్సరోయువతికోటులు ముందు నటింప శంఖము
ర్దళముడజాదివాద్యనినదంబులు బోరుకొనంగఁ జారణుల్
పలుమఱు నెంచఁగా ననికిఁ బాకహరుం డరుదెంచుచున్నడన్, 322

చ. అభిముఖుఁడై దశాననుఁ డుదంచితకాంచనకింకిణీక్వణ
త్క్షుభితదిశాకరిశ్రవణకోటర మా రథ మెక్కి వాహినీ
ప్రభు లిరువంకలన్ గొలువ బంధురతూర్యరవంబు లొప్ప స్వ
ర్విభు నెదిరింప మాన్చి రణవీరుఁడు రావణి తా నెదుర్కొనెన్. 323

ఉ. అత్తఱిఁ గ్రొత్తగా బవర మయ్యె సురాసురయోధకోటికిన్
గత్తులబల్తళత్తళలు కత్తళపుంమగటాతళత్తళల్
మొత్తము లై నభోమణిని ముంచె నభస్తటిసీమహోర్మ్ములన్
జొత్తిలఁ జేసె సైన్యయుగశోణరజఃపటలంబు లొక్కటన్. 324

ఉ. అందును నిందుఁ బేరుగల యట్టిదొరల్ నెఱయోధు లుగ్రులై
యందఱు నందనై పెలుచ నార్చుచు నొండొరుఁ దాఁకి పోరి రా
క్రందనుఁ గుంభకర్ణుఁ డధికత్వర ముందుగ నన్నుఁడెంద మా
నందముఁ జెందఁగా రణ మొనర్చె మహోన్నతశూలహస్తుఁడై. 325

మ. పదఘాతంబుల జానుఘట్టనములన్ బార్ష్ణిప్రహారంబులన్
త్రిదశానీకిని నొంచుచున్ గలఁచుచున్ దీనత్వ మొందించుచున్
రథసంఘర్షములన్ నభంబు వగులన్ రౌద్రాకృతిన్ మించఁగా
నెదిరింపన్ వసపోక భీతిలిరి దేవేంద్రాదు లుర్వీశ్వరా. 326

ఉ. అద్రి తెఱంగునన్ సురబలార్ణవమున్ మథియించు శాత్రవో
పద్రవకారి నయ్యసురభర్తఁ గనుంగొని రౌద్రమూర్తులా
రుద్రులు వచ్చి తాఁకిరి మరుత్తులు బిట్టెదిరించి యద్రిశృం
గద్రుమసంఘముల్ గురిసి కాఁచియ పెట్టిర యొక్కపెట్టునన్. 327

శా. ఆదిత్యుల్ చల రేఁగి యయ్యసురమే నస్త్రప్రవర్షంబులన్
భేదింపన్ నిశినిష్ఠురంబులరహిన్ బెన్నెత్తురుల్ వాఱె యా
చ్ఛాదింపన్ రణభూమియెల్ల నపుడీర్ష్యాగ్రస్తులై యా ప్రహ
స్తాదుల్ సేనల నెల్లఁ గోల్తలను జేయన్ మీఱెఁ బోరయ్యెడన్. 328

చ. కరిమకరాహికర్కటకకచ్ఛపమీనవరాహఖడ్గశా
సరచమరీతరక్షుహరిశల్యకురంగతురంగగండకా
ద్యురుతరనైకవాహనము లుద్ధతి నెక్కి సురారివీరు లా
సురల నెదిర్చి రొక్కమొగిఁ జూపరు లచ్చెరువంది చూడఁగన్. 329

క. ఆసంకులసమరంబున, వాసవుఁ డౌ మే లనంగ వసువులు తుషితుల్
డాసిరి యసిధారలఁ దెగవ్రేసిరి రోసమున నసురవీరులశిరముల్. 330

వ. అప్పుడు. 331

సీ. తెగుభుజంబులు తుమురగు ధ్వజంబులు కూలఁబడుగజములనడ రెడు రజములు
వ్రీలునెమ్ములు నేల రాలుసొమ్ములు చిక్కు లొందుకాళ్ళురవడి ప్రుందుజోళ్ళు

సడలుఛత్రములు కీలెడలుగాత్రములు మ్రగ్గెడుకరములు దునిఁగెడుశిరములు
పొరలురౌతులు భీతిఁదెరలుసూతులువ్రస్సి యెఱఁగుబంఢ్లును బెట్టువిఱుగువిండ్లు

తే. సాఱునెత్తురుటేఱులుఁ దీఱుశస్త్ర, ధారులును మీఱుగాములబారు గల్గి
పెరుగలవేల్పుదొరలచేఁ దీఱునాత్మ, బలము వీక్షించి రోషించి పంక్తిముఖుడు.

మ. అమరాధీశచమూసమూహముల దివ్యాస్త్రానలజ్వాలలన్
సమరక్షోణిఁ గలంచినన్ దెరలి యాసైన్యంబు దైన్యంబుతో
నముచిధ్వంసిరథంబుమాటునకుఁ జన్నన్ గిన్కనేత్రారవిం
దము లారక్తసరోరుహద్యుతులఁ జెందన్ జిష్ణుఁ డత్యుగ్రతన్. 333

క. అరదము దశముఖుమీఁదన్, బరువడి నడిపింపు వేగ మాతలి యనుచున్
గురుకార్ముకమౌర్వీ టం,కరణముతో వచ్చునింద్రుఁ గనుఁగొని యతఁడున్. 334

ఉ. సారథి నెచ్చరించి రభసంబున నిర్జరరాజు తేరికిన్
జేరువ యై తనున్ బొనువుచిల్లరవేల్పుల వాఁడితూఁపులన్
భీరులఁ జేసి మాతలి ననేకశరంబుల నొవ్వ నేసినన్
బేరలుకన్ శతక్రతుఁడు పేర్చి దశాస్యు నెదిర్చి శూరతన్. 335

మ. శతకోటిప్రతికోటిశాతవిశిఖాసారంబులన్ సైంధవ
ప్రతతిన్ నొంచి ధ్వజంబు ముంచి మకుటీభాగంబులన్ నించి సూ
తతనుత్రాణము జించి మించిన సురాధ్యక్షున్ నిరీక్షించి యు
ద్ధతి మై రావణుఁ డాగ్రహించి దశకోదండీకరోద్దండుఁ డై. 236

మ. పదిహస్తంబుల నస్త్రముల్ దొడి నభోభాగంబు భేదిల్ల వే
ల్పుదొరల్ నొవ్వఁగ నేసి యార్చిన మరుల్లోకేశ్వరుండున్ శిత
ప్రదరాసారము నించె నింద్రధనుజేంద్రస్ఫారబాణావళుల్
గదిసెన్ భానుని దానఁ గ్రమ్మె దిశలన్ గాఢాంధకారచ్ఛటల్. 337

శా. ఆపెంజీఁకటిలో స్వకీయపరకీయానీకిపీభేదదృ
గ్వ్యాపారేతరు లై సురాసురులు తారన్యోన్యమున్ బోరుచో
దీపించెన్ భుజఖడ్గకాంతు లపుడు దేకించి పౌలస్త్య సే
నాపంక్తిన్ దశమాంశమున్ బొదివి మ్రందన్ జేసి రద్దేవతల్. 338

శా. ఆసేనాక్షపణంబు గన్గొని దశాస్యాదిత్యవిద్వేషి రో
షాసూయావిలమానసుం డగుచు సింహాస్ఫూర్తి గర్జించి వీ
తాసంఘంబుల నిప్పు లుప్పతిల నుగ్రభ్రూకుటుల్ మోములన్
భాసిల్లన్ దనసారథిన్ గని యనున్ బ్రావృట్పయోదార్భటిన్. 339

క. ఇదె నందనమున నుండియు, నుదయశిఖరిదాఁక నిండి యుండెడు నైక
త్రిదశానీకినినడుమన్, బదరక మనరథము నడుపు ప్రావీణ్యమువన్. 340

మ. వసురుద్రానిలభాస్వరప్రముఖ దేవశ్రేణితో నేఁడు జి
ష్ణుసమీపంబున సంహరింతుఁ బొలియింతుం దోడుగా వచ్చురా

క్షునసాశాయుధయక్షరాజశమనప్పాహాశవధూనాథులన్
వినఁ గైకొందుఁ దదీయలోకములు దోర్వీర్యంబుతో నావుడున్. 341

మ. అతఁ డాలాగె రథంబు దోలఁగ సహస్రాక్షుండు వీక్షించి యు
ద్ధితిజాధీశ్వరునిశ్చయం బెఱిఁగి యాదిత్యాదులన్ బల్కె నేఁ
డతిశౌర్యంబున బ్రహ్మదత్తవరగర్వాయత్తుఁ డౌ రావణున్
మృతిఁ బొందింపఁ దరంబు గాదు గద బల్మిన్ బట్టి తెత్తున్ జుఁడీ. 342

మ. అవలోకింపుఁడు మీర లిందఱు మదీయం బైనశౌర్యం బటం
చు విజృంభించి బలారి దక్షిణపదస్థుం డై చరించెన్ సురా
రివరుం డుత్తరభాగవర్తి యయి మీఱెన్ గొంతసే పంత న
ద్దివిజేంద్రుం డెదిరించి దైత్యు నతఁ డద్దేవేంద్రుఁ దాఁకెన్ వడిన్. 343

వ. ఇవ్విధంబున. 344

క. కుడియెడమలుగాఁదిరుగుచు, నెడనెడమార్కొనుచుఁ దలఁగియేఁగుచు శరముల్
జడిగొన నిగుడించుచు బడి, బడి నడరుచుఁ దొడరి తెంపుపనికిఁ దివురుచున్

మ. పలుచందంబులఁ బోరుచున్న యెడ జంభద్వేషి యాదిత్యరు
ద్రులతో ముప్పదిమూఁడుకోటుల సురల్ దోడ్తో విజృంభించి కో
ల్తలు సేయన్ దశకంఠునిన్ దొడరి రథ్యవ్రాతమున్ నొంచి చే
తుల విండ్లన్ దెగ వ్రేసి పట్టికొన నుద్యోగించి ధైర్యంబునన్. 346

చ. అరదముచుట్టు ముట్టుకొని యాఁగి దశాస్యుని బిట్టదల్చి పై
కుఱికి తెమల్చి పట్టుకొని యుద్ధవిడిం దన తేరిమీఁదికిన్
సురపతి గొంచుఁ బోవుటలు సూచి నిశాటులు స్రుక్కి దానవే
శ్వరుఁ డదె చిక్కె దైత్యులకు వచ్చె నుపద్రవ మంచుఁ గూయిడన్. 347

ఉ. ఆరొద లాలకించి తమయయ్యయుపాధియుఁ గాంచి సంగర
క్రూరుఁడు మేఘనాదుఁ డతికోపముతో శిఖఁ బుట్టినట్టిబల్
తేరును గేతువున్ హయులు దివ్యధనుశ్శరధుల్ వెలుంగ గా
రీరమణీమనోహరసరిష్ఠపరాగతిశౌర్యధుర్యుఁ డై. 348

చ. కడువడి నేగుదెంచి దశకంఠునిచుట్టును నిండి యాఁగి యుం
డెడి తెలిగంటిమూఁకలఁ గడిందిబలంబున డాసి యంపవెం
జడి నిగుడించి వర్మములు జర్మములున్ బగిలించి నెత్తురుల్
మడువులు గట్టఁ జేసి బలుమచ్చర మెచ్చగ నుచ్చరింపఁగన్. 349

సీ. అరదంబు లెగలించి ద్విరదంబుల నడంచి దరదమ్ములగునాయుధములఁ ద్రుంచి
పడగలగుమిఁ జీల్చి గొడుగులగమిఁ గూల్చి వడి గల తేజీలఁ బుడమి వ్రాల్చి
శిరములఁ బగిలించి కరముల నొగిలించి నరముల విశిఖసంతతులఁ ద్రుంచి
హనువులు నొప్పించి ధనువులు దప్పించి తనువులు నిశితశస్త్రముల ముంచి

తే. భటుల బడలించి యాశ్వికార్భటులమాన్చి, సారథుల నేసి రథికులఁ జదియఁ జేసి
హస్తిపకకోటి నలయించి యభవదత్త, తామసీవిద్యఁ దాల్చి యద్దనుజసుతుఁడు.

మేఘనాదుం డింద్రజిత్తగుట

మ. అలుకన్ దేరును డా నదృశ్యుఁ డయి మాయాధ్వాంతమున్ దిక్కులన్
బలియన్ జేయుచు నింద్రునిన్ బొదివి తత్పార్శ్వస్థులౌ దిక్పతుల్
తలఁకన్ మాతలిపైఁ బతాకపయి రథ్యశ్రేణిపైఁ దేరిపై
బలుతూపుల్ నిగుడించి యార్చిన బలప్రత్యర్థి విభ్రాంతుఁడై. 351

మ. అరదం బయ్యెడ డిగ్గి యగ్గలికతో నైరావతారూఢుఁడై
పరుసన్ గానక నాల్గుదిక్కు లరయన్ బౌలస్త్యపుత్త్రుం డగో
చరుఁడై గోచరచక్రవర్తి సొలయన్ శస్త్రాస్త్రముల్ నించి బం
ధురమాయాతిమిరాంధుఁ డౌనతని బద్ధున్ జేసెఁ బాశావళిన్. 352

మ. తనమాయాబలలీల నీగతి సుధాంధస్స్వామి బంధించి య
ద్దనుజాధీశసుతుండు నవ్వుచు రథస్తంభంబుతోఁ నంటఁ గ
ట్టి నరున్ గన్నదశాననున్ త్రిదశకోటిన్ గూడి బంధింప నెం
చిననీవే యిటఁ జిక్కితింద్ర యనుచున్ జిందంబుఁ బూరించినన్. 353

ఉ. అత్తఱిఁ నెల్ల దెల్లముగ నారసి యుబ్బుచు దైత్యసత్తముల్
మత్తిలి మేఘనాదుఁ బలుమాఱు నుతించుచుఁ గేళ వ్రేయుచున్
నృత్తము సేయుచున్ జెలఁగి రింద్రుని గొందఱ పాటు చూడ లే
కత్తఱి రుద్రసాధ్యమరుదశ్విను లార్చుచు ధీరచిత్తులై. 354

చ. చలమున రావణున్ బొదివి సాయకజర్జరితాంగుఁ జేసి త
ద్బలముల నొవ్వ నేసి గుమిఁ బాయక పైపయిఁ గ్రమ్ముకొన్న బి
ట్టలసి దశాననుండును బ్రయత్నముతో నని సేయ నంబర
స్థలమున నుండి చూచి రభసంబున రావణి వచ్చి యార్చుచున్. 355

మ. ప్రళయార్భటిం దమితాశనుల్ గురియుదర్పం బేర్పడన్ వారిపై
శిలలున్ బర్వతశృంగముల్ శరములున్ జేయార వర్షించి డ
వ్వులకున్ బాఱఁగఁ దోలి తండ్రిఁ గని దివ్యుల్ పాఱి రింద్రుండు దు
ర్బలుఁడై నాచేయిఁ జిక్కె నేల యిఁక సంగ్రామంబు దైత్యేశ్వరా. 356

మ. మగఁటిమి నీడు గానిసురమండలితో నని సేయ నేల ము
జ్జగముల కీవు నాథుఁడవు సైన్యములన్ మరలింపఁ బంపు నీ
కగపడె వీఁడె వాసవుఁ డంచును జూపిన మేఘనాదునిన్
బిగియఁ గవుంగిలించి కడుఁ బ్రీతి వహించి దశాస్యుఁ డిట్లనున్,

చ. వెలసెఁ గులంబు నీవలన విక్రమధైర్యనిధాన పోరిలో
బలరిపునంతవానిఁ జెఱఁ బట్టఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే

తెలిసిరి నీప్రతాప మదిశిప్రియపుత్త్రులు ముజ్జగంబులన్
వలసినయట్ల కొంటి నినువంటికుమారుఁడు గల్గి యుండుటన్. 358

ఉ. అందఱిలోనఁ బెంపును జయంబును జెందితి గాన ముందు నీ
స్యందన మేఁగనిమ్ము వెనుచక్కిన వచ్చె నేను సేనతో
నిందఱుఁ జోదులుం గొలువ నియ్యెడ నంచుఁ గుమారుఁ బంచి మి
న్నంది బలంబుతో వెనుక నై దశకంధరుఁ డేఁగె వేడుకన్. 359

వ. ఇవ్విధంబున. 360

చ. సుతుని బురస్కరించుకొని సూరెల మంత్త్రుల సంస్తుతింపఁగా
శతమఖుఁ గుండె దిగ్గుమన సర్వనిశాచరసేన గొల్వఁగా
నతులమహావిభూతి మెఱయన్ దవప్రోలికిఁ బోయి సోదరా
న్వితుఁ డయి పౌరు లుల్లసిల వేడుక నొందుచునుండె రాఘవా. 361

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని యింద్రుం డెటుల మరల విడిపించుకొనెన్
వినిపింపుఁ డవలికథ యని, మనువంశనృపాలమౌళిమణి యడుగుటయున్. 362

ఆశ్వాసాంతము

మ. నతరక్షాభరణా రణార్థిరిపుసేనావారణా వారణా
శ్రితమోహార్త్తపనా పనాయితిగుణ శ్రీధారణాధారణా
న్వితచేతోభ్యుదయా దయాముదితకుంతీనందనా నందనా
యితభాత్రీజహరా హరాదికసపర్యాభాసితా భాసితా. 363

క. అమరార్చితపదకమలా, కమలారమణీసమీపగత హారమణీ
రమణీయదమైకమనా, కమనాకృతిముషిక గోపికామానధనా. 364

పృథ్వీవృత్తము. ఫణాభృదధినాధరాప్రణుతికర్ణసంతర్పణా
రణాయితఘృణారసప్రవిలసత్కటాక్షేక్షణా
క్షణాధ్యశరణాగతోచ్చయగృహార్చనాకారణా
వణాశవకణావపర్వతముఖార్వ్యసంరక్షణా. 365

గద్యము ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన వద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజు సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వైభవాధః కృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధర ధరాధిప సభాంతర స్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషసంధాన వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణ రత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన నందన విజ్ఞానవిభవ విజితనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతం బైన శ్రీమదుత్తరరామాయణం బను మహాకావ్యంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ మ దు త్త ర రా మా య ణ ము

పం చ మా శ్వా స ము

శ్రీమత్సత్రాజిత్తన
యామంజులచరణతలసమాసాదితలా
క్షా మోహాకరణచణ వ
క్షోమధ్యస్ఫురితరత్నశుభకాంతినిధీ. 1

దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయి యింద్రుని పరాజయము సెప్పుట

తే. ఆవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణాత్మ జుఁడు సురపతిఁ గొని లంకఁ జొచ్చుటయును. 2

శా. ఆశ్చర్యార్తిభయాత్ము లయ్యు వసురుద్రాదుల్ సుధాశిద్విష
త్పశ్చాద్భాగముఁ జేరి కొంతవడి బద్ధస్పర్ధఁ బోరాడి త
ద్దోశ్చక్రాసిగదాపరశ్వథముఖా స్త్రౌకాయుధ స్తోమముల్
నిశ్చేష్టత్వముఁ జెందఁ జేయుటయు శ్రాంతిన్ బొంది వా రందఱున్. 3

మ. ఒకచో గుంపులు గూడి దీనముఖు లై యుచ్ఛ్వాసముల్ నించుచున్
వికలత్వంబున వైరిఁ గాంచుచు నయో వృత్రాదిదైత్యచ్ఛిదా
ధిక తేజోనిధి కింతవంత వొడమెన్ దేవత్వమున్ రాక్షస
ప్రకరాధఃకృత మయ్యెఁ గాలగతి మాన్పన్ గూడ దెవ్వారికిన్. 4

తే. ఏమి సేయుద మింతకు హేతు వలవి, ధాతగద యమ్మహాత్మున కీ తెఱంగు
విన్నపము సేసి తద్వచోవృత్తి మెలఁగ, నన్నిటికి మేలని తలంచి యపుడ కదలి. 5

సీ. ఎదురుగా వచ్చి దేవేంద్రునిఁ బొడగాన కల్లస్వర్గమువారు తల్లడిల్ల
నింద్రు నంతటివాని కెంత వచ్చె నటంచు వనట సువర్లోకవాసు లడర
జేజేలు తండ్రిఁ బాసిన ప్రజ లైరయో యని చూచి జనలోకజనులు వగవ
శతమన్యుఁ జెఱఁ బట్టఁ జాలిరే బగవార లని తపోలోకంబుమునులు బెగడ

తే. వాసవుం డెందుఁ జనెనో వివర్ణు లగుచు, నమరు లేటికి వచ్చిరో యనుచు సత్య
లోకమునఁ గాపురంబున్న లోకు లరయ, జలజగర్భుని సభఁ జేరఁ జనిరి సురలు. 6

మ. చని నానావిధదివ్యరత్నమయభాస్వన్నవ్యశిల్పంబులన్
గన నై నైకవిధావతారకమలాక్షశ్లాఘ్యచిత్రాతిచి
త్రనవస్ఫాటికకుడ్యహారిరుచులన్ దళ్కొంది యాత్మప్రకా
శనిరూఢోన్నతి దివ్యమానౌకమహాసౌధాగ్రభాగంబునన్. 7

సీ. కపిలమార్కండేయకణ్వాదిమునిశిఖామణులతో నొకమోము మాటలాడ
నిఁకఁ జేయఁదగుసృష్టి యిది సేయుఁ డనియుపబ్రహ్మలకొకమోము బదులువలుక
భావగర్భము లాడు భాషావధూటితో నొకమోము నగుచు నర్మోక్తి నుడువ
నప్సరఃకమలాస్యలాడులాస్యము లొక్క మొగము సూచుటఁ గాభిముఖ్యమొంద
తే. సర్వతోముఖచాతుర్యధూర్వహత్వ, మొంది డెందంబు చెలువొంద నున్నతాబ్జ
రాగసింహాసనస్థుఁడై రాజసమునఁ, బెద్దకొలువున్న జేజేలపెద్ద గనిరి. 8

మ. కని యాదిత్యమరుద్వసుప్రముఖలేఖశ్రేష్ఠు లా పెద్దవే
ల్పునకున్ జాఁగిలి మ్రొక్కి మోడ్చినకకాంభోజాతయుగ్మంబు లా
త్మనిటాలంబులఁ జేర్చి నిల్చిన దయాధారేయుఁడై మీరు వ
చ్చినకార్యం బది యేమి తెల్పుఁ డని రాజీవాననుం డాడినన్. 9

మ. అమరుల్ స్వామి పరాకు నేఁడమరలోకారాధ్యుఁ డౌనింద్రునిన్
సమరక్షోణి నెదిర్చి రావణతనూజాతుండు బంధించి దు
ర్దమశౌర్యంబునఁ గొంచుఁ బోయె బురికిన్ దద్ఘోరమాయామహా
త్త్వమునన్ మేమును దూలి వచ్చితిమి మాతాపంబు వారింపవే. 10

ఉ. గట్టుల మట్టుపెట్టుబలుకైదువుఁ బట్టినయట్టిగట్టిఁడున్
దిట్టతనంబు వాసి పొలదిండికి లోఁబడి గాసిఁ జెందఁగా
నెట్టు సహింప వచ్చు జగదీశ యశక్తునిచంద మొంది చూ
పెట్టుక యుండ నేల విడిపింపఁ గదయ్య యమర్త్యవల్లభున్. 11

మ. అని ప్రార్థించుదివౌకకోటిఁ గని యాహా యెంతకార్యంబు వ
చ్చె నిలింపాగ్రణి కంచు ధాత కరుణాస్ఫీతాత్ముఁడై లేచి కొ
ల్వైన నున్నందముఁ గొల్వ వెల్లజిగిపుల్గుం దేజిపై నెక్కి గ్ర
క్కున లంకాపురి కేఁగెఁ జారణముఖుల్ గైవారముల్ సేయఁగన్. 12

బ్రహ్మదేవుఁ డింద్రజిత్తునకు వరం బొసంగి యింద్రుని విడిపించుట

ఆ. వేఁగి తనకుఁ బూజ లిచ్చుమిత్త్రాత్మజ, భాగ్యయుక్తుఁడైన పంక్తిముఖుని
నాదరించి మింట నధివసింప విరించి, యంచితోక్తి దనుజు లలరఁ బలికె. 13

ఉ. వత్స దశాస్య యోదు నినువంటిబలాఢ్యునిఁ గాన వేల్పులన్
మత్సరమొప్ప గెల్చితివి మార్కొని జిష్ణునిఁ బట్టి తెచ్చె యు
ష్మత్సుతుఁ డింతకంటె భుజశౌర్యము లున్నవె యింక దేవతా
హృత్సరసీజముల్ పొగుల నీతఁడు మేటగు నింద్రజిత్తనన్. 14

చ. అమరులఁ బ్రోఁప ముజ్జగము లారయ నింద్రుఁ బ్రతిష్ఠ సేసి నా
డ మొదల వాఁడు కారలఁ బడన్ దగఁ డింకిట నానిమిత్త మ
య్యమరవరేణ్యునిన్ విభువు మంచు బయోరుహగర్భుఁ డాడువా
క్యములు దశాస్యసూతి విని యంజలిఁ జేసి వినీతి నిట్లనున్. 15

మ. జగదారాధ్యపదాబ్జ మీరు లిపు డాజ్ఞాపించినట్లే జయం
తిగురున్ వీడెద నా కొసంగు మమరత్వం బన్న వాణీశుఁడున్
నగి యక్షాసురకిన్నరప్రముఖనానాప్రాణిరింఛోళికిన్
జగతిన్ లే దమరత్వ మిం కొకటి గాంతున్ వేఁడుమా యిచ్చెదన్. 16

చ అన విని మేఘనాదుఁ డను నట్టిదయేని మహాత్మ వైరితో
నని యొనరింపఁగా వలసినప్పుడు ప్రేల్మి యొనర్చి హోమవ
హ్నిని జనియించుదివ్యరథ మెక్కినచో నమరత్వ మొంద ని
మ్మనుపమహోమవిఘ్న మయినప్పుడు నాశము సమ్మతించితిన్. 17

చ. తపములు పెక్కు సేసి కద తాత యమర్త్యత గందు రందఱున్
విపులపరాక్రమంబునను వేఁడెద నీయభిలాష మియ్యవే
కృప నని పౌత్త్రజుం డడుగ నిచ్చితి నట్లగు నంచుఁ బద్మజుం
డపుడు విముక్తుఁ డైన దివిజాధిపుఁ దోడ్కొని వేడ్క మీఱఁగన్. 18

క. వారల నట వీడ్కొని కన, వారలతో గగనమార్గవర్తి యయినచో
గౌరవహానిజలజ్జా, భారంబున శిరము వంచి పలరిపుఁ డంతన్. 19

సీ. వీడినసిగ జాఱువిరిపువ్వుసరులతో మురువు డించిన వాడుమోముతోడ
దండడిఁ దెగి రాలుతారహారములతో వదలినభూషణవ్రజముతోడ
బలుకట్లదద్దు లేర్పడుభుగార్గలలతో నలఁగినచలువదువ్వలువతోడ
నరిశరజర్జరితావయవములతో బడలికఁ బొడము చేడ్పాటుతోడ

తే. నడుగు లెడనెడఁ దడఁబడ నశ్రుజలము, లడర నడఱునడతెంచి యంఘ్రి
యుగళి వ్రాలిన బలవైరి నూఱడించి, యంచిత ప్రేమ మించి విరించి యనియె.

దోదకవృత్తము. బాలిశునైనతు బండితు నైనన్, గాలవశంబునఁ గర్మఫలంబుల్
మేలయి కీడయి మేకొన కున్నే, యేల మనోవ్యథ నింకెద వింద్రా 21

మ. తొలిజన్మంబునఁ జేయుకర్మములు చెందున్ గొందఱున్ గొందఱున్
గలఁచున్ నప్పక నాశరీరమున నొకర్మంబె కర్మస్థితుల్
తెలియన్ శక్యము గావు మాదృశులకున్ దేవేంద్ర నీకర్మ మే
కలఁగించెన్ నిను నిట్లు పూర్వకథ యాకర్ణింపుమా తెల్పెదన్. 22

వ. అని పల్కి శతానందుండు పురందరున కిట్లనియె. 28

ఇంద్రున కహల్యాప్రాణనాథుఁడు శాపమిచ్చిన విధంబు

శా. నే నిర్మించిన కామినీమణులలో నీ టొందు నీలాలకన్
నే నింకొక్కరితన్ సృజింతు ననియున్ నిష్కర్ష గావించి యీ

నానాదివ్యవిశేషవస్తువులసౌందర్యాంశముల్ గూర్చి లో
కానంబాకృతిగా సృజించితి నహల్యానామభామామణిన్, 24

తే. హలమునాఁగలిరూపమౌ హలముభావ,మరయ హల్యంబు నాఁజను నట్టిహల్య
మన్నెలంతకు లేమి నహల్య యనుచు, నేను బలికితి నెఱుఁగవే యింద్ర నీవు. 25

సీ. కమలవైఖరిసుధాకరకళావిభవంబు లొకటియై చెలువొంది యుండుటకును
భ్రమరసంపదలు సంపఁగెపువ్వువిలసనం బొకటియై చెలువొంది యుండుటకును
దాడిమీబీజసంతతి శుకమణిముఖం బొకటియై చెలువొంది యుండుటకును
శంఖసౌభాగ్యంబుఁ జారువీణాస్వరం బొకటియై చెలువొంది యుండుటకును

తే. నే బ్రయత్నంబు సేసి యన్నెలఁతకన్ను
గవ మొగము చూపుగుమి నాసికయు రదములు
మోవి కంఠంబు సుస్వరమును సృజించి
కాంచితి సురేంద్ర యఘటనాఘటనపటిమ. 26

సీ. పూర్ణేందుబింబ మెవ్వాడు నిల్వ లేదాయె ననుఁదూఱు దీనియాననమువలనఁ
గవజక్కవలఁ బాయఁగాఁ జేసె నా ననుసడి దీనికుచలికుచములవలనఁ
బగలు కల్వలచెల్వు ప్రబల నీయం డనుదూషణ దీనికందోయివలన
మించు నించుకసేపు మించ నిర్మించ లేఁ డనురట్టు దీనిదేహంబువలనఁ

తే. బాపుకొని లెస్స సృజియించె బ్రహ్మయనుచుఁ గొలువవచ్చినదేవతాకోటిదలప
నీవెలఁది నిమ్మనుచు నన్ను నీవు వచ్చి, వచ్చి యడుగుదు మఱచితే వజ్రపాణి 27

చ. పలుమఱు నీవు వేఁడిన నభశ్చరు లెందఱు వచ్చి వేఁడినన్
గలికి నొసంగ కెవ్వరికి గౌతమమౌనికి దాని నిచ్చినన్
గళవళ మంది నీవు రతికాంతకృతాంతలతాంతకుంతముల్
బలువిడి మానసాంబుజము బ్రద్దలు సేసిన దైన్యమూర్తివై. 28

క. నను దూఱుచు గౌతమముని, వనిఁ దూఱుచుఁ గుసుమలసితవల్లీవిలస
ద్వనిఁ దారుచు నచ్చెలిఁ బెనఁ,గొనఁగోరుచుఁ బొంచిప్రొద్దుగ్రుంకినయంతన్. 29

ఉ. ఆనడిరేయి కోడివలె నార్భటి సేసి మునీంద్రునిన్ నదీ
స్నానము సేయఁ బంచి కుహనామునివై చని గౌతమాంగనా
సూనరతోత్సవాంబుధి మునుంగుచు నుండితి వంతలోన న
మ్మౌనియు వచ్చి నిన్నుఁ గని మచ్చర మక్కఱయు నిచ్చ హెచ్చఁగన్. 30

మ. కపటాకారముఁ బూని మౌనిసతులన్ గాంక్షించి యీలాగు గా
నిపనుల్ సేయఁ గడంగినాఁడవె బళా నీకండగర్వంబు దే
వపతీశత్రుఁడు పట్టి కట్టికొని పోవన్ దీఱుఁ బొమ్మంచు నిన్
శపియించెన్ దగ నాఁటిశాప మిదిగో సంధిల్లె నీనాఁటికిన్. 31

క. నినుఁ గలసిననికాంతల్, బెనుఁజట్టె యుండు మని శపించెఁ జగతిఁ జ
క్కనిసతులు తఱుచు గలిగెద్రని ముని యనె నటుల గలిగి రదిమొదలు ప్రజల్.
వ. కావున. 33

చ. వగవకు మీయఘంబు చన వాసన వైష్ణవ యాగ మంచితం
బున నొనరింపు నీయనుఁగుఁబుత్త్రుఁ బులోముఁడు వార్ధి వైరి చే
నగపడకుండ దాఁచె వల దాతనికై వెతఁ జెంద నంచు న
న్నగరిపు నూఱడించి నలినప్రభవుం డపు డేఁగె పీటికిన్. 34

చ. కమలజుఁ డానతిచ్చిన ప్రకారమునన్ గ్రతు వాచరించి ఖే
ద ముడిగి వాసవుండు నజధామము సేరె నృపాల రావణ
ప్రముఖులకంటె రావణిపరాక్రమ మెక్కువ యన్నమాట ని
క్క మవుఁ గదా యటం చల యగస్త్యమహాముని యానతిచ్చినన్. 35

తే. ఆపురావృత్తమున రావణాత్మజన్ము, విక్రమము పెద్ద యనుమాట విని రఘుప్ర
వీరుఁ డరుదం దె సభ నున్నవా రెల్ల, నింద్రజిద్వైరి లక్ష్మణు నెంచి రపుడు. 36

ఉ. శ్రీరఘురాము చెంగట వసించి విభీషణుఁ డగ్రజక్రమం
బాఋషి దెల్పఁగా విని ప్రహర్షముతో నృపుఁ జూచి మున్ను క
న్నారఁగఁ జూచినట్లు ముని యానతి యియ్యఁగ నేఁడు వింటిన
య్యారె యగస్త్యుఁ డెంతమహిమాధికుఁ డంచు నుతించె నయ్యెడన్ 37

క. మైత్రావరుణి ధరిత్రీ, పుత్త్రీవరునిఁ గని యనియెఁ బుంభావకళా
ధాత్రానందకరోక్తిసు, గాత్రీపదపుటితకటకఘటితార్భటులన్. 38

చ. జడధిమదాంధకారహర శౌర్యదినేశ్వర రామ మున్ను నీ
వడిగినమాట కింక నొకయద్భుత మున్నది యాలకింపు మి
వ్వడువున రావణుండు బలవంతుల మార్కొను వేడ్క నొక్కనాఁ
డెడపక పశ్చిమాబ్ధిదరి కేఁగి తదంతిక కాననంబునన్. 39

రావణుండు కపిలమహామునిచే భంగపడుట

చ. పరిచరు లూడిగంబు సలుపన్ సచివుల్ హితభాష లాడఁగా
శరధితరంగరంగదురుసైకతసీమల సంచరించుచున్
బరిసర ధారుణిన్ దుహినపర్వతమో యన మించునొక్క భూ
ధరమణిఁ జూచి చేరఁ జని దానవుఁ డం దొకకోనలోపలన్. 40

సీ. నికటావనీజపంక్తికిఁ గడారజటాంశు లామ్రేడితదళంబు లై వెలుంగ
నాసన్నఝరములం దానతశోణాబ్జ మమితారుణాంభోరుహముల నింప
సవిధకుంజాలిపుంజముల గ్రీవాలగ్నపద్మమాలిక సౌరభములఁ బిల్వఁ
బరిసరపల్లవప్రతతిఁ బల్లవమంజుపాదముల్ నఖకాంతిఁ బరిహసింపఁ

తే. బద్ధపద్మాసనస్థుఁడై పరమనిష్ఠఁ, గన్నుఁగవ మూసికొని పాణికమలసముది
తాక్షమాలిక చెలి వ్రేల నాత్మ యోగ, పూర్ణసుఖమొందునొకమహాపురుషుఁ [గాంచె.

ఉ. కాంచి సమీపభూమి దశకంఠుఁడు సేరఁగఁ దత్పిశంగనే
త్రాంచలవీధి నుత్పతిలె నగ్నిశిఖల్ భ్రుకుటీకరాళమై
మించె ముఖంబు బాహుల నమేయశితాయుధయూథముల్ విజృం
భించెఁ దనూరుహాళిఁ గనిపించె మరుద్వసురుద్రసంఘముల్. 42

చ. గ్రహముల భానుఁడుం గిరులఁ గాంచనశైలము వేల్పులందు వృ
త్రహుఁడు నిభంబులందుఁ జవుదంతియుఁ జెట్టులఁ గల్పధారుణీ
రుహము వెలుంగునట్టు లజరుద్రముఖామరమూర్తులందు దు
స్సహమగు మూర్తిఁ జేకొని యెసంగెడునాథునిఁ జూచుచున్నెడన్. 43

సీ. ఉరమున శ్రీదేవి యూరుల ధర్మంబు తలఁపున మదనుండుఁ దపము దమము
మూఁపునఁ బితృసంఘమును శల్యముల మరుద్గణములుఁ గుక్షి సాగరచయమ్ము
పసువులునడుమఁ బార్శ్వములదిక్కులుకన్నుఁగవసూర్యచంద్రుల గ్రమునరుద్రు
లాశింనుళ్ సెవుల బాహాదండములను ధాతయు విధాతయు ననుదైవతములు

తే. రమ్యమణిబంధమున భిదురంబు పాణి
తలములను భగపూషులు తిగ నఖముల
భుజగతతి రోమముల దానవులు తనువున
వివిధదివ్యులు దివములు వెలయుటయును. 44

శా. ఆవింతల్ గని యీర నాయెదుట మాయల్ సేయఁగాఁ జొచ్చినాఁ
డీవాచంయమి యంచు రావణుఁడు వహ్నిజ్వాలికాభీలలీ
లావేలాస్త్రచయంబు నాథునిపై నందంద వర్షించి పీ
రావేసంబునఁ బేర్చి యార్చిన నతం డాటోప మేపారఁగన్. 45

క. బెడఁగుంజూపుల నిప్పులు, జడిగొన వడి లేచి నన్ను సాధింపఁగ ని
క్కడకున్ వచ్చితె యోరీ, చెడుగా యని యలఁతిముష్టిచేఁ దాటించెన్. 46

ఉ. ఆయనముష్టిఘాతము మహాకులిశాయుధలీల మించినన్
వాయుమహోద్ధతిన్ ధరణి వ్రాలుమహాకుజమో యనంగ దై
తేయుఁడు గూలెఁ గూలినపతిన్ గని మంత్రులు దాఁక వచ్చినన్
హాయఁగఁ జేసె హుంక్రియనె బల్లిదుఁ డప్పురుషుండు భూవరా. 47

ఆ. అలఁతిముష్టిఁ బొడిచి యమరారి నొగిలించి, యతనివారి హుంక్రియనె కలంచి
యమ్మహానుభావుఁ డంతికగిరిగుహా, భ్యంతరంబు సొచ్చె నతిరయమున. 48

ఉ. ఆయెడ మూర్ఛ దేఱి దనుజాగ్రణియున్ దనవారిఁ జూచి న
న్నీయెడ ముష్టినొంచినతఁ డెక్కడ కేఁగె నటన్న వార ల
య్యా యిఁక నేటి కాతఁడు భయంపడి యగ్గుహ సొచ్చి దాఁచ్చెరన్
బోయెఁ బరాఙ్ముఖున్ దొడరఁ బోవుదురే మిముఁవంటిబల్లిదుల్

క. అది గాక బాహువిక్రమ, మదనం లితనికి మహాత్ముఁడని తోఁచుచు ను
న్నది పాటెడుబండ్లకు వల,వదు పదములు సాఁప దనుజవల్లభయనినన్. 50

చ. అలిగి బళా యతండు ప్రళయాంతకుఁడై నను బోవ నిత్తు నే
నిలువుఁడు మీర లీడ నని నిర్భయుఁడై నిబిడాంధకారముల్
దళముకొనంగ మాధుమదిలాగున నున్న గుహాంతరంబులో
పలికి దశాననుం డరిగె బాణకృపాణరుచుల్ వెలుంగఁగన్. 51

వ. అరిగి తత్ప్రదేశంబున. 52

సీ. అతిభీషణాకారులై ఘోరశస్త్రాస్త్రధారులై విలసిల్లువీరవరుల
నఖిలలోకైకమోహనవిలాసాగణ్యలావణ్యవతులైన దేవసతుల
నవలోకములనె బ్రహ్మాండంబు భస్మంబు సేయఁ జాలినమహాసిద్ధవరుల
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గముల్ గలచతుర్భుజములఁ దాల్చినపురుషవరులఁ

తే. జూచి వారలతేజంబు సొంపు పెంపు, గరువతనమును దను భీతుఁగాఁ నొనర్ప
నుపృతిలుత త్తఱమున నందుండ వెఱచి,వఱచి దశకంఠుఁ డగ్గుహాభ్యంతరమున.

సీ. దివ్యచందనమాల్యభవ్యసౌరభములు ఘుమ్మని గుహయెల్లఁ గ్రమ్ముకొనఁగ
మహనీయకోటీరమకరకుండలమణిద్యుతు లంధకారంబు తొలఁగఁ ద్రోయ
గగనభాగమున నక్షత్రపంక్తులఁ బోలి యురమున మౌక్తికసరము లలరఁ
జామరగ్రాహిణీచటులకంకణనిస్వనంబులు సెవుల కానంద మొసఁగ

తే. దగుశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళశయ్యఁ
బవ్వళించి పదాబ్జముల్ బాల యొత్తె
దొడర నిదుకొని యొత్తఁ గందోయి మోడ్చి
నిదుర నొయెడియొకసౌఖ్యవిధినిఁ జూచి. 54

తే. చూచి యాయన చెంగట సొబగువాలు, బెళుకుఁజూపుల వెలయున చ్చెలి యునట్టె
తెప్పవేయక కనుచు దుర్వృత్తుఁ డనుచుఁ, జెంతకొకయింత, జేరినయంతలోన,

తే. ఎఱిఁగి యమ్మేటి తా ముసుంగిడినజిలుఁగుఁ, జలువ వెలిపట్టుదొలగించిసరగ లేచి
సరభంబున నట్టహాసంబు సేయఁ వింశతిభుజుండు భీతిల్లి వివశుఁ డయ్యె. 56

క. వివశుఁ డయి కొంతనడి క, ద్విజారిప్రభుఁ డొకింత తెప్పిఱి యతనిఁ
సవినయమునఁ గని యెవ్వం,డవు నీవు మహాత్మ యేర్పడఁగఁ దెల్పఁగదే. 57

సీ. రుద్రునిఁ గనుగొంటి రుద్రున కిటువంటిదారుణోన్నిద్రరౌద్రంబుఁ గాన
జమునితో మార్కొంటి జమునకు నిటువంటి కర్కశోదగ్రవిగ్రహముఁ గాన
దపనునిఁ బొడగంటిఁ దపనున కిటువంటి ప్రతిమాతిగప్రతాపంబుఁ గాన
గనకాద్రిపై నుంటిఁ గనకాద్రి కిటువంటియతిదుర్నివారధైర్యంబుఁ గాన

తే. నింద్రచంద్రాదిదివ్యుల నెల్లఁ గంటి, వారియందీప్రభావ మెవ్వారికిఁ గాన
నిగురులోనిప్పతీరున నీచరిత్ర, మెఱుఁగఁబడదన్న నగి యతఁ డిట్టు లనియె, 58

తే. ఇప్పుడెల్లను నన్ను నీ కెఱుఁగవచ్చు.నే దశానన యింక.మీఁద నీవ యెఱిఁగె
దింతలోపలఁ బదరి నే నింతవాఁడ, ననుచు వివరింపఁ బో నది యట్టులుండె 59

శా. బ్రహ్మేశానవరంబులన్ భువనముల్ బాధించి బ్రహ్మణ్యు ల
బ్రహ్మణ్యంబులు వెట్టఁగాఁ మొలఁగినన్ బ్రహ్మోక్తి సైరించితిన్
బ్రహ్మఘ్నున్ విను నింకమీఁద ననిలో బాహాబలం బేర్పడన్
బ్రహ్మేశాదిసురేంద్రు లడ్డపడినన్ భంజింపుదున్ రావణా. 60

కపిలముని యైన నారాయణుండు రావణునకుస్వస్వరూపంబుఁజూపుట

క. నే నెవ్వఁ డని తలంచితొ, నానిజరూపంబుఁ జూచి నామహిమంబున్
నానామ మెఱిఁగికొ మ్మని, యానన మొకయింత దెఱచినంతటిలోనన్. 61

సీ. జ్వాలనకీలాసహస్రము లర్కకరలక్ష లైందవరుచికోటు లచటఁ దోఁచె
నరసురాసురవియచ్చరసిద్ధసాధ్యరుద్రాహిగుహ్యకతతు లచటఁ దోఁచె
నఖిలసముద్రంబు నఖిలాంతరీపంబు లఖిలసరిద్వన్య లచటఁ దోఁచె
నభము భూమియు గాడ్పునక్షత్రములు గిరులామ్నాయముఖవిద్యలచటఁ దోఁచె
తే. నట్టిముఖములు పెక్కువే లమితకర్ణ
నయననాసాపుటంబు లనంతపదము
లమితబాహువు లమితభూషాంబరాదు
లమితశస్త్రంబు లమ్మూర్తియందుఁ దోఁచె. 62

క. ఆయద్భుతతేజోనిధి, చాయన్ గరియొద్దిదోమచందంబున నై
తేయుండు హీనుఁడై తన, కాయము గంపింప వెఱచి కన్నుల మొగిచెన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున. 64

తే. కన్ను లన్నియు మొగిచి నక్తంచరేంద్రుఁ, డమ్మహామూర్తికానతు లాచరించి
యంజలు లొనర్చి దేవ నీవని వధించు, నంతకంటె శుభంబేది యనుచుఁ బలికె.

క. ఆదట గిరితో గుహతోఁ, నా దేవుఁ డదృశ్యుఁ డయ్యె నద్భుతభయస
మ్మోదములు వెలయ మారీ,చాదులతో నచటు వాసి యతఁ డరిగె నృపా. 66

తే. రామగుహతోన గిరిచేఁత రావణునకుఁ,గనఁబడిన దేవుఁ డెవ్వఁడో యనఁగ నేల
యతఁడె కపిలావతారుఁ డౌ నాదివిష్ణుఁ, డాయనకు నీకు భేద మింతైనఁ గలదె.

వ. అని పల్కి యగస్త్యమునిచంద్రుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె. 68

సీ. స్నానసంధ్యాజపస్వాధ్యాయముఖముల నెవ్వాని స్మరియింతు రెల్లఋషులు
జగదుద్భవస్థితిసంహారకృత్యంబు లెవ్వానికిక్రీడలై నివ్వటిల్లు
బ్రొఁబల్కుకల్కిపాపటకు సిందూరమై యెవ్వానిపదకాంతి యొసక మొసఁగు
దేశికోచ్చరితోపదేశమంత్రంబులై యెవ్వారినామంబు లింపొనర్చు
తే. బద్మజేంద్రాదిదేవతాప్రభువు లేమ, మహామహున మేయమాయాబ్ధిలోమునింగి
దరియుఁ దాపును గానక తల్లడింతు, రిట్టిహరి నీవె కావె పట్టాభిరామ. 69

సీ. పదపంకజరజఃప్రభావంబుచే రాతి నతివఁగా నొనరించినందువలన
సాక్షాన్నిటాలకటాక్షుండు దాల్చువి ల్లవలీల విఱిచినయందువలన
ధనువు గైకొనుకోపంబున జామదగ్న్యుబాహాశక్తి హరియించినందువలన
నినజుతోఁ బ్రతిన చేసినలీల నొకకోల నమరేంద్రసుతుఁ గూల్చినందువలన
తే. నబ్ధి బాణాగ్రమున నిల్పినందువలన, నని నజయ్యాసురులఁ ద్రుంచినందువలన
నాదినారాయణస్వామి వగుట దెలిసె, నరయ నరుఁడవె నీవు పట్టాభిరామ. 70

మ. పదిమోముల్ గలదండిరక్కసు ననిన్ భంజింప నీలాగు నీ
వుదయం బొందిన నీపనుల్ నడుప నుద్యోగించి రుద్రాబ్జగ
ర్భదినేంద్రాబ్జముఖామరుల్ పవనభూభల్లూకరాడ్భానుజాం
గదముఖ్యాగచరత్వముల్ గనిరి గా కాకుత్స్థవంశాగ్రణీ. 71

శ్రీరామాగస్త్యులు హనుమంతుల బ్రశంసించుట

ఉ. అందఱు నంద ఱౌనె కద యందఱిలోఁ బవనాత్మజుఁడు నీ
యందుఁ బ్రపత్తి గల్గినమహాత్ముఁ డుదాత్తగుణోత్తరుండు సం
క్రందనజిద్దశాస్యముఖరాక్షసముఖ్యుల నొక్కరుండె పో
రం దెగఁ జూడ నోపుబలరాశి నుతింపఁ దరంబె యాతనిన్. 72

మ. అకలంకాత్ముఁ డపాయశూన్యుఁ డఖిలోపాయాధికుం డం చెఱిం
గి కదా యెవ్వరి లెక్కసేయక లతాంగిన్ జూచి రమ్మంచు ము
ద్రిక యీమారుతిచేతి కిచ్చితివి భూరిస్తోత్రపాత్రంబుగా
సకలజ్ఞుండవు రామ నీ వెఱుఁగవే సామీరిమాహాత్మ్యముల్ 73

సీ. కదలఁ డీతఁడు వజ్రకఠినవిగ్రహుఁ డంచుం బోలఁగా మైనాకశైల మెఱుఁగు
వెఱవఁ డీతఁడు మహావీరశేఖరుఁ డంచు శోధింప వచ్చినసురస యెఱుఁగుఁ
గలఁగఁ డీతఁడు భూరిగాంభీర్యనిధి యని వడిఁ బాయ యిచ్చిన వనధి యెఱుఁగు
బలిమి నీతఁడు మహాబలునంతవాఁ డని కెరలి మార్కొనిన లంకిణి యెఱుంగు
తే. జీవదాయకుఁ డితఁ డని సీత యెఱుఁగు, రాక్షసాంతకుఁడితఁడనియక్షు డెఱుఁగు
నధికుఁడితఁడనిరావణియస్త్ర మెఱుఁగు, సిద్ధ మిది యని రామ నీచిత్త మెఱుఁగు.

సీ. అవనిజాహృదయశోకాంధకారము మాన్పఁగపియూపుఁ గనినభాస్కరుఁ డితండు
దశకంధరోద్యానతరువులు గూల్ప మైఁ దాల్చుఝుంఝామారుతం బితండు
సైన్యేశపంచకసప్తమంత్రిజగిరుల్ వ్రాల్పఁ బ్రాణము లొందువజ్రమితఁడు
పరపలాశికులంబు భస్మంబు గావింప జాల మూనినదవజ్వాలి యితఁడు
తే. రావణునిధైర్యలతఁ ద్రుంప ఱంప మితఁడు
దైత్యుల కకాలమునఁ దోఁచు మృత్యువితఁడు
సకలకపిలోచనచకోరచంద్రుఁ డితఁడు
ఖరకరాన్వయ మీ కేడుగడయు నితఁడు. 75

ఉ. రావణపుత్త్రుకంటె నలరావణుకంటెను వాలికంటె ని
ష్పావని బాహువిక్రమవిభాసితుఁ డించుక యగ్గలైనని లో
కావళి హావళిం గను మహర్షులశాపముచే స్వకీయ మా
లా వెఱుఁగండు మత్తకరిలాగున నుండు నితండు రాఘవా. 76

తే. అని ప్రసంగవశంబున ననిలసుతుని, బ్రస్తుతించినకుంభసంభవునిమాట
లమృతధారలవలె వీనులార నలరి, యెలమితో జానకీజాని యిట్టు లనియె. 77

మ. కలశీసంభవ నీవు వల్కినది నిక్కం బంజనాపుత్త్రుఁ డన్
బలు తెప్పం గొని కాదె దాఁటితి విపత్పాథోధి యీ భానుజా
దుల నన్ గొల్వ నొనర్చె సీతనిమృదూక్తుల్ గావె యిమ్మేటి కే
వలభక్తిన్ ననుఁ గూర్చి చేసినపనుల్ వర్ణింపఁగా శక్యమే. 78

సీ. తనవాగమృతధార ధరణిజ ప్రాణముల్ నిలిపి నామదిలోనివెగులు దీర్చె
శరణువొచ్చినవిభీషణుఁ గూర్చుకొమ్మని తెలిపి మాకుఁ బ్రతిష్ఠ గలుగఁ జేసె
బవరంబులోఁ జేర్చి పంక్తికంఠునియురస్స్థలి ముష్టిహతి నొంచి సగముసంపెఁ
బరులచే హతులైన ప్లవగోత్తములకు జీవము లిచ్చి మాప్రాభవంబు నిలిపెఁ
తే. బడినలక్ష్మణు బ్రదికించి భానుకులము, నిలిపె నంతటఁ జననీక నిర్వహించె
వేయు నేల నాకొఱకై యనేక, దనుజవీరులఁ ద్రుంచె నీయనిలసుతుఁడు. 79

ఉ. తమ్ముల బంధులన్ గలిసి తల్లులనున్ గని నేను సీతతోఁ
గ్రమ్మఱ నీయయోధ్య కధికారము గాంచి సుఖించు టెల్ల స
త్యమ్ము సమీరసూనునిసహాయతఁ గాదె మునీంద్ర యెన్నిజ
న్మమ్ములకైన నీతనిఋణం బెదఁ బాపుకొనంగ నేర్తునే 80

చ. ఇది యటులుండె నీయన మహామహుఁ డర్కజుచెంత నుండి బ
ల్లిదుఁ డగువాలి నేల విదళింప కుపేక్ష యొనర్చు నాత్మశ
క్తి దెలియ కుండుఁ గాక యని కిన్క నహించి మహర్షులేటికి
సదమలమానసాబ్జునకు శాప మొసంగి రెఱుంగఁ దెల్పవే. 81

మ. జననం బాదిగ నీమహాత్ముని భుజాశౌర్యప్రభావోన్నతుల్
వినఁ గాంక్షించెదఁ దెల్పుఁ డంచు హనుమద్వీరావతంసంబు మూఁ
పున నాత్మీయకరంబు నాఁచి జగతీపుత్త్రీమనోభర్త వేఁ
డినఁ బల్కెన్ ముని నానటద్భవజటాటీకాభ్రగంగార్భటిన్. 82

హనుమంతుని జననము

ఉ. చండకరాన్వయాంబునిధిచంద్ర రఘూద్వహ యీసమీరపు
త్త్రుండు మహాత్ముఁ డౌనె కద తొల్లిటిపుట్టుక నేక పాదరు
ద్రుం డితఁ డంచుఁ గొందఱు బుధుల్ గణియింపుదు రారహస్య మె
వ్వం డెఱుఁగున్ జరాచరభవంబు లెఱింగిన నీవు దక్కఁగన్. 83

శా. సాక్షాచ్ఛంభుఁడు గాక యన్యుఁ గలవే చర్చింప నీశౌర్యదే
ర్యక్షాంతిప్రతిభాప్రభావములు రుద్రాంశంబునన్ బార్వతీ
కుక్షిన్ వృద్ధి వహించి పావకునిలోఁ గొన్నాళ్ళు వర్తించి యీ
యక్షయ్యద్యుతి పిమ్మటన్ బవనగర్భాంతస్థుఁడై భాసిలెన్. 84

చ. అనిలువరంబుచేఁ బిదప నంజనకున్ జనియించి జన్మమె
త్తినపుడె భానునిన్ బొదివె దేవత లిచ్చువరంబు లొంది యం
దున శిశు వాట గర్వవలెఁ దోఁచిన మౌనులు శాప మిచ్చి రీ
తని కొకరుండు పేర్కొనినదాఁక స్వశక్తి యెఱుంగకుండఁగన్. 85

తే. దానఁ దన లావెఱుంగఁడు గాన నితఁడు
వాలి వధియింపఁ డది గాక వాలిభాను
సుతులఁ గొన్నాళ్ళు సరి గాఁగఁ జూచి కొలిచి
యుండెఁ గావునఁ బగఁ బూన నొల్లఁ డయ్యె. 86

క. లేకున్న హనుమ కెదురే, పాకారికుమారుఁ డితఁడు ప్రభవించుట నీ
తో కాంత లెస్స దెలిపెద, నాకర్ణింపు మని మఱియు నమ్ముని యనియెన్. 87

సీ. తనధైర్యరమ కోడి కనకాచలేంద్రంబు సిగ్గుతోఁ దనభర్తఁ జేరికొనఁగఁ
దననామమున కుచితంబుగాఁ దనుఁ దాఁకి శంబసాదనసామజంబు గూలఁ
దనతపోనియమంబు గను భరద్వాజాదివాచంయములకు సేవలు జనింపఁ
దనబాహుశాఖలు దైతేయభీతామరులకును నిలువ నీడలు ఘటింపఁ

తే. దనరుఁ గేసరి యనుపేర వనచరేంద్రుఁ, డతని కుంజన యనెడి కన్యక నొసంగె
నతనిమాతులుఁ డురువిక్రమాతులుండు, కుంజరుండను వానరకుంజరుండు. 88

క. రంజిల్లఁ జేసెఁ గేసరి, యంజన నిది వింత యనుచు నంద అనఁగ న
క్కుంజరసుతతో నక్కపి, కుంజరుఁ డొకకొన్ని యేండ్లు కూడి సుఖించెన్. 89

శా. సంసారోత్సవకారణంబగు తనూజాతోదయం బెంచి యా
హంసీగామినితో బహువ్రతపరుండై దాన నవ్వానరో
త్తంసుం డిష్టముఁ జెంద నేరక మరుద్దైవంబుచే దైన్యవి
ధ్వంసం బౌ నతనిన్ భజింపు మని కాంతారత్నమున్ బండినన్. 90

క. పతియనుమతి గౌరీపతి, ప్రతి యగునయ్యావతి నియమభవ్యమతి సదా
గతియ సదా గతి యని యుగ్రతపం బొనరించెఁ బెక్కుకాలం బధిపా. 91

ఉ. ఆయమ సేయుఘోరతప మంతట మెచ్చి సదాశివాజ్ఞ న
వ్వాయువు స్వోదరస్థితశివస్థిరతేజముఁ దెచ్చి యిచ్చినన్
దోయజగంధి గర్భ మయి తొరపువేడ్క నొక్కవర్ష మి
య్యాయతతేజుఁ దాల్చె మఱి యంచిత మాసొక వాసరంబునన్. 92

మ. అమరుల్ దివ్యసుమావళుల్ గురియ రంభాద్యప్సరఃకాంత లా
డ మరుద్వైరులగుండెయల్ బెదర మింటన్ భేరికాగోముఖ
ప్రముఖధ్వానము లుప్పతిల్ల దిశ లొప్పన్ గుంజరీగర్భ వా
సమునం దుండియు నిర్గమించె నితఁ డంచద్బాలభానుప్రభన్. 93

వ. అప్పుడు. 94

సీ. లలితసౌదామనీతులితదేహమువాని నరుణారుణాంబుజాస్యంబువాని
రత్నకుండలభాసురకపోలములవాని రంగత్పిశంగనేత్రములవాని
నాజానుదీర్ఘబాహాదండములవాని ధవళయజ్ఞోపవీతములవాని
హారప్రభామనోహరివక్షములవానిఁ గమనీయకరకంకణములవాని

తే. మంజురుచిపుంజిఁగ మహాన్నముంజివాని, బసిమిఁ గనుపట్టునుమఁ బట్టుపంచెవాని
వాసవధ్వజనిభ వాలవల్లివాని, నక్కుమారునిఁ గని తల్లి యాత్మ నలరె. 95

ఆ. అలరి చెక్కునొక్కి యక్కునఁ జేర్చి ము, ద్దాడి నీకు ఫలము లారగింప
పలసినన్ని దెత్తు వాపోవకుండు నా, యన్న యనుచుఁ దల్లి యడవి కరిగె. 96

హనుమంతుఁడు ఫలభ్రాంతిచే రవి రాహుల మ్రింగ నుద్యోగించుట

ఉ. అంతటిలోన నీతఁ డుదయాద్రిపయిన్ బొడతెంచుపద్మినీ
కాంతు జపాప్రసూనరుచికాంతుఁ గనుంగొని పం డటంచు వి
భ్రాంతి వహించి యాఁకటితోరన్ రవిపై కెగసెన్ సమీరనా
గాంతకబాణవేగపరిహాసిసమిద్ధమహాజవోన్నతిన్. 97

తే. ఎగసి చనుచున్న యీతని తెగువఁ జూచి, గగనచరులైన గంధర్వగరుడయక్ష
సిద్ధసాధ్యులు నివ్వెఱఁ జెంది యిమ్మహామహుం డెవ్వఁడో యనునంతలోన. 98

తే. భానుకడ కేఁగునప్పిన్నవాని మేని, కెండ దాఁకక యుండ మద్దండవృత్తి
నుడిగి మిన్నేటితమ్మిపుప్పొడిదుమార, మొనసివలిగాడ్పు వెనువెంటఁ జనుచునుండె

సీ. పదతాడనములచేఁ బ్రద్దలై పాథోధిపాలికల్ తూలికాభంగిఁ జెదర
నూరుఘట్టనలచేఁ నూర్ధ్వగంధర్వాదినగరముల్ ఛిన్నభిన్నములు గాఁగ
బాహువేగంబుచేఁ బఱతెంచువైమానికుల విమానంబులు కూలఁ బడఁగ
వాలవిక్షేపంబుచే లాజలను బోలి తూలి నక్షత్రముల్ నేల రాల

తే. దేహకాంతులు చక్కఁగాఁ దేఱి చూడ, లేక ఖచరులు బెగడి చీకాకుఁ జెంద
నేదియును జూడ కీడగద్భుతచరిత్రుఁ, డిట్టె చవి బాలభానునిఁ బట్టె నపుడు. 100

సీ. ఒద్ద సేవలు సేయుచున్న ఛాయాదేవి భీతిల్లి కరములఁ బిసికి కొనఁగ
భయనివారణమంత్రపరతంత్రులై వాలఖిల్యాదిమానులు కేవ్రివ నొదుఁగ
జడుపుతోఁ గైదువుల్ విడిచి మాఠరముఖ్యపారిపార్శ్వకు లెల్లఁ బాఱిపోవ
హరి శేషమందేహు లట్లు గావలయుఁ బో యాభానున కటంచు నిచ్చ నలర

తే. నలరునాపద్మహితుఁ బట్టి యాననమునఁ
బెట్టుకొను బెట్టు వేఁడి గా నట్టె విడుచు
నడచు జేతులు సెగ యైనయది యటంచుఁ
గినిసి యాఁకటి కడిమి నయ్యనిలసుతుఁడు. 101

చ. జగదుపకారి యీప్లవగచంద్రుఁ డటంచుఁ దలంచి భానుఁడున్
దగదగ మండుచుండు కిరణంబుల వేఁడిమిఁ జూపఁ డియ్యెరెం
డుగడియ లేఁగ నంతఁ దపనున్ గ్రహియింపఁగ నాఁడు పర్వమౌ
టఁ గదియ వచ్చె రాహు నచటన్ గలవారరు దంది చూడఁగన్. 102

ఉ. అగ్రహరాజుఁ బట్టిన మహామహు నీతనిఁ జూచి రాహు న
త్యాగ్రహవృత్తితోఁ గహకహార్భటిఁ జేయుచు డాయ నంత నూ
ర్వ్యగ్రహణంబు మాని యవురా యిది నల్లనిపండు వచ్చె నం
చుగ్రలయోగ్రవిగ్రహత నొక్కట నాతవి మ్రిగఁ బోవఁగన్, 103

చ జడిసి విధుంతుదుం డితని జక్కఁ గనుంగొన లేక యయ్యెడన్
వడిఁ బరువెత్తి యత్తెఱఁగు వాసవుతో నెఱిఁగింప నాతఁడున్
గడు వెఱఁ గంది నిక్రమము గైకొను నంతటివీరుఁ డెవ్వఁ డం
చడుగుచు నాల్గుకొమ్ములమహాకరి నెక్కి శయరహస్తుఁ డై. 104

చ. నలుగడలన్ వియచ్చరగణంబులుఁ గొల్వఁగ నేఁగుదెంచి య
జ్జలరుహబంధుచెంతఁ బ్రతిచంశకరుం డన దుర్నిరీక్ష కాం
తులఁ దులకించునీఘనుఁ గనుంగొని యెవ్వఁడొ వీఁ డటంచుఁ బే
రలుక వహించి మత్తకరి నట్టె పయిన్ గవియించి యార్చుడున్, 105

క. పాండురుచి మించినది యీ, పండు హరింతు నని తీవ్రపడి కడుఁ బసిపా
పం డగుటఁ దెలియ కీతఁడు, చండాంశుని విడిచి యలగముపై కుఱికెన్, 106

వ. ఇవ్విధంబున, 107

తే. కేసరికిశోర ముద్భటకేళిఁ మీఁది, కుఱికినఁత భయభ్రాంతు లొంది చండ
పవనహతిఁ దూలుశారదాభ్రంబులీల, నభ్రమువిభుండు దెరల జంభారి గరలి.

ఉ. భద్రగజంబుపై నుఱుకుపావని నొండొకటన్ జయింప లే
కద్రులవ్రక్కలించు కలిశాయుధ ముద్ధతిఁ బూని వైవ న
య్యద్రిచరుండు వామహనువందున నొచ్చిన మూర్ఛఁ జెంది పూ
ర్వాద్రిపయిన్ బడెన్ గహకహార్భటిఁ జేయుచు రాహు వుబ్బఁగన్. 109

—◆ { హనుమంతుం డింద్రుని వజ్రహతిచే మూర్ఛిల్లఁగా
వాయుదేవుం డాత్మమూర్తి నుపసంహరించుట } ◆—

చ. పడినకుమారునిన్ గని ప్రభంజనుఁ డార్తిఁ దపించి యింద్రుపైఁ
నడరెడుకిన్కతో జగము లన్నియు నిండిన యాత్మమూర్తి న

య్యెడ నుపసంహరించి ప్రజలెల్లను జేష్టలు దక్కి మిక్కిలిన్
జడిమ వహింపఁ బుత్త్రుఁ గొని శైలగుహాకుహరంబుఁ జొచ్చినన్. 110

సీ. యాజకుల్ వహ్నిహవ్యములు వ్రేల్వఁగఁ జాఁచుహస్తముల్ సాఁచినయట్టులనుండె
దివిజులు ప్రేరేప దివి కెగిరిన దేవయానంబు లెగిరిన యట్టుల నుండె
మునులు నదీతోయములఁ దోఁగ ముంచినయంగముల్ ముంచినయట్టుల నుండె
బశుమృగనరముఖప్రాణు లుర్విని బెట్టునడుగులు బెట్టినయట్టుల నుండె
తే. భానుమండల మొక్కచోఁ బాదుకొనియెఁ, గాలగతిదప్పె సత్క్రియల్ గడచె వేద
పాఠ ముడివోయె బాహ్యమభ్యంతరంబు, గాఢ్బబంధించి చనిన యక్కాలము [నను,

ఉ. ఆవిపరీతముల్ గని భయంపడి కొందఱు తాపసోత్తముల్
దేవవరేణ్యుఁ డాదియగు దేవతలున్ బరమేష్ఠి చెంతకున్
బోవఁ దలంచి యుబ్బుకడుపుల్ నడువన్ వడి లేనిపాదముల్
లావఱియున్న మేనులు గలంగిన చిత్తములున్ గనంబడెన్. 112

తే. ఒకవిధంబునఁ జతురాస్యునొద్ద కేఁగి
కడుఁ బ్రయత్నంబుతో మ్రొక్కులిడి ప్రయాస
మునఁ గరంబులు ముకుళించుకొని మొగంబు
లెత్తి దగ దొట్టికొన వార లిట్టు లనిరి. 113

శా. వాణీనాథ జరాయుజప్రముఖజీవశ్రేణులన్ దొల్లి ని
ర్మాణంబీవొనరించి వానికి జగత్ప్రాణున్ గదా సర్వథా
ప్రాణప్రాయునిఁగా సృజించి తతఁ డీపట్లన్ విరోధించి త
త్ప్రాణిక్షోభ మొనర్చె నేమిటికొ యీబన్నంబు వారింపవే. 114

మ. వనజాతాసన దేహనామసదనద్వారావరోధంబు సే
య నితాంతవ్యథ మాయసుప్రతతి శుద్ధాంతాంగనాశ్రేణితో
నెనయై వేదన జెందె నీయెడరు నీవెల్లైన వారించి య
య్యనిలున్ స్వస్థునిఁ జేసి ప్రోవఁ గదవయ్యా లోకముల్ నావుడున్. 115

చ. వనరుహసంభవుం డనియె వారలతో విను డంజనాఖ్య యా
వనితకు వాయుతేజమున వానరవీరుఁ డొకండు పుట్టి చ
య్యన నినమండలంబుఁ గని యాఁకటి పెల్లునఁ బక్వ మౌ ఫలం
బని కబళింపఁగా నపుడె యాడకు రాహువు వచ్చి యుగ్రతన్. 116

సీ. తనపాలిదాయమై తపనుని గ్రహియించు నాంజనేయునిఁ జూచి యాగ్రహించి
వెఱపింపఁ బోయి తా వెఱచి శీఘ్రంబునఁ బఱతెంచి యాదివస్పతినిఁ గాంచి
భానునిఁ బొదువ స్వర్భాను వేఱొక్కని నియమింపఁ దగవగునే యటంచు
దూఱిన నీమీఁద నారాహు విదియేమి యద్భుతంబని యింద్రుఁ డలుకవొడమి

తే. యపుడె రాహువుతో వచ్చి యర్కుచెంత
నున్న కపిబాలుఁ గని నిజాయుధము వైన
హనువు భగ్నంబుగా వతఁ డవశుఁ డైనఁ
బట్టి గని గాడ్పు శోకంబు బట్టలేక. 117

తే. ఈబలారాతి చేసినయెగ్గు దలంచి, యలిగి యాతఁడు పాలించునఖిలజనులఁ
దనసుతునిలీలఁ జేష్టలు దక్కఁ జేసె, నింక నగ్గాడ్పుఁ బ్రార్థింప నేఁగవలయు.

తే. వాయు వధికుండు సకలదేవతలలోన, వాయువాధార మఖిలజీవంబులకును
వాయువె బలంబు ప్రాణాదివాయులీల, వాయువె చరించుచుండు నిక్కాయములను.

క. ఆయన లేకున్న శవప్రాయం బై యుండు జగము పఱతెం డిఁక న
వ్వాయువుఁ బ్రార్థింపుద మని, తోయజసంభవుఁడు వారితోఁ జనుదెంచెన్. 120

క. చనుదెంచి మారుతాశ్రిత, ఘనశైలగుహాంతరంబుకడ నిల్చి న
వ్వనజభవురాకఁ గనుఁగొని, యనిలుఁడుగొడుకుఁగొనివచ్చి యజునకు మ్రొక్కెన్

తే. మ్రొక్కునసమీరుఁ గని యేల యిక్కడింది, పని యొనర్చితి వత్స నీపట్టి యేఁడి
వీఁడె కద యని పవిధార వివశుఁడైనఁ యర్కుమారునిఁ గనుఁగొని యాదరమున.

తే. పలుకుల వెలంది తళుకుఁజెక్కుల విచిత్ర, పత్రముల వ్రాయ నేర్చినపాణి ననిల
సుతుని నెమ్మేను నిమిరిన శోష దీఱె, వాఁడు లేఁబైరు వానచే వలెఁ జెలంగె. 123

తే. మూర్ఛ దెలిసినయంజనముద్దుపట్టి, నంకమునఁ బెట్టి యజుఁడు ముద్దాడుచుండ
గాంచి హర్షించి తనవక్రగతి యడంచి, గాడ్పుజగముల కుత్సాహకారియయ్యె.

చ. అనిలున కింపొనర్చి మది నంబుజసంభవుఁ డెల్లవేల్పులన్
గని సురలార యీకపిశిఖామణి లోకహితార్థి మీఁదటన్
మనకు బ్రియం బొనర్చు మదమత్తనిశాటుల నుక్కడంచుఁ గా
వున నితఁ డుగ్రశౌర్యవిభవుండుగ మీరు వరంబు లీఁ దగున్. 125

బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునికి వరంబు లొసంగి పవనుని సంతుష్టుఁ జేయుట

తే. అనిన సుర లెల్ల మే లని రపుడు వజ్రి
తనశతారంబు దాఁకియు హనువు వెలయు
కతన హనుమంతుఁ డను పేరుఁ గాంచు నతఁడు
వజ్రహతి నొవ్వఁ డిక నని వర మొసంగె. 126

సీ. బ్రహ్మదండంబున బ్రహ్మాస్త్రమున హాని నందనిదీర్ఘాయు వజుఁ డొసంగె
శూలరౌద్రాస్త్రపాశుపతాదికములచేఁ జెడనిప్రభావంబు శివుఁ డొసంగెఁ
దనకాలపాశంబు దండంబు మృత్యు వీయన నొంచ లేవని యముఁడు వలికె
నాత్మతేజమున శతాంశ మిచ్చితి విద్య లిచ్చెద నిఁక నని యినుఁడు వలికెఁ

తే. పాశమున నీటఁ బడఁడని పలికె వరుణుఁ, డగ్ని దనచేత నశియింపఁ డనె ధనదుఁ
డొసఁగెఁ దనగద నొగలని మునికి యెల్ల, కైదువుల నొవ్వఁ డని విశ్వకర్మ పలికె.

క. తక్కిన దేవత లొక్కొక, రొక్కొక్క వరమ్ము నొసఁగి రుత్సాహముతో
నక్కమలగర్భుఁ డనిలుని, దిక్కుగని గణించ నెల్లదివిజులు వినఁగన్. 128

పంచచామరము. సమీర నీకుమారుఁ డుగ్రశౌర్యధైర్యధుర్యుఁ డ
ప్రమేయశక్తి రామకార్యభార మూని రావణా
ద్యమిత్రభీకరప్రతాపుఁ డై చరించు లేదసా
ధ్యమీజగంబులందు వీని కంచుఁ బల్కి పోయినన్. 129

క. సంతసమున నంత నభ, స్వంతుం డక్కొడుకుఁ గొంచు వచ్చి ప్రచింతా
క్రాంత యయి వగచు కేసరి, కాంతకొసఁగి యతనిమహిమ గణియించ నెన్.

తే. రామమూపిమ్మటనకాదెయీమహాత్ముఁ, డంతికాశ్రమములుసొచ్చియచటిమునుల
వల్కలాజినము వ్రచ్చి వారిమాన, సములు గలఁచినఁ గోపించి శాప మిడుట.

క. శాప మొసంగినఁ బశ్చా, త్తాపము ప్రాపించి దోఃప్రతాప ముడిగి య
త్తాపసులకు సేవకుఁ డై, యీపవనజుఁ డుండి పిదప నినజునిఁ జేరెన్. 132

ఉ. బోనున నున్న మత్తహరిపోలిక బ్రాహ్మణశాపయుక్తి నెం
తేనియు శాంతిఁ జెందె నితఁ డీతనిబాహుబలుం బెఱింగి స
న్మానము చేయు భానుజుఁడు మంత్రులలోపల నెల్ల వాయు వై
శ్వానరులట్ల వీరు రఘువల్లభ పాయక యుందు రెప్పుడున్. 133

చ. విను మిఁక నొక్కవింత రఘువీర యినుండు వరంబు లిచ్చువే
ళ ననినమాట నెమ్మదిఁ దలంచి శ్రుతుల్ పఠియింప నెంచి యీ
యన యొకనాఁడు భానుకడ కద్భుతవేగముతోడఁ బోయి మ్రొ
క్కినఁ గరుణార్ద్రదృష్టిఁ దిలకించి పయోరుహబంధుఁ డిట్లనున్. 134

మ. చదువుల్ నేర్చుకొనంగ వచ్చితివొ వత్సా త్రోవ నట్లభ్యసిం
చెదు నాముందట నిల్వఁగూడదు గదా శీఘ్రంబునన్ బోయినన్
మది యేకాగ్రతఁ జెందునే నుడువు మన్నన్ నవి యవ్వీరుఁడ
య్యుదయాస్తాద్రులఁ నిల్పె బాదయుగళం బుత్సేధదేహోగ్రుఁ డై 135

క. మును హరి త్రివిక్రమాకృతిఁ, గనిపించినయటుల నూర్ధ్వకర్పర మెల్లన్
దనమయముగ నిండిన నీ, హనుమత్కపిఁ జూచి వెఱచె నఖిలజగంబుల్. 136

హనుమంతుఁడు సూర్యునొద్ద వేదశాస్త్రాదులు చదువుట

శా. భానుం డద్భుత మందె నంత నిజరూపం బూని యీవానరుం
డానీరేరుహబంధు తేరి కెదురై యాకాశమార్గంబునన్
దా నెంతే వడిఁ బోవుచున్ శ్రుతులు శాస్త్రంబుల్ పఠించన్ బరి
జ్ఞానగ్రాహకలావిశేషములకున్ జండాంశుఁ డుప్పొంగఁగన్. 137

తే. కుడిచి చల్లనినీడలఁ గూరుచుండి గురువు సెప్పినఁ జదువ రీధర వడుగులు
నిరశనుండయి పఱచుచు నింగిఁ గఱిశ, కొండకు సహించి చదివె నీతండు ఘనుఁడు.

క. ఈశాఖామృగశేఖరు, తోశతధృతికవిబృహస్పతులుం మృదుభాషా
కౌశలి శ్రుతిముఖవిద్యా, వైశారద్యమున సాటి వత్తురె తలఁపన్. 139

సీ. వైరాగ్యమహిమ కీవడుగు నివాసంబు వినయంబునకు నీతఁ డునికిపట్టు
శమదమోన్నతుల కీచతురుఁ డాధారంబు దాక్షిణ్యమునకు నీతండు చోటు
సౌశీల్యమున కీప్రశాంతశాలి బిడారు పరహితక్రియ కీప్రసన్నుఁ డిక్క
విక్రమస్ఫురణ కీవీరవర్యుఁడు తావు గాంభీర్యగరిమ కీఘనుఁడు ప్రాపు
తే. బ్రహ్మవిద్యకు నిమ్మౌటి పట్టుఁగొమ్మ, ఘనతపోధనమునకు నీయన నిధాన
మతులధైర్యంబునకు నీమహాత్ముఁ డిమ్ము రామ నీభక్తి కీపుణ్యరాశి నెలవు. 140

సీ. గుటిమిగా రోదసీకుహర మొక్కట ముంప నుప్పొంగు ప్రళయపయోధికంటె
జగము లన్నియు నొక్కసారి భస్మము సేయఁ నడరెడుకల్పక్షయాగ్నికంటె
బహుపర్వతారణ్యపటలిఁ జూర్ణము సేయఁ గడఁగు సంవర్తాశుగంబుకంటె
బ్రహ్మాండభాండంబు బట్టి బ్రద్దలు సేయఁ దివిరెడు విలయభైరవునికంటె
తే. నధికగాంభీర్య మతులితం బగు ప్రతాప, మనవధికవేగ మద్భుతం బైనరౌద్ర
మియ్యనిలపుత్త్రునకె కల దితనిమ్రోల, వాలి గీలియు నిలుతురే వసుమతీశ. 141

క. ఇనసుతు కడ నితఁ డున్నాఁ, డని యెఱిఁగియె వాలి గొంతయళుకుచునుండున్
దన కేమి యితఁడు గలఁ డని, యినసుతుఁడును వెఱవకుండు నింద్రసుతునకున్.

తే. అని యగస్త్యమహాముని హనుమమహిమ, లద్భుతంబుగఁ దెల్పిన నాలకించి
సభ్యుఁ లనిలజుఁ బదివేలచందములను, బ్రస్తుతింపఁగ శ్రీరామభద్రుఁ డలరి. 143

ఉ. ఆవిపులప్రభావనిధి కంజలి సేసి మునీంద్ర వింటి నీ
చె వివిధేతిహాసములు శ్రీహనుమత్కథ లాలకించితిన్
దైవతనాథుఁడున్ రవియుఁ దండ్రి యనన్ వినినాఁడ వాలి సు
గ్రీవులజన్మ మెట్టు లెఱిఁగింపఁ గదే యన మౌని యిట్లనున్. 144

వాలిసుగ్రీవుల జననము

తే. రామభూపాల తొల్లి నారదమహర్షి, యేఁదపం బున్నవనమున కేఁగుదేవ
వాలిసుగ్రీవు లేయింతివలనఁ, బుట్టి, రన నతఁడు దెల్పె నవ్విధం బవధరింపు 145

చ. అమరనివాసమై మణిమయాంచిరసానువు లొంచి యెల్లలో
కముల ధరించి పర్వతశిఖామణి నాఁ దగు కాంచనాద్రిమ
ధ్యమశిఖరంబునందు నియమాన్వితుఁ డై యొకనాఁడు భారతీ
కమలముఖీమనోహరుఁడు గాఢసమాధి వహించి యున్నడన్. 146

ఉ. తారకయోగనిశ్చలతఁ దాల్చినయప్పరమేష్ఠికన్నులన్
జాఱె మరందబిందువులు సారసపత్త్రవినిర్గతంబు లౌ
దారి ముదశ్రుబిందువు లతం డవి హస్తములన్ ధరించినన్
శూరవతుండు ఋక్షవిరజుం డను నందనుఁ డయ్యె నందునన్. 147

క. ఆనందను సజ్జననిచయా, నందనుఁ జూచి బ్రహ్మ హైరణ్యాధరో
ద్యానమ్మునల గలఫలముల, దేనెలఁ దను వోమికొనుచుఁ దిరుగు మటన్నన్ 148

ఉ. ఆవిధియాజ్ఞ మస్తకమునందు ధరించి యతండు కాంచన
గ్రావవనాంతరంబుల నిరంతరముగ్ జరియించుచున్ బ్రసూ
నావళిఁ దెచ్చి తెచ్చి గురు నర్చన సేయుచు నంప గ్రమ్మఱన్
బోవుచుఁ గందమూలఫలముల్ భుజియింపుచు శుశ్రూషాన్పుచున్, 149

మ. ఒకనాఁ డుత్తరశృంగముగ్ గదిసి యయ్యోర్వన్ శతానందపు
త్రకుఁడీక్షించెఁ బ్రఫుల్ల హల్లకనముద్యద్దీపికన్ షట్పద
ప్రకరప్రాంచితధూపధూమములు మీఱన్ రాజహంసచ్ఛటల్
వికచాంభోరుహసౌధవీథిఁ దగ కేళిన్ జెందు కాసారమున్, 150

క. వీక్షించి యతఁ డలరఁగ, నాక్షణమున ఋషివిరజుఁ డట డిగ్గి తను
ప్రక్షాళన విధిఁ దీరిచి, సాక్షాదమృతంబు బోలుజలములు గ్రోలెన్. 151

తే. గ్రోలి తనసీడ తేట యాకొలని నీటఁ, గనఁబడినఁ జూచి యమ్మహావనచరుండు
సహజజడబుద్ధిఁ బ్రతివనచరుఁడు వీని, బట్టెద నటంచు నరసిలోపలికి నుఱికె,

తే. ఉఱికి యం దెవ్వరినిఁ గాన కురక నీటఁ, బడితి నని వజ్రఘటితసోపానపంక్తి
జేరినంత సరోవర శ్రీస్వరూప, మిచ్చె నన నొక్క చక్కని యింతి యయ్యె 153

సీ. తనశోణకమలాంఘ్రితలరుచుల్ మగజాల తెలిమెట్లఁ గెంపుమెట్టుల నొనర్పఁ
దనపోయగపువాలునును బెళుకుఁ జూపులు కొలనెల్ల గలువలై వెలయఁ జేయఁ
దనకుఁదనపు మేఁ తళుకులు తటధరారుహఘనావలి గ్రమ్మెఱుంగు నింపఁ
దనగబ్బివలిగుబ్బ చనుదోయి చక్రదంపతుల లజాతివిభ్రాంతి మునుపఁ

తే. దనపెదవి సాంధ్యరాగంబు దళముకొలుపఁ
దనకచభరంబు తిమిరసంతతి సృజింపఁ
దననగవు వెన్నెల ఘటింపఁ దరుచరమణి
రమణియై యందు విహరించుసమయమునను. 154

చ. కమలజుఁ గొల్చి యుత్తరువుగా జనుచున్న సురాధినాథుఁడున్
గమలహితుండు నచ్చెలువఁ గన్గొని దర్పకు డేయుపద్మకో
శముల దలంకి దానిబిగిచన్నులు దానివెడందకన్నులున్
దమి వెలయింప నిర్వురును దత్తఱ మందుచుఁ బోక నిల్చినన్, 155

చ. మరు లధికంబు గాఁగ శతమన్యుని తేజము విర్గమించి య
త్తరుణిశిరంబుపై నొలికెఁ దత్సమయంబునఁ బద్మినీమనో
హరుకు నింద్రియస్ఖలనమై యది చయ్యనఁ బోయి తద్గళాం
తరమున వ్రాలె నందువలనన్ దమకంబులు దీఱ వారికిన్, 156

ఆ. శిరము మీఁద బడిన జిష్ణుతేజము జాఱి, వాల మున్న చోట వచ్చి నిలిచె
నట్టిచోటఁ బుట్టినట్టి వాసవుపట్టి, వాలి నాఁ జెలంగె వసుమతీశ. 157

క. ఉగ్రకరుతేజ మక్కం,బుగ్రీవగళాంతరమున మున్నొలికెఁ గదా
యాగ్రీవ నుద్భవించుట, సుగ్రీవుఁ డనంగ సూర్యసుతుఁడు సెలంగెన్. 158

చ. తనమెడ హేమమాలిక ముదంబున వాలి కొసంగి పాకశా
సనుఁ డరిగెన్ దినంబునకు సప్తహయుండును గూర్మి పుత్రునిన్
గని హనుమత్సఖిత్వ మధికద్యుతియున్ గని వృద్ధిఁ బొందు మం
చని చరమాబ్ధిఁ గ్రుంకెఁ జనె నాత్మజుఁ డుద్భవ మాటనో యనన్. 259

ఉ. ఆదిన శేష మొల్లఁ దనయద్వయితో నచటన్ వసించి సూ
ర్యోదయ మైనఁ గొంత యయి యుండుట మాని వటయూర్తి యై
యీదృశపౌరుషంబు సెడి యేటికి భామిని నైతినో యటం
చాదిమవానరుఁడు వెఱఁ గందుచు నచ్చోటు వాసి యయ్యెడన్. 160

చ. తనవలె వానరాకృతులు దాల్చిన పుత్రులు గొల్వఁ బద్మగ
ర్భునికడ నేఁగి మ్రొక్కుటయుఁ బుత్త్రయుగాన్వితు నాత్మపుత్రునిన్
గని ముద మంది నీవు తెలిగంటితనంబునఁ గన్నవీరిఁ దో
డ్కొని ధర కేఁగి యెల్ల కపికోటులఁ బ్రోవు మటంచుఁ బల్కినన్. 161

తే. విని హసా దని యాఋక్షవిరజుఁ డయ్యా, యలసరస్సు మునింగిన నతివరూప
మేల ప్రాపించె వేగిన నేల యడఁగె, నాఁతియ్యేఁగదే యన్న నజుఁడు పలికె. 162

ఉ. అచ్చటఁ దొల్లి పార్వతి వయస్యలతో జలకేళిఁ దేలఁగాఁ
గుచ్చితు లైన రక్కసులు గొందఱు కామిను లై జలంబులోఁ
జొచ్చిన నిందుఁ జొచ్చి పురుషుల్ నిజ మిట్టులె యాదు రంచు లో
హెచ్చినకిన్క నట్లు శపియించి తిరోహిత యయ్యె నయ్యెడన్. 168

తే. అవ్విధము నేను వినియుండి యంతఁ గొంత
కాలమున కమ్మహాదేవిఁ గాంచి వేఁడ
నచట మునిఁగినమగవాని కాఁడురూప
ముక్కనాఁ డుండు మఱునాఁటి కుండ దనియె 164

తే. కావున దినంబు చనిన నీకామినీత్వ
మడఁగె నిఁక నేల తామసం బవని కేఁగి
మించురహిఁ విశ్వకర్మ నిర్మించెఁ జెలువ
మొందఁ గిష్కింధఁ బాలించుచుండు మనుచు.

క. నిష్కర్ష చేసి దివ్యప,రిష్కారము లొసఁగి పనుప ఋక్షవిరజుఁడ
ప్పుష్కరభవు వీడ్కొని చని, కిష్కింధను సుతులతో సుఖించెన్ బ్రభువై. 166

క. జనని యయి తానె కనియెన్, జనకుండై తానె పెంప సంరక్షించెన్
దనయుల వనచరకులనిధి, యనఁగాఁ జనుఋక్షవిరజుఁ డర్కకులేంద్రా. 167

తే. వృద్ధుఁడై పిమ్మటముముక్షు విరజుఁ డింద్ర,సుతునిఁ దనరాజ్యమున కధిపతినిఁ జేసి
భానునూనుని యువరాజుగా నొనర్చి, చనియె నవ్వాలికథ మీరు వినినయదియ,

తే. అధిప యీపుణ్యకథ యెవ్వరైన భక్తి
వినిన వ్రాసినఁ జదివిన విపులభోగ
భాగ్యములు గల్గి బహుపుత్త్రపౌత్త్రయుక్తిఁ
దనరుదురు భూమిఁ దామరతంప రగుచు. 169

మ. అని వింధ్యారి వచించి వెండియును రామాధీశుతో నిట్లనున్
విను ముర్వీశ్వర దైత్యుఁ డట్లు కపిలున్ వీక్షించి విభ్రాంతుఁడై
తనలో నాఘనుమూర్తి నే తలఁచుచున్ దైత్యారి గాఁబోలు నీ
యన గాకున్నను నన్నె యన్యులకు నీయంచత్ప్రభావోన్నతుల్. 170

రావణుఁడు బోధార్థియై సనత్కుమారుని యొద్దకుఁ బోవుట

వ. అని తలంచి వెండియు. 171

మ. పగవారై నగధారితోఁ దొడరి తద్బాహాబలక్షీణులై
తెగి హేమాక్షముఖాసురాగ్రణులు ముక్తిం జెందరే యగ్గతిన్
భగ గోవిందునియం దొనర్చి సుగతిన్ బ్రాపింతు నంచున్ గడం
గి గురుప్రజ్ఞ సనత్కుమారుకడ కేఁగెన్ వాఁడు బోధార్థియై. 172

తే. ఏఁగి చలిగట్టుపై నొక్కయెడ సనత్కు
మారు జితమారు బ్రహ్మకుమారుఁ గాంచి
హర్షపులకితగాత్త్రుఁడై యతని కెఱఁగి
హస్తములు మోడ్చి యసుర యిట్లనుచుఁ బలికె. 173

మ. అమలజ్ఞాననిధాన యీజగములం దవ్యక్తనానారహ
స్యములున్ మీకుఁ గరస్థలామలకముల్ సర్వజ్ఞులౌ మిమ్మువం
టిమహాత్ముల్ నతులైన శిష్యుల నకౌటిల్యాత్మ వీక్షించి ని
క్కముగా దాఁపక యానతిత్తురు గదా కాంక్షానుకూలార్థముల్. 174

మ. అహా యెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁడై యవ్యక్తుఁడై యుండు నె
వ్వనిచే నద్యో నధీశయుక్తమగు విశ్వం బెల్ల నెవ్వానిఁ బే
ర్కొనినన్ బంధవిముక్తి యౌ విబుధవర్యుల్ బుద్ధి నెవ్వానిన
ర్తన మూహింపఁగఁ జాల రట్టిఘనునిన్ దథ్యంబుగాఁ దెల్పవే. 175

క. నా విని సనత్కుమారుఁడు, రావణునకు ననియె వినుము రక్షోవర స
ద్భావములతో నీ వడిగిన, దేవునిమహిమంబు నీకు దెలిపెదఁ దెలియన్. 176

మ. అనఘుం డవ్యయుఁ డచ్యుతుం డమలుఁ డవ్యక్తుం డనిర్వాచ్యుఁ డం
జనదూరుం డఖిలేశ్వరుం డచలుఁ డక్షయ్యుం డమేయుం డటం
చు ననాదిశ్రుతు లగ్గడింప నుతి గాంచున్ బ్రహ్మమా బ్రహ్మమే
విను నారాయణకృష్ణవిష్ణుహరిగోవిందాఖ్యలన్ జెల్వగున్. 177

సీ. అంతటఁ బరిపూర్ణుఁ డై నిండి యుండియు జలధిలో శేషాహిశయ్య నుండు
నఖిలలోకేశ్వరుం డనుఖ్యాతిఁ జెందియు వైకుంఠపతి యనువార్తఁ గాంచు
ధవళనీలాదివర్ణవియుక్తి నొందియు నాసీలఘనదేహుఁ డనఁగ వెలయు
సకలజీవులయందు సమబుద్ధి మెలఁగియు ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్చు

తే. నభవుఁ డయ్యు వినోదార్థ మవతరించు
మాయఁ బాసియు మాయచే మహిమఁ గాంచు
బోషకుం డయ్యు నుగ్రుఁ డై పోడ వడంచు
నట్టిహరి నెంచ శక్యమే యసురనాథ. 178

సీ. కన్ను విచ్చినయంతఁ గలుగు బ్రహ్మాండముల్ గన్నుమూసిననవి గాంచు లయము
మదిఁదలంచినమాత్ర నొదవు నేక్రియయైన మదిఁదలంపకయున్న మాయయడఁగుఁ
జేపట్టిన ఖలుండు శిష్టుఁ డై వెలయుఁ జేపట్టకున్న బుధుండె పాముఁ డగు
వలసిన నేరూపముల నైన వర్తించు వలవ కున్న నభంబువలె వెలుంగు

తే. నాదిమధ్యాంతరహితుఁ డవ్యక్తుఁ డఖిల
భువనసృష్టిక్రియా హేతుభూతుఁ డతని
సంస్మరించిన సకలదోషములు వాయు
హరియ సేవింపఁ దగుదైవ మసురనాథ. 179

సీ. విధుదర్శనంబుచే విబుధబోధానందపాథోధిహృదయాభ్రపథము ముంచు
హరిప్రభావంబుచే నాశ్రితషడ్వర్గభద్రదంతావళప్రతతు లడఁగు
మాధవప్రాప్తిచే మననశీలాంచితప్రజ్ఞావనంబులు పల్లవించుఁ
జక్రిసమ్ముఖముచే జన్మమృతిక్లేశమారుతోద్రేకముల్ మలయు టుడుగుఁ

తే. బాయు నాధ్యాత్మికాదితాపత్రయంబు
తలఁగుఁ గలుషాంధకాలముల్ మలగు నహిత
జాతిదుర్వృత్తిమూషికసమితి గ్రగు
నరయ నింతయుఁ గ్రమముతో నసురనాథ. 180

చ. అన విని రావణుం డను మహాత్ము ముకుందునిచేత సంగరం
బున హతులైన శాత్రవులు వొందెడిసద్గతి యానతియ్యవే
యన హరిచేత నొచ్చినసురారులు శ్రీహరిలోక మంది యం
దనయము విష్ణురూపధరు లై విహరింతురు రాక్షసేశ్వరా. 181

వ. అని పల్కి సనత్కుమారుండు వెండియు ని ట్లనియె. 182

సీ. ప్రణవంబు జరియించుఫలము కేశవుఁ జేరి యట్టహాసముఁ జేసినంతలోన
భాగీరథీస్నానఫలము శ్రీధరుఁ జేయు నప్రాళి మునిఁగినయంతలోన
బహుకాలచింతనాఫలము నారాయణు నలుకమై వీక్షించినంతలోనఁ
బ్రాబల్కుల నుతించుఫలము నందకపాణి నవలించి తిట్టినయంతలోనఁ

తే. తనువు కృశియింప శాంతితోఁ దపము సేయు
ఫలము బహుమత్సవంబుతోఁ బద్మనాభు
నాఁగి మెయి వాఁగ మార్కొన్న యంతలోనఁ
గాదు హాళితోడిపగ కంటెఁ గలదె మేలు. 183

చ. చపలత లేనిమూఢులను సారెకు శౌరిసుఖంబు సూచుచుఁ
విపులరణోత్సవంబులను విష్ణుని పేరులు పెట్టి పిల్చుచుఁ
గుపితమనస్కులై యెరసికొంచు ముకుందుని మ్రోలఁ గూలుదై
త్యపతులభాగ్య మింతి సుకృతాత్ముల కైనను గల్గనేర్చునే. 184

ఉ. ఆయుధధార ముంచి రుధిరారుణచందనకర్దమంబునన్
గాయము నించి శాతవిశిఖప్రసవావళి పై నిగిడ్చి దై
తేయులు శౌరిచేత నతితీవ్రముగాఁ గయికొంద్రు ముక్తి స్వా
ధ్యాయతపోమఖక్రియలు దాల్చినధన్యులకంటె ముందఱన్. 185

చ. పలుకులు వేయు నేల మధుభంజనుకిన్క తపఃఫలంబు శ
త్రుల కని యమ్మహామునివరుం డెఱింగించినఁ బంక్తికంధరుం
డలరి ముకుందుతో సమర మబ్బు నె యవ్విభుచేతఁ జచ్చి ని
శ్చలపద మొందఁగాఁ గలనె శాంతినిధీ వివరింపవే యనన్. 186

క. సనకావరజుం డిట్లను, గనకాచలధీర పంక్తికంధర వినుమా
ఘనకాయునితో నవి మార్కొని కాయము విడువఁగలవు కుందకు మదిలోన్.

తే. అనిన ముద మంది దశకంఠుఁడమ్మహాను
భావుఁ గని యెన్నినాళ్ళకప్పనియొనర్చు
హరి యన నతండు వెండియు ననియెఁ గృతయు
గాంతమున మానవేంద్రుఁడై హరి జనించు. 188

వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 189

సీ. వేల్పులు గావించువిన్నపంబులు వించు హరి నిన్ను వధియించు నాత్మ మించు
రవికులాబ్ధిజనించు రామనామము గాంచుఁ దపసిజన్నము బెందు రిపుల నొందు
శిలఁ జెల్వ నొనరించు శివుని చాపము ద్రుంచు జానకి వరియించు సంతసించు
జామదగ్న్యుఁ గలంచు జనకాజ్ఞఁ బాలించు మునివృత్తి ధరియించు వనిఁ జరించు

తే. నీసహోదరిముక్కు ఖండింపఁ బంచు, సగర ఖరదూషణాదుల సంహరించు
నవనిసుత నీవు గొనిపోవ నాగ్రహించు, నది నిమిత్తంబు నినుఁ రాముఁడ నివధించు.

సీ. మణికిరీటమువాఁడు మకరకుండలకాంతి దరుకొత్తు చెక్కుటద్దములవాఁడు
నిడుదకన్నులవాఁడు నీలమేఘచ్ఛాయఁ గర మొప్పుదివ్యవిగ్రహమువాఁడు
కంబుకంఠమువాఁడు కౌస్తుభ శ్రీవత్సలక్ష్మియుతోరస్స్థలంబువాఁడు
కనకాంబరమువాఁడు ఖడ్గాదిపంచాయుధముల మించుచతుర్భుజములవాఁడు

తే. చిలువదిండిపలుమాయిపై మెలఁగువాఁడు, లీలఁబెనుపాముపైఁబవ్వళించువాడు
నీమనోరథ మీఁడేర్చు నిక్కముగను, నంశయింపకు మన్న రాక్షసవిభుండు 191

ఆ. అతని పెక్కుగతుల నుతులొనర్చుచు భక్తి, నతులొనర్చి దేవతతుల మతుల
నతుల భీతులొదవ నచ్చోటుఁబెడఁబాసి, చనియె స్వైరవృత్తి జనవరేణ్య.

ఉ. రామనృపాల వింటి గద రావణుబుద్ధి సమృద్ధి జానకిన్
గాముఁడనై హరించెద నని కానక పల్కెడు రామె యిందిరా
శ్యామ యటంచు నీవు హరి వంచు నెఱిఁగియె యుద్ధభూమి నీ
చే మృతిఁ బొందఁగా వలసి సీత నొగిన్ గొనిపోయె లంకకున్. 193

క. అని పల్కి మఱియుఁ గలశజ,మునిధూర్జటి యనియెఁ గమలముకుళనసముదా
గ్రనటన్నిటలతటీలో, చన రటదంఘ్రిపుటకటకచటులార్భటులన్. 194

మ. రవివంశంబున నెన్నఁ డెప్పు డవతారం బౌనొ యమ్మేటితో
బవరం బెప్పుడు గల్గునో యెపుడు తద్బాణాహతిన్ గూలి దు
ర్భవమున్ మృత్యువు లేనిదివ్యపదమున్ బ్రాపింతునో యంచు నెం
చి విరాగస్థితి సంచరించు నసురశ్రేష్ఠుండు సీతాధిపా. 195

చ. నెమకి ననత్కుమారుఁ గని నీమహిమంబులు విన్నదాదిగా
నమరవిరోధి నీమదికి నల్క జనింప సురాలి నొంచు లో
కముల నలంచు జన్నములు గాంచిన విఘ్నము లాచరించు సం
యములఁ గలంచుఁ బుణ్యసతు లన్న గ్రహించు జరించు నెయ్యెడన్. 196

చ. అలయక యిట్లు భ్రమ్మరుచు నద్దశకంధరుఁ డూర్ధ్వలోకముల్
నలఁకువఁ బెట్ట నెంచి యొకనాఁడు మణీమయపుష్పకద్యుతుల్
నలుదిశ లావరింపఁగఁ జనంగ ననంగహరుం డనంగ ని
ర్మలరుచి నుల్లసిల్లు సురమౌనివరుం డెదు రయ్యె నయ్యెడన్. 197

క. ఎదురైనపోరుదిండికిఁ, బదిశిరములపొలసుదిండి ప్రణతుండై నా
రద యెచటనుండి యెటఁ జని,యెద వెఱిఁగింపుము విశేష మేమి యటన్నన్.

చ. ఎలనగ వంకరింప ముని యిట్లను రావణ యింక నేమివిం
తలు వివరింతు నీవిజయధాటికి భీతిలి యూర్ధ్వలోకముల్
వలసలు దీయసాగె బలవంతుఁడ వన్నను నీవె కాక నీ
కిల నొకరుండు సాటి గలఁడే యన బెట్టుగఁ గేరి నవ్వుచున్. 199

మ. బలుమీసల్ వడిఁ గొల్పుచున్ బిగువుతోఁ బౌలస్త్యుఁ డేమంటి వౌ
వలసల్ దీసెనె యూర్ధ్వలోకములు దేవక్షీందద్ర యత్నైన సం
దుల కేఁగన్ బని యేమి శౌర్యమున నన్నున్ దాఁకి పోరాడఁగాఁ
గలవాఁ డెక్కడ నుండు నిక్కముగ వక్కాణింపవే నావుడున్. 200

ఉ. ఆముని గొంతసేపు హృదయాబ్జమునన్ దలపోసి యాసుర
గ్రామణిఁ జూచి పల్కె సురకంటక కయ్యము సేయఁ గోరినన్

దీవుప ముప్పతిల్లఁ దెలిదీవికి బొమ్మచరుల్ జతుర్భుజుల్
తామరసాయతాక్షులు సితప్రభు లుందు రజయ్యుఁ లందఱున్. 201

శా. చండాంశుప్రతిమాన తేజములతో సౌవర్ణభూభృన్నిభా
ఖండాత్యున్నతదివ్యదేహములతోఁ గౌమోదకీచక్రకో
దండాద్యాయుధపాళితోఁ దనరు శ్వేతద్వీపగుల్ త్వద్భుజా
కండూచండిమఁ బావ నోపుదురు లంకానాథ పొమ్మంచనన్. 202

క. ఆరావణుండు క్రమ్మఱ, నారదుఁ గని యేతపం బొనర్చిన వారా
వారాశి యోరఁ బుట్టుదు, రారూఢజ్ఞాన తెల్పు మన నతఁ డనియెన్. 203

మ. హరిసేవాపరు లచ్యుతాంఘ్రికమలధ్యానాన్వితుల్ మాధవ
స్మరణాసక్తులు విష్ణుమంత్రజపితల్ చక్రాయుధార్చారతుల్
గరుడారూఢకథాశ్రుతిప్రియులు రక్షశ్శ్రేష్ఠ యం దుద్భవిం
తురు నారాయణచక్రనిర్దళితగాత్రుల్ మింతు రద్దీవిలోన్. 204

రావణుఁడు నారదప్రేరితుఁడై శ్వేతద్వీపమునకుఁ బోవుట

ఉ. నావిని పంక్తికంధరుఁడు నారదు వీడ్కొని వేడ్క మీఱ న
ద్దీవి గనుంగొనన్ దలఁచి తీవ్రముగాఁ జనుచుండి వార్ధులున్
దీవులుఁ బర్వతంబులు నదీప్రతతుల్ విపినాంతరంబులున్
ద్రోవను జూచుచున్ గడచి దుగ్ధసముద్రము, గాంచె ముందటన్. 205

తే. కాంచి చెంగట మంత్రిపుంగవులఁ గాంచి
కాంచితిరె యీ యకూపార కాంచికాస
ముంచితక్షీరనిధి హీరమణివిరచిత
కాంచిరుచిఁ గాంచి చెలువు వహించె నెదుర. 206

సీ. శకులవాలోత్థితప్రజలశీకరంబులు మెఱుఁగుముత్యము లేరుపఱుప రాదు
కలికిరాయంచ రెక్కలమించు తెలిచాయ తెరల తేటయు గుఱు తెఱుఁగ రాదు
జలబాలికాపాలికలపొక్కిళుల వర్తులావర్తముల భేద మరయ రాదు
తఱుచుగా గిఱికొన్న నురుఁగులకుప్పల నిసుకతిప్పల నిర్ణయింప రాదు
తే. కనుఁగొనుఁడు దాత్తదాతృత్వజనితకీర్తి, ముంచుకొని నన సహజమైమించుధవళ
కాంతి దిక్కుల నెల్ల బిక్కటిల వెలయు, పాలమున్నీరు కన్నులపండు వయ్యె.

సీ. వలయుకోర్కిక లియ్యఁ గలనెయ్య గలిగి ముష్టింపచుల్ పరితుష్టిఁ జెందు టెల్ల
మెడఁగెంపుఱాతాళి నిడుకొని వనమాలి లిబ్బిగుబ్బెతఁ బ్రబ్బి యుబ్బు టెల్ల
వింటితెర్వరి మేటి వెల్లగొరుసు నిక్కచవులు నీలని నెక్కి చెలఁగు టెల్ల
గటికిచీఁకటికి నగ్గం బైవరేవన్నెలాఁడి వెన్నలగీము గూడు టెల్ల
తే. గూటిచవి వేలు లెఱఁగికొనుచు మెల్ల, నమరవనమీవిమ్రాఁకుల నమరు టెల్ల
హరుఁడు శ్రీకంఠుఁ డను పేర నలరు టెల్లఁ, దలఁప నీక్షీరవారాశివలనఁ గాదె.

మ. వలమానాంబుకరీంద్రహస్తచలనావర్తభ్రమత్తోయదా
వలి మంథానమహీధరభ్రమణభావం బూన శంఖాబ్జశై
వలకూర్మాదులు తత్తదంగముల శేవల్ గుల్కఁ జెల్వొప్పె ని
క్కలశాబ్ధిన్ బునరప్సరోజననశంకాహేతువుల్ చంచలల్. 209

చ. అనుపమబాడబానలశిఖావలిపైఁ గనిపించెనో యనన్
దనరెఁ బ్రవాళవల్లికలు దానవులార కనుం డటంచు వ
ర్ణన మొనరించుచున్ దనుజనాయకుఁ డవ్వనరాశి దాఁటి చెం
దిన కుతుకంబుతోఁడ దెలిదీవిఁ గనుంగొని చేరఁ బోవఁగన్ 210

చ. స్థలమహిమంబు పెంపున నిశాచరనాథువిమాన రాజ మ
వ్వలఁ జన లేక వాయుహితవారదమున్ వలెఁ గ్రమ్మఱంగ మం
త్రులు భయ మంది యిన్నెలవు దొడ్డది మేనులు కంప మందెడిన్
నిలిచెద మేము పుష్పకము నిల్చినచో నసురేంద్ర నావుడున్. 211

చ. నగుచు దశాస్యుఁ డట్టు లయినన్ నిలువుం డని పుష్పకంబు శీ
ఘ్రగతిని డిగ్గి సాహసము గాఢపరాక్రమధైర్యసంపదల్
మగఁటిమియున్ దగన్ దురభిమానముతోఁ దెలిదీవిఁ జొచ్చి పో
యె గరుడకేతుదర్శనసమిద్ధమనోరథదుర్నివారుఁ డై. 212

వ. ఇత్తెఱంగున నై తేయద్వీపంబు శ్వేతద్వీపంబు ప్రవేశించి తత్ప్రదేశంబున 213

సీ. ఘనసారసితవాలుకాప్రదేశంబులు శశికాంతవేదికాసముదయములు
మరకతప్రవిభాసమానసోపానముల్ పద్మరాగోల్లసత్ప్రర్వాణములు
సౌవర్ణకమలభాస్వరసరోవరములు హరిచందనాంచితోద్యానములును
వివిధవిభ్రమలతావృతలతాగృహములు బహువర్ణశుకపికభాషణములు
తే. బంధురానేకవిధదివ్యపరిమళములు, మహితవజ్రోపలనిబద్ధమార్గములును
నిర్మలోదకపరిపూర్ణనిర్ఝరిణులు, గలయెడల్ సూచి దనుజుఁ డక్కజము జెంది

మ. ఒకశృంగారవనంబులో సఖులతో నొయ్యారముల్ మీఱ ను
త్సుకతన్ గ్రీడయొనర్చు భామినుల రక్షోభర్త వీక్షించి చెం
తకుఁ బోవన్ జెలి యోర్తు పట్టి యఱచేతన్ బెట్టె యెవ్వాఁడ వే
టికి నిచ్చోటికి వచ్చి తీవనినఁ గుంఠీభూతగాంభీర్యుఁ డై. 215

క. జడసియు జడియక విశ్రవు, కొడుకన్ దశముఖుఁడ రణము గోరి యిచటికిన్
వడ తెంచితి నను మార్కొని, యెదుపీరుని నొకనిఁ గాన నేమందు ననన్. 216

చ. కిలకిల నవ్వి యచ్చెలి లతీమణులన్ గని యమ్మలార విం
తలు గనుఁగొంటిరే యిదిగొ తానఁట యిక్కడ నున్నవారితోఁ
గలహ మొనర్ప వచ్చెనఁట కాఁదని కట్టిన వీఁడు చేతిలో
పలికిని లేఁడు బహుభంగుల బేరిలెడు నంచుఁ జూపినన్, 217

ఉ. వారలలోన వేఱొకతె వచ్చి రయంబున దానిచేతిలో
బీరము దక్కియున్న యతిభీతుని రావణుఁ బట్టి పాణిపం
కేరుహసీమఁ బెట్టుకొని క్రేవలఁ బొర్లిన బొర్లనీక యా
కారవిచిత్రమైనపురు గబ్బె గటంచుఁ జెలంగుచున్నెడన్. 218

ఆ. దాని పాణి నున్నవాని వేఱొక్కతె, బలిమిఁ దిగిచి తలలు పదియుఁ జేతు
లిరువదియును గల్గి యీపురు గెంతవిం, తాయె ననుచుఁ బట్టి యాడఁదొడఁగె.

ఆ. ఒకతెచేత నతనినుండనీయక సతు, లొకతెచేతివాని నొకతె యొడిచి
బూచి బూచి యనుచుఁ బోనీక పిడికిళ్ళఁ, బట్టి పట్టి గాసి పెట్టుటయును. 220

క. ఆయిందుముఖులచేఁ బడి, రాయిడిఁ బడి నలుఁగుడువడి రావణుఁడు వడిన్
గాయము నొచ్చినఁ దొలఁగు ను,పాయము మఱి లేక యొకతె పాణిఁ గఱచినన్.

ఆ. చేయి గఱచె నమ్మచెల్ల నీచెడుపురు, గేడనుండి వచ్చె నీడ కంచు
జడిసి కెలన నున్న సకియపై వైచిన, నదియు నతనిఁ బట్టి యాగ్రహమున. 222

క. మాచెలిని గఱవ వచ్చితి, వే చెడుపురుగ యని మింటి కెగసి రయమునన్
డాచేతనున్న రక్కసు, నాచక్కటివార్ధి విసరి యది పడవైచెన్. 223

క. వైచిన బవిధారానిహ, తాచలమున్ బోలి దైత్యుఁ డంబుధిఁ బడినన్
జూచి సురవరాని గంతులు, వైచుచుఁ దెలిదీవి నున్న వనితలఁ బొగడెన్. 224

శా. శ్వేతద్వీపముకొమ్మ లీగతి తనున్ జీకాకు గావించినన్
దైతేయాగ్రణి భీతివిస్మయపరీతస్వాంతుఁడై యింతయున్
జితోజారిగురుప్రభావ మనుచున్ జింతించుచున్ లేచి ల
జ్జాతాపంబులు దోఁపల లంక కరిగెన్ సామంతసంఘంబుతోన్. 225

చ. వనితలచేత గాసిపడి వచ్చితి విష్ణునితోడ నెట్టు మా
ర్కొన గలవాఁడ నంచు మదిఁ గొంకఁడు రావణుఁ డెట్టులైన ని
న్నని నెదిరించి నొంచెద నటంచు గణించు నచించు వాక్కులన్
దన కెదు రెవ్వరం చది మదం బని తోఁచును విన్నవారికిన్. 226

ఉ. కాంచనగర్భదత్తవరగర్వమునన్ గడు మించి యున్న రా
త్రించరరాజు నట్లు తెలిదీవివధూటులచేత గాసి సే
యించినవాఁడ వీ వెఱుఁగవే యది యేల యెఱుంగనట్టు లా
లించెత వబ్జబాంధవకులీనతఁ జెంది సరోరుహేక్షణా. 227

చ. సబలు నశక్తుఁ జేయుదు వశక్తు బలాఢ్యునిఁ జేయు దజ్ఞునిన్
విబుధు నొనర్తు వవ్విబుధునిన్ జడుఁగా నొనరింతు వెల్లెఱుం
గఁబడు భవత్ప్రభావ మజకుఁదు హరాదు లెఱుంగ లేరు వే
దములు గాక యైహికజడత్వము లున్నవె నీకు రాఘవా. 228

మ. ధరణీదైవతశాపవాక్యమున నీద్వారస్థులే దేవతా
సరులై మూఁడుభవంబులన్ నినుఁ గనన్ బ్రార్థించినన్ ఘోణివై
హరివై తొల్తటిదైత్యరూపములు సంహారంబు గావించి తీ
కరణిన్ రావణకుంభకర్ణు లయినన్ ఖండించి తీఱూపునన్. 229

క. శాపవశమ్మున వీరిపు, డై పౌలస్త్యుండు కోరినటువలె నీచే
నే పడఁగను ద్వాపరమున నీపరిభవ మంది ప్రంది యెనయు విముక్తిన్. 230

వ. అని పలికి కలశజుండు వెండియు. 231

తే. రాముఁగనఁగొని శ్రీరఘురామ తపన, ధామ శుభనామ కారుణ్యధామ నృపల
లామ దశకంధరవిరామ నీమహత్త్వ, మెఱిఁగి నుతియింప నేర్తునే యించుకైన.

అగస్త్యాదిమునులు రాముని వీడ్కొని స్వస్వనివాసంబులకుఁ బోవుట

నిరోష్ఠ్యసీసము జయ దశరథరాజజఠరసాగరచంద్ర జయ తాటకాకరంజక కరీంద్ర
జయ ధరాధికజగజ్జాలరక్షాదక్ష జయ దయారసనిరంజనకటాక్ష
జయ ఘనాహల్యాఘలయదాంఘ్రిసరసీజ జయ సహస్రాదిత్యసదృశతేజ
జయ చంద్రధరశరాసనధరాధరశక్ర జయ నిరీక్షాసక్తజటిలచక్ర

తే. జయఖరాదినిశాటశిక్షానిధాన, జయ కిరాలీకృతార్చనసన్నిధాన
జయ నిశాతశరాహతజలనిధాన, జయ జనకకన్యకాధీన జయనిధాన. 233

చ. త్రిదశులచింత జాఱె నమరీతతి వంతలు తీఱె మానిస
మ్మదములు మీఱె నీవలన మార్తురఁ ద్రుంచి జయంబు గాంచి యే
కొదవయు లేనినిన్నుఁ గనుగొంటిమి వేడుక యయ్యె బోయి వ
చ్చెద మిఁక మమ్ముఁ బంపు రఘుశేఖర నిన్ను శుభంబు లొందెడున్. 234

తే. అనిన నానందకందళితాంతరంగుఁ
డై రఘుస్వామి కలశజుం డాదియైన
మునులకుఁ గరాంబుజంబులు మొగిచి సూక్తి
వినయము వహింప నిటు లని విన్నవించె. 235

చ. అతులతపోమహత్త్వనిధులార భవత్కరుణాకటాక్ష సం
గతులకు నెల్లసౌఖ్యములు గల్గుట వింతియె మిమ్ముఁ గన్న దు
ష్కృతములు నిల్చునే తలఁప నేటికి నిష్కృతులైన మీఁదటన్
గ్రతువులు నేనొనర్చునెడ రావలయున్ గృప మీఱ లిందఱున్. 236

శా. వీనుల్ సౌఖ్యముఁ జెందె మీవచనముల్ విన్నందునన్ మిమ్ము స
న్మానం బొప్పఁగఁ జూచి లోచనము లానందించె యుష్మత్పదా
ధీనున్ నన్ గృపఁ జూడుఁ డం చని సభక్తిన్ మ్రొక్క దీవించి య
మ్మౌనుల్ వీడ్కొని పోయి రంత రఘురామస్వామి హృష్టాత్ముడై. 237

ఉ. వారిగుఱించి కొంతవడి వర్ణన సేయుచు నుండి విప్రులన్
జారుల నిష్టబాంధవుల భానుకుమార విభీషణాదులన్

కూరిమితమ్ములన్ సఖులఁ గొల్చినభృత్యుల సాదరాంచితో
దారమృదూక్తులన్ బనిచి తానును లోపలి కేఁగె నయ్యెడన్. 238

చ. చరమదిశానురక్తి రవి జాఱెఁ గుముద్వతి మీఱెఁ బద్మినీ
స్ఫురణలు డాఱెఁ జక్రములభోగము దీఱె ద్విజాళి సంధ్యకున్
సరసులఁ జేరు నీడములచక్కికిఁ బక్షులు పాఱె వేఁటకున్
దురుసుగ మూఁకఁ దస్త్రములు సూఱెఁ దమంబును బేరె దిక్కులన్. 239

ఉ. అంతకు మున్నె రామవసుధాధిపుఁ డంతిపురంబునందు సా
యంతనసత్క్రియానిచయ మంతయుఁ దీర్చి కేళికాగృహా
భ్యంతరసీమ భూమితనయాకృతసేవల స్వాంత మెంతయున్
సంతస మంద నర్హ మగుచందమునన్ నిదురించె నయ్యెడన్. 340

చ. పులుఁగుల నెచ్చరించి తొగపువ్వుల నిద్దురపుచ్చి తమ్ములన్
గలకల నవ్వఁజేసి నునుగాడ్పుల దిక్కుల నించి తారకా
విలసనవైభవం బడఁచి వేకువవేళ రహింప రాము మే
ల్కొలుపఁగ వందిమాగధముఖుల్ చనుదెంచి యుదంచితార్భటిన్. 241

సీ. చోటవై వారాశిఁ దాటి చోరునిఁ జేరి మీఱుచారువిహార మేలుకొనుము
మేటిదాఁ బేటిబూమెలు పూని మంథానశైల మెత్తినధీర మేలుకొనుము
ఘోణివై సంభృతక్షోణివై రిపు యుద్ధకేళిఁ గూల్చినశూర మేలుకొనుము
భక్తుమాటలఁబట్టి బలుతంబమునఁ బుట్టి మెఱసిననరసింహ మేలుకొనుము
తే. లీల వటువృత్తిఁ గనుధన్య మేలుకొను మేదినీశ ప్రమర్దన మేలుకొనుము
శూలికోదండ ఖండన మేలుకొనుము నీలనీలాంబుదశ్యామ మేలుకొనుము 242

చ. మునుకొని దేవ నీవు కనుమూసిన లోకము లస్తమించు నీ
కనుఁగవ విచ్చి చూచిన జగత్త్రయి మేల్కను విష్ణుమూర్తి వౌ
నినుఁ గొనియాడఁగాఁ దరమె నిద్దుర మాని జగంబుఁ బ్రోవవే
మనుకులనాథ యంచుఁ బలుమాఱును వారు నుతుల్ ఘటింపఁగన్. 243

క. విని మేల్కని తనకంటెన్, మును మేల్కని చెలువుఁ బూని ముందట నిలుచుం
డినసీత మొగము గని పతి, వెనుకన్ మణిదర్పణంబు వేడుకఁ గనుచున్ 244

సీ. వాడినవిరులతో వాసుధేయీనేత్రకజ్జలకలితాలికంబుతోడఁ
జిటులునైపూఁతతో సీతాదృఢోరోజకాశ్మీరచారువక్షంబుతోడఁ
జారుకైశికముతో జనకజాతాంబూలరసరాగలసితనేత్రములతోడ
బడలునెమ్మొగముతోఁ బంక్తిరథస్నుషాగల్లహరిద్రాంకగళముతోడఁ
తే. కేళిగృహసీమ వెడలిభగీరథార్క, కన్యకాదినదీతోయకలితకనక
కలశములు సీతసఖులూని కాచియున్న, యల్లమజ్జనశాలకు నధిపుఁ డరిగి. 245

చ. జలకము లాడి క్రొంజిగురుచల్వలు దాల్చి పుణ్యవేదిపై
నెలకొని సంధ్యవార్చి జపనిష్ఠలు దీర్చి కృతాగ్నిహోత్రుఁడై
వలయుధరామరేంద్రుల కవారిగ దానము లిచ్చి పంచి మా
తలకు నమస్కరించి కులదైవము గాంచి భజించి పిమ్మటన్. 246

రాముండు కొలువుకూటంబునఁ బేరోలగం బుండుట

సీ. మణిసహస్రముల ద్యోమణిసహస్రంబులడంబు మెచ్చఁ కిరీటంబు దాల్చి
మొగముచంద్రుని గెల్వ మొనయుకీర్తి యనంగ దెలివిగాఁగ పురంపుఁదిలక మూని
నిజగుణావలిలీల నిర్మలశ్రీ మించు తళుకుముత్యాలచౌకళి ధరించి
బలిమి కేళికిఁ బూను బలుబిరుదములు నాఁ గరముల వజ్రాలకటకము లిడి
తే. పొసఁగఁ గుంకుమగంధంబుఁ బూఁతరత్న హారములుగానరాముత్తియంపుటంగి
రహిఁ దొడిగి పెద్దపీతాంబరంబు వెలయఁ, గొలువుసింగారమయ్యె రఘుప్రభుండు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గొలువుసింగారంబై యప్పతంగకులపుంగవుండు నిజాంగనము లుంగువాలుఁజూపులతో నివాళించి మేలికపురంపుబాగా లొసఁగినఁ గైకొని సీతయనుంగునెచ్చెలి దెచ్చి యుంచిన కాంచనపాదుకాయుగళంబు వెట్టుకొని తనగండపెండెరంబురవళి ననుసరించు గిలుకుటందియరవళితో వెంట వచ్చి పుడమి పట్టియిచ్చుమడుపు లందుకొనుచుఁ ద్రిచతుఃకక్ష్యాంతరంబులు గడచి యయ్యాంతిని మరల నవిచి ముఖంబున నెదుర్కొని పవననందనుం డొసంగినకైదండఁ గొని తనయిరుగెలంకుల నకలంకముకురముఖులు పట్టుహొంబట్టుజిగి గచ్చుటరిగలనిగనిగలతో నారయుమణిముకుటప్రభలకు నిటంబు లగుపద్మరాగమణిద్వారదేహళీవిటంకంబులఁ బొంకంబై మీఱుబజారంబుఁ జేరి యంతకుమున్నె యచ్చటికి వచ్చియున్న వసిష్ఠాదిమునిశ్రేష్ఠుల కభివందనంబు లొనరించి తదంచితాశీర్వాదపురస్సరంబుగాఁ గాంచనమహోచ్చాసనంబున నెలకొని కాంచనగిరిశిఖరంబుపై నిండోలగం బున్నయన్నలు మొగంబులయన్న విన్నాణంబు వహించి తలంపురామిన్న గద్దియుపై నెలకొన్న వేల్పుమన్నె వానిచెన్నున నున్నతి గని తిన్ననగునడలు నున్ననగుతొడలు మిన్ననగుకౌనులు హొన్నుజిగిమేనులు బెళుకుతెలిగన్నులుఁ గులుకువలిచన్నులుఁ దలిరునునుమోవులు నలరుపెనుతావులుఁ గలయొప్పులాఁడులు తమకప్పుపెన్నెఱులకు జోడు గాకివి వెలవెల నయ్యెఁ జూడుం డని తెలిపెడువడువున వెలిచామరంబులు వైవఁ జెందురునగుమొగంబులు గలకొందఱు కుందరదనలు తమ తెలినగవువెన్నెలలచెలువంబున నలవడుచలువపావడలు వీవఁ జిలుకలవలెఁ బలుకఁ నేర్చినకొందఱు కులుకులాఁడులు తమకులుకుగుబ్బలం బోలకున్న సీళ్ళు మోయించి రసఁ జాలుజాలు వాగిండ్లు పూని కెలంకులఁ గొలువుసేయఁ గాయజుదీమంబు లనం గోమరగుకోమరుప్రాయంపుముద్దుగుమ్మలు కొందఱు తమతమమేనితావులకుఁ దానలంచిగు వట్టివేళ్ళ సురఁటులకమ్మనెత్తావులం తాళవృంతానిలంబుల నొలయింప

సంపెంగముక్కులం జెక్కులు గలచక్కెర బొమ్మలు కొందఱు కర్పూరవీటికా పేటికాదులు గైకొని యంతంత నిలిచి తమతమయాడిగంబులకు సమయం బరయఁ గొఱనెలతో నెదురునుదురులు గలచదురాండ్రు గొంద ఱంబురుహాకరం బులఁ దంబుఱలు వీణెలు డక్కలు బిల్లనఁగోవులు గిన్నరలుఁ జెంగు లుపాం గంబులుఁ దాళంబులు మొదలగుజంత్రంబులు గొని తత్తదుచితలయస్వరతాళ మేళనంబులఁ దానంబులు విస్తరించి యనురాగంబుతోఁ గాలోచితరాగంబులు సేయుచు మనంబు లలరం బాడుచు సభారంజనం బొనరింప నిలింపపతికొలువు వెలచెలువలచెలువంబులు మెచ్చనిమెచ్చులాఁడులు గొంత ఱరాళపతాకతామ్ర చూడ సూచీముఖ కటకాముఖ త్రిముఖ సర్పశీర్షార్ధ చంద్రముఖ హస్తవిశేషం బులు విలోకనీయంబులుగాఁ గమనీయముఖ విలాసంబులు భాసిల మధ్యమ ద్రుతవిలంబితంబులు డంబు గులుక సూళాదితాళంబులమేళంబుల రంగ గురక్త లెసంగ నభినయించుచు జదురుపదము దేశీయము మొదలగులాస్యవిధంబులు వినిపింప బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రాదిజనంబు లుచితప్రదేశంబుల వసియింపఁ గురు కరూశ ఘూర్జర సింధు గాంధార సౌవీర కాశ్మీర చేదితుందిర పాండ్య ద్రవిడ బర్బర చోళపాంచాల మగధమాళవమత్స్యమళయాళ నేపాళ కెంకణకొంకణ యవనబంగాళకళింగ ప్రముఖవివిధ దేశాధినాథులలికస్థలవిన్యస్తహస్తులై భజియిం పఁ "కోసలరాజకన్యకాగర్భపయఃపారావారపరిపూర్ణచంద్రోదయ! దయా దాక్షిణ్య తారుణ్య నైపుణ్య లావణ్యప్రముఖనిఖిలగుణగణాలంకార! లంకా రక్షణదక్షరక్షఃకులాధ్యక్షశిక్షాదీక్షాధురంధర! ధరాకుమారీకార మణీరమణీయ మనఃకమల కమలాకర విరాజద్రాజహంసోత్తంసవిహార! కేయూరకటకమకుట హారకంకణాంగుళీయకముద్రి కాతులాకోటికాది భూషావిశేషాభిరామ! రామ నృపాలలామ! జయ విజయీ భవ" యని వందిమాగధబృందంబు బహువా రంబులు గైవారంబులు సేయ సౌవిదల్లకసాహోనినాదంబు లెసంగఁ బ్రసంగో చితవచనరచనాపటులగు కవినటగాయకపరిహాసవిదూషక ప్రముఖులు భజియింప నింపుసొంపులతో నుబ్బుచు డెబ్బదిరెండు వినియోగంబులవారు దూరంబున నుండి సేవింప నిండోలగంబున నుండి విదేహరాజముఖ్యు లగు బంధుప్రముఖుల నుపచరించుచు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులు వచ్చి సేవించిన నాదరించి యుచితాస నంబుల నుండ నియమించుచుఁ గామరూపంబులు దాల్చినయంగదాదివానర వీరయోధులతోఁ దనవలపలికెలన నుదగ్రమణిపీఠంబుపై నున్న సుగ్రీవు నప్ప టప్పటికి నుచితోక్తుల నలరించుచు మంత్రిచతుష్టయసమేతంబుగాఁ దనడాపలి పార్శ్వంబున నున్నవిభీషణు సప్రేమంబుగా నవలోకించుచు నిజచరణపీఠాసన్న వర్తి యగు హనుమత్కపిచక్రవర్తి యుప మాద్యలంకార కలితవద్యగద్య పద్యాదులఁ దనుఁ బ్రశంసించిన నవధరించి సంతసించుచు విద్యుత్ప్రముఖతత్త

జ్ఞనవిద్యాపరిశ్రమంబు తెఱుంగుచు హితపురోహితమంత్రిసామంతతంత్రసఖ ప్రముఖుల కర్హాభంగిఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుచుఁ బౌరజానపదాదిప్రకృతిజనం బులవిజ్ఞాపనంబు లవధరించుచు దీనానాథజనంబులు గోరినధనకనకవస్తువాహ నాదు లిప్పించుచు నేర్పు మెఱసి పౌరాణికు లెఱింగించుసముచితపుణ్యపురాణ కథాప్రపంచమున వీనులకు విందు సేయుచు నక్షత్రమధ్యంబునం దేజరిల్లు రాకాచంద్రుచందమున గ్రహసభాంతరంబున విలసిల్లుప్రభాకరు భావంబునం జెలంగె నయ్యెడ. 248

శా. ఆరామక్షితినేతచల్మి వినయం బౌదార్య మైశ్వర్యముం
గారుణ్యంబును జెల్వు మెచ్చి నృపు లాత్మప్రాజ్యసామ్రాజ్యర
క్షారంభంబులు మాని దర్శనవిధాయత్తాత్ము లై యుండి ర
ప్పౌరుల్ జానపదాదు లొండొకపనుల్ పాటింప రెప్పట్టునన్. 249

క. ధ్యానముమాత్రమునఁ బర,మానంద మొసంగు బ్రహ్మ మాకారముతో
గానంబడినను జూచిన, మానవు లానందవార్ధి మగ్నులు గారే. 250

చ. ఇనకుల శేఖరుం డిటుల నెల్లజనంబులు సంతసిల్లగా
దినమును బాకశాసనుగతిం గొలు వై తనపెద్దకొల్వునం
దవకుచు నొక్కనాఁడు సవిధంబున బంగరుగద్దె నున్న య
జ్జనకనృపాలుఁ జూచి యుపచారపురస్సరభంగి నిట్లనున్. 251

శ్రీరాముండు జనకాది నృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట

చ. జనకుని కై వడిం బ్రజల సంతతముం దయఁ జూచి ప్రోవఁగా
జనకసమాఖ్య మీ కలరు శాత్రవశిక్షు యొనర్చి సీతతో
ననుపమసౌఖ్య మేఁ గనిప దంతయు మీకృపఁ గాదె మామగా
రనుటయె కాని మమ్ముఁ గనివయ్యకు మీకును భేద మున్నదే. 252

ఉ. పెక్కుదినంబు లాయె మముఁ బ్రీతిఁ గనుంగొన వచ్చి యెన్ని నా
ళ్ళిక్కడ మీర లున్న శుభ మే యగు నైనఁ బ్రజాభిరక్షణల్
దక్క వసింపరా దని కదా వివరింతురు పోయి రండు మా
దిక్కు కటాక్ష ముంచుఁ డని దివ్యమణీమయభూష లిచ్చినన్. 253

ఉ. ఆమిథిలాధినాథమణి యల్లు డొసంగిన రత్నభూషణ
స్తోమము పాణి నంది నృపసోము యి వేటికి మామ యంచునం
బ్రేమ బహూకరించుటయె పెక్కధనంబులు సీత లక్ష్మి నీ
వే మధువైరి నీమహిమ లెంచుచు నూరికిఁ బోయి వచ్చెదన్. 254

క. అని యుచితభంగి వీడ్కొని, జనకమహీభర్త రామచంద్రుననుజ్ఞం
దనవెంట భరతుఁ డనుపన్, జను దేరఁగ మిథిల కేఁగె సంతస మెసఁగన్. 255

ఉ. అత్తరి రాఘవుండు వినయంబునఁ గేకయముఖ్యుఁ డౌ యుధా
జిత్తునిఁ జూచి పల్కె నృప శేఖర యావిభవంబు యుష్మ దా

యుత్తము మాకు మీరె కద యార్యులు మీకిటఁ దామసించినన్
జిత్తమునందు మీగురుఁడు చింతిలు మీరుచు బోయి రాఁ దగున్. 256

తే. మిమ్ముఁ బనుపంగ వచ్చు సౌమిత్రి యనుచు, నమితరత్నాంబరశ్రేణు లతనికొసంగ
జేయు నన్నియు మరల నర్పించి యుర్వ్రా, ఫణితి నుతియించి యజ్ఞనపాలుఁ డరిగె.

క. శ్రీరామచంద్రుఁ డంతట, వారాణస్యధిపుఁడగు ప్రవర్ధననామున్
భూరిగుణధాము నిజసఖు. గౌరవమునఁ జూచి ప్రియము గనఁబడఁ బలికెన్.

ఉ. నీవు గుణాంబురాశివి వినీతుఁడ వెంతయుఁ బెద్దవాఁడవున్
భావనమూర్తి వాదరణఁ బాయవు నే శిశువైన దాదిగాఁ
గావునఁ బాయఁ జాల నని గద్దియ డిగ్గి కవుంగిలించి సం
భావన సేసి వీడ్కొనిపె భానుకులీనుఁడు సభ్యు లెంచఁగన్. 259

క. తరువాత నిఖిలధరణీశ్వరులఁ బ్రియంకరుల రామచంద్రుఁడు వెలిదా
మరరేకులు వెదచల్లెడు, కరణిన్ దనచూపులోలయఁ గనుఁగొని పలికెన్. 260

మ. ధరణీనాయకులార మీభుజబలౌద్ధత్యంబునన్ బంక్తికం
ధరుఁ డీల్గెన్ వినుఁ డేను గారణమునకు త్రం బింతె మీలోన నొ
క్కరుఁడున్ నాయెడ నెయ్యమునుంచి నయమార్గం బొప్ప మీమీధరల్
పరిపాలింపఁగ నింకఁ బొం డని సుధాప్రాయోక్తులన్ బల్కినన్. 261

క. ఆయుచితోక్తుల నవనీ, నాయకు లానంద మొంది నతరక్షణసం
ధాయకు రఘునాయకు శుభ, దాయకుఁ గని యనిరి ముకుళితకరాంబుజులై.

సీ. అఖిలభూతమయుండ వగుట నీవిజయ మందఱజయం బనుట తథ్యంబ కాదె
యొకటికి నన నేల సకలంబునకు హేతు వై యుందు దదియుఁ దథ్యంబ కాదె
యంతరాత్మకుఁడవై యందఱిలో నొక్కయాకృతి నునికి తథ్యంబ కాదె
నీయందు నెయ్యముల్ నిలుపుట నయమార్గ మా నన్నమాట తథ్యంబ కాదె
తే. విభుఁడ వయ్యును మానుషవిగ్రహంబుఁ
దాల్చి వెలుఁగొందు నీయాజ్ఞఁ దలల మోచి
పోయివచ్చెద మంచును పూర్ణగుణ
రాజదేవేంద్ర దశరథరామచంద్ర 263

తే. అని నుతించిన వస్త్రమాల్యానులేప, వీటికాదులు శ్రద్ధ రావిభుల కొసఁగి
వినయమునఁ జిన్నతమ్ముని వెంటఁ బనుప, నారఘూత్తము వీడ్కొని వారలపుడు

మ. అవనీభాగము కంప మొందఁగ ననేకాక్షౌహిణుల్ గొల్వఁగా
జవనాశ్వద్విరదాదిఘోషముల దిక్చక్రంబు మాఱ్మ్రోయ భూ
ధవు లెల్లం జని రాత్మభూములకు నైదత్యచ్ఛేదనం బాదిగా
రవివంశాగ్రణి చేసినట్టి బలుకార్యంబుల్ ప్రశంసింపుచున్. 265

తే. ఇటుల జనకాదిబంధుల నెల్లనృపులఁ, బనుప రామాజ్ఞ నరిగిన భరతలక్ష్మ
ణాదులా మాన్యపాలకు లంపినట్టి, కానుకలతోడ వచ్చి రాఘవునిఁ గాంచి.

సీ. పట్టపేనుంగు లారట్టాశ్వములు హొన్నుగట్టుల మెచ్చనిఘనరథములుఁ
బట్టుచుట్టు లనేకపరిమళపేటిక లకలంకరత్నపల్యంకికలును
ధనమణిరాసులు దాసదాసీజనుల్ మణికిరీటంబులు మణిసరములు
జాళువాసొమ్ములు సరిగెదువ్వలువలు హైమమాణిక్యసింహాసనములుఁ
తే. బట్టెమంచంబు లొప్పైన వఱుపులు దిరి, బొమ్మలను బోలుముద్దులగుమ్మలాది
యైనకాన్కలు గొలువున్న యధిపుదృష్టిఁ, బథమునందిడి సద్భక్తిఁ బ్రణతులైన.

క. కాకుత్స్థుఁడలరి యర్ఘ్యము,లా కొన్నివిభూషణంబు లతులాంబరముల్
చేకొని సుగ్రీవాదిమ,హాకపులకు నవ్విభీషణాదుల కొసఁగెన్. 268

తే. ఒసఁగి రఘురాముఁ డొకహార మొకని భల్లు
కేంద్రుఁ గని తాత తగును నీ కిది గ్రహింపు
మనిన నన్నేల కొమ్మనె ననుచు ముసలి
కేల యన నవ్వి సభ హార మిచ్చె విభుఁడు. 269

క. ఉరముల మణిహారంబులు, కరములఁ గటకాంగుళీయకప్రముఖములున్
సిరముల మిసిమికుళాయిలు, ధరియించి చెలంగి రఖిలతరుచరముఖ్యుల్. 270

తే. వారిలోన విశేషించి వాలిపుత్త్రు, నమ్మరుత్పుత్త్రుఁ బిలిచి నిజాంకయుగళి
నిలిపికొని తానెతొడవులన్నియును దొడిగి, యర్కసుతుఁజూచిపతియిట్టులానతిచ్చె.

క. నినుఁ గొలిచినకపు లందఱు, ఘనకార్యధురీణు లగుచుఁ గడిఁడిపనుల్ సే
సినవారు నీకుమారుం, డనిలసుతుఁడు బూజ కర్హుఁ డన నతఁ డనియెన్. 272

సీ. శాఖశాఖల నెక్కు శాఖామృగములకు హేమాసనములపై నెక్కఁ గలిగె
వల్కలకౌపీనవంతులౌ కపులకుఁ బట్టాంబరమ్ములు కట్టఁ గలిగె
వనభూరజము గప్పికొని మెలంగు వనాటులకుఁ జందనాదు లలందఁ గలిగె
ఫలమూలములు దిని బ్రతుకు మర్కటులకు మేలోగిరంబులు మెక్కఁ గలిగె
తే. నొడల నేపోఁడిమియు లేక యున్నవలిము
ఖులకుఁ గటకాదికము లూనుకొనఁగఁ గలిగె
నటవిచరులకుఁ బురిఁ దిరుగాడఁ గలిగె
శ్రీరఘూత్తమ నినుఁ గొలిచిన కతమున. 273

—శ్రీరాముండు సుగ్రీవాది వానరులను విభీషణాదులను బహూకరించుట—

క. నీనెయ్యముగల్గినఁ దృణమైనను మేరు మేరు వగు మేరువైనను దృణమౌ
నీనెయ్యము దఱిగిన నీ, వానరు లెంత యన రామవసుధేశుఁ డనున్. 274

క. నీవారి నీవు సన్నుతి, గావింపవు గాక సహజగాంభీర్యనిధుల్
నీవా రిందఱు రవిసుత, భావింపఁగ వీరిపనులు పరమాద్భుతముల్. 275

సీ. ఘనభూమిభృచ్ఛిరోగ్రము లెక్కుఘనులకు నీచిన్నిగద్దియ లెక్క యెంత
బలుకాంతిఁ బరమేనువలువలు గప్పెడి ఘనులకీజిలుగులు గట్టు టెంత

తుల కేళిశుభవాసనల మించుచునుండు కీటులంతితావుల గంధ మలందు చెంత
యమృతాశనులపాల్య మొదిగఫులులకు నిక్కము చవిగొని మొక్కు చెంత
తే. యధికగుణరత్నభూషితు లైనవీరి, కీవిభూషణతతులు వహించు చెంత
యఖిలజగముల నప్రతిహతరయమునం, దిరుగువీరల కీపోలెం దిరుగు చెంత 276

చ. వనవిధు లన్నియున్ గలంచి వైవ వసుంధరం బెల్లగింప సూ
ర్యుని దిగమ్రింగ ఘోరలయరుద్రుని నైనను మార్కొనంగ నో
పినఘను లిమహారపులు భీతి వహింపుదు రేమహాత్ము శా
సనమున కట్టియాజ్ఞ గలశౌర్యనిధిన్ నిను నెంచ నెంచ శక్యమే. 277

మ. అని మైత్రిం గొనియాడి మంత్రిసహితుం డౌపంక్తికంఠానుజ
న్ముని లాలించి వలీముఖాగ్రణుల కెంతో వేడ్కం బుట్టించి యొ
క్కనిమేషం బని తోంప బెక్కుదినముల్ కాకుత్స్థరత్నంబు మ
న్ననల్ దేలిచె వారు నుండి రమితానందాబ్ధి నోలాడుచున్. 278

హేమంతఋతు వర్ణనము

క. శిశిర మరుదెంచె నంతట, నిశ లాయతగతి వహించె నత్తమ్మి తెగల్
కృతలత డించె దినంబులు, గృశియించె వడంకు ముంచె నెల్లజనములన్. 279

క. అంబరమణి సాంబరుండ,య్యుం బరువిడుం జరమగిరికి నుర్వంశకుండ
య్యుం బవమానసఖుండు మంచంబుల క్రిందటనె డాంగుం జలి యల్పంబే. 280

సీ. ముద్దుగుమ్మల మొగంబులుం జూడనే కాని మానసింవరు చందమామం జూడం
జవరాండ్ర సుందహాసముల చెంతనె కాని నిలువరు పండువెన్నెలలబై
సకలకొమ్మావిసానకముం గ్రోలనె కాని కాంతుసేయరు పానకములు గ్రోలం
జెలువలకుచమర్గములకు బ్రాంకనె కాని తలంపరు కృత్రిమభూధరము లెక్క
తే. జెలంలనాభిసరస్సులే చేరం గాని,యొల్లరు సరస్సులను జేరి యోలలాడ
మానినుల కొమ్మయూర్పులే కాని సురంటి, గాలి రానియ్యరధీపు లగ్గాలమునను.

సీ. దినముం బ్రాతస్స్నాన మొనరించుద్విజులకు నగుతర్మలోపభయంబు కంటెం
బ్రాచి పనుల్ సేయ లేచు కోడండ్రకౌ నత్తలవలని భయంబుకంటె
గడువులో దూర మేంగంగ నున్న చరులకు నధిపుచే నోదవుభయంబువంటెం
గర్షణంబొనర్పం గడంగు కాంపుల కారయమిం బైరుచెడున్ భయంబుకంటెం
ఆ. గడిది యయ్యెసీతు ఖగమృగపశునర, ప్రముఖజంతువులకు భావములను
జాల మించె మిథునసంపర్కసౌఖ్యంబు, శిశిరమహిమ వినుతి సేయ వశమె 282

క. కాంచె నుసిరికలు నిలుచుగం, బూచెం జేమంతివిరులు భూమికి బరుపై
త్రోంచె జణకాదిసస్యము, లేచెన్ బలుమంచు చలిల హేమంతమునన్. 283

తే. ఎల్లజనములం దలచూపనీక వెలయు నల్ల హేమంతఋతురాజయశము దిశల
నావరించెనో యనంగ మంచగ్గలించె, రోదసి నతంద్ర చంద్రికారుచిరరుచులు

ఆ. కొండ లెల్లఁ మంచుఁగొండ లై కనిపించె, నడవు లెల్లఁ బూచినటుల మించె
దీవు లెల్లఁ దెల్లదీవు లై రహిఁ గాంచె, మాపు రేపు మించుమందువలన.
శా. ప్రాతర్వేళల మంచుచిక్కగుమి బొంపం బైన లేఁబచ్చికల్
శ్వేతశ్రీఁ దుళికించు నెంతయు రహించెన్ సర్వభూతంబులన్
శీతశ్రాంతి వడంకఁ దానచల లై చెల్వొందు భూదేవికిన్
శీతర్తుప్రభుఁ డిచ్చు వజ్రములరాశిం బోలినల్వొంకలన్. 386
వ. తత్కాలంబున. 287
చ. వలపులు గ్రమ్మఁగాఁ బొగచి వండిన కారపుఁ గాయగూర ల
ప్పళములు దియ్యఁచే రొలుపుఁ బప్పు రసావళు లింపుటోగిరం
బు లపుడుఁ గాఁచి తెచ్చు ఘృతముల్ బలుమాంసము లరకపుత్రము
ఖ్యులు రఘురాము బంతిఁ బ్రియ మొప్ప భుజించి సుఖించి రెంతయున్ 288

—— శ్రీరాముఁడు వానరరాక్షసుల వీడ్కొలుపుట ——

ఉ. అయ్యెడ నొక్కనాఁ డినకులాగ్రణి భానుజుఁ జూచి నెమ్మదిన్
నెయ్యముఁ జేర్చి నాకొఱ కనేకవిపద్దశ లోర్చి సేయు సా
హాయ్యముచేత నే విజయ మందితి సన్నుతు లేల పెక్కు నా
ళ్ళయ్యెను నీవు వచ్చి యనఘా యిక నూరికిఁ బోయి రాఁ గదే. 289
సీ. అంగదు నసురోచ్చయాంగదు నలరింపు హనుమంతు గుణవంతు నాదరింపు
జాంబవంతుఁ బరాద్రిశంబవంతు భరింపు నలు మహోజిత దవానలుఁ దలంపు
నీలు సేనావనాభీలుఁ బాలవసేయు శతబలి నతబలి నవధరింపు
తారుఁ గీర్తివిరస్తతారుఁ గటాక్షింపు శరభు వాసురసింహశరభుఁ బ్రోవు
తే. గజగవయగంధమాదనక్రథనకుముద, పనసధూమ్రసుషేణాదిబలిముఖేంద్రు
లిందఱు మదర్థముగ మేను లిచ్చినారు, వీరి నెల్లను రక్షింపు వీరవర్య. 290
క. నిష్కంటకమై తన రెడి, కిష్కింధకుఁ బోయి యింకఁ గేవలకరుణా
విష్కృతమతి వై వాసవి, దుష్కార్యము లెంచ కంగదునిఁ బ్రోవఁ దగున్ 291
క. అని పౌనఃపున్యముగాఁ దినకులపతి వాలిసుతుని నేలెడుపని య
య్యినజునకుఁ దెల్పి యుపగూహన మొనరిచి యెల్లకపుల నలరించి కృపన్.
తే. ఆవిభీషణుఁ జూచి మహాత్మ నీవు, పుట్టినప్పుడె వెన్నతోఁ బెట్టెఁ దల్లి
వినయధర్మవివేకముల్ వేఱ యేల, బోధలైనను వినుము నాబుద్ధి యొకటి. 293
చ. కొలిచినవారు రాక్షసులు క్రూరము మానస మొక్కవైఖరిన్
నిలువదు కాలపద్ధతి ననేకవికారము లొందు నెందునన్
దలఁకక యన్నపై నెనరు ధర్మముపై, బ్రియఁ ముంచి లంకని
శ్చలగతిఁ బ్రోవు ధార్మికుఁడు శాత్మతుఁడై వెలయన్ విభీషణా 294
క. మఱవకు నీతివినీతులు, మఱవకు మామీఁది ప్రేమ మనకపివరులన్
మఱవకు సీతలిదండ్రుల, మఱవకు మని రఘుకులాబ్ధిమణి దెల్పుటయున్, 295

క. ఆరఘుపతివచనామృత, ధారలఁ బరితుష్టిఁ జెంది తదుచరరక్షో
వీరు లిటు లనుచుఁ బొగడిరి, సారెకు బహువార్ధ లోకసరి మోదియుకహిర్,

సీ. శతబృహస్పతు లైన సవతుగా రొకబృహస్పతి యీామనీషకు సాటి యగునె
వేమంది యజు లైన నేమాత్రమో కాక యొకయజుం డీభక్తికుపమ యగునె
లక్షశేషాహి వల్లభు లైన నేమొ కా కొకశేషుఁ డీబల్మి కుద్ది యగునె
కోటిమన్మథు లైన దీటుగా కొకమన్మథుం డీచెలువునకుఁ దుల్యుఁ డగునె
తే. తలఁప శతకోటిమేరుభూధరము లైనఁ, బోల్పఁదగుఁగాత యొకమేరుభూధరంబు
పోల్ప నీధైర్యలక్ష్మికి బోలిక యగునె, రవికులాంభోధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర,

సీ. ఎన్నిదోషములున్న నెంచక యించుక గుణ మున్న మెచ్చి చేకొందు వనుచుఁ
బాటించి పలికినపలుకు బ్రహ్మవరంబుగాఁ బ్రతిష్ఠకుఁ దెచ్చు ఘనుఁడ వనుచు
హీనుఁడైన సమాశ్రయించినఁ దమ్మునిఁ జూచినచందానఁ జూతు వనుచుఁ
గొలిచినవారిని గూర్మి నాచంద్రార్కముగ సౌఖ్యము లొసంగి ప్రోతు వనుచు
ఆ. బరులు స్వజను లనక ప్రజలనందఱఁ గన్న, ప్రజలలీలఁ బ్రోచుప్రభుఁడవనుచుఁ
నీగుణంబు లెంచు నిఖిలలోకంబులు, రమ్యగుణసముద్ర రామభద్ర, 298

చ. అని కొనియాడుచున్న సమయంబున మారుతసూతి స్వామికిన్
వినతు లొనర్చి పల్కె రఘువీర భవత్పదపంకజంబులన్
ఘనతరభక్తి యెల్లపుడుఁ గల్గఁగ మీకథ యెంతకాల ము
ర్విని దగు నంతకాలము శరీరము నిల్వ వరం బొసంగవే, 299

ఉ. నీకథ లెప్పుడున్ వినుచు నీపదచింతన మాచరింపుచున్
నీకరుణావలోకములు నీమృదుభాషలు నీవిలాసముల్
నీకలితప్రభావములు నెమ్మది నెంచుచు నున్నఁ గాక యే
లాకపిమూర్తిఁ జేకొని యిలాస్థలిఁ జెంద వృథా యురున్నతుల్, 300

క. శ్రీరామ నీకథామృత, ధారలు కర్ణాంజలులను ద్రావెడిధన్యుల్
కోరుదురే యమరత్వము, తారుదురే జన్మ మరణదారుణరుజలన్, 301

సీ. కౌసలేయ త్వదీయకథ లూఁకొనినవాసరంబు కల్మషధూసరంబు గాదె
తాటకాంతక నిన్ను ధ్యానంబు సేయనిక్షణము నివారితక్షణము గాదె
జానకీరమణ నీస్మరణం బొనర్పనిఘటిక విషాపూర్ణఘటిక గాదె
సాకేతనిలయ యుష్మత్పూజ సలుపని జాము మృత్యువు నిల్చుగీము గాదె
తే. శ్రీరఘూత్తమ నిన్ను దర్శింప కురక, నడచుకాలంబు గాలంబుకరణి గాదె
రామ యటుకాన నిన్నునారతము వినుట, దలఁచుట స్మాదృశుల కుచితంబు కాదె

ఉ. నావిని సంతసించి రఘునాథుఁడు గద్దియ డిగ్గి గ్రక్కునన్
బావనిఁ జేతులన్ గదియఁ బట్టి కవుంగిట నుంచి పల్కె న

స్నీవిపు డిచ్చయుంచినవి యిచ్చితిభూమి గలంతకాలమున్
దావకకీర్తియున్ నిలుచుఁ దండ్రి చరింపు చిరాయువున్నతిన్. 303

ఉ. ఆపదఁ బాపి ప్రాపయినయన్నకుఁ బ్రత్యుపకార మూనఁగాఁ
గాపురుషుండు గోరుఁ బ్రతికారము సేయఁ దలంపఁ డార్యుఁ డ
య్యాపద రాఁ దలంచి నటులౌ నని ధన్యుఁడ వైననీకు లే
వాపద లేఁ బ్రతిక్రియ యొకప్పుడు, జేయుఁ దలంపఁ బావనీ. 304

మ. నినుఁ బూజించునతండు నాహితుఁ డగున్ నీలోన నే నెప్పుడున్
గనిపింతున్ వినిపింతు రచ్చరలు వేడ్కన్ ద్వత్కథల్ ఖ్యాతితో
మను మంచున్ హనుమంతుఁ బల్కి రఘురామస్వామి స్వగ్రీవఁ బా
యని వైదూర్యపుతాళిఁ గైకొని తదీయగ్రీవ నుంచెన్ గృపన్. 305

క. ఆ హారము లోకైకము,నోహారము బూనుకొని హనుమ దగె నుడుసం
దోహావృతామృతాంశు, రాహార్యమొ యనుచుఁ జూప రగ్గింపఁగన్. 306

చ. ఇటువలె రాముఁ డాశ్రితుల నెల్లఁ గ్రమంబున బుజ్జగింపుచున్
బటుమణిభూషణావళు లపారముగా దయచేసి వెండియున్
భటసహితంబుగా ననుప భానుకుమారవిభీషణాదు లే
మెటువలెఁ బాసి పోదు మవనీశ్వర యంచును ముక్తకంఠు లై. 307

చ. వలవలఁ గన్నులన్ దొఱఁగు బాష్పకణంబులతో రఘూత్తమున్
బలుమఱుఁ జూచుచున్ నిలిచి పంచితివే రఘురామచంద్ర మా
స్థలముల కించు మూఢులవిధంబున నేస్చుచుఁ బోయి రెంతయున్
గళవళపాటుతోఁ గరుణ గల్గినరాజును బాయఁ గూడునే. 308

ఉ. భానుకులీనుఁ డీకరణి భానుజముఖ్యుల వీడుకొల్పి త
న్మానితశౌర్యధైర్యములు మాటికి నెంచుచు నార్యబంధుమి
త్రానుజమంత్రియుక్తి నపరాహ్ణముదాఁక సభాంతరంబునన్
దాను వసించి యుండెను జనస్తవనీయకళాభిరాముఁ డై. 309

ధనేశువిపంపునఁ బుష్పకంబు రామునిఁ గొలువ వచ్చుట

చ. తదవసరంబునన్ దశరథప్రియసూతికి సౌఖ్యదివ్యమూ
ర్తి దివి వసించి యిట్లనియె దేవ కుబేరుని పుష్పకంబ మీ
పదములు గొల్వ వచ్చితిఁ గృపన్ ననుఁ జేకొనుఁ డన్న రాఘవుం
డిది తగునే పతిన్ విడిచి యేటికి వచ్చితి విందు నావుడున్. 310

ఆ. ఆవిమానరాజ మనియె దేవరయాజ్ఞ, యక్షుపోలిపాలి కరుగ నతఁడు
మీగుణంబు మెచ్చి మీసేవఁ గావింపుఁ మనుచు మరలఁ బనిచె నను నరేంద్ర.

ఉ. ఆయన పంప కున్న సుగుణాకర యూరక నేను వత్తునే
నాయెడ సంశయం బుడిగి నన్ను గ్రహింపు మటన్న జానకీ

నాయకుఁ డుత్సహించి స్వజనంబులఁ బుష్పకరాజపూజనల్
సేయఁగఁ బంచి మన్ననయుఁ జెల్మియుఁ దోఁపఁగఁ బల్కెఁ గ్రమ్మఱన్. 312

క. ఓ దేవయానరత్నమ, నేఁ దలఁచినయపుడె రమ్ము నీకు నిలువ నిం
పౌ దెస కిప్పుడు పొమ్మ న, మాదృతి మము మఱవకుండు మని పనుచుటయున్

ఆ. అలరి సకలలక్షణాఢ్యుఁ డౌ నాకృత, లక్షణునకు నది ప్రదక్షిణం బొ
నర్చి దక్షిణంబునకు నాక్షణంబున, నేఁగె నీక్షణముల జెలుఁగఁ బడక. 314

మ. రఘువంశాగ్రణి యంత సంతసిలి యర్థస్వామి యారార యెం
తఘనుం డాత్మవియానమే యొసఁగె మత్సఖ్యంబుఁ గాంక్షించి చె
ల్మి ఘటింపన్ దగురాజరాజతఁడు బల్మిన్ గల్మినత్యున్నతుం
డఘదూరుం డని పల్కఁ బల్కె భరతుం డావేళ హర్షంబునన్. 315

ఉ. దేవ భవత్ప్రతాపసముదీర్ణత నార్యవిరోధకారి యా
రావణుఁ డీల్గెఁ గాన ధనరాజ ప్రమోదముఁ జెంది మీకు సం
భావనగా విమానమణిఁ బంపె దశాస్య భరించుదోషముల్
బోవునె పుష్పకంబునకుఁ బూని మిముల్ భజియింప కుండినన్. 316

చ. ఉరుమతి మీగుణంబులకు నొక్కగు బేరుడె యేల యెల్లది
గ్వరులును జెల్మి సేయుటకె కాంక్ష వహింతురు నైజభోగముల్
నిరుపమశక్తి మీరు కరుణించిన వంచునె యెంతు రెప్పుడే
పరుసున మీకు వేడ్క సలుపన్ గలవో యనుచుందు రాత్మలన్. 317

సీ. నిర్జరాధీశుండు నెలమూఁడువానలు కోరినధర నెల్లఁ గురియసాగ
జ్వలితప్రదక్షిణార్చులతోడ హవ్యంబు నేవేళ వహ్ని వహింపఁ దొడగ
మిక్కిలి ముదుసళ్ళఁ దక్కఁ దక్కినవారిఁ బొలియింప శమనుండు పూనఁడయ్యె
వీచికాగ్రముల నవీనమణుల్ పూని నీరధి తటముల నిండ నించె

తే. శైత్యసౌరభ్యమాంద్యసంచారియగుచు, గంధవహుఁ డెల్లప్రాణులగాసిమాన్చఁ
బడినగింజల నవలెత్తిపండె ధరణి, రఘుకులోత్తంస మీ రేలు రాజ్యమునను.

సీ. సుతులు లేక కలంగుసుదతు లెక్కడ లేరు సుతవియోగముఁ జెందుసతులు లేరు
పతులఁ బాసినళావతు లెయ్యెడను లేరు పడఁతులఁ బాసినపతులు లేరు
దారిద్ర్యదుఃఖసంతప్తు లెందును లేరు కలిమి గర్వముఁ జెందుఖలులు లేరు
వ్యాధుల నాధుల వగచువారలు లేరు నింద లొందినవార లెందు లేరు

తే. లేరు జారులు చోరులు లేరు దుర్వి,చారు లగ్నిజలాహితృష్ణాక్షుదాది
వాతదుర్భిక్షభయు లైనవారు లేరు, రఘుకులోత్తంస మీ రేలురాజ్యమునను.

చ. క్రతువులు దానముల్ శ్రుతు లకల్మషచర్యలు దండనీతు లం
చితపశురక్ష పణ్యము కృషిక్రియలున్ ద్విజరాజవైశ్యసం

తతభజనంబునుఁ గలిగి నాలుగువర్ణము లుల్లసిల్లుటఁ
గృతయుగముంబలెన్ వెలఁగెఁ ద్రేత రఘూత్తమ యంచుఁ బల్కఁగన్. 320

క. అధరతుమధురభాషల,చే భావము పల్లవింప సీతాంభోజా
క్షిభ ర్తకుండలద్యుతి, శోభిలుచెక్కుల స్మితంబుసొబగున నలరెన్. 321

క. ఈభంగి వెలయురాముని, వైభవకథ చదువుకొనిన వ్రాసిన వినినన్
శోభిల్లుదు రాజను లమి,తాభిమతార్థములు గలిగి యవ్విభుకరుణన్. 322

ఆశ్వాసాంతము

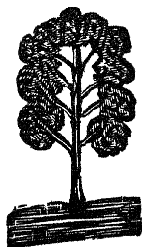
ఉ. సారమహోజ్జ్వలజ్వలనసారవిభాసి విభాసితాంగశృం
గారచరాచరాత్మకజగద్భరణాకరుణాకరాత్మవం
దారుసుధీసుదీవిహరణక్రమదక్ష మదక్షపాచర
స్ఫారధరాధరాళినిభా రవిరాజవిరాజీక్షణా. 323

క. శంబరహరజనక జను, శ్శంబరమృగయాపులింద సతతానందా
శంబరనిధిగృహ రిపుగిరి, శంబ రమాకలితవక్ష జలజదళాక్షా. 324

తోటవృత్తము—

కురువిందనిభోజ్జ్వలకుందరదా, దరదారుణచక్రగదాధరణా
భరణాదరకీ ర్తివిభాస్వర భా,స్వరవాక్ప్రథమాంచితవర్ణమయా. 325

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన పద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజు సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వితీర్ణివైభవాధః కృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధర ధరాధిప సభాంతర స్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంధాన వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన నందన విజ్ఞానవిభవ విజితనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతం బైన శ్రీమదుత్తరరామాయణం బను మహాకావ్యంబునందుఁ పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీమహిళాత్మ లలాటత
టీమృగమదసారసంఘటితరేఖాపీ
ఠాముకురాయితజాంబవ
తీమానవతీకపోల ధీజనలోలా. 1

వసంతకాలవర్ణనము

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీశ, చంద్రుఁ డీభంగి విభవనిస్తంద్రుఁ డగుచుఁ
బ్రజలనందఱఁ దాఁగన్నప్రజలకరణి, నరయుచును భూమిఁ బాలించు నవసరమున.

ఉ. భాసిలెఁ జైత్రమాస మతిభాసురపల్లవక్లృప్తకోకిల
గ్రాసము లోకజైత్ర రతిరాజకరాగ్రవిరాజికింశుక
ప్రాసము కీరవాక్చకితపాంథజనశ్రవణాంతరాంగుళీ
న్యాసము కేసరాదిసుమనస్సముదంచితగంధవాసమై. 3

క. తనకంటె నుగ్రతేజం,బునఁ దనయుఁడు దక్షిణమునఁ బొదల నచట నేఁ
జన దత్యుగ్రత నిలువఁగ, ననినటువలె భానుఁ డుత్తరాశఁ జరించెన్. 4

సీ. తముఁ బ్రోదిసేసినధాత్రికి లతకూన లర్పించువివిధవస్త్రాళు లనఁగ
మలముకొమ్మల డాసి మలయానిలవిటుండు రహి వీడ్చి వైచిన రవిక లనఁగ
వనదేవతాగాత్రమునకు జైత్రుఁడు నించి కడఁగి రాలిచినచిక్కుస మనఁగ
సమయవాసవుఁ డగచ్ఛదచయచ్ఛేదనం బొనరింప ధర రాలుతునుక లనఁగ

తే. బయనములు వోవుపథికులపానములకు, బరపుగనిపింపఁబఱవనిపఱపు లగుచుఁ
బండితరుశాఖికలనుండిపడినపండు,టాకుగుమి నిండుకొనియె వనాంతరముల. 5

సీ. అలవనీలామహిళలకుఁ జైత్రునియందు రహిఁ జెందురాగాంకురములగుమిరియొ
ప్రాంచితాగమసమాఖ్యశ్లాఘ్యజటిముఖ్యపమితి ధరించు పెంజడలగుంపొ
వనము దవాభిఖ్య వహించుఁ గావున జనియించుకీలికాసముదయంబొ
మధువశంబునఁ దేజమాల్సేయ మరుఁ డుంచు సవిరహప్రారక్తశస్త్రచయమొ

తే. యిట్టులంబుఁ గొమ్మలు గట్టుకొన్న, బెడఁగుచెంగావివలిపపావడలొ యనఁగ
నలరుఁబోడులకరచరణాధరములఁ, దొగరుపొగరులఁ జిగిరించి చిగురు లలరె. 6

ఆ. అతనుశాస్త్రరీతి నతిశయింపఁగఁ గల, మేలిగురుల దొరసి చాలి మెఱసి
యభ్యసించెఁ గోకిలార్భకప్రకరంబు, శ్రుతిమనోహరైకసూక్తు లపుడు. 7

మ. వసుధాజంబు లగంబు లౌ టచట శేవల్ గుల్కురత్నావళి నాఁ
గిసలశ్రేణి రహింపఁ గోయిలలు బత్తింపన్ వనీలక్ష్మి యీ
రస మూరన్ మఱియొండురత్నములవర్ణం బుంచె నేమో యనన్
బస రొందెన్ దలిరాకులన్ మరకతప్రత్యగ్రజాగ్రద్ద్యుతిన్. 8

సీ. పాదపంబులపేరిపాథోదములమీఁదఁ గసిపించునక్షత్రగణ మనంగ
నవమల్లికావసంతసమాగమంబున జనియించుపులకలు చాలనంగ
వనమహాఖనిఁ బుట్టి యెనలేనిరుచులచేఁ గొమరొందుముగతాలగుమి యనంగ
వనరాశి గానఁ బ్రవాళముల్ మును గల్గినటులఁ దోఁచినమౌక్తికాలి యనఁగ

తే. నలరువనదేవతలపల్లవాంఘ్రియుగము, లందుఁజెలువొందుశితనఖబృందమనఁగ
మీఱె సారెకు మధుపకిశోరకములు, కోరకలు చెందఁ గోరకవారకంబు. 9

క. పద నెఱిఁగి చికిలి చేసిన, మదనునినునుదూపుతెగలు మధుఁ డిగుకులమేల్
పొదల నిడ ననఁగ మొగ్గల, గుదులు తలిరుకొమ్మలందు గుదికొని పొదలెన్. 10

సీ. నవ్యపరాగ చందరచూర్ణ పేటికల్ మదవసమ్మోహనమార్గణములు
కొదమతేఁటులు గన్నకోర్కులపంటలు వలిగాడ్పు మెచ్చువల్పుఁగొటారు
లామనిదొరతెనిలయులకణఁజంబులు వనలక్ష్మిసౌభాగ్యమునకు నెపటు
సకలదేవసపర్యలకు హేతువులు విరహివధూజనమ్ముల కెదరుచుక్క

తే. లఖలవిషయాగ్రగణ్యంబు లనఁగఁ దగిన
యలరుగుంపులు గమకంబు లై గుళుచ్ఛ
భావము వహించి యెడలేక బటువు లొంది
యలరెఁ గొమ్మలకుచములయందములను. 11

మ. రవముల్ సేయుచు భృంగకోకిలకిశోరశ్రేణి మూఁగన్ వియో
గవతీవారము దూరదూరముల కేఁగన్ గింశుకాదిప్రసూ
నవిశేషాంశుకసంగతిన్ రజ మనూనం బై రహింపంగఁ బు
ష్పవతీత్వంబు వనేందిరారమణికిన్ బ్రాపించె నయ్యామనిన్. 12

చ. సుమసమయాధిపున్ గలసి సొం పెసఁగంగ శలాటుసంతతిన్
గ్రమమునఁ గాంచె గర్భములు గై కొనినట్టుల మంజరీస్తనా
గ్రమిళితభృంగనీలిమ దగన్ దెలిపుప్పొడి నిండఁ దెల్లడా
లమర మరందఘర్మ మొలయన్ వెలసెన్ లతకూన లయ్యెడన్. 13

సీ. మఱున కర్పింప నామని సమకట్టిన పచ్చటాబరిణెలబాగుఁ గాంచి
ఫలము లాశించి కొమ్మల నాశ్రయించిన రాచిల్కపల్కులరహి వహించి

ధరణిజాత్మజ తరూత్కరము నొక్కటఁ జూడ బహురూపములనిల్పు భాతిమించి
లతికాంగనల వేడ్కలకుఁ బట్టుపచ్చ మేల్పట్టుబంతులఁ గుట్టు పైట నుంచి
తే. యసమసాయకజనకాభ నతిశయించి, పసిమి హెచ్చిన పచ్చికపస నడంచి
మసృణహారిదశ్వహరికాంతిమహిమ నొంచి, పసరుచాయల సుగాయ లెసక మెసఁగె.

క. తా నుద్యానగుఁ డౌటను, భానుఁడు ఛాయానిరూఢిఁ బాటించినయు
ద్యానంబున బహురూపము, లై నిలిచెనో యనఁగ ఫలము లరుణిమ నలరెన్.

శా. సారంగప్రమదామహోన్నతి రహించెన్ బల్లవశ్రేణికా
రారంజల్లతికాతతిద్యుతులు మీఱన్ గీరచంచూదిత
ద్వారస్ఫారఫలస్రవద్రసపయోధారల్ బగెన్ శ్యామలా
కారశ్రీదళములల్ దనర్ప ఘనరేఖన్ మించె సాలౌఘముల్. 16

చ. లసితరసాలనాలకిసలగ్రసనవ్యసనానురాగభా
గ్రసనపి! స్వరంబులు వికస్వరలన్ విని చొక్కి యింపునన్
మసలుచు ఖత్తులాణము ఘనత్వరఁ బోవక నిల్చినందునన్
శ్వసనుఁడు మందమందగమనంబు వనంబులఁ జెందె నామనిన్. 17

చ. హాళిహాళి నప్పు లిచ్చినక్రియన్ విరితేనియ లాను తేఁటులున్
మలయుచు దాఁచఁ బెట్టినక్రమంబునఁ బండ్లు గ్రసించు చిల్కలున్
దలకొని సంతరించిన విధంబునఁ గెంజిగురుల్ గ్రహించుకో
యిలలును గల్గి యామని రహించె మహీజనరంజనాకృతిన్. 18

తే. అట్టి వాసంతవేళ రామావనీశ, మాళి మున్నీటి మొలసూలి మగువచాలి
చాళితోఁ గూడి వనపాళి కేళిసలుప, నుల్లము జనింప రహిమించి యొక్కనాఁడు

శ్రీరాముఁ డుద్యానవనమునకుఁ బోవుట

సీ. కలితాలికన్యస్తకస్తూరికాతిలకము ముఖలావణ్యకాంతిఁ దెలుప
నునుపాలకాయమొంటులు నవశ్రీ గెల్చు శ్రవణయుగ్మముకీర్తి నవధరింప
నవమల్లికాజైత్రనక్షత్రమాలిక హృదయస్థగుణపాలి నెఱుకపఱుప
మకుటకీలితవజ్రమణిరుచుల్ జనహితశుణాళుల మల్లెల ట్లాసఁ గొల్ప

తే. మిసిమి బంగారుతళుకుల మేతిదుప్ప
టీచెఱంగులు లలితాంజనాచలముల
నలరుసరుణాతపచ్ఛాయ నవలఁ దోఁగియ
రాముఁ డక్షులైక నయనాభిరాముఁ డయ్యె. 20

మ. పురకాంతామణు లాత్మరూపవిభవంబుల్ చూచి కందర్పగో
చరతన్ దత్తఱ మంద మందపవనాంచత్స్యందనారూఢుఁ డై
స్మరుఁ డిందిస్సుషఁ గూడి చైత్రుఁ దిలకింపన్ బోవుచందానఁ బు
ష్పరథం బెక్కి నిజావరోధసహితుం డై యంద ముప్పొంగఁగన్. 21

శా. భ్రాజత్కందకరాంగసౌరభము రంగత్కుంజరాగోపల
శ్రేణీధాగధగస్ఫురద్రదన మద్రిస్పర్థిభూరిస్ఫుటా
రీణోరోజ మెసంగ మోహనకళారేఖామనోహారి యా
గాణిక్యం బిరువంకలన్ గదిసి శృంగారంబునన్ గొల్వఁగన్. 22

క. ఒకచో నటభటపరిషత్, సకగాయకవైణికాదిచతురులు సుకవి
ప్రకరంబును గొలువఁగఁ దీవ్రికరాన్వయమణిపురోపవనమున కరిగెన్. 23

వ. ఇవ్విధంబునన్ దనవిలాసంబున కుచితంబైనమితపరిజనంబుతో నరిగి పురపరి
ఖాయితాయతోత్తుంగతరంగరవానుషంగ రంగద్భృంగ యుగయుగపద్విహార
శోచిత తరాగవిసర కేసరయూథసరోరుహభాసుర సరయూరోధంబునం బొదలు
కదళీకరంజకవంజుళ హింజుళసరళవకుళ చందనహరిచందన పిచుమంద మందార
మాకందకందరాళసింధువార తమాలతాలసాలహింతాల నారికేళపనసఖర్జూర
జంబీర మధూకబంధూక శింశపాశోకకదంబ ప్రముఖతరుషండంబచ్ఛాయల సోయ
గంబై సాఁగి సొగలగు నేలకీతీఁగలతోఁ గలిసి బాగుమెఱయమిరియంపుఁబొదల
తుదలం బొసఁగులవంగలతానుడుంగంబులతో ననంగిపెనంగి యనుంగుల తెఱం
గున రంగైనలుంగవల్లికల నల్లుకొని యల్లిబిల్లి యగు నాగవల్లీకలజొకలఁ జేకొని
మోకలగు పోఁకమ్రాఁకులతీఁగలబందున బొంది నద్రాక్షపందిళ్ళసందునన్ గ్రందు
కొనురుద్రాక్షతరువుల తెరువులనిండికొన్న బండిగురిగింజదీఁగ చప్పరంబులచొప్పున
నుప్పరంబు నంటుకప్పురంపుటనంటి గుప్పు మనన్ గప్పుతావులకుదావలం బగు
తావుల తావుకొను గుజ్జులేమావులపజ్జల నుజ్జీవించు గొజ్జఁగి యారంబుల నంటు
గోరంటలతో జంటఁ బాయని గెంటెనల నంటునంటులతో గెంటువిగేదఁగుల
తెగలతో గుగులుకొను నగలు వాసనల దాసి వాసిఁ గన్న దాసనములయాసన్న
సరణిఁ జెన్నుఁ బన్ను సన్నజాజులతో వన్నె కెక్కు హొన్నుగన్నేరులన్ దొరలు
సురపొన్నపుప్పొడిదుమారంపుఁ దిన్నెల చేరువన్ బొలుపన్నిటి కాలువలదరుల
పొంత వంతుమీఱుచేమంతులచెంతల నండగొన్న బొండుమల్లియలన్ గలిసి
మొల్లంబులగు మొల్లలతావులఁ గొల్లలాడు భ్రమరదంపతుల యిపుసొంపులు
దింపుసంపెంగసంపదలకు నిరుగుపొరుగులై పాదుకొను విరవాదులయాదటఁ
బ్రోదిగానుజాదులతోఁ దులఁదూఁగి కనుపట్టుకలుగొట్టు చెట్టులపట్టున నిట్టలం
బుగాఁ బుట్టు మొట్టకెందమ్ములకుఁ దోఁబుట్టువులగు చెంగలువల చలువల నెట్టుకొను
పట్టివేళ్ళకడలఁ బొగరుమీఱుకురువేరువపుఁగున గుబాళించు మరువంపువలపు
లతోఁ జెలిమి సలుపుసూదిమల్లెతీఁగల నాదుకొని పొగడన్ దగిన పొగడలఁ
గడలుకొని ఘుమ్మను వాతపోతంబులచేఁ గదలు పాఁజాతంబులకొమ్మల వ్రేలు
జాలువాఱుఁగుటుయ్యాలలకొలఁ గీలుకొను రతనంబు మెఱుంగుల దుఱుంగ

లించుకృతకావలకందరంబులం గ్రొ దిరమ్ములగు మందిరమ్ముల మెచ్చిచూడ వేడుక
హెచ్చి జోడు గూడుకొని వచ్చి వైదూర్యగవాక్షంబులు చొచ్చిపోఁగూడ
కళికి వెనుకచిక్కు చక్కనయ్యె చక్కెరదిండి తేజీలముక్కుల నెక్కసక్కెంబు
లాడునక్కడిసరోజాతరరాగధాతురాగంబులకు సరాగంబు లగు చిగురులపొగ
రుల నెగరుకోయిలలపంచమసర్వంబులఁ గరంగు నెలతాయరంగులఁ దొఱంగుజల
ధారాశీకరపరంపరలం గనుంగొని యంతరంగంబు లుప్పొంగ నటించునీలకంఠం
బుల పింఛంబులయొప్పు తప్పకచూచి విప్పుగల కప్పుమొగులనుదిగులునఁగొలు
కులకొలంకుల నిలువఁ దలంకి చంచలించురాయంచలగరుదంచల ధాళధళ్యంబుల
సమయచంచలాలతలసొంపు సంపాదింప నిలింపవనసంపదలఁ బొంపిరి వోవు
నయ్యెలదోఁటఁ డాయం బోవునవసరంబున. 24

సీ. సవిధపంకజవనీచరమాణకలహంస గరుదంచలాంబు వర్ఘ్యంబు గాఁగ
దనయంతఁ బరిసరంబునఁ దక్షిణము రాలు కమ్మకొవ్విరిచాలు కాన్క గాఁగ
నళికుటుంబముల రాయిడిఁ జేరువల జాఱు నవలరాగంబు గందవడి గాఁగ
గాడ్పు సోఁకి చలించుకర్పూరకదళికాదళములు తాళవృంతములు గాఁగ
తే. శారికాకీరికాసమంచద్రుతంబు, వైదుషీభూషితోరుస్తవంబు గాఁగ
రమణనారామలక్ష్మియారామవిభునిఁ, బూజకావించుచందానఁ బొల్చెనపుడు.

చ. ప్రసవరజంబు గందవడి పై కెగఁ జల్లుచు భృంగఝుంకృతిన్
బొసఁగ నుతింపుచున్ జలజపూగమరందకణావలీముద
శ్రుసమితితో నెదుర్కొనియె సొంపున గంధవహార్భకుండు దా
రసహితుఁడై చెలంగురఘురాముని యుల్లము పల్లవింపఁగన్. 26

సీ. కలకలంబులు చిల్కలకొల్కిఁ దమజాతి గాఁబోలు నని చిల్కకదుపు పొదువఁ
జెలికత్తెనెలుఁగెత్తి చీరుతొయ్యలిఁ దమకులమని కోయిలల్ గుంపుగూలి
వెడజాఱుకొప్పుతోఁ గడుమీఱువగలాడిఁ దమ వియ్యమని తేంట్లు తారసిల్ల
నటనతో నడచు చందనగంధిఁ దమబంధుఁ వని యంచబలగంబు వెనుకొనంగ
తే. శతసహస్రసఖీజనసహిత జనక, దుహిత గణికాసమూహంబు తోడరి గొలువ
ననుచరుల నెల్ల నట నిల్వ నానతిచ్చి, రాముఁ డభ్యంతరవనాంతరంబు సొచ్చె.

వ. అప్పుడు, 28

సీ. కుంభినీసుతగబ్బిగుబ్బ పాలిండ్లతోఁ బ్రతియైన గజనిమ్మ పండ్లు కొన్ని
జనకకన్యాపిసాళిజళుకుకందోయితో సరియైన మెట్టదామరలు కొన్ని
సీతాంబుజాక్షి చిఱునవ్వుచాయతో సవరైన విరిమల్లెసరులు కొన్ని
కోసలాత్మజపెద్దకోడలినెమ్మోని జిగిఁ బోలు మేలు సంపెఁగలు కొన్ని
తే. మైథిలీదేవిదంతసంపదల సొంపు,నకు సమంబైనకుందబృందములు కొన్ని
యేర్చికొని తెచ్చియినకులాధీశ్వరునకు, నెలమివనపాలకులు కాన్కనిచ్చుటయును

శ్రీరాముఁడు సీతాదేవితో నర్మోక్తు లాడుట

తే. అవి కటాక్షించియుడిగంపుటలరుబోండ్లు, చేకొనిన రాముఁ డావేళ సీతఁజూచి
వనిత నీయంగములఁ బోలువస్తుసమితి, చేకొనక మాకు నిల్చునే చిత్తమనిన.

మ. దరహాసద్యుతి జిల్గువెన్నెలలచందం బొంది నెమ్మోము చం
దురుసందుర్ దులకింపఁగాఁ గలిగి కాంతుం డాడునర్మోక్తికిన్
శిర మొక్కించుక వంచి క్రేవలఁ గటాక్షింపన్ దదీయాపరం
పరలే తూపులుగా మరుండు రఘురామస్వామి నేసెన్ వడిన్. 31

చ. అలికులవేణి లేనగ వొయారపుచూపులు ముద్దుమోము క్రొం
దళుకుకడానిబంగరపునక్కలటెక్కులఁ జెక్కుచెక్కులున్
బలుచనిమోవికెంజిగురుఁ బల్కులుఁ జూడనె కాని తోఁటలోఁ
గలిగినవింత లెవ్వియును గన్గొన నొల్లడు రాముఁ డయ్యెనన్. 32

క. తరుణీతరుణాంగుళములు, కరమునఁ దెమలించి యహిమకరకులజశిఖా
భరణము తనువునఁ బులకలు, దొరయఁగ వనవీథిఁ బ్రియముతో విహరించెన్.

వ ఇత్తెఱంగున విహరించుచు నత్తరణికులాగ్రామణి జనకకన్యామణితో నిట్లనియె.

సీ ముదిత నీపదపద్మములఁ బోలనిచిగుళ్ళ,పాళిఁ బిక శ్రేణిజాలుఁ జేసి
బాల నీయవయవశ్రీలతోఁ బ్రతిగాని ప్రసవాలి యళిపంక్తిపాలుఁ జేసి
పద్మాక్షి నీమోవిపంటితో సరి రానిఫలరాజి శుకకోటిపాలుఁ జేసి
వనిత నీతావితో నెన గానిబహువిధపరిమళంబులు గాడ్పుపాలుఁ జేసి

తే యుపవనశ్రీవధూటి నీయొప్పిదంబు, చిలుకపలుకుల నభినుతి సేయ సాగె
నవనిజవు గావునను సహజానురాగ, మవనిజావలి చూపెఁ బల్లవమిషమున. 35

మ. జళుకుంగన్నులఁ జెక్కుముల్ మధురభాషల్ గీరతుక్కారముల్
గలితభ్రూయుగళీవిలాసమున సింగాణిల్ గచశ్రేణికాం
తుల మార్వీవిభవంబు జూఱగొనియున్ దోడ్తోడ నీబోటు లిం
దులఁ గంటే మరుతూపులన్ జిదుమ నుద్యోగించి రజ్ఞానదా. 36

చ. కనుఁగొని పల్కు యంటి నగికొఁగిటఁ జేర్చి మొగంబుఁ జూపి మా
రొక్కని పద ముంచి నాడి ముఖగుంభిత మా రస మొల్కు చెట్టులన్
వన లొదవించి నీచెలు లొనర్చుప్రసూనవిరామ మివ్వనిన్
గనఁబడనీక నించితివి కామిని యెంతప్రవీణురాలివే. 37

సీ. గోరంట నెద నుంచి కొమ్మ యశోకంబు తన్నిళి విది యేమి తప్పొనర్చె
సఖ గోఁగుతోడ ముచ్చట లాడి సురపొన్న నవ్వితి విది యేగుణఁబు దప్పెఁ
గలికి పేరింకణముచెంగటఁ బాడి పొగడపై నుమిసితి విది యేదురుక్తులాడెఁ
జాన మామిడి నంటి సంపెంగకును మోము చక్కఁజూపన దేమి తక్కువయ్యె

తే. దిలకభూజంబు కారుణ్యదృష్టిఁ జూచి, సింధువారంబు చెంగటఁ జేరి యుసురు
మంటి పది యేమియపరాధ మాచరించె,నువిద యీపటుపాతహేతువుగణింపు.

సీ. ఈద్రాక్షఫలముల కెక్కుడో నీమోవి యీసారి చవిఁజూడనీవె చెలియ
యీమంజరులతోడ నీడేమొ నీచన్ను లింకొకపరి పట్టనీవె సకియ
యీయనఁటులకంటె హెచ్చొనో నీతొడ లీపారిపట్టనీవే లతాంగి
యీకప్పురపుఁ జెల్వ కెనయొ మిక్కుటమొ నీపల్కు లింకొకసారి పల్కుమతివ
తే. ముదిత యీలవలీదళంబులరు జోడొ, పెద్దయో తఱ్కుచెక్కిలి ముద్దులాడ
నీయవే యని సమవస్తువీక్షణమున, రాముఁ డవనిజఁ బల్కునారామమునను.

చ. అఱవిరి తేనెపానకము లానెడి తేఁటు లదాటు రేఁపఁ జె
చ్చెఱ నలిరేఁగి ఝుంకృతులు సేయుచు డాయుచు మీఁద మూఁగినన్
వెఱచి కవుంగిలించు ధరణీసుత నక్కున నుంచి మోమునన్
జిఱునగ వంకురింప రఘుశేఖరుఁ డిష్టఫలాప్తి రంజిలున్. 40

ఉ. నాయక తావకీనశుభనామము నచ్చెలి పల్కఁ గంటినే
కోయిల పల్కుచున్న దని కోమలి పల్కినఁ జాన దానఁ గా
దీయెడ నీమెలుంగు విని యీగతిఁ బల్కఁగ లేనిలజ్జ న
క్కోయిల మూకవృత్తిఁ నయికొన్న దనెన్ రఘురాముఁ డొప్పుగన్. 41

చ. భ్రమరసమూహ మల్లపుడు పైకొనినన్ హృదయేశ యేయుపా
యమునను బాఱఁ దోలితి వటంచు ధరాసుత పల్క రాముఁ డో
రమణి యుపాయ మేటికిఁక రంగగు నీనుసుముక్కు చంపక
భ్రమ మొదవింపఁగా నవియ పాఱెనటంచును బల్కి వెండియున్. 42

చ. పరిసర చంపకప్రసవపంక్తులఁ బుట్టిన పెట్టువాసనల్
గరళము లై పయిన్ బొరయఁ గాసిలి వచ్చుమదాళినీపరం
పరలు భవత్పదాబ్జములపై నొలసెన్ దము నోంను చంపకో
త్కరముల నీజిగిన్ గెలిచి కావఁ గదే యని మ్రొక్కు కైవడిన్. 43

ఆ. తేఁటు లానుపువ్వుతేనెవాఁగును జక్వ, ఫలరసస్రవంతి పైకగీలిఁ
దొరయుశశిశిలాంబుధునియుఁ ద్రివేణిగా, మఱువ యిచట నుండుమాధవుండు.

తే. ఇట్టలపుబువ్వగుత్తులనట్టనడుమఁ, గలికి దులకించె దాడిమీఫలయుగంబు
కంటె కెంబట్టురవికఁ బిక్కటిల యుబ్బు, నీబటువుగబ్బిగుబ్బలనిటుఁ బూని.

తే. తరుణి కన్ వింత నీముఖదర్పణమునఁ
బ్రతిఫలించెను శుకదష్టపక్వబింబ
ఫల మనుచు భర్తృ భాషగర్భముగఁ బల్క
ముదిత ముసిముసినగవుతో మొదము వాంచె. 46

చ. పొనపొన పొన్నగున్నపయిఁ బోటిరొ మల్లిక ప్రాకి మాటికిన్
నునువిరితేనెఁ జిందుచు మనోహరభృంగరవం బెసంగ గా

లి నారయుచున్ రతిన్ నినువలెన్ జెలువొందెడి నన్న నల్గడల్
గనుచు లతాంగి నవ్వుచు మొగం బదిమెన్ బతిపెరురంబునన్. 47

మ. ఎదపై వ్రాలినబాల మై నదిమి పోసీ కంగ ముప్పొంగఁగా
సుదతీ చిక్కితి వెందుఁ బోయెద వటంచున్ గంచుకంబున్ వద
ల్పఁ దొడంగన్ నికటంబునన్ జిలుకవల్కన్ గల్కిపల్కుంచు జ
ళ్కొదవన్ బోవఁ గడంగుసీత నదె రామోర్వీశ్వరుం డయ్యెడన్. 48

ఉ. కోమలులన్ మనోహరుల గూర్చు మనోజుని తేజి యయ్యునా
రోమశుకంబు విఘ్న మడరన్ బలికెన్ గలకంఠి దీనినిం
కేమణిముద్రఁ జూపి భ్రమయించెద నంచు స్వరత్నముద్ర శ్రీ
రాముఁడు చూప బింబ మనివ్రాలె శుకం బవనీజ మెచ్చఁగన్. 49

చ. శ్రీరఘువీర శేఖరుఁడు చిత్తము రంజిలఁ బల్కుచిక్క ముం
జే రహియింప సీతఁ గని చెల్వరో నీయధరంబు బింబికా
శ్రీరస మొల్క రాదిలుక చేరెడు నంచునొ జిల్లునవ్వులన్
వారక మాటు సేసెదవు నంచన సేతురె యాశ్రయించినన్. 50

మ. శారినీలాలక చిల్క నీపలుకుతో డై యుండఁగా ముద్దుచ
క్కెర యైనన్ దయసేసి పంపఁగదె నీ కెంగేలఁ గీలించి నీ
సరసాలాపసుధారసం బయినఁ గాంక్షన్ గ్రోలగా నియ్యవే
తరితీ పేల యటంచు రాఘవుఁడు సీతన్ ముంచె రాగాంబుధిన్. 51

మ. తన తేజిన్ గ్రహించినార మని కందర్పప్రభుం డల్కతో
మనపై నేసినతూపుచా లనఁగఁ గొమ్మా యల్లక్రొమ్మా యల్లక్రొమ్మావిచా
యనె రాలెన్ విరిమోదుగుల్ పవనబాలాందోళనక్రీడలన్
గనుఁగొంటే యని దత్సమీపమునకున్ గాకుత్స్థుఁ డేఁగెన్ రహిన్. 52

వ. ఏఁగి తత్ప్రదేశంబున

చ. కరమున మెట్టదమ్మివిరిఁ గైకొని రాఘవుఁ డందుకోవె సుం
దరి యని యాసఁ జూచి వనితామణి యించుక నిక్కి పాణిపం
కరుహము సాఁచినన్ బొడవుగాఁ మఱియున్ గర మెత్తు బాహుమూ
లరుచులు జాఱుపయ్యెదఁ జెలంగుకుచంబులుఁ జూచువేడుకన్. 54

సీ. నిగిడి నిక్కిన జాఱువీని గన్గొనునాస వెలఁది కందనితీగ విరులఁ జూపు
పలువ యెత్తిన నూరువులు చూచుతమిఁ దలోదరికి బన్ని రేటిదారిఁ జూపు
నళిపంక్తి కళికి కౌఁగిలి యిచ్చు ననుకోర్కి బాలఁతికి విరిపువ్వుఁబొదలఁ జూపు
బడలి పై నొఱగు నన్ బాళి నాతికిఁ గప్పురపుదిప్ప లొప్పునరంట్లు చూపు

తే. నధరబింబంబు పైఁ గాంచునదరుకలి, చిలుక నదలించఁ జక్కెరల్ చిలుకుపలుకు
వినుప్రియంబున నెలమావివనులఁ జూపు, సీత కవ్వేళ రఘువీర శేఖరుండు. 55

మ. ఎలదీఁగెన్ సుమకాంతిఁ జేరకు లతాంగీ తీఁగకున్ మేనికిన్
దెలియన్ రాదు విభేద మంచకోఅలి కింతే పోకుమా రాకపో
కల నీకంచకు వేఱులేదు చిలుకన్ గై నుంచకే చిల్కప
ల్కులో నీపల్కులో కాంచలేమనుచుఁ బల్కెన్ రాముఁ డాయామెడన్. 56

ఉ. అంటితి వేమొ పుష్పవతియాలతకూన నదైన నంటు న
న్నంటకు ముట్టుదాఁక నని యవ్వలి కేఁగిన సీత నవ్వుచున్
వెంటనె పూపొదల్ దిరిగి వేసరి చెమ్మటఁ దొప్పదోఁగినన్
బంటవలంతియల్లుఁడు కృపానిధి కౌఁగిటఁ గ్రుచ్చె నంతటన్. 57

తే. అలరుపుప్పొడిదుమ్ముకుచ్చెలల నెఱయఁ, జెంతఁ దనుడాసి నతయాడు సీతఁజూచి
యథిపుఁ డౌనెరజోపతి వైతిననుచుఁ, బలికి విభ్రాంతి గనుసంతఁ బరిహసించె.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవినోదంబులన్ దగిలి విహరించుచు విపులపరిమళమిళిత లలిత ప్రసూనవల్లరులు హరించుచున్ గమ్మవిరి తేనియలు గ్రోలుచు రసానుభవో ల్లాసంబున సోలుచుఁ జిమ్మచీఁకటులు గ్రమ్ముపువ్వుటీరంబులలోఁ దూఱుచు గొజ్జంగిపువ్వుసెజ్జలన్ జేరుచు డోలికాకేళికలన్ జొక్కుచుఁ గేళికాశైలంబు లెక్కుచు నెలమావిక్రేవలనీడల నిలుచుచుఁ గల్కిచిల్కలన్ బిలుచుచుఁ గిసలయకుసుమలసితతరుశాఖ లూఁపుచు భ్రమరసముదయంబులన్ జోపుచు మత్తమయూరంపుల నదలించుచు మరాళదంపతుల బెదరించుచుఁ బన్నీటి యేటికెలంకుల మెలంగుచు గ్రొన్నెలజాలతిన్నలపైఁ జెలంగుచుఁ బ్రణయ కలహంబులు పూనుచుఁ బ్రణతికల్పనలచే మానుచుఁ దరులతాదులకుఁ బరిణ యంబు లాచరించుచు విచ్చలవిడిఁ జరించుచు సీతారాములారామకేళిన్ దేలి రయ్యవసరంబున. 59

క. తిలకించుచున్నపతిచూపుల కింపుగ మెలఁగు జనకపుత్త్రిక నెరితో
నలరించుచు నాయముతోఁ, జెలిగుంపు సుమాపచయము సేయుచు వేడ్కన్.

రగడ. అతివ మకుళరములకున్నళిభటావళి కాపు
ప్రతి లేనివనసస్యపాళి కామని కాపు
పోఁకముడి వీడఁ జెలి పొగడ కేటికి నిక్కెఁ
బోఁకమ్రాకులయొద్దిపొదచీఁకటికి నిక్కెఁ
నెలచట్టుఁ గెంపయ్యె నీపాదములలక్కఁ
దళుకుజంగరువిరులు దాఁకినావఁటె మూల
నళు కేల బాలరుద్రాక్షతరువులమాల
నలివేణి చంగటనె యలరి కాచెను నిమ్మ

యలమొల్ల లడుగ నియ్యావె కాని కానిమ్మ
వవలబడు లమ్మ నీనవ్వు లతలను ముంచెఁ
బనిఁ బూని చేమంతిబంతి నది ప్రియ ముంచెఁ
గలికి కను తేనెవాఁకల మించు నియ్యాలలు
తెలిగంటి మన కీచటఁ దీఁగ లే యుయ్యాలలు
తరుణి యీమల్లికకుఁ దగును సహకారంబు
పఱలుమంకెనవిరులె వని కలంకారంబు
కొమ్మ యిక్కడ బుగుల్కొనియె నేలాలతలు
నెమ్మి విను కలలంతి నేర్చువాచాలతలు
మారేడుపంటికై మగువ కడుగో కేల
చేర రాఁగదె యిప్పచెంత నదిగో కేల
యింతి దివితో నొఱసె నిదిగో హింతాళంబు
వింత విరవాదివిరి కేల కాంతాళంబు
మదవతులతావి గొనె మందవాతూలంబు
సుదతి కంటివె వృథాస్థూలంబు తూలంబు
మగువ నరుగెత్తకుమ మరువంపుతావులకు
ముగుద పోద మశోకములు వెలయుతావులకు
మెట్ట కెందొగవిరుల మెట్టకుమ లతకూన
వట్టివే రస నేల వంచెదవె లతకూన
పొలఁతి యది చన సాగెఁ బొనపొన్న నీడలకుఁ
జిలుకపలుకులు తఱుచు చేరినవి నీడలకుఁ
జెలియ జెంజిగురు కేల్ జిగురుసరి గిల్లకుము
తలఁప బలుమాకుఁ గేనఁగికి రాగిల్లకుము
చెలియ దీనికిని దయసేయవే వవనంబు
నెలఁత కురువేరు వేణిని గన్నదవనంబు
పూఁచి మోదుగులీల బోటి దగె వారిజము
నీచరణములచాయ నెగడె స్థలవారిజము
హారిణాక్షి జాజె నదె యవతంసకువలంబు
పరికించెద వదేమె పలుమాఱు కువలంబు
వలుదయూడఁజడల వఱలె బటిజాలములు
వలదు వెలఁగలకుఁగా వనిత యీజాలములు
లేమ బలువిరులఁ బొదలెడి దేవకాంచనము
నీమేనికాంతి ఝుంతిర్గొ మించెఁ గాంచనము

మావి మను చేరితిమి మగువ మాదిఫలంబు
కావలసెనేనిఁ గొను కాన్క మాదిఫలంబు
కనకాంగి కనుగొంటె కర్పూరకదళములు
పెనుపొందెఁ గదలుచును బిప్పలై కదళములు
బెడఁగు కెంజాయఁ గనిపించెను గదంబములు
సడలె నఖినడల కివె హంసీకదంబములు
తనుమధ్య దగె నారదమున నీనఖరములు
ఘనకురంటకకంటకములు చాన ఖరములు
పెల్లియై తొలఁగె గురివెందల మరందములు
చెల్ల విరులని కనిరి చెలులు తమ రందములు
హేమాంగి నీకందు నేమె యీలకుచములు
భూమిజకుఁ జెమరించెఁ బో కపోలకుచములు
తఱచైన విచట సుందరి కందరాళములు
కరవీరముల కేలఁ గైకొనె దరాళములు
పువుఁబోఁడి యేమిటికిఁ బోయె దుత్కలికలకు
నవలా యలరెఁ గేకినర్తనోత్కలికలకుఁ
బాటీరతరు లొరసి పదఁదవె గణికలకు
బోటి మిక్కిలి యలఁత పుట్టెఁగదె గణికలకు, 61

క. అని సరసోక్తులఁ గమలా, ననలు నవ ల్చిదిమి బడలి నగునెమ్మొగముల్
నునుఁజెక్కులుఁ జెమటింపఁగ, జనకజకడ నిల్చి రట్టిసమయమునందున్. 62

సీ. చిగురు లన్నియు హరించితి రింతె మీకరశ్రీలచేనైనఁ బోషింపుఁ డనుచుఁ
దతి తేనెలెల్ల గ్రోలితి రింతె మీవచోమధువైనఁ గరుణించి మనుపుఁ డనుచు
ఫలము లన్నియు గొల్లఁబట్టితి రింతె మీబింబోష్ఠములనైనఁ బెనుపుఁ డనుచు
గమ్మక్రొవ్విరులెల్లఁ గైకొంటి రింతె మీతావులైన నొసంగి ప్రోవుఁ డనుచు
తే. వేఁడుకొనవచ్చుగతిఁ బికవితతి తేంట్లు, చిలుకగుంపులువలికరువలియుఁ గరము
ఖాధరాంగసుగంధాప్తి ననుసరింప, బడలి యాడాడ నిలిచిరి పడఁతు లపుడు 63

చ. లలనలు బాహులన్ బదములన్ బిగివన్నులఁ గప్పుకొప్పులన్
బలుకులఁ బాటలన్ లతలఁ బల్లవగుచ్ఛమిళిందకీరకో
కిలముల నెప్పటట్ల కలిగించ వసేందిర మించెఁ బూర్వఖం
గుల నవనీజయుక్తి మనుకొమ్మ రచే వని సేగిఁ జెందునే. 64

చ. చెవరినముంగురుల్ తఱుచు చెమ్మటఁ దోఁగినతళ్కుఁ జెక్కులున్
వదలినకప్పుఁగొప్పు వసివాడిన మే నొకయింత జాఱుప
య్యెద యసియాడు లేఁగవుచు నిట్టటుఁ దొట్రిలుపద్ద్వయంబుఁ జె
ల్లొదవెడియార్పులున్ గలతలోదరిఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనున్, 65

చ. అలసితి విందుబింబముఖి యక్కట యంగము చెమ్మరించె గు
బ్బల రవి కేల మాన్పు కటిభార మిఁకన్ గయిదండ గొమ్ము నె
చ్చెలులును మేము నొక్కపరి సేసెద మేపని యైన నూడిగం
బులు గణియింపు మన్న పతి మో మరవంచిన బోఁటి యిట్లనున్. 66

చ. ఘనరసగుంభనంబు లెసఁగన్ భువనాధికరాగ మొప్ప మీ
రనుపమితామృతస్ఫురణ నాడితి రందున వేడ్కఁజెందె నై
న నురువనౌఘపుష్పహరణంబునఁ బుట్టినశ్రాంతి బాయ నెం
చినయది మేఘపుష్పములు సీతరఘూత్తమ యంచుఁ దెల్పినన్. 67

ఆ. స్వామి నగుచుఁ జెలువ సరసులు గాంక్షింపఁ, బలుక నీవె నేర్తు పద్మనయన
గగనకుసుమమధ్యగామింప మేఘపు,ష్పమ్ము లరుదె యనుచుఁ బలికికొనుచు, 68

క. వనితాసహస్రములు గొలు,వ నితాంతప్రేమ రామవసుధాపతి జ
వ్వనితో నవ్వనిలోపలఁ, జనియెన్ జలిగాడ్పు సెలఁగు చల్లనిత్రోవన్. 69

క. చని ముందరఁ గనె నిందిర, ఘనమందిరముల కమందకలితమరందా
శనసంగతైనభృంగుల, స్వనభంగుల రంగెసంగు జలజాకరమున్. 70

చ. కనుఁగొని రాఘవుండు వలిగాడ్పున రేఁగిన తేఁటిగుంపు స
ద్దునఁ దమి నిద్దురల్ విడిచి తోయజమండలి నంచ లార్వఁ బ
ర్వున తెలిఱెక్కచాలు జిగివెన్నెల లంచుఁ జలించుచక్రపం
క్తి నగులు మాన్ప భానుఁ డరుదెంచెనటన్ దరి నిల్చె వేడుకన్. 71

సీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము

చ. జనకజఁ జూచి యాసరసి శైవలకేశిని పద్మకోరక
స్తని బిసబాహుకంబుగళ సైకతచారునితంబ మీనలో
చనయును గాన నీసకియచాడ్పున శ్రాంత హరించె రాజహం
సనికరపక్షచామరజచందనశైత్యమరుత్పరంపరన్. 72

సీ. కలికి జక్కవలు నీవలిగుబ్బలకు నుబ్బి పఱతెంచెఁ బారువపట్టి నేమొ
వెలఁది తుమ్మెదలు నీవేనలి నీక్షించి యరుదెంచె గుఱుతెఱుకాయె నేమొ
కలువ రాయంచ నీచిన్నినెన్నడలకై మలసెఁ జుట్టఱికంబు దెలిసె నేమొ
చాలి జలేభములు నీచిలికితొడల గ్గూర్చి చెయ్యెత్తెఁ జెలిమి గాంక్షించె నేమొ

తే. పొలఁతి నీబెళ్కు వాలుచూపులకు మేని
తళుకులకు నోడి నును బేడిసలు నివాళి
యిచ్చెఁ దమజాతిపెద్దలు చెఱఁగి యేమొ
యువిద సిరు లున్న బాంధవ్య మొదవు టెంత. 73

సీ. సౌమ్యార్ద్ర లీఁకయాద నీవు వినోదింప నామ్రేడితంబు లై యడర కున్నె
యాకల్వ లీఁకమీఁద నీవు ద్రుంప గణింప విగళితమధువు లై నాగల కున్నె

ఈయంచ లేఁకమీఁద నీవు పట్టఁ దలంపఁ బోలఁగి శైవలములఁ దూఱుచున్న
ఈతేఁటు లేఁకమీఁద నీవు రాయిడి సేయ సవిధకుంజములకు జరగుచున్న
తే. ఈరథాంగంబు లేఁకమీఁద నీవు దఱుమ, నెగసి కమలవనంబున నీఁగుచున్న
ఈయిసుకతిప్ప లేఁకమీద నీవుకోలను,సొచ్చినప్పుడె పెందడి సోఁకుచున్న. 74

క. శకులములకు దుమికెడులకు, ముకులగరుత్కలన నలినములపుప్పొడి జా
నకి యిచ్చట నెఱసెఁ దటా, కకముల నీమీఁదఁ జల్లుగందవడి యనన్. 75

చ. సకి యకలంకతోయకణసంగతపద్మపలాశమధ్యహ
ల్లకరుచు లొప్పెడిన్ గొలఁకులచ్చి నినున్ గని డల్మి హెచ్చఁగా
మకరతపాత్రలో విమలమౌక్తికముల్ జత గూర్చి రత్నదీ
పకలన నిచ్చునారతులభావమునన్ గనుఁగొంటె యిచ్చటన్. 76

మ. చెలి యజ్జంబు భవన్ముఖాకృతిరహించెన్ గానఁ జం దబ్జుఁ డై
యలరె న్నీముఖవైరిన్ గువలయం బై తత్కళంబు నీ
తళుకుంగన్నులపోల్కి రేఁబగలు చెందన్ లేక విన్నందనం
బొలయంగా నపకీర్తి మించె మధుపవ్యాహార్తిఁ గన్గొంటివే. 77

మ. అని వర్ణింపఁగ నంత జానకి వయస్యల్ రత్నపుస్నామ్ములన్
మినుకుంబంగరుజిల్లుప్రాఁతపనులన్ మేలైనవల్వల్ సడ
ల్చి నునుంజందురు కావిపావడలు బాళిన్ బూని కేల్గమ్ములన్
ఘనవక్షోరుహపాళి మాటుకొనుచున్ గాసారమున్ జొచ్చినన్. 78

సీ. పద్మాయతాక్షులప్రపదసంపదలచేఁ గూర్మల కొకవింతకొమరు గలిగెఁ
బడఁతులతళుకుపెందొడలచే జలదంతికరముల కొకవింతగరిమ గలిగెఁ
దరుణీమణులమేలితఱులచేఁ తఱుచైనతరఁగ కొకవింతయొఱపు గలిగెఁ
గిసలయాధరలపొక్కిళ్ళచే వర్తులావర్తాళి కొకవింతవన్నె గలిగెఁ
తే. కోమలయారుల నళులొందెఁ గొత్తసిరులు
సఖులగుబ్బలఁ దులకించె జక్కవకవ
నతివలముఖద్యుతుల మించె నంబుజములు
సుదతులు క్రమంబునఁ గొలంకు సొచ్చునపుడు, 79

సీ. నీవు కొండొక యీఁదనేర్తువో నేరవో పొలఁతి లోఁతటు మించిపోకుమనుచు
నీతఁ నేర్తు నటంచు నెఱుఁగవా నామీఁద నోలఁ బెట్టితివో యెదుండుమనుచు
మనయుద్దిముద్దుగుమ్మను గొమ్మయదిముంచె నెందుబోయెడినొపోనీకు మనుచు
వలదు రాకుము మించియలనాఁటినాధాటి యెలనాఁగ మఱచితివేమొ యనుచుఁ
తే. జెంతఁ జేరిన నీ వేమి సేయుదాన, వాయె నీవట్టిపగ్గె లేలమ్మ యనుచు
సరసపల్లాపములఁ గేలి సలిపి రంబు,జాకరంబునఁ బూర్ణచంద్రాస్య లపుడు. 80

సీ. మొగములు గానరా నిగిడి కామినులీఁదఁ గొలనెల్ల జంద్రమండలముల
గుచములు గానరాఁ గొమ్మ లీఁద సరోవరంబెల్లఁ గమలకోరకము లయ్యె
గొప్పుముడుల్ గానరాఁ గొమిరె లీఁదఁగ తటాకంబెల్ల గాఢాంధకారమయ్యెఁ
బిరుదులు గానరా బిసరుహాననలీఁద దీర్ఘికాంతర మెల్ల దీవులయ్యె
తే. బాహువుల్ గానరాఁ బద్మపాణులీఁద, సరసి యెల్ల మృణాళైకసదనమయ్యె
నంగములు గానరాఁ గాంచనాంగులీఁద, సారసాకరమెల్ల బంగారమయ్యె

తే. కుచగిరులు నీటిలోఁ దాయఁ గొమ్మయొకతె, మునిఁగి లేచిన నెమ్మోము మురువు చెందె
శైలమథనంబునను దొల్లి పాలవెల్లి, జనన మొందిన పరిపూర్ణచంద్రుఁ డెగడి. 82

మ. జవరా లొక్కతె దొట్టఁ దన్ను సరసీజాతంబులన్ నొంచిన
ట్టివధూటిన్ మరలన్ బయోజములఁ దాటించంగ నంకించి యం
బువులన్ దోఁచు నిజస్తనంబు లరుణాంభోజాతకోశంబులం
చు వెసన్ బాణులు చాఁపఁ జూచి నగి రచ్చో నున్న కన్యామణుల్. 83

మ. సరసిన్ దోఁచిన ముద్దరాండ్ర మొగముల్ సత్యంబుగా నెంచుతా
మరలంచున్ జరువెత్తఁ బోయెడు మదోన్మత్తద్విరేఫలంబు లా
సరసీజాక్షుల వాలుఁజూపులు సరోజాతాటవిన్ వాలినన్
బరరోలంబకదంబకంబు లనుచున్ బైనెత్తిపోకుండునే. 84

మ. కరియానామణు లానుసంకుమదముల్ కాశ్మీరముల్ దావిక
స్తూరియున్ గ్రంథము సంగ్రహించి యరిసందోహారుణాంభోజబం
భరహంసాదుల గాసి కోరిచె సరఃపద్మాఖ్యపద్మాక్షి యి
ద్ధరనాత్మీయధనంబు లెంచరు వినూత్నద్రవ్యవాంఛాపరుల్. 85

ఉ. ఆవనజేక్షణల్ జలవిహార మొనర్చుచు దర్ప మొంది యిం
దీవరపత్త్రభంగము లుదీర్ణతఁ జేయఁగ నాటి యేల యిం
దీవరపత్త్రభంగముల నేఁ గొన నేరనె యంచుఁ దత్సర
శ్శ్రీవిరులన్ వచించి యలచేఁ గొనె వారలపత్త్రభంగముల్. 86

వ. తత్సమయంబున 87

ఉ. వారివిహారముల్ గని యవారితవారివిహారవాంఛ లోఁ
గూరిన సీత వేడ్క కనుకూలుఁడు గాన మెఱుంగుఁ బోలున
వ్వారిజగంధితో మొగలువైఖరిఁ గేళికి నర్హమైన యా
కారముతో ధరావరశిఖామణి గద్దియ డిగ్గె నయ్యెడన్. 88

సీ. ప్రతిలేని తనమోము పరిపూర్ణచంద్రబింబమె యంచుఁ జక్రదంపతులు గలఁగ
ఘనమైన తనకొప్పు కాదంబినియె యంచు రాజహంసకుటుంబరాజి బెగడఁ
గనరాని తనకౌను కంఠీరవమె యంచు జలకరేణుకరీంద్రసమితి దెమలఁ
దులకించు తనతనుద్యుతి సంపఁగయె యంచుఁ జంచరీకచయంబు చంచలింపఁ

తే. చరణకాంతులు సింజకెంజాయ లనుచు, బద్మవనలక్ష్మి తల్లడపాటుఁ జెంద
హేళికులరాజమౌళికెంగేలు పట్టి, కలికితలమిన్న కొలఁకులోపలికి డిగ్గె. 89

క. డిగ్గినయగ్గజగామిని, నగ్గలికన్ సరసిలోని కధిపుఁడు తివియన్
బెగ్గడిలి కరయుగమ్మున, బిగ్గర మెడ కౌఁగిలించి బెఁగడఁగ నగుచున్. 90

ఉ. జానకిఁ జూచి యొక్కకలశంబు భరించినవార లెంతలోఁ
త్తైనను జొచ్చి యీఁదఁగ మృగాక్షి యురోరుహకుంభయుగ్మమున్
బూనియు నీటికిన్ వెఱచి పోయెద వంచు రఘూద్వహుండనం
గా నగియెన్ లతాంగి పతికాయమునన్ లతయై పెనంగుచున్. 91

చ. మొగముబిటారమున్ నుదుటిముంగురులున్ దళుకొందు చూపులున్
జిగిచనుదోయి చెమ్మగిలు చెక్కులతేటలు ముద్దుమాటలున్
బెగడును నవ్వుఁ దత్తఱము వేడుకలున్ గలసీతచెయ్వులన్
దగిలి విభుండు లోనలరెఁ దత్సరసిన్ విహరింప వచ్చుటల్. 92

సీ. పతిదీర్ఘ బాహువుల్ పరికించుఁ బరికించి జలదంతిహస్తముల్ దెలియఁ జూచు
విభునికన్నులతెల్వి వీక్షించు వీక్షించి తెలిదమ్మి రేకుల తెలివిఁ జూచుఁ
జెలువుని మైచాయఁ దిలకించుఁ దిలకించి నీలోత్పలంబులనీటుఁ జూచుఁ
బ్రాణేశుగళరేఖ భావించు భావించి శంఖసౌభాగ్యంబు సారెఁ జూచు
తే. నధిపుదరహాసచంద్రిక లరయు నరసి, సరసిజమరాళఖగగరుచ్ఛాయఁ జూచు
నతనియవయవములకు జోడౌనొ కాదొ, యనుతలంపునఁ గొలనిలో నవనికన్య.

సీ. తొడలబంటిటు రమ్ము జడియక యని యింత యంతలోతున నడయాడ నేర్పెఁ
జెలు లీఁదులాడఁ జూచితె యంచుఁ జేయిచ్చి యల్లనల్లన నీఁదులాడ నేర్పె
నలయంచఁ బట్టి తెమ్మని కోర్కె రేచి నిబ్బరపుటీఁతల నీటఁ దిరుగ నేర్పె
బాణి బూనిన తమ్మి బల్మిఁ దాఁ గొనివైచి చనినఁ బోనీ కంటిఁ గొనఁగ నేర్పె
తే. తొలుత నెలనాఁగఁ దనకరతోయధార, ముంచి కరవారిధారల ముంచ నేర్పె
శ్రీరఘుస్వామి యంభోవిహారవేళ, ధరణికన్యక కన్నిచందముల నేర్పె. 94

ఉ. అంచల నంచఁ బోలి కమలాటవి నిందిరఁ బోలి నాచుమ
బ్బంచుల మించుఁ బోలి తెరయన్ దెఱలో మణిపుత్త్రిఁ బోలి యా
కాంచనగాత్రి రాఘవునికన్నుల కిం పొనరించుచున్ జలా
భ్యంచిత కేళిఁ దేలె సరసాళులు సమ్ముఖ మాశ్రయింపఁగన్. 95

తే. దశరథాత్మజుకరవారిధార ధారుణీకుమారికకురులపై నెఱసి చెక్కు
లొరసి కణలీల మొగమాని మెఱసె ముఖసు, ధాకరునిఁ గొల్వవచ్చినతారలనఁగ

మ. అలివేణీమణి సీత యాత్మకరశోణాంభఃకణాసారసం
క్తులు కౌసుంభరసప్రవాహరుచి నెంతో మించెఁ గాంతల్ హాళా

హాళి నెంచక బతి మాళి నించ రఘువీరాంచత్కచశ్రీల స
జ్జలముల్ సేకొనె బాకశాసనశిలాస్పర్ధిద్యుతిస్నిగ్ధతల్. 97

సీ. కొదమజక్కవగోట గ్రుచ్చిన పద్మకోశము రేఖ కనుఁగొంటె సకియ యనుచు
బద్మినిపై నెక్కి భ్రమరంబు మధురసంబానుచందముఁ గంటె చాన యనుచు
జలదంతియాపత్త్రసరణి హస్తాగ్రంబుఁ జొనిపినతమి గంటె సుదతి యనుచు
నుత్పలిన్యుద్భాసితోర్మిడోలిక వంచ నిదురించునగ గంటె నెలఁత యనుచు
తే. ధ్వని తెసఁగబల్కుచును ఖగధ్వనులువినుచు, సీతతోఁగూడిరఘువీరశేఖరుండు
బాలలు స్వపక్షమున సీతపక్షమునను, జల్లుపోరాడఁ గనుంగొంచుసరసిఁదేలె

క. తన తెగమగువలు రఘురాముని తెగకామినుల ముంచి మించిన నగున
జ్జనజనగవుల దీర్ఘిక, యనిమిషదీర్ఘికవిలాస మయ్యెడఁ గాంచెన్, 99

మ. తనకుఁ దవ్వగుపద్మినిన్ వలచి సీతాదేవి ప్రార్థించినన్
మనువంశాగ్రణి యన్యకాంతను స్పృశింపన్ మాకనర్హంబు గై
కొను మీవే నినుఁ దెత్తు నాడ కనుచున్ క్షోణీవిబాహాంతరం
బునఁ బూనెన్ గమలావధూటి నెదవై మున్నుంచుకొన్నట్టులన్. 100

ఉ. కామిని కేలుఁదమ్మికవ కమ్రపదాబ్జయుగంబు మోముకెం
దామర నేత్రపద్మము లుదగ్రకుచాంబుజకోరకంబులున్
రామనృపాలశేఖరు నురంబున మించెఁ బయోజమాలికా
శ్రీమహిమన్ గచద్యుతులు చెల్వెసఁగెన్ మధుపాళిపోలికన్. 101

ఉ. ఓలలు వెట్టి గెల్చినపయోరుహగంధిని బూన కుండినన్
బోల దటంచు నీతి గలభూపతి గావునఁ దానె పూనినాఁ
డే లలితాంగి మీరఘుకులేశ్వరుఁ డంచును సీతనెచ్చెలుల్
గేలి యొనర్ప రాముఁడు సఖీయుతుఁ డై కూరించె నవ్వుచున్. 102

చ. కమలమరందబిందు వుదకంబునఁ జింది యమందచంద్రికా
క్రమమున మించె నేమి యిది కాంతుఁడ యంచు ధరాజ వేఁడినన్
రమణి సరోజలక్ష్మి మగఁడా తెలికమ్మలు సేకొసంగ వే
గనుకొను మంచు రాముఁ డని గైకొన బోపఁగ నవ్వె బెట్టుగన్. 103

చ. చెలియలలోన నన్నగడు సేసెదవే రఘురామ యంచుఁ జెం
గలువ వధూటిభర్తయెదఁ గ్రమ్మగఁ బైచినఁ బోటులందఱున్
గవలగొని తమ్మిపూవుల నవారణ ముంచిరి రాముఁ డంచునన్
గలఁకినయట్లు చేరె వసుధాసుతమాటునకున్ సఖుల్ నగన్. 104

ఉ. తప్పు గణించి కాదొరలు దండన సేయుదు రొద్దివారి వా
తప్పున కల్గి మంది కలదాన నటంచును మారుతూపులన్
గుప్పితి వీవు నీచెలులఁ గూడి బళా యని మోము ద్రిప్పినన్
దప్పు సహింపు మంచు సతి నవ్వుచుఁ గౌఁగిలి యిచ్చె భర్తకున్. 105

ఉ. కోడమిటారిగుబ్బకవ గుబ్బెత గ్రుమ్మిన మున్ను చల్లుపో
రాడిన శ్రాంతి దీరఁ బలకాంకురముల్ చెలువారఁ గుంజరీ
క్రీడల నుబ్బుహస్తిపతికిన్ బ్రతియై జలకేళిఁ దేలియున్
వేడుక వెల్లిఁ దేలె రఘువీరుఁడు మారుఁడు కేక వేయఁగన్. 106

వ. అప్పుడు. 107

సీ. అమృతనామము యథార్థముగను ధరియించె ననిమిషాలోకాప్తి నధిగమించి
వార్యభిధానంబు వన్నె కెక్కఁగఁ బూనెఁ గరియానలవిలాసగతు లడంచి
క్షీరాహ్వయము సార్థమై రహించ వహించెఁ జెలులమందస్మితశ్రీల దొరసి
పనసమాఖ్యప్రశస్తవాచకంబుగఁ దాల్చెఁ దొమ్మలచిల్కపల్కులఁ జెలంగి
తే. కమలభావంబు నిక్కంబుగా ధరించె, లికుచకుచలకచాళిమేచకరుచి గొని
శర మనెడిపేరు నిజమంద బెరసి మెఱసె, సఖులతనువులనొరసి తత్సరసిజలము.

చ. అడరెడివేడ్క నొండొరుల నంటినయప్పుడు కౌఁగిలించిన
ప్పుడు జనియించు స్వాత్త్వికపుఁబొల్పు తనూపులకాంకురంబులున్
గడల మెలంగుబోటులకుఁ గానఁగ నియ్యక నోలలాడి యె
క్కుడుతమి భూమికన్యయు రఘుప్రభుఁడున్ దనినొంది రయ్యెడన్. 109

చ. అవనిజచూపులున్ రవికులాగ్రణి మై జిగినల్లకల్వలున్
గువలయనేత్ర నవ్వులు రఘుప్రభుచూపులుఁ దెల్లగల్వ లె
క్కువయయి నిండె నీట మును గోసినపువ్వులకంటె రెట్టిగా
నవుర వధూవరుల్ సరసి కర్పణ సేసి రనన్ జెలంగుచున్. 110

చ. సకులు పయోదమున్ గడచుచంచలలో యన వెల్వడంగ మ
ద్వికచపయోజహల్లకతతిన్ గొని కేళి యొనర్చి నీళ్ళలో
మకరులఁ జేర్చి పోయెదరు మానిను లంచు సరోవరేందిరా
ముకురముఖీలలామ వెస మ్రోసె సహోర్మ్మిఖగస్వనంబునన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున. 112

క. చెలువలు పొందుగ వెల్వడి, చలువలు చెలు వలర గట్టి సకలాభరణం
బులు వరుసఁ దొడిగి విరులిడి, బలువుగఁ గ్రొమ్ముడులు పూని బాగొందునెడన్.

సీ. స్తనగుళుచ్ఛంబుల స్వస్తికాకృతిహస్తకప్రవల్లవములుగప్పికొనఁగ
కర్షుకాంబుదలీల వహియించుకచపాళి తటతరుస్థిత కేకిపటలిఁ బిలువ
వాఁగు తేఁటులురాఁగ డాఁగెనా నంసాగ్రభాగంబున నతాస్య పద్మ మొదుఁగఁ
దడివినజిలుఁగుతోఁ దళుకుటిక్కనుమేనిమించు లక్కొలనెల్ల ముంచుకొనఁగ
తే. గౌనుగడగడవడఁక వ్రేకపుఁబిఱుందు, భారమున నెన్నడలు తొట్రువడఁ దటార
మవనికన్యక వెలువడి యధిపుఁ గూడి, దరిని నిల్చిన సకియ లందఱును జేరి. 114

క. కొందఱు రఘుకులభర్తకుఁ, గొందఱు మిథిలాధినాథుకూఁతునకఁ దా
నందకరంబుగఁ గైసేయం దగి రిక్కరుఁ జతుర్విధాలంకృతులన్. 115

వ. అప్పుడు, 116

చ. తొలకరిమించు కెందొగలతోఁ గలతోయజతారహారకాం
తులఁ దగునవ్వుకొన్నలతో నలతోరపుగుబ్బచన్నులన్
దొలఁకెడికౌనుచంచలతతో లతతోఁ దగు మేనితావికిన్
దుల యగుకొప్పుగేనఁగులతోఁ గులతో యదవేణి మించినన్. 117

సీ. ఒప్పులొల్కెడితళ్కుఁగొప్పులోఁ దులకించుకమ్మ గేదగితేకు లెమ్మె గుల్క
వలిప పైటాణిపావడమీఁద నిండుజిగిబురుసాచీర సొగసు మీఱెఁ
బొసఁగుచంద్రపుబిళ్ళ లొట్టుపైఁ గనుపట్టుతళుకుఁగస్తురిరేఖ సొలపు దెలిపె
అవికఁ బూన్చినలీల నవరొందు తెలిగంద మలఁదినచందంబు నందమయ్యె
తే. రత్నతాటంకములు టవిరలును బావి, లీలు ముత్యాలసరములు కీలుకడెము
లాదియగుసొమ్ము లంగంబు లాని యలరె, నని విభుఁడు సీతసింగారమభినుతించె.

సీతారాములు ఉద్యానవనంబునందలి మేడపై విహరించుట

సీ. మొకమున వాలుజానకివాలుఁజూపులు కస్తూరినామంబు గడలుకొనఁగఁ
బయికొనసీత నెమ్మొయిడాలు కటిబద్ధకనకాంశుక శ్రీలఁ గౌఁగిలింపఁ
దులకించుకులకాంతతళుకుఁ జెక్కులకాంతులురముగందపుఁబూతనొరసికొనఁగఁ
గెలన మించుధరాజకెంపుఁటాబొగడలజిగి చెవిజవ్వాదిచెల్మి కలరఁ
తే. గదిసి నిలుచున్న సౌమిత్రి వదినెగారి, జిలుఁగునవ్వులుమగతాలచిలుకతాళి
నసఁగిపెనఁగఁద్రిలోకమోహనవిలాస, ధాముఁడై మించెసీతాభిరాముఁ డప్పుడు

చ. ఒఱపు వహించి జానకియు నున్న చెలుల్ గణికాశిరోమణుల్
పరిసరభూమిఁ గొల్వ నరపాలకు డాసరసీతటంబునన్
గిఱికొనుగుజ్జుమామిడులక్రేవ జగాకురువిందతీఁగచ
ప్పరములనీడఁ జంద్రమణిబద్ధవితర్ది వసించి యున్నెడన్. 120

తే. అంబ కౌసల్యవనుపమహానసంబు, జనులుమానసములరింపఁజాలుభక్ష్య [యును
భోజ్యచోష్యాదికములుగవాజ్యదధులు, మెచ్చఁదగుమాంసశాకముల్ దెచ్చుట

సీ. వగవగకూరలు వరుగు లప్పడములునొలుపుఁబప్పును మించుటోగిరములు
సద్యోఘృతంబులుఁ జక్కెర లుక్కెఱల్ పచ్చళ్ళు గిచ్చళ్ళు పాయసములుఁ
గలవంటకము లిడ్డెనలు వడ లప్పము లతిరసమ్ములు తేనియలు ఫలములు
గారెలు బూరెలు చారులు మోరులుఁ గమ్మనిమాంసముల్ ఘుమ్ము మనుచు
తే. వలచుపానీయములు చెలుల్ వరుసఁ బసిఁడి, పాత్రలధరించి వడ్డింపఁ బాత్రులైన
సహచరుల బంతి నిడికొని జాలకీల, తాంగితోఁగూడి రఘువీరు డారగించె. 122

క. మధురసగుంభనములు గల, మధురపదార్థములచవుల మరలి రసరవ త
న్మధురిమ సారెకుఁ బొగడఁగ, నధిపతి మఖలీల నలరె నశనమువేళన్. 123

క. పౌలోమిఁ గూడి యమృతము, గ్రోలెడిసురరాజుఁ బోలి క్షోణీసుతతోఁ
గ్రోలె సుధారసధారలఁ, బోలినమాధ్వీకరసము భూవిభుఁ డెలమిన్. 124

మ. అవనీకన్యకఁ గూడి యిట్లు చతురాహారంబులన్ దృప్తుఁడై
యవనీశాగ్రణి కామినీకరమణివ్యాసంగభృంగారుకాం
బువులన్ ధౌతకరాననారుణపదాబ్జుం డైనచో భూమిపు
త్రి వసన్ బానడ యిచ్చి పైఁటఁ దడి యొత్తెన్ భర్తపాదాబ్జముల్. 125

ఉ. అట్టియెడన్ నృపాలుఁడు వనాంతరకేళినగాగ్రసీమఁ జా
పట్టెడుకెంపుటుప్పరిగ బాళి గనుంగొని చందుచట్టులన్
గట్టినమెట్టు లింశిపదకంజరుచిన్ విడికెంపుగుంపులన్
గట్టినమెట్టులై వెలయఁ గామినికేల్గొని యెక్కి యెక్కెడన్. 126

సీ. నిలువుటద్దములతోఁ దళతళల్ వెలిగ్రమ్ము ముమ్మూలలకా మొత్తముల నెసంగు
బలుగోడలఁ బొసంగునులిపచ్చపగండంపు బొత్తదూలంబుల వార మాను
పులదండితాకంబములడాలుగరిమంబు లనుమెఱుంగులరంగు లనుచుపసిఁడి
ప్రతిమలరూప మేర్పడఁ దోఁచుశశికాంత జగతిపేరిటిగాగరఖురముదరికిఁ

తే. బచ్చికబెళంగు లిడుమేటిపచ్చతాల, చికిలితిన్నెలముంగిళ్ళఁ జెలఁగుచలువ
చప్పరముక్రేవ జలయంత్రజలకణంబు, లొలయవింతలుదిలకించి యుత్సహించి.

చ. విరితొగచంపువాతెగలవేడుక యానడియంగణంబులోఁ
బరచినరత్నకంబళిని బాగుగ సూరెపుటంపుగద్దియన్
వఱలుమెఱుంగుబంగరపువన్నెజగాబురుసాతివాసిపై
ధరణిజతో వసించెఁ బతి తళ్కుతలాడలఁ జేతు లూచుచున్. 128

వ. అప్పుడు. 129

సీ. నీలవేణి యొకర్తు నిలువుటద్దముఁ జూపెఁ గమలాస్యయొకతె బాగాలొసంగెఁ
గరియాన యొక్కతె కాళంజి ధరియించెఁ గీరవాణి యొకర్తు గిండి బూనెఁ
గలువకంటియొకర్తుచిలువపావడవైచె సొగసులాఁడి యొకర్తు సురఁటి విసరెఁ
గలకంఠి యొక్కతె గైవార మొనరించె జవరా లొకర్తు హెచ్చరిక దెలిపె

తే. సతివయొక్కతె బిరుదుపద్యములు చదివె, భామినియొకర్తువడిబరాబరులొనర్చె
సీతవామాంకముననుంచి చెలువుమించి, రవికులస్వామి కొలువున్న యవసరమున.

సీ. జంటము త్రిప్పు గుట్టుజంటరైకల నంటి బిగిగుబ్బచన్నులు పిక్కటిల్ల
మగరాలిచికిలికమ్మలడాలు నిద్దంపుఁజెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమి చేయ
ముకుళత్కరాంభోజములు నిటాలము లాని కుంతలాలికులంబు కూడికొనఁగ
దరహాసరుచిగాంగఝరి గీలుకొన వాలు గలలీల బెళ్కువాల్ గన్ను లరరఁ

తే. గోదమప్రాయంపు వెలయాంధ్రగుంపు రామ
చంద్రునకుఁ గొల్వు మ్రొక్కులు సంఘటించి
యఖిలవిద్యాధికులతోడ నధివసించి
రధిపునసుమతి నర్హస్థలాంతరముల. 131

క. మృదుపాకంబు రసస్థితి, పదగుంభన గలస్వక్లృప్తపద్యశతంబుల్
చదివి యుపశ్లోకించిరి, మొదలఁ గవుల్ భానువంశముఖ్యుని గుణముల్. 132

మ. అధికాహ్లాదకరప్రభాకలితరాకాబ్జోదయోద్యత్సుధాం
బుధిజంఘాలతరంగఘుంఘుమరవోద్భూతధ్వనిన్ వందిమా
గధు లత్యుద్భటఘోషవర్ణబిరుదాంకశ్లాఘ్యపద్యావళుల్
బుధు లౌరా యని మెచ్చఁగాఁ జదివి రాభూమీశ్వరాగ్రంబునన్. 133

చ. గవిసెన దీసి హొన్ను జిగికాయలు చన్నులఁ దాఁకఁ దంత్రులో
క్కవరుస దీటి మెట్టు లొడికంబుగ నొత్త స్వరంబు లన్నియున్
సవురు వహింపఁ దాళలయసంగతి గీతములున్ బ్రబంధముల్
ప్రవణత నొక్కలేమ నరపాలునకున్ వినిపించె వీణియన్. 134

చ. స్వరము లయారె మేలు శ్రుతి చాగురె మూర్ఛన కంపితంబు బా
పురె బళిరయ్య డాల్ మెఱసెఁ బో సెరమీటుకులంబు శాయి య
ద్దిర స్ఫురితంబు లమ్మ యని తేనియ లొల్కెడిజిల్గుపాటతోఁ
దరుణి విపంచి మీటె వసుధాపతి మెచ్చుకొనన్ రసజ్ఞతన్. 135

ఉ. తంబుర మీటి వేఱొకతె తానము లెంతయు విస్తరించి రా
గం బనురక్తి రాలు గరఁగన్ జలుమోటులు పల్లవింప న
య్యంబుజినీమనోహరకులాగ్రణిమీఁదిపదంబు పాడినన్
గ్రొంబులకల్ జనించె సభకున్ దలవాంచిరి వైణికాగ్రణుల్. 136

చ. దడముగ మర్దళధ్వనులు దాళరవంబులుఁ బిక్కటిల్ల న
య్యెడఁ దెలిముత్తియంపుఁదెర యెత్త శరజ్జలదాళి పాసినన్
బడుబలుమించులో గవిసెనల్ దొలగించినఁ మించుమించిపు
త్తడిజిగిబొమ్మలో యనఁగఁ దా రొగి వెల్వడి రంబుజాననల్. 137

ఉ. మంజుతరాంగభూషణసమంచితకాంతులు రచ్చనేల మిం
చం జనుకట్టు లొబిగువు జక్కవగుబ్బలయుబ్బుఁ దెల్పఁ బ
త్కంజయుగంబు లుర్వి సమతన్ దులకించి విలాస మెంచఁ బు
ష్పాంజలు లిచ్చి యాడిరి మృగాయతనేత్రలు పెక్కుభంగులన్. 138

సీ. అభినయంబులు కోపు లరుదైనతిరుపుల్ వెలయఁగా బవచాళివిధ మొకర్తు
లాగుమై సిరియుఁ బల్లటియు కత్రియు బెళుకు విలసిల్లజక్కిణివిధ మొకర్తు

బురకేఁడు చంక బంగరుబుట్టి గౌగుజాతి వినికేఁగా గౌరవంజివిధ మొకర్తు
తీవెఁ దాళము లుగ్గడింపుతోఁ దీరుచో వింతేఁగా బేరణివిధ మొకర్తు

తే. నలరి వినిపింపఁ బతి మెచ్చ నంత నేడ్వు
రిరువు రెనమండ్రుఁ బదియాఱుఁగురును మున్ప
దిద్ద ఱువదినలువురు హెచ్చుగాఁగ
బంతు లై వంతు లూని యయ్యంతు లెల్ల. 139

సీ. అన్యోన్యహస్తదండావృత్తు లెసఁగ నొండొరులసామ్ముఖ్యంబు లొందియొంది
యావలావల నచ్చి యితరేతరము దొత్తకలిచిన నెలవుల నిలిచి నిలిచి
కంకణమంజీరకాంచికల్ మోయ సవ్యాపసవ్యస్ఫూర్తి చూపి చూపి
తాళవాద్యరవానుకూలంబుగా మందద్రుతమ్ముదుగతులను దిరిగి తిరిగి

తే. యనుపమరసోదయంబున నభినవాతి, చిత్రవర్తనభంగులఁ జెలఁగి చెలఁగి
విడివడినమన్మథోన్మదద్విరదము లన,సఖులు హల్లీసకము సల్ప నంతసిల్లి. 140

తే. వారివారికికళాగారవంబు లెల్ల, ధరణిజకుఁ దెల్పుచును దారతమ్య మెఱిఁగి
వలయుమణిభూషణాదులు వారి కొసఁగి, కొలువు సాలించి రఘువీరకుంజరుండు.

తే. ఇతనియిరుపార్శ్వముల నింక నిరువుకొనెడి
యమితకరదీపికాద్యుతుల్ తిమిర మడఁప
నేల తా నన్నపోలిక హేళి గ్రుంకఁ
జరమసంధ్యాక్రియలు దీర్చి జనవిభుండు. 142

సీ. కుంభస్థలోజ్జృంభికుంకుమారుణదీప్తి చరమసంధ్యారాగసామ్య మూన
నింగితో నొఱయునుత్తుంగాంగకముడాలు బలుచీఁకటులజోకఁ బరిఢవిల్ల
భూరిపుష్కరసముద్భూతశీకరపాళి తారాగణశ్రీలఁ జేరఁ బిల్వ
దంతద్వయాత్యంతధవళకాంతిసమృద్ధి వికచకైరవిణితో వియ్యమంద

తే. సమయసముచితమహితచిహ్నములఁ బూని
యమరుశత్రుంజయము తోడ ననుజమంత్రి
బంధుసామంతు లుపవనప్రాంతమునకు
వచ్చుట యెఱింగి శ్రీరాముఁడు వనము వెడలి, 143

సీతారాము లుద్యానవనంబుననుండి యయోధ్యఁ బ్రవేశించుట

సీ. నలువంకలను నిండి నవనభోమణికాంతి నెదలేక దివ్వటు లెసక మెసఁగ
బటహగోముఖశంఖపణవాదిబహువాద్యరవములు రోదోంతరముల నెఱయ
సకియలు గొల్వఁ బచ్చలపల్లకీ నెక్కి పంటతో య్యాలిపట్టి వెంటరాఁగ
నెలవంకవలె వంక నొలసి వింజామరల్ వేవేలగొడుగులు వేడ్క నెఱప

తే భద్రకరి నెక్కి శ్రీరామభద్రమూర్తి
కోటిచంద్రులకళ లెల్ల గొల్లలాడి

తమ్ములార్యులు భటులు బాంధవులు హితులుఁ
జేరి కొలువంగఁ బురి బ్రవేశించె నపుడు. 144

చ. పలుమాఱుఁ జూచుచుండియును భానుకులేంద్రువిరూపసంపదల్
తెలియఁగఁ జూచుచోఁ దనివి దీఱక పౌరవధూటు లిండ్లలోఁ
గలపను లన్నియున్ విడిచి కాంచనసౌధము లెక్కి తళ్కుఁజె
క్కులఁ జిఱుచెమ్మటల్ తొఱఁగఁ గోరిక మీఱఁగఁ జూచి రవ్విభున్. 145

ఉ. కోమలి యోర్తు మారువిరిగోలల నేలెడువాలుఁజూపులన్
రామునిఁ జూడఁగాఁ బరిసరంబున నున్నలతాంగి యయ్యయో
యేమె వధూటి నీవు నెన రించుక యెంచవు వాఁడిచూపులన్
కోమలదేహుఁ డైన రఘుకుంజరుఁ జూతురఁటే యనున్ రహిన్. 146

తే. రాజసము మీఱఁ జనుదెంచి రాముఁజూచి
సాత్వికము నీవు పూనినచంద మేమి
తామసము సేయ కిది దెల్పు భామ యనుదుఁ
బ్రౌఢసఖి యోర్తు దనచెలిఁ బరిహసించె. 147

ఉ. జాఱిన పువ్వుదండ జడఁ జక్కఁగఁ జుట్టుక కొంత పాణిపం
కేరుహసీమఁ బూనుకొని శ్రీరఘురాముని జూచె ముత్తెపున్
సోరణగండ్ల నోర్తు నినుఁ జూచిన నన్ను మరుండు నొంచెఁద
తూ్రసుమాంబకంబు లివిగో నని చూపఁగఁ దెచ్చెనో యనన్. 148

చ. ఒకరమణీశిరోమణి కుచోపరిసీమ వెలుంగు కెంపుతా
చికిలిమెఱుంగుతాళి రఘుశేఖరురూపము గానుపింప ను
త్సుకమతి సారె గుబ్బచనుదోయినిఁ జేర్చుచునుండి యొద్ది బా
లిక నునుచెక్కులన్ బ్రతిఫలించినరామునిఁ జూచి జంకెనన్. 149

చ. చెలువ యొకర్తు బోటి తనసిబ్బెపుగుబ్బలఁ బత్త్రభంగముల్
వలనుగ వ్రాయుచుండి యిదె వచ్చె రఘూద్వహుఁ డన్న భ్రాంతిమై
బలుమఱు రామనామములె బంతులుగా లిఖయింప నగ్గలిన్
వెలువడెఁ జేసు నీది యని వీథిని భర్తకుఁ దెల్పెనో యనన్. 150

తే. అతివ యొక్కతె యత్తుంగహర్మ్య మెక్కి, రామచంద్రునిశృంగారరససుధాప్ర
వాహ మీఱౌపరంపరలవలనఁ గ్రోలి, ఱెప్పలార్పక యచ్చెరయొప్పు దాల్చె.

ఉ. అందఱు లీలఁ జూడ నొకయంగన తానును వచ్చి రాజకం
క్రందనునంద మంతయు నెగాదిగఁ గన్గొని చొక్కి యట్టి యా
నందమె యింద ఱొందెదరు నావలెనే యని యీసుఁ జెంద భూ
నందన జెట్టులుండు నిఁక నాథుని నందఱుఁ జూచి చొక్కినన్. 152

వ. ఇవ్విధంబున. 153

సీ. రాకాసుధాకరశ్రీకి గీమగుమోము కళ లుట్టిపడ సారెఁ గాంచి కాంచి
ఆజానులంబిబాహార్గళంబులు ప్రేమ నిగిడి తీఁగలు సాఁగఁ బొగడి పొగడి
కర్ణాంతదీర్ఘదృక్కంజాతయుగలౌల్య మిచ్చ నిచ్చలు హెచ్చ మెచ్చి మెచ్చి
బలుతల్పు నగునురస్స్థలముపై విఱివియా తమినిల్పి యేమేమొ తలఁచి తలఁచి

తే. మెఱుఁగునీలంపుజామనమేనిచాయఁ, గనివిమోహాతమంబులో మునిఁగి మునిఁగి
కొమలులాజాక్షతోత్ఫుల్లకుసుమరాజిఁ, సేస లొలుకంగ మొగసాలచేరె విభుఁడు,

క. వేదండము డిగ భరతుఁడు కైదండ యొసంగె బావకమలంబులకున్
బాదుకలు దొడిగె లక్ష్మణుఁ, డాదట జలజాక్షు లిచ్చి రారతులు దగన్. 155

శా. శత్రుఘ్నుం డతిభక్తిఁ బాద్య మొసఁగెన్ సౌమిత్రి పార్శ్వంబునన్
ఛత్రగ్రాహకుఁడై వసింప జగతిజామాత సంప్రీతుఁడై
మిత్రామాత్యసుహృద్భటాదికుల నెమ్మిన్ నిళ్ళకున్ బుచ్చి భూ
పుత్రీరత్నవిచిత్రసౌధమునకున్ బోయెన్ సహాస్తంబుగన్, 156

తే. పోయి యట వింత యానొకభూరిచంద్ర
కాంతగృహమున సోదర్యగణము నర్మ
సఖులు గొలువంగ నొకజాము సరసగోష్ఠి
నెలమి వసియించి మఱి వారి నిండ్ల కనిచి, 157

వ. అయ్యుదాత్తగుణోత్తరుండు జానకీమత్తహంసగమనారిరంసాపరాయత్తచిత్తంబునఁ దత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కిలికించితవతీసముచితకరాబ్జరారజ్యల్లామజ్జకవ్యజనోజ్జాతశీతలవాతలహరీనివారితఘర్మవారియై యవారిత కస్తూరికాసారకర్పూరశకలసముదయోగయభాస్కరప్రముఖప్రశస్తవస్తువులన్ గ్రమ్ముకొని ఘుమ్మనుతమలంపుఁగమ్మతావుల కనుంగు లగు నంగరాగవాసనల డాసిన కైశికప్రసవమాలికాపరిమళంబులకునిండుకొనుగండుతేఁటులదీటులనీటుగను మేటి నీలంపుటాలనిగనిగల నెగడుచికిలిలోపలిక్రేవలవ్రేలుజాళువాపంజరంబులచిలుకపలుకులకు మాఱు పలుకుగోరువంకలవంకఁ జెలరేఁగి కవకవలు గొణుగుచుఁ గెరలుబకదారులపూరజంపుటెలుంగుల నెఱుంగనీక మఱుఁగుచేయు మెఱుంగుకెంపుటాసోరణగంటిచిఱుతతెమ్మెరసోఁకునన్ దనంత మొరయువిపంచికలతానప్రపంచంబునన్ బ్రాణంబులు వచ్చెనో యన మెచ్చు సువ్వాణిముత్తియంపుఁ గ్రచ్చుటోవరుల గ్రచ్చుకొని మచ్చెకంటులు కీలెఱింగి జంత్రంబులు గదలించినన్ దనకు వీచోపులు వీచుకుందనంపుగీలుబొమ్మలయొమ్మెకిమ్మగుచుఁ జూడఁ జూడ వేడుక యగుచు నెగడుపైఁడిమేడ యెక్కి యక్కడ, 158

సీ. రతిఁ జొక్కి కేళీసరమణిగుబ్బలమీఁద వ్రాలినవలరాచవానిసొగసు
కినిసి కీల్జడను గొట్టినరోహిణికి మ్రొక్కి మమతఁ జాపెడిచందమామవలపు
పౌరుషంబున మించిపౌలోమి నెద నుంచి యలరెడువేల్పురాయనివిలాస
మధరంబు గ్రోలనిమ్మని రంభ చుబుకంబుఁ బట్టి వేఁడుధనేంద్రుపట్టిహొయలు

తే. కలయవ్రాసినకళుకుగోడలమెఱుంగు
మేలుముత్యంపుఁదలుపులుఁ బూలచందు
వాతెగలు ధూపధూమంబువలపు లుదిరి
గిండ్లు మొదలుగఁగల కేళిగృహమునందు. 159

సీ. కడవన్నె బొమ్మచెక్కడపుఁజొక్కపుఁ గోళ్ళ పగడంపునికరంపుఁబట్టియలును
సరి లేనిమించిగుజ్జరి నేఁతపట్టయుఁ బఱపైనరాయంచగఱులపఱుపు
వరవిరివిరవాదివిరులఁ బూన్చినపాన్పుపైఁ బఱచినవలిపంపువలువ
కొమరొందునేకరంగుమెఱుంగుతలగడల్ బలితంపుబురుకకాల్పట్టెబటువు

తే. లమరుమగఱాలపనిచప్పరము మెఱుంగు
చాయబురుసా తెరయు రహించంగ మించు
పట్టెమంచంబుపై రామభద్రుఁ డున్న
యవసరంబున జనకకన్యాలలామ, 160

చ. తిలకపురంగుతో నలకదీప్తులు నెన్నుదురన్ నటింపఁగాఁ
గలపపుఁదావి నల్గడల గమ్మఁగన్ సరిగంచు చెల్వకు
చ్చెల లపరంజిమెట్టియలు జీరఁగ నందెలు మ్రోయ సోయగం
బొలుకఁగ వచ్చె నత్తఱి రఘూత్తముచిత్తము తత్తఱింపఁగన్. 161

క. వచ్చి కపురంపుబాగా, లిచ్చి పిదప మడుపు లొసఁగి యింపగు సేవల్
మచ్చిక నొనర్పఁ జెలువుం, డచ్చెలువన్ గలసి మెలసి యానందించెన్. 162

వ. మఱియును. 163

సీ. బంధచాతుర్యసంబంధముల్ పణముగా ద్యూతకేళిప్రౌఢి దొరసి దొరసి
కలరవాదులకల్మి కనుటకు ఫలముగాఁ గడ లేనివేడ్కలఁ గలిసి కవిసి
యలరుపుక్కిటవిడియంబు లుంకువలుగా నధరామృతరసంబు లాని యాని
పరిరంభచుంబనస్ఫురణ లేకములుగా సొలపుతోఁ గళ లంటి చొక్కి చొక్కి

తే. సొగసుఁ జూపుల నొండొరుఁ జూచి చూచి
మెలపు లొలయంగఁ జతురిమల్ మెచ్చి మెచ్చి
పులక లెసఁగంగ మణిత మింపున విని విని
పతియుఁ బతియుఁ జెలంగిరి స్వైరగతుల 164

చ. వలపులరాజువేడబము వారలయద్భుతమోహభారమో
తెలియదు నిచ్చటన్ దనివి దీఱనిముచ్చట లోసరింత లే
కలరెడికౌఁగిలింత లెడ లన్నది విన్నది లేనికూర్ములన్
గలఁకలు గానికూటములఁ గల్గి రమించిరి మించి రిర్వురున్. 165

సీ. మరునిసమ్మోహనమంత్రాక్షరము లొండొరుల నొండొరులు పల్కుపల్కులెల్ల
నించువిల్తుఁడు ప్రయోగించు వాల్తూపులు సొలసి యొండొరుఁ జూచుచూపులెల్ల

నతనుకళారహాస్యంబులయిక్కలు సొగసి యొండొరు లంటుచోటు లెల్ల
రతిమనోహరమనోరమఖేలనము లొండొరులు మేకొని తలంచుతలఁపు లెల్ల

తే, వారిచొక్కులు చెక్కులు వారివగలు, వారివన్నెలు చిన్నెలు వారినటలు
వారిహరువులు మురువులు వారికళలు, వారివలపులు సొలపులువశమె పొగడ, 167

వ, మఱియును.

సీ, నరసిననుదిటిపైఁగురులు చక్కఁగదువ్వి ప్రియముతోఁ గీల్కొప్పఁ బెట్టునేర్పు
పన్నిట సెమ్మోముప్రక్షాళన మొనర్చి తీరుగాఁ దిలకంబు దిద్దుసొగసు
చిఱుచెమ్మటలు గ్రమ్మ కొంటుఁగు లేఁజెక్కులవలనుగామతరికల్ వాఁడియుహొయలు
సరులు చిక్కులు దీర్చి జవ్వాజి కస్తూరి కలుకుగుబ్బలఁ బూయు కోడెతనము

తే, హెచ్చుమగఁటిమిఁ జూపుచో నొచ్చునేమొ
యెత్తుడునె యంచు నంఘ్రిఁ గే లుంచు నెవరు
వెలఁది కొమ్మని పుక్కిట వీడెమిచ్చు
బాలి జవరాలిఁ గరఁగింప భర్తయలరె, 168

సీ, కళరవంబులు నేర్చికలరవరంబులు వల్క సిగ్గుతో వెడమోముఁ జేర్చుహొయలు
చరణలాక్షముఖాంబుజమునఁగన్గొని నవ్వుచును మించుటద్దంబుఁజూపుసొగసు
కొసరుమాటలను బైకొన్న చిన్నగణింపఁ గినుకతో నుదిరి జంకించుపగలు
దొడనుంచి యంఘ్రి లొత్తుచుఁ జన్నుదోయిఁ గన్నుల జేర్చుకొని బాళి నలరు [మమత

తే, తమకమున మించి యే మేమి తప్పు లాచ
రించితినొ యన్నియును క్షమించు మనుచు
వినయమునఁ జంద్రముఖ మ్రొక్కి వేఁడుభక్తి
నృపతిచిత్తంబు గరఁగించె నిమిషమునను, 169

చ, చతురత వింతబంధముర సారెకుఁ గల్పన సేయుచుఁగ్ బునా
రతులఁ బెనంగుచుఁగ్ రతులరాయిడి సోలి నఖచ్ఛిదారద
క్షతములఁ గ్రమ్మఱఁగ్ మెలపు గాంచుచుఁ గంతుఁడు పూనుసూత్రపు
బ్రతిమలపోలికఁగ్ దనర రాత్రి క్షణం బయి తోఁచె వారికిన్, 170

క, ఈలీల రేలు భూమిజ, నేలుచుఁ బగ లెల్ల భూమి నేలుచు ధర్మ
శ్రీలోలుం డై యేక, స్త్రీలోలుం డనఁగఁ బతి ప్రసిద్ధి నహించెన్, 171

వ, మఱియును, 172

సీ, ఘనలతాసుమధూళిఁ గదియు తేఁటులకేళిఁ దనరు కేళాకూళిదరులయందు
శారికాపికకీర సల్లాపములు మీఱ వల నొప్పుశృంగారవనములందుఁ
దెఱగంటిచెలిమంది నెఱచిత్తరులఁ జెంది రహిఁజెందు మణిమందిరముల యందు
దపనీయరుచి బాలతపనాంశువుల నేలఁ జాలులీలాశైలసమితియందు

తే, నందమగు చందుఱాతిన్నెలందుఁ జంద్ర
శాలలందును దూఁగుటుయ్యాలలందు

మహితనయహిత యగుమహీదుహితఁ గూడి
యహరహంబును విహరించె మిహిరకులుఁడు. 173

క. శ్వశురాత్రిజనగురుభూసుర, శుదూత్రిపాస్నిగ్ధగతుల శద్ధవ్రితంబ
ద్దశద్ధల బరిజనివృ,ద్ధశిత్రిరతుణల సీత దగెఁ బతి యలరన్. 174

సీ. స్నానసంధ్యాహోమదానాదికృత్యంబు లర్హ కాలములందు యాచరించి
యంబరాభరణమాల్యానులేపనముల సమయోచితస్ఫూర్తి సంగ్రహించి
భోజనపానతాంబూలాదికములు దేహానుగుణమ్ముగా నవధరించి
వ్యసనంబులందుఁ గేవలశక్తిఁ జెందక నవియును దగురీతి ననుసరించి

తే. జాతిచేష్టాగుణేంగితరీతు లెఱిఁగి
సీత నేలుచుఁ బ్రజల రక్షించుచును స
హోదరులఁ బ్రోచుచు దల్లు లుత్సహింప
వసుధఁ బాలించె రఘువంశవల్లభుండు. 175

క. పదివేలకోట్లయేఁడులు, వదలక ధర రాముఁ డేలవలె నని ప్రజ లె
ల్లఁ దలంప సీతఁ గూడుక, పదివేలేఁడులు సుఖంచె బహుసౌఖ్యములన్. 176

చ. జనపతి యిట్లు సీతయొలజివ్వన మంతయుఁ గొల్లలాడుచుణ్
దినములు గొన్ని దాఁటఁగ రతిప్రియుఁ డస్త్రము తూణి మాటఁగా
ననితరగర్భచిహ్న మచలాత్మజ దాలిచె రాజమాళితో
ననిశముఁ గూడి తొల్లి యచలాత్మజ గర్భముఁ బూనుకై వడిన్. 177

సీతాదేవి గర్భంబుఁ దాల్చుట

సీ. కమ్మలమగజాలకాంతి గ్రమ్మెనొ నాఁగఁ తళుకు లేఁజెక్కులఁ దెలుపు మించెఁ
బూసినకస్తూరిపొలుపు మించెనొ నాఁగఁ గలికిచూచుకముల నలుపు మించె
రతికాంతుఁ కృశ మారెఱుంగు దెల్పెనొ నాఁగ నలినీలవేణిదేహము కృశించె
వేత్రిలునీలపుతాళిడాలు ముంచెనొ నాఁగఁ గలియానమూఁగారు గాఱుకొనియె

తే. బడలిక జనించె నూర్పుసందడి రహించె
నడుము గనిపించె మిగుల నెన్నడలు గాంచెఁ
జడిమ ప్రాపించెఁ జట్టుముల్ సంభవించె
దౌహృదము జానకీదేవి దాల్చునపుడు. 178

తే. ఇటుల గర్భిణి యైన పూర్ణేందుబింబ
ముఖ యొకానొకనాఁ డాత్మసఖులు వింత
వగలఁ గైసేయ నప్సరోవనితఁ బోలి
హెచ్చి రహిఁ గాంతుఁ జెంతకు వచ్చుటయును. 179

శా. ఆలోకించి దరస్మితం బెనయ రామాధీశుఁ డుప్పొంగి య
చ్చూలాలిణ్ దొడమీఁద నుంచుకొని మించుం జెక్కుఁ లేఁజెమ్మటల్

బాళిఁ బల్మఱు గోట మీటుచుఁ గుచోపర్యుల్లసత్తారహా
రాళుల్ చిక్కులు దీర్చుచున్ బలకెఁ గాంతాకర్ణనాకాంక్షియై. 180

మ. దరహాసద్యుతు లెప్పుడున్ దొరయుటన్ దత్కాంతు లింపొందెనో
వరనీటీకరచంద్రఖండరుచిపై వ్యాపించెనో చంద్రకాం
తరమున్ గెల్చినకీర్తి నిల్చెనొ యనన్ దళ్కొందె నీచెక్కులన్
దరుణీ పాండిమ డారహారముకురోదారప్రభల్ మీఱఁగన్. 181

మ. స్తనశృంగారరసంబు చూచుకసముద్యన్నీలిమన్ గావిపిం
చి నవీనంబగు పూఁత కస్తురిరుచిన్ జెల్వొంది పైనిండి జా
ఱినతద్ధారయొ నాఁగఁ దార్కొని మిటారించెన్ భవద్రోమరా
జి నిరూఢాంగకదీప్తిఁ దోఁచుజడ యా సిద్ధం బనన్ జూపరుల్. 182

క. గడుసువలిగబ్బిగుబ్బల, బెడిదపుభారమున జడిసి పేదతనముతో
వడఁకెడినీనడుమున కి,య్యెడ గర్భసమృద్ధి యభయ మిచ్చెఁ గద చెలీ. 183

క. సోముని గెల్చిన నీనగు,మోము ధరాదేవి మెచ్చి ముద్దిడుకొనెనో
కాముని యది కాదేనియుఁ, నీమొగమున మంటితావి యేమిటి కొదవెన్. 184

చ. జడగతిఁ బాదముల్ గనినచాడ్పున వాల్పుమిటారిచూపులన్
బడలిక మబ్బు పైకొనినభాగున మోమునఁ బాండురద్యుతుల్
సుడిసినలీల మంటిచవిచొక్కరసజ్ఞ వహించునట్టు లీ
యెడఁ బ మతేమి యైయొకటి యిచ్చ జనించినఁ దెల్పవే చెలీ. 185

క. పత్నికుల మలర నంత, ర్వత్నియయిన చిన్నె లెఱిఁగి వాంఛిత మేమో
నూత్నముగ నడిగి మగఁ డది, యత్నంబునఁ జేయువలయు నతివరొ యనుచున్

ఉ. మాటలఁ దాటకాంతకుఁడు మాటికిఁ దేనియ లొల్క వేఁడినన్
బాటలగంధి సిగ్గు ప్రతిభాషితచాతురి నడ్డగింపఁగా
గాటపుఁగాంక్ష యన్తరువుకత్తెమదిన్ ద్వరసేయ నల్లనన్
మీటిన మ్రోయువీణెవలె మించు నెలుంగున భర్తతో ననున్. 187

సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతో మెలంగఁ గోరుట

శా. సారంగీశిశుకోటిదప్పి పులి దీర్పన్ సింహపోతక్రమం
బాఱన్ దంతినరాంబువుల్ నిగుడఁ జేయన్ మించుభాగీరథీ
తీరారణ్యములన్ వసించుమునిపత్నిశ్రేణితోడన్ ఫలా
హారంబుల్ గొని యొక్కనాఁడు మెలఁగన్ బ్రాణేశ వాంఛించెదన్. 188

ఉ. నా నిని సమ్మతించి రఘునాయకుఁ డాసతి నాదరింపుచున్
నీవు దలంచినట్ల తరుణీమణి రేపటి రేపటంతటన్
బావనగాంగభూములకుఁ బంపెద నంచు మెఱుంగుఁ జెక్కిలిం
పావహిలంగ ముద్దుగొని యాయము లోపలి కన్పి పిమ్మటన్. 189

సీ. అడపంబుచోటివాఁ డెడబాయ కెడనెడ మడిచిన తెలనాకుమడుపు లొసఁగ
జీరాడుదుప్పటిచెఱఁగు చేఁబూని వెంబడి గిఁడికొనివచ్చుబుడుతఁ డోదుగ
ద్వారపాలకులు తత్తఱముతో వడి లేచి ముకుళితహస్తులై మ్రొక్కులిడఁగ
జనులసందడి నెదుర్పడిన దాసీదాస జనములు జడిసి పార్శ్వముల కొదుఁగఁ

తే. గటికవారును దగునూడిగములవార
లవసరంబున నియ్యోగు లాడనాడఁ
బొడఁగని యథోచితాకృతుల్ వొలసి కొలువ
మధ్యకక్ష్యాంతరము చేరి మనుజ విభుఁడు. 190

తే. లలితనవరత్నపీఠ మలంకరించి
మంత్రిబంధుహితాప్తసామంతవరులు
భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మ
సఖులు గొలువంగఁ గొలు వుండి సంతసమున. 191

సీ. శ్రుతులు శాస్త్రంబులు స్మృతులావరించి విద్వజ్జనుల్ సేయువాదములు వినుచుఁ
బ్రౌఢోక్తులలరఁ బౌరాణికుల్ వినిపించు వివిధపురాణార్థవితతి వినుచు
నవరసాలంకారనైపుణంబుల మహాకథకులు గణియించు కథలు వినుచు
జాతీయమేర్పడ సరసభంగులఁ బరిహాసకుల్ దులుపుహాస్యములు వినుచు

ఆ. గొంతప్రొద్దుఁ బుచ్చుకొని కొలిచినవారి, నెల్లఁ బనిచి వలయుహితులు గొల్వఁ
దగినరీతిఁ గొంత తడవుండి హితగోష్ఠి, భద్రుఁ జూచి రామభద్రుఁ డనియె. 192

ఉ. వింతలు భూమి నేమయిన వింటివె పౌరులు నన్నుఁ గూర్చి నిం
దింతురొ మెంతురో తెలిసితే జననీగురుసోదరాదులే
కాంతమునందు నే మనుచు నాడుదురో వినకుందువోటు వి
న్నంతయు నీవు దాఁపక యథార్థముగా వివరింపు నావుడున్. 193

మ. కరముల్ మోడ్చి వినీతి భద్రుఁ డనియెన్ గాకుత్స్థవంశేంద్ర నీ
చరితంబుల్ పదివేళనోళ్ళఁ బ్రజ లెంచన్ విందు నే నెందులన్
గురునాజ్ఞన్ వని సంచరించి లవణాకూపారమున్ గట్టి యా
సురులన్ గొట్టినచర్య లెంచ కివి యెచ్చో నైన నిందింతురే. 194

చ. నరులకు శక్యమే యనిమొనన్ ఖరదూషణముఖ్యరాక్షసే
శ్వరుల జయింప వాలి నడఁపన్ గవివర్యులచేఁ బనుల్ గొనన్
బకుమశరాగ్రబిందువుగ బల్కడలిన్ ఘటియింప సీతఁ దా
హరియొ హరుండొ యంచు జనులాడఁగ విందు నరేంద్ర నావుడున్. 195

చ. ఎలనగ వంకరింప ధరణీశుఁడు గ్రమ్మఱ బల్కె భద్ర నీ
పలు కిది నిక్క మౌ నయినఁ బౌరులు భూమిజనుల్ శుభాశుభో

క్తుల వచియించు చోట నను గూరిచి జానకిఁ గూర్చి నిందులన్
బలుకక పోవ రత్తెఱఁగ బద్ధము లాడక తెల్పుమీ యనన్. 196

భద్రుండు పౌరులాడు నిందావాక్యముల రామభద్రునకుఁ దెల్పుట

శా. ఆభద్రుండు వినమ్రుఁడై పలికె దేవా నీవు పల్మాఱు న
న్నీభంగిన్ నిజమేమి దెల్పు మనినన్ హీనాత్మకుల్ పల్కు ప
ల్కే భావ్యం బని విన్నవింతు నది మీ కేలా వినన్ మూర్ఖులై
యేభూపాలుర మెచ్చి రీనరులు నీ రేపాటి పాటింపగన్. 197

సీ. కరుణ గల్గినరాజకంఠీరవునిఁ గన్న మెత్తనివాఁ డంచు మెచ్చ రతని
దురుసురండనలతో ధర యేలుదొరఁ గన్న హింసాపరుం డని యెంచ రతని
ధైర్యసంపన్నుఁడౌ ధరణీశ్వరునిఁ గన్న కఠినచిత్తుం డని కదియ రతని
సుజనులఁ బ్రోచు భూభుజునిఁ గన్నను బక్షపాతి యం చలఁతిఁగాఁ జూతు రతని
ఆ. నేవివేకవంతు లే మెఱుంగుదు రట్టి, యెఱుక లేనిజనుల నరకు సేసి
మొఱకుపలుకు వినెడికొఱకు మేకొనఁగ దే,వరకుఁ దగునె యాజివరకుమార.

క. ఐన జనులాడుకొనియెడి, నానోక్తులు వినఁ దలంతి నన్నడిగినమీ
యానకు వెఱచి గణించెద, భానుకులాధీశ వినుము పౌరులపలుకుల్. 199

సీ. ఏకళంకము లేని యిక్ష్వాకుకులమున సంభవించియు రామచంద్రుఁ డకట
తొడమీద నిడుకొని దోషాచరాగ్రణి యెత్తుక చని లంక నేఁడుకాల
ముంచిన యిల్లాలి నించుక కొంచక మరలఁ దాఁగొనివచ్చి మరులు హెచ్చి
యెబ్బెఱికము లేక యేలుచు నున్నాఁడు చెఱకువిల్కానికిఁ జిక్కినాఁడు
తే. పగతురే కాంతలను జెఱ పట్టికొన్న, బలిమి విడిపించుకొని తెచ్చు కలియఁ వచ్చు
బ్రజకు రాజానుమతమె ధర్మంబుగాదె, యనుచు గుమికూడిపలికెదర వనిజనులు.

చ. విని విని నేను వేసరితి వీథుల వీథుల నిట్టి మాటలే
యనుకొనువార లూరఁ దఱచజ్ఞులనోరులు మూయ వచ్చునే
యినకులనాథ వారి నిఁక నేమనఁ గూడ దటంచుఁ దెల్పినన్
విని శితశూలముల్ చెవుల వేసినలాగయి జాలిఁ జెందుచున్. 201

ఆ. అధిపుఁ డొద్ద నున్న యాప్తులఁ గనుఁగొని, యీవిధంబు మీరు నెఱిఁగియుండు
దు రెయటన్న వారు శిరములు వంచుచు, స్వామి యేమి దెలుపువార మనిరి.

చ. ఎడఁద గలంగ రాముఁ డొకయించుక సేపు మఱేమిమాటయున్
నొడువక మాన మూని వెత నూల్కొని నివ్వెఱఁ గంది యంత న
క్కడఁ గలయాప్తులన్ బనిచి కంచుకి నొక్కనిఁ జేరఁ బిల్చి యి
క్కడకు మదీయసోదరుల గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము పొమ్మనన్. 203

తే. వాఁడు నతిశీఘ్రచారియై వారివారి, గృహములకుఁ బోయి రామభూమీశ్వరాజ్ఞ
నెఱుక చేసినభరతాదు లిపుడు పిల్చు, టేమొ యని యాక్షణంబున నేగుదెంచి.

సీ. ఉస్సని నిగిడించునూర్పులబలు వేఁడి నించి కెమ్మోవి వాడించువాని
నడఁగక యడరెడునశ్రుధారల నడ్డగించి చెప్పల నప్పళించువాని
నాశ్చర్యరసమగ్న మగు మానసంబుతో నుఱక చేష్టలు దక్కియున్నవాని
వెలవెలనై చాల వెడనవ్వు వహియించి మురిపెంబు దఱిగిన మోమువాని

తే. దైన్య మాకార మయినచందమున నున్న
వానిఁ దమయన్నఁ గనుఁగొని వారు వెఱఁగు
పడి భయంపడి తొక్కటపడి కటకట
పడి దిగుల్పడి వడఁకుచు భక్తిఁ జేరి. 205

ఉ. ఏమిటి కింతవంత వహియించినవాఁడొ నృపాలుఁ డీవిధ
బేమియొ యెవ్వ రేమి గణియించిరొ యీవెత యెట్లు దీఱునో
స్వామి కటంచుఁ జింతిలుచు సాఁగిలి మ్రొక్కిన కూర్మితమ్ములన్
రాముఁడు పేర్మి మీఱఁగఁ గరంబుల గ్రుచ్చి కవుంగిలించుచున్. 206

తే. చెంత నందఱ నిడుకొని చేరఁదీసి, కన్నులను గ్రమ్ముకన్నీరు కరతలమున
నప్పళించుచు గాద్గద్యమడఁచి యెప్ప, బెలుఁదు నూల్కొల్పి వారల కిట్టులనియె

—రామభద్రుండు భద్రుండు దెల్పినపౌరవాక్యంబులఁదమ్ములకెఱింగించుట—

మ. అనుజల్వోచితవృత్తిఁ బూనియును నాయర్థంబు బ్రాణంబు నా
యనుఁగుంజుట్టము లాప్తు లర్ సఖులు మీరై రాజ్యధౌరేయుఁ గా
నను మీరే యొనరించి కొల్తు రటు గానన్ బూనఁ బో నెద్దియై
నను మీతో నన కిప్పు డజ్ఞులనునిందావాక్యముల్ వింటిరే. 208

క. అనిన నిది యేమి నిందయొ, మనుకులపతి యెన్నఁ డిద్ధిమాటాడఁడు తెం
పున ననియొండొరు మొగములు, గనుచున్ దిగులొందివినఁగఁగాకుత్స్థుఁడనున్

చ. చెఱగొనిపోయి యాత్మపురిఁ జేర్చి దశాననుఁ డాసరేఁగి గి
డ్డఱచిన సీతఁ దెచ్చుకొని భావజుత్రిక్కుల కొగ్గి యెగ్గుసి
గ్గెఱుఁగక కూడినాఁ డినకులేశ్వరుఁ డక్కట క్షత్రధర్మముల్
మఱచెనొ యంచు నన్నుఁ బ్రజమాటికి దూఱెడి నేమి దెల్పుదున్. 210

చ. పరుఁ డిపు డేవధూటిఁ జెఱవట్టిన వాని వధించి స్వా యీ
తరుణి యటంచు జేకొనుట ధర్మువుగా వగ నెంచె రాఘవే
శ్వరుఁ డిఁక నేల శంక యని తప్పెడను లాడెడిమాట లమ్ములై
యొఱవడి గుండెలో మెఱుముచున్నవి సోదరులార యిప్పుడన్. 211

వ. అని తన్ను నుద్దేశించి బుద్ధిలేనిజను లాడుకొనుసుద్దులు గొన్ని శద్దయు నగపుతో నొద్దనున్న తమ్ముల కెఱింగించి యద్దశరథునిపెద్దకొడుకు తుందుడుకు నెందుకొనఁ బెండియు లక్ష్మణున్ గనుంగొని యిట్లనియె. 212

మ. అవుఁ గా లక్ష్మణ మున్నె యింగవె సమస్తాదిత్యులున్ రుద్రులున్
భవనీరేజభవాదులున్ మునులు దిక్పాలు ర్విలోకింపఁగా
నవనీకన్యక నేను నొల్లక మహోగ్రాగ్నిన్ బ్రవేశింపు మ
న్నవిధంబున్ సతి వహ్నిఁ జొచ్చుట దహిన్ ద్రైలోక్యమున్ మెచ్చుటల్. 213

ఉ. అప్పుడు వచ్చి వహ్ని తనయాకృతితో ధరణీజఁ దెచ్చి యీ
యొప్పులకుప్ప సాధ్వి సుగుణోన్నత నే సకలాంతరాత్మ నై
యెప్పుడుఁ గాంతు నొచ్చె మొకయింతయు లే దని యప్పగింపఁడే
యప్పలుకుల్ నిలంబు లని యాడరె యచ్చటివేల్పు లందఱున్. 214

చ. అని మొనఁ బంక్తికంఠుఁ దునుమాడినమేలు దలంచి యిచ్చకం
బునకు ధరాజ మంచి దని బొంకిరొ వేల్పులు సీతభావ మేఁ
గనియును మూఢు లిట్టు లనఁగాఁగల రంచుఁ దలంచి కాదె య
య్యనలము మండఁ జేసి చొరు మంటిని దానిని దప్పకై రిగా. 215

ఉ. పామరు లాడుమాట నొకపాటిగ నెంచి వితాకుఁ జెందఁగా
నేమిటి కంచు మీరు వచియించిన నేజను లైనఁ దిట్టఁగా
భూమిని నిందఁ జెంది మృతిఁ బొందిన యయ్యపకీర్తిభాజము
ఢామిహిరేందుతారముగ నాపదఁ బొందును రౌరవాదులన్. 216

క. వివృతస్వర్గద్వారం బవరజమణులార పుణ్యయశ మందులకై
సువివేకు లుత్సహింపుదు, రవివేకులు గాంక్ష సేతు రపయశమునకున్. 217

క. క్షితిమీఁద బ్రతికి యుండియు, మృతిఁ బొందినవారు నింద లెనసినవారల్
మృతిఁ బొందియు బ్రతికినఘను, లతినిర్మలకీర్తిదేహు లవరజులారా. 218

క. కాన సడికోడి ప్రాణము, లైనను బ్రాణముల కెల్ల బ్రాణము లగుమి
త్రైనను ద్యజింతు ననఁగా, జానకి నెడఁ బాయు టెంతచర్చింపంగన్. 219

ఉ. దీనత పాయ నెల్ల సడి దీఱఁగ నేనిఁక జానకీసతిన్
గానలఁ ద్రోయఁ బంచుట సుఖం బని యెంచితి మంచి దైనఁ గీ
డైనను మంచి దంచు వినఁ దగ్గము లాడితి రేని మీకు నా
యాన సుఁడీ యటంచు విభుఁ డాడినఁ గొందల మంది అందఱున్. 220

క. జనవిభుఁ డంతట లక్ష్మణుఁ, గనుఁగొని మీవదినె నన్ను గాంచతటతపో
వనులు గన వేడ్క పుట్టెడి, నని వేఁడిన దట్టు గాన నదియె నెపమునన్. 221

శా. పల్మాటల్ రలపెట్ట కర్కుఁ దుదయింపన్ రేపె యీలోకనిం
ద ల్మానంగ సుమంత్రచోదితరథాధ్యాసీనఁ గావించి వ
న్య ల్మోదంబునఁ జూడ ర మ్మనుచుఁ గాంతన్ నీవు గొంపోయి యా
వాల్మీకుల్ వసియించు నాశ్రమముచేర్వన్ డించి రమ్మాలెసన్. 222

తే. ఇంతిపై నింతమూర్ఖత్వ మేల యనకు
మవనిజకు నాకుఁ దీఱె ఋణానుబంధ

మదియ కాదేని జను లిట్టు లాడుకొందు
రయ్య యింక నేల పలుమాట లాడుకొనఁగ. 223

క. అని యానతిచ్చి భరతా,ద్యనుజుల గృహములకుఁ బనుప నానతముఖు లై
కనుఁగవల నశ్రు లొలుకఁగఁ, జని రధిపుఁడు విన్ననగుచు సదనముఁ జేరెన్.

తే. చేరి యవ్వారి యగుబాష్పవారిధార, లరుణరుచి కన్నుఁదామర లాని నిదుర
మాన్ప రేయెల్ల వెతఁ జెంద మనుజనాథుఁ, డలఁత నట్టులె వేగించి రనుజులెల్ల

క. లోకాపవాదమున నా,త్మైకన్యఁ ద్యజింప నెంచఁ గానో యేమో
యాకొంతచనినరాతిరి, కాకుత్స్థున కొక్క బ్రహ్మకల్పం బయ్యెన్. 226

ఉ. జానకి నిందఁ జేసినప్రజన్ బలుకాఁకల ముంప రోషర
క్తాననుఁ డై వెలింగె నన నబ్జసఖుం డరుణాంశుసం
తానముతోఁ గనంబడినఁ దత్సమయోచితకృత్యముల్ వెసన్
దా నొనరించి లక్ష్మణుఁడు ధైర్యముఁ బూని సుమంత్రుతో ననున్. 227

ఉ. శ్రీరఘువంశవారినిధిశీతలధాముఁడు రాముఁ డంపఁగాఁ
గోరిక గాంగతీరవనకోటులు జానకి చూడఁ బోయెడిన్
దేరు సుమంత్ర శీఘ్రమునఁ దెమ్మని పల్క రథం బతండు సిం
గారము చేసి యశ్వములఁ గట్టి రయంబునఁ దెచ్చి నిల్పినన్. 228

శా. ఆసౌమిత్రి దృఢాత్ముఁ డౌటఁ వగ దైన్యంబున్ ముఖాబ్జంబునన్
వీసం బంతయుఁ దోఁపనీక తెగువన్ వే వచ్చి సద్భక్తి సీ
తాసీమంతినికిన్ వినమ్రుఁ డయి మాతా గాంగతీరాశ్రమే
చ్ఛాసక్తిన్ నిను నంచుఁ దోడుకొని పొమ్మంచున్ విభుం డంపినన్. 229

క. వచ్చితి రథంబుఁ దెచ్చితి, విచ్చేయు మటన్న సీత వేడుకపడుచున్
బొచ్చెంబు లేనికృప నెల, విచ్చెనె పతి యనఘ పోదము వనములకున్. 230

ఆ. అనిన నేమి యెఱుఁగ దక్కట యీముగ్ధ, యనదఁ జేసి యొంటి నడవిఁ ద్రోచి
యెటుల వత్తు ననుచు నెడఁదఁ దల్లడపడె, లలన యెఱుఁగకుండ లక్ష్మణుండు.

✠ రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుండు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట ✠

ఉ. అంబుజగంధి యయ్యెడ మహర్షులపత్నుల కంచుఁ గొన్ని హే
మాంబరరత్నభూషణచయంబులు గైకొని యమ్మఱందియున్
వెంబడి నెక్కఁగా రథము వేడుక నెక్కి చిరత్నరత్నపీ
ఠంబున నుండె వాజుల హుటాహుటిఁ దోలె సుమంత్రుఁ డంతటన్.

క. రామాజ్ఞకు వెఱఁగందుచు, సౌమిత్రి భయార్తిదైన్యసంవృతమతి యై
యేమియు నన లేఁగఁ దో,డ్తో మహిజకు దోఁచ నయ్యె దుశ్శకునంబుల్. 233

క. ఆదుర్నిమిత్తములు గని, భూదేవిమారి భీతిఁ బొంది మనస్స
మ్మోదంబు డింద మది నెం,తో దైన్యము మించ లక్ష్మణునితో ననియెన్ 234

సీ. నరియఁడు దెరువాగ గజ్జడియుఁ బొలయు నెడమనుండియు వచ్చి కుడిని నిలిచెఁ
జెవులపో తెదురయ్యెఁ జెమరు డాదెసఁ జూపెఁ బలుమాఱు నిదెవీచెఁ బైడికంటి
సుడిగాడ్పు తేరినల్చుట్టు జుట్టలు వెట్టె గడిఁదిమంటలు వెళ్ళెఁ గ్రక్కె నక్క
యడ్డమై కాలాహి యదె తుట్టతుది కెక్కెఁ గనుఁగొంటె ధ్వజముపై గ్రద్దలాడెఁ
తే. గావిరి దిగంతముల నెల్లఁ గ్రమ్ముకొనియె
ధరణి దిరదిరఁ దిరుగుచందమునఁ దోఁచె
గగనమణి మాసెఁ బగలె ఘూకములు మోగ్రిసె
నన్న లక్ష్మణ యిది యేమియూగడంబొ. 235

చ. మునుకొని యిట్లు దుశ్శకునముల్ గనిపించుటకుఁ మెఱుంగు వె
ట్టినగతి నామనంబునఁ గడిందిభయంబు జనించె దక్షిణాం
గనికరముల్ చలించె ధృతి గాసిలె మే నవశత్వ మొందె నే
మని వివరించుదాన జగమంతయుఁ బాడయి తోఁచెఁ జూడ్కికిన్. 236

ఉ. నాసఖు నామనోహరుని నాప్రభు నారఘురామదేవునిన్
బాసి వనాళి నున్న మునిపత్నులఁ జూచెద నంచు నేల పే
రాస గణించి వచ్చితి హితాహితచింతలు లేనివార గా
రే సతు లంచు మాన్పక తఁ డేమిటికిన్ వర మిచ్చె లక్ష్మణా. 237

చ. నను మదిఁ గోర్చి దెల్పు మని నాథుఁ డనన్ బదునాలుగేండ్లు చూ
చినవను లింతె కా యని విశేషము వేఱొక టిచ్చగింప కే
మని వనిఁ జూడఁ గోరి తహహా యిటులన్ విపరీతకాంక్షపొ
త్తునఁ జను పాపజాతికిని దుశ్శకునంబులు గాన యుండునే. 238

చ. కుమతి వినాశకాలమునకున్ విపరీతపుబుద్ధిఁ బూని య
క్రమములె కాంక్ష చేసి చెడుఁ గావున నేనును గోరరాని ది
ష్టమని తలంచి దుర్దశఁ బడం బఱతెంచితి మీఁద దుర్దశా
సమితికి నీనిమిత్తములె సాక్షి గావె నృపాలనందనా. 239

చ. ధవు నెడబాసి వచ్చు తెగుదారికి నా కిఁకె వంత యేల ని
య్యపశకునంబులన్ బొడము నాపద లన్నియు మాన్చి రామభూ
ధవునకు నీకు నత్తలకుఁ దక్కినబాంధవపౌరకోటికిన్
వివిధశుభంబు లీవలయు వేల్పు లటంచు నమస్కరించినన్. 240

ఉ. ఆయమచిత్తశుద్ధికి నయంబునకున్ వెఱఁగంది లక్ష్మణుం
డీయఖిలైకమాత పతి నెప్పుడుఁ గూడి సుఖించునట్లుగాఁ
జేయక పాయఁ జేసె విధిచేష్ట గదా యని నింద సేయు నే
మో యనఁ బోవు మానువగ నుస్సు రనన్ దలవంచు నయ్యెడన్. 241

క. అన్నవలామిన్నయు నతఁ, డున్న తెఱఁగు దుశ్శకునము లుడుగక కన నా
చున్న తెఱంగును గనియును, మిన్నక చన దైవగతిఁ గ్రమింపఁగఁ దరమే. 242

వ. ఇవ్విధంబున సీతాలక్ష్మణు లడవులు గడచి యేఱులు దాఁటి పర్వతంబులు
క్రమించి పక్కణాదు లతిక్రమించి చనిన ముందట, 243

క. గోమతి నమృతరసోపమ, గోమఖిఁ దరుపుంజమంజుకుంజోరుతటీ
గోమతి నుతికలితప్రతి, గోమతిఁ బ్రాపించి పొద్దు గ్రుంకినయంతన్. 244

క. సరిదంతికాశ్రమంబునఁ దిరముగ నాఁ డుండి వేగ తేరెక్కి మహో
ద్ధురగతి మధ్యాహ్నములో, నరిగిరి భాగీరథీతటాంతరమునకున్. 245

ఉత్సాహ. చెంగటం గనెన్ లతాంగి శీతలానిలాహతో
త్తుంగభంగతీరసంగతుంగనాగరంగనా
రంగరంగదంబుజాంగరంగనృత్తచంగసా
రంగరంగ గంగ నంతరంగ మంతఁ బొంగఁగాన్. 246

శా. ఈచందంబున గంగఁ జూచి తనలో నింపొంది కీర్తించుసీ
తాచంద్రాస్యను లక్ష్మణుండు గని యాత్మస్వామియాజ్ఞాపనం
బాచింతాభర మాయప్రథయు నింతైనన్ విన్న లేమి నెం
తో చల్లాయెం దెడి నీమె కావిసపు పక్కెలా గిఁకన్ దెల్పుదున్. 247

క. అని నిలుప రానివగపునఁ, గనుఁగవఁ గన్నీరు నించి కస్తిఁ బడెడి యో
యనఁ గని వెతయు దిగులుఁ బెనఁగొనఁగా నజ్జనకరాజకూఁతురు పల్కెన్.

ఉ. విన్నఁదనంబు మించెఁ బురి వెల్వడినప్పటినుండి నీ మొగం
బున్న తెఱంగుఁ గాంచి దిగు లొందుచు నుందు నిదేమొ యంచు మీ
యన్నకుఁ దత్సహోదరుల కాప్తులకున్ శుభమే కదన్న నీ
కన్నుల నేల నశ్రువులు గ్రమ్మెడిఁ దెల్ప గదన్న లక్ష్మణా 249

చ అడవిని వొల్లి శ్రీదొఱఁగి యన్నను గొల్చుచు వచ్చునప్పుడున్
గడుసరి యింద్రజిత్తునిముఖాముఖిఁ గయ్యము సేయునప్పుడున్
బెడఁదగు రావణాసురునిశక్తి యురంబున నాఁటినప్పుడున్
బొడమదు కంట నీరిపుడు పుట్టిన దేటికొ తండ్రి దెల్పవే, 250

ఉ, మానసికవ్యథల్ రుజలు మాన్పఁగ నోపినపుణ్యరాశి గం
గానదిఁ జేరియుండియును గస్తిపడన్ దగునయ్య వేడ్కతో
నీనదిఁ దాఁటి తాపసులయింతులఁ గన్గొని భూషణావళుల్
కానుకలిచ్చి దీనవలు గైగొని వత్తము రమ్ము చెప్పరన్. 251

వ, అని పలికి లక్ష్మణునిదైన్యంబు గని తలంకి మరల నిట్లనియె. 252

క, కనిరాని దుశ్శకునములు, గనినప్పటినుండి మనసు గలఁగెడు నాకున్
వను లేని మరలి పోదమె, నినుఁ జూచిన నినుమడించి నెవ్వగ లనినన్. 253

ఉ కన్నుల నీరు గ్రుక్కుకొని గ్రక్కున లక్ష్మణదేవుఁ డన్న ము
న్నన్నది నెమ్మదిం దలఁచి యార్తి యొకించుక డించి తల్లిరో

చిన్నటి దుర్నిమిత్తములె నెవ్వఁగ నూర్చె నయోధ్య కేల మీ
రెన్నినలీల నవ్వలికి నేగుద మంచు వచించి ధీరతన్. 254

చ, అరదము డిగ్గి యచ్చ యచ్చతురుఁ డచ్చట సారథి నుంచి యోడపై
ధరణిజ నెక్కఁ బంచి వెత దార్కొనఁ దానును నెక్కి తత్సరి
త్తరణ మొనర్చి వేగ తటధారుణిఁ జేరియు శోకవార్ధిలోఁ
దరళమనస్కుఁడై మునిఁగి ధారగ గన్నుల నశ్రులొల్కఁగన్. 255

చ, జనకజ మోము దీనత యెసంగఁ గనుంగొని యీ రెలుంగుతో
జననిరో పాయ దీహృదయశల్యము శోకదవాగ్నిఁ గ్రాఁగుకం
టెను మరణంబు మేలు జననిందితకృత్యముఁ బూని వచ్చితిన్
నను శపియించు మంచుఁ జరణంబుల చెంగట వ్రాలి యేడ్వఁగన్. 256

క, ఎదపడి పెదవులు దడుపుచు, నసవద నెదతాల్మి వదల నంగము గదలన్
దుద మొదలు లేనిదీనత, గదురఁగ జనకసుత యతనిఁ గనుఁగొని యనియెన్.

ఉ, అన్న యనేకదీనదశ లానినవేళల నైన నీవు ము
న్నెన్నఁడు నంతవంత వహియింపవు ధైర్యము డింప వేల నేఁ
డిన్నగు లొంది కుందెద వహీనగుణాంబుధి వంచు నీగుణం
బెన్నదు రంద రెవ్వరికి నెగ్గుదలంచితి వుగ్గడింపవే. 258

చ పరసతు లెల్లఁ దల్లులుగ భావన సేయుదు వెల్లవేళలన్
బరధన మన్న హాలహాలుభంగిగఁ జూతువు బొంక వెన్నఁడున్
బరుషము లాడ వెవ్వరిని బ్రాహ్మణభక్తియు రామసేవయున్
దిర మగు నీకుఁ దండ్రి జననిందితకృత్యము లెవ్వి యియ్యెడన్. 259

క, పున్నన దొలంగి నిను మీ, యన్న నిరాకరణ చేసి యాడెనొ నీ కా
యన్నపయి భక్తిదొలఁగెనొ, కన్యాయము నేమియైనఁ గావించితివో. 260

క, గురునింద యాచరించితొ, పరదూషణ చేసితివొ కృపారహితుఁడవై
శరణన్న వారిఁ ద్రోచితొ, యరులకు వెన్నిచ్చి వేగ యరుదెంచితివో. 261

క, రామాజ్ఞ లేక యే నను, దీమసమున నిందుఁ దోలి తెచ్చితొ నాపై
స్వామిమతి యెడసి యున్నదొ, యేమిటికిఁ డలెదవు తండ్రి యెఱిఁగింపఁగదే. 262

శా. సౌమిత్రీ భయ మయ్యెడిన్ నుడువు మాత్మా దేవిజామాత యా
శ్రీమత్పద్మదళాక్షుఁ డారవికులక్షీరాబ్ధిపూర్ణేందుఁ డా
హేమక్ష్మాధరధీరుఁ డాయసురమత్తేభేంద్రహర్యక్షుఁ డా
శ్యామాంగప్రభుఁ డామహాప్రభుఁడు లెస్సైన యున్నాఁడే పురిన్, 263

క మనుమార్గనిరతుఁ డనఁ, మనుమానవపతి దయాబ్ధి మానచ్యుతుఁడై
నిను మానెనొ నను మానెనొ, యనుమానము మాని తెల్పుమనమానినితోడన్

క. తెలుపుటకుఁ గొంత చింతిలి, తెలుపక పోరా దటంచు దృఢనిశ్చయతన్
దలఁచుచు వడి లేచి కృతాంజలి యై యతఁ డశ్రులొలుక జనకజ కనియెన్.

లక్ష్మణుఁడు గంగ దాఁటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికిఁ దెల్పుట

ఉ. ఇంతకుఁ బూని వచ్చి వచియింపక పోదునె విన్ము తల్లి దు
శ్చింతులు దైత్యుచేఁ బడినసీతను గ్రమ్మఱ నేలుచున్న వాఁ
డెంతవిమోహి రాముఁ డని యెగ్గులు వల్కిన నాలకించి భూ
కాంతుఁడు నిందఁ జెంది నినుఁ గానలలోపల డించి రమ్మనెన్. 266

క. క్షుల్లకజనదుష్టవచో, భల్లకదంబముల హృదయపద్మ మగల భూ
వల్లభుఁ డోరిచె భవదా, యల్లకభర మేమి వినియె దమ్మరొ యింకన్. 267

చ. మునులు మహాతపోనిధు లమోఘదయాంబుధు లాశ్రయించు కా
ననములు చేరి నీ వికఁ దినమ్ములు ద్రోయఁ గదమ్మ యంచు నీ
యునికి కనర్హమైనయెడ లొప్పఁ గణింపఁగ నొగ్గె నాల్క నీ
యనదతనంబు సైఁచె మది యమ్మరొ యెంతటి కైతిఁ జూడుమా. 268

చ. జనపతి లోకనిందఁ బడఁజాలక నిన్ వనిఁ ద్రోయు మన్నచో
విని సహియించి కానలకు వేగమునన్ గొని తెచ్చి నిల్వఁగాఁ
జమనెడ లుగ్గడించి ధృతిసంపదఁ బొంపిరివోవుచున్న వాఁ
డను ననువంటిమూర్ఖు నకటా విధి యేగతి సృష్టి సేసెనో. 269

ఉ. అంచితవామలూరుజవనాంతరభూముల నిన్ను డించి ర
మ్మంచు రఘూద్వహుం డనిచె నక్కట యెక్కడ నిల్చి యెట్లు వే
గించెద వమ్మ యెవ్వరు సఖీజను లయ్యెద రమ్మ యేమి యూ
హించి దినంబు లింకఁ గ్రమియించెద వమ్మ పతివ్రతామణీ. 270

ఉ. నీవిమలప్రభావమును నీవినయాదికసద్గుణంబులున్
దేవుఁ డెఱింగియుండియును నిందలకున్ బయిలోడి క్ష్మాజగ
త్పావని నీవు కోరిననెపంబున నిచ్చటి కంపినాఁడు గా
కీవిరహాబ్ధి నేకరణి నీఁదఁగలాఁ డతఁ డింకమీఁదటన్. 271

ఉ. దాయలకైన నిట్టి వెత దార్కొన నేగతిఁ జూడ వచ్చుని
న్నీయటవీస్థలిన్ విడిచి యేనెటు లేగుదు నన్ను నేల భూ
నాయకుఁ డిట్టిబెట్టిద మొనర్పఁగ బొమ్మనె నెద్ది యైనచోఁ
జేయఁగ నోడఁ డీకఠినచిత్తుఁ డటంచు నెఱింగి పంచెనో. 272

సీ. మితి లేనియీమిడిమేలంపు మెకములు సకియలబలఁగ మే జనని నీకుఁ
బరికింప రానియీజలుమలల్ నవరత్నమయచంద్రశాలలే మాత నీకుఁ
గడుభీతి ముంచునీగహనముల్ విహరింపఁ దగినపూఁదోఁటలే తల్లి నీకు
ఘోరనక్రభుజంగకోటితో దులయునీహ్రదములు కొలఁకులే యంబ నీకు

తే. బంధురములైన యీ మహాప్రస్తరంబు లిందుమణివేదికవలె జనయిత్రి నీకుఁ
గటకటా యొంటి నిచ్చోట నెటుల నిలిచె, దమ్మ నీయునికి కేమందునమ్మ నేను.

మ. జననీ నీవు మహాపతివ్రతవు నీ సౌశీల్య మిల్లాంద్ర కె
ల్లను మేల్బంతి రఘూద్వహాంఘ్రియుగళీలగ్నాత్మవై యుండు మీ
యని నే నెవ్వఁడ విన్నవింపఁ బతి బాయన్ జేసి ని న్నొంటి డిం
చినపాపాత్ముఁడ నూరి కేఁగు మనుచున్ సెల్వొచ్చెదే నావుడున్. 274

క. అల్లలన యతనివచనము, లెల్లన్ విని మొదలు నఱుక నించుకపడిలోఁ
ద్రెళ్ళెడి కదళికవలె హా, తల్లీ యని బెట్టు సొరిగి ధరపైఁ బడియెన్. 275

ప. పడి చేడ్పడి బడిబడిన్ బోడముబడలిక నొడ లెఱుంగక రెండుగడియ లుండి కొండొక తెలిసి వెండియు నలసి యదశ్యైమై దీనదశన్ బొరసి యాకృశాంగి మరలఁ గన్నుఁదామరలు విచ్చి విచ్చలవిడి వెడలెడియశ్రుజలధారాప్రవాహంబులు చెక్కుటద్దంబులపై జాలువాఱి జాళువా మెఱుంగుపయ్యెద చెఱంగు మీఁదికి దిగజాఱి యుత్తుంగతరస్తనకనకలశంబులు నిండుకొని మెండుకొను నిట్టూర్పుసెగలన్ దగిలి చిగురువాతెఱ తుకతుక నుడుక నుడుగణంబుల బెడంగు నడంగఁ ద్రొక్కు చేర్చుక్క చెరలఁ దరళతరచికురనికరంబు లంసఫలకంబునఁ జెరలాడఁ దుఱిమినవిరులసరులతో నొఱపినకొప్పు పెన్నెఱు లంసభాగంబులం బొరలి పడ జడుపుచెమ్మటలన్ గ్రమ్ముకొని సెమ్మేను గడగడ వడంకఁ గడంక దక్కి చిన్ని మొగంబు విన్నదనంబుల కిమ్ముఁ జూపఁ బరితాపదవానలంబునఁ బడి పురపురఁ బొక్కుడు దాల్మి దూలి స్రుక్కుచు లేచి కూర్చుండి శోకరసం బాకారంబు దాల్చినచందంబునఁ జత్రంబు గాత్రంబు గైకొన్న చెన్నున సాధ్వసంబు సాధ్వి యైనకరణిన్ గరుణాంబు కరణంబు లొందిన తెఱంగున నూరక వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు నేడుపు విడిచి మౌనంబు పూనుచు మౌనంబు మాని తనలోఁదా నగుచు నగ వుడిగి తల యూఁచుచుఁ దల యూఁచుట విడిచి ముక్కుపై వ్రేలు గీలుగొలుపుచు జాలి గొని హాహాకారంబు సలుపుచుఁ దలఁపనితలఁపు లివిగోఁ జూచితే లక్ష్మణా యని యతని దిక్కు జూడ్కులు నిగడించి యిట్లనియె 276

చ. అడలకు మన్న నీకు వసుధాధిపు నానతి దాఁట వచ్చునే
యిడుములఁ జెందు మంచు విధి యీధర నన్ను సృజించి యుండఁగా
గడవఁగ నెవ్వ రోపుదురు కానల కేఁగిననాఁడె యాపదల్
గడచితి నంచు నుంటి నెఱుఁగన్ దుది నిట్లగు నంచు నామదిన్. 277

క. ఆదుర్నిమిత్తములఫల, మీదుఃఖము సేయ కున్నె యీ దుఃఖము లా
పాదింప విధి తలంచియె, కాదే యాకోర్కి నాకుఁ గలిగించుటయున్. 278

చ. ఎడపక పూర్వజన్మముల నేమిథునంబులఁ బాయఁ జేసి వా
రడలఁగ నవ్వుచుండితినొ యీయఘ మూరక పోన నాఁడు కా

అడవుల రామపాదజలజాస్తి వసించితి నేఁడు నాథుపొం
దెడసి యనాథ నై యిచట నేగతి మేన భరింతుఁ బ్రాణముల్. 279

ఆ. ఏను సాధ్వి ననుచు నెల్లవారలు నన్ను, సన్నుతింతు రనుచు సంతసింతుఁ
గాని నడుమ నిట్టికటికనిందలు పుట్టె, యడవిఁ ద్రోచు రాముఁ డనుచు నెఱుఁగ.

చ. కటకట లక్ష్మణా పిడుగుకంటెను బెట్టిద మైన మాట నేఁ
డిటు వినియుండియున్ బగుల దింతలు నింతలు గాదు గుండె యె
ప్పటివలె నున్న దీకటికభావముతో నసువుల్ భరించి యి
య్యటవిని యింక నేవలన నాపద లొందఁగ నున్నదాననో. 281

చ. కళవళ మంది తెల్పితివొ కాక పరాకునఁ దప్పు వింటివో
కల నయినన్ రఘూద్వహుఁడు కానలలో నను ద్రోయఁ బంచునే
తెలిసి గణింపు లక్ష్మణ మతిభ్రమ మైనదొ హా సహింపు మి
ప్పలుకు లెఱుంగ కంటి వెతఁ బాటిలె నీ కొక భ్రాంతి యున్నదే. 282

ఉ. ఎన్నటికిన్ రఘూద్వహుని నేనును నన్నిఁక రామచంద్రుఁడున్
గన్నులఁ జూడఁ గల్గదొకొ కల్గక యుండినఁ బ్రాణ మేల పో
దన్న రఘుప్రవీరు చెవులారఁగ నింతయుఁ దెల్పు నాదు మే
నున్నది చెంత గంగమడుఁ గున్నది యైనటు లయ్యెడున్ దుదిన్. 283

చ. పతి మతి నెంచె నేమొ తనుఁ బాసి యశోకవనంబులోపలన్
బ్రతుకదె పెక్కునాళ్లనుచుఁ గ్రమ్మఱఁ దాఁ జనుదెంచి శత్రునిన్
హతునిగఁ జేయు నేలు నను నాన గదా బ్రదికించె నాఁటి కా
గతి నిఁక నేమి యాస గొని కాయము నిల్పుదుఁ దెల్పు లక్ష్మణా. 284

చ. ఎఱుఁగని మూఢులాడుకొను నెగ్గులకున్ భయమంది యప్పుడే
కఱకుమనంబుతో విభుఁడు కాననసీమకుఁ బంచెఁ గాక య
త్తఱి నొకసారి నన్ బిలిచి తెల్పి మనోవ్యథ తీర్చి నిన్ను నే
మఱి నని బంపఁడయ్యె నభిమానముఁ గూర్మియు నెందుఁ బోయెనో. 285

క. అకరుణ యాప్రసన్నత, యాకూరిమి యాప్రియోక్తి యాగారవమున్
గాకుత్స్థుఁడు మఱచెఁ గదా, యాకస్మికముగ జనించునపవాదమునన్. 286

శా. ఆకర్ణాయతనేత్రమై మణిమయోద్యత్కుండలద్వంద్వశో
భాకీర్ణాంచితగల్లమై సురదనంబై సుందరభ్రూయుతం
బై కమ్రస్మితచంద్రికావిలసితంబై యొప్పు శ్రీరామమో
మీకాయంబునఁ జూచుభాగ్య మిఁక లేదేమో సుమిత్రాత్మజా. 287

సీ. అవని నయోనిజ నయి పుట్టి మిథిలేంద్రువీట నే బెరిగినవిధము వినరా
యంగరాగము లిచ్చి యనసూయ మొదలైనసతు లెంచుకొన్నది చాల వినరొ

యాలంకలోఁ దొల్లి త్రైలోక్యము నుతింప వహ్ని నే జొచ్చిన వార్త వినరొ
యీసీత విర్దోషి యేలుకొమ్మని రాము బ్రహ్మాదు లపు డన్న పలుకు వినరొ

ఆ. వినియుఁ గనియుఁ బ్రజలు నను నిందసేసిన, యంతమాత్రముపకె యధిపుఁడులికి
యింత తెగువ సేయ నిచ్చగించుట నాయ, భాగ్య మింతె యొకరిఁ బల్క నేల.

చ. వనమున కేల వచ్చితివి వల్లభునిన్ బెడఁబాసి యొంటిగా
నని మునిపత్ను లెల్ల గుమిగూడి యడుగన్ ధృతి మాలి వారి కే
మని వివరింతు నింత విపదంబుధి నేకరణిన్ దరింతు నే
యనువున నీప్రతిజ్ఞ మహాయుగముల్ క్రమియింతు లక్ష్మణా. 289

వ. అని పెక్కువగలనమ్మగువవాఁగిలి మగని తెగువకుఁ బరితపించుచు నించుకతగవు
దలంచి తెగువ వహించి బహిర్లిఖితచిత్రంబుకొమ రొందియున్న యమ్మఱఁదిలో
మఱియు నిట్లనియె. 290

చ. వగపునఁ దోఁచినన్నియు నవారణఁ బల్కితిఁ గాక భర్తకున్
జగదపవాదమున్ గడువ శక్యమె నేను వియోగమగ్నతన్
దెగువకుఁ జొచ్చి రాము జననిందితుఁ జేయుదునే తదాజ్ఞ యె
ల్లగతులఁ బూని కానల మెలంగెద మేను గలంతకాలమున్. 291

సీ. అన్న లక్ష్మణ యింక నాలస్య మేటికిఁ జను మయోధ్యాపురంబునకు నీవు
మువ్వుర త్తలకును మ్రొక్కితి నని తెల్పు మచటి బంధుల నెల్ల నడిగితి నను
మతికృపాళునకు రామావనీంద్రునకు నామ్రొక్కుగా నతిభక్తి మ్రొక్కు మీవు
తనయాజ్ఞఁ దలఁ దాల్చి జననింద తనుఁ జెందనీక కానల జరియింతు ననుము

తే. భూజనుల బాంధవుల లెస్స బ్రోవు మనుము
తలఁప నా కేడుగడయును దానె యనుము
భావమెప్పుడుఁ దనమూర్తిఁ బాయ దనుము
నెమ్మి యొకయింత నామీఁద నిల్పు మనుము. 292

తే. పోయి రమ్మి శుభంబులు బొందు నిన్ను
నన్ను మఱవక యుండుమా యన్న యనుచుఁ
గన్నుఁగవ నశ్రుధారలు గ్రమ్ముకొనఁగ
నన్నెలంతుక దీనయై యడలుచున్న. 293

క. చనఁ గాళ్ళు రాక చన కిఁక, జన దని ధనువును బాయు జాలనివత్సం
బును బోని జాలిగొని యొ, జననీ జననాథుఁ గొలువజ నుదునె యనుచున్.

⁂ లక్ష్మణుండు వాల్మీక్యాశ్రమంబున సీతను విడిచి మరల నయోధ్యకు వచ్చుట ⁂

ఉ. అల్లన మ్రొక్కి కాళ్ళ వడఁ కాడఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి మే
నెల్లఁ జలింప హోరు మని యేడ్చుచుఁ బెద్దయెలుందుతోడ మా
తల్లిని డించి పోయెదను తాపసకామినులార కూర్మి సం
ధిల్లగ బ్రోవరే యనుచు దీనత లక్ష్మణుఁ డేఁగె నయ్యెడన్. 295

ఆ. ఏఁగి నావ యెక్కి యొకఁడ దల్లడపడఁ, దిరిగి తిరిగి సీతదిక్కుఁ గనుచు
దిక్కు కలిగి నీకు దిక్కు లే దాయెఁగా, తల్లి యనుచు నవలితటముఁ జేరి 296

క. తేఱనివగ నం దుండెడి, తే రెక్కి సుమంత్రు యెంతదీనత వచ్చెన్
శ్రీరామలీల మీఱెడి, శ్రీరామవధూటి కనుచుఁ జింతిలుకొనుచున్. 297

క. చనుచుండె నిచట సీతా, వనజాక్షియు నతఁడు మరలి వచ్చునొ యని యా
యనచనినతోఁ బ్రియ పలుమఱుఁ, గనుచున్ విధిదూఱుకొనుచుఁ గటకటయనుచున్

తే. రమణి మఱికొంతవడిదాఁక రథముఁజూచుఁ
దరుణి మఱికొంత సేపు కేతనముఁజూచు
గాంత మఱిమీఁద రథపరాగంబుఁ జూచు
బడఁతి మఱియంతటను వట్టిబయలు సూచు, 299

ఆ. చూచి చూచి చొక్కి స్రుక్కి తాలిమి దక్కి
వగలఁ బొగిలి యూర్పుసెగల నొగిలి
దిగులు దగులఁ గుంది వగఁజెంది బెగడొంది
యలసి సొలసి మూర్ఛ లొలసి తెలిసి. 300

జానకి శోకించుట

వ. అచ్చలువ తన్ను మున్ను ముచ్చట లడుగునప్పుడప్పుడమితేఁడుచేసిన చెయ్వులఁ దలంచుకొని, 301

సీ. ఒడిమీఁద నిడికొని యురముపైఁ జేర్చుట చేరిక కడి కడసారి యేమొ
చెక్కుఁ జెమ్మట చేలచెఱఁగునఁ దుడుచుట చెలిమికి నది తుదిచీటి యేమొ
పుక్కిటి తావికప్పురపీడె మిచ్చుట యనురాగమున కది యవధి యేమొ
కోరినపని కిచ్చుకొను టది కరుణాప్రబంధమ్మునకు ఫలగ్రంథ మేమొ

తే. మోము మోమునఁ గదియించి ముద్దుగొనుట
యదియె మోహంపుఁబనికిఁ దీఱుపల యేమొ
యెలనగవు దేరఁ జూచి లోపలి కనుచుట
మేలుచిన్నెల కది పొలిమేర యేమొ 302

మ. అని దుఃఖించు నపప్రథన్ దెలుప కావాః భూవిభుం డింతవం
చనఁ గావించునె యంచు విన్ననగు నేచందంబునన్ దెల్పి పో
మ్మనె మోమోడక యంచు నెంచుఁ బతిఁ బాయన్ జేసితే దైవమా
యను నిం కెవ్వరు దిక్కు నాకు దొలఁగ వీప్రాణంబు లోహా యనున్. 303

క. అమ్మా యనుఁ బలుకవు నా, యమ్మా యను జాహ్నవీ దయానిధి వనుఁ జే
కొమ్మా యనుఁ గలశాంబుధి,కొమ్మాయను ఖగమృగములుగుమిగొనియడలన్

సీ. వనవిహారమున భూవరుఁ డాడునర్మముల్ మమతఁ దలంచి కంపము వహించు
జలకేళిఁ దేలుచోఁ జెలువుఁడు గావించు పరిహాసముల నెంచి పరితపించు

భోజనాదులవేళ రాజేంద్రుఁ డొనరించు బహుమానమూహించి భ్రాంతిమించు
ద్యూతాదికములందు జోరమెఱుంగనియట్లు కళలంటుట గణించి కళవళించు
తే. నేకశయ్యావిహారంబు తెంచి యెంచి, ప్రణయకలహాంతములవగల్ వలికి పలికి
వలపుముచ్చట లెడఁజేర్చి వనరి వనరి యింతి విలపించె గలకంఠ మెల్లగదియ.

క. కాంతారత్నం బిటు ల, క్కాంతారమునందు వగవఁగా ఫలముల క
చ్చెంతఁ జరియించుమునిసుతు, లంతయు విని వచ్చి చూచి యరుదంది వెసన్.

శా. ఆవాల్మీకులచెంత కేఁగి నతులై యయ్యా విముక్తాబ్జ యా
శ్రీవామాక్షియొ ధాత్రికిన్ దిగిన జేజేరాజు దేవేరియో
నా వెల్గొందులతాంగి యోర్తు వనిలోనన్ దీన యై బెట్టు వా
పోవన్ గన్గొని తెల్ప వచ్చితిమి యప్పూఁబోఁడిఁ గానన్ దగున్. 307

చ. అని మునిబాలకుల్ తెలుప నమ్ముని యాంతరదృష్టి నంతయున్
గని రఘురామదేవి జనకక్షితిపాత్మజ యంచుఁ బల్కి గ్ర
క్కున నటు లర్ఘ్యపాత్రఁ గొని కొల్చుచు వెంబడి నేఁగుదేరఁ బా
యనిదయ నెమ్మనంబు మొనయన్ జనిగాంగతటంబు చేరటన్. 308

చ. ఉడుగక తేరు చన్న దెస సూనినచూడ్కులఁ గన్నెలంకులన్
విడువక పాఱునశ్రువుల వెల్లువ లూఱట లేనియూర్పులున్
గడ యిడ రానివంక యెడ గాంచనిచెక్కిలి కేలు ధూళి బ్రుం
గుడువడు మేనునున్ గలిగి కుందెడిజానకిఁ గాంచి కూరిమిన్. 309

శా. చేరన్ బోయినఁ జప్పు డింత విని యాపీతాంబుజాతాక్షి య
క్కారుణ్యాంబుధి న త్తపోధనమణిన్ గన్నీరు లేఁజెక్కులన్
జాఱన్ దెప్ప లొకింత యెత్తి కని విశ్వాసంబు నిశ్వాసమున్
మీఱన్ బెట్టుగ నేడ్చుచున్ జరణసామీప్యంబునన్ వ్రాలినన్. 310

మ. యతిమూర్ధన్యుఁడు బుజ్జగించి వగ వెలా పుత్త్రి నీసద్గుణో
న్నతి నీభర్త యెఱుంగియున్ బ్రజలనిందల్ దాల్మి గుందింపఁగా
ధృతి నీ కెం పొనరించె నింతయు మనోదృష్టిన్ విచారించి న
చ్చితి నన్నున్ మిథిలాధినాథువలె నీచిత్తంబులో నెంచుమా. 311

చ. అఱమర యేలనే నిలుచునాశ్రమదేశము నీదె కాదె నీ
కెఱబఱికంబు లేక యిఁక నిచ్చటనున్నతపస్వికాంత లం
దఱు నుచితోపచారము లొనర్పఁగలారు వివేకశాలినుల్
మఱతురె తెల్వి దైవగతి మాన్పఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే. 312

చ. జనకుఁడు తండ్రి సద్గుణవిశాలుఁడు పంక్తిరథుండు మామ దు
ర్జనభుజగర్వవైభవవిరాముఁడు రాముఁడు భర్త నీకు నీ
వనుపమధర్మమర్మవిధి వజ్ఞతఁ జెందకు నాథునాజ్ఞఁ జే
కొని చరియింపు మేల వెత గుందెద వర్ఘ్యముఁ గొమ్ము మానినీ. 313

క. అమ్మా యూరక వగవక, లెమ్మా నావనము నీకు లీలావన మా
రమ్మా యివె జలములు చే,కొమ్మా నీముఖము గడిగికొమ్మా యనుచున్ 314

—వాల్మీకి సీత నూఱడించి తనయాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొని పోవుట—

ఆ. అనునయించి యర్ఘ్య మాయమ కిప్పించి, మానిమణి నిజాశ్రమంబునకును
గూర్మితోడఁ దోడుకొనిపోయె, నిర్వ్యాజబంధుజనులుగారె బ్రహ్మమునులు 315

క. సీతాసతితో నిటుల ప్ర, చేతసునిసుతుండు వనముఁ జేరి తనకు సం
ప్రీతి మెయి నతు లొనర్చుమ,హాతాపససతులఁ జూచి యతులమతి ననున్ 316

ఉ. రాజకులాభిరాముఁడగు రాముని దేవి విదేహధారుణీ
రాజకుమారి పంక్తిరథరాజబిడౌజుని పెద్దకోడ లీ
రాజముఖిలలామ యలరాజసహోదరిఁ బోలు నీమెకున్
బూజలు సేయఁగాఁ దగు దపోధనకాంతలు మీర లందఱున్. 317

చ. చెడుగులు రావణాసురునిచేఁ జెఱఁ బోయినయంతఁ దెచ్చి యే
లెడు నని తన్నుఁ బల్కినఁ జలించి రఘూద్వహుఁ డీమెసద్గుణం
బెడఁద నెఱింగియున్ సది సహింప కానల కంపినాఁడు మీ
రెడపక యీమెఁ బోవుఁ డని యింతిని వారల కప్పగించినన్. 318

ఉ. వారు మహాప్రసాద మని వామవిలోచన గారవించి యొం
తోరహిఁ బర్ణశాలలకుఁ దోడ్కొని పోయి యథోచితంబుగా
సారెకు వంతు లూని యుపచారము సేయుచు నుండి రంత కు
శ్కారుణికుండు చెందె నతికౌతుక మాఱడి లేక వధూటియున్. 319

సీ. రంగారుబంగారుచెంగావులు ధరించు శృంగారవతి నారచీర లూనె
భూజనంబులు మెచ్చుభోజనంబు లొనరుకమలాక్షి కందమూలములు నమలెఁ
జంద్రకాంతవిశాలచంద్రశాలల నుండు జవ్వని మునిపర్ణశాల నుండె
మరులుతో శ్రీరామునురముపైఁ బవళించుబాలికామణి యొంటి పవ్వళించెఁ

తే. గన్నుసన్నల శుద్ధాంతకాంత లాచ,రించుసేవలు మెచ్చనికాంచనాంగి
యొగ్గె మునిముగ్ధకాంతాకృతోపచార, విధికి నెంచ నసాధ్యంబు విధికిఁ గలదె.

ఉ. అక్కడ లక్ష్మణుండు నటులాతురుఁడై చనుచుండి త్రోవలో
స్రుక్కుచు సప్తసీతుఁ డగు సూతునిఁ జూచి సుమంత్ర చూచితే
యక్కట నిర్నిమిత్తము ధరాత్మజ కెంతయుపాధి వచ్చెఁ దా
నెక్కటి నైతి నంచు వెత నెక్కడఁ బ్రాణము వీడునో కదే. 321

చ. అడవులఁ బెక్కునాళ్ళిడుమ లంది విభుం బెడఁబాసి దైత్యుచేఁ
బడి యట నెవ్వరున్ బడని పాట్లకు లోనయి ప్రత్యయార్థమై
యడరెడుచిచ్చుఁ జొచ్చి యతియత్నమునన్ సుఖ మింత చెందినన్
గడపట జానకీసతికిఁ గాపురమున్ గడతేఱ దాయెఁగా. 322

మ. శివుకోదండము ద్రుంచె వాలి నడఁచెన్ జేపట్టె సుగ్రీవునిన్
ప్లవగశ్రేణుల చేత ఘోరజలధిన్ బంధించెఁ బౌలస్త్యునా
హవభూమిన్ దెగటార్చె సీవనితకై యర్కాన్వయస్వామి య
ట్టివధూటిన్ బెడఁబాసి నిల్వఁగఁ గలండే తాల్మి చిత్తంబునన్. 323

క. జను లందఱాడుకొనిరెవ, రని రఘుపతి సీత విడిచె నవనితతాపం
బున నగుపాపము జనులదొ, జననాథునిదో గణింపు సారథి యనుచున్. 324

చ. వగచుచుఁ బల్కు లక్ష్మణుని వాక్కులు సారథి యాలకించి కేల్
మొగిచి వచించె నో వెత మోహము ఖేదముఁ గాలపద్ధతిన్
దగులుచు నుండు నెవ్వరికి దైవముముందరఁ బౌరుషంబు పెం
పగునె మహాత్మ తొల్లి బుధు లాడినమాటలు విన్మ తెల్పెదన్. 325

సుమంత్రుండు లక్ష్మణునకుదుర్వాసువాక్యంబులఁదెలిపియూఱడించుట

తే. ధర్మనిధి యైనమీతండ్రి దశరథావనీశుఁ డొకనాఁడు నిజపురోహితునిఁ జూడ
దలఁచి రథమెక్కి సూతకృత్యంబు నేను, బూనఁగ వసిష్ఠమునివనంబునకుఁ బోయి.

శా. ఆసత్రంబున కేశవార్షికమఖవ్యాసక్తిమై వచ్చిదు
ర్వాసుండున్ గురుచెంత నున్కిఁ గని దీవ్యద్వహ్నిభానుద్యుతుల్
భాసిల్లం దగువారిఁ జేరఁ జని సద్భక్తిన్ నతుల్ సేసి త
త్ప్రాసన్న్యంబున కుబ్బుచున్ గొలిచి భూపాలుండు వర్తిల్లఁగన్. 327

తే. అతిథి వైతివి మాయింటి కధిప యనుచుఁ
గందమూలాదికములు వేడ్కల నొసంగి
తామును భుజించి యమ్మునుల్ తగినమాట
లాడుచు వసింప నవసరం సరసి విభుఁడు. 328

క. అలదుర్వాసోముని కంజలిఁ జేసి మహాత్మ రామచంద్రుం డెన్నా
ళ్ళిల యేలుఁ గొడుకు లెందఱు, గలిగెద రాయుఃప్రమాణగతి యెయ్యదియో.

తే. అతనితమ్ములబత్రు కెట్టి దర్కవంశ
మవని నెందాఁక వర్తించు ననఘచరిత
యాన తీఁ దగు నింతయు వనినఁ గరుణ
పొడమ మీతండ్రి కయ్యత్రిపుత్రుఁ డనియె. 330

క. అనఘా సీతనయాగ్రణి, విను మీధరఁ బదునొకండువేలేండ్లేలున్
మును లెంచఁ బెక్కుయాగము, లొనరించున్ బిదపఁ బుత్రయుగ్మముఁ గాంచున్.

క. అం దగ్రసుతు నయోధ్యకుఁ, బొందుగఁ బతి జేయు నాప్తబుధమంత్రిసుహృ
ద్బృందముతో నానందముఁ, బొందుచుఁ దుది బ్రహ్మలోకమునకు బోవున్.

ఆ. కొదువముగురుపుత్రకుల కిర్వురిరువురు, పుత్రు లొదవి యన్యభూము లేలఁ
గలరు పెద్దకాల మిల నిల్చు నిక్ష్వాకువంశ మింకనొక్కవార్త వినుము. 333

మ. ధరణీజన్ జెఱఁబాసి రామవసుధాధ్యక్షుండు పెక్కేండ్లు త
ద్విరహం బొందెడి కారణంబు గల దావృత్తాంత మే మంటివా
పరిపాటిన్ వినిపింతు విన్ము దివిజుల్ భంగించినన్ దైత్యు లా
తురులై మున్ భృగుపత్ని మర్వు సార నెంతోకూర్మి నక్కాంతయున్. 334

ఆ. వారికభయ మిచ్చి వైరుల వారింప, నసురవైరి చేరి యప్పురంధ్రి
శిరము చక్రధార ఛేదించి దైత్యుల, సంహరింప భృగువు చాలఁ గినిసి. 335

ఉ. దేవుఁడ వంచు నిన్ను వినుతింపుదు లందఱు నింత క్రూరతన్
స్త్రీవధ యెట్లు చేసితివి శ్రీధర యీకొల చెంద కుండఁగాఁ
బోవునె మానవత్వమున భూమిని నీ విఁక బుట్టి యాత్మప
త్నీవిహార్తి నందుదు మనేకదినంబు లటంచుఁ దిట్టినన్. 336

క. హరి కిచ్చినయాశాపము, పొరసె నతని మరల ఋషులబోధల నతఁడా
హరిఁ బొగడి మాన్చె శాపము, హరికథ లెట్లైన మేలె యది యేల నృపా. 337

క. ఆభృగుశాపము వారిజ, నాభుఁడు వహియించి నీకు రందనుఁ డయ్యెన్
నీభాగ్య మెంచఁ దగునె క,దా భూవర రాముఁ డొందు దత్ఫలమింకన్. 338

క. హరికైన హరునకైనన్, బరమేష్ఠికి నైన విప్రభావలు త్రోయన్
దర మగునే యని లీలా, హరుఁ డమ్ముని దెలుప నృపతి యద్భుతమందెన్. 439

తే. ఈరహస్యంబు పురిఁ జేకునెడ నృపాలుఁ, డానతిచ్చిన నే వింటి నంతె కాని
యెవ్వరు నెఱుంగ రీవార్త నిపుడు పొగుల, ననఘ తెల్పితినిదినిల్పు మాత్మయంద.

చ. కతిపయవర్షముల్ చనినఁ గార్యము లన్నియుఁ దీర్చి రామభూ
పతి మిము మున్నుగాఁ బనిచి బ్రహ్మపదంబున కేఁగు సీతకై
వెత పనిలే దనన్ ధృతియు వేడుకయున్ వహియించి లక్ష్మణుం
డతని నుతించుచున్ జని రయంబున గోమతిఁ జేరె నాఁటికిన్. 341

క. మఱునాఁ డరుణోదయమున, నరదము సూతుండు పన్న నతఁ డెక్కి మహా
త్వర మధ్యాహ్నములోపల, నురువినుతాయోధ్యయగున యోధ్యకుఁజనియెన్.

వ. చని దీనాననుండై పురద్వారంబు సొచ్చి యచ్చర నెవ్వరిన్ జూడక తలవంచికొని రాజమార్గంబునన్ జనుచున్న తనదైన్యంబును జానకీశూన్యంబైన రథంబునున్ గనుంగొని పురజనులు గుంపులు గూడుకొని నవసవగా నిన్న మనము విన్నది నిజంబై తోఁచుచున్నది చూడుఁడు చూడుం డని గుసగుసల్ బోవువారు నింత లేసి సంసారచ్ఛేదంబులు మనయూరిపుణ్యాత్ములవలన నేకదా యయ్యె నింక నేనోరుపెట్టుకొని మాటలాడుద మనువారు నింతమాత్రంబునకే రామభూకాంతుం డింతసాహసంబు సేయవచ్చునే యనువారు నిట్టిసాహసంబు చేయకున్న నిమ్మహాపవాదంబు భూపాలుం డేపగిదిన్ బాపుకొన నోపునను వారునట్టి రట్టు వినినప్పుడె చెట్టువడి పుట్టినకోపంబు పట్టఁజాలక పాపపుణ్యంబులుకట్టిఁడి

ప్రజల మీఁదఁ బెట్టి పట్టభద్రుం డిట్టిబెట్టిదంపుఁబని సేసె నతని నట్టిట్లనఁగూడునే యనువారు నెఱుక మాలి మొఱకుతనంబుతో నట్టిపరమపతివ్రతఁ బలికినవారు చల్లగాఁ బ్రతికెద రనువారును వీరిబ్రతుకు బంగారమయ్యె నిప్పుడు బంగారు వంటికాఁపురంబు విడిచి యాశృంగారవతి కాఱడవులఁ బడి బడలికతోఁ నడలుచున్నది గదా యనువారును బూచినతంగేడువలె సింగారించిన రథంబువలెఁ గన్నులపండువగునిండుచూలాలి నడవులపాలుసేసి తాళవచ్చునే మనజనపాలుం డేలాగునఁ దాల్మి దాల్చి నిల్చినవాఁడో యనువారును నిందు వేవురు గలిగి దిక్కులేనిదానివలెఁ గానలఁ బడి తల్లీ యెంత సంతాపించెదవో యని సీతాకాంతఁ దలంచుకొని దుఃఖించువారును దైవమా యిటువంటి యగచాట్లు పగవారికైనఁ దగవు సుమీ యని కన్నీరు నించువారును నై పలుచందంబులఁ బలుక నాలకించుట నేనుంగుమొగసాలకడ రథంబు డిగ్గి సుమంత్రుని సగౌరవంబుగా నింటికిఁ బనిచి నట్టడవులలో మీపట్టంపుదేవిని విడిచిపెట్టి వచ్చితి నని యీగొట్టుమాట దిట్టతనంబుతో నధిపతిఁ జేరి యింక నెట్టు విన్నపంబు సేయుదు దైన్యరసంబునకు సదనం బగుశ్రీరామదేవుని వదనంబుఁ జూచి యేచందంబునఁ దాళుదు నని తహతహపడుచు విన్ననై కొన్ని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి రాయంచలేనికొలంకువలె రత్నంబులేనిపెట్టియవలెఁ బద్మంబులేనికొలను వలెఁ జంద్రకళ లేనిగగనంబువలె సరస్వతి లేనిముఖంబువలె రామభక్తి లేని చిత్తంబువలె నుపకృతిలేనిసంపదవలెఁ గీర్తిలేనిబ్రదుకువలెవార్తలేనికవిత్వంబు వలెఁ గాంతిలేనియద్దంబువలె శాంతి లేనితపంబువలె శాఖ లేనిచెట్టువలెరేఖ లేనిబొందివలె సకలవైభవంబులు గలిగియు జనకనందన లేనందునఁ జెన్న దఱిఁగి విన్ననై యున్న యన్నగరు ప్రవేశించి తదీయగృహాభ్యంతరంబున.

సీ. ఏకతంబునఁ దొల్లి యింతి పల్కినకూర్మిపల్కులు వాక్రుచ్చి పనవి పనవి
ప్రజలమిథ్యానిందఁ జాటించి నడి నెంత తెగువ సేసితి నంచుఁ బొగిలి పొగిలి
యీమాట సౌమిత్రి యెఱిఁగింప సతి యేమి యయ్యెనో వని నంచు నడలియడలి
ప్రాణేశ్వరినిఁ బాసి ప్రాణంబు లిఁక మేన నిలుచునే యని భీతిఁ గలఁగి కలఁగి

తే. యేసుఖము నింక నే లని యెంచి యెంచి
నేత్రముల శోకబాష్పముల్ నించి నించి
సొరిగి పలుమాఱుఁ బాన్పుపై నొఱగి యొఱగి
యలయువిభుఁ జూచి లక్ష్మణుం డార్తుఁ డగుచు. 344

క. చేరి తమయన్నపాదాం,భోరుహముల వ్రాలి యశ్రుపూరము లేత్రై
పాఱ నడలంగ ధృతి సెడి, యారఘువరుఁ డతనిమస్త మశ్రుల ముంచెన్. 345

ఉ. ఆయెడ లక్ష్మణుండు హృదయంబున ధైర్యము పెంచి లేచి భూ
నాయకచంద్రు దీనవదనంబువ సాశ్రునిరీక్షణావళుల్

డాయఁగఁ జేసి దేవరయలంఘ్యతరాజ్ఞ వహించి సీతఁ గొం
పోయి సురాపగాతటతపోవనభూముల డించి వచ్చితిన్. 346

ఉ. ఆవెత లెన్ని యైన గల వర్కకులాధిప దాఁట వచ్చునే
దైవగతుల్ శరీరికి సదా కలదే సుఖ మూర్తిఁ జెందినన్
బోవునె వచ్చునాపదలు పుట్టి లయించుట కూడి పాయుటల్ 347
జీవులకున్ స్వభావములు చిన్మయమూర్తివి నీ వెఱుంగవే.

చ. వగచుట పాడి గాదు మిమువంటిమహాత్ముల కాత్మతత్త్వమున్
దగిలి తలంచి చూచినఁ బృథగ్విద మెయ్యది సచ్చిదాత్మకం
బగుపరమాత్మ నీవు జగ మంతయు నీవు దలంప నయ్యె నా
దిగురుఁడ వై ననీకు నుపదేశము నే నొనరించువాఁడనే. 348

చ. అవనిజలాగ్ని వాయుగగనాత్మకమైన ప్రపంచ మంతయున్
వివిధచరాచరావళులు నీ వయి నిండి వెలుంగుచుండఁగా
నవనిజ యెందుఁ బోయినది యయ్య భవద్వ్యతిరిక్త మైనవ
స్తు వొకటి యున్నదే మఱపుఁజూపునఁ జూచి తలంక నేటికిన్. 349

చ. అమలత మిమ్మెఱింగినమహాత్ములె పుత్త్రకళత్త్రవ
ర్గముపయి మోహ ముంచక విరక్తి వహింపఁగ మీకు జెల్లునే
భ్రమ గొని వందురన్ దరుణిఁ బాసి ధరాపరిపాలనంబు సే
ము మఱచె రాముఁ డంచు ననరా ప్రజ లాశ్రితరక్షణోత్సుకా. 350

మ. అని బోధింపఁ గలంక దేఱి రఘువంశాంభోధిచంద్రుండు త
మ్మునినెమ్మోము ప్రసన్నదృష్టిఁ గని సమ్మోదంబు వాటిల్లె నీ
యనవద్యోక్తిహజారమున్ దొరసి యన్నా నాల్గునాళ్ళయ్యె భూ
జనసంరక్షణ మెల్లికైన ఘటియించన్ బోఁ దగున్ వేడుకన్. 351

వ. అని యానతిచ్చి యచ్చండాంశువంశమండనుండు వెండియు ననుంగుఁ దమ్మునిన్
గనుంగొని యిట్లనియె. 352

మ. సుజనానీకముఁ బ్రోచుచున్ గుజనులన్ శోధించి దండించుచున్
బ్రజ లాయాయెడఁ దెల్పువిన్నపము నొప్పన్ వించు భూపాలనం
బు జనాధీశుఁ డొనర్చి కీర్తి వడయున్ భోగప్రమత్తాత్ముఁ డై
న జనుల్ దిట్టుదు రిచ్చుటన్ నిరయసంతప్తాంగుఁడౌ నచ్చటన్. 353

క. ఇల లేఁడు సుకృతి ననుచును, బలుమఱు లోపలనె యుండి ప్రజవిన్నపమున్
దెలియ వినఁడేనిఁ గీ డగుఁ, గల దీయర్థమున నొక్కకథ విను మనఘా. 354

రాముఁడు లక్ష్మణునకు నృగుని వృత్తాంతము వచించుట

చ. నృగుఁ డనురాజు తొల్లి యతినిర్మలకీర్తియు బ్రాహ్మణప్రియుం
డగణితవిక్రమోన్నతుఁ డహంకృతి శూన్యుఁడు సత్యవాది నాఁ

బొంగడిం గెక్కి రత్నమయభూషణభూషితులై సవత్సలై
తగు బహుధేనులన్ దినము దానము సేయు మహీసురాళికిన్. 355

చ. అతఁ డొకపుణ్యకాలమున నర్బుదసంఖ్యల మించునైచికీ
ప్రతతి సదక్షిణాకముగ బ్రాహ్మణకోటుల కిచ్చుచోట సు
వ్రతుఁ డగు నొక్కవిప్రుని సవత్సకధేను ననేకధేను సం
గతి నట రా నెఱుంగ కొకతహ్మాసురుఁ బిల్చి నృపాలుఁ డిచ్చినన్. 356

క. దానముఁ గొని యతఁ డేఁగిన, ధేనువుఁ గలవిప్రుఁ డాత్మధేనువు నెందున్
గానక బహుదివసంబులు, దీనుం డై వెరకె నెల్లదేశములందున్. 357

తే. గోత్రఁ గలగోత్రలం దెల్ల గోవు వెదకి
గాత్ర మలయంగ నతఁ డంతఁ గనకలాఖ్య
దేశమున కేగి యందొక్క ద్విజునియింట
దూడతో నున్నతన దోగ్ధ్రిణిదుఘను గాంచె. 358

క. కాంచి హర్షించి శబలీ, యంచున్ బిలుచుటయు నొడయుఁ డరుదెంచినవాఁ
డంచు నది దూడతోఁ జను, దెంచి తనువు మూర్కొనంగ ద్విజుఁ డింపొదవన్.

క. తనధేనువు తనుఁ జేరెను, బని యే మెవ్వరికి ననుచుఁ బనివడి వెంటన్
జనుదెంచునావుఁ దోకొని. చన దానము వట్టినట్టితహ్మాసురుఁ డలుకన్. 360

మ. తగునే నాయిలు సొచ్చి నామొదవు నుద్దండంబుతోఁ గొంచు బా
ఱఁగఁ జోరత్వము గాక యుత్తెఱఁగు ధీరత్వంబె యం చుద్ధతిన్
సిగ వీడన్ వెనుచక్కిపింజ వదలం జేపట్లకున్ వచ్చినన్
నగి యావిప్రుఁడ వెఱ్ఱి యన్నధన మైనన్ నేను గైకొందునే. 361

క. నామొద విది నిక్కవముగ, నేమందలఁ గలిసి తప్పి యిటఁ జేరినదో
యీ మొదవుఁ గానకయె యీ, సీమంతయుఁ దిరిగి యలతఁ జెందితి ననినన్.

ఉ. ఇచ్చినయట్టిదాత నృగుఁ డీమొదవున్ గయికొన్నవాడ నే
నిచ్చట నే వచించెద వె యీ యనృతోక్తులు రాజుచెంతకున్
జెచ్చెర రమ్ము చూత మని చేకొని నాతఁడు వల్కఁగా దనన్
వచ్చునె యట్టులైన నని వచ్చె నతండును గోడమేతుఁ డై. 363

ఆ. వచ్చి పెక్కునాళ్ళు వసుధేశువాకిలి, గాంచి యతని సమ్ముఖంబు లేమి
రోసి ద్విజులు నృగుని నూసర వెల్లి వై, పుట్టు మనుచుఁ దిట్టిపోయి రనఘ.

శా. ఆశాపంబు నృగావనీశునకు బాహ్యద్వారకుల్ దెల్ప నెం
తే శోకించ నిజాశ్రితాప్తహితమంత్రిశ్రేణికవ్రాజసం
కాశం బౌద్విజశాపమున్ నొడివి వేగన్ బుత్త్రు సర్వక్షమా
ధీశున్ జేసి నయానయంబులు హితోక్తిం దెల్పి ధైర్యంబునన్. 364

చ. చలియును మంచు నెండయును వానయుఁ గాలియుఁ జేర నీనిబ
ల్కలు గటుచేయఁ బంచి యది గప్పడ కుండఁగ బుట్టలున్ బొదల్
బలువుగ సంఘటింపుఁ డని పల్కి నిజాకృతి డించి చొచ్చి యం
దలయుచు నున్నవాఁ డిపుడు నాన్నృగుఁ డాసరవెల్లిరూపునన్. 366

రాముఁడు లక్ష్మణునకు నిమివృత్తాంతముఁ జెప్పుట

క. కావున మత్తుం డగునృపుఁ, డావిధమునఁ హానిఁ జెందు ననఘా నిమి యన్
భూవరుఁడును గురుశాపము, చే వసరుట మత్తవృత్తిఁ జెందియ కాదే. 367

ఉ. ఆకథ యెట్టు లన్న విను మాదియుగంబున సూర్యవంశజుం
డై కొమరొందుచుండు నిమి యన్ జననాథవరుండు శత్రుశి
క్షాకుశలుం డతండు రహిఁ గౌతమమౌనివనంబు చెంత లో
కైకమనోహరం బగుమహాపురి యొం డొనరించి దానికిన్. 368

ఆ. వల్లుసౌధవిజిత వైజయంతము గానఁ, వైజయంత మనెడివరసమాఖ్యము
యమరఁ జేసి యచట నమరనాథునిఁ బోలి, యవని నేలుచుండి యానృపుండు.

క. గురునిభుఁ డనఁ దగుతనకుల, గురునిన్ గని యొక్కనాఁడు గురుమతి నే న
ధ్వర మొకటి సేయఁ బూనితిఁ, గరుణన్ మీ రది వహించి కడతేర్పుఁ డనన్.

ఉ. ఆర్యశిఖావతంస మతఁ డాతనికి ట్లను నన్ను మున్నె య
ధ్వర్యతకున్ వరించె మఖవంతుఁడు తన్మఖమైన భూమిభృ
ద్వర్య భవన్మఖంబునకు వచ్చెదఁ దాళు మటంచుఁ బోయినన్
గార్యముతో నృపాలకుఁడు గౌతమమౌని వరించి చెచ్చెరన్. 371

శా. భృగ్వత్రిచ్యవనాదులైనఋషులన్ బిల్పించి ప్రార్థించి ఋ
త్విగ్వర్గంబుగ వారిఁ జేకొని తదాదేశాప్తి శీతాచల
ప్రాగ్విశ్వంభరి యజ్ఞశాలఁ దగ శుంభత్సంపదన్ దద్ధరా
భుగ్వంవాగ్రణి దీర్ఘసత్రము జగంబుల్ మెచ్చఁ జేసెన్ రహిన్. 372

ఆ. అయిదువేలయేఁడు లడిగినవారికి, లేదు నాక వరమణీదుకూల
భూషణాన్నదానములఁ దృప్తిఁ గావించె. నతనికలిమిఁ బొగడ నలవి యగునె.

ఉ. అంతకుమున్నె యింద్రమఖమైనఁ దదర్చితుఁడై యరుంధతీ
కాంతుఁడు వచ్చి యంతయును గన్గొని నన్ను గురున్ త్యజించి దు
శ్చింత మఱొక్కనిన్ గురునిఁ జేసికొనెన్ నిమి వీనికండకొ
వ్వాంతయ నేఁ డడంతు నని యల్కను వాకిటఁ గాచి యున్నెడన్. 374

ఆ. బడలి పగలు నాక పవళించి నిమి యంతి, పురమునందు నిదుర వోవు చున్కి
నెఱుఁగఁ డవ్వసిష్ఠుఁ డేతెంచి కాచుట, యిలఁ బ్రమత్తజనుల కెఱుక గలదె 375

చ. ఇటుల ముహూర్తమాత్ర మవనీంద్రుని వాకిఁ గాచి రాక యుం
డుటకు సహింప కాయజతనూజుఁడు కాయజామే నడంచు ధూ

ర్జటివలె మండి నన్ విడిచి జన్నము సేసియుఁ జెంతఁ జేరఁ డీ
కుటిలుఁడు నీఁ డనంగుఁ డయి క్రుమ్మరుఁ గా కని శాప మిచ్చినన్. 376

ఉ. ఆయన శాప మెట్టిదొ నృపాగ్రణికాయము వీడె నప్పుడే
కాయముకంటె ముందు కడగాఁ జనె నిద్రయు నివ్విధంబు భూ
నాయకుఁ డాత్మలోఁ దెలిసి నన్ను వృథా శపియించి నాతఁడున్
గాయముఁ బాసి గాసిపడుఁ గా కని క్రమ్మఱ శాప మిచ్చినన్, 377

క. ఇతరేతరశాపోక్తుల, యతియును నృపతియు విదేహులై రప్పుడు దుః
ఖితుఁ డయి వసిష్ఠముని శత,ధృతికడకున్ బోయి తన్నుఁ దెలిపికొని యనున్,

మ. నిమిశాపంబున స్థూలదేహ మడఁగెన్ నే సూక్ష్మదేహంబుతో
నమరారాధ్య భవత్పదాబ్జములు డాయన్ వచ్చితిన్ స్థూలదే
హముఁ బ్రాపించునుపాయ మేమి యిఁక నెం దావిర్భవింతున్ దయా
సుముఖత్వంబున నానతీయఁ దగు నంచున్ దీనుఁడై వేఁడినన్. 379

క. పరమేష్ఠి పలికె మిత్రా,వరుణుల తేజంబు సొచ్చి వారలవలనన్
ధర నీవయోనిజుఁడవై, భరియింపుము దేహ మనుచుఁ బంచిన నతఁడున్. 380

ఉ. ఆవిధి యానతిచ్చినక్రియన్ వరుణాలయ మొందె నంత మి
త్రావరుణుల్ పయోధితటధారుణిఁ గ్రుమ్మరుచుండి యొక్కలీ
లావనవీథి నూర్వశి మెలంగుట గన్గొని రందు మిత్రుపై
నావగలాఁడిచూపు లొలయన్ దమి నాతఁడు మన్మథార్తుఁడై. 381

ఆ. చానఁ గదిసినంతఁ జరమధాతువు జాఱ, నది గ్రహించి ఘటమునందు డించి
వరుణుచెంత మెలఁగ వరుణుండు కామించి, సంభ్రమించి కదియసకియపలికె,

క. మిత్త్రుఁడు వరించె దొలుతఁ గ,ళత్రముగా నింక మీరు లక్షించుటకున్
బాత్ర మగునేని మామక, గాత్రము దిలకించి సుఖము గైకొనుఁ డనినన్, 383

తే. దాని తిన్నని నునుఁ బల్కు దానికుల్కు
దానియొయ్యారములు మెచ్చి తాల్మి నిలువ
లేక వరుణుండు గూడ స్ఖలించెఁ దేజ
మదియు మునుపటి ఘటమందె యతివ యుంచె. 384

ఉ. అంపు కల్గి మిత్త్రుఁ డతివా నను ముందర పొంది యుండియున్
నిందకుఁ దాళి యవ్వరుణునిన్ గదియన్ జన నీకు ధర్మమే
యిందున భూమియందె వసియించి పురూరవుభార్యవై సడిన్
బొందు మటంచుఁ దిట్టె ఘటిఁ బుట్టి రగస్త్యవసిష్ఠు లిర్వురున్. 385

క. చనియె నగస్త్యుఁడు తపమున, కినవంశాంభోధిచంద్రుఁ డిక్ష్వాకుఁడు దో
కొని వచ్చె నవ్వసిష్ఠుని, దన కెప్పటివలెఁ బురోహితత్వ మొనర్పన్. 386

వ. ఇది వసిష్ఠు జన్మప్రకారం బింక నిమిరాజవృత్తాంతంబుఁ దెల్పెద వినుమని రామ భూకాంతుం డూర్మిళాకాంతున కిట్లనియె. 387

మ. నిమిదేహంబు మణీమయాభరణపంక్తిన్ వస్త్రమాల్యాను లే
పములన్ మాను లలంకరించి విధి యొప్పన్ యాగశేషంబు పూ
ర్ణము గావింప నిజాంశముల్ గొనుట నానందించి బృందారకుల్
గుమి యై పల్కిరి ముక్తదేహుఁ డగు నాక్షోణీశమూర్ధన్యుతోన్. 388

మ. నిమిరాజేంద్ర నిరంతరాయదశఁ జెందన్ నీసుఖం బాత్మ భా
గములన్ దృప్తుల మైతి మందఱము నింకన్ గోరు మేకోర్కి యై
న ముదం బొందఁగ నీ కొసంగెద మటన్నన్ బ్రాణిసంఘంబు నే
త్రములన్ నిచ్చలు నిల్వనిం డనియె నాతం డిచ్చ ర ద్దేవతల్. 389

క. నిమి నిల్చుటఁ గను దెప్పలు, నిమిషము లనుఖ్యాతిఁ జెందె నిమిదేహము సం
యములు సురల్ మథియింపఁగ, నమితగుణాకరుఁడు జనకుఁ డచ్చటఁ బొడమెన్.

ఆ. వీత దేహు ముద్భవించిన నెల వౌట, నితఁడు దగ విదేహుఁ డనెడు పేర
మథనజాతుఁ డగుట మిథి యన వర్తిల్లె, నతనిపోలు మిథిల యనఁగ దనరె.

మ. అనినన్ లక్ష్మణుఁ డద్భుతం బొదవ రామాధీశు నీక్షించి దే
వ నిమిక్ష్మాపతి సత్యధర్మకరుణావర్ధిష్ణుఁ డయ్యున్ వసి
ష్ఠునన్ గ్రమ్మఱ శాప మిచ్చె క్షమ యచ్చోఁ గన్నఁ బెం పొందఁడే
తనకున్ గోపము చెల్లునే యనిన సీతానాయకుం డిట్లనున్. 392

రాముఁడు లక్ష్మణునకు యయాతి వృత్తాంతము చెప్పుట

ఉ. అంతర వైరి గాదె యనఘా వెనుకోపము తద్విముక్తుఁ డై
క్షాంతి వహింప నొక్కనికి శక్యమె తొల్లి యయాతిధారుణీ
కాంతున కింత చెల్లినది ఖ్యాతి వహించిన యమ్మహాత్ము వృ
త్తాంతము కొంత దెల్పెదఁ బ్రియం బెవయన్ విను మంచు నిట్లనున్. 393

ఉ. ఆతతనీతి మించు నహుషాధిపసూతి ప్రభాకరప్రతి
జ్యోతి కృతాధ్వర త్రిదశహూతి సరీతి గుణాతిమానిత
ఖ్యాతి ధరాభిరక్షణచణాంచిత హేతి మహావిభూతి స
ద్వ్రాతవినీతి బంధువశితాతి యయాతి జితాభియాతి యై. 394

క. వృషపర్వాభిధదివిష, ద్ద్విషదగ్రణిపుత్త్రి దైత్యదేశికపుత్త్రిన్
వృషభార్వతులితుఁ డతులిత, వృషపర్వుఁ డతండు దాఁ బరిణయమ్మయ్యెన్. 395

తే. మేదినీభర్త తొలుత శర్మిష్ఠ వలన
బూరు సితకీర్తి గంగాబుపూరుఁ గనియె
యానకలహంసి యగు దేవయానవలన
నన్వనుక సత్త్రథయదునిఁ యదునిఁ గనియె. 396

చ. దయ వృషపర్వుపుత్త్రి యెడఁ దద్దయు నుంచి యయాతి భార్గవ
ప్రియసుత నాదరింపక చరింప యదుం డది చూచి తల్లి కెం
తయు నెగఁబోసి రోస మెదఁ దార్కొనఁ జేసిన నామె మందబు
ద్ధి యయి గురున్ దలంప నరుదెంచె భృగూద్వహుఁ డుజ్జ్వలద్ద్యుతిన్. 397

క. అరుదెంచి యతఁడు సుత తన, చరణాంబురుహంబు లశ్రుజలములఁ గడుగన్
వెఱఁగంది యేమ తల్లీ, పరితాపముఁ జెందె దనుచుఁ బలుమఱు నడుగన్. 398

ఉ. కన్నులనీరు చెక్కులను గాల్వలు గట్టఁగఁ బుత్త్రి వల్కెనో
యన్న మఱేమి తెల్పెద యయాతి సదావృషపర్వుపుత్త్రికిన్
మన్నన సేయుఁ గాని యొకనాఁడును నన్నుఁ దలంపఁ డింతయున్
విన్నప మాచరించి నిను వీడ్కొని మేను త్యజింప నెంచితిన్. 399

క. పతి సవతిఁ గూడుకొని యవ,మతి సేసిన బ్రతుకుకంటె మగువకు మేలా
మతిఁ దలఁప జలవిషానల, గతులన్ మృతిఁ జెందు నుపమ గాంచుటలనినన్.

మ. తనపుత్త్రిన్ గరుణించి మాను మిఁక సంతాపంబు నాతల్లి యా
పనగ్వంబున నిన్నుఁ గైకొనని భూవజ్రాయుధుం డింతటన్
గనుఁ గా నెంతయు వృద్ధభావ మనుచున్ గావ్యుండు శాపించి పో
యిన జీర్ణించియు మామపై నలుగఁ డయ్యెన్ రాజు సామాన్యుఁడే. 401

మ. జరఠత్వం బటులన్ వహించి శశివంశస్వామి భోగస్పృహా
పరుఁడై జవ్వన మగ్రపుత్త్రుఁ డొసగన్ బ్రాపించి పెక్కేఁడు లి
ద్దఱు దేవేరులతో సుఖించి ప్రజలన్ ధర్మస్థితిన్ బ్రోచి య
ధ్వరముల్ సేసి ధనార్థులన్ మనిచి యంతన్ దృప్తి వాటిల్లినన్. 402

క. తనముదిమి తాను గొని జ,వ్వనము రుమారున కొసంగి వానిన్ జనపా
లనఖేలనలోలునిఁ గాఁ బొనరిచి యాసుకృతి సనెఁ దపోవనమునకున్. 403

ఆ. యదుఁడు తండ్రిమాటకెదురాడియతనిశా,పమున రాజ్యభరణవిముఖుఁడయ్యెఁ
గ్రూరసంతతులకు గురుఁడయ్యెఁ బితృనింద, చేయువాఁడు కీడుఁ జెందుటరుదె.

క. పూరుఁడు గురూక్తిఁ జేకొని, ధీరుండై కీర్తిఁ గని ప్రతిష్ఠానపురా
ధారుండై యిందుకులో,ద్ధారుండై భూమి యేలెఁ దండ్రి తెఱఁగునన్. 405

ఉ. గాత్రముఁ బాయు నంచు గురుఁ గ్రమ్మఱ దిట్టి తదుద్భవవ్యథా
పాత్రమనస్కుఁ డయ్యె నిమి భార్గవుఁ గ్రమ్మఱఁ దిట్ట నోపియున్
క్షత్త్రియధర్మ మౌని గుణశాలి యయాతి శమించెఁ గ్రమ్మఱన్
ధాత్త్రియు నేలె సౌఖ్యమయతన్ విలసిల్లె నుతింపఁ జెల్లదే. 406

ఆశ్వాసాంతము

క. అని యివి మొదలయిన పురా, తనపుణ్యశ్లోకకథలు తనతమ్మునకున్
వినిపించుచు దినశేషం,బును రాత్రియుఁ గడపె రామభూపరుఁ డెలమిన్. 407

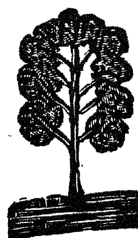
ఉ. నిద్యువతీశవంశ నలినీదినరాది నరాజయస్పృహా
ద్విడ్యవసచ్ఛటానలదుదీర్ణ విలోకవిలోకభూపరి
వ్రాడ్యమశుద్ధబుద్ధిగృహావ ర్తనభోగ నభోగ ధారుణీ
రుద్యత కేళికాదనగురుక్రమసార విగ్రహా. 408

క. కాళిందీహ్రదలోలుప, కాళియఫణరంగనటనఘనావేళా
వేలార్తిమద్భుజంగమ, బాలాసంస్తవనలోల పావనశీలా. 409

మత్తకోకిల—

నారదాదిమునీంద్ర చాతకనారదాభశరీర సం
సారసారసగర్వనిర్హృతిసారసారసవైర బృం
దాలకాహితయోధయూధవిదారకాశుగవార నీ
హారపారదశారదాహారహారపాండుయశోనిధీ. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన
పద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజు సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ
వితీర్ణివైభవాధః కృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధర
ధరాధిప సభాంతరస్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధుగుణసీమావిశేషమంధాన
వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణ రత్నాకర
కంకంటి వంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన
నందన విజ్ఞానవిభవ విజితనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన
నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామా
యణంబను మహాకావ్యంబునందుఁ షష్ఠమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

సప్తమాశ్వాసము

క. శ్రీలలితమిత్రవిందా
బాలామృదులోరునిహితపదపంకజ భ
ద్రాలోలలోచనాక చ
కీలితనవహేమదామ కితవవిరామా 1

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర, వర్యుఁ డీరీతి నవ్విభావరిఁ గ్రమించి
కల్యమున లేచి సంధ్యాదికములు దీర్చి, కొలువుసింగారమై సభాస్థలికిఁ బోయి. 2

సీ. భరతాదిసోదరుల్ ప్రణతులై యట నిల్చి కనుసన్నఁ బనిచినపను లొనర్పఁ
బ్రైమునిమీఱ వసిష్ఠవామదేవాదికుల్ మొనసి యాశీర్వాదములు ఘటింప
స్వామి పరాకు హెచ్చరిక హెచ్చరి కంచుసారెఁ గంచుకులు హెచ్చరిక దెలుప
మంత్రులాశ్రితులు సుమంత్రాదు లెడనెడ నెలమితోఁ బాడగని కొలువుసేయ

తే. గములుకొని మన్నెదొర లూడిగములు సలుప
హైమసింహాసనంబుపై నధివసించి
యుదయగిరి నిల్చుప్రొద్దుతో నుద్దియగుచుఁ
బెద్దకొలు వుండె దశరథు పెద్దకొడుకు. 3

తే. ఇవ్విధంబునఁ గొలువుండియినకులుఁడు, మ్రోలనిలుచున్న లక్ష్మణుమోముఁ జూచి
యీవు మొగసాల కేగి యం దెవ్వరేని, మనవిగలదన్నఁ దోడితెమ్మనుచు బనుప.

చ. అతఁడు మహాప్రసాద మని యప్పుడె వాకిటి కేఁగుదెంచి యం
దతినిబిడంబుగా నిలిచినట్టిప్రజన్ గని రామధారుణీ
పతి యపు డానతిచ్చిన సుభాషిత మందఱతోడఁ దెల్పినన్
క్షితిజను లెల్ల నాయనకుఁ జేతులు మోడ్చి వచించి రింపుగన్. 5

తే. చంద్రుబోలినశ్రీరామచంద్రుమోము, గన్నులనుజూడఁ గోరుటొక్కటియకాక
యనఘపరిపూర్ణకాముల మైనమేము, విన్నపము చేయుమనవి యేమున్నదిపుడు,

సీ. భద్రేభములయందె పాయనిమదవృత్తి మధుకరావళియందె మలినగుణము
చంచలాలతలందె చంచలభావంబు చెలులనెన్నడలందె యలసగరిమ

మిథునసంగతులందె మించుబంధము లెల్ల నలయర్ధచంద్రునియందె కొఱంత
కడిఁదిపుట్టలయందె ఘనతరాహిభయంబు లపరపక్షపురాత్రులందె తమము
తే. ప్రతిపదాలయందె తీఱనిప్రదోష
మాత్మవిదులసమాధులయందె మఱపు
గాని మఱియొందు వెదకియుఁ గానమయ్య
రఘుకులస్వామి పాలించురాజ్యమునను. 7

సీ. కాననంబులయందె కాదుగా సుమనోవిలాససంపద ప్రజలకును గలదు
గంధసారమునందె కాదుగా సంతతామోదంబు భూజనమునకుఁ గలదు
గగనాంతరమునందె కాదుగా ఘనలక్ష్మి దఱచుగాఁ బౌరసంతతికిఁ గలదు
కనకాంబరమునందె కాదుగా సుగుణసందోహాప్తి జానపదులకుఁ గలదు
తే. కలితవిక్రమధానుష్కకరమునందె, కాదుగా ధర్మ మిలనెల్లఁ గలదు రామ
చంద్రుఁ డెప్పుడుఁ బరిపూర్ణచంద్రులీల, రాజ్యమొనరింప నేమికొఱంత యనిన. 8

* శ్రీరామునితో భిక్షుతాడితమైన యొకశునకంబు తనవృత్తాంతంబు దెలిపికొనుట *

క. ఆలించుచున్న నచటికిఁ, గౌలేయక మొకటి వచ్చి కడువడి నెత్తిన్
గీలాలధార దొరఁగఁగ దూలుచు, మొఱ సేయ లక్ష్మణుఁడు కని కరుణన్. 9
తే. చేరఁ జని యేల నీనడి శిరము పగలె, నిచట మొఱసేయుటకు నేమి హేతువనిన
నగతికుల కెల్ల గతి యైన యధిపుతోడఁ, గాని నేఁ దెల్ప నని భషకంబు వలుక.
తే. మంచి దని స్వామికడకు లక్ష్మణుఁడు పోయి
వినయమునఁ దోల్తెఁ బ్రజమాట వినికిసేసి
వెనుక శునకంబు తెఱఁగును వినఁగ జెప్పి
మనుజపతి దానిఁ దెమ్మన్న మరల నేఁగి. 11

మ. పతి దోడ్తెమ్మనె నిన్ను రమ్మనినఁ గంపం బూని భూదేవతల్
యతులున్ నిల్చుసభాస్థలంబునకు రమ్మంచున్ నరున్ బిల్చు టే
చతురత్వం బని సారమేయ మనినన్ సౌమిత్రి యమ్మాటయున్
క్షితిరాణ్మౌళికిఁ దెల్ప దానె యరుదెంచెన్ రాముఁ డచ్చోటికిన్. 12
క. అరుదెంచి నెత్తి నెత్తుటి, వఱదల జొత్తిల్ల నగరివాకిట వెతతో
నిరవుకొని యున్నశునకముఁ, బరికించి వచింపు మేల పఱతెంచి తనన్. 13
ఉ. ఆమృగదంశకం బనియె నర్కకులేంద్ర యలర్కమేమి యిం
దేమిటి కేఁగుదెంచినది యేటికిఁ గొట్టుము నాక లేని నేఁ
డీమును లీనృపాలమణు లిందఱు గొల్వఁగ నిందు వచ్చినా
వే మని నీదయాదికసమిద్ధగుణంబులు సన్నుతింపుదున్. 14
సీ. జలధిబంధనవేళ బలవత్కపులకన్న మించఁగా నుడుత లాలించి లేదె
శుకవామదేవాదులకు సమావముఁ జేసి యెలమిఁ బక్షికి మోక్ష మియ్యలేదె

హనుమంతుచే క్షేమ మరయుచో భరతుకన్నను మున్న గుహువేఁడఁబను లేదె
శబరి యిచ్చినపండ్లచవి భరద్వాజుల విం దొక్కరీతి భావింపలేదె

తే. దొడ్డ కొంచెంబు లున్నవే దొరవు నీక,టాక్షమున కెవ్వఁడైనచో నాశ్రయింప
గదిసి రక్షించుటయె నీకుఁ గలగుణంబు, రఘుకులక్షీరనిధిచంద్ర రామచంద్ర 15

చ. హరిహయవహ్నిదండిదనుజాబ్ధిపవాయుకుబేరశంభుభా
స్కర రజనీకరప్రముఖ సర్వసుపర్వులుఁ దావకాంశజుల్
హరివి పరాత్పరుండవు గృపాకృతి దుర్జనశిక్ష సేయ ని
ద్ధర నవతార మొందితివి ధన్యతఁ జెందితి నిన్నుఁ జూచుటన్. 16

చ. నృపతికి సాధురక్షణ వహించుట ధర్మవు గాననాదువి
న్నప మిఁక నాలకింపు జననాయక యెవ్వరి కెగ్గు సేయ కే
నెపుడుఁ జరింతు నీపురి నిదేమియొ నేఁ డొకభిక్షుకుండు నన్
గుపితమతిన్ శిరం బవియఁ గొట్టెఁ బరామరిసింపవే యనన్. 17

ఉ. అక్కరుణాబ్ధి రామవిభుఁ డప్పుడె భిక్షుకుఁ బిల్వఁబంచి యి
క్కుక్కకు నీకు నేమి పగ కోపముతోఁ దన వ్రయ్య గొట్టినా
వక్కట! విప్రవంశజుఁడ వయ్యు దురాగ్రహశత్రు గెల్వలే
వెక్కడి భిక్షుకత్వ మిది యేటివిరక్తి యటంచు దూఱినన్. 18

తే. అతఁడు కరములు మొగిచి యిట్లనుచుఁ బలికె, దేవభిక్షార్థమింటింటఁ దిరిగితిరిగి
యలసి నే రాఁగ నిది వీధి నడ్డమగుచుఁ, దలఁగ కున్నను గొట్టితి దప్పుగలదు. 19

క. దండింపఁ దగుదు నేనున్, దండింపుము నన్ను నీవు దండించిన చోఁ
దండింపఁ డింక మీఁదట, దండి యనిన విభుఁడు దగినదండన మరయన్. 20

క. కౌలేయక మిట్లనియెను, గాలాంజన మనెడిగిరిని గలదేవళమున్
బాలింప నితనిఁ జనుపుము, చాలు నదియె దండ మనిన జనపతి నగుచున్. 21

తే. అతని కపుడె తదాధిపత్యం బొసంగి, ప్రభుత కభిషేక మొనరించి భద్రగజము
మీఁద నెక్కించి పంచిన మేదినీంద్రుఁ, గాంచి మంత్రులు పల్కి రక్కజముగాఁగ. 22

ఉ. తప్పొనరించి విప్రుఁడు ముదంబున దుర్గవిభుత్వ మొందె సం
చిప్పరి నన్నవిప్రజను లెల్లను జేయుదు రింక నీగతిన్
దప్పులె యంచుఁ బల్కఁ బతి నవ్వుచు నప్పని కీడొ మంచిది
చెప్పెడిఁ గుర్కురం బని వచించిన భైరవు తేజ యిట్లనున్. 23

ఉ. ఎంచఁగ నింతకంటెఁ గలదే యపమానము దేవ తొల్లి నే
నంచితవిప్రవంశజుఁడనై యలదేవగృహాధిపత్యమున్
గాంచి తదన్నభుక్తిఁ గొని కాదె వహించితి నిట్టిజన్మమున్
గొంచెపు దేవతార్థహృత కుక్కుతనం మొనరింప కుండునే. 24

క. జనవర దేవబ్రాహ్మణ, ధనహరణమహాఘదావదహనము వంశం
బనువంశాటవిఁ గాల్చక, చనునే యెవ్వరికి దానిఁ జనునె యొనర్పన్. 25

ఉ. కోవెలపారుపత్తెమునకుం బనిఁ బూనియు నేను సాధుసం
సేవయు దీనపోషణము చేసితిఁ గావున నీభవంబునం
భూవర జాతిసంస్మరణముం వహియించితిఁ గ్రూరుఁ డిద్ధరా
దేవుడు సత్క్రియాప్తిఁ గడతేఱఁ గలండె తలంచి చూచినన్. 26

క. అని జాతిస్మృతి గలయా, శునకము రఘురాముఁ బొగడుచుం వలగొని నీ
డ్కొని కాశి కేఁగి యట నిర, శనతం గృశియించి పిదప సద్గతిఁ జెందెన్. 27

చ్యవనాదిమునులు రామునితో లవణాసురుని వృత్తాంతంబు జెప్పుట

చ. అవనిపుఁ డంత నెప్పటిక్రియం సభ కేఁగి వసించునంతలోఁ
జ్యవనమరీచికశ్యపదశాదపులస్త్యఋచీకముఖ్యమౌ
నివహులు వచ్చి వాకిటను నిల్చినఁ జూచి సుమంత్రుఁ డంతయుం
జవమునఁ బోయి యయ్యసురశత్రుని కంజలిఁ జేసి యిట్లనున్, 28

తే. స్వామి యమునాతటారణ్యవాసు లైన
చ్యవనఋచికాదిసంయమీశ్వరులు వచ్చి
వాకిట నిల్చినారన్న వడిగ లేచి
వినయము భయంబు భక్తియుఁ బెనఁగొనంగ, 29

క. జడదారియొడయులకు న,ప్పుడ యెదురుగఁ బోయి పాదములకు వినతుఁ డై
తోడితెచ్చి యుచితపీఠము, లిడి పూజ లొనర్చ వార లెల్లను వేడ్కన్. 30

తే. తాము తెచ్చినపుణ్యతీర్థములఁ బావ, నోదకంబులఁ బక్వఫలోత్కరములఁ
జిత్తములరంగ నిచ్చి యాశీర్వదింప, నెంతయు వినీతుఁ డై రాముఁ డిట్టులనియె.

శా. ఆధుల్ దీర్పఁగ నోపుమీచరణతోయంబుల్ శిరం బానె నా
నాథున్యంబువు లింక నేల మిము సందర్శింప నాసత్ఫలం
బే ధన్యాత్మునిఁ జేసెఁ గావలయునే యీపండు లిట్లైనచో
సాధూత్తంసములార మీరు కరుణించం గా దనం వచ్చునే, 32

శా. నాసామంతచయంబు నాయనుజసంతానంబు నాదేహముం
నాసర్వస్వము మీయధీనము కృపం నన్నుం గటాక్షించి నే
దాసేయత్వముతో నొనర్పఁ దగు కృత్యంబుల్ ప్రబోధింపుఁ డం
చాసర్వంకషబుద్ధి పల్కె మును లత్యానందమగ్నాత్ములై. 33

ఉ. ఏనృపు లైన నీకరణి నీవినయోక్తులు పల్కనేర్తు రే
మానస మున్న వైఖరినె మాటల నాడెద వార్యపోషకుల్
భానుకులీను లందఱును బ్రాహ్మణభక్తియు దుష్టశిక్షయుం
బూనియుఁ గాదె నీ విచటఁ బుట్టుట రామ యటంచు నెంచఁగన్. 34

చ. చ్యవనుఁడు పల్కె రామనృపచంద్ర కృతంబున దైత్యవంశసం
భవుఁడు మధుండు నా నొకఁడు భాసిలు నాతఁడు ధర్మశాలియై
యవనిసురుల్ సురుల్ సుగుణుఁ డంచు నుతించ నుదంచితప్రభన్
భువిఁ జెలువొంది పెక్కుదినముల్ శివుఁ గూర్చి తపం బొనర్చినన్. 35

ఉ. ఆతప మిచ్చ మెచ్చి శివుఁ డాత్మజటాద్యుతి సాంధ్యరాగ ము
ద్ద్యోతితకాలకంధరరుచి ఘోరపుఁజీకటి దేహకాంతి చం
ద్రాతపమున్ సృజింప జగదద్భుతభంగి దృశింప నమ్మధుం
డాతతభక్తియుక్తినతుఁడై నుతియించె ననేకరీతులన్. 36

ఉ. సోమకళాధరుండు తనశూలముచే మఱియొండుశూల మొం
తె మహిమన్ సృజించి యది దివ్యకృపన్ మధుచేతి కిచ్చి సం
గ్రామమునన్ రిపున్ గెలిచి క్రమ్మఱఁ ని న్నిది చేరునే కదా
నీమది ధర్మ మేమఱిన నిక్కముగా ననుఁ జేరు నావుడున్. 37

చ. మధుఁ డది సమ్మతించి స్మరమర్దికిఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి మత్కులం
బు ధర గలంత కాలమును ముమ్మొనకైదువు నిల్పవే దయా
నిధి యన నీసుతుం డొకఁడు నీవెనుకన్ ధరియించి దీనిచే
నధికతఁ జెందు శూలధరుఁడై నపు డాతఁ డజయ్యుఁ డాజులన్. 38

క. శూలంబు మఱచె నేనియు, వాలాయము వైరిచేత వాఁడ హతుఁ డగున్
శూలం బెప్పటివలె మా, శూలములోఁ గలియుననుచు శూలి ననుటయున్. 39

ఉ. ఆనరభోజి యంతట దశాననుకూరిమిచెల్లెలైన కుం
భీనసి లంకఁ జొచ్చి బలిమిన్ గొనితెచ్చి హితోక్తిఁ బెండ్లియై
యానలినాక్షియందు లవణాసురుఁ డన్కుటిలాత్ముఁ గాంచె నం
భోనిధి కాలకూటవిషమున్ దొలి కాంచినలీల రాఘవా. 40

చ. కొడుకు దురాత్ముఁ డౌటకు జుగుప్స వహించి మధుండు వానికిన్
మృదునివరంబు దెల్పి యతఁ డిచ్చినశూల మొసంగి ధర్మమె
ప్పుడు విడకు మ్మంచి దని పోలికిఁ బట్టము గట్టి నెమ్మదిన్
బొడమినతాప మంతయును పోవఁగ వారిధిఁ జొచ్చి వర్తిలెన్. 41

క. అదిమొద లమ్మధుపుత్త్రుఁడు, మదమత్తుండగుచుఁ గలఁచు మాదృశమునులన్
మెదలఁగనియ్యఁడు మనుజులఁ, ద్రిదశుల బాధించు నేమి దెల్పుదు మధిపా. 42

మ. హరుశూలంబు వహించినాఁడనిన ధైర్యం బేది యేధారుణీ
శ్వరులున్ వాని నెదుర్కొనన్ వెఱతు రస్మద్రక్షణార్థంబుగా
ధర మీరుండఁగ నెవ్వ రేఁటి కిఁక నేతత్కార్యమున్ నేఁడు దే
వరకున్ దెల్పఁగ వచ్చి రీమునులు పోవన్ జెల్లునాపన్నులన్. 43

చ. లవణపయోధిఁ గట్టి సబలప్రబలానుజపుత్త్రమిత్త్రబాం
ధవముగ రావణాసురు వధం బొనరించినమీకు లక్ష్యమే
లవణుఁడు వీని ద్రుంచి వికలత్వముఁ జెందినమానసంబు లు
త్సవజలరాశిఁ దేలెడివిధం బొనరింపఁ గదయ్య నాపుడున్. 44

ఉ. ఆరఘువీరవర్యుఁడు కృతాంజలి యై మునులార వాని కా
హారము లెవ్వి యెక్కడ విహారము సల్పుచు నుండు నెట్టియా
చారమునన్ జరించు నది సర్వముఁ జెప్పుఁడు వానిఁ బట్టి సం
హారము సేయు టెంతపని యన్న మహర్షులు వల్కి రందఱున్. 45

ఉ. నూఱుమదావళంబు లిరునూఱుహరుల్ పదివేలుదుప్పులా
ర్న్యాఱుపశుల్ సహస్రచమరుల్ కిటిలక్షయు నొక్కపూట కా
హారము వానికిన్ మధువనాంతరమే విహరించుతాన మా
చారముఁ గ్రూరమంచితవిచారము దూర మటంచుఁ జెప్పినన్. 46

క. లవణునిశౌర్యము రఘుపతి, లవమునకున్ గొనక మౌనులన్ గని యింకన్
లవణు వధింతు నవశ్యము, భవదార్తి హరింతు ననుచుఁ బల్కెఁ బ్రియమునన్.

క. భరతుని మఱి శత్రుఘ్నునిఁ, గరుణాకలితేక్షణములఁ గనుఁగొని మీయి
ద్దఱిలో నెవ్వఁడు లవణునిఁ, బరిమార్పం గల రటన్న భరతుఁడు వల్కెన్. 48

రఘువీరుఁడు లవణాసురు సంహరింప శత్రుఘ్నుం బంపుట

శా. ధాత్రీనాయక నన్నుఁ బంపుము మహోద్యద్గాత్రుఁ గుంభీనసీ
పుత్త్రున్ నే వధియించి వచ్చెద యతుల్ భూదేవతల్ దేవతల్
విత్రాసస్థితు లింకఁ జెంద రనినన్ వే లేచి భూభర్తకున్
శత్రుఘ్నుండు కరాబ్జముల్ మొగిచి చంచద్భక్తితో నిట్లనున్. 49

మ. ఇనవంశాధిప మిమ్ముఁ బాసి పదునాల్గేండ్లున్ వెతన్ గూరలే
తిని నారల్ ధరియించి పై బడల నందిగ్రామవాసంబు సే
సినవాఁ డీభరతుండు మీచరణసంసేవాప్తి నిం దుండ నిం
డనిలో నే లవణున్ వధింపఁ గలనన్నంపింపుఁ డంచత్కృపన్. 50

క. తలఁచెద మీపదపద్మము, నిలిచెద మధుపురము చెంత నిమిషములోనన్
గెలిచెద లవణుని మీకృపఁ, బొలిచెద నన ననుజు మెచ్చి భూవరుఁ డనియెన్.

చ. అవిరళధైర్యశాలివి కృతాస్త్రుఁడ వాహవకోవిదుండ వీ
వవుట నిజంబ కాఁ దెలిసి యంపెద వైరి వధించి భూరి వై
భవముల నీవు తత్పురముఁ బాలన సేయుము ధాత్రిఁ బ్రోచుధ
ర్మువునకు సాటి లేదనిరి మున్పటి పెద్దలు రాజనీతులన్. 52

ఉ. ఆలములో రిపున్ గెలిచి యారిపురాజ్యము ధర్మసంగతిన్
బాలన సేయకున్న నగుఁ బాపము పూర్వజనాజ్ఞ యెయ్యెడన్

బాలురకున్ గ్రహింపఁ దగుఁ బల్కకు మేమియు శత్రుపట్టణ
శ్రీలకు నీవె రాజ వభిషేకమహోత్సవ మందు మంచనన్. 53

చ. అలుకుచు లక్ష్మణావరజుఁ డగ్రజుఁ డుండఁగ రాజ్యవైభవం
బులు వహియింపఁ జిన్నలకుఁ బోలునె యం చనబోయి క్రమ్మఱన్
బలుకక క్రుక్కినన్ ధరణిపాలుఁడు లేనగ వంకురింపఁగా
లలితమనస్కు లౌ భరతలక్ష్మణులన్ గని పల్కె నత్తఱిన్. 54

చ. తగునభిషేకవస్తువు లుదారతఁ దేఁ దగువారి బంపుఁ డా
ర్యగురుపురోహితాప్తసచివావళులంబిల్వుఁడు చిన్నతమ్మునిన్
బగతుని పట్టణంబునకుఁ బట్టము గట్టెద మాట వీటిలో
నెగడఁగఁ జాటఁ బంపుఁ డన నిల్వక వారలు తత్క్షణంబునన్, 55

ఆ. అధిపుఁ డానతిచ్చినన్నియు జతకూర్చి, గురుపురోహితాదికులను బిలిచి
సకలకార్యములను సంఘటించితి మని, విన్నవింప రామవిభుఁడు దనరి, 56

సీ. శ్రీరస్తు రిపుజయశ్రీరస్తు తే యని క్షితిసురశ్రేష్ఠు లాశీర్వదింపఁ
జటహాగోముఖ[illegible]వ్యజవాతూర్యరవములు రోదోంతరముల నెరయ
నృత్యవాగనవద్యగద్యపద్యస్ఫూర్తిగనిపింప వందిమాగధులు పొగడ
నటనశాస్త్రానుగుణ్యంబుగా గణికాంబుజాస్యలు సరసలాస్యంబు సలుపఁ

తే. దల్లు లందఱు గన్నులు చల్లగాఁగ
జూచి కడు సంతసిల వసిష్ఠుండు మంగ
ళాభిషేకంబు గావింప ననుజునిటల
పట్టిక సువర్ణపట్టంబు గట్టె విభుఁడు 57

చ. భవదనుజన్ము నేఁడు మధుపట్టణభర్త నొనర్చినప్పుడే
లవణుఁడు పోరిలోఁ బడియె లక్ష్మణపూర్వజ మీరు నెమ్మదిన్
దవిలి తలంచినట్టిపని తప్పునె సిద్ధము గాక యంచు నా
చ్యవనుఁడు మున్నుగాఁ గలమహర్షులు రాముని నెంచి రయ్యెడన్. 58

చ. అనుపమరత్నభూషణమహాప్రభ బాలదివాకరుండొనాఁ
దనరుచుఁ జేర వచ్చు ప్రమదంబున నానతుఁడైన చిన్నత
మ్ముని దయమీఱ నెత్తుకొని మూర్ధము మూర్కొని యక్కుఁ జేర్చి గ్ర
క్కునఁ దొడమీఁద నుంచుకొని క్షోణిసుతాహృదయేశుఁ డిట్లనున్. 59

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు తొల్లియొక్కమహనీయాస్త్రంబు నిర్మించె డెం
దమునన్ దా మధుకైటభాసురులు జానన్ గూలి రయ్యస్త్రరా
జము నాకున్ లభియించె లోకములకున్ సంత్రాస మాఁ దప్పియో
గముచే నంచది యేయ నెవ్వరిపయిన్ గైకొమ్ము నీకిచ్చెదన్. 60

మ. అనుజా నీకిది గల్గినన్ లవణసంహారంబు దుస్సాధ్యమే
యని శత్రుఘ్నునకున్ బ్రయోగ ముపసంహారంబు మంత్రక్రమం

బును సాంగంబుగ నానతిచ్చి విశిఖంబుల్ గూర్మితో నిచ్చి రా
మ నృపాలాగ్రణి క్రమ్మఱన్ జలికె శుంభద్వైరిఘవాగ్గుంభనన్. 61

ఉ. అనిటలాక్షదత్తచటులాయతశూలము కేలఁ బూనినన్
దానవునిన్ జయింపఁ బురదానవభేదికి నైన శక్యమే
దాని గృహంబునం దిడి క్షుధావ్యథఁ గానల సంచరించుచో
వాని నెదిర్చినన్ జయ మవశ్యము నీ కగు లక్ష్మణానుజా. 62

ఉ. ఆలము సేయ వచ్చు రిపుఁ డం చొకయించుక వాఁడెఱింగినన్
శూలము కేల నేమఱఁడు సుమ్మది నెమ్మది నుంచి దవ్వులన్
బాళిము డించి యొక్కఁడవు బాణకృపాణధనుర్ధరుండవై
యాలవణుండు పోరిల్ వెడలినప్పుడె కప్పుము గొప్పతూపులన్. 63

ఉ. ఘోరశరాహతిన్ నొగిలి కుత్సితుఁడై పురిఁ దూఱఁబోయినన్
దూఱఁగ నీక యయ్యసురతో నని సల్పుము నిల్పు మప్పుర
ద్వారముచక్కిఁ గన్మొఱఁగి వాఁడు గృహంబున కేఁగెనేమియున్
ఘోరనఁ దెచ్చు నిచ్చలును బూజ లొనర్చు మహోగ్రశూలమున్. 64

క. అనిమిషమానసశూలం, బన దగుశూలంబు లేని యవసరమున శ
త్రుని గెలువు మనుచుఁ బలుమఱు, ననుజా యొఱిగించినాఁడ నదిమఱవకమీ 65

సీ. క్షణములోపల నద్రిఁ జౌకళించుజవంబునను మించుహయములు నాల్గువేలు,
మణిహేమరుచుల రోహణమేరువులు మీఱి దండి యరథములు రెండువేలు
నింగితో నొఱయునుత్తుంగాంగకస్ఫూర్తి సరి లేనిమదసామజములు వేయి
విలయరుద్రుని నైన వెఱపింపఁగాఁజాలు వీరభటుల్ పదివేలమంది

తే. కొలువఁ గవినటగాయకకోటి వంది,మాగధసమూహమూరవ్యమణులదండు
వెంటరా లక్షవరహాలు వెచ్చమునకు, గొని మధునిపట్టణమునకుఁ జనుమునీవు

క. సేనాధీశుల భటులఁ బ్ర,ధానుల బాంధవుల హితులఁ దగురీతుల స
న్మానింపు మేమఱక తఱి, నైన పనుల్ గొనుము సముచితాదరణములన్. 67

క. వడి గలవా రని భటులను, బడలింపకు మనఘ నిడుదపయనంబుల మం
డెడు వేసవిన్ విడిసిన, యెడలన్ బ్రజ డప్పిగొప్ప లెఱుఁగుము కరుణన్ 68

మ. ధనలోభంబునఁ బోవ కుండెదు సుమీ తండ్రీ భటశ్రేణులన్
ధనమున్ రాజ్యము దుర్గముల్ భటులచేతన్ గాదె సంరక్షఁ జెం
దు నృపాలుండు భటేతరుం డయిన శత్రున్ జీరికిన్ గొందు రే
జనులున్ మెత్తురె హత్తునే విజయముల్ సంగ్రామరంగంబునన్. 69

ఉ. ఆతపతప్తులైన సుభటాశ్వకహస్తిపకాదికుల్ ప్రమో
దాతిశయంబుఁ గాంచ సముదంచితజహ్నుసుతాతటావనీ
జాతలతాగృహాంతముల చాయల నిల్చిన నీశ్రమంబు త
చ్ఛీతలవాతపోతములచే నిఁక మీఁదటఁ బాయుచుండు నే, 70

మ. గగనోద్ఘర్షితదవాగ్నికీలికల స్రుక్కన్ బాఱి వారిస్పృహన్
మృగతృష్ణల్ గని పోయి పోయి మృగముల్ మేనుల్ మేనుల్ వడంకన్ దగన్
జగతిన్ వ్రాలెడి జాలిఁ గన్గొనుచు భీష్మగ్రీష్మసంతాప మిం
కఁ గడం ద్రోయఁగలారు నీభటులు గంగాతీరవన్యాస్థితిన్. 71

మ. భవదీయధ్వజినీప్రజోత్థితరజోబాహుళ్య మగ్రేసర
చ్యవనాదిప్రతిరాజికిం జడలతో సంధింపఁగాఁ బోయి జా
హ్నవియున్ వేగఁ గ్రమించి యద్దరిని సేనన్ డించి కాళిందిచే
రువ నొక్కండవె పొంచి యుండి లవణున్ రోధించి సాధింపుమా. 72

క. ఎప్పుడు లవణునిఁ గూల్చితి, వప్పుడె నీవిజయలేఖ లనుపు మిచటి కీ
నప్పనికిఁ దామసించినఁ, జెప్పెడి దే మంగకముల జీవము లున్నే. 73

క. అని పలికి పయనమునకున్, దినమును నిశ్చయ మొనర్చి తెలిపిన నతఁ డిం
పున బతి యానతి యిచ్చిన, యనువున సైన్యములఁ గూర్చి యాదివసమునన్.

చ. మునుకొని యవ్వసిష్ఠునకు మ్రొక్కి యతండు "రిపుక్షయోఽస్తు తే"
యన ముద మంది తల్లులకు వందఱకు న్నతి సేసి వారిదీ
వనలు గ్రహించి స్వామి కభివదనముల్ ఘటియించి భక్తి పీ
డ్కొని మఱి యిద్దఱగ్రజులకున్ బ్రణమిల్లి యథోచితంబుగన్. 75

ఉ. విఘ్నము లేక గెల్వు మరివీరుని నీ వని వారలున్ గృపా
నిఘ్న మనస్కులై పనుప నెట్టన బ్రాహ్మణపూజ చేసి శ
త్రుఘ్నుఁడు పౌరకాంతలు విరుల్ పయిఁ జల్లఁగ తద్విపచ్ఛిరో
దఘ్న మహోజ్జ్వలధ్వజకదంబముతోఁ గదలెన్ హుటాహుటిన్. 76

లయవిభాతి. కదలి త్రిదశేంద్రవనకదళికల వంచుకొను
కదలికలహస్తములు చదలఁ బొదలంగా
మదకరులు ముం దరుగ మది నెదుగు వేగములు
గదుర హయముల్ సడలయుదుటు గనిపింపన్
జదలములు నలుగడలఁ బొదివికొనఁ దేరుగము
లుదిరిమలలో యనఁగఁ జెదర కరుదేరన్
నదులు నిధులున్ వనులు మొదలుగఁ గనుంగొనుచుఁ
ద్రిదినములలో నమరనది నతఁడు సేరెన్. 77

మానిని. చేరి దలత్సరసీజలసద్రసశీకరతుందిలశీతమనో
హారిసమీరవిహారములన్ శ్రమమాఱఁగ నన్నదియవ్వలికిన్
భూరిరయంబునఁ బోయి తదంతికభూమిఁ జమూచయముల్ విడియన్
బోరనఁ బుట్టను బుట్టినమానితపోవనమో యన చేరి రహిన్. 78

మాలిని. పరహితమతిలోలున్ బ్రహ్మవిద్యావిశాలున్
బరమమునివరేణ్యున్ భారతీశాభిగణ్యున్

సరసకవనదక్షున్ సత్కృపాంచత్కటాక్షున్
సురుచిరగుణజాతున్ జూచె వల్మీకజాతున్. 79

మత్తకోకిలము. చూచి లక్ష్మణసోదరుఁడు విశుద్ధబుద్ధివినమ్రుఁడై
యాచతుర్ముఖతుల్యుఁ గన్గొని యయ్య నే లవణాసురున్
ఖేచరాంతకు రామునాజ్ఞను గెల్వ వచ్చితి వేకువన్
లేచి పోయెద నేటి కిచ్చట విల్తునే యని వేఁడినన్. 80

తరల. నగుమ నమ్ముని వల్కె నోనరనాథనందన నాయమే
బెగడుచున్ బెఱవానిపోలిక భేదవాక్యము లాడఁగాఁ
దగదె నీగృహసీమ నీవు ముదంబుతో వసియింప నం
దగణితాదృతి సేమ మారసి యర్ఘ్యమిచ్చి కృపామతిన్. 81

మ. ఫలమూలాదు లొసంగి తృప్తి యొనరింపన్ బర్ణశాలాంతర
స్థలి నాత్మశ్రమ మాఱ నిల్చి పిదపన్ శత్రుఘ్నుఁ డమ్మౌని కం
జలి గావించి మునీంద్ర యీవనములో జాలొంది యూపాళు లె
గ్గలమై యున్నవి యెవ్వ రిందు మఖముల్ గావించిరో నావుడున్. 82

ఉత్సాహ. ఆమునీంద్రుఁ డానతిచ్చె నయ్య తొల్లి సూర్యవం
శామృతాబ్ధిపూర్ణచంద్రుఁడై తగున్ సుదాసుఁ డన్
భూమిభర్త యొక్కఁ డవ్విభుండు పుత్త్రకాంక్ష యెం
తే మదిన్ వహించి చేసె నెల్లధర్మకోటులన్. 83

క. మిత్త్రసఖుఁ డనఁగ నంతట, బుత్త్రుం డొకఁ డుద్భవించెఁ బుణ్యావశమునన్
ధాత్రీశుఁ డక్కుమారుని, ధాత్రికిఁ బతిఁ జేసి తాను దవమున కేఁగెన్. 84

క. ఆమిత్త్రసఖుఁడు శౌర్యాజి, తామిత్త్రసఖుం డనంగ నలరుచు మృగయా
ప్రేమ నొకనాఁడు కానన, సీమన్ విహరించెఁ బొలముచెంచులు గొలువన్. 85

వ. మఱియును. 86

లయవిభాతి. హరుల హరియించుచును గరుల విరియించుచును
గిరుల ముఱియించుచును ఖరులఁ బొరిగొంచున్
ధరణివరుఁ డెల్లెడల దిరుగు నెడ బెబ్బులుల
తెఱఁగునను దైత్యవరు లిరువు రలకానన్
బఱచు మృగయూథముల నఱుగ దిగ మ్రింగుచును
బరగు లిడఁ జూచి యెట కరిగెది రటం చ
ద్దొర కినిసి వింట నొకశరము దొడి యొక్కపులి
శిరముఁ దెగ నేసె బొలమరులు నుతియింపన్. 87

మ. హతశేషుండు నిజాకృతిన్ నిలిచి రాజా నిర్నిమిత్తంబు నా
హితునిన్ జంపితివే కదా మఱతు నే యిక్కార్య మంచున్ దిరో

హితుఁ డైనన్ వెలుఁగంది క్రమ్మఱి యతం డిచ్చో వసిష్ఠోక్తి స
త్క్రతుశాలల్ ఘటియించి చేసె హరిమేధంబుల్ బుధుల్ మెచ్చఁగన్. 88

క. ఆసమయంబునఁ దొల్లిటి, యాసురుఁడు వసిష్ఠరూప మచ్చుపడఁగ సౌ
దాసుఁ గని సామిషాశన, మాసయ్యెడిఁ గలుగఁ జేయు మని యడుగుటయున్.

ఉ. నిక్కము గాని యంచు ధరణీపతి నెమ్మది నెంచి పాచకున్
గ్రక్కునఁ బిల్వ నంపు నెడఁ గన్గొని పాచకవేషధారి యై
యక్కుటిలుండు వచ్చి యతఁ డప్పని దెల్ప మనుష్యమాంసమున్
దక్కక వండి తెచ్చి జననాథునిముందటఁ బెట్టి పోయినన్. 90

మ. మనుజాధీశుఁడు భార్యచేత ముని కమ్మాంసంబుతో నన్నమిం
పునఁ బెట్టింప వసిష్ఠుఁ డల్గి తగునే భూమీశ యస్పృశ్య మా
మనుజక్రవ్యముఁ బెట్ట నీమదికి రమ్యం బైనయీమాంసమే
తినుచున్ గ్రుమ్మరు మన్న రాజు మదయంతీయుక్తుఁడై దీనతన్. 91

చ. కులగురుఁ జూచి మీరె మును గోరినఁ బాచకుఁ బిల్చి యర్థ మా
వలలము వండి తెమ్మనుచుఁ బంచితి వాఁ డది యెట్లువండెనో
తెలియదు లెస్స చూడక యతిట్టుట యర్హ మె యన్న నాతఁడున్
దెలిసె నదంతయున్ బొలసుదిండి యొనర్చినమాయగా మదిన్. 92

క. తెలిసి వసిష్ఠుఁడు భూవర, తలఁకకు నీయసురతనము ద్వాదశవర్షం
బులు నసఁ దొలఁగెడి నన నతఁ, డలిగి గురున్ మరలఁ దిట్ట నంబువులు గొనన్.

మ. మదయంతీసతి యడ్డమై విడువు మోత్మామండలాధీశ చె
ల్లదు కోపంబు వసిష్ఠమౌనివయి నేలా యింతమాత్సర్యం బనన్
బదభాగంబున డించె శాపజలమున్ బాదంబు లవ్వేఁడిమిన్
గదిసెన్ గర్బురభావ మందునఁ దగెన్ గల్మాషపాదుం డనన్. 94

క. ఆసౌదాసుఁడు యాగము, సేసినచో, టిది యటంచుఁ జెప్పిన జటిలా
గ్రేసరు నుతిఁ జేసె సుమిత్రా, సతికడగొట్టుఁగొడుకు తన్నమయమునన్, 95

జానకి వాల్మీక్యాశ్రమంబునఁ గుశలవులం గనుట

మ. ధరణీపుత్త్రియు నాఁటిరాతిరి శుభస్థానంబులన్ సద్గ్రహో
త్కరముల్ నిల్వఁగ వంశదీపకులఁ బుత్త్రశ్రేష్ఠులన్ గాంచె ని
ర్భరఁ దత్సంభవవేళఁ బూలు గురిసెన్ మ్రోసెన్ దివిన్ దుందుభుల్
దొరసెన్ జల్లనిగాడ్పు నల్గడల సంతోషించి రచ్చో ఋషుల్. 96

క. మునిసుతులు వచ్చి రయమున, వినవంశునిదేవి సీత యిద్దఱుసుతులన్
గనియె నని విన్నవించిన, విని వల్మీకోద్భవుండు వేడుకతోడన్ 97

మ. యశమున్ విద్యయు భాగ్యమున్ బలము దీర్ఘాయుష్యముం గాంతు రీ
శిశువుల్ పుట్టినవేళ మంచి దనుచున్ శీఘ్రంబుగాఁ బోయి త

త్కుశలార్థంబుగ నమ్మునీశ్వరుఁడు రక్షోనాశమంత్రస్ఫుర
త్కుశసంఘంబు లవంబు నించి జటిలస్తోమంబుతో నిట్లనున్. 98

క. ఈకుశలవముల మార్జన, మాకొమరుల కాచరింపుఁ డందున రక్షో
నీకాదికభయ మడఁగును, జేకుఱు శుభ మనిన నటులఁ జేసిరి వారల్. 99

క. కుశమార్జితుఁ డగుసుతునకుఁ, గుశనామము లవజలములఁ గుశలియయిన యా
శిశువునకు లవసమాఖ్యయుఁ, బ్రశమనిధి యతం డొనర్చెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

క. చంద్రార్కులగతి నిందో, పేంద్రులవలె నాశ్వినులరహిఁ గుశలవు లా
సాంద్రతపోధనశాలిద,యం ద్రాసము లేక వెలసి రత్యుజ్జ్వలులై. 101

క. పుత్త్రోదయము ధరిత్రీ, పుత్త్రీక్షేమంబు నత్తపోనిధి దెలుపన్
శత్రుఘ్నుఁడు వినియారా, శ్రోత్రములు ఫలించె ననుచు సొంపు వహించెన్.

చ. హరిహయదిగ్వధూమణియు నంత విభాకరుఁ గాంచె లక్ష్మణా
వరజుఁడు నిత్యకృత్యము లవారితనిష్ఠ నొనర్చి యమ్మునీ
శ్వరునకు మ్రొక్కి యాయన యొసంగెడిదీవన లొంది చెచ్చెరన్
జరమదిశాభిముఖ్యవిలసత్పదవిన్ జనియెన్ జయార్థియై. 103

చ. చని చని యేడునాళ్ళకు రసాసతి గట్టెడునీలిపుట్టమో
యన హరినీలశైవలశశాంకకళంకకురంగనాభికా
భినవవిభాప్రభావములఁ బెంపగుభానుజఁ జేరి యన్నదిన్
మునిఁగి కృతార్థుఁడై చ్యవనముఖ్యుల నక్కడఁ గాంచి వేడుకన్, 104

క. వారికి మ్రొక్కి ప్రియంబున, వా రిచ్చుఫలాదికముల వారనితుష్టిన్
వారించి గతశ్రముఁడై, యారాత్రి చ్యవనుతోడఁ నతఁ డిట్లనియెన్. 105

మాంధాత లవణాసురునిచే మృతుండైనకథను చ్యవనుండు శత్రుఘ్నునకుజెప్పుట

మ. అనఘా యాలవణుండు మేటి యని మీ రానాఁడు మాస్వామితో
వనఁగా నేనును వింటి నైన శివదత్తాభీలశూలంబుచే
ననిలో నెవ్వరి నైన వీఁ డడఁచునే యాచందముల్ గల్గినన్
వినిపింపన్ దగు నన్న నాచ్యవనమౌనిశ్రేష్ఠుఁ డిట్లంచనున్, 106

క. అన్నా యాలవణాసురు, సన్నాహముతోడఁ గదియఁ జనిశూలముచే
మున్నాజిఁ బడినరాజుల, నెన్నంగా శక్యమే ఫణీంద్రునకైనన్. 107

క. వచ్చినన్నృపు లీతనిచేఁ, జచ్చినన్నృపు లెందఱో యసంఖ్యులదేలా
మచ్చరమున లవణునిచే, నొచ్చెన్ మాంధాతయును వినుము వివరింతున్. 108

మ. యువనాశ్వుం డను రాజనందనుఁడు ధైర్యోదాత్త హేమాద్రి శా
త్రవశిక్షాకువిక్రమక్రముఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు ము
న్నవనీనాథుల నెల్ల గెల్చి సురలోకాధ్యక్షు నిర్జించి య
ద్దివముం జేకొన నెంచి దండు వెడలెన్ దీవ్యత్ప్రతాపంబునన్. 109

క. వెడలి కదవన్నగుబ్బలి, గదిచి దివికి మించి రాఁగఁ గాంచి మొగుల్ త
త్తడిజో డతని జయించుట, కడుభర మని యెఱిఁగి వచ్చి కపటమతి వసున్ 110

ఉ. ఇమ్మల భూమి శాత్రవుల నెల్ల జయించి కదా సమర్థతన్
మమ్ము జయింప రావలయు మానవనాయక నీ కజయ్యుఁ డై
యమ్మధుపుత్త్రకుండు లవణాసురుఁ డుండఁగ నెట్లు వచ్చినా
వి మ్మెయి వాని గెల్వక యె యింద్రునిపై నన రాజు సిగ్గునన్. 111

ఆ. వానిఁ దాఁకి పిదప వచ్చెద నీవీటి, కనిన నటులఁ జేయు మనుచు నింద్రు
డరిగె నాకమునకు నవనీంద్రుఁ డలుకతో, మధువనంబుకడకు మసల కేఁగి. 112

ఉ. ఉపవనవీథి దండ దిగి యుద్ధతితో నొకదూత నంపినన్
గుపితమనస్కుఁ డై లవణుకొ నెల్వనరన్ జని వాఁడు వానిచే
నపహృతకాయుఁ డయ్యె నృపుఁ డంతట నంతకుమాడ్కిఁ బేర్చి య
చ్చపలునిఁ జేరఁ బోయి దనుజాతకులాధమ పోర రమ్మనన్. 113

శా. గంధేభంబు నెదుర్చు కేసరివలెన్ గర్జింపుచున్ వాఁడు గ
ర్వాంధత్వంబున శూల ముద్దవిడి వ్రేయన్ దచ్చిఖల్ గప్పినన్
బంధువ్రాతముతో నమాత్యతనుజాప్తశ్రేణితో సేనతో
మాంధాతృక్షితినాయకుం డపుడె భస్మం బయ్యె నొక్కుమ్మడిన్ 114

ఉ కావున వాఁడు మున్మొనలకైదువుఁ బూనినవేళఁ బోరికిన్
బోవకుమీ నృపాలసుత మున్నె సమస్తముఁ దెల్పినాఁడు రా
మావనిభర్త దెల్పవలెనా యిఁక మేమును రేపవశ్యమున్
నీవు జయింతు వాలవణునిన్ నిదురింపుము నేఁడు నావుడున్. 115

క. ఆశత్రుఘ్నుఁడు చ్యవనుని, పేశలభాషల ముదంబు బెరయును నిద్రా
వేశము జెందెడి నంతఁ గు, శేశయహితుఁ డుదయశిఖరిశిఖరముఁ జేరెన్. 116

ఉ. అంతకు మున్నె లేచి యతఁ డాహ్నికకృత్యములెల్లఁ దీర్చియ
త్యంతదయాప్రసన్నులగు నచ్చటిమౌనులకెల్ల మ్రొక్కి వా
గంతయు వేడ్క శత్రుని జయింపు మటంచనుపన్ శరాసదు
ర్దాంతకృపాణతూణములు దాల్చి కళిందజ దాఁటి చెచ్చెరన్. 117

క. మాధవుదేవికి నిరవగు, మాధవపుర మెదుటఁ జూచి మది ధైర్యంబున్
గ్రోధముఁ బెనఁగొన నుపవని, యోధాగ్రణి యతఁడు వేచి యుండెడివేళన్.

శత్రుఘ్నుండు లవణునితోఁ బోరుట

మహాస్రగ్ధర. రవి పూర్వగ్రావమున్ జేరక యమునుపు సారంగసింహాశ్వవిద్వి
ద్గవయక్రోడాదిజంతుగ్రసనవిలసనాకాంతుఁ గేహంబు వాసెన్
వివిధారణ్యాళి డాసెన్ వెలయుమొకమున్ వేనవేలన్ హరింపన్
లవణక్రవ్యాదిశాంతిన్ మసలకమరల్ వచ్చె మధ్యాహ్నమైనన్. 119

సీ. సందిళ్ళ నిరికిన సమదేభ శార్దూల ఘోణులఁ బలుమాఱుఁ గొఱికికొనుచు
బలుపచ్చిపాలనుండి సెలవుల దిగజాఱు నల్ల నాలుక చాఁచి నాకికొనుచు
మదమత్తచిత్తుఁడై పదఘట్టనలచేతఁ జెట్టులఁ బడఁబెట్టి మెట్టుకొనుచు
దేవతల్ డయ్యంగ దిక్కులు వ్రియ్యంగ నప్పటప్పటికిఁ గిలార్చుకొనుచు

ఆ. నెదురులేక యూరి కేతెంచు మధుపుత్త్రు, ఘనతనూనిరుద్ధకమలమిత్త్రు
నతికరాళవక్త్రు నగ్నిజ్వాలన్నేత్రుఁ, జూచి లక్ష్మణానుజుండు గినిసి, 120

స్రగ్ధర. తాచేతన్ మించుకోదండమున గుణరవాడంబరంబొందఁ జేయన్
నీచుం డాదైత్యుఁ డల్కన్ నెగడుశిఖిశిఖల్ నేత్రకోణంబులానన్
జూడన్ బ్రోద్దీర్ఘబాహున్ శ్రుతిపథగతచక్షుఃపయోజున్ శిఖావ
ద్రోచిస్తుల్యాస్త్రపూర్ణోద్ధురశరధిని శత్రుఘ్ను శత్రుఘ్ను నంతన్. 121

ఉ. చూచి కరాళవక్త్రుఁ డగుచున్ గడు బెట్టుగ నవ్వి త్రోనలో
వేచి కరంబునందు నొకవిల్లును దూపులుఁ బూని యున్ననిన్
జూచిన నాజికిన్ దొడరి శూరతఁ జూపఁగ వచ్చినట్లుగాఁ
దోఁచె భవాదృశుండొకొ యెదుర్కొని నన్ను జయించువాఁడనిన్, 122

ఉ. ఈసెడబుద్ధి నీకె జలయించెనొ యేజడుఁడైన దెల్పెనో
హా విధిఁ ద్రోయ నీకు వశమా లవణాసురుబారిఁ బడ్డవా
రీవఱ కెవ్వరైన మనిరే యిఁక నూర్వురు బ్రహ్మ లాఁగినన్
జావక పోదువోటు కొనసాగునె నీవిలువిద్య లిచ్చటల్. 123

క. దివమును మొకములయెఱచిన్, దినినయరుచి వాయ నేఁడు దినఁ గలిగెఁ గదా
మనుజాధమ నీమాంసం, బని పలికెడులవణుఁ జూచి యాడు గఱచుచున్. 124

క. కటకటము లదరఁ గన్నులఁ, జిటచిట నిప్పుకలు చెదరఁ జిలుపచిలుపచె
మ్మట లొడలఁ గడలుకొన న,క్కుటిలునకు సుమిత్రపిన్నకొడు కిట్లనియెన్. 125

ఉ. ఈ వొకపోటుబంటువలె నెన్ని దురుక్తులు వ్రేలె ద్రోరి దు
ర్భావ మదించి మున్పటినృపాలురయట్ల నెనన్ దలంచితో
రావణుఁ బుత్త్రమిత్త్రనికరంబులతో నని ద్రుంచినట్టి రా
మావనినాథుతమ్ముఁడఁ గృతాంతుఁడ నీ వెటు వోయె దింకిటన్. 126

శా. శత్రుఘ్నాఖ్య యథార్థమై రహి వహింపన్ దేవభూదేవతల్
విత్రాసస్థితిఁ జెంద నింక సమరోర్విన్ నేఁడు ఖండించి నీ
గాత్రం బిచ్చటికంకగృధ్రములపాల్ గావింతుఁ గుంభీనసీ
పుత్త్రా దుష్టచరిత్ర నిల్వు మనినన్ భూరిక్రుధావేశుఁడై. 127

శా. ఆరక్షోవిభుఁ డార్చుచున్ బళిర లంకాధీశు మన్నాతులన్
బోరన్ గూల్చిన రాముసోదరుఁడవే సొమ్మైన నాకోర్కి యీ
డేఱెన్ నిన్ భవదగ్రజాప్తహితకోటిన్ గూడ నే డంతకున్
జేరన్ బంచెద నిల్వు మంచుఁ బుఱికిన్ శీఘ్రంబునన్ బోవఁగన్. 128

మ. అలుకన్ లక్ష్మణతమ్ముఁ డడ్డమయి యోరారా యోరి దోషాట మా
ర్పలుకుల్ పలికి జుణింగిపోయెదవు రారా నిన్ను శత్రుఘ్నుఁ డి
క్కలనన్ గూల్పక యేల పోవిడుచు బింకం బాడి భీరుండ వై
తలఁగన్ నవ్వరె లోకు లంచుఁ దెగడన్ దర్పించి వాఁ డుద్ధతిన్. 129

చ. పలికినపల్కు లోరిజనపాలకులాధమ యాత్మ నిల్పరా
కలిగెడి డత్ఫలం బనుచు గ్రక్కున బాహువులప్పళించుచున్
కిలకిల నార్చుచున్ జెలఁగి కేరుచు నొక్కవిశాలసాల ము
గ్గల మగుబల్మితోఁ బెఱికి కైకొని వక్షము చూచి వైచినన్. 130

క. అదరక శత్రుఘ్నుం డది, పదితునియ లొనర్చెఁ బంచభల్లప్రహతిన్
మద మెత్తినటుల వాఁడును, వదలనిరోషమున వృక్షవర్షము గురిసెన్. 131

చ. కురిసెడువృక్షవర్షమునకున్ వెనుదీయక భానువంశజుం
డురుతరసాయకత్రయము నొక్క మొగిన్ నిగిడించి యార్చినన్
గురిసెడి నార సీవిశిఖకోటులు సాలము లంచు నశ్మముల్
గురిసె విరోధి వజ్రశరరోటి నడంచె నతండు గ్రమ్మఱన్. 132

క. "తేనాభారము ద్రుంచం, గా నీభార" మనినట్లు కంటకుఁడు వడిన్
నానాతరువులు వైచిన, మానక యతఁ డడఁచె నిమిషమాత్రములోనన్. 133

క. తుములమైన శిలలపాళ్ళను, గుమిగొని తుత్తునియ లైన కుజశకలంబుల్
సమరోర్వి నిండికొనఁ ద,త్సమయంబున సమసె నచటిసాలము లెల్లన్. 134

ఉ. చేరుపచెట్టు లెల్ల సరిసేసి నశాటుఁడు భానుజాసరి
త్తీరమహీరుహావళులు దెచ్చుఁ బయిన్ బడవైచుఁ గ్రమ్మఱన్
దూరము వోవ నేడఁ బురి దూఱునొ వీఁడని యుక్కుమారుఁడున్
సారెకు రామదత్తఘనసాయక మేయఁ దలంచుచుండఁగన్. 135

ఉ. అంతట నేమఱించి లవణాసురుఁ డొక్కకుజంబు దెచ్చి దు
ర్ధాంతరయంబునన్ శిరము దాఁకఁగ వ్రేయ నతండు నొచ్చి వి
శ్రాంతి వహించి మూర్ఛిలె సురల్ మనుజుల్ బెగడొంది రప్సరః
కాంతలుఁ జాలిఁ జెందిరి జగంబులు కంపముఁ బొందె నయ్యెడన్. 136

చ. అది మృతిగాఁ దలంచి రిపుఁ డార్చుచు నేటికి శూలమింక న
న్నెదిరినవైరి సచ్చె నని యెల్లమృగంబుల భూరిమాంసముల్
ముదమున మెక్కుచున్నయెడ మూర్ఛ దొలంగినఁ గన్ను విచ్చి పే
రుదుటున లేచె లక్ష్మణసహోదరుఁ డుత్సవ మందె లోకముల్. 137

వ. ఇత్తెఱంగున మూర్ఛదేఱి యింద్రజిద్వైరారి కూరిమి తోఁబుట్టువు దనకట్టెదుట బలుచట్టులు చెట్టులు పట్టుకొని పదఘట్టనల నిలాతలం బిట్టట్టువడఁ బఱతెంచుచున్న మధుదైత్యపట్టభద్రపట్టిన్ గనుంగొని వీరరౌద్రరసంబుతో నంగ

మింతఁ దకు నుప్పొంగఁ బ్రళయగాలాంతకు తెఱంగున న్గనిపించి నిటలతటంబున వికటతరంబుగాఁ గుటిలభ్రూకుటిఘటిల్లదటిల్ల తాపటులచటులవిద్యుతులకు దండ యగుకోదండంబు సారించి నిమిషమాత్రంబును సైరించక వైరించనసహాయచంచద్గరుదంచలచంచలావిభా ప్రపంచవంచనాచుంచు ప్రాంచిత కాంచనసంఘటిత పుంఖప్రభాధురీణంబు నరీణతేజోవిభవాధిక మధుకైటభప్రముఖ నిఖిలబర్హిర్ముఖ కంటకకంఠలుంఠనక్రియా చమత్క్రియాభిమత్య తైక్ష్ణ్యసంపత్ప్రఘూణంబును సకలభువనగ్రసనవ్యసనాత్యుదాత్త లీలావిలోల కాలమృత్యు కరాళవక్త్రాభిల దంష్ట్రాంకురప్రమాణంబును బ్రమాణప్రభావవైభవాధఃకృత చక్రశూలాదినానాదేవతాశ్రేణిపాణికృపాణంబు నగు నారావణాంతక ప్రసాదాసాదిత నవ్యబాణంబు తూణంబు వెడలన్ దిగిచి లవణాసురుప్రాణంబు లపహరించు గుణంబున గుణంబునఁ గార్చిచ్చ శతకోటిమార్తాండమండలోద్దండతరకిరణస్ఫురణలఁ గ్రేణి సేయుతదఖండితరుఙ్మండలంబు దిఙ్మండలంబు నిండుకొని చూడఁ గూడక చూపులకు మిఱుమిట్లు గొల్పుటయు ననల్పకల్పక్షయాక్షయ్యతరాశుశుక్షణిజ్వాలికామాలికలో యని భీతులయి గరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదిదేవతలు దేవతాజ్యేష్ఠుం డగు పరమేష్ఠికడకుం జని వినతులై యిట్లని విన్నపించిరి. 138

మ. జగముల్ మ్రింగెడిరుద్రుతేజమొ జగత్సంహారఘోరాగ్నియో
జగదుద్వ్యాపనభాస్కరప్రభయొ నా శత్రుఘ్న బాణార్చి ము
జ్జగముల్ గాల్చు తెఱంగునన్ వెలిఁగెడిన్ సర్వేశ యిం కేవిధం
బగునో లోకము లుద్ధరింపఁ గదనే యన్నన్ విధాత్రుం డనున్. 139

ఉ. భయ మేలా సురలార తొల్లి హరి యాబాణంబుచే దైత్యరా
డ్జయముల్ పెక్కు వహించె నవ్విశిఖమే శత్రుఘ్నుఁడున్ బూని దు
ర్జయలీలన్ లవణున్ వధించు నిఁక మీసంతాపముల్ మాన్పుఁ డ
ద్దయు సౌఖ్యంబు వహించు నన్నఁ జని రుత్సాహంబుతో దేవతల్. 140

శత్రుఘ్నుండు లవణాసురుని సంహరించి తత్పురంబు నేలుట

మ. అల శత్రుఘ్నుండు నివ్విధంబునను దివ్యాస్త్రంబు సంధించి సే
రలుకన్ దైత్యునిఱొమ్ము లక్ష్యముగ సేయన్ జ్వాలికల్ దిక్కులన్
వెలయన్ శత్రుని ఱొమ్ముఁ దూఱి యిలయున్ భేదించి పాతాళవా
సులకున్ భీతి యొనర్చి క్రమ్మఱఁ బొదిన్ జొచ్చెన్ సురల్ మెచ్చఁగన్. 141

క. బాణము వెడలినయప్పుడె, ప్రాణంబులు వెడలి దనుజపతి పవనహత
క్షోణీధ్రమువలెఁ గూలెన్, క్షోణీస్థలి జగము లెల్లఁ జోద్యముఁ జెందన్. 142

తోటకము. ఇలఁపై లవణాసురుఁ డిట్లొఱుగన్, గలకాలము వానిగారమునన్
వలనొప్పెడు ముమ్మొనవాల్ శివుచే, నలువొందెడు శూలమునన్ గలసెన్. 143

క్రౌంచపదము. తావులుమీఱన్ బూవులవానల్ దఱచుగఁ గురియఁగ దతఘున భేరుల్
గ్రేవల మ్రోయన్ గేవలగీతక్రియలను వనితలు గిఱికొని యాడన్

దేవతలెల్లఁ దీవి ఘటిల్లఁ స్థిరమతిఁ గొలువఁగ దివిజవిభుండుఁ
బావకముఖ్యాశావిభుయుక్తిఁ జగతుని నడఁచిన ప్రభుఁ గనవచ్చెన్. 144

తే. అపుడు బ్రహ్మర్షి దేవర్షు లాది యైన, ఘనులు శత్రుఘ్ను దీవించి కౌతుకమున
రావణుని సంహరించినరాముఁ బొగడి, నటులఁ బొగడిరి దేవేంద్రుఁడతనికనియె

పణవవృత్తము, తీరెఁ మానులవెగు లిప్పోకఁ, జేరెఁ మాకును జిరసౌఖ్యంబుల్
దేరెఁ లోకుల దినగండంబుల్, మీఱెఁ నీబలిమి యమేయంబై. 146

క. నచ్చితిమి నీప్రతాపము, మెచ్చితిమి భవద్దయాసమృద్ధిని నిన్నుఁ
మెచ్చితి యొకవరమియ్యఁగ, వచ్చితి మనఘాత్మ యడుగవలయునటన్నన్. 147

మ. అల శత్రుఘ్నుఁడు శక్రముఖ్యులకు సాష్టాంగంబు లర్పించి యం
జలి గావించి మహాత్ములార భవదంచత్పాదముల్ గొల్వఁగాఁ
గలిగెఁ జాలదె యైన నిమ్మధునిపోల్ గన్గొన్నఁ దొల్లింటికం
టె లసత్సంపద మీఱఁ జేయుతమి పుట్టెఁ గల్గ డట్టులన్. 148

మ. అనినఁ నీవు దలంచినట్టు లతిరమ్యం బై ధరాస్వర్గమై
యన నింపొందెడు నిప్పురం బనును వా రంతర్హిఁ జెందఁ ముదం
బున శత్రుఘ్నుఁడు శత్రుసంహరణ మాహ్లాదే రఘుస్వామికిన్
వినిపించఁ దగువారిఁ బంచి హితమంత్రిశ్రేష్ఠు లేతెంచినన్. 149

ఆ. వారి నాదరించి వచ్చినసేనల, గలయ విజయసూచకంబు లైన
పటహగోముఖాది బహుళవాద్యంబులు, బోరుగలఁగ మధునిపురముసొచ్చి. 150

తే. చొచ్చి యచ్చోటప్రజలకు సొంపెసంగ, నిర్మలం బైన మధునిమందిరముఁ జేరి
ధనమణిసువర్ణవస్తువాహనములెల్లఁ, జేకొని సునీతి రాజ్యంబు సేయుచుండ.

వ. అప్పుడు. 152

సీ. దివసప్రభుశతప్రథితభాప్రచయదీప్రకనక ప్రచురవప్రగణము గలిగి
ఘనయూథపథరోధకలనాధఁతభూధరవిధాధవళసౌధరాజి గలిగి
నరఖేచరవిలోచనముదాచరణసూచకమణీచయకృతాచలములు గలిగి
సుపచేళిమఫలాశిశుకశారిసముదాళిఘనకేళివనపాళికలును గలిగి

తే. రంగదుత్తుంగతరగోపురములు గలిగి, కలితగృహావర్గవిపణిమార్గములు గలిగి
వికచకల్హారహారిదీర్ఘికలు గలిగి, పొలిచె శత్రుఘ్ను వలన నప్పురవరంబు. 153

క. బేహారులు మితసత్యవ్యాహారులు వచ్చి కొలిచి వలసినవస్తు
వ్యూహములు నించి రప్పురి, నాహారిదశాన్వనాయునాదృతివలనన్. 154

మ. తనపోల్ స్వర్గమె యంచు నందఱును సందర్శింప ధర్మస్థితిన్
జనులన్ బ్రోచుచు లేమియున్ దెవులు భ్రాతృసంతారమున్ దాన మె
వ్వనియందేన్ గనిపింప కెల్లప్రజలున్ వర్ధిల్లఁ బంద్రెండు హా
యనముల్ రాజ్యముసేసి రామపదవీక్షాకాంక్షి యై యంతటన్.

* శత్రుఘ్నుండు శ్రీరామపాదసేవార్థియై యయోధ్య కరుదెంచి మరల చనుట *

మ. సుగుణాంభోధుల మంత్రిపుంగవుల నచ్చో నుంచి యుంచన్మతిన్
దగువారిన్ దన వెంటఁ బెట్టుకొని రత్నస్యందనారూఢుఁడై
నగరావాసుల నెల్ల వీడ్కొని ప్రయాణవ్యాప్తిఁ గొన్నాళ్ళకున్
మిగులన్ వేడుకఁ జేరె నాథుఁడు వాల్మీకాశ్రమస్థానమున్. 156

తే. చేరి వాల్మీకులకు నతుల్ సేసి యాతఁ, డంచితాశీర్వచస్స్ఫూర్తి నాదరించి
యిచ్చు నర్ఘ్యాదికములు గ్రహించి శ్రాంతి,దొరఁగి పరిజనయుక్తి శత్రుఘ్నుఁడలరె

ఉ. అమ్మునిచంద్రుఁ డంత దయ నాతనిఁ గన్గొని పల్కె నెల్లలో
కమ్ములయుక్కుముల్లయిన కంటకునిన్ దృణలీల నొక్క బా
ణమ్మునఁ గూల నేసితి వనంతభుజాబలశాలి వెంచఁగా
నిమ్మహి నీకు సాటి గలరే శరకౌశలి లక్ష్మణానుజా. 158

ఉ. ఇంకొక నాఁటికిన్ లవణుఁ డీల్గునె లోకులబాధ దీఱునే
శంక దొరంగి వీని ననిఁ జంపెడిశూరుఁడు భూమిఁ బుట్టునే
యంకిలి లేక యుండుదురె యంచుఁ దలంపుదు మాతలంపు నీ
వంక ఫలించె నేఁడు బుధవత్సల నిన్ను నుతింప శక్యమే. 159

ఉ. రావణుఁ ద్రుంచునాఁడు రఘురామునకున్ బహుళప్రయత్నముల్
గావలసెన్ దశాననునికంటె మహోద్ధతుఁడై యనేకులన్
భూవరులన్ హరించినరిపున్ నిమిషంబునఁ ద్రుంచె నంచు న
ద్దేవసభన్ సురేంద్రుఁడె నుతింపఁగ వింటిమి నీప్రభావముల్. 160

చ. లవణునితోడ నీ వవికలస్థితిఁ బోరెడువేళ మేము వా
సవుకడ నుండి చూచితిమి సర్వము నీధృతి యంత యొప్పునే
యవునవు నీకె చెల్లు నని యక్కునఁ జేర్చి శిరంబు మూర్కొనెన్
బ్రవిమలచిత్తుఁ డత్తపసి పంక్తిముఖాంతకుపిన్నతమ్మునిన్ 161

చ. ఇటువలె నాదరించి జటిలేశ్వరుఁ డాత్తబలాధిభూసుహృ
ద్భటయుతుఁడై నయాతనికిఁ బక్వఫలాదులఁ దృప్తి చేసి చెం
గటియుటజంబునన్ నిలువఁగా సెలవిచ్చిన నక్కుమారుఁ డ
చ్చట వసియించె భృత్యు లుపచారములన్ శ్రమముల్ హరింపఁగన్. 162

వ. అయ్యవసరంబున. 163

సీ. ఉరుసుధారసధార లొలికెడుచందాన సరసస్వరస్ఫూర్తి సంఘటిల్లఁ
దిన్నగాఁ దావిపూఁదేనె సోనలు మించువిధమునఁ దానముల్ విస్తరిల్లఁ
గండచక్కెరపానకమ్ములు ప్రవహించురహి ఘనరాగముల్ రక్తి గుల్క
విరివియై చెఱకుపాల్ వెల్లువ వాఱెడి క్రమమున నాలాపగతులు వెలయఁ

తే. కవలు కవవీణె బూని ద్రాక్షాఫలోప,మా సమానితవాల్మీకిమౌనిరచిత
చారురామాయణశ్లోకసమితి గాన, లీలఁ బఠియింప శత్రుఘ్నుఁ డాలకించి. 164

క. ఆమధురార్థనిగుంభన, లామృదువర్ణానువృత్తు లాపదసంద
ర్భామితకౌశలి యావా,క్స్వామిత్వము నెంచి యతఁడు పరవశుఁ డయ్యెన్.

క. పరవశుఁ డగుఁ దెలియుఁ గ్రమ్మఱ విని తల యూఁచు నింతమాత్రము సీతా
వరపుత్రు లీ తపోనిధి, కరుణన్ మనిరి గద యనుచుఁ గౌతుక మొందున్. 166

చ. అతని నిజాప్తు లద్భుతరసాబ్ధి మునింగి నిజంబొ స్వప్నమో
క్షితి నిటువంటిగానములు సేయఁగ వింటిమె వీర లెవ్వరో
యతివరుఁ జేరి వేఁడ దగు నయ్య యనన్ బరమాద్భుతంబు లి
య్యతివరుపాల నున్న యవి యారయ నెంతటివార మంచనెన్. 167

క. శత్రుఘ్నుఁ డిటుల సీతా, పుత్రులగానమును వేడ్కఁ బొంది వినుచు నా
రాత్రి గడపె నర్థక్షణ, మాత్రముగా నంత భానుమంతుఁడు పొడిచెన్. 168

చ. దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చి మునీంద్రుఁ డనుజ్ఞ యియ్యఁగా
సవినయవృత్తి వీడుకొని సైన్యముతోఁ జని లక్ష్మణానుజుం
డవిరళవేగలీల రవి యంబరమధ్యముఁ జేరునంతకున్
రవికులనాథుఁ డేలెడిపురంబు గనెన్ నయనోత్సవంబుగన్. 169

వ. ఇత్తెఱంగునం గనుంగొని యభంగహర్షతరంగితాంతరంగంబునం బురలక్ష్మీ
కరాంబుజంబులు ముకుళించి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి. 170

సీ. సామజహయభటస్యందనావళులతో నెడనెడ సామంతు లెదురుకొనఁగ
భూసురాశీర్వాదపుణ్యనాదములతో వందిమాగధులకైవార మొలయఁ
గమనీయఘృణిమణికంకణక్వణనలై చెలులు మేడలనుండి సేస లొలుక
నబ్జమండలపాండురాతపత్రములతో ముందర బలుటెక్కెములు రహింపఁ

తే. జారు లాడాడఁ బొడగని ప్రస్తుతింపఁ
బటహబహువాద్యరవములఁ బ్రజలయులివు
మీఱ మొగసాలముందరఁ దేరు డిగ్గి
శిరముపై నంజలి ఘటించి సరగ నతఁడు. 171

చ. కొలువున కేగి రామనృపకుంజరు పాదయుగంబు మస్తకం
బొలయఁగ మ్రొక్కి శత్రుపురినుండియుఁ దెచ్చిన దివ్యరత్న రా
సులఁ దగు కానుక సేసి పరిశుద్ధమతిన్ గరముల్ మొగిడ్చి చూ
పులు ఫలియింప స్వామి మొగమున్ గనుగొం చట నిల్చి యిట్లనున్. 172

ఉ. దేవర యాజ్ఞ శత్రుని వధించి తదీయపురంబు దంచిత
శ్రీ విలసిల్లఁ జేసి పదికొండుశరత్తులు వాసి యుండితిన్
గావున మీపదాబ్జముల గన్గొన వచ్చితిఁ దాళ శక్యమే
యావును బాయు కేఁపువలె నచ్చట నొంటిగ నిల్చి నాపుడున్. 173

సీ. నగుచుఁ దమ్ముని జేరఁ దిగిచి కౌఁగిటఁ జేర్చి వసుధేశుఁ డను నేల వగవు వత్స
యరిశిక్షయును ధరాపరిరక్షయును జేయ కూరకుండఁగ క్షత్త్రియునకుఁ దగునె
యుచితకృత్యము మాన్ప నోడియుండుటగాక నినుఁ బాసి మేమైననిలువఁగలమె
వలసినయపు డిందు వచ్చి తల్లుల నమ్ముఁ జుట్టల మిత్త్రులఁ జూడ రాదె
తే. తామసింపక సప్తరాత్రములు మాత్ర,మిచట వసియుంచి పురి కేఁగుమింతతడవు
రాజు లేకున్న రాజ్య మరాజక మగు, ననినఁ బతియాజ్ఞ శిరమున నతఁడుపూని

చ. భరతుని లక్ష్మణుం గదిసి భక్తి నతుల్ ఘటియించి వారియా
దరము గాంచి ప్రేమమునఁ దల్లుల కెల్ల నమస్కరించి త
త్పరమహితోక్తులన్ దనరి బంధుల నాప్తుల మంత్రులన్ ధరా
మరుల యథోచితక్రియల మన్ననఁ జేసి యనంతరంబునన్. 175

చ. ఇనకులుఁ డానతిచ్చినటు లేడుదినంబులు నిల్చి యవ్విభుం
డసుమతి సేయఁగాఁ బయనమై జననీబుధబంధుకోటి వీ
డ్కొని భరతుండు లక్ష్మణుఁడుఁ గూర్మిని వెంబడి వచ్చి పంపఁ జ
య్యన నతఁ డయ్యెడన్ సబలుఁడై చనియెన్ నిజరాధానికిన్. 176

క. ఈశత్రుఘ్నునికథ యేఁధీశాలులు వినిన హితమతిన్ జదివిన స
త్కౌశలి వ్రాసిన శత్రువి,నాశన మగు రాజ్యమును ధరమ్ములుఁ గలుగున్. 177

ఉ. అల్లవణారి యిల్లు చని యాత్మపురీజను లుల్లసిల్లసం
పుల్లమనస్కతన్ ధరణిఁ బ్రోచుచు విశ్రుతకీర్తియుక్తి రా
గిల్లియు నర్మభంగి శ్రుతకీర్తిమనోరథపూర్తి సేయుచున్
క్షుల్లకు లార్తిఁ బెంచుభయజూర్తిపడన్ దగు ధర్మమూర్తియై 178

ఉ. అక్కడ నక్కడానిమలమంతటిదైర్యముఁ బూని రామభూ
భుక్కులచక్రవర్తి క్రతుభుక్కుల సర్వసుదృక్కులన్ సుమ
స్రక్కుల సాధువాక్కులఁ బ్రసన్నతతో నిగిడించి సత్క్రియా
భాక్కులుగా ధరాజనుల, బాలన సేసె సదృక్కు లౌ నవన్. 179

సీ. శ్రుతిమర్మము లెఱింగి సుస్థిరాంతర్యాగవిమలులై బ్రహ్మభావమున మించి
యణిగతధర్ములై యరినాశ మొనరించి యాశలు గెలిచి బ్రాహ్మణులఁ గొలచి
పరమార్థవంతులై సురుచిరాష్టాంగసంగతి గాంచి రాజయోగము వహించి
తగుశాస్త్రములు నేర్చి ద్వంద్వసహిష్ణులై తెలిసి మహార్యసేవలు ఘటించి
తే. బ్రాహ్మణక్షత్త్రియోరవ్యభటులు యోగి
జనులవలె మించ జగతి ప్రశస్తసస్య
వతి యయి ఫలింప నెలమూఁడువాన లెచ్చ
రాజ్య మొనరించుచుండె శ్రీరామవిభుఁడు. 180

క. కలియుగమునఁ బాదత్రయి, తలఁగులు ధర్మంబు శూద్రతపములు తఱుచౌఁ
గలవెన్నియైన వింతలు, తలఁప ననర్థంబు లాయధర్మము లధిపా. 200

శా. ఆలా గిప్పుడు శూద్రుఁ డొక్కఁడు తపోవ్యాసక్తి నీభూమిలోఁ
జాలన్ నిష్ఠ వహించె నందువలనన్ జచ్చెన్ ధరాదేవతా
బాలుం డాకుటిలాత్ముఁ జంపి శిశువున్ బ్రాణాన్వితున్ జేయు మిం
కేలా కాలవిలంబ మీక్షణమె లెమ్మిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ, 201

క. పాపాత్ముల దండింపని, క్ష్మాపతి కాపాపమునను షడ్భాగము సం
ప్రాపించుఁ గాన ధరలోఁ, బాపము లేకుండ నరసి ప్రజఁ బ్రోవఁ దగున్. 202

ఉ. ఈయెడ రాజనీతి వచియించితి నింతియ యొక్కసారి రా
మా యని నిన్నుఁ బేర్కొనిన యంత ననంతము లైన పాపముల్
పాయఁగఁ నీకుఁ జేకుఱునె పాపము బీద్విజపుత్త్రుఁ జీవితున్
జేయుట యెంత తొల్లి కపిసేన ననిన్ బ్రతికింపవే కృపన్.

రఘువీరుండు శంబుకుఁడను శూద్రతపస్విం జంపి బ్రాహ్మణకుమారుఁ బ్రతికించుట

వ. అని పల్కు నారదు పల్కు లాకర్ణించి యాకర్ణాంతలోచనుం డగు నయ్యహల్యాశాపవిమోచనుండు మనంబున నప్పని యొప్పికొని తన చెంగట నున్న లక్ష్మణు నుపలక్షించి నీవు పోయి యీక్షణంబ క్షోణీసురుని మనఃక్షోభంబు నివారించి తత్పుత్త్ర దేహంబు సుగంధతైలకటాహంబునకు నిక్షేపించి సురక్షితంబు గావించునది యని నియోగించి కించిన్మీలితనయనుం డయి హృదయబిసపుష్పంబునఁ బుష్పకంబు దలంచినంత ననంతానంతమణిప్రభాభారమణీయపద్మరాగమణిచ్ఛవిచ్ఛటాచ్ఛాదితదశదిశావకాశంబై గగనతారకాయమానప్రసూనకాయమానఘుమఘుమాయమానం బగు నవ్విమానంబు సాక్షాత్కరించినం గటాక్షించి ప్రహర్షించి మహర్షిజనంబులకు నమస్కరించి విరించిసము లగువారి యవారితాశీర్వాదవచనవైభవంబు నొంది తదామంత్రణంబు గావించి పురరక్షణంబునకు భరతలక్ష్మణుల నియమించి సముచిత తపఃక్రియాసమున్నిద్రశూద్రశీర్షచ్ఛేదాచికీర్షాదురాధర్షామర్షహర్షోత్కర్షం బవధరించి కవచంబు ధరియించి కవదొనలు బిగియించి ఖడ్గంబు సంగ్రహించి కార్ముకం బవలంబించి జాతిమగజాతిమొత్తంపుఁగొత్తము త్తెంపుఁ జెక్కడంపుఁబనిడంబునన్ బ్రకటం బగుమకుటంబు తళత్తళలు వియత్తలంబు హత్తుకొన నుత్తుంగతరదివ్యయానలలామంబు సుమంత్రాదిమంత్రిజనసమేతంబుగా నధిరోహించి ధరాపరారోహాభరావహా మహాంజనాచలసదృశాంగసమంజనాంజనాభిధకుంజరేంద్రసాంద్రమదధారాధోరణీరణద్భ్రమరఝంకారరవాభోగం బగు పశ్చిమదిగ్భాగంబు పరిశోధించి సురావరోధవధూనివహారణోచితరచితాఖర్వసార్వభౌమాత్యఖండగండకండూతిమన్మత్తవేదండఘర్షితోద్దండగండోపలప్రకాండమండిత హిమవత్పర్వతసార్వభౌమభౌమహైమప్రభామండలపిచండిలం బగు నుదగ్ధరామండ

లంబు దొరసి యపరవర్ణునకుఁ డెల్లనరసి దిక్కూలముద్రుజసముల్లోలకల్లోల
మాలికాకీర్ణకలశార్ణవకర్ణేజపవర్ణవర్ణితై రావణదంతావళచతుర్దంత తంతన్య
మానకాంతకాంతిరమా సమాక్రాంతంబగు శచీకాంతిదిగంతంబు డాసి దృగంతిపీ
తూపరంపర వెదచల్లి యచ్చోట విపర్యాసతపశ్చర్యాధుర్యుని బొడగానక
గానకళాచతురోపరిభాగచరద్వైమానిక శ్రేణికాశ్రూయమాణ వీణారవంబు
లాలించుచు నిజవిమానరాజ విరాజమాన రాజమణిఘృణిమతల్లికావల్లిక లెల్ల
కడల నల్లికొన నబ్బల్లిదుండు సర్వంకషకేముషీధురీణసర్వోర్వరాగీర్వాథసర్వ
దాప్రకల్పిత నదీస్నానసంధ్యావజపానుష్ఠాన నిష్ఠురతపోనిష్ఠాగరిష్ఠతా శ్రేష్ఠతరా
శ్వత్థతరుప్రణామ పురస్సరప్రదక్షిణంబగు దక్షిణంబునకుం బఱతెంచి గిరిప్రాం
తంబులు పరికించి సరిత్తటంబులు విమర్శించి సరోవరంబులు పరీక్షించి యర
ణ్యంబు లవలోకించి గోకులంబులు తిలకించి కోనెలలు వెదకి పక్కణంబులు
నెమకి పానీయశాలలు చూచి మఠంబు లరయఁ బంచి మఖశాలలు దర్శించి
యగ్రహారంబులు గనుంగొని యన్నిదేశంబులఁ బొడగని యలయక మఱియు
నందండ మెలంగుచు నమందసిందూరచారుశోణప్రభాస్తోమధురీణతా వాదువా
మనసింధురంబుడంబున బంధురంబై కన్నులపండు వగునిండు జేగుఱుచాయల
రండిని మెండుకొను నొకకొండదండఁ బుండరీకషండరోచిః కాంత పాండుర త
రంగమాలికాడోలికావిహరమాణ మరాళికాపాళికా కేళిసారం బగు కాసారం
బొకటి కనుంగొని తన్మధ్యప్రదేశంబున. 204

శా. శ్రీరామక్షితినాయకాగ్రణి నిరీక్షించెన్ గృశాంగున్ నిరా
హారున్ శోణజటాఛటాధరు మహోగ్రాచారు నేకాగ్రతా
పారీణాత్ము నధోముఖున్ భసితశుంభత్పాండుర శ్రీవిధిన్
ధీరత్వాకరుఁ జీరధారు నొకనిన్ దీప్యత్తపస్యాన్వితున్. 205

క. వీక్షించి నివ్వెఱఁదువడి, యాక్షితికిన్ డిగ్గి వాని కపరోక్షగతిన్
సాక్షాత్కరించె సాక్షా, దక్షరతత్వంబు శూద్రుఁ డల్పుచె తలఁపన్. 206

చ. ఇటువలె నత్తపోధికునిదృష్టిపథంబున నిల్చి రాముఁ డో
పటునియమాఢ్య యేశుభము పాటిలఁ జేసెద వీతపంబు దు
ర్ఘట మిది నీవు విప్రుఁడవొ రాజవొ వైశ్యుఁడవో వివేకవి
స్ఫుటమతి మించు శూద్రుఁడవొ బొంకక తెల్పుము కల్గినంతయున్. 207

క. నాపేరు రాముఁ డందురు, భూపాలుఁడ దశరథేంద్రపుత్త్రుఁడను నీ
తాపసనిష్ఠ గనుంగొన, నీపాలికి వచ్చినాఁడ నినుఁ దెల్పు మనన్. 208

చ. కరము వినీతి వాఁడను నగణ్యగుణాబ్ధివి నీవె వేఁడఁగాఁ
హరిహరి యెట్లు బొంకుదు యథార్థము శూద్రుఁడ శంభుకాఖ్యుఁడన్

నరవర పొందితో నె సురనాయకులోకముఁ జెందు కాంతు దు
ష్కర మగునిట్టిబల్ తపము గైకొని చేసెద నంచుఁ దెల్పినన్. 209

క. విని యంత వినయవంతునిఁ, జనునే హింసింప రాజజన్మము నింద్యం
బని రోసి వెన్క భూసుర,తనయుస్మృతిఁ దలంచి కినుక దయఁ బెడఁ బాపన్.

చ. దలకల నవ్వ్యాచుక్ నృపశిఖామణి హాన్నుగనీబులోనియి
ట్టలపుమెఱుంగుచాయలబెడంగుఁగటారి జరీన దూసి మ
త్తులు గన శూద్రుమస్తము కఱుక్కునఁ ద్రుంచెఁ దదీయరక్తము
జ్జలజవనంబు ముంచె దివిషత్సుమవర్షము భూమి ముంచఁగన్. 211

మ. అమరేంద్రాగ్నియమాదిదిక్పతులు సిద్ధాదిత్యగంధర్వసా
ధ్యమరుత్కింపురుషుల్ ఋషుల్ రఘుకులాధ్యక్షాగ్రభాగంబునన్
బ్రమదం బొప్పగ వచ్చి నిల్చి పటువాక్ప్రౌఢిన్ బ్రశంసించి రం
త మరుద్వంతుఁ డనన్ బురాహృతసుధాధారానుసార్యుక్తులన్. 210

ఉ. విప్లవముల్ హరించి పృథివీభర మీవు భరింప లోకపా
రిప్లవతావికారములు రీణము లయ్యె భవత్కృపాణధా
రాప్లవపూతుఁ డై వృషలుఁ డంగముతో దివి కేఁగెడిన్ సురా
సుప్లవవృత్తి వాఁ డదె కనుంగొను మయ్య దశాననాంతకా. 213

ఉ. క్షుల్లకులన్ వధించి పరిశుద్ధుల నేలెదుమిమ్ము మెచ్చ నేఁ
డెల్లసురల్ వరం బొకటి యిచ్చెద మంచుఁ దలంచి వచ్చినా
రుల్లయనందుఁ గావలసియున్నయభీష్టము దెల్పు మన్న భూ
వల్లభుఁ డుత్సహించి సురవర్యుల కంజలిఁ జేసి యిట్లనున్. 214

చ. కరుణ వరం బొసంగుమది గల్గిన దేవతలార తద్ధరా
మరసుతుప్రాణ మిందు మహిమం బలరన్ బ్రతికింతు నంచు నే
ఛలపడి మున్ను పల్కితి సభాస్థలి బాలకుఁ డట్టు లౌట నా
యరయమిఁ జేసి కాదె యను నాయనతో నని రెల్ల వేల్పులున్. 215

చ. శిఖి కడుఁ జల్లనైన నుడు శేఖరుఁ డుష్ణగుణంబుఁ బొందినన్
నిఖిలశరణ్య మీ ర నెడు నిశ్చయవాక్కుల బొంకు సిందునే
స్వఖరకరాసి శంబుకునిఁ జంపినయప్పుడె ప్రాణవంతుఁ డై
సుఖమున నున్న వాఁడు ద్విజసూనుఁ డసూనుఁడు గాక భూవరా. 219

ఉ. ఊహ కలంగి చింతిలక యూఱచే మప్పల కాశ్రితావనో
త్సాహజరాశి వైమె కనశజన్ముఁడు ద్వాదశవర్ష యాగదీ
క్షాహితనిష్ఠ నుండెఁగద సాంగముగా నెఱవేర్చి నేఁడు పూ
ర్ణాహుతి సేయఁబూనె మన మందఱ మమ్మునిఁ జూడఁ బోఁ దగున్. 217

క. క్రతుకర్తవు క్రతుభోక్తవు, క్రతుఫలదుఁడ వీవు నీకుఁ గలగుణము కదా
క్రతువవలోకించుట యని,క్రతుభోక్తలు పలుక నటులె కానిం డనుచున్. 218

శా. కుంభీసంభవుఁ గాంచువాంఛ దగఁ గాకుత్స్థాన్వయస్వామి య
జ్జంభారిప్రముఖామరేశ్వరులు బుష్పకారూఢులై
యంభోజాస్తనిప్రభావిభవ మారా నాఁగ సాగెన్ దటి
న్యంభోజాకరపట్టణోపవన శైలారణ్యముల్ సూచుచున్. 219

వ. ఈగతి నేఁగి యాగుణసాగరుండు తనపురోభాగంబున. 220

సీ. ప్రాగద్రితటభాగభాగవహారపరాగరాగధూతఘనాఘనాగకులము
దారితాభ్రశతారతారదంష్ట్రాదారదారయుగూభ్యదారదారకంబు
మాలూరహింతాలతాలతూలరసాలసాలకేసరసాలసాలయుతము
శబరరోమాపాకండచండరుక్కరకాండఖాండఖండితగండగండకంబు

తే. పిండితాజాండగండభేరుండనినద
సంశ్రవణమాత్రత్రస్తశరభసరభ
సాగమనదర్శనోద్భ్రాంతహరివరేణ్య
మపుమహారణ్య మొకటి రాఘవుఁడు గనియె. 221

క. కలి యయ్యరణ్యపథమున, ఘనయాలముమీఁద శతమఖప్రముఖులతో
జనపతి సంభాషించుఁ, జనునప్పుడు కన్యథ్రి మొకటి చనుదెంచి వెసన్. 222

ఆ. మ్రొక్కి నిలిచె నంత నొక్కయులూకంబు, వచ్చి బహుపరాకుస్వామి యనుచు
వినుతి యాచరించె వెఱఁగందె రఘురాముఁ, డందు గ్రద్దశలికె ముందుగాఁగ.

తృధ్రఘూకములు రామునితో దమవివాదముఁ జెప్పుకొనుట

క. శిక్షింతువు దుర్మార్గుల, రక్షింతువు దేవతలను బ్రాహ్మణులఁ గృపన్
వీక్షింతు వార్తజనులను, సాక్షాద్విష్ణుఁడసి నిన్ను శక్యమె పొగడన్. 224

సీ. పరమవిద్యాప్రౌఢి బ్రహ్మదేవునికంటెఁ రౌద్రసంపన్నత రుద్రుకంటె
గాంభీర్యధుర్యతఁ గలశాంబునిధికంటెఁ దిరమైన తాల్మి ధాదేవికంటె
మతిచమత్కృతిసమున్నతి బృహస్పతికంటె నధికధైర్యమున హేమాద్రికంటె
ననుపమానవితీర్ణి ధననాయకునికంటె ధర్మవైఖరి దండధరునికంటెఁ

తే. తేజమున భాస్కరునికంటె దీప్తకీర్తి, శశధరునికంటె ఘనుఁడవు సకలభూత
సంభవస్థితికరుఁడవు సర్వసాక్షి, వఖిలరక్షక యొకవాక్య మవధరింపు.

క. ఈకౌశికంబు నాయిలు, సేకొని తనగృహ మటంచుఁ జేరఁగ నీ దా
వాకిలి నిడుకొని పోరెడి, నోకౌశికయాగరక్షణోత్సుక యెపుడున్. 226

క. నాయనతనము మాన్చి కు,లాయము సిడిపించి "దుర్బలస్య బల్యా రా
జా" యనువాక్యము నిక్కము, సేయఁగదే యనిన గూబ క్షితిపతి కనియెన్.

సీ. ఇంద్రునంశంబున నెల్లభోగము లంది వహ్నియంశమునఁ బావనతఁ జెంది
యమునియంశమున ధర్మాభిరతి యొనర్చి నిరృతియంశమున దుర్నీతి మాన్చి

వరుణాంశమునఁ బ్రజావళికి సేమ మొనర్చి పవనునంశమున నొబలిమి హెచ్చి
ధననాయకునియంశమున వితీర్ణివహించి శివునంశమున భూతు లవధరించి

తే. భాస్కరునియంశమునఁ బ్రతాపంబుఁ బూని
చంద్రునంశంబునకు మహాసౌమ్య మూని
యఖిలకల్యాణగుణరాశివైన నిన్నుఁ
బ్రస్తుతియొనర్ప శక్యమే బ్రహ్మకైన. 228

సీ. లక్ష్మీవిహారాబ్జలక్షణేక్షణములఁ గరుణయు రోషంబుఁ గడలుకొనఁగ
లెల్లధర్మములకు నెల్ల యామనమున శాంతిదోర్లభ్యముల్ పందడింప
నుచితవైచిత్రిఁ బెంపొందినమాటల వినయపారుష్యముల్ విస్తరిల్ల
దరహాసచంద్రికాస్ఫురితాస్యమున నాభిముఖ్యమును రహింప

తే. శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు, నాచరింపుదు వొక్కట నఖిలభూత
సముఁడవయ్యును ధర్మసంస్థాపనార్థ, మిన్నిగుణములు వహియించి యీశ్వరేశ

ఉ. అద్దమ రేయి భూమి నశనార్థము గ్రుమ్మరి తెల్లవాఱినన్
నిద్దురఁ జెందవచ్చు నని నేను బ్రయత్నము సేసి కట్టితిన్
దద్దయు వేడ్క నిల్లొకటి దగ్గృహసీమ వసింప నియ్య దీ
గద్దఱిగద్ద చేరి కలకాలము పోరెడిఁ బోరు మాన్పవే. 230

క. ధర్మగతి "రామ ఏవ గతిర్మమ" యని యిఁక సుఖస్థితిని బ్రతికెద నే
నిర్మించికొన్నసదనము, కూర్మిని విడిపింపవే రఘుప్రవర యనన్. 231

సీ. విలసితాంతరవైరివిజయుఁ డౌవిజయుని నతులరూపజయంతుఁడగు జయంతు
సకలైకధర్మపాలకు ధర్మపాలకు నధిపస్తుతసుమంత్రుఁ డగుసుమంత్రు
నరిరాష్ట్రసాధకుం డగు రాష్ట్రసాధకుఁ గితవకార్యతమోర్కఘృష్టిఘృష్టి
యాచకసిద్ధార్థుఁ డెనఁదగుసిద్ధార్థు ననవరత మశోకుఁ డగునశోకు

తే. గాంచివింటిరెగృధ్రమూకములు వాక్కు, లనివిమానంబుడిగి రాముఁ డచట నిలిచి
పులుఁగులనుబిల్చియే పక్షికోలుతఁ గట్టె, నీగృహము దెల్పుఁ డనగృధ్ర మిట్టు

క. ఏనాఁడు బ్రహ్మపుట్టెనో, యేనాడుప్రజాసమృద్ధి యిద్ధరగనెనో [లనియె,
యానాఁడె నిలువ నీ డని, యీనీడము గట్టితిన్ నరేశ్వర యనినన్. 233

క. పేచక మనె ఘూకసూచక. మేచక మీచెంత వెఱతు మృష లాడంగా
భూచక్రంబున నజుచే, నీచెట్టై నపుడ యయ్యె నీయిలునాకున్. 234

చ. అన విని మంత్రిపుంగవుల నందఱఁ గన్గొని రామచంద్రుఁ డో
యనితరధర్మమర్మనిధులార దివాంధము భూజముల్ జనిం
చినపుడె గూడు తా నిచటఁ జేసితి జేసితి నం చచె గృధ్ర ముర్విపు
ట్టినయపుడే నివాసము ఘటించితి నం చనె నిక్క మెద్ది యో. 235

క. దాక్షిణ్యంబును బక్షా, పక్షంబులు దలఁప కుభయపక్షము లెనఁగా
వీక్షించి తగవు దీర్చువి,చక్షణులకు నిహపరముల సౌఖ్యము గల్గున్. 236

చ. తగవును బథ్యముం హితవుఁ దప్పక ధర్మము పేర్మి విన్నవా
రగునని సంతసింప వ్యవహారము లొప్పఁగఁ దీర్చి సజ్జనుల్
జగతిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుదురు సత్యము ధర్మ మెఱింగి యుండియుం
దెగ ముగమోడియున్న జననిందితు లొందుదు రెం దధోగతుల్ 237

ఉ. ఊరక రానిపోని పెడయుక్తులు గొన్ని గణించి వాక్చమ
త్కారము చూపి రచ్చలను ధర్మము దీర్పని దుర్విచారుఁడ
వ్వారుణపాశబద్ధుఁ డయి పందురుఁ గావున మీరు గృధ్రకా
కారులవాదు దీర్పుఁడు యథార్థముగా నని యానతిచ్చినన్. 238

ఉ. ఆ యెనమండ్రుమంత్రులుఁ దదాజ్ఞ వహించి ముహూర్తమాత్రమే
కాయనతాప్రసక్తమతులై తలపోసి నరేంద్రుఁ జూచి భూ
నాయక గూబ గెల్చె సదనంబునకై మృష లాడె గ్రద్దయ
న్యాయపథానువర్తి యిది యర్హము దండన కంచుఁ దెల్పినన్. 239

చ. అలరి రఘూద్వహుండ డనియె నా యిది నామదినున్నలాగునన్
దెలిపితి రయ్యులూకము గణించినదే నిజ ముర్వి వృత్తముల్
గలుగక మున్నె యీగృహము గట్టితి నంచు నబద్ధ మిక్కడన్
బలికెడి గృధ్ర మిచ్చుడుగఁ బట్టి వధింపక మాన వచ్చునే. 240

మ. వినుఁ డేకార్ణవమైన కాలమున మున్ విష్ణుండు నీటన్ శయిం
చిన యద్దేవుని యాత్మఁ బుట్టి దివిషజ్జ్యేష్ఠుండు తత్కుక్షి హా
యనకోటుల్ వసియించి నిర్గమనమార్గాన్వేషియై యున్నడన్
జనియించెన్ గనకారవిందము తదంచన్నాభికాదీర్ఘికన్. 241

శా. ఆనాళీకమృణాళనాళగతిఁ బద్మాగ్రంబుఁ బ్రాపించుభా
షానాథున్ మధుకైటభాఖ్యు లదలించన్ నిద్ర మేల్కాంచి డెం
దానన్ గోపము మించ నుగ్రుఁ డగుచున్ నాభీసరోజంబు దు
ర్మానోదగ్రుల వారిఁ ద్రుంచె నతిశీఘ్రప్రాప్తచక్రాహతిన్. 242

క. ఆదానవమూర్ధన్యుల, మేదఃపంకమున నయ్యె మేదిని యపు డు
త్పాదించె శైలతరుసస్యాదుల నజుఁ డందు వెన్క నఖిలము గలిగెన్. 243

ఉ. కావునఁ గౌశికంబు నరికట్టినగ్రద్దను బట్టి గట్టిగా
నే వధియింతు నేఁ డనుచు హేతి ధరింప నభస్సరస్వతీ
దేవి వచించె నోనృప వధింపకు మిప్పెనుగ్రద్ద తొల్లి ధా
త్రీవరుఁ డాశరీర మఱి గృధ్రతఁ జెందుట విన్ము తెల్పెదన్. 244

ఉ. పూర్వము బ్రహ్మదత్తుఁ డను భూవరుఁ డై యితఁ డొప్పు సత్యముం
సర్వవిరోధిజైత్రభుజశౌర్యము ధైర్యము గల్గి కీర్తుల

ప్పర్వ్యమునాఁటివెన్నెలలబాగున దిక్కుల చెల్లఁ బరఁగా
నుర్వర యేలుచుండె బుధయూథచకోరము లుత్సహింపఁగన్, 245

క. ఈతనికడ కొనదినమున, గౌతమముని వచ్చి యన్వకాంక్ష నతిథి నిం
దే తెంచితిఁ బెట్టెదె యన, నాతిథ్య మొనర్చి యాతఁ డడిగినభంగిన్, 246

క. ఇష్టపదార్థంబులతోఁ, బుష్టికరంబుగను నాఁడు భోజన మిడి యా
ముష్టింపచునకు వటువలె, నిష్టాన్నము నూటయిరువదేనేం డ్లిడఁగన్, 247

చ. ఇటువలెఁ బెక్కునాళ్ళు భుజియింపఁగఁ బెట్టిన యాతనింట న
జ్జటి వసియించి యొక్కదివసంబున నన్నములోనఁ గండ యొ
క్కటి గని కూటిలో బలలఖండముఁ బెట్టితి గాన దీన నీ
వటవిని గృధ్రివై మెలఁగు మంచు శపించె దయావిహీనుఁడై. 248

క. శపియించిన భయపడి యా, నృపతి యతని కెఱఁగి యెఱుఁగ నిది దప్పైనన్
గృప శాప ముడుపవె యని, కృపణతఁ బ్రార్థింప మరల ఋషి యిట్లనియెన్,

సీ. వెడఁదకన్నులవాఁడు విగ్రహాయుతకోటివిగ్రహాయత కాంతి వెలుఁగువాఁడు
రామనామమువాఁడు శ్యామలాంభోధరశ్యామలాంగకలీల నమరువాఁడు
మునులపాలిటివాఁడు వనజాతహితకులావనజాతహితకీర్తి తనరువాఁడు
పల్కు బొంకనివాఁడు పంక్తికంధరశిరఃపంక్తికంధరుమరుత్పటిమవాఁడు

తే. దశరథుని బోలు నొకరాజు దశరథునికిఁ
దనయుఁడై పుట్టఁగల డాజితనయుఁ డెలమి
మించి నీదేహమున హస్త ముంచినపుడె
యదవిభుఁడ వౌదు వని యేఁగె యతివిభుఁడు. 250

క. దశాప మడఁగఁ జేయుము, కౌశికహితకాంతు నేల గ్రద్దలు జంపన్
శైశవమున నొనరింపవె, కౌశికహితకార్య మని గగనవాణి యనన్, 251

ఉ. ఆరఘువీరమౌళి చతురంబుధివేష్టితవిశ్వధారుణీ
ధారుణభారనిర్వహణదక్షిణదక్షిణపాణిపద్మముల్
గారుణికత్వ మేర్పడ గ్రద్ధశిరంబున నుండె శాపసం
హార మొనర్తునం చభయహస్త మొసంగు తెఱంగు దోఁపఁగన్, 252

వ. ఇత్తెఱంగున నుత్తరణికులపుంగవుండు బంగరుమించుటుంగరముల మెఱుంగులం
గరంబు మెఱయుతనకరంబు విహంగమోత్తమాంగంబునం గదియించిన, 253

సీ. మార్తాండఘృణి నేలుమణికిరీటముడాలు మొనసి దిక్కులఁ గీలుకొని వెలుంగ
నుడుజాలములలీల బెడఁగొందు మగఱాలసరుల పొందునఁజాల నురము మెఱయ
జగములన్నియుఁ గెల్చు తెగువ నెమ్మదిఁ దాల్చువలరాజువలెఁ బొల్చు చెఱువు గులు
మంచిపున్నమచందమామవెన్నెలచంద మొందుకప్పురగంధ మొఱపు నెఱప

తే. మఱియుఁ దగుభూషణంబులు మహితచిత్ర
వస్త్రమాల్యాదులం రహింప వాసవాదు
లవుర యద్భుత మని యెంచ నాక్షణమున
గ్రద్ధ యొకపుణ్యపురుషుఁడై కానిపించెను. 254

వ. ఇవ్విధంబున, 255

తే. పురుషుఁడై నిల్చి యమ్మహాపురుషుపాద, పద్మయుగళంబున నవీనపద్మరాగ
మకుటరుచు లావరింప నమస్కరించి, హస్తములు మోడ్చి యిట్లని యభినుతించె

సీ. జ్ఞానయోగ్యహరాయ శరణార్థిహృద్వనాజ్ఞానమార్గహరాయ తే నమోస్తు
దీనజీవనదాయ ఫేనభంగాంచన్నదీనజీవనదాయ తే నమోస్తు
మానసత్త్వపరాయ మానవాశివిభాసమానసత్త్వపరాయ తే నమోస్తు
దానవారిధరాయ ధైర్యసంపదూతదానవారిధరాయ తే నమోస్తు

తే. భానుజాదికసేవ్యాయ తే నమోస్తు, జానకీప్రాణనాథాయ తే నమోస్తు, 256
మానిదదయాసముద్రాయ తే నమోస్తు, జానకీప్రాణనాథాయ తేనమోస్తు 257

మ. చరణాంభోజరజంబు సోఁక విల యోషాత్వంబు మున్ గాంచె మీ
కరపంకేజము దాఁకఁ బక్షి నరుఁడై కాన్పించు టాశ్చర్యమే
దురితంబుల్ దొలఁగెన్ శుభంబుగలిగెన్ దొల్లింటిచందాన నా
పురికిన్ బోయెద సెల్వొసంగు మింక నోభూరిప్రభావోదయా. 258

క. అని యెంచి బ్రహ్మదత్తుఁడు, మనువంశనృపాలమౌళిమణి సముచితభం
గిన గారవించి పనిచినఁ, దనదేశంబునకుఁ జనియెఁ దద్దయు వేడ్కన్. 259

చ. అమరులు కొంద్విరుల్ గురిసి రంతట రాముఁడు పాకశాసన
ప్రముఖులు పెక్కుచందములఁ బ్రస్తుతి సేయ విమాన మెక్కి మం
త్రిమణులఁ గూడి కుంభభవునిన్ గన నేఁగెఁ గవేరకన్యకా
కమలరజోధురంధరసుగంధసమీరము సేద దీర్పఁగన్. 260

మ. శతమన్యుం డటు లేఁగు రాఘవుని సజ్జన్ బోవుచున్ రాము చూ
చితె యీద్రావిడభూమి నేఁ డయిన యీచిత్రంబు సామాన్యప
ర్వతమున్ గానము తావకీనఘనధైర్యస్ఫూర్తిచే గాసి యై
క్షితితోఁ జొచ్చి యడంగెనో గిరు లనన్ సీతాతాపిభుం డిట్లనున్. 261

ఉ. సర్వపర్వమౌళిమణిసంగతదివ్యపదాబ్జ సర్వతో
గర్వితపర్వతప్రకరఖండనచండకృపాణి మించఁగాఁ
జేర్వకు మీరు రాఁగ నివసింపక యిచ్చటికొండ లెల్ల నీ
యుర్వి నడంగు నన్నఁదగు నొప్పెనె యీగతి గానతీయఁగన్. 262

వ. అని యిట్లు శ్రీరామచంద్రుండు పలికిన. 263

చ. నగుచు బలారి వల్కె రఘునాయక చెంగటఁ గంటివే యథం
గగురుతరప్రభావమణికర్ణిక నాఁ దగు తామ్రపర్ణికన్
బొఁగడితకెక్కు గోత్రతెలిము త్రైపుఁ జిప్పలు సేతుబంధనా
ద్యగణితతావకీనచరితార్ణితకీర్తిరుచిన్ వెలింగెడిన్. 364

క. మలయముఁ గను మలయజతరు, నిలయము బాదాగ్రభరితనిర్భరఘణభృ
ద్వలయము కృతపథికశ్రాం,తిలయము నతభావధృతమణీకిసలయమున్. 265

మ. అదె కుంభీభవునాశ్రమం బదె సముద్యత్పర్ణశాలోత్కరం
బదె పాథోధరయూథవృద్ధికరదీవ్యద్ధోమధూమవ్రజం
బదె శాలాగతమంత్రతంత్రపరహోత్రధ్వర్యుఋత్విగ్గణం
బదె యూపప్రముఖాధ్వసాధనచయం బంచున్ సురేంద్రుం డనన్. 266

క. విని యతఁడు దెల్పినన్నియుఁ, గని రఘువీరుండు పుష్పకము డిగ్గి ముదం
బునఁ దత్రత్యాపోధన, జనములకును వినతుఁ డగుచుఁ జనుదెంచె వెసన్. 267

రాముఁ డగస్త్యాశ్రమమునకుఁ బోవుట

చ. ఆజరులు దెల్పఁగా విని నిజాగమనంబున కుల్లసిల్లుకుం
భజునిపదాంబుజాతములు ఫాలము సోఁక నమస్కరించి భూ
భుజుఁ డతఁ డిచ్చునర్ఘ్యబహుపూజలఁ దృప్తి వహించె నంత యా
గజనితహవ్యభాగములు గైకొని యేఁగిరి వేల్పు లందఱున్. 268

చ. సముచితభంగి యాగవిధి సర్వముఁ దీర్చి యగస్త్యమౌని భూ
రమణుని నాఁటి రాత్రి నిల రమ్యనివాసమమర్చి కందమూ
లములను దేనెలన్ దగుఫలంబులఁ దృప్తి యొనర్చి తత్ప్రస
న్నముఖసరోరుహంబునను నైజదృగాళులఁ జేర్చి యిట్లనున్. 269

ఉ. నాదెస నెయి ముంచి రఘునాయక మీ రరుదెంచినందునన్
గాదె చెలంగె మన్మఖము గ్లైఁ దపఃఫల మాత్మ యున్ మహో
ల్లాసముఁ జెందె విప్రతనయార్థము శూద్రుని సంహరించి యిం
ద్రాదుల కింపొనర్చుట సమస్తము వింటిమి వారు దెల్పఁగన్. 270

క. ఐదంయుగీనృపతుల, కీదాక్షిణ్యప్రసక్తి యీకరుణయు నీ
యౌదార్యశౌర్యగాంభీ,ర్యాదులు గలవే నుతింప నలవియె నిన్నున్. 271

చ. నిను ఘనుఁ డంచు మెచ్చి ధరణీవర యేమి యొసంగువాఁడ నై
న నిదె విచిత్రరత్నమయనవ్యవిభూషణ మొక్కఁ టిచ్చెదన్
గొను మనినన్ రఘూద్వహుఁడు కుంభజ మాకుఁ బ్రతిగ్రహింప వ
చ్చునె ద్విజరాజ ధర్మములు చూచి యొసంగుఁడు నా నతం డనున్. 272

చ. ఎలమిఁ గుబేరువంశమున నియ్యఁగఁగ బుచ్చుకొనంగవచ్చు రా
జుల కది యెట్టి లన్న మును క్షోణిపసంబులు రాజసూన్యతన్

దలఁకి బలారి నిర్జరగణంబుఁ నేలెడులీలఁ దమ్మునే
ర్పులరఁగఁ బ్రోచురాజుఁ బడయంగఁ దలంచి విధాతపాలికిన్. 273

చ. అరిగి నమస్కరించి చతురానన రాజొకరుండు లేక యీ
ధరణి వసింప లేము కలధర్మపథంబుల సంచరింప దు
ష్కర మయియున్న దొండొరులఁ గైకొన కుండెడిచెయ్వు పుట్టెడిన్
దిరముగఁ జిత సేసి యొకధీరు నిఁకన్ సృజియింపవే యనన్. 274

చ. నలువ సురేంద్రదండిజలనాథకుబేరులఁ బిల్చి పల్కె మీ
బలముని నాలుగింట నొకపాలొసఁగుండు త్వదంశజాతుఁడై
యిల భరియింప నొక్కనృపు నేను సృజించెద నన్న నిచ్చి ర
చ్చెలువున వార లందున సృజించె విభాజితబుక్షుపున్ క్షుపున్. 275

మ. క్షుపుఁ డిక్ష్వాకువడిఁ బుట్టె బ్రహ్మా వనుపన్ క్షోణీతలాధ్యక్షుఁడై
యపు డైశ్వర్యముఁ దృప్తి దాతృతయు నింద్రాంభోధిపాంశంబులన్
రిపునాశంబు కృతాంతువంశమున దారిద్ర్యార్తిసంహార మ
ర్థ పరత్వంబు ధనేశువంశమున నిత్యం బూనిప్రోచెన్ బ్రజన్. 276

ఉ. కావున నెవ్వ రిచ్చినను గైకొనవచ్చు నృపాలమౌళికిన్
నీవు నృపాలమాత్రుఁడవె నిర్మలకీర్తివి విష్ణుమూర్తి వి
ప్పావనభూషణం బిఁక గృపన్ గొనుమంచు నగస్త్యుఁ డిచ్చినన్
భూవరశాసనుండు ప్రియపూర్వముగా గ్రహియించి వేడుకన్. 277

చ. అది ధరియించి మౌనిఁ గని యయ్య సమస్తరహస్యధర్మసం
పదలఁ బొసంగుమీరు ప్రతిభాషలు పల్కననేరమున్ క్షమిం
పఁదగుదు రంచు నేఁడిటఁ బల్కుఅు వేఁడ్క సైఁచినారె కా
యిది భూదయంగమం బయిల దెక్కటి దీమణిభూష దెల్పరే 278

సీ. అవివర్ణమౌళి వింధ్యనగంబు మీరు డాయ వివర్ణగతిఁ బూనదా మొదటనె
యహితాతిభయదుఁ డౌనహుషావనీభర్త యహితాప్తిమీకిన్నడవిఁబడఁడె
ధర్మాశయమున నెంతయు వార్త కెక్కియు ధర్మాశయుండె సంతతము మనరె
దానవద్విపసముద్ధతి వృద్ధి వహియించి దానవద్విపుఁ గుక్షిలో నడఁపరె
తే. యలసముద్రంబు ప్రాగభివ్యక్తసత్త్వ,మైనశింపంపంగఁగొనరె యాశనంబు
మిమ్మెఱింగియు నెటులవీసొమ్ముగలిగెఁననుట యనుచిత మఁటయార్చి యీనతిండు

అగస్త్యుఁడు రామునకు శ్వేతుఁ డనురాజర్షి వృత్తాంతము సెప్పుట

క. అనిన నగస్త్యుం డిటు లను, ననఘోత్తమ తెలియవలసి యడిగినఁ దప్పా
విను మీయాభరణము వచ్చినవిధ మాద్యంత మెఱుక సేసెద నీకున్. 280

చ. ప్రథమయుగాంతరంబునఁ దపం బొనరింపఁగ నేఁ దలంచి యీ
పృథివి నివాసయోగ్యవన మెక్కడఁ గల్గునొ యంచు నైకది

క్షపథికుండ నై సమధికత్వరఁ ద్రిమ్మరియొక్కదిక్కునన్
బ్రథితబహుద్రుకుంజనికరస్ఫురితాటవిఁ గంటి రాఘవా. 281

చ. అలశతయోజనాయతమహాటవి యీగతిఁ గాంచి చొచ్చి య
న్నెలవు విహంగశూన్యమును నిర్జనముం మృగవర్జితంబు నై
యళుకొనరింపఁ జాలుటకు నచ్చెరువొందుచుఁ బోయి పోయి చెం
తల నయనోత్సవస్ఫురణ దార్కొన నొక్కకొలంకు నూచితిన్, 282

సీ. అలల నుయ్యేలలూఁగు చలరెడియంచలు నంచలకునలగ్నాంబకములు
బకములు విహరించుభంగి సారసములు సారసములఁ జేరుజక్కవకవ
కవకవఁ బలికెడికరణి నారవ మొంచ మించినందున నిద్ర డించెఁ గాన
గానముల్ సేయుభృంగంబులవేడ్కగనంగ నాదృక్కాంతి నలరుతొగలఁ

తే. గలమనోహరవాసనల్ గలయనాఁచు
నాఁచుజలదంతికరముల నతిశయమున
యమునరహిఁ గాంచునత్తోయజాకరమునఁ
గరము నయమొప్పఁ దీర్చితిఁ గాల్యవిధులు, 283

క. ఓజనవర యాకొల నొక, యోజనవిస్తార మొంది యొరపై నది యం
దేజనునిఁ గాన నద్దరి, భూజావలి మించునొకతపోవనిఁ గంటిన్. 284

తే కనియు యాయిట్టివన మేమికారణమున, నార్యమునిశూన్యమయ్యెనోయనితలంచి
కందమూలాదికముల నాఁకలి యడంచి, యేవసించితి నాఁటిరేయెల్ల నచట. 285

క. మఱునాఁ డరుణోదయమున, సరసికి స్నానంబు సేయఁ జనుచుం జగతీ,
శ్వర నేఁ దెరువునఁ జూచితిఁ, బరిపూర్ణాంగంబు నొక్కప్రాయపుశవమున్, 286

ఉ. చూచి మనోహరాంగ మగుచుం జెలువొందుశరీర మిచ్చటం
వైచి శరీరి యెన్నఁడు దివంబున కేఁగెనొ యీశరీర మిం
దేచద లైన నంటి నశియింపక మించుట కేమి హేతువో
యీచతురంగభూమిఁ గన నిట్టివిచిత్ర మటంచు నెంచుచున్, 287

ఉ. అంత నొకింతసేపటికి నంబరవీథిని నేను గంటి దు
ర్దాంతమణీధగద్ధగితరమ్యసువర్ణసువర్ణఘంటికా
క్రాంతము చంద్రచందనశరచ్ఛరదామరదంతికాంతిసా
మంతసితచ్ఛదైకలసమానము నొక్కమహావిమానమున్, 288

ఉ. అందొకదివ్యుఁ డుజ్జ్వలతరాభరణద్యుతు లుల్లసిల్లఁగాఁ
జందనలిప్తదివ్యతనుసౌరభముల్ దిశ లావరింపఁగాఁ
జందురుకాంతియుం గుసుమసాయకు గేరెడిసోయగంబు సం
క్రందనభోగముం గలిగి కన్నులపండువుగాఁ గనంబడెన్. 289

వ. అప్పుడు. 290

సీ. వింజామరలు వైచు వేల్పుఁబూఁబోఁడుల కంకణక్రేంకారకలనకంటె
వివిధగీతావళుల్ వినిపించు గంధర్వవనితలవీణారవమ్ముకంటె
నటియించు నప్సరఃకుటిలాలకలపాదకటకఝుళంఝుళార్భటులకంటె
సౌవర్ణవేత్రభృత్సాధ్యకన్యాసముత్కలితసాహోనివాదమ్ముకంటె
తే. సరససంగీతవాద్యఘోషమ్ముకంటె, నాపవాహ్యామరాళసాహస్రపక్ష
ఝంకృతులుమించ వెలయునాస్వర్గిదివ్య, యానమణిడిగ్గి వనభూమికరుగుదెంచి

క. అరుదెంచి యల్లశవముం,గర మర్థిని డాసి కోసి కండలు దిని త
త్సరసీజలపానంబునఁ, బరితుష్టిఁ బొంది యతఁడు పటువేగమునన్. 292

ఉ. క్రమ్మఱ నవ్విమానమణిఁ గౌతుక మొప్పఁగ నెక్కి కేవలం
గొమ్మలు గొల్వ నేఁగఁగఁ జుగుప్స జనించినమూరకుండ కే
నమ్మహనీయమూర్తిఁ గని యక్కడ దివ్యుఁడవయ్యు రోఁత లే
కిమ్మెఱఁజామిషంబు దిన నేమిటి కవ్వఁడ వీవు తెల్పుమా. 293

క. హేయ మగుమనుజమాంసము, రోయక భక్షింప నాకరులకుఁ దగునె గా
కోయి మహాత్మక యిప్పని, సేయఁగ నీ కగునె యనిన సిగ్గున నతఁడున్. 294

చ. శిర మొకయింత వంచి నుతి సేసి కరంబులు మోడ్చి నాపయిన్
బరమవినీతిఁ జూడ్కు లిడి పల్కె మునీంద్ర విదర్భధారుణీ
శ్వరుఁడు సుదేవుఁడన్ నృపతివర్యుఁడు దొల్లి సతీద్వయంబునం
దరుసముఁ బూని శ్వేతసురథాఖ్యుల నిర్వురఁ గాంచెఁ బుత్త్రులన్. 295

తే. వారిలో శ్వేతుఁ డనియెడువాఁడ నేనుఁ, మజ్జనకుఁ డార్యవినుతధర్మప్రసక్తి
జగతిఁ బాలించెఁ దత్పరోక్షమున నన్నుఁ, గడఁగి మంత్రులు పట్టంబుగట్టి రనఘ

ఉ. పట్టము నేను గట్టుకొని బాహుజనీతియె పట్టి శత్రులన్
గొట్టి యనేకకాలములు కుంభిని నంతయు నేలి యంతఁ దోఁ
బుట్టినయట్టి యాసురథు భూవరుఁ గా నొనరించి నెమ్మదిన్
బుట్టి శాంతి నీఘనతపోవనభూమికి వచ్చి యిచ్చటన్. 297

క. ఈసరసీకటసీమను, వేసరక వసించి మూఁడువేలేండ్లు తపం
బే సల్పి పిదపఁ గాయముఁ, బాసి తపోమహిమ దేవభావము గంటిన్. 298

శా. దేవత్వంబు వహించి యీఘనమణీదివ్యద్విమానంబుపై
నీవేల్పుం జవరాండ్రతోఁ మెలఁగఁగా నింతింతనన్ రానిక్షు
త్తేవేళన్ నను గాసి సేయ నిది నన్నేలాగు ప్రాప్తించె నీ
దేవావాసముఁ జెందువారలకు క్షుత్తృష్ణావ్యథల్ సెందునే. 299

మ. ఇది యేమో యని చింతఁ జేసి యొకనాఁ డేఁ బద్మజున్ జేరి త
త్పదముల్ ఫాలము సోఁక మ్రొక్కి కరుణాపాథోధి యోభారతీ
హృదయాధీశ్వర నన్నుఁ జేరియును నేనీలాగు క్షుద్బాధఁ జి
క్కి దినంబున్ దపియించు టేమి యనఁ బల్కెన్ ధాత నాతోఁ గృపన్. 300

మ. నృపభావంబున రాజ్య మేలునపుడున్ నీ వన్నదానంబు దా
నపరత్వంబునఁ జేయ వంబుకణ మైనన్ దప్పి గొన్నట్టివా
రిపయిన్ గోట విదుర్ప వొక్కరుఁడు పుర్వీనాథ సాధుస్థితిన్
దపముల్ సల్పుచుఁ బోవ వేయతిథి దానన్ క్షుత్తు నిన్నే దెడిన్. 301

క. ఆఁకొన్నవారి రమ్మని, తేఁకువ నన్న మిడువాఁడె దేవుఁడు దేవ
త్వాకాంక్షఁ జేయుతపములు ప్రాకటముగ నన్నదానఫలమున కెనయే. 302

చ. అలసి శ్రమంబుతో నతిథి యాత్మగృహంబున కేఁగుదెంచినన్
గలిగినమాత్ర మన్న ముదకంబు నొసంగక సేద దీర్ప కా
యిలు సొరనీక యేమిటికి నీడకు వచ్చితి వంచుఁ గ్రూరుఁడై
చలమున బల్కు దుష్టగృహి చచ్చిన నేమగు నున్న నేమగున్. 303

చ. వలసినయున్న మర్థుల కవారణఁ బెట్టెడిపాటిసందల్
గలిగియుఁ బెట్టవైతి పటుగావున రాత్రి వహించె దీక్షుధన్
నిలువక యేఁగి మున్ను ధరణీస్థలి వీడిన మేనిమాఁస మాఁ
కలి సెడ మెక్కి తత్సరసిఁ గల్గినతోయము ద్రా రమ్మెఁకన్. 304

చ. దినమును మాంస మీవు దిని తృప్తివహించెదు మాంసనష్టి స
త్తనువు నశింప కెప్పటివిధంబునఁ బూర్ణతఁ జెదుఁ బెక్కుహా
యనములు పోవఁ గుంభజనుహాముని రాఁగల డాడ కమ్మున్
గనుఁగొని మాటలాడినను గష్టశవామిషభుక్తి దీఱెడిన్. 305

ఉ. తాలొసరించినంతయును దా ననుభూతి వహింపకుండినన్
బోన తపింప నేమిటికిఁ బొమ్మని బ్రహ్మ వచింప నిగ్గతిన్
బీనుఁగుమాంసమున్ దినుచుఁ బెక్కుదినంబులనుండి పూనెన్
హీనత నా తెఱంగిది మునీశ్వర యెవ్వరు మీరు దెల్పరే. 306

చ. కమలజుఁ డానతిచ్చినయగస్త్యులె కావలెఁ గాక యున్న నీ
సమధికతత్త్వశుద్ధియును శాంతయు దాంతయు భూమి నన్యసం
యములకుఁ గల్గ నేర్చునె కృతార్థతఁ జెందితి మిమ్ముఁ జూచి యో
విమలతపఃప్రభావనిధి విన్నప మొక్కటి యాలకింపవే. 307

ఉ. జాత్రులకున్ జనాన్నములు భక్తి నొసంగమిఁ జేసి కాదె మ
ద్గాత్రము కోసి కోసి తినఁగా వలసెన్ ననుఁ బ్రోవుఁ జీమణీ
చిత్రవిభూషణం బయినఁ జేకొని యంచు నొసంగు నింతలోఁ
జిత్రముగా నగోచరతఁ జెందె శవం బతఁ డుత్సహింపఁగన్. 308

శా. శ్వేతుం డంతట నచ్చరల్ గొలువఁగా శీఘ్రంబునన్ వచ్చి సం
ప్రీతిన్ నాకు నమస్కరించి కరుణాబ్ధీ మీకటాక్షంబునన్

ఖ్యాతిన్ జెందితి దుర్దశల్ గడచితిన్ గైకొంటి సౌఖ్యంబు శం
కాతంకంబులు దీఱె నం చరిగె నే నంపన్ రఘుగ్రామణీ 309

ఉ. ఈతపనీయభూష ధరశ్వర మీరు ధరించినందునన్
శ్వేతుఁ డుదారసౌఖ్యములఁ జెందని శాశ్వతదాతృలోకసం
స్థాతృతఁ జెందు నంచుఁ గలశప్రభువుం డెఱిఁగింప జానకీ
నేత మహాద్భుతాంబుధి మునింగి యగస్త్యునిఁ జూచి క్రమ్మఱన్. 310

ఉ. ఓమునిసార్వభౌమ శతయోజనవిస్తృతి గన్న యీవనం
బేమికతంబునన్ ఖగమృగేతర మర్త్యజనుల్ చరింపఁగా
నేముని మోర్వలేక శపియించె వచింపుఁ డటన్న నమ్ముని
గ్రామణి వల్కెఁ దామరసగర్భవధూపదనూపురార్భటిన్. 311

—— అగస్త్యుడు రామునకు దండకారణ్య వృత్తాంతముఁ జెప్పుట ——

క. మనువంశరాజశేఖర, మనుఁ డనుదొం తొల్లి గగనమణికులమణియై
మను నతనికి నిక్ష్వాకుఁడు, మనుజస్తుతుఁ డుద్భవించె మహనీయరుచిన్. 312

శా. ఆయిక్ష్వాకుఁ డశైశవంబుగ సమస్తామ్నాయశాస్త్రార్థధా
రేయుండై శ్రుతులన్నియున్ గని ధనుర్విద్యాదిమాద్యత్కళా
వైయాత్యంబును బూని శౌర్యమహిమన్ వర్ధిల్ల సామ్రాజ్యర
క్షాయత్తాత్మునిఁ జేసి తండ్రి మిగులన్ హర్షంబుతో నిట్లనున్. 313

చ. చదివితి వెల్లవేదములు శాస్త్రములున్ స్మృతు లభ్యసించి త
ద్భ్యుదయకరంబులై జగతి నొప్పినయాగములుల్ పఠించితే
కద తొలి ధర్మ ముత్తమముగాఁ గను మర్థము మధ్యమంబుగా
మదిని దలంపు కామ మధమంబుగఁ జూడుము పుత్ర యెప్పుడున్. 314

క. ఆది యేమి యంటి వేనియు, మొదటను ధర్మంబు లేక మొనయదు ద్రవ్యం
బది లేక కాదు తలఁచిన, తుది యది గావునను ధర్మ మధికం బంటిన్. 315

ఉ. ధర్మమునన్ బ్రజాహితము దార్కొను వేల్పులు మెత్తు రార్యులున్
గూర్మి వహింతు రర్థమును గూర్పక యే యభివృద్ధిఁ బొందు దు
ష్కర్ములు భీతిఁ జెందుదురు శత్రు లడంగుదు రిష్టసిద్ధి యా
నిర్మలకీర్తియున్ ధరణి నిల్చు దినంబును గల్గుఁ బుత్రకా. 316

చ. పరహిత మాచరింతుటయె భవ్యతపం బని రాదిసంయముల్
పరులకుఁ గీడు సేయు టొకపాప మటంచు వచింప నేల యి
ప్పరమహితోక్తిఁ బట్టి పరబాధ గదా యని మాన రాదు భూ
వరులకుఁ బాపకర్ము లగువారల దండన సేయఁగాఁ దగున్. 317

క. దండింప దగని సుజనుల, దండించిన దండమునకుఁ దగుదుర్జనులన్
దండింప కున్న ధరణీ, మండలపతి నరకకూపమగ్నుఁడు గాఁడే. 318

చ. ఎడపక దండనీతి వహియించిరె కీర్తియు స్వర్గముం నృపుల్
వడయుదు రాదిరాజనయపద్ధతు లట్టివిగావె యగ్గతిం
నడవుము సౌఖ్య మొందెదవు నందన యంచు ననేకనీతు ల
క్కొడుకున కానతిచ్చి నయకోవిదుఁ డాయన యేఁగెఁ గానకన్. 319

చ. మఱి నసుతుండుం దదుక్త మగుమార్గమునం బ్రజనెల్లఁ బ్రోచుచుం
దనమతి పుత్త్రకాంతులకుఁ దావల మాటయు దానధర్మముల్
మునుకొని యాచరించి మఖముల్ సతతంబును సంఘటించి యం
దునఁ గనిరోం గుమారకుల నూర్గుర బాంధవు లుత్సహింపఁగన్. 320

తే. వారికెల్లను గడగొట్టువాఁడు దండుఁ, డనెడు దుర్మార్గుఁ డన్నలయటులుగాక
శ్రుతులుసదువక సాధుసంగతులుమనక, హితులమాటలువినక యథేచ్ఛమెలగు

వ. మఱియును. 322

సీ. వీథిలోఁ బొడగన్న వృద్ధుల నరికట్టి వెలికయై పలుమాఱు వెక్కిరించు
నాడఁబోయినచోటఁ దోడిబాలురఁబట్టి మూర్ఖుఁడై యంగముల్మఱియఁగొట్టుఁ
జదువరా యేల దౌర్జన్య మూనెద వన్న కన్న తల్లిని బిట్టు కడఁగి తిట్టు
నూరివారిండ్లలో నున్నవస్తువులెత్తి బలిమిఁ డై యొందైన బాఱవైచు

తే. నార్యులు పురోహితులు నన్న లరుగు దేర
నూరక మెబిట్టిబిగుసుక కూరుచుండు
సహజధౌర్త్యముఁ బూని శైశవమునందె
తండ్రి వెతఁ జెంద దండుఁ డుద్దండుఁ డగుచు. 323

ఉ. బాలకుఁ డెంత లేదనుచుఁ బతిమితో నొకకొన్నినాళ్ళు భూ
పాలకుఁ డోర్చి వానియెలప్రాయమునందలిచిన్నెలుం బర
స్త్రీలకుఁ గా మెలంగుటలు శిష్టుల నెంచక నింద సేయుదు
శ్శీలములుం గనుంగొని యసీ యసి రోసె మవంబులోపలన్. 324

ఉ. రోసి ప్రధానులుం బుధవరుల్ ధనధర్మమనీష మెచ్చఁగా
నాసుతు నీసుతో వినకలాధిపుఁ డాతఁడు వచ్చి వింధ్యసం
వాసము నీవు మే లచట వర్తిలు పొమ్మని దూర దేశగుం
జేసెఁ గుమారుఁ డంచు నృపశేఖరు లోర్వరు మేరమీఱెనన్. 325

మ. మధుమత్తుం డగుదండుఁ డిట్లు గురుఁ డంపం వింధ్యశైలంబునం
మధుమంతం బనుపట్టణం బొకటి నిర్మాణంబు గావించి యం
దధికైశ్వర్యసమేధమానుఁ డయి శుక్రాచార్యు లాచార్యవృ
త్తి ధరింపం ధర యేలె వర్షశతముల్ దేవాహితుల్ దోడుగన్, 326

చ. అతఁ డొకచైత్ర మాసమున హర్షముతోఁ జని భార్గవాశ్రమ
క్షితి నొకచోఁ గనుంగొనియెఁ జిత్తజనూతనరాజ్యలక్ష్మితోఁ

బ్రతి యగుదాని లేఁగొమరుప్రాయమునం జెలువొందుదాని నే
కతమున నున్నదాని నొకకామిని మత్తమరాళగామినిన్. 327

చ. కనుఁగొని మావిలేఁజిగురుఁగైదువుజోదు పదైదుమాఱు లే
సిన నునువాఁడితూపు లెదఁ జిక్కిన స్రుక్కి యతండు సేరి యో
వనితరొ యొంటి నేటి కిటు వచ్చితి వెవ్వరిదాన వేమి నీ
యనుపమనామ మేను శరణాగతుఁడన్ వినిపింపవే యనన్. 328

చ. కరము భయంబుఁ బొంది యలకన్నియ యిట్లను నోయిరాజ నీ
గురుఁ డన మించు శుక్రుతొలికూఁతుర నయ్యనఘుండు కూర్మిన
న్నరజ యటంచుఁ బిల్చు నతఁ డంపఁగఁ దాపసనిష్ఠ నివ్వనాం
తరమున నున్నదానఁ దగుధర్మము దప్పఁ దలంప నేఁటికిన్. 329

చ. అని విని దండుఁ డిట్లనియె నంగన భార్గవి వైన నేమి నీ
ఘనకటిసీమ నీయసదుకౌను నీబిగిచన్నుదోయి నీ
కనుఁగవబెళ్కులుం గనినఁ గాముఁడు తాళఁగనీఁడు కౌఁగి లి
మ్మనుచుఁ బయింటఁ బట్టిన భయంపడి యమ్మదిరాక్షి గ్రమ్మఱన్. 330

ఉ. అక్కట ధర్మమే గురునియాత్మజఁ బట్టి రమింప నెంచ నీ
కెక్కుడుఁ బుట్టె నీమమత యిప్పని శుక్రుఁడు విన్న సైచునే
నిక్కము మోహ మున్న నతనిన్ గని వేఁడి పరిగ్రహింపు మీ
కక్కసపుందనంబు కొఱగా దని సారెకు బుద్ధి సెప్పినన్. 331

చ. వినక యతండు గిన్క నిఁక వెక్క భృగూద్వహుఁ డేమి పల్కినన్
వినియెదఁ గాక యిప్పు డలివేణిరొ మారునిబారి కోర్వరా
దనుచు బలాత్కృతిన్ గదిసి యగ్గురుపుత్త్రినిఁ బట్టి కూడు నే
మని వినుపించువాఁడ మదనార్తులు మీఁదటిహాని యెంతురే. 332

క. ఆక్రోశింపఁగ నిటువలె. శుక్రాత్మజ బలిమిఁ బట్టి సురతవిలాసో
పక్రమముఁ జూపి యాపా, పక్రీడాపరుఁడు సనియెఁ బట్టణమునకున్. 333

చ. అరజయు నానతాస్య యయి యశ్రుజలావృతనేత్ర యై కుచో
పరిపరిషిక్తఘర్మ యయి పాణినిరుద్ధకపోల యై నఖాం
కురమృదితాంగి యై నిటలకుంచితకుంతల యై మనోవ్యథన్
గరము దలఁకుచున్నయెడఁ గావ్యుఁడు వచ్చి సవిస్మయాత్ముఁ డై 334

ఉ. కూఁతుర యేల యింత వెతఁ గుందెద వెవ్వరు నిన్నుఁ దిట్టి రీ
లేఁతశరీర మిట్లు బడలింపుదు రే యనఁ దండ్రి పాదముల్
నాతి నిజాశ్రులన్ గడిగి నాయభిమానము పీటఁబుచ్చి యీ
రోఁతలు సేసె దండుఁ డని రోదన మాతుర యై యొనర్పఁగన్. 335

ఉడుగక యెల్లలోకములు నొక్కట మ్రింగెడు రుద్రుపోలికన్
బడబడఁ గోప ముప్పతిలఁ బండులు దీటుచు శుక్రుఁ డుగ్రుఁ డై

చిడిముడిపాటుతో నెదుటిశిష్యులఁ గన్గొని వింటిరే భయం
పడక మదీయపుత్త్రిఁ గల బల్మిరమించినక్రించుచెయ్దముల్. 336

ఉ. మంటకుఁ జేరికొమ్మిదుతమాడ్కి నశింపక మత్కుమారి మే
నంటియు నింటి కేఁగి చెడ నంటినదుర్మతి సేనతోడఁ గ్రిం
దంటఁగ మంటివాన గురియన్ గల దేడుదినంబు లింక నే
మంటినొ యంచు నెంచ వల దప్పుడె యప్పురి నేలపాలుగన్. 337

ఉ. మామకశాపయుక్తి మధుమంతయు నాలుగు దిక్కులందు నూ
ఱామడదాఁక నున్నవన మంతయు నిర్జన మౌ నటంచు న
య్యామినివరుండు పల్కె నది యాదిగ నేడుదినంబు లింద్రుఁ డా
సీమను మంటివాన గురిసెన్ నశియించెను దండుఁ డంతటన్. 338

అగస్త్యుఁడు రామునకు జనస్థానవృత్తాంతము తెల్పుట

తే. అప్పురంబు రజోవృష్టి నడఁగి యడవి
యగుట నది దండకారణ్య మనఁగఁ బరఁగెఁ
గావ్యునిమహోగ్రశాపంబు కతన నాఁట
లుండియును బ్రాణిశూన్య మై యుండు నధిప. 339

ఉ. తాను గురూక్తి నయ్యరజ దారుణమైన తపం బొనర్చె న
క్కాననమధ్యసీమ మును గల్గ జోమయదృష్టి కోర్వక
మ్మౌనినిఁ జేరి రల్ల మధుమంతముపౌరులు దానిచే జన
స్థాన మనంగ నన్నెలవు ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి వహించె రాఘవా. 340

మ. అరజాసంగతయోజనాయతసరఃప్రాంతంబుఁ బ్రాపించువా
రు రజోవృష్టికిఁ దృప్తిపోదు రని శుక్రుం డాదటన్ గొందఱా
సరసీతీరముకానలన్ బ్రతికి స్వేచ్ఛన్ బోయి రంచున్ ఖరా
సురవిధ్వంసి కగస్త్యమౌని దెలిపెన్ శ్రోత్రంబు లింపొందఁగన్. 341

క. తెలిపినకథ విని రఘుపతి, కలశజునిన్ బెక్కుగతుల గణియించుచు సొం
పలరఁ దథావిధభాషణముల నానిపి గడిపె నంతఁ బ్రొద్దువయించెన్. 342

ఆ. ప్రొద్దు పుట్టినపుడె పుడమిత్త్రుఁ డతిభక్తి, నప్పు డాచరింప నర్హమైన
కృత్యమెల్లఁ దీర్చి యేతెంచి యమ్మహాఋషికి నతి యొనర్చి యిట్టు లనియె

చ. ధరఁ గలతీర్థతీర్థకోటులకుఁ దానక మై విలసిల్లు మీపదాం
బుజమ్ము లాశ్రయించితి మిముఁ గని కొల్చితి మాటలాడితిన్
బొరసితి మీయనుగ్రహము పుణ్యుఁడ నైతి ననుజ్ఞ యిచ్చినన్
బురి కిఁకఁ బోయి వచ్చెదఁ దపోధనశేఖర యంచుఁ బల్కినన్. 344

మ. పరితోషించి యగస్త్యుఁ డి ట్లనియె నోభక్తాననాంభోజభా
స్కర సాధారణధారుణీదుర్వలె నజ్ఞత్వంబు పైఁ బూని యి

క్కరణిన్ నన్ను నుతింప నేమిటికి సాక్షాత్కారకం బైన య
క్షరతత్త్వంబవు నీవు నిన్నుఁ దెలియంగా శక్తులే మాదృశుల్. 346

సీ. మొదట నెవ్వనిపాదమునఁ బుట్టి నదులలో ఘనకీర్తి గాంచె గంగాస్రవంతి
మునిముఖ్యు లెవ్వానిమూర్తిఁ గానఁగలేక తపియింపుదురు మహాతపముఁ బూని
యెవ్వానివాక్యంబు లీ రేడుజగముల శిక్షించు గౌరవశ్రీవహించి
మహిమ నెవ్వనియనుగ్రహ కించిదజ్ఞుల సర్వజ్ఞులుగఁ జేసి నవదరించు

తే. నట్టిహరి వైననీకు నర్ఘ్యం బొసంగి
కన్ను లలరంగఁ జూచితిఁ గాంతుఁడిటఁ
బలుకులును వింటి నీకృపఁ బడయఁ గంటి
'నద్య ధన్యోఽస్మి' యనుకొంటి నాత్మయందు.

సీ. నియతి రామా యంచు నీనామము జపించుభాగ్యశాలికి వేదపాఠ మేల
నిను నొక్కపరి మైన గనుఁగొన్నసుజ్ఞాననిధికి బ్రహ్మజ్ఞానవనిష్ఠ లేల
నీభక్తి యొకరించునిపుణుఁ జేరి భజించు స్థిరబుద్ధికిఁ దపంబు సేయ నేల
నీకటాక్షముదారి నిమిషమాత్రము చేరి చెలఁగుమేటికిఁ దీర్థసేవ యేల

తే. నీవినుతి సేయువానికి నిక్కవముగఁ, జింత సేయంగ నణిమాదిసిద్ధు లేల
జానకీనాథ మీపాదజలము గ్రోలు, ఘనగుణాబ్ధికి దేవత్వకాంక్ష యేల. 347

శ్రీరాముఁ డగస్త్యుని వీడ్కొని యయోధ్యకు వచ్చుట

ఉ. దృష్టిపథంబునన్ బడిన దేవవిరోధుల నైనఁ ద్రుట్టన్
శిష్టులు చేరుతావునకుఁ జేర్చుదయాబిధి గావున నీవు నా
యిష్టికి వచ్చి నేను ఘటింపించుసపర్యలు మెచ్చినావు నీ
తుష్టియె సర్వలోకములతుష్టి రఘూద్వహ పోయి రమ్మికన్. 348

మ. అని గంభీరవచోనిగుంభనల వింధ్యారాతి కీర్తించి పం
చిన నచ్చోటితపస్విచందురులశుభాశీర్వాదముల్ గాంచి వీ
డ్కొని కౌబేరవిమాన మెక్కి సచివుల్ గొల్వంగ మధ్యందినం
బునకున్ రాముఁ డయోధ్యఁ జేరఁ జనియెన్ బూర్ణానురాగంబునన్ 349

తే. చేరఁ జని డిండిమధ్వనుల్ చెలఁగఁ బెద్ద, నగరిమొగసాలకడ విమానంబు డిగ్గి
దాని వీడ్కొనునంతలోఁ దమ్ము లెఱిఁగి, యేఁగు దెంచిపదంబున కెఱఁగుటయును

చ. ఇరువుర లేక సత్త్రి ప్రియ మేర్పడఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి రాఘవే
శ్వరుఁ డనుజన్ములార మిమువంటిగుణాఢ్యులు గల్గఁగాఁ జుమీ
మరణము మాని బ్రాహ్మణకుమారుఁడు ప్రాణము లొందె నా వెతల్
దొరఁగ నటంచు వారలను దోకొని లోపలి కేఁగి యచ్చటన్. 351

చ. జననులఁ గాంచి మ్రొక్కి యరుసంబున వార లొసంగుదీవనల్
గొని సమయోచితం బగుటఁ గోరిక మీఱఁగ మజ్జనంబు భో

జనము నొనర్చి యొక్కమణిసౌధతలంబున విశ్రమించి య
జ్జనపతి చింత నున్న యనుజన్ముల నిర్వురఁ జూచి యి ట్లనున్. 352

చ. వదలక మీసహాయతఁ బ్రవర్తిలి బల్మి వహించి యజ్ఞ న
య్యెడ ననువాంఛ పుట్టె నమరేంద్రుఁడు చంద్రుఁడు మున్ను కామిత
ప్రద మని రాజసూయమఖరాజ మొనర్చిరి తన్మఖంబు సే
యుదునొ తదన్యమైన మఖ మొక్కటి సేయుదునో గణింపుఁడా. 353

క. మీ రెయ్యది దెలిసిన నది, గౌరవమున నాచరింపఁ గలవాఁట హిత
ప్రారంభులార యను రఘు, వీరునకుఁ భరతుఁ డనియె వినయం బెనయన్ 354

మ. ధర యాధారము సర్వభూతములకుఁ ధాత్రీశ యీభూమి కా
దరువై యుండెడివారె మీరు సుసంతానంబు వాణీమనో
హరుచే రక్షిత మౌగతిఁ జనసమూహం బెల్ల యుష్మత్కృపా
స్ఫురణన్ వర్ధిలు నట్టిపార్థివులు శుభంబుల్ పాయురే యందునన్. 355

సీ. అమరనాథుఁడు తొల్లి యాయాగ మొనరింప నుగ్రదేవాసురయుద్ధ మయ్యె
మనహరిశ్చంద్రుఁ డామఖమును మున్ను ఘటింప రణములోఁ బొలిసిరి రాజులెల్లఁ
గలువలరాయఁ డాక్రతువు పూర్వమునందు సవరింప నక్షత్రసమర మొదవె
నబ్ధీంద్రుఁ డాది నయ్యజ్ఞంబు గావింప భూరియాదఃపాళి పోరి మడిసె

తే. నాహవకరంబు గావున నాహవంబు, లెఱుచుగాఁ జేయ రెవ్వరు ధరణినాథ
యింతయును మీరెఱుంగరే యిష్టగోష్ఠి, కిపుడు మముఁ జూచియడిగిరింతె కాక.

ఉ. అంచితధర్మసత్త్వముల కాస్పదమై చెలువొంద మిమ్ము బో
ధించఁగ నేర్తురే యొరులు దేవర యానతి యిచ్చినట్లు గా
వించ నొకింత నేర్తు మనువిన్నపమున్ విని రాజసూయ మీ
వంచినయట్టి దౌ నని మహీపతి తమ్ముని మెచ్చె నెమ్మదిన్. 357

* ఇంద్రుఁడు వృత్రవధవలనఁ గలిగిన బ్రహ్మహత్య నశ్వమేధముచేఁ బాపికొన్న కథ *

క. సౌమిత్రి యపుడు రామ, స్వామికిఁ హస్తములు మొగిచి జనవర సవన
ప్రేమము జనించెనేనియు, మీమది నిడరాదె యశ్వమేధ మొనర్పన్. 358

మ. సకలాభీష్టఫలైన సాధనము దుష్టబ్రహ్మహత్యాదిపా
తకవిధ్వంసనకారణంబు హయమేధం బమ్మఖం బాచరిం
చి కదా యింద్రుఁడు బ్రహ్మహత్య యెడఁబాలెన్ దొల్లి తత్పూర్వపు
ణ్యకథాసంశ్రవణంబు సేయఁ దగు నం చాలక్ష్మణుం డిట్లనున్. 359

ఉ. వృత్రుఁడు భాస్కరోపమసమిద్ధమహోద్ధతవిద్విషన్మహా
వృత్రుఁడు బ్రహ్మవర్చసపవిత్రుఁడు నాఁ దగునొక్క దేవతా
పుత్రుఁడు యోజనాయతసముద్ధతగాత్రుఁ డతండు మున్ బహి
ష్కృతులతోడ నాత్మగతశత్రుల గెల్చి జగంబు లేలఁగన్. 360

చ. పలుమఱు భూమిదున్న కయె పండు నభస్థలి భూజనావళుల్
వలసినవస్తువుల్ గురియు వారిధి యూర్ముల రత్నమాలికా
వళిఁ గొని బైటవైచు నవవర్షములుఁ నెల మూఁడు వానలుఁ
వెలయఁగ నెల్లచోఁ దనరు వృత్రునిధర్మము లెంచ శక్యమే. 361

ఉ. లోకములెల్ల గెల్చి యఖిలోకఁ డనఁగ నతండు మి చియుఁ
బాకవిరోధికిఁ భయము వాటిల శంబరు డన్కుమారుని
స్వీకృతరాజ్యలక్ష్మి కభిషిక్తుని జేసి తపం బొనర్చ్చి ర
త్నాకరతీరధారుణి నుదంచితవైష్ణవభక్తి మీఱఁగన్. 362

ఉ. వానితపోవిజృంభణము వాసవముఖ్యులు సూచి భీతులై
దానవవైరిఁ జేరఁ జని తత్పదకంజము లాత్మమౌళి సం
దానితరత్న దీధితులు దార్కొన వందనముల్ ఘటించి యో
దీనశరణ్య వృత్రు వగఁ దీర్చి జగంబులవంత మాన్పవే 363

చ. తపమున ముజ్జగంబులకుఁ దా నె యధీశుఁడ నై సుధాంధులఁ
గృపణులఁ జేసి దాసులుగ నేలెద నంచుఁ దలంచినాఁడు త
త్తపము ఫలించెనేని నరుదా యది యట్లులు గాక ముందరఁ
దపము భవన్మహాతపమునఁ హరియించి విరోధిఁ ద్రుంపవే. 364

ఉ. నావిని పద్మనాభుఁ జెలనవ్వుల వేల్పులఁ జూచి పల్కె నో
దేవతలార వృత్రుని వధింపఁగ నాకుచితంబు గాదు నే
నే వరమిచ్చితిఁ దొలుత నింద్ర శతారధరిత్రులందు మ
త్పావన తేజ ముంచెద విపక్షునిపై జనుఁ డంచు బంచినన్. 365

మ. అమరుల్ జిష్ణునిఁ గూడి శాత్రవుని డాయఁ బోవఁగా నంతలోఁ
గమలానాథుని తేజముఁ గనెఁ ద్రిభాగస్ఫూర్తినం దాద్యభా
గము శక్రుఁ నడిపాల్ పవిఁ గొదువభాగం బుర్విఁ బ్రాపించినఁ
నముచిధ్వంసి వధించె దైత్యనిహతాంతశ్శత్రునిఁ వృత్రునిన్. 366

ఉ. వృత్రునిఁ జంపినప్పుడె సురేంద్రుని మేకొనె బ్రహ్మహత్య త
ద్గాత్రము కంప మొందె మది గాఢ్పడియెఁ సుర లార్తిచే బహి
శ్చిత్రము లట్టులెరి వెతఁ జెందిరి విప్రులు వర్షహీనతఁ
ధాత్రి ప్రశస్యసస్యఫలధాత్రి యనం దగ దయ్యె నయ్యెడన్. 367

క. ఆహత్యవలన గలఁగి సుధాహారస్వామి విగతయశుఁ డై తొలఁగెఁ
స్వాహాధిపముఖదివిజులు, హాహాకారములతోడ హరిఁ జేరి వెసన్. 368

ఉ. ఓహరి యోకృపాజలధి యోపరమేశ్వర మీరె పంపఁగా
నాహరి వృత్రుఁ జంపఁగనె హత్య ఘటిల్లెఁ దొలంగె నాతఁడుఁ
గేహముఁ బాసి లోకములు కిల్బిషవృత్తిఁ గలంగె నింక మా
కేహిత మానతిచ్చెదొ క దే యన నాయన పల్కె వారికిన్. 369

మ. హయమేధంబు మదర్పణంబుగ సురాధ్యక్షుండు గావించె నే
నియమాకారం బగు బ్రహ్మహత్య యనినన్ నిఃఖేదులై వేల్పులా
క్రియ దేవేంద్రునిఁ గానఁబోయి రఘువైరివ్యాహృతుల్ దెల్పని
శ్చయబుద్ధిన్ మునికోటిఁ గూడి యతఁ డాజన్నం బొనర్చెన్ రహిన్. 370

క. సవనంబు సేసి వాసవుఁ, డవభృథ మొనరించునంత నలహత్యయు ఘో
రవికారాకారముతో, దివిజేంద్రుని నావు దొరఁగి దివిజుల కనియెన్. 371

తే. ఈబిడౌజునితనువున నెప్పటివలె విశ్రమింపఁగ గూడదు వేల్పులార
యెందువసియింతు నింక నాకిరవుఁ జూపుఁ, డనిన నాదిత్యులా బ్రహ్మహత్యఁ జూచి.

క. పాపముల కెల్ల బలువగు, పాపంబవు నీవు నిన్ను భరియింప నొకం
డోపునె నాలుగుచోటులఁ, బ్రాపింపు మటంచు వారు పనిచిరి దానిన్. 373

చ. జలముల ఫేనరూపమున సాలములన్ బలు బంకచందమై
చెలువలయెడన్ రజోమహిమఁ జేకొని వర్తిచె హత్య యారజ
స్వలల రమించు దుష్టజనసంతతిఁ జెందుట కుర్వి నొక్కపాల్
నెలకొనియెన్ సురేంద్రుఁడును నెమ్మి దివంబున కేఁగి రంజిలెన్. 374

ఉ. కావున నశ్వమేధ మధికంబ మఖంబులలో నపశ్యముల్
దేవర యాచరింపుఁ డది దేవహితం బని లక్ష్మణుం డనన్
భూవరుఁ డుత్సహించి గుణభూషణ యీయిదిహాస మింపుగా
నీవలనన్ వినన్ గలిగె నేఁ డని ప్రస్తుతి సేసి వెండియున్. 375

శ్రీరాముఁడు తమ్ముల కిలోపాఖ్యానముఁ జెప్పుట

చ. అనఘ తురంగమేధ మఖిలాఘవినాశద మిష్టసౌఖ్యదం
బని యిపు డీవు దెల్పితి యథార్థము తొల్లి యిలాభిధానుఁ డొ
జనవరుఁ డమ్మఖంబు పురుషత్వముఁ గ్రమ్మఱఁ జెందు కాంక్షమై
నొనరిచి కామినీత్వ మఱి యుర్వర యేలె నటంచు బల్కినన్. 376

క. ఆమాటకు వెఱఁ గందుచు, రాముని గని తమ్ము లనిరి రాజేంద్ర యిలుం
డేమిటికి మగతనము చెడి, భామిని యై యుండె దెలియబల్కుఁ డటన్నన్.

క. అంభోజబంధుకులకల, శాంభోనిధిచంద్రుఁ డా దయాంబుధి వలికెన్
శంభుజటోజ్జృంభిసరి,త్సంభృతగంభీరఘోషసంగతఫణితిన్. 378

క. అనుజన్ములార యిలుఁ డనుఁ జననాథునికథ పురాణసంహితలందున్
వినఁబడు నత్తెఱఁ గంతయు, వినుపించెద వినుఁడు చెవులుఁ వేడుకఁ బొరయన్.

తే. కర్దముఁడు దివ్యతేజఃప్రఘటితాఘు, కర్దముఁడు నాఁగ మున్నొకఘనతపస్వి
వెలయు నతనికి బలజితానిలుఁడు వితర,ణైలబిలుఁ డొప్పు నిలుఁడను నాత్మజుఁడు.

క. ఆయిలుఁ డఖిలకళాఢ్యా, ధేయుండై చారురూపరేఖాజితరా
జేయుండై శత్రుజనా, జేయుండై భూమిలోఁ బ్రసిద్ధి వహించెన్. 381

వ. మఱియును, 382

సీ. పరమధర్మాసక్తిఁ బాటించుఁ గావున సకలమార్గణకోటి సంచరించి
సార్వభౌమస్ఫూర్తి నుర్వీభరముఁ బూనెఁ గావున ఘనదానకలని మించి
యంచితానంతవిద్యాశాలి గావున నాభోగభోగాప్తి నతిశయించి
జిష్ణువైభవలీలఁ జెలువొందుఁ గావునఁ బరగోత్రసంపదల్ పరిహరించి

తే. గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసనరాధి
పతులు తనవిక్రమమునకు భయము నొంది
యగణికుల మంచు నశ్రాంత మాశ్రయింపఁ
బ్రాజ్యసామ్రాజ్య మేలె నప్పార్థివుండు. 383

క. ఈలీల రాజ్యపాలన, లోలుండై వెలసి యయ్యెలుం డొకప్రాతః
కాలమున నిత్యవిధులను, శీలంబునఁ దీర్చి గొల్వుసింగారం బైఁ 384

సీ. అరినేత్రదరచిత్రకరవేత్రకరకోటి బరసి ముందర బరాబరు లొనర్ప
శరదంబుధరకంబుశరభంబుల హసించు జిగిమించుచామరల్ చెలులు వీవఁ
గరలోల వరపాలపరపాలములఁ గప్పురములీలఁ బదనఖప్రభలు నిగుడ
స్థిరగాంగఝరరంగదురుభంగరవభంగి వెలయ మాగధపాళి వినుతి సేయ

తే. నచ్చరలచెల్వు మెచ్చనిమచ్చెకంటు
లచ్చెరువు హెచ్చ దండలాస్యములు సలుప
నన్యగంధర్వయువతిగానములు వినుచు
నిండు కొలువుండె నిల ధరాఖండలుండు 385

వ. అప్పుడు, 386

మ. తడవిండ్లుం గఱిమెనులుం బికిలిపూదండల్ మిటారించు పెం
విడెముల్ జేగఱునామముల్ బదసికల్ పెంపొందు శేదీఁగలుం
గడియంబున్ పులితోలుచల్లడములుం గాసెల్ పిసాళింపఁగా
దుడుముల్ గూడుక వచ్చి చెంచులు నరేంద్రుం గాంచి హర్షంబునన్, 387

చ. వెదురులముత్తెముల్ సెలలవిండ్లు జవాదిపునుంగుచట్టముల్
పెదపెదదంతముల్ పునుఁగుఁబిల్లులు జల్లులు జంటితేనియల్
బదనికచాలుఁ గావనుముపాలు ననంటుల నంటుకప్రముల్
మొదలగుకానుకల్ నృపతిముందట నుంచి జోహా రొనర్చుచున్. 388

తే. పలికి రోనేలదొకిమీలకొలముసామి
చేతఁ గుత్తుకకల పెద్దచెంచువాని
యింటిచెంచెత చలిమించు గుంటికెలసి
పాలములోపలఁ జెలఁగుచెంచులము మేము 389

సీ. తొలుపంది బలుచందములు చెంగునఁ దూఁకి బెరయుపందుల లెక్కపెట్టరాదు
కడిఁదిగోరులమూఁక కసిఁదుసంగెడివీఁక నెసఁగుసింగపుజాతి నెంచ రాదు

జంటసల్ హూజ్జలదంటబల్ మెకముల బలఁగంబుమితి యేటుపటుప రాదు
పొలములో లేడిదూడల నేడ మనపేవి పులులసంఖ్య లెఖింగి పలుకరాదు
తే. కటికియేదుల నెలుఁగులఁ గాఱెనుములఁ, గత్తిపేర మెకంబుల గణనసేయ
రాదు మాయన్న కాన నోరాజులయ్య, సోదె మాసాయ వేఁటాడి సూడరాదె.
తే. వానకందువమలలపై వ్రాలుమొగులు, చాలు నరిగట్టఁ జాల్ చెంచుజవ్వనులకు
నిబ్బరపుఁదూపుతడవింటఁ బ్రబ్బఁ జేసి, మబ్బుపైఁ బాఱుమెకముల గెబ్బుటెంత.
సీ. డాసియేనుఁగులతొండమునుమీఁదనుండి యుయ్యేలలూఁగునీచిన్నివాఁడు
లేఁడిఁగఁ బులికిఁ గల్లెము బెట్టి వయ్యాళి దోలుఁ గాఱడవి నీదుండగీఁడు
కరిఁ జంపి పోవుసింగము వెంటఁ జని గోళ్ళముత్యముల్ దెచ్చు నీముగుదకొడుకు
గండభేరుండంబు రెండుతలల్ రెండుచేతుల విరుచు నీచిన్నివాఁడు
తే. వేడుకలఁ జేరి యఱకాల వీడఁ దన్ను, నడవిపందులకోఱ లీపడుచువాఁడు
తక్కునెలుగులగిలుగుల లెక్కసేయ, నేఁటి కిఁక నీవె చూచెదు వేఁటలందు.
క. తలఁకక మెలఁగెడి మెకముల, నలుఁగులపాల్ సేసి మృగయ లగునని పొగడన్
బులుఁగుల వేఁటలుగని మెప్పులు గులుకఁగ మరలుఁ డనుచు బోయలు దెలుపన్.

ఇలుఁడు సపరివారంబుగా వేఁటకుఁ బోవుట

మ. మృగయాక్రీడనతత్పరత్వమున ధాత్రీనాయకుం డిక్క రా
తగణంబుల్ బహుమానరీతి ముదమందన్ జేసి యవ్వేఁట మా
ట గరిష్ఠార్భటి రాణులెల్ల వినఁ జాటన్ బంచి చాలించి యో
లగ మభ్యంతర మొంది యర్హవిధు లెల్లన్ దీర్చి శీఘ్రింబునన్. 394
సీ సగపాలుకపురవాసనలమించుకురంగనాభిఁ దీర్చినగీఱునామ మమర
విరిసరుల్ పైపైని మెఱయఁగట్టినబురుసారుమాల్ చెఱఁగులంసమునఁ బొదలఁ
దావికుంకుమపుగందపుఁబూఁత దగు పేరురంబున రత్నహారములు వెలయ
నునుపాలకాయయొంటులనంటు తెలిచాయ లొలసిచెక్కులను వెన్నెలలుగాయ
తే. జిలుగుచెంగావిదట్టిపైఁ జెక్కుకొన్న, వంకి దులకించఁ బసిఁడిదువ్వలువ వల్లె
వాటునెఱినీటు గులుకఁ బావాలు మెట్టి, రాజదేవేంద్రుఁడంతఃపురంబు వెడలె. 395
వ. అప్పుడు. 396
సీ. వినుకెంపు నడకింపు నునుకెంపుపల్లంబు దీపించు పచ్చటాదృష్టిదండ
కళుకునీలంపుసింగంపుఁదలాడంబు దండివైదూర్యంబు నిండువాగె
నిగరంపుఁబగడంపు జగివొట్టుమొగముట్టు రంగారుమదిరిణి సింగిణీలు
గోమేధికంబులఁ గొమరొందుకళ్ళెంబు వజ్రాల మేలంకవన్నియలును
తే. గొప్పత్తము త్రెంపుఁదెలల దళ్కొత్తుజాన
ముకుమరకతాళి మెఱుఁగొందుతరకసములుఁ
బసిఁడితటుటును గలిగి సొం పెసక మెసఁగు
నుత్తమాశ్వఁబుఁ గొని తెచ్చె నొక్కసారి. 397

క. తెచ్చిన తేజికి వలగొని, వచ్చి తగన్ మ్రొక్కి యెక్కి వాగె గొని యహో
యెచ్చరిక సామి యనురన, మిచ్చఁగఁ, గంచుకులు వెంట నేతేరంగన్. 398

క. జోడనలు నిబ్బరంబులు, వేడెంబులు మెఱయ రాజు వేడుకతోడన్
గోడా దుమికింపఁగ జత,గూడిరి దొర లెల్ల భటులగుమి వెనుకొనియెన్. 399

ఉ. మట్టికుళాయులున్ బిగువుమాటలుఁ గుంకుమతావిగందపున్
బట్టెలుఁ జల్లడంబులును బంగరుకాసిలయోరఁ జెక్కికో
న్నట్టిబెడంగుచాయపిడియంబులుఁ దళ్కులదుప్పటుల్ దగన్
జుట్టుపురాకుమారకులు సొంపున నేగిరి రాజుముందరన్. 400

ఉ. గాటపుబోనులన్ జిగురుఁగండెలు సివ్వఁగిబండ్లు వాగురా
కోటులుఁ జిక్కముల్ దెఱలుఁ గుంతములున్ దడవిండ్లుఁ దూపులన్
మీటగుదీమముల్ మణులు మేలిమిమూలిక లీఁటె లూని యా
ఖేటకు లానృపాలకుని క్రేవల నేగిరి కేవలత్వరన్. 401

తే. కణుజు సాళువమును జలకట్టె లగుడు
జాలిడేగయు మొదలైన మేలిడేగ
తెగలఁ దగ నేర్పరించి యత్తెముల నుంచి
కదలె నృపు వెంబడిన యూడిగముల గములు. 402

ఉ. చోరులఁగుండెలన్ దిగువసుల్ కిటకోజలుపాలిమృత్యువుల్
క్రూరమృగోత్తమాంగముల గూల్చెడిపెన్పిడుగుల్ గభీరభాం
కారనినాదముల్ ప్రళయకాలసదృజ్మృగయాప్రధానముల్
భైరవవాహముల్ భటులపజ్జల నేఁగె మరుజ్జవోద్ధతిన్. 403

సీ. ఎదిరించుసింగంబు బెదరించి వడి మింది సటల నుయ్యేలలూఁగుభటుఁడ నేను
గవి నున్న పులిఁ గన్నఁ గద్దించి గొబ్బున నీడిచి తే నోపు ప్రోడ నేను
గరమూఁది పైఁ జివుక్కన నెక్కి కరికుంభ మగలించుపరమసాహసుఁడ నేను
శరభంబుకాళ్ళు కొంచకపట్టి నేలతోఁ గొట్టజాలిన మహోగ్రుఁడను నేను
తే. గడిఁదికిటికోటిపాలిటివిడుగు నేను, సకలమృగముల నడఁచువంతకుఁడ నేను
దేవ యిఁకమమ్ముఁ దెలిసెదవీవయనుచు, వేఁటకాండ్రాడుమాటలు వేడ్క వినుచు.

వ. చనిచని, 405

మహాస్రగ్ధర—
కనియెన్ భూపాలలోకాగ్రణి తనయెదురన్ గాఢవల్మీకనిర్భే
దనమాద్యద్భల్లహస్తస్థలగతఫణరత్నస్ఫురత్పన్నగాలో
కనజాతాలాతశంకాకలితగమనభాగ్గంధకుంభిచ్ఛటాధా
వనభీతక్షుద్రనానాధ్వగమృగనినవ్యాకులం బైన కానన్. 406

మ. కని యక్కాననదేశమున్ సుభటసంఘాతంబుతోఁ జొచ్చి య
ల్లన నానామృగసంఘముల్ మెలఁగుపట్లం బోగువారించి చు

ట్టును ధానుష్కులుఁ గుంతధారు లగుబంటుల్ నిల్వ నేమించి శం
ఖనినాదంబులు దుందుభిస్వనము ఢక్కానాదముల్ మించఁగన్. 407

తే. కలయఁ జోపులు వెట్టింపఁ గరియుఁ గిరియుఁ
గాసరముఁ గేసరియు దుప్పికడిఁది యెలుఁగుఁ
బులియు మొచలగు మెకములు గలఁ దోలుకఁ
జెదరి నలుదిక్కులకుఁ బాఱె నదరి బెదరి. 408

వ. మఱియును, 409

సీ. అగ్నియంత్రములు పెల్లాకాశ మవియింప భయమంది నెలవులఁ బాయునవియుఁ
బటహశంఖధ్వనుల్ బ్రహ్మాండ మగలింప నదలింప నులికి దిక్కులకుఱుకునవియు
భటులకోలాహలార్భటు లన్నికడ లాన బెదరి జంటలు వాసి చెదరునవియు
ధానుష్కశింజినీధ్వానముల్ చెవిఁ బాఱ నులికిపాటున నిద్ర లుడుగునవియు

తే. నగుచుఁ బఱచుమృగంబులు నాఁగి మూఁగి
యడరి వెన్నాడి మున్నాడి యాక్రమించి
విక్రమించిరి ముంచిరి విశిఖవృష్టి
విభుఁడు గదియింపఁ జెక్కండ్రు వేఁటకాండ్రు 410

చ. విలయఘనాఘనంబు లటవీస్థలి డిగ్గెనొ యంధకాసురుం
డిల జనియించి క్రమ్మఱ ననేకశరీరము లెత్తెనో విహా
నలము మహేశ్వరుం డుమిసెనా బలురూపులఁ జెందెనొ యనన్
వెలసినసూకరప్రతతి వుల్వడె దిక్కుల నిర్లు నిండఁగన్. 418

ఉ. అప్పుడు చెంచులున్ సుభటు లడ్డమువోయి లకోరికోలలన్
గప్పఁగ నంతకంటు మునుగల్గఁ బయిన్ బడె జాగిలంబులున్
జెప్పెడి దేమి కోలములు చేకొని శస్త్రచయంబు లీఁటెలున్
గుప్పలుగాఁ బడన్ విఱుచుఁ గోఱలఁ జిమ్ముచు జాగిలంబులున్. 412

ఉ. సారెకుఁ బాలచేరు బలుజాగిలముల్ గబళించి యీడ్వఁగా
నీరస మొప్పఁ దారసిలి యీఁటెల వీరభటాళి నొంచఁగాఁ
దారక కొప్పరింపుచును దంష్ట్రల నిప్పుక లుప్పతిల్లఁగాఁ
బోరుకడిందిపంది గొకబోయి పిడెంబునఁ గ్రుమ్మెఁ గూలఁగన్. 413

చ. ఇరువులు వాసి తారసిలు నిన్నిటి కిందఱు మేఁగి యొక్కరొ
క్కర యొకపందిఁ జంపి యిదె కైకొనువారము సామి చూడు హె
చ్చరిక యటంచుఁ బల్కు పరుషధ్వని నొంటరికాండ్ర నేకసూ
కరముల గుప్పుగుప్పు మనఁగాఁ బడఁ గ్రుమ్మిరి కుంతపంక్తులన్. 414

చ. తెలివగవెండిగుండ్లవలెఁ దేజము మీఱినబైరవాశ్వసం
క్తులు పదివైదు లొక్కమొగిఁ దూఱినఁ గోఱలఁ జీల్చి వైచుచున్

బెళబెళ బల్లెముల్ విఱిచి భిల్లులు తల్లడ మంద నుద్ధతిన్
వలలను ద్రెంచి తేజపయి వచ్చుకిరిన్ దొర నొంచెఁ దూపునన్. 415

చ. గిరిగుహనుండి యొక్కహరి కేసరి నల రాజుహయంబు మించినన్
హరి యనుపేర నేను జెలువందఁగఁ నీవును బూనినావె నా
స్థిర మగుపే రటన్నపగచేఁ బలెఁ బై కతుదేర భర్తయున్
శర మొకఁ డేయఁ ద్రెళ్ళక పెసన్ నిగుడన్ గటారునన్. 416

చ. అలయక లేడిదూడగుమి నాఁగెడుకోల్పులులన్ వధించు దం
తుల వెఱపించుసింగములఁ ద్రుంచుఁ దదార్తికరోగ్రశౌర్యముల్
గలశరభాళి నొంచు గమకంబున నాని గలంచు జంట పెం
దలలకడిందిజంతువుల ధర్మరతిం బతి చించు నొక్కటన్. 417

క. కిరికరిహరశరభాదుల, హరియింపుచు సుభటు లలర నట్టిపనులకున్
బొరలేనిపిఱికియయ్యలు, చరియింతురు శశకములకు జంబుకములకున్. 418

క. ఒకతూపున బలుమెకముల, నొక మెకము ననేకసాయకోత్కరముల నొ
క్కొకచో నడఁచుచు రాజ, న్యకులాగ్రణి యపుడు వేటలాడ యథేచ్ఛన్ 419

క. కదువడిఁ బఱచెడుమెకమును, జెడుమెకమున్ బడుమెకంబుఁ జేడ్పడుమెకమున్
బడలుమెక మడలుమెకమును, నెడయుమెకంబయ్యె నటవి నిలునిభటులచేన్.

ఉ. కండలు గుండెలున్ మెదడు గాటపుఁబేరువులు నెత్తు రేక మై
నిండ నరణ్యమంత మృగనిర్హరణోద్ధతి మాని యుండియున్
వెండియు భూవరుం డనుప వేటకుఁ మీటకుడేగ వేటయున్
గొండొకసేపు చూచి తగుకోరిక లిచ్చెఁ బులిందకోటికిన్. 421

ఇలుఁడు కైలాసప్రాంతవనంబుఁ జొచ్చి సపరివారుం డై స్త్రీత్వమునొందుట

వ. ఇవ్విధంబున మృగయావినోదంబునన్ దనివిఁ జెంది పంది కుందేలు కదలీమృ
గంబు మొదలగు మెకంబులపలలంబు పంచికొనుటకున్ దమలోఁ దమకు పలు
చందంబులనందడిం బొందుపులింద బృందంబులన్ దిలకించి కించిద్దరహాసకంద
ళితవదనారవిందుండై యన్నరేంద్రసంక్రందనుండు నొ . . . నొకవిశ్రమించు తలం
పున నపరిమితచమూసమూహసమన్వితంబుగా నక్కాఅడవి గడచి యక్కడకుఁ
జక్కనియుత్తరపుదిక్కునఁ బెక్కునిండుచందురులపండువెన్నెలలొక్కట మెండు
కొన్న చెన్నునఁ గన్నులపండు వై యుండు వెండికొండదండకుం బోయి కొం
డలఁ జెందుమన్నీనిచేతిచికిలిఖండాచాయలఁ గ్రేణిసేయుశరవణంబు విలోకించి
త్రిలోకమోహనం బగు నవ్వనంబు దరియఁజొచ్చి యచ్చట. 422

సీ. తనకీర్తివిలసనత్వము లేనగవునందుఁ దనచంద్రసౌమ్య మాననమునందుఁ
దనఖడ్గవిభవ మంతయుఁ గీలుజడయందుఁ దనప్రతాపము సుధాధరమునందుఁ

దనకకవలయహితత్వము నేత్రములయందుఁ దనగభ్బితన ముర స్థలమునందుఁ
దనధర్మసురుచిరత్వము కన్నుబొమలందు దనకాంచనసమృద్ధి తనువునందుఁ

తే. దనగభీరత నాభికా ౖదంబునందుఁ
దనమనోవిస్తృతి నితంబతలమునందు
వెలయ నిలుఁ డంతలోఁ దుంటవిలుతు వలువ
భంగి దులకించు నొక మోహనాంగి యయ్యె. 423

వ. ఇత్తెఱంగున. 424

ఉ. కోడెమిటారిగబ్బిచనుగుబ్బల నుబ్బెడునిండుప్రాయపుఁ
జేడియ యై యతం డరుదుఁ జెంది యమాత్యసుహృద్భటాదులఁ
జూడఁగ నందఱుఁ దనకు జోడుగఁ గైకొని రాఁడుపోఁడుముల్
గోడిగచంద మొందె నిలఘోటకరత్నముఁ దత్క్షణంబునన్, 425

క. అన్నుతనంబు వహించిన, తన్నుఁ దనవారిఁ జూచి తద్దయు వగతో
నున్నంత నటకుఁ గొందఱు, కన్నియ లేతెంచి కరము కనికర మమరన్. 426

తే. పలికి రోవెఱ్ఱి యిఁక నేల పరితపింప, గిరిజతోఁ గూడి శివుఁ డీడఁ గ్రీడసేయ
వచ్చినాఁ డింతలోనిందుఁజొచ్చుపురుషుఁ, డింతియౌఁగాక యనిశాపమిచ్చినాఁడు.

చ. నగజకుఁ బ్రీతిగా నిజగణంబులతోఁ దరుణేందుమౌళియుఁ
మగువతనంబుఁ బూనికొనినాఁ డటుగావునఁ జూడు మివ్వనిఁ
ఖరమృగపన్నగంబులు నగంబులు మున్నుగ స్త్రీలవైఖరిఁ
దగినవి యీశ్వరాజ్ఞ జవదాటఁగఁ నెవ్వరికైన శక్యమే, 428

శా. ఏసర్వేశ్వరునాజ్ఞ యాదలల బ్రహ్మేంద్రాదికుల్ పూనికొం
డ్రాసర్వేశ్వరుఁ డాకుమారగురుఁ డాయర్ధేందుకోటీరుఁ డు
ల్లాసం బొప్ప వసించినాఁ డదిగొ బాలాపాణిభృచ్చామర
వ్యాసంగానిలలోలకుంతలచయుం డై పొమ్ము ప్రార్థింపఁగన్. 429

క. అని రుద్రకన్య లెఱిఁగిం,చిన వడఁతుక యైనరాజశేఖరుఁ డెలమిఁ
దనవారుఁ దానుఁ గ్రక్కున, జని గిరిజాసహితుఁ డైన శంభునిఁ గాంచెన్.430

తే. కాంచి బిగిచన్నులిల మోవఁ గాంచనాద్రి
ధన్వపాదాబ్జములకు వందన మొనర్చి
యంజలి ఘటించి యభినతు లాచరించి
వినయ మొనయంగ నిట్లని విన్నవించె. 431

చ. పరమదయానిధాన శివ పశ్యలలాట సహస్రకోటి భా
స్కరనిభ తేజ మీ రిడినశాప మెఱుంగక వచ్చి యీవనాం
తరమున సేనతోడ వనితాత్వముఁ జెందితి నివ్వికారముఁ
భరణము సేయఁ జాల నిఁకఁ బౌరుషముఁ గృపసేయవే యనన్. 432

చ. కలకల నవ్వి శంభుఁ డనుఁ గర్దమనందన యాఁడుచందమున్
దలఁగఁగఁ జేయు టొక్కటియ తక్క మఱొక్కవరం బొసంగెదన్
వలసిన దేమి తెల్పుమనినన్ బరమేశ్వర యవ్యకాంతయున్
వలయును నంచు నయ్యిల శివాసతిచెంగటి కేఁగి దీనతన్. 433

చ. కళకుమెఱుంగుఁ జెక్కులను గాటుకకన్నులనీరు జాఱఁగా
నలఁత జనించునూర్పుసెగ లాని ముఖాబ్జము వాడుదేఱఁగా
వలుఁదపిఱుందుభారమున వారనితొక్కటపాటు మీఱఁగా
నిలపయి సాఁగి మ్రొక్కి యిల యీశ్వరి నిట్లని యెంచె ధీరతన్. 434

దండకము. శ్రీమద్రమాభద్రమాతంగయానావాణీముఖ్యానానాపురగ్రామణీ కామినీ
కల్పితానల్పకల్పప్రసూనాది పూజాతిరాజత్పదాంభోజదీవ్యన్నఖశ్రేణికాసాం
ద్రచంద్రాతపశ్రీసముత్ఫుల్ల భక్తప్రియశ్రేణినేత్రోత్పలా, ఖణ్డితాశ్వద్విషద్దాన
వోద్యత్ఫలా, యుత్పలామిత్ర మిత్రాగ్నిహోత్రాఖ్య నేత్రత్రయాలోకలోకైక
నిర్మాతృతానేతృతాజేతృతారీణచాతుర్య పారీణఖేలావతీ, చారులావణ్యలీలావతీ
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదికప్రాణిబాహ్యాంతర వ్యాప్తిసుప్త్యాద్యవస్థా తిగజ్ఞప్తిరూపా
నురూపక్రియాకారణా కారరేఖావిలోకాతిలోక ప్రమోదాబ్ధినిర్మగ్నభాలేక్ష
ణా, పద్మగర్భాండకోట్యర్బుదాయత్తసంరక్షణా, సూక్ష్మవీక్షాతితిక్షాపరాక్షీణ
హృద్గ్రంథినిర్గ్రంథనాత్మానుసంధానసంబంధ భృన్మూలబంధానుభూతిప్రభూతాత్మ
సౌఖ్యాత్మకశ్లాఘ్యనిష్ఠైక సంధాయినీ, బంధురాష్టాంగ యోగాంచితధ్యాయినీ,
కాయజాఖర్వగర్వాపహారప్రతాచారచంచత్తపఃకర్మసంచారిణీ, బాలచంద్రైక
రేఖాసముద్ధారిణీ, ధారుణీతోయతేజోమరుద్వ్యోమతన్మాత్రతత్త్వా దృశప్రాణనా
దేంద్రియస్థానషట్చక్రనాడీవిశేషాకృతీ, హృద్యవీణానువాణ్యాది విద్యాకృతీ,
ప్రాకృతుల్ నిన్ను సర్వేశ్వరిన్ మూలశక్తిన్ బరంజ్యోతి నాద్యంతశూన్యన్
ద్రయీరూపిణిన్ గాంచి భావించఁగా లేక దాక్షాయణీదేవి వంచున్ హిమక్షోణి
భృత్పుత్రి వంచున్ విలోకింతు రస్మాదృశాజ్ఞత్వ మాత్మన్ క్షమింపంగ ఖేదం
బుమాన్పంగ నీకే తగున్ దండ్రికంటెన్ బ్రజాకోటిపై దల్లిక్కి గూర్మిబా
హుళ్య మోతల్లి యేఁ దొల్లి యేస్నాన మేదాన మేయోగ మేయాగ మెచ్చో
టఁ గావించినానో నినున్ జూడఁగాఁ గల్గె బ్రహ్మామరేంద్రాదిబృందారకేంద్ర
స్ఫురద్భర్మకోటీరకోటీతటీరత్నవిభ్రాజమానప్రభారాజినీరాజితంబైన నీ యంఘ్రి
యుగ్మంబు సేవించితిన్ బూర్వజన్మార్జితాశేషదోషంబు నీసత్కటాక్షంబునం
బాసె నే నిన్ను వీక్షించితిం గేమి కాంక్షింపఁగా నున్న దైనన్ మనశ్చింద
లత్వంబునన్ వేఁడెదన్ వ్రీడకున్ దోడునీడైన యీయాఁడురూపంబుఁ బ్రాపిం
చి యుష్మత్కృపాభావితప్రాజ్యసామ్రాజ్యమున్ బాసి గాసిల్లగాఁ నోప నా

పూర్వపాపంబు మన్నించి నన్నుఁ భవత్కింకర శ్రేణితోఁ గూర్చి రక్షింపు
మోనాతి యేరీతిఁ జింతించినన్ విశ్వలోక ప్రపంచంబు నీచేతి దీచేతనాచేతన
శ్రేణి నేలాగు గావించ నూహించి తాలాగునన్ నీ కసాధ్యంబు లే దన్న
వో పన్నగవ్యూహసమ్రాడ్డులాకోటిభృద్దేహినీ విశ్వసంమోహినీ సౌధపాథోధి
రాడంతరానంత రత్నాంతరీపస్థిరా మధ్యమాద్యత్కదంబాటవీవాట ఖేటద్రు
మాలస్థలీ దివ్యచింతామణీ భద్రపీఠాగ్రసంవాసినీ వాసవాద్యష్టదిక్పాలికాది
త్యగంధర్వరుద్రానిలవ్యాళి వక్వప్సరస్సిద్ధసాధ్యాది దివ్యస్తవాకర్ణనారోధకర్ణోత్ప
లామోదలోభ భ్రమద్భంభరోజ్జృంభిత శ్రీసఖీపార్శ్వ భాస్వద్వయస్యామణీ
చామరవ్రాతజాతానిలాధూతనీలాలకస్నిగ్ధ ముగ్ధేందులీలాలసత్ఫాల కస్తూరికా
చిత్రకోద్భాసినీ సంతతోల్లాసినీ గౌరి మాహేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యలక్ష్మీకరీశాం
కరీ కాళి కంకాళనాళీకధారావళీ భీతభర్గాశ్రితస్వీయవక్షోరుహాక్షోణి భృద్దుర్గ
దుర్గామహాదేవి దేవీమతల్లీ శ్రితార్తిఘటాభల్లభిల్లీ నన్నుఁ గన్నతల్లీనమత్క
ల్పవల్లీ నమస్తే నమస్తే నమః. 435

క. అని కొనియాడిన గిరిజా, వనజానన సంతసించి వల్లభుమదిలో
నెన రొలయఁ దెలిపి యయ్యిలఁ, గనుఁగొని యిట్లనియెఁ గరుణ గడలుకొనంగన్

క. సగపాలు శంకరుండును, సగపాలే నగుట నీకు సగ మిత్తుఁ దగన్
మగువ వయి కొన్ని నాళ్ళన్, మగతనమునఁ గొన్నినాళ్ళ మను మింక మీఁదన్

వ. అని పలికి యప్పరమేశ్వరి యిట్లనియె, 438

* {పార్వతీదేవి యిలున కొనరా సము మగతనమును నొకమాసము మగువతనంబును గలుగునట్లు కరుణించుట} *

ఉ. ఎన్నిదినంబు లింతితన మీవు వహించి చరింతు పుర్విలో
నన్నిదినంబు లుండుము నృపాకృతి నెప్పటిపౌరుషంబుతో
నున్నపు డింతి వౌటెఱుఁగ కుండుము కామినివైన వేళ ము
న్నున్న నృపత్వముం మఱచి యుండుము రెంటను సౌఖ్య మబ్బెడిన్. 489

చ. వలదు విచార మన్నను భవానికి నయ్యిల, మ్రొక్కి క్రమ్మఱన్
బలికె మహాప్రసాద మనపాయదయానిధి నీయనుజ్ఞచే
నలయక యొక్కమాసము నృపాకృతిఁ జెందుచు నొక్కమాస మి
చ్ఛలితన మొందుచున్ గ్రమణ సేసెదఁ గాలము పంపవే యనన్. 440

క. మంచిది యటువలె నౌఁ బొ, మ్మంచును బొమ్మంచు మోవిహాసనాంకురముల్
మించఁగ గిరిసుత పంచిన, జంచలలోచనలు గొల్వఁ జెనె నిల యనుచున్, 441

పంచచామరము—

ఇలాసుతాధినాథుఁ డానతిచ్చినన్ సవిస్మయా
త్ములై సహోదరుల్ నరేంద్ర తొంటిరూపు వాసి య

య్యేలుండు కాంతయై మఱెక్కడెక్కడఁ మెలంగె నే
స్థలంబులఁ జెలంగెఁ దద్విధంబు దెల్పవే యనన్. 442

ఉ. తమ్ములఁ జూచి రామవసుధాపతి యిట్లను నట్లు గోరిచే
సమ్మతిమై వరంబు గొని సర్వసుహృద్భటమంత్రిపుంగవుల్
గొమ్మలపోఁడుములఁ దోరసి కొల్వఁగ వాహనకోటి నొక్కపా
ర్శ్వమ్మున డించి యయ్యెల ప్రసన్నమతిఁ విహరించెఁ గావలన్. 443

సీ. తిరుగు నొక్కొకచోటఁ జరణాబ్జములు సోఁక మహిమెట్ల మెట్టదామరలుగాఁగ
బలుకు నొక్కొకచోటఁ బలుకుఁ జక్కెరలకై కలికిరాచిలుకలబలగ మొలయఁ
జూచు నొక్కొకచోటఁ జూపులు పొదలపై నెలసి తేఁటులదాటు లినుమడింప
నవ్వు నొక్కొకచోట నవ్వువెన్నెలలచే వనములో నెల్లఁ గ్రొన్ననలు మించఁ

తే. జొక్కముగఁ బాటఁ బాడు నొక్కొక్కచోట
డగరకోయిల లెల్లఁ జుట్టుకొన మరయ
సొలసి యొక్కొకచో నిల్చు సొగసుమేని
కమ్మతావులు దిశలెల్ల గమ్ము మనఁగ. 444

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రథమమాసంబున నసమానవిలాసంబుల మించునమ్మించు బోఁడి త్రిలోకకామినీకామనీయకంబులకు నాస్పదం బై సానుమత్సానుభాగంబులఁ సొనఁ దీరిన మానికంబువలె డంబు గని ఘనతరవనౌఘమేఘమాలిక యందుఁ దులకించుతొలుకరిమించు మించుల వహించి మహితనికుంజపుంజమ్ముల చేరువఁ జారుమల్లికామతల్లికాసముల్లాసంబు లెల్లఁ గొల్లలాడి కళంకు లేని కొలంకులకెలంకులఁ బంకజప్రభవునివారువంబుగౌరవంబున సొరు వడసి విడిసిన చోట విడియక నిలిచినచోట నిలువక చూచినచోటఁ జూడక కోడెప్రాయంబు తోడిచేడియలఁ గూడుకొని వేడుకతోఁ బెక్కుజాడలఁ గ్రీడించుచు నొక్క నాఁడు చొక్కపుఁగొండకుఁ జక్కనిదక్షిణంబునఁ జుక్కలరాజుచక్కనికొడుకు తపంబు సేయుపెక్కుతరుతాదులఁ బెం పెక్కునొక్కయక్కజపువనంబు గని దఱియఁ జొచ్చి యచ్చట. 445

క. విహరించుచు వీఁపూఁదా, విహరించుచు గొడ్డు మెలఁగ విలసిల్లుచు న
మ్మహిళామణి సహచరబహు, మహిళటులఁ గూడి గహనమధ్యమునందున్.

చ. గగనముతోడ రాయునొకగట్టుఁ గనుంగొని హాన్ను చాయలఁ
దగునొకదివ్యచంపకవనంబునఁ గంకణపద్మరేఖలఁ
దగి కమలాకరత్వము యథాతథభావమునఁ బొసంగఁ జె
న్నగులునొక్కదీర్ఘికఁ గనుంగొని తజ్జలమధ్యమంబునన్. 447

ఇలను బుధుఁడు వరించుట

క. మరునిఁ వేలుపురాచకొ, మరునిఁ నగుసొగసు మించ మహిమరహింపఁ
దురుసుతప మాని తగుచం, దురుసుతు బుధుఁ జూచి యిల మనోజాతుర యై.

చ. ఎగుభుజముల్ పెడందయుర మిందుని గిందుని మించనీని నె
మ్మొగ మపరంజిడాల్ తలిరుమోవియుఁ జేరల మీఱుకన్నులున్
జిగి గలపెంపొదల్ గలిగి చెల్వు వహించిన యీతఁ డీడ నె
ట్టగుతప మూనినాఁడు చెలులార కనుంగొనుఁ డంచుఁ దెల్పుచున్. 449

క. వికచారవిందబృంద, ప్రకటతరామోదభరితపాటీరమరు
న్నికరచలాచలనీలా,లకలు సకలు గొల్వ నక్కొలఁకు సేరి వెలన్. 450

తే. కలికిరాయంచవలె సోయగంపునడలు, గులుక నక్కలికి చెంగావికోక వదలి
చలువపావడతోఁ జొచ్చెఁ గొలఁకు నెలకు, మారుపై మారుఁడనుచుకఁ గారిఁ బోలి.

వ. అప్పుడు. 452

చ. హళహళి సేయుచున్ జలరుహంబులు గోయుచు మీఁద వేయుచున్
నిలు మని హెచ్చరించుచును నీళ్ళను ముంచుచు నుత్సహించుచున్
బులుఁగులఁ దోలుచున్ గలువపువ్వుల వ్రాలుచుఁ దావిఁ గ్రోలుచున్
వెలఁదుక లొండొరుల్ గొలన వేడుకఁ గూడుక క్రీడ సేయఁగన్. 453

శా. తత్కాంతాకుచశైలఘట్టనసముద్యత్తుంగభంగైకరం
గత్కంజాతసమంజసంభ్రమరఝుంకారానుకారిస్ఫుర
త్ఫూత్కారాన్వితవారివారణకరాధూతారికోయష్టికా
ద్యుత్కంఠార్భటి వీనులన్ బడిన నెంతో సౌమ్యుఁ డుద్భ్రాంతుఁడై. 454

తే. తపముసాలించి వారిలోఁ దళుకునాలుఁ, గన్నులను వాలుగన్నుల చెన్ను వెలయు
నన్నులఁ తచిన్నిప్రాయంపుఁజిన్నె లెల్లఁ, జోద్యపడి ఱెప్ప వేయక చూచెనంత.

తే. మోదమున నైదుతూపుల పాదుపావు, తమ్మిదొరమ్మిఁ గొంది డెందమ్ము గ్రమ్మి
క్రమ్ముకొని దొమ్మి సేసిన సొమ్మసిల్లి, యమ్మహామహుఁ డిట్లను నెమ్మనమున. 456

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చెనొకొ యిచ్చెలి యెవ్వనిముద్దుగుమ్మయో
యెక్కడిసోయగం బిది సురేంద్రునికొల్వు మెఱుంగుఁబోండ్లకీ
చక్కదనంబు లున్నవె బిసప్రసవప్రభవుండు వింతగా
నిక్కలకంఠకంఠి సృజియింపఁగ నెట్టితపం బొనర్చెనో. 457

మ. చిగురాకుంజిగి సేలుఁ గేలుకవడాల్ చెందమ్మిచందంబునన్
బొగసొందున్ మొగ మిందుకాంతరుచి మించున్ మించుఁజెక్కుల్ జగా
పగడంబున్ బగడంబుగన్ బెదవి మేల్ పాలిండ్లు హంగిండ్లనన్
దగురా యీమృగరాజమధ్యసరిదానన్ గాన నే నెక్కడన్. 458

చ. పలుమఱు గప్పుపెన్నెఱులు బారల గొల్వఁగ వచ్చు నచ్చపున్
దెలిజిగిచెక్కుటద్దముల నీడను సూడఁగ వచ్చుఁ గాంచనా
చలయుగి గల్గినన్ గలికిచన్గవతో సరితూఁగ వచ్చు ని
చ్చలినడుమే యలంతి యని సింగము గెల్వఁగ వచ్చు బాపురే. 459

ఉ. కొంకక గుబ్బచన్నులను గుంకుమపంక మలంది చెక్కులన్
సంకుమదంబుఁ బూసి నెఱజాణతనంబున జాతికస్తురిన్
బొంకము మీఱఁగా నుదుట బొట్టిడి పువ్వులశయ్యఁ జేర్పుమీ
నాంకుని కేళి నేలి జవరాలికి బాళి ఘటించు నెన్నఁడో. 460

ఉ. ఏల తపంబులున్ వ్రతము లీలలితాంగిని గూడి యుండినన్
జాలదె యంచు నక్కొలఁకుఁ జయ్యన వెల్వడి పర్ణశాలకున్
బాళి దలిర్ప నేఁగి మునిబాలురచే బుధుఁ డయ్యిలాఖ్యనీ
లాలకయాళులన్ గలుగు రైదుగురిన్ బిలిపించి యిట్లనున్. 461

చ. అలికులవేణులార యిపు డబ్జవనంబునఁ దమ్మితూపులన్
వెలఁదిని వ్రేయుచున్ వలచెవిన్ ధరియించిన నల్లగల్వపై
నొలసిన తేఁటిఝుంకృతుల కుల్కుచుఁ గుల్కుచుఁ గేళి సల్పునా
నలినదళాక్షి కెవ్వఁ డధినాథుఁ డ దెవ్వతె దెల్పరే యనన్. 462

క. నెలతనయునిపదముల క,న్నెలఁతలు నతు లాచరించి నిలిచి యనఘ య
చ్చెలి మా కెల్ల నధీశ్వరి, యిళి చేరని పువ్వువంటి దని తెల్పుటయున్. 463

క. తనయోగదృష్టిఁ గర్దమ, తనయోదంతంబు తుద మొదలు నేర్పడఁ గ
న్గొని నేర్పడరన్ బుధుఁ డ, వ్వనితల వీక్షించి పలికె వారనికరుణన్. 464

చ. సరసిజనేత్రలార శివశప్తవనంబున మీకు స్త్రీత్వమున్
బొరసితి రింక మీజననముల్ ఫలియింపఁగ నాయనుజ్ఞఁ గిం
పురుషులభార్యలై సుఖముఁ బొందుఁడు వారల నే సృజించి యి
ద్ధర మును నిల్పినాఁడ నని తత్క్షణ మందఱ వీడుకొల్పినన్. 465

క. ఇల యొక్కతె దక్కఁగ నిల, చెలు లందఱు నతని యాజ్ఞచేఁ గింపురుషా
వలిఁ గలిసి వెలసి రొంటిగ, నిలిచినయిలఁ జేరి బుధుఁ డనియె ననురక్తిన్. 466

చ. సరసమరాళసంగతిఁ బొసంగనిపద్మినిఁ బోలి కోకిల
స్ఫురణము లేనిమామిడిని బోలి మదభ్రమరాభియోగమున్
బొరయని పుష్పమందిరిని బోలి వృథా వసియింప నేల న
వరునిగ నింకఁ జేకొని భవంబు ఫలింప సుఖింపవే చెలీ, 467

ఉ. ఎవ్వఁడొ వీఁడటంచు నను నిచ్చఁ దలంపకు మిందుపుత్త్రుఁడన్
జవ్వని నే బుధుండ నినుఁ జక్కఁ గనుంగొనినంతనుండియున్
బువ్విలుకాఁడు నాహృదయమున్ నొగిలింపుచు నున్నవాఁడు నీ
నవ్వుమొగంబు నామొగమునన్ గదియింపవె యాదరింపవే. 468

చ. ఇగురులవంటి నీయడుగు లిక్కడికర్కశభూమి సోఁకినన్
నొగిలెనొ యంచు నామనసు నొప్పి వహించితి దింత మక్కువన్
దగిలిన నన్నుఁ బాసి చన ధర్మువుగా దిఁక లెస్స చూడవే
మగువ యటంచు నాతఁ డనుమాటకు మోమఱ వంచి సిగ్గునన్, 469

చ. ఎలనగ వంకురింప నలయిందునిభానన వక్కె స్వామి నీ
పలు కొనరించు చింతయును భాగ్యము గాదె సుఖంపుఁ డిచ్చకున్
వలసినయట్టు లేమిటికి నన్నడుగన్ బతి నీవు భార్య నే
నెలమి నొనర్చె మన్మథుఁడె యిద్దఱకున్ దగులాట మియ్యెడన్. 470

క. అనుమాటలు చెవి నాటిన, ననుమానము మాని సౌమ్యుఁ డలరుచు నపు డ
య్యనుమానమధ్య చేకొనియెను మానసభవునిపంతమీడేరంగన్. 471

వ. ఈవిధంబున నలభావజునిహావభావంబు లలర నయ్యేలరుఁబోఁడిన్ బరిగ్రహించి మించుపూవుతావుల గుబాళించు తనపర్ణశాలఁ బ్రవేశించె నప్పుడు. 472

తే. అయ్యలరుఁబోఁడి సిగ్గరి యయ్యు నిచ్చఁ, బచ్చవింటిదు సేదారి హెచ్చరింపఁ
బతికి విడెమిచ్చి యడుగులు బత్తి నొత్త, బాళిగనుపించ దమి హెచ్చి పలికె బుధుఁడు.

సీ. కలికి కప్పురపుఁబాగా లొసంగినయట్ల వేడుకతో ముచ్చటాడితేని
మగువ యాతెలియాకుమడుపు లిచ్చినయట్ల యెలమిఁ జెక్కిలిగిలి నిచ్చితేని
చెలి పాదములఁ గేలుఁజిగురు లుంచినయట్ల చిగుఱువాతెఱ దయచేసితేని
కొమ్మ వీజనములు చేకొనివిసరినయట్ల కమ్మయూర్పొలయఁ బైఁ గ్రమ్మితేని

తే. వెలఁది తగుసేవ నీవు గావించినటుల, గోర్కె మీఱంగ నన్నేలుకొంటివేని
నేల యారస్య మీవేళఁ దాళనీయఁ, డించువిల్తుఁడు కౌఁగిలివే లతాంగి. 474

చ. అని మృదులోక్తులం దిడి నిజాంఘ్రిసరోజము లొత్తుచున్న చ
క్కనిచెలి మీఁదికిన్ దిగిచి గ్రక్కున నక్కున నుంచినంతఁ బ
క్కనఁ దనయంత వీడె సతికంచుక మిర్వురగాత్రసీమలన్
మునుకొనియెన్ మరుం డిడినములుక్కులొ నాఁ బులకాంకురావళుల్. 475

చ. చనుఁగవపేరిహేమకలశద్వయి దాఁచినచో వడంకుచున్
మినుకుకడానిచెక్కులను మీటఁగఁ బూనెడుచో వడంకుచున్
మొనసి కటీసువర్ణధర ముట్టినచోఁ బులకల్ వహించుచున్
వనజదళాక్షిఁ గూడు నెడ వల్లభు కేళి దగెఁ దస్కరాకృతిన్. 476

ఉ. అంటినఁ గందునో యనక యంగము నిర్దయవృత్తి మీఱఁ గౌఁ
గింటికిఁ దార్చినుజ్జగునొ కెంజిగురట్టిది నాఁక మోవిఁ బ
ల్గంటు లొనర్చి చన్గవ నలంగునొ నాక నఖాళిఁ జేరి వా
ల్గంటి రమించె నాథుఁడు స్వకార్యపరుల్ మగవార లెంచఁగన్. 477

సీ. నునుచెమ్మటలఁ గరంగిన యంగరాగ కుంకుమరక్తి యెఱమట్టి కొమరు గాఁగ
నిర్దయాశ్లేషసన్నిహితాంగములఁ జెలంగుట భుజాభుజిఁ బెనంగుటలు గాఁగ
నన్యోన్యదంతాచలాక్రాంతరవముఖోద్ధతు లౌడుగఱచుచందములు గాఁగ
గల్లస్థలచపేటగాఢవక్షోఘట్టనాదులు ముష్టిప్రహతులు గాఁగ

తే. జంకెనలు వాఁడిచూపులు బింకములు క
శాతిరవములుం బైకొను నలవు లుల్ల
సములు నగవులుఁ దెగువలు సమము గాఁగ
మల్ల యుద్ధంబుఁ బోలె దంపతుల రతము. 478

చ. ఇటువలె నయ్యిలన్ గలిసి యిందుకుమారుఁడు చంద్రకాంతసం
ఘటితలసద్వితర్దికల గ్రావగుహాకుహరంబులన్ సర
స్తటములఁ జల్వచప్పరపుఁజాయల మవ్వపుఁబువ్వుఁదోఁటలన్
బటుతరమంజుకుంజగృహభాగములన్ విహరింపుచున్నెడన్. 479

క. కళలు గలవానికొడుకున్, గలిసినయయ్యిలకు నొక్కకళ యై చనె న
న్నెల యతఁడు గళవళింపఁగఁ, బొలఁతితనము మాని యంతఁ బురుషుండయ్యెన్

ఇల బుధులయెడలఁ బురూరవసుండను కుమారుం గనుట

చ. ఇలుఁ డిటులన్ నిజాకృతి వహించి మహేశ్వరునాజ్ఞ బోఁటి యై
మెలఁగుట లచ్చటన్ బుధు రమించుట మాస మతిక్రమించుటల్
దెలియక మున్ను వేఁట చనుదెంచుట లెంచుచు సేన నవ్వన
స్థలి వెదకన్ దొడంగె గిరిజాసతిమాటకు దప్పు గల్గునే. 481

క. వన మెల్ల వెదకి యచ్చటఁ, దనసేనన్ గాన కతఁడు తహతహతోడన్
జనుదెంచి సరసిమధ్యం,బున నుగ్రతపం బొనర్చుబుధుఁ బొడగాంచెన్. 482

చ. పొడగని యమ్మహామహునిపొంతకుఁ బోయి నమస్కరించి రో
యుడుపతిపుత్ర బాహ్లి యన నొప్పెడుపోలికి నేను రాజ ని
య్యడవికి వేఁటవచ్చితి భటాదులఁ గూడుకవార లెల్లనె
క్కడఁ జనిరో ననున్ విడిచి కాన నన్ బుధుఁ డిట్లనున్ గృపన్. 483

మ. వసుధాధీశ్వర నీభటుల్ పటుశిలావర్షంబుచేఁ గొంద ఱు
గ్రసమీరోద్ధతిఁ గొందఱున్ మడిసి రింకన్ వారికై కుంది పా
లసునిన్ బోలకు కందమూలఫలముల్ భక్షించి యీయాశ్రమం
బు సమస్తార్తిహరంబు నిల్వు మిచటన్ మోదంబుతో నావుడున్. 484

శా. ఆబాహ్లీకుఁడు సమ్మతించి యను నయ్యా మంత్రిసామంతనా
నాబంధుప్రకరంబు లెల్ల నవిలోనన్ డ్రెళ్ళ నేకాకి నై
నేఁ బో నొల్ల పురంబుఁ జేర నిచటన్ మీపాదముల్ గొల్చుచున్
మీబోధల్ వినుచున్ గ్రమింతు దినముల్ మీ రిప్పు డన్నట్టులన్. 485

క. విశదయశోమృతనిధికిన్, శశిబిందువుగాఁగ జెలఁగుసత్సుతుఁ డెపుడా
శశిబిందుఁడు భూభర మస,దృశగతి భరియించుఁ గాక యిఁక నని పలుకన్ 486

క. అలరాజతనయుఁ డలరుచు, నిలరాజ యమైన మంచి దేఁడా దిచటన్
నిలువుము నీకు శుభంబులు, గలిగెడి నని తెలుప నతఁడు గైకొని నిలిచెన్ 487

క. అన్నెల గడచినఁ గ్రమ్మఱఁ, గొన్నెల నగునుదుదు గలుగుకోమలి యయ్యోఁ
వెన్నెలగీముకుమారుఁడు, గన్నులలరఁ, జూచి దానిఁ గలిసి సుఖించెన్. 488

క. మగువ యయి వలచి యుండుఁ, మగవాఁడై కొలిచియుండు మదనుని బావఁ
మగతనయు మగువతనమును, జగతీనాయకుఁడు దనకు సఫలతఁ జెందన్, 489

తే. మగువ యై యున్న నెలయెల్ల మమతఁ జూచి
చాల ననురక్తుఁడై యుండుఁ జంద్రజుండు
మగతనము గన్న నెల యెల్ల మాన మూని
తా నతివిరక్తుఁడై ఘోరతపము సేయు. 490

క. విరహాగ్ని మాన్చుకొనఁ జను.శరణిఁ దరుణిఁ బాసినపుడు కాసారజలాం
తరమగ్నుం డగు నానం, దరసాంబుధిమగ్నుఁ డగు వతఁడు చెలిఁ గన్నన్ 491

క. నెలపట్టి యిటుల నలరఁగ, నిల యై యొక నెలయు మరల నిలుఁడై నెలయుఁ
మెలఁగుచుఁ గ్రమమునఁ దొమ్మిది,నెలలుసనఁబురూరవుఁ గనియె నదియంతన్

తే. ఆరూరవుఁజోషింపుఁడనుచు వాత్మ, గురున కొప్పించె బుధుఁడాతఁడురుసుధార
సంబు ద్రావించి పెంచె వాత్సల్యముంచి, యంచితకళాప్రపంచజ్ఞుఁడయ్యెశిశువు.

ఉ. అంతట నింతి యా టుడిగి యయ్యిలుఁ డెప్పటిలీలఁ గొల్వఁగా
నెంతయుఁ గూర్తిపుట్టి బుధుఁ డీతని దుర్దశ మాను నిప్పుడం
చాంతరవైరిహంత లగునత్రి భృగుచ్యవనాదిమానులఁ
శాంతులఁ బిల్వఁగాఁ బనిచి చారుసపర్య లొనర్చి యిట్లనున్, 494

ఇలుఁడశ్వమేధము చేసి శివునియనుగ్రహమునఁ దనస్త్రీత్వంబు తొలఁగించుకొనుట

క. ఈయిలునియంగనాత్వముఁ, బాయంగాఁ జేయుటకు నుపాయం బేమో
మీయందఱు నాలోచన, సేయన్ దగు ననిన వారు చింతించునెడన్. 495

చ. క్రతుపులహాదియుక్తుఁ డయి కర్దముఁ డచ్చటి కేగుదెంచి య
య్యతులును సౌమ్యుఁడున్ జలుపునర్చనలన్ ముద మంది పుత్త్రు నా
నతుఁ గని యాదరించి కరుణానిధి యాశివుఁ గూర్చి విశ్వవ
ర్ణిత మగునశ్వమేధ మొనరింపక యిద్దురవస్థ తీఱునే, 496

క. మటుమాయ యాఁడుతన మొక్కటియు నడచుపని యదెంత గల దతని కతం
డెటువలె వలసిన నటువలె, ఘటియింపన్ గలఁ డటంచుఁ గర్దముఁడనినన్, 497

తే. అందఱును సమ్మతించి శివార్పణముగ, నశ్వమేధంబు సేయించి రతనిచేత
యాగపరిపూర్ణకాలంబునందుమునుల,కిందుధరుఁడు ప్రసన్నుఁడై యిట్లులనియె,

ఉ. మీ రొనరించినట్టి హయమేధము మెచ్చితి మానులార మీ
కోరినయట్ల యయ్యిలునకున్ బురుషత్వము శాశ్వతంబుగాఁ
గూరిమి నిచ్చితిన్ మఱియుఁ గోరిక లున్నవె తెల్పుఁ డన్న న
క్కాఱుణికాగ్రగణ్యునకుఁ గర్దమముఖ్యులు మ్రొక్కి వేడుకన్, 499

క. వేదాంతములకుఁ దోఁపని, నీదివ్యపదాంబుజములు నే మిప్పుడు స్వా
మీ దర్శించితి మింతియ, కాదే మామనసులందుఁ గలకోఁకయున్. 500

క. నారీత్వము లే కిప్పటి, పౌరుషమున బ్రతుకు మనుచుఁ బలికితిరి గదా
యీరాజు నదియె యుండఁటి, కోరిక యని పొగడ శివుఁ డగోచరుఁ డయ్యెన్. 501

క. మనుఁ లరిగి రంత నిలుఁడు బుధున వీడ్కొని యతనిపుత్త్రుఁ దోడ్కొని జనకుం
డనుమతి సేయఁ బ్రతిష్ఠా, నగరమున నిలిచి భూజనంబులఁ బ్రోచెన్ 502

తే. అతనివెనుకఁ బురూరవుం డప్పురమున
నధివిభుం డయ్యె నటుగాన నశ్వమేధ
యాగ మఖిలార్థసాధకం బనుజులార
యని రఘుస్వామి మఱియు ని ట్లనుచుఁ బలికె. 503

క. భూనుత మైనయిలోపా,ఖ్యానం బిది వినిన జనుల కఘనాశనమా
నానార్థంబులుఁ జేకుఱు, మానికముగ నశ్వమేధమఖఫల మొదవున్. 504

ఆశ్వాసాంతము

ఉ. సారసగేహినీసుదృఢసారసనప్రవిమోక్షణక్రియా
సార సముజ్జ్వలస్మితసారసవన్మధురాధరామృతా
సార పదానురాగ ఘనసారసదాశివహారసారకా
సార సఖద్యుశోభ్రజవిసారసదృఙ్నయనామనోహరా. 505

క. అబ్జారిబంధునయన జ,యాబ్జారిగదాసిధనురుదగ్రకరయాబ్జా
కుబ్జాతరుణీ రమణ క,కుబ్జాతగజోపమాంకుంభీంద్రహరీ. 506

కవిరాజవిరాజితము.
ఘనతరకారణ కల్మషకారణ కాయనికారణ కర్మపరా!
సనకసనందన శక్తిజనందన సాధ్వభినందన సత్క్రమనా!
జనితవినోదన శక్త్యపనోదన చారువినోదవ సర్వహరా!
వినతసుదర్శన విస్తృతదర్శన విస్ఫుటదర్శన వేద్యపదా! 507

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన వద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజు సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వితీర్ణివైభవాధః కృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధర ధరాధిప సభాంతరస్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథాన వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన నందన విజ్ఞానవిభవ విజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతం బైన శ్రీమదుత్తరరామాయణం బను మహాకావ్యంబునందుఁ సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

అష్టమాశ్వాసము

శ్రీకాంతాధామ సుదం
తాకాంతాప్రేమ రవిసుతాద్యృక్షావల
వ్యాకీర్ణాతిశ్యామల
తాకలితసుధామ లక్షణాద్యభిరామా. 1

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర
చంద్రుఁ డీరీతిఁ దెల్పినసత్కథ విని
యనుజమణు లిర్వు రద్భుతాయత్తచిత్తు
లగుచు నానంద మొంది రయ్యవసరమున. 2

రాముఁ డశ్వమేధయాగము సేయుట

చ. మనుకులరాజశేఖరుఁ డమందగుణాంబుధి రాముఁ డెంతయున్
ఘనహయమేధయాగకుతుకంబు మనంబున మించ లక్ష్మణున్
గనుఁగొని వత్స నీవు చని కశ్యపకుత్సవసిష్ఠకణ్వము
ఖ్యనిఖిలసంయమీశ్వరుల గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్. 3

ఉ. ఆలవణారియున్న పతియానతి యాదలఁ దాల్చి చెచ్చెరన్
గాలవకౌశికాత్రిభృగుకణ్వపరాశరవామదేవజా
బాలివసిష్ఠకశ్యపవిభాండకముఖ్యుల వేదశాస్త్రముల్
చాల నెఱుంగు బ్రహ్మమునులన్ దోడితెచ్చె వినీతి హెచ్చఁగన్. 4

ఉ. అంతకుమున్నె నిండుకొలువై భరతాదులు గొల్వనున్న భూ
కాంతుఁడు వారిరాక విని కాంచనపీఠిక డిగ్గి నిర్మల
స్వాంతముతో నెదుర్కొని సువర్ణకిరీటరుచుల్ తదీయపా
దాంతికభూమి ముంచుకొన నందఱకల్ బ్రణమిల్లి వేడుకన్. 5

తే. వినయమునఁ దోడితెచ్చి వేర్వేఱ సముచి
తాసనంబుల నునిచి హస్తాంబుజములు

మొగిచి తనచూపుఁ దేటు లమ్మునులవదన
పద్మములయందు నిగిడించి పలికె విభుఁడు, 6

చ. అనితరపుణ్యులార భువనాంచిత మాహయమేధ మేను మీ
యనుమతిఁ జేయువాఁడ నని యాత్మఁ దలంచితి మీర రమ్మఖం
బునకు ననుజ్ఞ యిం డనిన లోరన నమ్మును లెల్లఁ బల్కి రో
జనవర ముజ్జగంబులకు సమ్మత మీక్రతు వాచరింపవే. 7

తే. అన్యథాభావ మొందునే యధిప నీయ, మోఘసంకల్పమునకన్న ముదముఁ జెంది
మ్రోల నిలుచున్న లక్ష్మణు మోముఁ జూచి, పలికె నమ్మేటి గంభీరభాషణముల,

చ. పావనముఁ జూడఁగా రవిసుతాంగదవాయుజనీలజాంబవ
ద్గవయగవాక్షధూమ్రనలతారసుషేణసువేగ వేగద
ర్శివినుతగంధమాదనదరీముఖమైందసుబాహు కేసరి
ద్వివిదగజప్రజంఘముఖవీరకపీంద్రులఁ బిల్వ నంపుమా 9

మ. అనలాద్యన్వితు నవ్విభీషణుని లంకాధ్యక్షు రప్పింపు చ
య్యనఁ బిల్పింపుము కేకయాధిపవిదేహక్ష్మాధినాథప్రవ
ర్ధనముఖ్యప్రియబంధులన్ హితసుహృత్సందోహముల్ గూడి ర
మ్మనుచున్ లేఖలు పంపుమీ యఖిలదేశాధీశరింఛోళికిన్, 10

శా. నానాదేశనివాసులై నద్విజులన్ నానానదీతీరవ
న్యానిత్యాశ్రయులౌ మహర్షులను మింటన్ మించు సప్తర్షులన్
నానాదేవధరస్థలాంతరములన్ నల్గొందు దేవర్షులన్
నానాదిక్కుల నున్న బ్రహ్మఋషులన్ రప్పింపుమా గ్రక్కునన్, 11

తే. బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులై బ్రహ్మఁ బోలు, బ్రహ్మవర్చస మింపారిద బ్రహ్మపరత
బ్రహ్మలోకంబునవసించు బ్రహ్మమునుల, ననఘ ప్రార్థించిపిలిపింపుయాగములకు,

క. కవిగాయకపరిహాసక, వివిధస్తుతిపాఠకులను వీణావాద్య
ప్రవణుల నర్తకవాంశిక, నివహము రప్పింపు యజ్ఞనిలయంబునకున్, 13

సీ. నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమున మించు గోమతీనదితీరభూమియందుఁ
జాల్పు వెడల్పును శాస్త్రరీతి నెఱుంగు చతురశిల్పాచార్యజనులచేత
మఖమండపంబు నిర్మాణంబు సేయింపు మమ్మణశాలకు నన్నియెడల
బ్రాహ్మక్షత్రియోరవ్యశూద్రప్రముఖులు నిల్వఁ దగుఱచ్చుకొట్టములను

తే. బాక్కసపుటిండ్లు నుగ్రాణముల నెలవులుఁ, బాకశాలలు మఠము లనేకభోజ
నార్థశాలలు పటశాల లాపణములు, గరిరథతురంగశాలలుఁ గట్టఁబనుపు, 14

ఆ. చలువచప్పరములుఁ జలివిందరులు నెడ,నెడలఁ గలుగఁ జేయు మిప్పటికిని
విపణివీథులందు వివిధవస్తువు లమ్మఁ,గొనఁ డటంచు వైశ్యజనుల కనుము 15

సీ. సెనగలు గోదుమల్ మినుములుఁ దిలలుముద్గములుమున్నుగఁ గలకాయధాన్య
ములు పర్వతాకారములు గాఁగఁ బోయింపు తండులరాసులఁ దఱచుగూర్పు
దధిఘృతతైలముల్ మధుగుడశర్కరల్ కదళీఫలాదుల కందమూల
ములతెగల్ దెప్పింపు పలుగాయగూరలు చాల నిప్పటినుండి సంగ్రహింపు
తే. మనఘ మఖసాధనము లైనయఖిలవస్తు, సమితిమునుగల్గఘటియింపుశత సహస్ర
సంఖ్యల రహించుగోవుల సర్వరత్న, భారకోటులజతగూర్చి పనుపు మటకు. 16

క. వివిధోక్తుల నేఁ దెలిపిన, యవియును నేఁ దెలుప మఱచినవియును జతగూ
ర్పవలయు నని లక్ష్మణుతో, రవికులపతి దెలిపి మఱి భరతుతో ననియెన్. 17

ఉ. పౌరుల నిష్టబాంధవుల బ్రాహ్మల నంతిపురంబుకాంతలన్
దారకులన్ భటాదికులఁ దల్లుల నాశ్రితులన్ ధరాసుతా
కారసువర్ణపుత్త్రికను గ్రక్కున నధ్వరశాలఁ జేర్చు మీ
చేరినవస్తువాహనవిశేషము లేమఱకుండు మచ్చటన్. 18

క. యాగమునకు శత్రుఘ్నుని, వేగంబునఁ బిల్వఁ బనుపు విసువక మఖశా
లాగతు లగుయతులకు న,భ్యాగతులకుఁ బూజ సేయు మన్వహ మచటన్, 19

క. అని నిర్దేశించినఁ దన, యనుమతి నేకాగ్ర చిత్తులై విసువక య
ప్పను లెల్ల సంఘటించిన, యనుజన్ముల మెచ్చి రాముఁ డనురాగమునన్. 20

క. సంపూర్ణాంగము లక్షణ, సంపన్న ముదీర్ణకృష్ణసారం బగుచున్
బెంపొందుహయము వెంబడి బంపెన్ లక్ష్మణు ననేక బలసహితముగన్. 21

చ. అతఁడు ననేకసైనికసమన్వితుఁ డై బహుబుత్త్విగావళి
యుతుఁ డయి శత్రుభీకరబలోద్ధతుఁ డై చతురంతధారుణీ
గ్రతుతురగంబుఁ ద్రిప్పె భుజగర్వము దక్క సమస్తధారుణీ
పతులును భీతు లై తన కుపాయనముల్ దగ నిచ్చి కొల్వఁగన్. 22

ఉ. రాజకులాభిరాముఁ డగు రామునితమ్ముఁడు లక్ష్మణుండు వా
జిజికి రక్షకుండు ధరధీశులు గల్గినఁ బట్టుఁ డటంచు న
వ్వాజిలలాటపట్టమున వ్రాసినవ్రాల్ గని దానిఁ జేర రే
రాజులు భీతు లై తమపురంబుల చెంతల సంచరింపఁగన్. 23

సీ. దక్షిణక్షితిధరోద్యద్గోపురద్వారమరకతాంశుకఘాసనికర మొలసి
పశ్చిమక్ష్మానాథపట్టణప్రాకారనిర్మలస్ఫటికాభ సీధుఁ జూచి
యుత్తరోర్వీశబాహోద్యానభూరుహచ్ఛాయాంతరముల విశ్రాంతిఁ జెంది
ప్రాగ్ధరాధీశ్వరప్రత్యగ్రకేళికాసీరజారకముల నీరు ద్రావి
తే. మఱియుఁ దక్కినధారుణీమండలముల, స్వైరవృత్తి నటింపుచు జానకీమ
నోహరాధ్వరమఖముక్తవాహ మలరె, శక్రజిద్వైరిరక్ష నేజడుపు లేక. 24

ఉ. అంతకు మున్నె రామవసుధాధిపుఁ డాశ్రితబంధుమంత్రిసా
మంతనృపాప్తమిత్త్రభటమండలి గొల్వఁగ గోమతీనదీ

ప్రాంతముఁ జేరి యందు భరతాదుల సత్వరసాధనక్రియా
వంతులఁ గూర్మిఁ జూచి తగువైఖరి నందఱ నాదరింపుచున్. 25

శా. నానాభూములనుండి వచ్చిననరేంద్రశ్రేణులన్ బంధులన్
భానుప్రోద్భవునిన్ విభీషణునిఁ దత్పార్శ్వస్థులన్ బ్రాంచిత
స్థానాభ్యంతరసీమలందు విడియింపన్ బంచె శత్రుఘ్నునిన్
శ్రీ నిండార నృపాలుఁ డట్ల విడియించెన్ వారి నమ్మేటియున్. 26

వ. మఱియును, 27

సీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రముఖుల, బూజించుపట్ల నేమఱకుండు భరత యనుచు
గెలకులనుండి కావలయు యాగార్హవస్తువు లంది యిమ్ము శత్రుఘ్న యనుచుఁ
నడుగువారలకు లేదనక యిష్టపదార్థరాసు లిమ్మా కపిరాజ యనుచు
గ్రతువిఘ్నకరులశిక్ష యొనర్చి క్రతువు రక్షణ యొనర్పుము విభీషణ యటంచు

తే. గొదవ వడినవి వేవేగఁ గొంచువచ్చి, నియతి నెఱవేర్చు భారంబు నీది సుమ్ము
వాయునందన యనుచు భూపతుఁడు వారి, వారినియమించెనుచితప్రవర్తనముల.

ఉ. మించినవేడ్క నట్లు నియమించి నృపాలుఁడు కాంచనేష్టికో
దంచితభూస్థలంబు ఖదిరాదికయూపయుతంబు రుక్మప
క్షాంచలపక్షిరాజచయనాఢ్యము నౌ మఖవాటమున్ బ్రవే
శించె బులస్త్యకశ్యపవసిష్ఠభృగుప్రముఖార్యసమ్మతిన్. 29

తే. ఇవ్విధము బ్రవేశించి యెల్లజగము, లెల్ల రక్షింప దీక్ష వహించినట్టి
యాగదీక్షావిచక్షణుఁ డపుడు యజ్ఞ, దీక్షవహియించె సకలదిదృక్షు లలర. 30

సీ. స్థండిలస్థితయూపసమ్యక్పశుప్రోక్షణాక్షీణతంత్రయుగ్యాజకంబు
హోతృహస్తపవిత్రజాతవాతప్రజ్వలితకీలికీలికావృతనభంబు
బరమాన్నపృషదాజ్యచరుపశుసామిక్షాదిహోమజస్వాహారవోల్లసితము
దత్తత్రిక్షయాహ్వాప్తతరసభాస్తారలోకముహుర్ముహుశ్శిరఃకంపనంబు

తే. పంచదుద్గాతృసామగానాంచితంబు, విశ్రుతాధ్వర్యుఋగ్యజుర్వేదమంత్ర
నికరమకలుషహవిరర్థనిర్జర ప్ర, సారితకరాబ్జ మగుచు నాజన్న మమరె. 31

చ. భరతునిచే ధరామరులుఁ బార్థివముఖ్యులు నన్నపానవి
స్ఫురణలఁ దృప్తులై ముదముఁ బొందిరి బ్రహ్మఋషుల్ విభీషణా
చరితసపర్యలన్ గడుఁ బ్రసన్నతఁ జెందిరి యాచకుల్ విభా
కరసుతుఁ డిచ్చు నర్థముల కాంక్షలు దీఱ సుఖించి రయ్యెడన్. 32

చ. ఎడపక యేడుఁగాల మిటు లేఁగఁగ లక్ష్మణుఁ డంతలోనఁ ద
త్తడిఁ గొని తెచ్చినన్ నృపతి తద్దయు వేడుక యాగకృత్యముల్
నడుపుచునుండె విప్రులు దినంబును భోజనదక్షిణాదులన్
గడు ముదమంది రందఱును గాంక్షితముల్ గని రమ్మఖంబునన్. 33

చ. వలసినవారికిన్ వలయు వస్తువు లన్నియు నిత్తురే కదా
నలినహితాత్మజాదికపినాయకు లొల్లక యున్నవారికిన్
బలిమిని బిల్చి భోజ్యములు భక్ష్యములున్ ధనరత్నభూషణా
వళులును గంధమాల్యము లవారిగ నిత్తురు సార్వకాలమున్. 34

చ. వలసినభోజనాభరణవస్త్రధనాదులఁ జెంది తృప్తులై
పలుమఱుఁ జాలు చాల నని పల్కెడువారలె కాని మాకుఁ గా
వలయు నొసంగు మం చనెడువారల యందున కైనఁ గాన మా
స్థలమున జానకీవిభునిజన్నము వైభవ మెంచ శక్యమే. 35

తే. అర్థులెల్లఁ గృతార్థులై రందువలన, వ్యర్థులైరన్నదాతలు వసుధలోన
లేమి కెచ్చోట వసియింప గీము లేక, తజ్జనులనామములయందె తావుకొనియె.

చ. మలినులు లేరు లేరు కృశమానశరీరులు లేరు పేద ల
న్నెలవున నున్న యందఱు మణీమయభూషణభూషితుల్ సము
జ్జ్వలకనకాంబరుల్ మలయజస్రగవారితగంధగంధిలా
ఖిలదిశు లంచితార్థజితకిన్నరనాయకు లెంచిచూడఁగన్. 37

ఉ. ఆమఖవైభవంబునకు నద్భుత మంది మహర్షు లెంచి రా
రా మును బ్రహ్మ చేసిన మహాధ్వరమున్ మఘవంతుయజ్ఞమున్
సోముని యాగమున్ దపనసూనుహవం బుదధీశుహోమ మీ
రామునియశ్వమేధమఖరాజముతోఁ బ్రతిసేయవచ్చునే. 38

సీ. ఖర్వమహాఖర్వకైలాసములు కుప్ప వేసినచో నింత వెండి యగునె
శతకోటికాంచనాచలములబంగారు గూడఁబెట్టిన నింత పైఁడి యగునె
యర్బుదాయుతరోహిణాద్రిమణుల్ పోగొనర్చిన నిన్నిరత్నంబు లగునె
యమితకల్పమహీరుహము లొక్కదిక్కున నిలిచి యిచ్చిన నిన్నివలువ లగునె

తే. నూఱులక్షలుకామధేనువులు గూడి, యన్నియును బోటికొసఁగిన నిన్నిసముచి
తాంచితపదార్థనిచయంబు లవునె నవన, మిట్టులొనరించిరే తొల్లి యెవ్వరైన.

తే. అవనిజామాతృతాప్రేమ నర్కకులుని, కాత్మగతబీజనిచయంబు లన్నియును మ
ఖార్థమర్పింపఁదొడఁగెనో యనఁగ నక్ష, యంబులైనవి వివిధధాన్యంబు లిచట.

క. ధనసామగ్రియు నానా,జనసామగ్రియును రామజనవిభునకుఁ గ
ల్గినకతన నీమహోత్సవ మొనరించెన్ గాక లేక యొరులకు వశమే. 41

మ. అని సభ్యుల్ గొనియాడఁగా రఘుకులాధ్యక్షుండు సంవత్సరం
బును బూర్ణంబుగ సాంగదక్షిణలచేఁ బొల్పొంద యాగంబు సే
యు నెడన్ దన్మఖవైభవంబు గనఁగా నూహించి వాల్మీకి శి
ష్యనికాయంబుఁ బ్రశిష్యసంఘము భజింపన్ వచ్చె నచ్చోటికిన్. 42

క. వచ్చినయమ్మునిచంద్రుని, హెచ్చినరహి నెదురుకొని నరేశ్వరుఁ డర్ఘ్యం
బిచ్చి సపర్యల నాతని, యిచ్చ యలరఁ గుశల మడిగి యిట్లని పలికెన్. 43

చ. వరమునిచంద్ర మీ రిటకు వచ్చుట నామఖమున్ ఫలించె మీ
చరణయుగంబు సోఁకి క్రతుశాల పవిత్రతఁ జెందె మానుకా
ధ్వరవిధి పూర్ణ మాదనుక వచ్చినయమ్మునులట్ల మీరు నిం
దిరవుగ నిల్వఁ డంచు విడియించెఁ దదర్హగృహాంతరంబునన్. 44

కుశలవులు వాల్మీకియాజ్ఞచే రామునికడకే తెంచి రామాయణమును గానము సేయుట

చ. ప్రశమనశీలుఁ డమ్మునియు భక్తి మెయిన్ దను వేఁడుకొన్న య
ద్దశరథరాముమాట జవదాఁటక తత్క్రతుదర్శనక్రియా
వశుఁ డయి యందు నిల్చి పటువైణికతాఢ్యుల నాత్మశిష్యులన్
గుశలవులన్ మనోజ నలకూబరతుల్యులఁ జూచి యిట్లనున్, 45

చ. ప్రవణత మీఱ మీరు జవ పాయక రామకథాప్రపంచ మీ
యవనిపురోల్వకూటమున సధ్వరశాలల మౌను లున్నచో
ట్ల విపణివీథులన్ వనములన్ బహురాజసభాంతరంబులన్
గవిజనసన్నిధిన్ జదువఁ గా వలయున్ జను లందఱున్ వినన్. 46

చ. స్వరములుఁ దాళముల్ లయలు సారపుమీటుకోలంబు తేర్పడన్
జిరముగ మీకు నారదుఁడు సేసిన శిక్ష ఫలింప నింక మీ
రిరువురు వీణె లూని దిన మిర్వదిసర్గలలెక్క రాఘవే
శ్వరుసభఁ బాడుఁ డవ్విభునిచారుచరిత్రము సభ్యు లౌ ననన్. 47

మ. ఫలమూలాశను లై ధనేచ్ఛ వహియింపన్ బోక రామాయణం
బెలమిన్ రేపటినుండియున్ దొరఁకొనుం డెవ్వారు మీ రంచుఁ గే
వలమైత్రిన్ రఘుభర్త మి మ్మడిగినన్ వాల్మీకిమౌనీంద్రు శి
ష్యుల మంచున్ వచియింపుఁ డవ్విభుఁ దలంపుం డాత్మలోఁ దండ్రిగన్, 48

ఆ. ఏల యంటి రేని నిలతేసిఁ బ్రజ కెల్లఁ, దండ్రిగాఁ దలంపఁ దగవు గానఁ
దెలిపినాఁడ నటులఁ దలఁపుఁ డవ్విభు నంచు, నానతిచ్చె నమ్మహర్షివిభుఁడు. 49

ఉ. ఆయతి యానతిచ్చినక్రియన్ జగతీసతిముద్దుమన్మలా
రేయిఁ గ్రమించి వేఁగుటయె రేపటికృత్యము లెల్లఁ దీర్చి వీ
ణాయుతపాణు లై మునిగణంబుల సన్నిధి రాజులొద్ద దే
వాయతనంబులన్ విపణులందును గావ్యము పాడుచున్ రహిన్. 50

చ. సమయమునఁ జూచి యొక్కదివసంబునఁ రామునియజ్ఞశాల క
క్కొమరులు పోయి యందుఁ గవఁ గూడి విపంచిక లూని తాన మా
నములును రాగముల్ వినవినన్ జెలు వై చెవు లాన నందఱున్
బ్రమదపయోధిలో మునుఁగఁ బాడిరి రామచరిత్ర మింపుగన్. 51

తే. శ్రుతులు బెరయుట స్వరములచొప్పు విడక
చాలశుద్ధతఁ గనుట దోషములఁ బాసి
ఘనవిధముగాన షడ్జంబుఁ గలసి మెలసి
యక్కవలవారి గానంబు సొక్కెనర్చె. 52

చ. మదిఁ గన వారిగానమహిమం బది యెట్టిదొ వార్థు లెల్ల నొ
క్కదెసనె నిల్చిన ట్టులివుఁ గాంచినయట్టి సభాస్థలంబునన్
బెదవిఁ గదల్చి పల్కఁ డొక పెద్దయుఁ దద్దయు సద్దు మాన్పుచున్
గదలక చిత్రరూపములకై వడి నుండిరి పాటసొక్కనన్. 53

చ. కొలువున నున్న రాజవరకోటులదివ్యమణీవిభూషణా
వళులుఁ గరంగి నీరయి ప్రవాహగతిన్ బ్రవహించె నన్నచో
సలలితజానకీతనయ సారసుధారసచారుగాన భం
గులకుఁ గరంగు టెంత యతికోమలసభ్యజనాంతరంగముల్. 54

మ. పదసందర్భము లర్థకల్పనలు శబ్దస్ఫూర్తు లుత్ప్రేక్ష లిం
పు దలిర్పన్ముని యాచరించినజగత్పూజ్యాది కావ్యంబులో
మొదటన్ జెప్పిన కొన్నిశ్లోకములు సమ్మోహంబుతో నాలకిం
చి నరేంద్రాన్వయ భర్త యక్కుమరులం జేసన్న వారింపుచున్. 55

మ. సమయార్హం బగు హోమకృత్యములు నిష్ఠన్ దీర్చి రమ్యప్రదే
శమునన్ గొల్వయి కూరుచుండె మును లాచార్యుల్ మహీశ్రోత లా
గమతంత్రజ్ఞులు శాస్త్రవేత్తలు కవుల్ గాణల్ పురాణజ్ఞు లా
ప్తమణుల్ మంత్రులుఁ దమ్ము లాశ్రితులు భూపాలు ర్హితుల్ గొల్వఁగన్, 56

క. కొలువుండి యక్కుమారులఁ, బిలిపించి సమీపభూమిఁ బ్రీతి వసింపన్
సెలవిచ్చినఁ బ్రతిబింబయు,గళముల్ వలె నున్నవారిఁ గనుఁగొని సభ్యుల్. 57

ఉ. ఈముఖకాంతు లీనగవు లీకనుదామర లీమెలుంగు లీ
చామనచాయ లీమెగుభుజంబుల పొంకము లీయురంబు లీ
కోమలమూర్తు లీవచనగుంభనలున్ గనుఁగొన్న గట్టిగా
రాముఁలీల మించి రభిరామశరీరు లీ వీర లెవ్వరో. 58

ఉ. హారకిరీటకుండలభుజాంగదవస్త్రసుగంధమాల్యముల్
వీరు ధరింప కీజటిలవేషము లేటికిఁ దాల్చిరో శుభా
కారవిలాససంపదలఁ గంతుజయంతుల ధిక్కరించినా
రీబుషిపుత్త్రులో ఋషుల కెక్కడి వీమహనీయరూపముల్. 59

చ. అని తమలోనఁ దాము బ్రజ లాడెడిసుద్దులసద్దు లొక్క పె
ట్ట నెగసె నంత లక్ష్మణుఁ డడంచెఁ గరాంబుజసంజ్ఞ నప్పు డ
జ్జనకకుమారి కాత్మజులు సారెలు చిక్కఁగఁ బెట్టి మేళవిం
చినకవవీణియల్ మొరయఁ జేయుచుఁ బాడిరి రంగురక్తులన్. 60

క. నారదనిగదితసంక్షే, పారూఢప్రథమసర్గ యాదిగ నాఁడిం
పారఁగ నిరువదిసర్గలు, వారలు వినిపించి రచటివారలు మెచ్చన్. 61

చ. స్వరము లయారె మేలుశ్రుతి చాగురె మూర్ఛన కంపితంబు బా
పురె బళి రయ్య డాల్ నెఱసెఁ బో నెఱమీఁటు కులంబుతాయి యు
ద్దిద స్ఫురితంబు లమ్మ యని తేనియ లొల్కెడి వారిపాట లా
దరణము మీఱఁగా విని ముదం బొదవన్ బతి మెచ్చె నెమ్మదిన్. 62

క. ఈలీల మెచ్చి పతి పడి, వేలవరా లిమ్ము భరత వీరికి మఱియున్
లోలత నడగిన వన్నియు, వాలాయ మొసంగు మనిన వారలు నగుచున్. 63

చ. కరములు మోడ్చి యోనృపశిఖామణి కానలఁ దాపసస్థితిన్
బరఁగుచుఁ గందమూలముల భక్షణ సేయుచు నుండు మాకు దే
వర యిపుఁ డానతిచ్చిన సువర్ణము లేమిటి కేల నన్యవ
స్తురతి యటన్న లేనగవుతోఁ బతి వారలఁ జూచి క్రమ్మఱన్. 64

చ. అనియె గుణాఢ్యులార నిజ మా నది యీకృతి యెవ్వ రాచరిం
చియది యేప్రమాణమునఁ జెల్వగు నెవ్వని దీచరిత్ర మిం
దుల కభిధాన మే మెలమితో నిది యెవ్వరివంక నేర్చినా
రనిన వినీతులై కుశలవాహ్వయు లిట్లని రమ్మహాత్ముతోన్. 65

సీ. ఇనవంశశేఖర ఈకావ్యమణిని నిర్మించిన సుకవి వాల్మీకిమౌని
రామాయణం బనునామంబు దీనికిఁ గావించె నది భవత్కథయ సుమ్ము
విను మిరువదినాల్గువేలగ్రంథం బిది యేనూఱు సర్గల నింపుఁ గులుకుఁ
బట్టాభిషేచనపర్యంతకథ లాఱు కాండంబుల రచించెఁ గడపటికథ

తే. నవల నుత్తరకాండంబునం దమర్చె, నమ్మహామౌని యతనిదయానిరూఢి
నేము నేర్చితి మిది విన నిచ్చగల్గె, నేని వినఁ దగు దినమును నివ్విధమున. 66

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 67

క. ఇమ్మఖనిష్ఠలు దీర్చిన, పిమ్మట నొకకొంతసేపు ప్రియమున నీకా
వ్యమ్ము వినవలయు మాగీ,తమ్ములు సాఫల్య మొంద ధరణీశ యనన్. 68

ఆ. సమ్మతించి రామజనపతి బహుమతిఁ వెలయ వారిఁ బనిచి ద్విజపురోహి
తార్యబంధుసహితుఁడై యాగమండపా,భ్యంతరమున నుండె నర్హవిధుల. 69

చ. దినదిన మిట్లు వచ్చి పగతీసతిమన్మలు పువ్వుఁదేనె వం
చినగతిఁ గప్రపుఁ బరజము చిందిన కైవడి జాజిపొట్లముల్
మునుకొని విప్పినట్టు లతిమోహనగానకళానిరూఢి న
య్యనఘులు మోఁకిల నచ్చరిత మింపెసఁగన్ వినిపించుచున్నడన్. 70

చ. జనపతుఁ డంత నొక్కదివసంబున వారితనూవిలాసముల్
గనుఁగొని జానకీమరణికైవడి నున్నవి వీరిరూపు ల

వ్యనజదళాక్షికిన్ మును కవల్ జనియించి రటంచు వింటి స
త్తనయులె యీశుభాకృతులు తక్కిన నీ చెలువంబు లుండునే 71

చ. జడలు ధరించి కృష్ణమృగ చర్మములున్ నలునారచీరలున్
గొడుకులు దానుఁ గట్టుకొని కూరలఁ గాయల ద్రుత్తు మాన్పుచున్
గుడికొనునంత లేవగలుఁ గుందుచు నెంత నలంగియున్నదో
యడవులలోన సీత యకటా యిఁకఁ జూడక యెట్లు తాళుదున్. 72

ఉ. క్ష్మాసుతఁ బాసి నేను బహుకాలము తాళితి ధైర్యశాలి నై
యాసతిఁ బిల్వ నంపి ప్రజలందఱు నమ్మికఁ జెంద నీసభన్
బాస యొనర్ప బంచి యిఁకఁ బావని యౌ నెఱిఁగింపకుండినన్
నాసుతు లంచు వీరిఁ బ్రజ నమ్మనె యంచుఁ దలంచి చెచ్చెఱన్. 73

తే. చెంత నిలుచున్న శత్రుఘ్నుఁ జేరఁ బిలిచి, పలికె నిటు లని యోవత్సవవనసుత వి
భీషణసుషేణులను వెంటబెట్టుకొని యకల్మషుం డైన వాల్మీకిఁ గానబోయి. 74

రఘుపుంగవుండు వాల్మీక్యాశ్రమంబున నున్న సీతం బిలిపించుట

చ. పనకజ ధర్మచారిణియు సాధ్వియు నోట యెఱింగియుండియున్
జనులొనరించునిందఁ బడఁ జాలక వీడినమాత్రమంతె యి
జ్జనులకుఁ బ్రత్యయం బొదవ సభ్యులలో శపథంబుఁ బల్క స
వ్యనజదళాక్షిఁ దోడుకొని వచ్చుట మే లను మమ్మునీంద్రుతోన్. 75

క. ఈమాట కమ్మహాముని, యేమని ప్రతిభాష లొసఁగిచ్చునొ సీతా
భామిని హృదయస్థితిఁ గని, యే మనునో యదియు దెలిసి యేతెం డనిసన్. 76

ఉ. స్వామి మహాప్రసాద మని వారలు సల్పుఱు నమ్మహాముని
గ్రామణి యున్నచోటి కధికత్వర నేఁగి నమస్కరించి శ్రీ
రామనృపాలుమాటల తెఱం గెఱిఁగింప నతండు వల్కెఁ దా
నేమి దలంచె నట్ల ఘటియించు ధరాసుత శంక యేటికిన్. 77

క. పతిదేవతాశిరోమణి, క్షితిసుత శపథంబు సేయు సిద్ధము రేపా
క్షితిపతికిఁ దెల్పుఁ డిది యని, యతఁ డనిచిన వారు వచ్చి యధిపతితోడన్. 78

ఉ. అమ్మునిమాట లెల్ల వినయమ్మునఁ దెల్పిన రాముఁ డంతయున్
సమ్మద మంది యందుఁ గలసభ్యుల నందఱఁ జూచి యెల్లలో
కమ్ములు మెచ్చ రేపు జనకప్రభుకన్యక యీసభన్ యథా
ర్థమ్ముగఁ బూని పల్కు శపథంబు వినం దగు మీఱ లిందఱున్. 79

చ. శపథము సేయుచో నయిన జానకి సత్య మెఱుంగుఁడీ యనన్
దపసులు ధారుణీపతులుఁ దక్కినజాతులవారు బాంధవుల్
కపులు నిశాచరుల్ హితులుఁ గౌతుకవిస్మయభీతిమగ్ను లై
రపుడు నృపాలుఁ డాజనుల నందఱ నిండ్లకుఁ బంచె నాఁటికిన్. 80

వ. ఇవ్విధంబున సభాసదుల సందఱ విడిదలకుం బనిచి పనిచిన ముదంబున నత్తపనవిభావరిష్ఠుం డవ్విభావరిష్ఠుం గ్రమించి మఱునాఁ డరుణోదయంబున గోమతీజలంబులఁ బ్రాతఃకరణీయంబు లొనర్చి యచ్ఛిష్మదాదిదేవతార్చనంబు లాచరించి సముచితప్రకారంబున బహిర్మండపంబు ప్రవేశించి భరతాదిసోదరులును సుగ్రీవాదివానరులును విభీషణాదిరాక్షసులును విదేహరాజ కేకయరాజ ప్రముఖబాంధవులును బ్రవర్ధనాదిమిత్త్రులును సుమంత్త్రాదిమంత్త్రిజనంబులును మధుమద్విజయభద్రాదినర్మసఖులును బరివేష్టించి కొలువ నిండుకొలు వుండి పృథివీసుతాకథితావితథశపథవచోవిధాశ్రవణకుతూహలంబునం బఱతెంచిన వసిష్ఠవామ దేవదేవల పులహపులస్త్య కశ్యపాగస్త్య విశ్వామిత్త్రరుచికాగ్ని మిత్త్రమైత్త్రేయభృగుచ్యవనపరాశరాత్త్రేయకాత్యాయన గౌతమ శ్వేతశాతాతప సుతపోవరతంతుభరద్వాజవాలఖిల్యమౌద్గల్యమాండవ్యవిభాండక మార్కండేయ కౌండిన్య కణ్వప్రస్కణ్వప్రదేవశ్రవసఋశ్యశృంగ మతంగమంకణాంగిరసశతానందమందపాల జాబాలి గాలవ పైలపౌలస్త్యదుర్వాసఃపర్వతనారదదళాదపిప్పలాదప్రముఖమహర్షులకుఁ బ్రత్యుత్థానాదు లొనరించి యుచితాసనంబుల నుండ నియమించి పాంచాలమాళవగౌళచోళమళయాళ మగధమత్స్య మద్ర ద్ర వి డ విదర్భకేకసింధుగాంధారసౌవీర కేరళ కాశ్మీర చేదిప్రముఖనిఖిలదేశాధినాథులసపరివారంబుగాఁ దగుచోట్లం గూర్చుండ నియోగించి బ్రహ్మక్షత్త్రియ వైశ్య శూద్రులుఁ దక్కినపౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబులు నానాదిగంతరాగతవిద్వత్కవినటగాయకపరిహాసకముఖయాచకనివహంబులు నలుదిక్కులం గ్రిక్కిఱిసి నివసింప నిలింపవిభువైభవంబునం బొంపిరిపోవుచుఁ బ్రాచేతసాగమనంబు బ్రతీక్షించుచున్నయెడ నక్కడ వాల్మీకిమౌనీంద్రుండు దొలినాఁడు నిజాశ్రమంబున నున్నజనకనందనం దాను విడిసిన గోమతీతటాశ్రమంబునకుఁ బిలిపించినవాఁడు గావున నద్దేవి నవలోకించి తల్లీ భవద్వల్లభుఁ డగురఘువంశవల్లభుండు నీయుల్లంబు తెల్లంబుగాఁ దెలిసియుఁ బ్రల్లదంబులు పలికిన క్షుల్లకజనంబులు విశ్వసింప విశ్వవర్ణితబ్రహ్మర్షీశ్వరసభామధ్యంబున నీచేత శపథంబు లాడింపఁ దలంచి నిన్ను వెంటఁబెట్టుకొని రమ్మని నన్నుం బనిచినవాఁ డతనివచనం బలంఘనీయం బదిగాక నినువంటిపతివ్రతలకు బతియనుమతిం బ్రవర్తించుట స్వభావసిద్ధము గదా యని తెలిసిన నప్పల్లవపాణి ప్రాణేశ్వరసందర్శనంబు నేఁటికయిన నీనెపంబునన్ గలిగెఁ గదా యను మోదంబును దనపట్టంపుదేవిపై నిట్టిపట్టిసంశయంబులు పుట్టిన నప్పట్టభద్రుండు రచ్చం బెట్ట నెట్టు దలంచెనో యను ఖేదంబును మనంబునన్ బెనంగొనఁ గనుఁగొనలన్ బొటిల్లుకాటుక కన్నీరు తెప్పలతుద నప్పళింపుచు నప్పరమతపస్విదిక్కు చూడ్కులు నిగిడించి మహాత్మా యెట్టిపుట్టువునఁ బుట్టిన నెంతవానిచేఁ బట్టిగ నెట్టియిల్లు మెట్టిన నాఁడినోములు

నోఁచిన ననువంటిముచ్చికంటికిఁ దత్ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే రచ్చలోనికి వచ్చి బాస యిచ్చి పొమ్మని పుడమిఱేఁడు నొడివినమాట జవదాఁటఁగూడునే మంచిది తామసింప నేల విజయంబు చేయుం డని తెగువ గోఁపంబలికి కమలసంభవుని వెనుకొను కమలామహాదేవచందంబున డెందంబునఁ బాయనిశోకాంధకారంబు వెనుక వేసికొనెనన నపరభాగంబునఁ గనుపట్టు కీలుగంటుతో భుజపత్త్రవల్కలోత్తరీయంబున నాచ్ఛాదించిన ఘనస్తనకనకకలశయుగళంబుతోఁ బ్రపదంబులపై దిగజాఱఁ గట్టిన వలిపెంపునారచీరలతో బహుకాలపరీతరఘువల్లభాయల్లకభరంబునఁ గృశియించిన మోహనాంగకంబులతో నిటలతటంబున నెఱసినచికురనికరంబుతోఁ గపోలముకురంబులపై దిగజాఱు రయనఖంజనాంజనసమంజసాశ్రుజలధారాప్రవాహంబుతో నప్పటప్పటికి నిగిడించునిట్టూర్పుసెగలఁ బొగిలినచిగురుమోవితోఁ జిన్నఁబోయినచిన్నారి ముద్దుమొగంబుతో నాద్యంతంబులఁ దాను బడినయలజడితలంపునఁ బుట్టు నివ్వెఱపాటునం జేడ్పడుచిత్తంబుతో మహాసభామధ్యంబున నెట్టుకొని నిలిచి నిర్లజ్జనై యెట్లు మాటలాడుదుననుభయంబునఁ బొడము స్వేదకంపంబులతో నిన్నియగచాట్లకు లోనయ్యుఁ దనవలెఁ బ్రాణంబుపై నాసఁ బూనిన మానవతులు గలరే యనుతలంపునఁ బాడుకొను దీనభావంబుతో గడగడ వడంకు నెన్నడుముతో నెడనెడఁ దడఁబడు నడుగుఁదామరలతోఁ దల్లి నీకడుపునఁ బుట్టి యిట్టిపట్టున కొడిగట్టితింగదా యనునిట్టలఁపునగవునఁ బుడమిపై నెలకొల్పు చూడ్కులతో దైవంబు నలువురిలోఁ దన్ను దలవంచికొనం జేసెఁగదా యనువిన్నఁదనంబున వంచినశిరంబుతోఁ గరకమలంబులు ముకుళించుకొని యవ్వాలుఁగంటి మిన్న పంటవలంతియల్లుఁడు కొలువున్న బహిర్మండపంబునకు వాల్మీకివెంట నరుగుదెంచునప్పు డయ్యొప్పులకుప్పం దప్పక చూచి కన్నులఁ జిప్పిలుశోకబాష్పధారలతో నయ్యయో తల్లీ రామభద్రునంతటి పట్టభద్రునిఁ జెట్టపట్టిన నిన్నువంటిసౌభాగ్యవతికినట్టడవుల నెట్టుకొని నారచీరలుగట్టుకొని యిట్టి యగచాట్లకు లోఁబడవలసెఁగా యనువారును నీయుత్తమురాలి గుణవిశేషంబు లెఱింగియుఁ బతంగకులపుంగవుల డంతరంగంబునఁ గరుణదొఱంగి యడవులఁ దోఁచి యెంతసాహసంబుచేసెఁ జూచితిరే యనువారును నవనివిభుండు లోకాపవాదభయంబునఁ గళత్త్రాభిగమనంబు విడుచుట దొడ్డగాదతనిమాట జవదాఁటక యిప్పరమపావని తపోవనంబులు డాసి గాసి కోర్చి ప్రాణంబులు భరించుట దొడ్డనువారును నసువులుడిగి వసుమతీపతిఁ బ్రజాపరంపరలచేత మాటలం బెట్టుట పాటి గాదని కాక లేకున్న నీ లోకమాత కాకుత్స్థు నెడఁబాసి ప్రాణంబు లాశించునే యనువారును నేకపత్నీవ్రతుండగు రఘుసాధుని ధైర్యస్థైర్యంబులు సీతాసతిపాతివ్రత్యసత్యంబులు నింతయొప్పునే యను

వారును నై బహువిధంబులఁ బలుకు నానాజనంబులకోలాహలంబులు నలుదిక్కులం బిక్కటిల్లి చతుస్సముద్రఘోషంబు లొక్కదిక్కున గ్రిక్కిఱిసినట్లు సెక్కసంత లొక్కటి యైన తెఱంగున బహుళకోలాహలంబు లక్కొలువునఁ గలిగి యుండె నప్పుడు సీతాశపథసంశ్రవణతత్పరత్వంబునఁ బితామహుండు మహేంద్రశమనవరుణ కుబేరాదిలోకపాలక వసురుద్రాదిత్య మరుత్తుషి తామర గరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్య యక్షకిన్నరకింపురుష నభశ్చరభాస్వర మహారాజిక ప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖసమన్వితుండై వచ్చి దివ్యమణీరమణీయవిమానకోటులతో జదలెల్ల నలంకరింపనయ్యెడ బృందారకబృందమందారమాలికాగంధసంబంధమంధరగంధవహుం డప్పరిషత్తుపై నొలసి నీలాగున భూలోకంబునఁ గలిగిన సకలజనసమూహంబులు దిగువనుండి కనుంగొన దేవలోకంబునం గలిగిన సకలదేవతాగణంబులు దివినుండి కనుంగొన సీతాంగనాసహితంబుగా నమ్మహాసభామండపంబు దఱియఁ జొచ్చి రఘువీరుని పురోభాగంబున నిలిచి వాల్మీకిమహర్షిశేఖరుం డచ్చటి ప్రజలకలకలంబులు చేసన్న నివారించి యూసన్నులై దివి నున్న దేవతలును సభ నున్న సమస్తజనంబులును నాకర్ణింపఁ బ్రావృడంభోదగంభీరఘోషంబున నిట్లనియె. **81**

భూపుత్త్రి నిష్కల్మష యని వాల్మీకి సభాసదులు విన రామునితోఁ జెప్పుట

మ. దిననాథాన్వయ యీధరాతనయ పాతివ్రత్యముఁ సత్యముఁ
గనియుఁ నీవు జనాపవాదగతశంకఁ నిందుచూలాలిఁ గా
ననసీమఁ దిగఁ ద్రోయఁ బంచుటయు దైన్యం బొంది యస్మద్వనం
బునకుఁ వచ్చి కుశుఁ లవుం గనియె నీపుత్త్రుల్ భవత్పుత్త్రకుల్. 82

చ. విలసితధర్మచారిణి వివేకవతీమణి సీత సుస్వభా
వులు యమలార్భకుల్ కుశలవుల్ గ్రహియింపుము వీరి ముప్వురన్
వల పనుమాన మొంద నిటువంటి మహాసభఁ జేరి కల్ల లేఁ
బలుకుదునయ్య బొంకినఁ తపంబు ఫలించునటయ్య మానికిన్. 84

చ. బుధసుతుఁ డా ప్రచేతసునిపుత్త్రుఁడనై శ్రుతులెల్ల నేర్చి నే
నధికతపోవిభూతిఁ జెలువంది యసత్యము లాడ నేర్తు నే
యధిప మనోవచఃక్రియల నన్య మెఱుంగదు సీత క్షీరవా
రిధిసుతకున్ హిమాచలవరేణ్యజకున్ బ్రతి సద్గుణోన్నతిన్. 83

ఉ. చారుపతివ్రతాత్వమున జానకి పెద్ద క్షమాసమున్నతిన్
ధారుణి పెద్ద ధైర్యసముదగ్రత మేరువు పెద్ద తప్పు లే
దారసినాఁడ సీతహృదయంబు వియన్మరుదగ్నితో యముల్
సారసవైరి భాస్కరులు సర్వసుపర్వులు సాక్షిగా నృపా. 85

ఉ. భూసుతకోస మేఁ గనుగ బొంకితి వేనియుఁ బెద్దకాలమున్
జేసిన నాతపంబు రహిఁ జెందక నిష్ఫల మౌ జపంబు వి

శ్వాసము నొందఁ జేయుటకు స్వాంతము గల్గిన మీ కోరిన
ట్లీసభవారలెల్ల విన నియ్యమయున్ శపథంబు వల్కెడిన్. 86

మ. అని వాల్మీకిమహామునీంద్రుఁ డపు డయ్యాస్థాన మెల్లన్ గలం
గ నిశాంతస్థితబుద్ధి నిట్లు వలుకన్ గాకుత్స్థరాణ్మౌళి చ
య్యన బద్ధాంజలియై వచించె ననఘాత్మా సీత లోకైకపా
వని యెంచన్ మును లంకలోన దెలిసెన్ వహ్నిప్రవేశంబునన్. 87

చ. తెలిసియు లోకు లాడుసడి దీర్పఁగఁ గూడక యింత సేసితిన్
గల దపరాధ మోర్వుఁ డలుకన్ వల దిక్కువ లస్మదీయపు
త్రులగుదు రీపె సాధ్వియగు రూఢిగ నింకొకసారి సీత యిం
దలిప్రజ లాననంగ శపథం బొనరించినఁ జాల మేలగున్ 88

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 89

ఆ. అనఘ మీరు పలుకు నంతకం టెను సీత, యాడుశపథ మెంత యైన నిచటి
ప్రజల కాపె పలుకుపలుకునఁ గాని ప్రత్యయము పుట్టదనుచు నధిపుఁడనిన 90

భూమిదేవి సీతాదేవిని గైసేసి రసాతలంబునకుఁ గొనిపోవుట

ఉ. ఆరఘువీరుమాటలకు నద్భుత మందిరి తత్సభాసదుల్
వారిజసంభవాదిసురవర్యులు మేలని మెచ్చి రచ్చటన్
సారసుమావళుల్ గురిసెఁ జల్లనివాసన లుల్లసిల్లఁగా
సారెకు గంధసారగిరిసారసమీరము వీచెఁ బైపయిన్. 91

ఉ. అప్పుడు సీత రాముని పదాంబుజముల్ హృదయాంబుజంబునన్
దప్పక నిల్పి ధీరత నుదఙ్ముఖియై తలవాంచి ధాత్రిపై
నొప్పు నిజావలోకనము లుంచి కరాంబుజముల్ మొగిడ్చి తా
నెప్ప టెలుంగుతో సభికు లెల్లను విస్మయ మంద నిట్లనున్. 92

శా. రామస్వామిపదాంబుజంబు లెద నారాధింతు నేనిన్ సదా
రామాజ్ఞన్ జరియింతు నేనిఁ దగుజాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులన్
రామున్ దప్పనిదాన నౌటయు యథార్థం బేని నాతల్లి యో
భూమీ యీయెడఁ ద్రోవఁ జూపి ననుఁ గొంపోవమ్మ నీలోనికిన్. 93

వ. అని శతానందపురందరాదిబృందారకసందోహంబునకు నానందంబును సనకస
నందనాదికర్మందిబృందారకులకున్ బరమాద్భుతంబును నరవానరనిశాచరప్రము
ఖనిఖిలజనంబులకు శోకదైన్యంబులు నుప్పతిలన్ బలికిన యచ్చిలుకలకొలికి
పలుకులతోడనె శతకోటిశతకోటిఘోషంబు ననుకరించి సంవర్తసమయసము
దిత జలధర సంఘసంఘర్షణోజ్జాత నిర్ఘాతజాతస్ఫీతనినాదంబు ననుసరించి ప్రళయ
వేళాభయంకర ఫణీశ్వరాభ్రంకష దంష్ట్రాంకురఘోరముఖ సహస్రమౌ

చ్యమానవిస్ఫురత్కీలికాజాలకస్ఫులింగస్ఫుటాభీల రవానుకూల విశాలపూ
త్కారవిరావంబు నధిగమించి యనల్పకల్పాంత కాలకంఠ కాలదిక్కాలము
ద్రుజ ఢక్కాఢమఢమత్కారంబునకు సహాకారం బై బ్రహ్మాండకరండఖండ
నోద్దండతాఖండతరావరణ వరుణాలయోత్తుంగజంఘాలతరంగసంఘాత ఘుమ
ఘుమార్భటిఁ బ్రతిఘటించి తత్సభామధ్య రత్నగర్భాగర్భంబుననుండి యొక్క
దీర్ఘనిర్ఘోషం బావిర్భవించె నప్పుడంతస్సహిరణ్య రక్షస్సంహార రంహస్సమా
రంభవిజృంభమాణ నరనృసింహాసంభవావసరవిస్ఫుటత్సభాస్తంభ గంభీరనిస్స్వ
నంబులకుం దోఁ బుట్టువులగు పటపటార్భటులు సంఘటిల్ల నిలిచిన తటిల్లతవలె
నిలుచున్న పుణమిపట్టికపై నటఁ బుడమి బిట్టువిసి పటిల్లునఁ బగిలిన యప్పట్టున
మహాభీలం బగు నొక్క మహాబిలంబు గనుపట్టె నట్టి బిలంబులోనుండి కుండలి
మండలేశ్వరకులదంష్ట్రాపటలచటుల ప్రభలకై వడి భోగవతీసరిత్తరంగమాలి
కలవలెఁ దత్తటనీతటనికటస్థితహాటకేశ్వర కఠోరకంఠ కాలకూట కాంతులవలె
దత్సహచరపారిష దచ్ఛటాజటారుణరుచులవలె బహిర్గతాంతరప యోధిబాడబ
జ్వాలికలవలెఁ గోమలశ్యామల దూర్వాదళాఖర్వరోచులవలె వజ్రమౌక్తిక
నీలప్రవాళ పద్మరాగమరకత ప్రముఖనిఖిలమణిగణమసృణఘృణివిసరంబులు వెల్లి
విరిసి యచ్చటివారి కన్నులకు మిఱుమిట్లు గావించె నంత ననంత వాసుకి తక్షక
కర్కోటక జనమేజయప్రముఖ మహాభుజంగపుంగవుల భంగతరాభోగభోగ
చిరత్నరత్నఖచిత కిరీటకుండలహార కేయూరకంకణాదివివిధభూషణభూషితులై
కాంచనవేత్రధారులగు నపరిమిత నాగకుమారులతో గానిపించి యద్దేవికిం
బ్రణమిల్లి యనేకరీతులం బూజించి రయ్యుదంచితాకృతులదివ్యవస్త్రమాల్యా
నులేపనోల్లాసిత నాసనావిశేషంబు లాగుబ్బగా నమ్మంటపంబెల్ల ఘుమ్ముమనఁ
గ్రమ్మకొనెనయ్యెద వినుకెంపునునుకెంపుసొంపులతో నగురువడఁగలవిడికెంపుల
పడగలం జెలువగుచిలువరాచకొడుకులచేత నొక్కరత్నసింహాసనంబుఁ బట్టించు
కొని భూదేవి నాగకన్యకాకమ్రకరాంభోజరాజద్ధవళచామర మరుచ్చలాచల
నీలాలకజాలకంబు లలికఫలకస్థలనిస్తులకస్తూరితిలకంబుతోఁ జెలికారంబుసలుపఁ
జలువవెన్నెలల సొలపుఁ దెలుపు మవ్వంపుఁ జిఱునవ్వుల తెలుపు రదన
కుందకోరక బృందంబులతోఁ బొం దొనర్ప రతిదర్పకమణిదర్పణప్రభల నెక్క
సక్కెంబు లాడుచొక్కపుఁ జెక్కులపైఁ దళుకొత్తు క్రొత్తముత్యాలకమ్మల
డాలువిద్దెంబు సూప విద్యాధరకుమారికాపఠితగద్యపద్యాభికర్ణనానురోధకర్ణో
త్పలామోదసమ్మోద సంచర చ్చంచరీకచంచత్తార ఝంకారంబులు మీఱ మేరు
మందరశిఖరోపరిస్ఫురితతారకాహారకంబు డంబున నొప్పుదలచుఁ గుచోపరిదేశం
బున హీరహారంబులు వెలుంగ మెఱుఁగుతీఁగలతో నొప్పుగులుకు కప్పుమొగులు
తెఱంగునఁ దుఱంగలించు బంగరువిరులసరులసిరులతో గొప్ప కీల్కొప్పు

మిటారించమించులజిగీ దులకించు మంచి బురుసాచీరసరిగంచుల కించుకించుక
మించునించుకళుకుహొంగిలుకు మెట్టియల రవళి నవలంబించు పదకంజరంజత్కుం
జరాగమణిపుంజపింజరితమంజీరసనజాతశింజా ధ్వనులు నిజాగమనంబు సభ్యుల
కెఱింగింపఁ గించిదవలగ్నలగ్నకాంచన కాంచికాసంకలితఘణి సంకీర్ణకింకిణీరవం
బులు పాణికంకణక్రేంకారంబులకు వంకెపాటు పాటింప సాటిలేని శృంగార
విలాసచాతురితోఁ నాథునకు సాక్షాత్కరించి చేరవచ్చి మచ్చిక హెచ్చ గ్రుచ్చి
కౌఁగిలించి సేమం బడిగి కన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచున్న యప్పుత్త్రి ననున
యించుచుఁ దల్లీ యేల చింతిల్లెద నెవ్వారికి దైవగతిఁ దప్పించవచ్చునే యూఱ
డిల్లు మని యనిమిషకన్యకాకరకీలిత కనకకలశవిలసితభోగవతీసలిలంబుల ముఖ
ప్రక్షాళనంబుఁ గావించి కస్తూరిబొట్టు పెట్టి కొప్పు చక్కఁగ సవరించి మందార
కుసుమమాలికలు గుడిమి దివ్యాంబరాభరణాదుల నలంకరించి ఘనసారగంధ
సార కాశ్మీరకస్తూరికాదిపరిమళంబుల నలంది సిద్ధభామినీ సమర్పితకర్పూరనీరాజ
నాదుల విరాజమాన యగునమ్మానవతి నసమానమణిపీఠంబుపై నుంచుకొని
నలుగడల ముంచుకొని గంధర్వచారణ యక్షకిన్నరపన్నగబాలిక లడపంబు
సురటి గిండి కాళాంజి మొదలయినవి ధరియించి యూడిగంబులు ఘటింప
నచ్చరలు నటింప నింద్రాది దేవతలు మందారకుసుమంబులు గురియింప శంఖమర్దళ
పణవగోముఖ ఢక్కాహుడుక్కాది దివ్యవాద్యఘోషంబులు మించ భుజంగ
పుంగవులు బంగరుబెత్తంబు లూని బరాబరు లొనరింప రసాతలంబునకుఁ గోం
పోయె నమ్మహాప్రభావంబునకు నద్భుతంబు నొందుచు బ్రహ్మాది దేవతలందఱుఁ
దమలోఁ దమరు జగతీనందన పాతివ్రత్యసత్యధర్మంబుల నభినందించు నెలుం
గులు నంతరంగంబు గలంగి సీతాంగనఁ గూర్చి విలపించు సభాసదులయాక్రం
దనధ్వనులు నేకీభవించి భూనభోంతరంబు లావరించె నమ్మహాకలకలంబున నేలం
బడి పొరలి పొరలి యేడ్చువారు నయ్యయో శ్రీరామభద్రుని యర్ధాంగలక్ష్మి
నేఁటితో మాస్వామి నెడఁబాసిపోయితే యని బిట్టుగాఁ బ్రలాపించువారు
నేమియు ననలేక శోకవ్యాకులితేంద్రియులై మూర్ఛల మునుఁగువారును
నీలోకాపవాదం బింత చేసెఁగదా యనువారును నిట్టి మహాత్మురాలి నట్లాడిన
యీలోకుల కొకసత్యం బున్నదే యనువారును నక్కటా తల్లిలేనిబిడ్డలైతిరే
యన్నలారా యని కుశలవులఁ జూచి చూచి వగచువారును నవనీకన్యక వచ్చి
నిలిచినచోటుఁ గాంచి పలికినపలుకులు వర్ణించి పోయినపోకఁ దలంచి పలికినదే
పలుకుచుఁ బలుమాఱు బరితపించువారును నిదిగో కన్నులఁ గట్టినట్లున్న
యది యజ్జగన్మాత నేరీతి మఱవవచ్చు ననువారును నందఱుచే మాటలఁబడి
విసిని వేసఱి యీసరసిజాక్షి లోకనిందఁ బాపికొని కారణజన్మురాలు
గావున మహనీయపదంబునకు జనియె దత్ప్రభావం బెవ్వరికైనఁ దెలియ
శక్యంబె యనువారును నింత యద్భుతం బెక్కడఁ గని విని యెఱుంగ మను

వారును నౌవలను వంచి యవిచ్ఛిన్నాశ్రుజలధారాపూరితనేత్రులై వెక్కసంబుగా వెక్కి వెక్కి యేడ్చు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నసుగ్రీవాంగదహనుమత్సుషేణనలనీలజాంబవద్విభీషణవిదేహకేకయరాజప్రముఖులం జూచివగపులు క్రొత్తలై చిత్తంబు లుత్తలంబు లొంద నందందుఁ దల్లడించువారును నధోముఖులై చేష్టలు దక్కి చేష్పడి యున్న యన్నరేంద్రచంద్రునిం జూచి పురపురం బొక్కువారును సంతస్తాపంబుల స్రుక్కువారును దాలిమి దక్కువారు నై పెక్కుచందంబుల నందఱుం దురపిల్ల నయ్యాస్థానంబు శోకదైన్యనిధానంబై యుండె నయ్యవసరంబున. 94

సీతాదేవి రసాతలంబున కరుగుటకు రాముఁడు చింతించుట

మ. జనకక్ష్మావరకన్య యిట్లరుగ విశ్వంబంతయుం శూన్యమై
తనకుం దోఁచిన దీనభావ మడరం దైర్యంబు పోనాడి లో
చనపంకేజము లశ్రుధార మునుఁగం క్ష్మాభర్త హాజానకీ
యనుచుం మూర్ఛిలి క్రిమ్మఱం దెలిసి శోకాక్రాంతుఁడై యిట్లనున్. 95

మ. జననిందం బడలేక నిన్నుఁ గఠినస్వాంతంబుతోఁ గానసం
బునఁ ద్రోయించినతప్పు చాలక జగంబుల్ చూచి శోకింపఁ గ్రొం
చుని చందంబున రచ్చ బెట్టితి నటంచున్ డాఁగిపోనేల సొం
పున నేఁ డింకొకసారి నీనగు మొగంబున్ జూపవే జానకీ. 96

మ. అకటా నీవు పతివ్రతామణివి నాయం దెంతయున్ గూర్మిఁ బా
యక వర్తింతు వటంచు నమ్మితిఁ గదే యర్హంబె నీ వున్నచో
టికి నన్నున్ గొనిపోక నిర్దయత నొంటిన్ డించి పోవన్ దలం
పక నానేరము లిందు వచ్చి నిలవే మాటాడవే కోమలీ. 97

మ. సదనంబున్ బెడఁబాసి నీవు బహువర్షంబుల్ వనక్షోణిఁ జెం
ది దురంతవ్యథ లొంద నిన్ను ననురక్తిన్ గూడి వర్తింపఁగా
నిది మేలైన యుపాయ మంచు శపథం బేఁ గోరితిన్ గాని నీ
హృదయం బిందు కెఱింగినన్ దలఁతునే యీమాట ప్రాణేశ్వరీ. 98

చ. అడరెడచిచ్చుఁ జొచ్చుతఱి నాదట సూరక చూచునాఁటిని
ల్కడయును గానఁద్రోచి చిరకాలము దాళినబెట్టిదంబు నా
యెడఁ గని వంతలం విసివి యీతని కెక్కుడిమోహ మంచు ని
ష్పడము నడంగి మాయ మయి పోయితి వేమె పతివ్రతామణీ. 99

ఉ. కన్నుల సారెకున్ దొరఁగు కజ్జలసమ్మిళితాశ్రుధారతో
విన్నఁదనంబుతో మిగుల వెచ్చనియూర్పుల వాడుమోవితోఁ
జిన్ని మొగంబు వంచి బలుసిగ్గునఁ గేల్గవ మోడ్చి యిందు ని
ల్చున్ననినున్ దలంచుకొన నూహ గలంగెఁ గదే వధూమణీ. 100

చ. అనితలవామలూరుజవనాంతరవాసముఁ జెందినావు నీ
వెలసినప్రేమ నన్ గదిసె దెప్పటికైన నను గూడి యుండు వం
చును నాకయాసఁ బెట్టుకొని స్రుక్కక పెక్కుదినంబు లోర్చితి
వను దిగనాఁడి యిట్లు చనినన్ వెత నెట్టు భరింతుఁ బ్రాణముల్. 101

ఉ. ఎక్కడి కిప్పు డేఁగితివొ యెక్కడ దీనతఁ బాసి నిల్చినా
వెక్కడఁ బోయె నాఁటిమురు లెంత కృపారహితాత్మురాల వై
తెక్కడఁ జొత్తు నేది తెరు వెక్కరణిన్ గ్రమియింతుఁ గాల మిం
కెక్కడ నున్నదాన వని యే వెదకింపుదుఁ బంకజాననా. 102

సీ. దర్పించి పరమేశుధన్వంబు విఱుచుట నీనిమిత్తమె కదే నీలవేణి
యెలమితోఁ గపిరాజు చెలిమి పాటించుట నీకోసమే కదే నీరజాక్షి
విబుధేంద్రసుతుఁ బొంచి వేసి నిర్జించుట నీకొఱకే కదే నిర్మలాంగి
క్రోధించి సాగరక్షోభంబు సేయుట నీపనికే కదే యోపురంధ్రి

తే. బ్రహ్మకులజునిఁ బౌలస్త్యపతి గెలుచుట
నిన్నుఁ గైకొంటికే కదే వన్నెలాడి
యకట యివి యెల్ల నెంచక నొకటిరెండు
తప్పులకు నన్ను నెడఁబాయఁ బనునె నీకు. 103

సీ. పడఁతి నీకటిసీమ యడుగుఁ బట్టుటఁ జేసి నేల గ్రుంగినయట్లు నేఁడు దోఁచెఁ
జెలువ నీలేఁగౌను బిలము దూఱుటఁ జేసి నింగి గూలినభంగి నేఁడు దోఁచె
నతివ నీముఖచంద్రుఁ డస్తమించుటఁ జేసి నిఖిలంబు తిమిరమై నేఁడు దోఁచె
సకియ నీకాంచనాంగక మడంచుటఁ జేసి నిబిడదారిద్ర్యంబు నేఁడు దోఁచె

తే. భామినీమణి నీపొందు లేమిఁ జేసి
యలఁతి మజ్జన్మ మిఁక వ్యర్థ మనుచుఁ దోఁచె
జలజముఖి నీవు వెడఁబాసి చనుటఁ జేసి
యిదిగొ యన్నియుఁ గొదవలై యిపుడు దోఁచె. 104

క. నీగౌరవంబు నీయను, రాగము నీమైత్రి నీసరసభావంబున్
నీగరువతనము నీదయ. నీగుణముల్ మఱవవచ్చునే యెన్నఁటికిన్. 105

ఉ. నామన సౌర యెంతకఠినబొ తలోదరి నీవు సత్యభా
షామహిమోన్నతిన్ మహి యొసంగినత్రోవ నహీంద్రకన్యకా
చామరచంచలచ్చికురజాలకవై చనఁ జూచి వ్రస్సిపో
దేమియుఁగాదు జాతివలెనే చెఱవొందెదుఁ జూడు మియ్యెడన్. 106

మ. అని సీతాసతి నాత్మనుంచి తొలిమోహం బెంచి శోకించి య
య్యినవంశాగ్రణి భూమి వచ్చి విభవం బేపార నయ్యంతిఁ దో
డ్కొని పాతాళబిలంబుఁ జొచ్చిన తెఱంగున్ బుద్ధి నూహించి మిం
చిన క్రోధంబున సభ్యులన్ గని వచించెన్ వార్షి కాబ్దధ్వనిన్. 107

రాముఁడు భూమిపై బాణము ప్రయోగింపఁ బూనుట

ఉ. కందరె సభ్యులార జనకప్రభుకన్యక వేఁడుకొన్నచో
బంట వలంతి వచ్చి ప్రియభావముతో వెత దీర్చి పోక తా
గంటున నన్నొకింతయును గైకొన కల్పునిఁ గాఁ దలంచి వా
ల్గంటి నలంకరించుకొని గ్రక్కునఁ దోకొని చన్నచందముల్ 108

ఉ. బాలిశులీల నేను వెతపాలయి దీనత గాసిలంగ నా
పాలిటిభాగ్యలక్ష్మి ననుఁ బాయని జానకిఁ గొంచుఁ బోయె ని
న్నేలపడంతిదుండగమనీతియుఁ జూచితిరే కదా యిఁకన్
దాళిమిఁ బూని యత్తయని దండన సేయక తాళ వచ్చునే. 109

చ. లవణపయోధిఖేయమగు లంకకుఁ బోయి దశాస్యముఖ్యులన్
సమరములో జయించి మును భామను దెచ్చిననా కసాధ్యమే
తివిరి ధరిత్రి గొన్నసుదతిన్ మరలించుట చూడుఁ డిందఱున్
భువనము లెల్ల భీతిలఁగ భూరిశరాహతి భూమి వ్రచ్చెదన్. 110

సు. దురుసున నామదిన్ గినుక దోఁపక ముందర సీతఁ దెచ్చియి
ధరణి యొసంగిరన్ బ్రతుకుఁ దక్కెడ మామకచాపముక్తని
ష్ఠురవిశిఖప్రతానములఁ జూర్ణముఁ జేసి యజాండ మెల్లనా
వరణపయోధిలోఁ గలిపి వైచెద నొక్కక్షణంబులోపలన్. 111

వ. అని హిరణ్యగర్భస్వర్భువనాధినాథప్రముఖహవిర్భుజులకు గర్భనిర్భేదంబుగా బలికిన తనపలుకులు కళుకు లేక నిరాకులస్థితిన్ బ్రవర్తిల్లు ధాత్రిమీఁదన్ బుట్టిన బెట్టిదంపురోషంబునఁ బెదవు లదర నిడుదకన్నుఁగ్రేవల జెడిదంపుమిడుఁగుఱులు చెదరఁ దటతటన్ గటతటంబులు చలింప ముక్కుపుటంబులఁ బ్రకటతరోచ్ఛ్వాసనంబు విజృంభింప నిటలతటంబున నతివికటభ్రుకుటి ఘటిల్లరదనపటంబునన్ బటపటార్భటులు లుప్పతిల్లఁ బరుషరుషారసోన్ముఖం బై ముఖంబు జేవురింప నెమ్మేనన్ జెమటచెమ్మటల తెమ్మ లావరింపఁ బంచభూతవిలయసమయసముద్దండ తాండవక్రీడాప్రచండ చండీశ్వరవిశ్వభయంకరకరణపారదృశ్వశశ్వద్వీరరసోల్లాసంబునకు నావాసంబొసంగి వాసవాదిపురప్రాపాదవిలాసనిరాసక్రియాసముల్లసత్పురత్రయహరణకారణ రణారంభశుంభచ్ఛంభుశరశరాసనవినిర్ముక్త ముక్తాశ్రయవిశిఖానివార్యక్రౌర్యంబుతో సాహచర్యంబు వాటించి యవార్యధైర్యధుర్యతాదక్షదక్షమఖవిఘాతప్రభూత సముద్రేకతాక్షుద్రరౌద్రనిర్ణిద్రవీరభద్రప్రభావంబావహించి భావభవాఖర్వగర్వసర్వస్వోన్మూలనఖేలనఫాలనయనవిశాలఫాలస్థలకీలికీలికాభీలప్రళయకాలప్రద్యోతమాన ద్వాదశ ద్వాదశాత్మమండలాప్రతిపప్రతాపరీతిఁ బ్రదీపించి యపారపారావారవారిపూరాపహారక్రీడాఢౌకమానబడ

బానలశిఖాప్రకరతీవ్రతరౌష్ణ్యంబు నధిగమించ యనవధికసకలభువనాక్రమణ
ప్రవర్తనాతివర్తులావర్తసంవర్తసమయాంభోనిధాన గాంభీర్యంబునకు బోలుపు
మీఱి భూరివిశ్వంభరాభారభరణప్రవణఫణికులేశ్వరముఖసాహస్రజంజన్యమా
నపవమానసఖసముజ్జాతసంకర్షణమూర్తిబింకంబున భయంకరుండై సకలప్రపం
చంబు నొక్కట నుక్కడంచి దిగమ్రింగ నప్పళించువిలయకాలమృత్యువు మహా
ద్ధత్యంబునకు బొంపిరివోవుచు నఖిలజగమ్ములకు గ్రమ్ముకొనిదుమ్ముసేయ నుద్యో
గించు ప్రళయకాలఝంఝూసమీరంబుతీరున బలిమికి జెలువారి యెవ్వారికిం
దేఱి చూడరాక కోపంబు రూపంబుగైకొన్న కోపున నహంకరించి హుంకా
రంబు నివ్వటిల్ల నవ్వీరాధివీరుండు క్రూరనిరీక్షణంబుల నిప్పులు కుప్పలువడ
నప్పుడమి నట్టె యవలోకించి కించిజ్జ్ఞవై జడమతి నన్నుం గొంచెగా నింగాఁ
దలంచి సీతం జూడఁ బోవఁ దెరువైన నొసంగవైనతిగదా మంచిది యీక్ష
ణంబున నిన్ను నిర్భేదించి నీగర్భంబున నున్న యతలవితలాదిసప్తపాతాళలో
కంబులు చీకాకు గావించి నీవు ధరించిన సరిత్సముద్రగిరిపురగ్రామవనకాననాదు
లతోడ నీయందుఁ గలనిఖిలజంతువుల నిర్మూలించి నిన్ను భరించిన కులపర్వత
దిగ్గజభుజగవరాహకూర్మాదుల నింతలింతలు తునుకలుగా నొనరించి నేఁటితో
నీయేడులోకంబులు నీఱు గావించెదం దాళు మని చెంత నున్న లక్ష్మణుచేతి
శరాసనంబు నొడిసి పుచ్చుకొని మచ్చరంబు హెచ్చనచ్చాపంబుమిక్కుటంపు
టుక్కున నెక్క వెట్టి బెట్టుగా నారి సారించిన సైరించరానితద్దీర్ఘనిర్ఘోషంబున
బీఁటలువాఱి దిక్కులు వ్రక్కలయ్యెఁ జుక్కలు నేలపాలయ్యె సముద్రంబులు
పంకిలంబు లయ్యెఁ బర్వతంబు లొడ్డగెడవు లయ్యె నాదిశేషుం డవశుఁ డయ్యె
నజాండభాండంబు పగిలిన ట్లయ్యె దిక్పాలురు దిగులుఁ జెందిరి దేవతలు నెగులు
బొందిరి కిన్నరులు ఖిన్నతవహించిరి కింపురుషులు కంపించిరి సిద్ధులు చేడ్పాటు
నొందిరి విద్యాధరులు వికలతకు నుందిరి గరుడులు కాందిశీకత వహించిరి
గంధర్వులు కళవళించిరి తుషితులు దుఃఖించిరి భాస్వరులు పరితపించిరి
యక్షులు దొలంగిరి రాక్షసులు కలగిరి నరులు మూర్ఛిల్లిరి వానరులు తల్లడిల్లిరి
వసువు లడలిరి మహారాజికులు బడలి రనిలులు చెదరి రాదిత్యులు బెదరి
రూర్ధ్వలోకంబుల నుగ్రాంధకారంబులు నిండుకొనియె నట్టి సమయంబునఁ
బ్రత్యాలీఢపాదుండై కాకుత్స్థుండు చండకోదండంబునఁ గాండప్రకాండం
బులు దొడిగి భూమండలంబున నేయం దొడఁగుకడంక యెఱింగి యుత్సా
హంబు దొఱంగి గడగడ వడంకుచు వెడవెడం గొంకుచుఁ బంకజాసనుండరుగు
దెంచి యయ్యురుగుణాఢ్యుని హస్తంబులు పట్టుకొనియఖిలదేవర్షిబ్రహ్మర్షిగణ
సమన్వితుండై యిట్లని యభినుతింపఁ దొడంగె.

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీరాముని స్తుతించుట

చ. జయజయ సాధురక్షణవిచారవిచక్షణ సారసేక్షణా
జయజయ సర్వకారణ నిశాచరదారణకృత్స్నహారణా
జయజయ సత్యభావన సుజన్యశుభావన లోకపావనా
జయజయ మంజుభాషణ లసత్కులభూషణ వార్ధిశోషణా.

సీ. తనవిల్లు విఱిచినట్లనె రథంబును ద్రుంచఁ గడఁగెఁగాయనుచు శంకరుఁడు వగచె
దనమేఖలాలీలఁ దాల్చు బాహారత్న మడఁగుచున్నదె యంచుఁ నబ్ధి గలఁగె
నిజధరాధరసంజ్ఞ నేఁటితో నష్టమయ్యెడినొ యంచు జలించె బుడమిదాల్పు
లిఁక నేమిగావింతు మెందుఁ జొత్తు మటంచు ఫణిఘోణికూర్మముల్ పరితపించె
తే. నాకధరాదేవితోఁ బోనెకలలోక, ములకుఁ జెడుకాల మొదవెనంచు నళుకుఁ జెంది
రెల్లలోకులు నీచేత విల్లుపూని, ధాత్రిఁ గనుఁగొన్నమాత్ర సీతాకళత్ర. 114

ఉ. భూజలవహ్ని వాయునభముల్ మహదాదులు సృష్టిఁ జేసి నీ
వే జగదంతరాత్మ వయి యింతకు నాథ్యతఁ జెంది వాభిపం
కేజమునందు నన్నుఁ గలిగించితి పెంచితి నీప్రపంచమున్
రాజవె నీవు మమ్మరయు రాజవు గాక త్రిలోకవందితా. 115

ఉ. కారణయుక్తి నీవలనఁ గల్గినలోకము లీవె త్రుంచ నె
వ్వారికిఁ గాదటంచ నెడువారిది యెవ్వరి దిట్టిధాత్రిపై
మేరయె యింతకోపము శమించుము గాంచుము యోగిమానసా
గారవిభాసిదీపకరుచిఁ గాంచి వెలింగెడి నీస్వభావమున్. 116

శా. సత్తామాత్రుఁడవై ప్రపంచకలనాసాక్షిత్వధుర్యుండవై
చిత్తాదీంద్రియబోధరూపకుఁడవై చిచ్ఛక్తియుక్తుండవై
సత్త్వాద్యత్రిగుణాత్మకత్వమున నేతత్సృష్టిరక్షాత్యయా
యత్తానంతవిలాసముల్ గనిన నిన్నాత్మన్ విలోకింపవే. 117

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 118

సీ. కల్పక్షయమున నేకంబైన జలధిపైఁ బవళించి జగదిచ్ఛ యవధరించి
హృదయాబ్జమున నన్ను సృజియించి నిర్గమించుటకుఁ బొందమ్మిపొక్కిటిఘటించి
బయలు దేఱినచోఁ దపంబు సేయు మటంచు నాకాశమూర్తివై యపుడు వల్కి
తపమునిష్ఠకు మెచ్చి తగ నంచవై వచ్చి తెలివినంతయు నుపదేశమిచ్చి
తే. వెనుక వైకుంఠ మనుపేర వినుతికెక్కు, భువనరాజంబులో శేషభోగితల్ప
శాయివై తోఁచి నను జగత్సర్గమునకు, నియ్యకోలిపిన నాతండ్రి నీవె కావె. 119

మ. శిఖవిద్యాబలశౌర్యపణ్యకృషిసంసేవాదులన్ గూడి నీ
ముఖబాహూరుపదంబులన్ గ్రమమునన్ బుట్టెన్ జతుర్వర్ణముల్
నిఖిలాశల్ జనియించె నీచెవుల నీనేత్రంబులన్ గల్గి రిం
దుఖరాంశుల్ జగదంతరాత్ముఁడవు నిన్నున్ శక్యమే యెంచఁగన్. 120

మ. జనముల్ విభ్రమమొందఁ బ్రాకృతుని యోజన్ దైన్యశోకప్రధల్
చనునే యిట్లు వహింపఁ జాలు విడు మిచ్ఛాపంబు భూదేవి చే
సిన తప్పేమి త్వదాజ్ఞఁ గాదె తెరు విచ్చెన్ సీత నిత్యానపా
యిని నిన్నున్ బెడబాసి యెందరిగెఁ దండ్రి బుద్ధి నూహింపుమా. 121

ఉ. నీకథ లాదినుండియును నేర్పలరన్ రచియించినాఁడు వా
ల్మీకిమహర్షి యక్కడదవ లెస్స వినన్ దగు నందునన్ మనో
వ్యాకులతాస్థితుల్ దొలఁగు నంతయు కాదు భవిష్యదర్థమున్
నీకెఱుఁగంగ వచ్చు నది నేనును వింటి మునీంద్రకోటితోన్. 122

శా. సార ప్రజ్ఞఘటించు శ్రోతల కభీష్టంబుల్ ప్రసాదించు భా
గీరథ్యాపగఁ బోలి పంక మడఁచున్ గీర్వాణినీసాదమం
జీరస్ఫారమృదుధ్వనిన్ జెవులకున్ జేకూర్చు నుల్లాసమిా
శ్రీరామాయణ మాదికావ్యము సుమీ సీతామనోవల్లభా. 123

క. తత్తఱ మొందక యుత్తర, నుత్తరకాండంబు విన్న నుత్తల మడఁగున్.
జిత్తము ప్రసన్న మగు నని. యత్తామరచూలి పలుక నెఁగా కనుచున్. 124

తే. కోప ముపసంహరించి కాకుత్స్థమౌళి
యనుజుచేతికి కరశరాసనము లొసఁగ
నలరి యవ్విభు వీడ్కొని యజుఁడు సురలు
మునులుఁ గొలువంగ దనలోకమునకు జనియె. 125

క. ఆసమయంబునఁ గాంస్యము, గీసినగతి నతులవల్ల కీతతు లొకటై
మోసినగతి నెలుఁ గడరన్, భూసతికడనుండి యొక్కనుడి వినఁబడియెన్. 126

శా. రామాధీశ్వర చింత యేమిటికి శ్రీరామాశిరోరత్న మే
భూమిన్ సీత యనన్ జనించి హరి పై పొల్పొందు నిన్ గూడి నీ
వై ముఖ్యంబు తుదిన్ సహింపక బుధుల్ వర్ణింప నాత్మీయ మా
ధామంబున్ దొరసెన్ త్వదాగమన మాత్మన్ గోరుచున్ బ్రేముడిన్. 127

చ. క్రియయును మేధయున్ ధృతియుఁ గీర్తియు శక్తియు హ్రీయు శాంతియున్
దయయును దుష్టిపుష్టియును తథ్యము సీతియె చుమ్ము తన్మనో
దయితుఁడ వైన నీవె పరదైవము నిర్వురు మీరు తల్లిదం
డ్రియు నయి లోకరక్ష యొనరింపుచు నుండుదు రెల్లకాలమున్. 128

శా. ఏసీమంతినిపాదశోణరుచి దేవేంద్రాది దిక్పాలకాం
తాసీమంతములందుఁ జెందిరముచందం బొందు నేదేవి నీ
కౌసల్యాద్యుతిలేశ మర్థిజనదార్గత్యంబు మాయించు నా
శ్రీసీతాసతి లీల నిన్ను భజియించెన్ రామ కొన్నాళ్ళిలన్. 129

ఉ. సీతఁ దలంచి యింక వెతఁ జెందకు శ్రీరఘురామ యామెపై
నాతత మైన నీకరుణ యంతయు నిక్కువ మందు నిల్పు మ

జ్ఞాతభవోపదిష్ట మగుపద్ధతి నుత్తరకాండ మంతయున్
బ్రీతిదలిర్ప వీఱు వినిపింప రహిన్ విను మంచు దెల్పినన్. 130

రాముం డశ్వమేధయాగంబు పరిసమాప్తి నొందించుట

ఉ. ఆపలుకుల్ చెవిన్ బడినయంత నొకించుక ధైర్య మూని యా
త్మాపతి వామలూరుభవుఁ గన్గొని మానుదుపుల్ వినంగ ని
త్తాపసు లీన్నృపాలకులుఁ దద్దయుఁ గోరుచునున్నవా రిఁకన్
రేపటినుండియున్ బ్రియము నివ్వటిలన్ జదివింపుఁ డవ్వలన్. 131

క. అని పలికి సకలజనముల, ననిచిన నెయ్యమున ననిచి నందనులను దో
డ్కొని మఖశాలకు జనియెన్, మనుకులమణి యంత గగనమణియును గ్రుంకెన్.

ఉ. ఆనిశ యెల్ల జానకిగుణాతిశయంబులె చింత సేయుచున్
మానవభర్త నిద్ర యనుమాట యెఱుంగక యుండి వేగినన్
స్నానము సంధ్యయున్ జపము జన్నపునేమములున్ ఘటించి యా
స్థానము జేరి బ్రహ్మఋషిసంఘములో వసియించి యచ్చటన్. 133

తే సుతులఁ గనుఁగొన్న వల్లకీశ్రుతులు బెరయ
శ్రుతుల కిం పని యతులు భూపతులు మెచ్చఁ
గతిపయదినంబు లుత్తరకాండకథలు
వారు తుదముట్టఁ జదివి రధ్వరము నయ్యె. 134

ఉ. ఆతఁడె ఋత్విగావలికి నంచితదక్షిణ లిచ్చి యర్థిసం
ఘాతము కోరినట్ల కుతుకంబున నీవు లొసంగ ధారుణీ
నేతల దానవేంద్రరజనీచరముఖ్యుల భూషణాదులన్
బ్రీతులఁ జేసి వీడుకొలిపెన్ బతి యందఱ నర్హరీతులన్. 135

తే. ఇటులఁ గృతకృత్యుఁ డై రాఘవేశ్వరుండు
ధరణికన్యావియోగాగ్ని తప్తహృదయుఁ
డగుచుఁ దనుజులు ననుజులు నాప్తు లార్యు
లాశ్రితులు గొల్వఁగ నయోధ్య కరిగి యచట. 136

మ. నయమార్గంబున రాజ్య మేలె నవనీనాథుండు దేవద్విజ
ప్రియకార్యంబు లొనర్చుచున్ జగతిపైఁ బెక్కగ్రహారంబు లు
చ్ఛ్రియసంపన్నతఁ గల్గఁ జేయుచు దురాచారస్థులన్ బాపుచున్
దయ నర్థార్థులకోర్కు లిచ్చుచు సనాథశ్రేణి రక్షింపుచున్. 137

సీ. అమితదక్షిణలతో నయుతాశ్వమేధముల్ గొనకొని యొనరించెఁ గొన్నినాళ్ళు
శిష్టులౌ ననఁ జన నగ్నిష్టోమయజ్ఞముల్ గురునిష్ఠ నొనరించెఁ గొన్నినాళ్ళు
భూరిదానముల విప్రులతృప్తిగ ననేకగోమేధము లొనర్చెఁ గొన్నినాళ్ళు
జేజే లలరఁ బెక్కు వాజపేయములు మిక్కుటపుఁగల్మి నొనర్చెఁ గొన్నినాళ్ళు

తే. లెడ తెగనియాహుతులను వహ్నికి నజీర్తి, యడర నతిరాత్రపౌండరీకాదియాగ
కోటుల ఘటించెఁజటుబుద్ధిఁ గొన్నినాళ్ళు, హేమసీతాసమేతుఁడై యినకులుండు.

చ. పొలుపఱి సీతవంటిసతి పోయినపిమ్మట నింక నొక్కతెన్
వలయున పెండ్లియాడ నన వారని నెంజిలి నెవ్వరెన్నిభం
గుల వివరించినన్ వినక క్షోణిజఁ బోలినపైఁడిబొమ్మ ని
శ్చలమతిఁ జెంత నుంచుకొని క్ష్మాపతి సేసె ననేకయాగముల్. 139

వ. తత్కాలంబున. 140

సీ. అవని వసుంధరాఖ్యకుఁ దగ నెడలేని హేమరాసులకాంతి నెసక మెసఁగి
వనధి రత్నాకరత్వము యథార్థముఁ జేసె బలుతరఁగల రత్నపంక్తు లూని
యభ్రనామము వ్యోమ మనురూపముగఁదాల్చె జనులుగోరినవస్తుసమితిఁగురిసి
ధర్మాభిధాన మంతకుఁడు సిక్కమొనర్చె ముదుసళ్ళనై నను గదియఁబోక

తే. వలసినపుడెల్ల వానలు గలిగి యుండెఁ, బ్రబలి రందఱుఁ బాఁడియుఁ బంటలెనసి
నెట్టుకొని కొల్చుపోకకుఁ బుట్టెఁడమ్మె, శ్రీరఘుస్వామి రాజ్యంబు సేయునపుడు.

క. తరణికులాధీశ్వరునకు, భరియింపఁగ నపుడె రెండుభారము లొదవెన్
ధరణీభారము సీతా, తరుణీచిరవిరహభూరితర భారంబున్. 142

చ. మఱవఁగ నేర్చు లోకు లధమస్థితిఁ బల్కినయట్టి నిందలున్
మఱవఁగ నేర్చు నాశ్రితులు మాటికిఁ జేసినయన్ని తప్పులున్
మఱచిన మర్వరాక మదినాటిన సీతవియోగదుఃఖమున్
మఱవఁగ నేరఁడయ్యె గుణమండితుఁ డారఘువీరుఁ డయ్యెడన్. 143

సీ. విద్యావయోరూపవినయశౌర్యాదుల బ్రబలులై కొడుకులు భక్తిగలుప
హృదయానుగుణముగా నేమఱ కేవేళ ననుజన్ము లఖిలకార్యములు నడప
సకలదేశాధినాయకులుఁ గింకర్యాణులై పదాబ్జము లెప్పు డనుసరింప
హితమంత్రిగురుపురోహితబంధుసామంతముఖులు మినఃపూర్వముగ నుతింప

తే. భూమిఁ జిరకాల మేలుము స్వామి యనుచుఁ
బ్రజలు జేపెట్టఁ గలిమియు బలిమి గలిగీ
యొప్పి యుండియు సీత లేకున్నకతన
నన్నియుఁ గొఱంతలై తోఁచె నవని పతికి. 144

కౌసల్యా కైకేయీ సుమిత్రలు దివంబున కరుగుట

తే. ఏకతంబున నున్నచో నినకులుండు, భామినీమణి నూహించి పరితపించుఁ
గొలువులో నున్నయప్పుడు కొడుకులఁ గని, సీతరూపంబు భావించిచింతనొందు.

సీ. రాజ్యంబుఁ జేయుశ్రీరామునివిభవంబు కన్నులు చల్లగాఁ గాంచి యలరి
యమితదక్షిణలతో నాతఁ డొనర్చినయాగకోటులు కని హర్ష మొంది
యవ్వ యంచు సపర్య నాచరించు కుశాదిపౌత్రులఁ గనుఁగొని ప్రీతిఁజెంది
సీత పోయినచింతఁ జెందనీక భజించునూర్మిళాదులఁ జూచి యూఱడిల్లి

తే. యెల్లబంధులఁ బోషించి యిహసుఖంబు, లెల్లఁ గనియెల్ల సవతులయుల్ల ములర
నడిచి నడిసన్న కౌసల్యనాథుఁ డున్న, లోకమున కేఁగె సుతులెల్ల శోకమొంద.

వ. అప్పుడు. 147

క. తల్లీ సాధ్వీలోకమ, తల్లీ మముఁ బాసి పోవ దగునే యనుచున్
దల్లడమందుచు రఘుపతి, తల్లికిఁ బరలోకవిధులు తగ నొనరించెన్. 148

చ. పతికడ కావె చన్నయొకపక్షములోపల నేఁగెఁ గేకయ
క్షితిపతిపుత్రియున్ విభుని చెల్మికి నంతటిలోఁ గ్రమంబునన్
గతిపయవాసరంబులకుఁ గాంతునిఁ జేరె సుమిత్రయున్ నయ
వ్రత లయినన్ సపత్నులు పరస్పరసౌఖ్యము లోర్వ రెయ్యెడన్. 149

క. ఆమాతలఁ గూర్చి రఘు,గ్రామణి మహీసురల కొసఁగె రత్నాభరణ
స్తోమంబులు హేమంబులు గ్రామంబులు పారలౌకిక క్రియలమెడన్. 150

చ. అతులవిభూతి మీఱఁ బితృయజ్ఞము లిట్టు లొనర్చి రామభూ
పతి యనుచిత్తమున్ దొరఁగి బంధుపురోహితమంత్రిసోదరా
న్వితుఁ డయి యొక్కనాఁడు మహనీయసభన్ గొలువున్నఁ గేకయ
క్షితితరుదూత వచ్చి నుతిఁ జేసి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనెన్. 151

ఆ. స్వామివారికడకు మీమామ తమపురో,హితునిఁ బంపె నాతఁ డిదిగొ వచ్చు
చున్నవాఁడు నేను మున్నుగాఁ దెలుప వ,చ్చితి నటన్న నృపతిశేఖరుండు. 152

—రాముని కడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట—

చ. అలరుచుఁ గేకయాధిపతి యంపినగార్గ్యునికిన్ వినీతి హె
చ్చిల నెదురేఁగి వందనముఁ జేసిన దీవన లిచ్చి యాతఁడున్
విలసితలీల మించుపదివేలహయంబుల రత్నభూషణా
వళుల ధనంబులన్ వివిధవస్తుచయంబు లొసంగెఁ గానుకన్. 153

ఆ. అవి పరిగ్రహించి యివి యేల దెచ్చితి రింతవింత చేతురే యటంచు
నతని దోడితెచ్చి యర్ఘ్యాదు లిచ్చి యగ్ర్యాసనమున నుంచి యధిపుఁ డనియె. 154

చ. లలితగుణాబ్ధి మీకుఁ గుశలంబు కదా ఘనుఁ డస్మదీయమా
తులుఁడు సుఖంచునే వినయదోహలుఁ డాయనతండ్రి వైభవో
జ్జ్వలుఁ డయి యున్నవాఁడె శుభవంతులె పుత్రులు గూర్మి మాపయిన్
గలదె త్వదాగమంబునకుఁ గారణ మేమి గణింపవే యనన్. 155

మ. మృదువాక్కోవిదుఁ డమ్మునీంద్రుఁ డనియెన్ మీమాతులుం డయ్యుధా
జిదిలాధీశ్వరుఁ డార్యబంధుయుతుఁ డై క్షేమాన నున్నాఁడు పే
మ దలిర్పన్ శుభశీలురన్ మిము బరామర్శింప నన్ బంపినాఁ
డది గాకింకొకవార్త దెల్పు మనినాఁ డాలింపు ముర్వీశ్వరా. 156

శా. గంధేభప్రతిమానవిగ్రహు లుదగ్రస్యందనుల్ బాహుగ
ర్వాంధుల్ సింధుతటోభయాశ్రితులు మాయాయుద్ధబద్ధాశయుల్
గంధర్వుల్ శరచాపధారులు ప్రజన్ గాఱింపుచున్నారు దు
స్సంధుల్ వారలఁ బట్టి చంపి బుధులన్ సంరక్ష సేయన్ దగున్. 157

ఉ. ధారుణికిన్ భరం బయిన దారుణచిత్తుల సంహరించినన్
భూరియశంబు పుణ్యమును బొంచెడినే కద గల్గు రాజ్యముల్
శూరత మించు నీసుతులలోపల నెవ్వరి నైన నిర్వురన్
వారక యచ్చటన్ నిలుప వచ్చుఁ బ్రజావలి హెచ్చు నందునన్. 158

తే. అనియు నీమాము పనిచినాఁడనిన రాముఁ, డెవ్వనికుమారులవ్వీరు లెందఱుగల
రనిన వారెల్లమూఁడుకోట్లవనినాథ, ఖలులు శైలూషసుతులంచు గార్గ్యుఁడనిన.

చ. విని కడు సమ్మతించి రఘువీరుఁడు గార్గ్యునిఁ జూచి పల్కె నో
మునివర యద్దురాత్ముల నమోఘశరాహతి నుక్కడించి శౌ
ర్యనిధుల దక్షపుష్కరుల నాత్మతనూజుల నందు నిల్ప నా
యనుజులలామునిన్ భరతు నంపెద రేపు బలాన్వితంబుగన్. 160

తే. విభవములమించు గంధర్వవిషయములకుఁ, బట్టములుగట్టఁబనిచెద భరతసుతుల
నీక్షణంబున నని వారి కిర్వురకును, జెలఁగి పట్టాభిషేకముల్ సేసె విభుఁడు. 161

భరతుఁడు రామాజ్ఞచే గంధర్వులమీఁదికి యుద్ధమునకు బోవుట

ఉ. ఇట్టుల దక్షపుష్కరుల కిర్వురకున్ రఘుభర్త పట్టముల్
గట్టి వినీతుఁడౌ భరతుఁ గన్గొని గార్గ్యులఁ గొల్చి రేపె పో
మ్మిట్టులఁ బైనబల్మిఁ బొలియింపుము వైరులఁ గట్టు మచ్చటన్
బట్టనయుగ్మ మందులఁ గుమారుల నిల్పుము రమ్ము నావుడున్. 162

చ. సవినయబుద్ధి నాతఁడు హసా దని యమ్మఱునాఁటివేకువన్
దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చి కుమారుల తోడ వచ్చి రా
ఘవునకు మ్రొక్కి దీవనలఁ గైకొని వీడ్కొని యుగిరస్తనూ
భవునిఁ బురస్కరించుకొని పౌరుష మొప్పఁ జనెన్ జయార్థియై. 163

వ. అప్పుడు. 164

సీ. అతిఘోరఘీంకారకృతవైరిమదవారణము లైనమదవారణములు గదలె
ఘనఖురోద్ధతరజోంధకారాంధహరిసైంధవము లైనబహుసైంధవములు నడిచెఁ
జటులకేతనకాండచలితతారామండలము లైనరథమండలములు దరలె
పీతిభాగభియాతివిడళనోద్ధతహేతికోటి యైనపదాతికోటి వెడలె

తే. నందు భేరీధణంధణల్ గ్రందుకొనియె
శంఖభుంభుంనినాదముల్ సందుకొనియె
మురజపణవాదిఘోషముల్ ముంచుకొనియె
నమితకాహళరవము మిన్నందుకొనియె 165

శా. ఈలీలన్ బహుసేనఁ గూడి భరతుం డేఁగంగ నాతోవలోఁ
గాలగ్రీవుఁ డితండె సుమ్ము మనకున్ గంధర్వమాంసాదులన్
గీలాలంబులఁ దృప్తి చేయు ననుచున్ గీర్తింపుచున్ భూతబే
తాళక్రూరపిశాచకోటి నడిచెన్ దండుంబలెన్ వెంబడిన్. 166

క. ఆలాగె యనుసరించె సృ,గాలవృక వ్యాఘ్రముఖమృగంబులు ఖగముల్
నేలయు నింగియు నెఱసె వి,శాలచమూ కలకలము పిశాచార్భటులున్. 167

వ. ఇవ్విధంబున. 168

మ. నెలమీఁదన్ బదియేనునాళ్ళకు మహానీకంబుతో నాత్మమా
తులుపోల్ చేరి యతండు నిల్వ రహి నందున్ నాఁటికిన్ నిల్చి పెం
పలరంగా మఱునాఁడె కేకయులు సాహాయ్యంబు రా శాత్రవుల్
గలఁగన్ రామసహోదరుండు ననియెన్ గంధర్వదేశంబుపై. 169

మ. పటహధ్వానములున్ భటార్భటు లదభ్రక్రోధయోధచ్ఛటా
ఘుటితేష్వాసగుణధ్వనుల్ నిజవధూగర్భైకనిర్భేదనో
ద్భటలీలన్ నిగుడన్ దదాగమనవార్తల్ విన్నవా రౌట నొ
క్కట గంధర్వులు వచ్చి తాఁకి రలుకన్ గాకుత్స్థసేనావలిన్. 170

క. కడలిన్ గడలి యెదుర్కొను, కడిమిన్ భరతేంద్రుసేన గంధర్వులపై
వడి నిగుడ బెడిదముగఁ దల, పడి పోరెడునపుడు పోరు భయదం బయ్యెన్. 171

క. నిలునిలు మను నెలుఁగులు తల,తలమనియెడు నెలుఁగు లడరి తాఁకెడియెలుఁగుల్
కిలకిల నార్చు నెలుంగులు, బళిబళి యను నెలుఁగులును నభంబ వినియించెన్. 172

సీ. నడుచుచప్పుడు డాసి పొడుచుచప్పుడుఁ గేకవేయుచప్పుడు దొమ్మి సేయుచప్పు
డాఁగుచప్పుడు చెలరేఁగుచప్పుడుఁ గత్తులొరయుచప్పుడు మూఁకవిరియుచప్పు
డెదిరించుచప్పుడు బెదరించుచప్పు డగ్గించుచప్పుడు హుంకరించుచప్పు
డదలించుచప్పుడు విదళించుచప్పుడుఁ బిలుచుచప్పుడుఁ బురికొలుపుచప్పు

తే. డుభయసేనల సమరీతి నుప్పతిల్లి
మిక్కుటపుఁగిన్క చదలాని పిక్కటిల్లి
మనుజయోధులు శైలూషనునుజయోధు
లేడహోరాత్రములు పోరి రీరసమున. 173

వ. మఱియును. 174

సీ. చరణాహతుల భూమి దనియించు రజముచే నిఖిలదిక్కుల నిర్లు నించి నించి
జళిపించువిచ్చుకత్తులవల్లఁ దులకించుమించులు దివి యెల్ల ముంచి ముంచి
జముఁడు బిట్టాడించుజంత్రంపుబొమ్మల ట్లలతఁ జెందక క్రమ్మ లాడి యాడి
కుసుమితాశోకాళికొమరునఁ గ్రొత్తనెత్తుటివాఁకలను దొప్పఁదోఁగి తోఁగి

తే. చయ్యు లలియంగ మూర్ఛలఁ జెంది చెంది
యలవుకలిమి నొకింతలోఁ దెలిసి తెలిసి

సింహములలీల గర్జనల్ సేసి చేసి
యుభయ యోధులు పోరాడి రొక్క మొగిని. 175

వ. అప్పుడు. 176

తే. ఒరలుమదకరు లుర్విపైఁ బొరలుహరులు
విఱుగు తేరులు బలమేది యొఱగుభటులు
వ్రాలుపడగలు నెత్తుటఁ దేలుగొడుగు
లలబలమునందు రెంటను గలిగియుండె. 177

సీ. హలసులేశాకిపేరిగులు మాడియున్న పేరితవ్రాతములబీదతనము వాసెఁ
బ్రమదలకస్థివారణము లియ్యఁ గోరినధాకినీతతి యభీష్టములు నిండెఁ
గీలాలనదులలోఁ గేలి సల్పఁ దలంచు శాకినీసమితి ముచ్చటలు దీఱె
బచ్చిపీనుఁగులకై బహుదేశ మరుదెంచినట్టిబేతాళుంబయాత్ర లలరెఁ

తే. గొరివ్వ మజ్జయు మెదడును గూర్చి బ్రహ్మ, రాక్షసశ్రేణులకు సమారాధనంబు
సేయ నెంచినదయ్యంపుఁజెలులయెన్ని, కలును ఫలియించె నమ్మహాకదనమునను,

శా. ఆలోనన్ బగవారిఁ గన్గొఱఁగి మాయాయుద్ధలీలారతిన్
శైలూషాత్మజు లంబరస్థు లయి మజ్జామాంసచర్మాస్థులన్
శైలాదుల్ గురియించి సేన నొగిలించన్ గాంచి కల్పక్షయ
క్ష్వేలగ్రీవునికై వడిన్ భరతుఁ డక్షీణక్రుధాక్రాంతుఁడై. 179

శా. సంవర్తారుణమండలస్ఫురిత తీక్ష్ణజ్యోతిరుజ్జృంభి యౌ
సంవర్తాస్త్రము వింటఁ బూన్చి జగముల్ శంకింపఁగా నేసినన్
సంవర్తారుగవేగ మొప్ప నదియున్ జ్వాలాస్ఫులింగోగ్రమై
సంవర్తాగ్నివలెన్ దహించె నపుడా శైలూషజశ్రేణులన్. 180

క. ఈరీతి మూఁడుకోట్ల మ,హారథికుల క్షణములోన నడఁగించిన యా
ఘోరాస్త్రరాజ ముపసం,హారము గావించె భరతుఁ డమరులు వొగడన్. 181

{ భరతుండు గంధర్వులం బరిమార్చి తనకుమారులగు తక్షపుష్కరులఁ
దద్రాజ్యంబున నిలిపి యయోధ్యకు వచ్చుట }

మ. భరతుం డీగతి నుగ్రశాత్రవతతిన్ భంజించి నద్దేశముల్
సరసపార్థిమ నాక్రమించి ప్రజ లెంచన్ సింధుభూమిన్ సమ
గ్రరమావైశ్వగి మించ నొక్కపురమున్ గాంధారధాత్రిన్ శుభా
కరశిల్పోన్నతిఁ గాంచు నొక్కపురమున్ గల్పించె నారెంటికిన్. 182

ఆ. పొసఁగఁ దక్షశిలయుఁ బుష్కరావతియు నా,సంజ్ఞ లాచరించి స్వర్గభంగిఁ
దనరుతక్షశిలను దక్షునిఁ బుష్కరా,వతిని బుష్కరాఖ్యసుతుని నిలిపె 183

చ. పురముల రెంట నిక్కరణిఁ బుత్రకులన్ సిరులొంద నిల్పి యా
భరతుఁడు నాఁడునాఁటి కలపట్టణముల్ ధనధాన్యవస్తుశా

స్వరములుగా ద్విజాతినృపవైశ్య భటాదికవర్ణవైభవా
కరములుగా రథేభతురగస్ఫురితంబులుగా నొనర్చినన్. 184

సీ. రాజితజ్యోతిఃపరాజితర్త్నాగార రాజితప్రాకారరాలఁ దనరి
చంద్రమండలతుంగచంద్రమండతశృంగచంద్రశాలాభంగశాలలఁ దగి
రమణీయతరవాసరమణిప్రభుర్హి సారమణిస్ఫురితగోపురముల వెలసి
రాజరాజధనోత్క రాజప్రసంవాసరాజమార్గములచే రహి వహించి

తే. కేళికాసారవాపికాఖేయకూప, కృతకకుధరోపవనదేవగేహమందు
రాధ్వజవిచిత్రకుడ్యతోరణవిశేష, భాసురశ్రీల నొప్పె నప్పట్టణములు. 185

క. అలకామరావతులక్రియ, నలరెడునప్పట్టణముల నైదేం డ్లెలమిఁ
నినిచి కుమారుల వీడ్కొని. బలువేడుక రాముకడకు భరతుఁడు వచ్చెన్. 186

తే. వచ్చి పరమేష్ఠి నర్చించు వాసవుండ
పోలె నతఁ డన్నపాదాబ్జములకు మ్రొక్కి
యతులమణిపూజ లొనరించి యరివధంబు
మున్నుగాఁ గలకార్యముల్ విన్నవించె. 187

తే. విన్నవించినలఘురామవిభుఁడు సంతసించి తమ్ముల నిరువురఁ గాంచి యనఘు
లార మన యార్మికేయుల కైనపురము, లెవ్వియనఁ గైకయీపుత్త్రుఁడిట్టులనియె

శా. అంగధరాంగనామణికి నంగద మై తదునంగదీయ మి
య్యంగదుఁ డేలు నుత్తరదిశాభ ణం బనఁ జంద్రకాంతసం
జ్ఞం గర మొప్పుపోలీల్ తదనుజన్ముఁడు గైకొనునట్ల సేయుఁ డ
న్నం గడు సంతసిల్లి రఘునాయకుఁడంచితవాసరంబునన్. 189

తే. అట్టి వారికిఁ బట్టముల్ గట్టి పచ్చి, సుమున నంగదు నిలుప లక్ష్మణునిఁ బనిచెఁ
జంద్రకేతుని మల్లదేశమున నునుపఁ, బనిచె భరతునిసముముగా బలములొసంగి

చ. పనిచిన వారు నవ్విభుఁడు పంచినకై వడి నందు నందు న
త్తనయుల నుంచి వారికి హితం బుపదేశ మొసంగి రాజ్యముల్
పనువడ నొకవత్సరము పాయక తాము వసించి తత్తదా
ర్యనుతుల వారి వీడ్కొని నిజాగ్రజుఁ గొల్వఁగ వచ్చి రయ్యెడన్. 191

ఆ. వచ్చికొలుచుననుజవరులతో రఘుభర్త, దనరు గార్హపత్యదక్షిణాగ్ను
లనుసరింప వెలయు నాహవనీయాగ్ని,వలె విభూషణాంశువులు వెలుంగఁ. 192

ఆ. ఇవ్విధమున రాముఁ డేకాదశసహస్ర,వత్సరములు పరమవైభవమున
నేల నాల్గుచెఱఁగు లేలెఁ ద్రేతాయుగం, బాది కృతయుగముఁలీల నతిశయిల్ల. 193

క. ఘనమతులు భరతలక్ష్మణు, లనవరతము రామసేవ నాసక్తమతిఁ
దనరుచుఁ గాలము చేరువ, యని మెఱఁగిరుఁ గలఁగకుండి రాసమయమునన్.

యముఁడుమునివేషధారియై రామునికడకువచ్చి రహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యము దెలుపుట

సీ. తనశోణతారకాంతరకాంతిచంచలచంచలాంచజ్జటాచ్ఛటల నించి
తనచతుర్దంష్ట్రికాధళధళల్ పరిశుద్ధభసితాంగరాగసంపదల నుంచి
తనకేళిదండంపుదండితనం బెల్ల హస్తస్ఫురద్బ్రహ్మయష్టి నిలిపి
తననిండుమేనికందెనచాయ కటిబద్ధనవ్యకృష్ణమృగాజినమునఁ బూన్చి
తే. శాంతభావంబు కరుణాప్రసన్నముఖము, నిర్మలోదకపూర్ణకుండికయుఁ దనర
జటిలవేషంబు ధరియించి జముఁడు వెలిహజారమున కేఁగుదెంచి లక్ష్మణుఁ గని యె

ఉ. ఇచ్చటి కొక్కతాపసకులేశ్వరుఁ డంపఁగ నేను దూతనై
వచ్చితిఁ బద్మబంధుకులవర్యునిఁ గన్గొని మాటలాడఁగా
నచ్చతురాత్మతోఁ దెలుపుమయ్య మదాగమనంబు నావుడున్
జెచ్చెర లక్ష్మణుండు నృపుఁ జేరి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనున్. 196

చ. దినకరతీక్ష్ణతేజమున దృష్టికిఁ వ్రేఁగొనరింపుచున్నవాఁ
డనితరధర్మమూర్తి యొకయార్యునిదూత తపస్వి దేవరన్
గనుఁగొనిఁ మాటలాడుటకుఁ గా మొగసాలకు వచ్చి నిల్చినాఁ
డన విని రాముఁ డాతని రయంబునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్. 197

చ. అతఁడును శీఘ్రయానమున నమ్మునిఁ దోకొని వచ్చునంతలోఁ
బతి యెదురేఁగి సమ్ముఁడయి పాద్యము మున్నుగఁ బూజ లిచ్చి యు
న్నతకనకాసనస్థుఁ నొనర్చి ప్రసన్నత మించి పల్కె నో
యతులవివేక యెవ్వరిట కంపఁగ వచ్చితి వానతియ్యవే. 198

చ. మిముఁ గనుఁగొన్న యంత నలమిత్త్రునిఁ జూచినయట్లు మానసా
బ్జ మలరె నామ మేమి తెలుపన్ గదె యన్న నతం డనున్ రహ
స్యముగ వచింతు నిజ్జనుల నందఱఁ బంపుము రామ నీవె కా
క మఱి పరుల్ వినంగ నధికారులు గారు మదీయవాక్యముల్. 199

క. అదిగాక యిత్త్వరమును స, హృదయులమై మాటలాడునెడ నిచటికి వి
తి దొఱంగి వచ్చి నాతని, విదళించెద వేనిఁ గార్యవిధ మొఱఁగింతున్ 200

చ. అన విని కొంతసేపు హృదయాబ్జమునన్ దలపోసి మంచిదే
యని సభ నున్నయందఱఁ బ్రియంబునఁ బంచి విభుండు లక్ష్మణున్
గనుఁగొని నీవు వాకిటనె కాచుక యుండుము మి మెవ్వరైన వ
చ్చిన నిది వేళ గా దని వచింపుము పొమ్మని పల్కె నయ్యెడన్. 201

క. ఆకుహనామునిశేఖరుఁ, డేకతమున నున్న రాఘవేశ్వరుఁ గని సీ
తాకాంత బ్రహ్మ వనుపఁగ, నీకడ కేతెంచినాఁడ నే నంతకుఁడన్. 202

ఉ. ఈవు నృపాలమాత్రుఁడవె యీసచరాచరభూతకోటికిన్
దేవుఁడవైన విష్ణుఁడవు దేవకిరీటచిరత్నరత్నశో

భావృతపాదపద్ముఁడ వనాది పనంతుఁడ వబ్జగర్భుఁ డ
య్యా వినుపింపు మన్నవిధ మంతయు నూఁకొను ముగ్గడించుదన్. 203

సీ. ఆదికాలమున క్షీరాబ్ధిలోఁ జిలువమన్నీనిపై బవళించి నిదురఁ జెంది
కొన్నికల్పము లరుగుటయు మేల్కని భవన్నాభిఁ బుట్టినతమ్మి నను సృజించి
నీవీనులందె జన్మించిన మధుకైటభాఖ్యులఁ ద్రుంచి తదస్థికతుల
ధరములు మెదడున ధాత్రియుఁ గల్పించి లోకాధిపత్యంబు నాకొసంగి

తే. బాధలిడుదైత్యుల వధింపఁ బ్రతినఁబూని, వెనుక రావణుచేనొచ్చి వేఁడుకొన్న
సురల రక్షింపఁ దశరథసుతుఁడ వగుచు, నవతరించితి వని నొంచి తసురవరుని.

తే. మొదటఁ బలికినచందానఁ బదునొకండు, వేలయేం డ్లుర్వి యేలితి వేలయింకఁ
దామసము సేయ రమ్మాత్మధామమునకు, నిలుము రాజ్యేచ్ఛగలిగిన నేలనధిప.

చ. అని పరమేష్ఠిఁ దెల్పు మనె నంచుఁ బరేశవిభుండు పల్కినన్
విని చిఱునవ్వు నవి రఘువీరుఁడు వారిజసంభవుండు ప
ల్కినదె హితోక్తిగాపలయుఁ గృత్యము లన్నియు నయ్యె నియ్యెడన్
బను లిఁక లేవు వచ్చెదఁ బ్రభావనిధీ యని పల్కుచున్నెడన్. 206

దుర్వాసుఁడు క్షుత్పీడితుండై రామునికడకు వచ్చుట

సీ. అనసూయగర్భశుక్తిని రూపు గని యేమహర్షి ముక్తాగ్రగణ్యత వహించె
నత్రిసంయమి తపోధాత్రీరుహము కేయతివరేణ్యుఁడు ఫలాకృతి వహించె
నింద్రరాజ్యవిభూతి నేమౌనిశాపాక్షరావలి వాయువై యబ్ధిఁ గలిపె
రుద్రునియత్యుగ్రరోషాగ్ని యేమునీశ్వరునిచందమున గోచరతఁ జెందె

తే. నట్టిదుర్వాసుఁ డవ్వేళ నరుగుదెంచి
మోసల వసించు రాముతమ్మునిఁ గనుఁగొని
యధిపుతోఁ దెల్పు మారాక యనిన నతఁడు
నెంతయు వినీతుఁడై మ్రొక్కి యిట్టులనియె. 207

మ. జటిలాగ్రేసర వేళ గాదు రఘువంశస్వామి యేంతలం
పటచేతోగతి నున్నవాఁడు క్షమియింపన్ జెల్లు నొక్కింతసే
పటకున్ నాకును బోవరా దనిన రోషాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికా
చటులక్రూరకటాక్షుఁడై యతఁ డనున్ సౌమిత్రితోఁ గ్రమ్మఱన్. 208

చ. నను నిల్పఁగన్ బితామహజనార్దనశంభుల కైన శక్తి లే
నపుఁగ నొకండు శక్తుఁడె నృపాగ్రణి కీవు మదాగమంబు దె
ల్పనిపని నిక్కమేని హితబాంధవమంత్రులతోఁ ధనంబుతోఁ
దనయులతో మిముఁగ్ గిలిసి దగ్ధులు గా శపియింతు నావుడున్. 209

తే. గడగడ వడంకి పెక్కుఁద్రు మడియుకంటె
నరయ నొక్కనిచావు మే లని తలంచి

రాఘవునిఁ జేరి మ్రొక్కి దుర్వాసుఁ డిపుడు
దేవ యరుదెంచినాఁ డంచుఁ దెల్పుటయును. 210

ఉ. వాసరరాజవంశమణి వానరరాట్సుతు వీడుకొల్పి దు
ర్వాసునిఁ జేరఁ బోయి యభివందనముల్ ఘటియించి యేల వి
చ్చేసితి రేమిపూజనలు సేయుదు నావుడు వేయియేండ్లు నేఁ
జేసిన బత్తపంబునఁ గృశించితి నాఁకలి దీర్పవే యనన్. 211

చ. వడియము లొల్పుఁబప్పుఁ గలవంటకముల్ వరుగుల్ ఫలాదులున్
బడిదము లప్పముల్ వడలు పాయసముల్ కలమాన్న మాజ్యము
ప్పడములుఁ గూరలున్ బెరుఁగుఁబచ్చడు లాదిగ నించి భోజనం
బిడిన నతండు మెచ్చుచు యథేష్టముగా భుజియించి పోయినన్. 212

క. కీనాశునిసమ్ముఖమునఁ దా నూనిన ప్రతినఁ దలఁచి దశరథసూనుం
డాననము వంచి ధైర్యవిహీనుం డై దీనవృత్తి నిట్లని వగచెన్. 213

※ లక్ష్మణుండు రామపరిత్యక్తుండై సరయూనదిం గ్రుంకి దివంబున కరుగుట ※

చ. కటకట యేల యిచ్చటికిఁ గాలుఁడు వచ్చె మహాప్రతిజ్ఞ యే
మిటికి నొనర్చితిన్ సుజనమిత్త్రున నాసహజన్ముఁ బాసి నే
నెటువలె నిల్తు నెట్లువచియింపుదు నివ్విడమాట యెవ్వరున్
గటికిమనంబుతోడ నవకార్యము లిట్టివి యాచరింతురే. 214

సీ. స్వచ్ఛందనాంగనాసౌఖ్యముల్ వర్జించి నాతోడఁ దొల్లి కానలకు వచ్చె
నెడపక పదునాలుగేండ్లు నిద్రాహారములు మాని నాకు సేవలు ఘటించె
సీతఁ బాసినవంతఁ జెందనీయక ధైర్య మొదవ మాటాడి నన్నుపచరించె
రణరంగమున మదర్థమ్ముగా నతికాయశక్రజిత్ప్రముఖుల సంహరించె

తే. హృదయ మెఱిఁగి ప్రవర్తించె నిన్నినాళ్ళు, నిట్టిహితు నిట్టివిశ్వాసి నిట్టియాప్తు
నిట్టితమ్మునిఁ బ్రతినకై యెట్లు నొంతు, నేమి సేయుదుఁ దుది దైవ మెంత సేసె.

వ. అని శోకబాష్పాకులితనేత్రుం డై యద్దశరథపుత్త్రుండు పెక్కుభంగులన్ బనవి పనవి కన్నీరు కరతలంబునన్ దుడుచుకొని యెట్టకేలకు నెప్పటియెలుంగు నూల్కొల్పి చెంగటనున్న యనుంగుఁదమ్మునిన్ గనుంగొని యిట్లనియె. 216

చ. అలుకవహించి యత్రికొడు కాఁకటిపెల్లున రేఁగి యారయన్
బొలియఁగఁ దిట్టిపోయినను బోదుము నెమ్మది నాత్మహానికిన్
దలఁకక యేల వచ్చితివి నాయెడకున్ సడి కోర్చి నిన్ను ని
ర్మలు నెడఁబాసి నొంటి నీకఁ బ్రాణము లెట్లు ధరింతుఁ దమ్ముఁడా. 217

క. ప్రతిన యొనర్చిననెపమున, మృతిఁ బొందన్ జేయు ననుచు నేమోయి ననున్
సతతంబు నమ్మి కొలిచితి, వతులగుణాభరణ లక్ష్మణా యని వగవన్. 218

ఉ. ఆరఘువీరుఁ జూచి వినయంబున లక్ష్మణుఁ డిట్లనున్ ననున్
గూరిచి చింత సేయకుము కోవిదు లాపదలన్ గలంగ రె
వ్వారికిఁ గాలమున్ గడవవచ్చునె మీరు ప్రతిజ్ఞఁ దప్పినన్
ధారుణి గ్రుంగదే స్వకులధర్మము మానుదురే నరాధిపుల్. 219

చ. ఎలమి వహించి నన్నుఁ ద్యజియింపక యుండితి రేనిఁ బల్కులన్
గలయు నసత్య మందులకుఁ గారణ మేఁ గన నన్నుఁ జెందుఁ ద
త్ఫల మటు గాక యుండ నరపాలక నన్నుఁ దొఱంగి సత్యమున్
విలసితకీర్తియున్ నిలుపవే యన రాముఁడు ఖేద మందుచున్. 220

క. కులగురుఁ డైన వసిష్ఠుని, నలఘుమతుల మంత్రివరుల నార్యుల హితులన్
బిలిపించి జమునిరాక మొ,దలుకొని సకలంబుఁ దెలిపెఁ దత్సభ్యులకున్ 221

చ. తెలిసి వినీతు సోదరుఁ బ్రతిజ్ఞ యటంచుఁ ద్యజింపఁ గూడునే
తలఁకెడిఁ జిత్త మెవ్వది హితం బెఱిఁగింపుఁడు మీర లిందఱున్
గలఫల మన్న నొండొరు మొగంబులు సూచుచుఁ దేర్చి యెద్దియున్
బలుకఁగ నేర కూరక సభాసదు లున్న వసిష్ఠుఁ డిట్లనున్. 222

చ ప్రతిన యటంచు లక్ష్మణునఁ బాయుట యెట్లన నేల రామ నీ
ప్రతిన దొలంగినన్ బలు కబద్ధ మనంబడు నవ్యసత్యతన్
హత మగు ధర్మ మాసుకృత మంతముగా జగముల్ నశించు లో
కతతులు పెక్కునాశ మగుకంటె సహోదరుఁ ద్రొక్కఁ డెక్కుఁజే. 223

చ సకల మనిత్య మెప్పటికి సత్యము నిత్యము సత్యబంధు లై
ప్రకటయశోవిభూతి మనరా మనరాజు లసత్య మాడ నో
పక కద నిన్నుఁ గానలకుఁ బంచె భవజ్జనకుం డెఱుంగవే
యకుటిలసత్యసంపద జనాధిప కీర్తి వహింపు నావుడున్. 224

క. ఆమాటలు విని సభ్య,స్తోమము విధి చెట్ట యనుచు దూఱఁగ రామ
స్వామి కడుఁ దెగువ చేకొని, సౌమిత్రిన్ జూచి ధైర్యసంపద ననియెన్. 225

చ. ఎడపక యెంత తప్పు ఘటియించినచో నినువంటి తమ్మునిన్
గడఁగి వధింపఁ జాల నధికప్రతిభాన్వితు లైనవారికిన్
విడుచుట చంపు టొక్కగతి నిన్నుఁ ద్యజించితి నీకు విచ్చయా
నెడ కిఁక నేఁగుమన నతఁ డెంతయు శోకవిషాదమూర్తి యై. 226

చ. అడలుచు నన్నపాదముల కప్పుడు సాఁగిలి మ్రొక్కి యార్యుల
క్కడిజనముల్ విభుండు దనుఁ గన్గొని యశ్రులు నించఁ గొల్వు వె
ల్వడి పరయూతరంగిణి కవార్యధృతిన్ జని క్రుంకి మోగ మ
య్యెడ ధరియించి యాత్మఁ దనయెప్పటిరూపుఁ దలంచునంతలోన్. 227

చ. ఎలమిఁ బ్రసూనవృష్టిఁ గురియింపుచు నింద్రుఁడు వచ్చి శంఖకా
హళములు మ్రోయ రంభ మొదలైన చెలుల్ నటియింప నమ్మహో

జ్వాలనిధి మేనితోడఁ ద్రిదివంబునకుఁ గొనిపోయె వేడ్క సం
దలిబుధు లార వచ్చి హరినాలవహా లని ప్రస్తుతింపఁగన్. 228

తే. దివమునకు నిట్లు లక్ష్మణదేవుఁ డరిగి, యచట దివిజులచేఁ బూజలంది కోటి
భానుబింబప్రభాభాసమానుఁ డగుచు, నిత్యముక్తాశ్రయంబైన నెలవుఁ జేరె 229

ఉ. అంత వసిష్ఠముఖ్యు లగునార్యులఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనున్
వింతగఁ దోఁచుచున్నయది విశ్వము లక్ష్మణుఁ బాసి నిల్వలే
నింతటనుండియున్ భరతు నిప్పర మేలెడునట్లు సేసి లో
కాంతరగామి నైనభలతానుజునిన్ దిలకింప నేఁగెదన్. 230

చ. అన విని భీతుఁ డై భరతుఁ డన్నకుఁ జాగిలి మ్రొక్కి పల్కె నో
యిలకులనాథ యీధరణి యేటికి నింద్రపదాధిపత్యమి
చ్చిన మిముఁ బాసి నే క్షణముసేపయినన్ వసియింపఁ జాల మీ
కనిశము సేవఁ జేయుటయె యంచిత రాజ్యము వేయు నేటికిన్. 231

క. నరవర కోసలదేశము, పరిపాలన సేయఁ గుశుని బట్టము గట్టుం
డురుకృప నుత్తరకోసల, ధరణికిఁ బతిఁ జేయుఁ డతనితమ్ముని ననఁగన్. 232

చ. అనియె వసిష్ఠుఁ డో రఘుకులాధిప మీపలు కాలకించి యీ
జను లెడఁబాయలేనివెత జాలి వహించిరి వీరిఁ దేర్పఁగా
జను నన రామచంద్రుఁడు ప్రసన్నత నాప్రజఁ జూచి మీరుకో
రినపని యేమి తెల్పుఁ డొనరించెద నెట్టిది యైన నావుడున్. 233

ఉ. పౌరులు మంత్రులున్ భటులు బంధులుఁ బ్రాంజలు లూని నిల్చి యో
కారుణికాగ్రగణ్య కలకాలముఁ బ్రోచి మమున్ ద్యజించి పో
మేరయె పుత్త్రపౌత్త్రసఖమిత్త్రసహోదరదేహినీసుహృ
ద్వారముతో మిమున్ గొలిచి వచ్చెద మెక్కడఁ జన్న నావుఁడున్. 234

క. ఎలనగ వొలయు రఘూద్వహుఁ, డలమలుజులమనవి విని కృతాంతునిపలుకుల్
దలఁచుకొని మంచి దనియెన్, గలవె సమర్థుల కసాధ్యగార్యము లెందున్ 235

రాముండు కుశలవులకుఁ బట్టము గట్టుట

క. కోసలకన్యాసుతుఁ డిటు, లాసించినయట్టిప్రజల నలరించి కృపన్
గోసలదేశమునకుఁ బతిఁ, జేసెఁ గుశు విపక్షకరటిశితాంకుశునిన్, 236

క. లవు నంఘ్రిద్యుతిజితపల్లవు నంగవిలాసవిభవలజ్జితరతిప
ల్లవు నుత్తరకోసలమున, కవనీశ్వరుఁ డధిపుఁ జేసె నార్యులు మెచ్చన్. 237

ఆ. ఇటుల దొరలఁ జేసి యిద్దఱుసుతులకుఁ, బ్రేమ నిచ్చినట్టిభూములందు
రావణాహితుఁడు కుశావతి యనుప్రోలు, శ్రావితాఖ్యపురము సంఘటించె. 238

ఉత్సాహ—
దేవతాసరిత్సరోజ దేదివన్మరాళసం
భావితాభ్రవిభ్రమభ్రమస్ఫురత్సురేశ్వర

గ్రావబద్ధగోపురప్రాకారములఁ గుశావతీ
శ్రావితాభిధాన సత్పురంబు లొప్పె నెంతయున్. 239

చ. పురముగ నిట్లొనర్చి యటఁ బుత్త్రులఁ బంపెడు వేళ రాఘవుం
డిరువురకున్ సమానముగ నిచ్చె రథేభభటాశ్వపంక్తులన్
గరుణఁ గనుంగొనెన్ జనకకన్యఁ దలంచి కవుంగిలించి త
చ్ఛిరములు మూర్కొనెన్ నయవిశేషము లెల్ల దలంచి ప్రేముడిన్. 240

చ. ఇనకులభర్తచేఁ దనము లిట్లుపలాలితులై తదంఘ్రియు
గ్మనఖవిభల్ స్వఫాలఫలకప్రలసద్ఘనసారరేఖలన్
జెనరఁగ మ్రొక్కి దీవనలు సేకొని వీడ్కొని బాష్పపూర్ణలో
చనులయి పోరవ్విభుఁ డొసంగిన బోట్లకు సైన్యసంగతిన్. 341

✻ శత్రుఘ్నుఁడు తనకుమారులకుఁ బట్టముఁ గట్టి రాముని కడకు వచ్చుట ✻

తే. అంతశత్రుఘ్నుఁ దోడి తెమ్మని నృపాలుఁ, డాప్తుఁ డనుదూత నొక్కనినను పవేగి
రమునఁ జని వాఁడు మూఁడహోరాత్రములకు, నధిన సౌభాగ్యమధుర యామధుర [జేరి.

మ. అలశత్రుఘ్నునిఁ గాంచి లక్ష్మణుని నిర్యాణంబు పౌరాశ్రితా
దులు దామున్ బతిఁ గొల్చి పోవుటకు నుద్యోగించుటాత్మీయపు
త్త్రులకున్ గోసలభూము లిచ్చి జననాథుం డూర్ధ్వలోకోన్ముఖా
కలితప్రజ్ఞ వహించి యున్కి మొదలౌ కార్యస్థితుల్ దెల్పినన్. 243

క. విని కలఁగియుఁ గలఁగక య,జ్జననాథసుతుండు ధైర్యసంపన్నతఁ గాం
చనుఁ డనుపురోహితునిఁ బుర, జనములఁ బిలిపించి ప్రియమెసఁగ నిట్లనియెన్,

తే. అన్న నెడఁబాసి లక్ష్మణుం డమరపురికి
నేఁగెనఁట యెల్లప్రజలతో నింక విభుఁడు
వుడల నున్నాఁడఁట యయోధ్య విజనమయ్యె
నఁట విలోకించితిరె కాల మెటుల వచ్చె. 245

ఉ. రామువిభుండు లేనియమరావతినైన క్షణంబు నిల్తునే
యీమధురాపురంబునకు నింక సుబాహు మదగ్రపుత్త్రునిన్
స్వామిఁగఁ జేసి యుంచి విదిశాపురరాజ్యము శత్రుఘాతికిన్
బ్రేమ నొసంగి పోయెదను మీర లనుజ్ఞ యొసంగుఁ డియ్యెడన్. 246

క. అని పలికి వారియనుమతిఁ, గొని యాయాపురములకును గొడుకుల నభిషే
చన మొనరించి చెటిసగముగ, ఘనబలములఁ బంచి యొసఁగి గమనోన్ముఖుఁడై,

క. సుతదారాదుల వీడ్కొని, యతఁ డతిధైర్యమున నొంటియరదముతో తా
పతిసంప్రేషితదూతాన్వితుఁడయి సాకేతమునకు నేతెంచి వెసన్. 248

శా. సందర్శించె మహాసభాంతరమునకు శత్రుఘ్నుఁ డుద్యత్సదా
నందున్ భూరికుశాసనస్థితు మునీంద్రశ్రేణిసంభావితున్

సందీప్తానలతేజు శాంతినిరతుఁ క్షౌమాంబరోద్ధారు స్వ
చ్ఛందుఁ జంద్రనిభాననుఁ ఘనసదృశశ్యాముని రామునిన్, 249

క. సందర్శించి ప్రియంబున, వందనమొనరించి స్వామివారియనుజ్ఞన్
నందనులఁ దగినభూముల, యందుఁ నిలిపి వచ్చినాఁడ నకలంకమతిన్. 250

చ. పలుకులు వేయునేల మిముఁ బాసి యిఁకన్ క్షణమైన నిట్టి భూ
స్థలమున నిల్వఁ జాల నిది సత్యము నేనును గొల్చి వచ్చెదన్
వలదని యానతీయకుఁడు త్వాదృశు లెయ్యెడ నమ్మియున్నవా
రల విడరంచు వేఁడుకొన రమ్మనె నాతని రాముఁ డాదృతిన్. 251

వ. తత్కాలంబున, 252

చ. నరపతి యూర్ధ్వలోకగమనంబు చరుల్ వినిపింప ఋక్షవా
నరులు నివాచరుల్ విని స్వనాథులఁ గూడి యయోధ్య కేఁగుదెం
చిరి విశయంబు మించ రఘుశేఖరుఁ గాంచి ప్రణామముల్ ఘటిం
చిరి కరముల్ మొగిడ్చిరి వచించిరి యిట్లని యంద ఱొక్కటన్. 253

క. ధరణీనాయక మే మిం దఱముఁ మిముఁ గొల్చి వచ్చుతలఁపున నిటకున్
బఱతెంచితి మెనపక మము, గురుకృప నీక వెంటఁబెట్టుకొని పోవఁ దగున్. 254

చ. అనునెడ భానుసూతి వినయంబున రాముని జేరి మ్రొక్కి యో
మనుకులనాథ దేవవిభుమన్నని వానర రాజ్యపట్ట భ
ద్రునిఁగ నొనర్చి మీచరణతో యరుహంబులు గొల్వ వచ్చితిన్
ననుఁ విడనాడి పోవకుఁ డనన్ బతి సమ్మత మొందె నెమ్మదిన్. 255

క. ఫాలన్యస్తాంజలి యై, యాలోన విభీషణుండు నండకుఁ రాఁగా
నాలోకించి రఘూద్వహుఁ, నేలా యీతలఁపు రాక్షసేశ్వర నీకున్. 256

చ. ధరణి చరాచరావళులు దాలిచి యుండెడు నంతకాలమున్
పరమవినీతి లంక పరిపాలనసేయు మి దేల యుంచు ను
త్తరములు పల్క రాకుము సదా చరియింపుము ధర్మపద్ధతిన్
నిరతిశయప్రభావమున నెయ్యము మర్వకు మంచుఁ బల్కినన్. 257

క. రామాజ్ఞకు వెఱచి యతం, దేమియు నన నేరకుండె నినకులుఁ డంతన్
సామీరి మోముఁ జూచి సు,ధామధురవచోనిరూఢి తగ నిట్లనియెన్. 258

శా. ఏతన్మాత్రుఁడవే విభాకరకృపాపీతా సమాసాదిత
శ్రోతస్మార్తరహస్యరాశివి భవిష్యద్ధాత వధ్యాత్మవి
ద్యాతాత్పర్యవిరూఢబుద్ధివి విశుద్ధబ్రహ్మచర్యవ్రతో
ద్ధూతాంధశ్చరకేతనుండ వఖిల స్తుత్యప్రభావోదయా 259

క. మత్కీర్తి చంద్రికలు యా,వత్కాలము కువలయమున వన్నియఁ గనుఁ దా
వత్కాలముఁ గపిచంద్ర భ,వత్కాయం బమృతగతి ధ్రువంబుగ నిల్చున్. 260

క. నామాటలు నిక్కువ మగుఁ, నీమదికోర్కియు ఫలించు నిత్యుఁడ వచు మిం
కేమియు బలుకకు మని రఘు, రాముఁడు సామీరినని కరం బనురక్తిన్. 261

తే. బ్రహ్మసుతు ఋక్షకులసార్వభౌముఁ జూచి. నీవు చిరకాలజీవివి నిర్మలుఁడవు
కలఁగ కెప్పటివలె భూమి నిలువు మని వ, చించి మైందద్వివిదుఁవీక్షించి విభుఁడు.

చ. బలువగువేడ్క మీ రమృతపానముఁ జేసినవారు గావునన్
తలుగదు మీకు హాని చిరకాలము వర్తిలుఁ డుర్వి నంచుఁ బెం
పలరఁగఁ బల్కి తక్కిన వనాటుల నాబడి నేఁగుదెండు చిం
తిలక తలంచి నట్ల యని తేటపడన్ వివరించె నయ్యెడన్. 263

క. ఆరఘురాముని మాటలఁ, బౌరులు బాంధవులుఁ గపులు బహుజానపదుల్
గోరిక, బెండ్లికిఁ బోయెదు, వారివలెన్ జెలఁగి రుత్సవంబులు వెలయన్. 264

సీ. చూడవచ్చిన మహీసురులకుఁ దమయిండ్లు వేడ్కతోఁ జూఱలు విడుచువారు
దిక్కులనుండి యేతెంచిన యర్థుల కెల్ల పదార్థంబు లిచ్చువారు
ధరణి దాఁపుటయును ధర్మమంచు ధనంబు చెలఁగి నిక్షేపముల్ సేయువారు
కళ్యాణ మిఁక నింతకంటె నెట్టిది యని సకలోత్సవంబులు సలుపువారు

తే. బంధములు దీఱె మనతపఃఫలము లొదవె
నెప్పు డీఁక వేగుఁ బతివెంట నెపుడు వోదు
మంచు నలరేయి యుగముగా నెంచువారు
నైరి సాకేతముననున్న యఖిలజనులు, 265

మ. మఱునాఁ డంత వసిష్ఠుఁ జూచి రఘురామస్వామి వల్కెన్ మునీ
శ్వర నేఁడే పరమేష్ఠిపీఠుఁ దిలకింపన్ వేడ్క వాటిల్లెడిన్
పరిపాటిన్ నెరవేర్పుఁ డంచితమహాప్రస్థానకర్మంబు ముం
దర సాగింపుఁడు యాగవహ్నులన గాతం డిట్ల కావించినన్, 266

సీ. పండు వన్నెలడాలు బైటవేయఁగఁ జాలుప్రవిమలక్షౌమాంబరములు గట్టి
గరుడపచ్చలయేపు పరిహాసింపఁగ నోపుదర్భాంకురములు హస్తములఁ దాల్చి
హరినీలములరంగు నపహరింపఁ దొడంగుఘన కేశబంధంబు వెనుకఁ జేర్చి
తమ్మితేకులజోక తలఁగఁ జేయువిలోకనములు స్వనాసికాగ్రమున నుంచి

తే. శాంతలక్ష్మి వసించుకంజాత మనఁగ
మొగము దులకించఁ బటుమౌనముద్ర మించ
నవికారంబు లేక యయ్యినకులేంద్రుఁ
డల్లనల్లన నాత్మగృహంబు వెడలె. 267

✠ శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను పౌరులతోడను సరయూనదిం బ్రవేశించుట ✠

వ. అప్పు డప్పరమకృపాళునిడా పలిభాగంబునం గరపద్మంబులు ముకుళించుకొని
పురలక్ష్మి యనుసరించె దక్షిణభాగంబున హ్రీ యనుతోయజాక్షి యాకారంబు

ధరియించి దాక్షిణ్యకారుణ్యధైర్యగాంభీర్యస్థైర్య చాతుర్యాది వివిధగుణంబులతో ననుగమించె ముందర విజయవినయధర్మ సత్యక్షమాశమదమౌదార్య వివేకవిశేషంబులతో నుద్యోగంబు గమనించె వెనుక ననేకశస్త్రాస్త్రనివహంబులు పురుషవిగ్రహంబులు ధరియించి తనుఁ గొలువఁ బురుషాకారంబుతోడఁ గార్ముకం బనుసరించె ఋగ్యజురాదివేదంబులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో నగ్రభాగంబున నరుగుచుండె దన్మధ్యంబున సావిత్రీమహాదేవి స్త్రీరూపధారిణియై సప్తవ్యాహృతులతోఁ బ్రణవంబుతో ఛందోఋషిన్యాసదేవతాబీజశక్తికీలక ప్రముఖమంత్రాంగంబులతో నమితమంత్రతంత్రయంత్రసమూహంబుతో ద్వాత్రింశదుపనిషత్సమేతయై నడిచె నద్దేవిపిఱుంద స్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులు పౌరుషవిలాసంబులు వహించి యనుగమించె సముచితస్థానంబునఁ జనురఘురాము నవలోకింపుచు దేవర్షి బ్రహ్మర్షి రాజర్షి శేఖరులప్సరస్సిద్ధసాధ్య విద్యాధరప్రముఖనిఖిలదేవవర్యులు నలుదిక్కులఁ గ్రిక్కిఱిసి సమ్మర్దంబుగాఁ బఱతెంచిరి దాసదాసీజనంబులతోఁ బుత్రమిత్రకళత్రంబులతో నాప్తసఖిబంధు సోదరముఖ్యులతో నయోధ్యలోఁ గల సకలజనంబులు చుట్టుపట్లపల్లెపట్టులఁ గలప్రజలు జానపదులు మొదలుగా నొక్కండునుఁ జిక్కక యొక్కుమ్మొత్తంబై నడతెంచిరి యంతఃపురస్త్రీజనంబులు వృద్ధులు పశ్వాదులు పరివేష్టింప భరతశత్రుఘ్నులు సదారబాంధవులైన సుమంత్రాదిమంత్రులతో సామంతులతో సుభటపుంగవులతో హితసహితులై యహితభీకరుం డగ్గుణాకరు ననుసరించి సాగ్నిహోత్రులై నానాగ్రహారవిశిష్టాగ్రవర్ణులు కుటుంబసమన్వితంబుగా సవత్సకంబులగు గోధనంబులు మున్నిడుకొని వెంబడిఁ జనిరి సుగ్రీవసుషేణ గంధమాదన పనసగజగవయ గవాక్షశతబలినలనీలవినతకేసరి గ్రంథనదధిముఖ ధూమ్రవేగసువేగతారకుముదప్రజంఘప్రముఖ మహావలీముఖులు ఋక్షవానర సమేతులై పరమహర్షంబునఁ గదలిరి వాంశిక వైణిక మార్దలిక మౌరజిక ఢాక్కిక వైతాళికవందిమాగధప్రముఖులు కవినటగాయకులు భద్రమధుమత్త కాశ్యప ప్రముఖనర్మసఖులు గణికాబ్జముఖులు నిఖిలకర్మంబులు దిగంద్రోచినిష్కల్మషభావంబున రామగుణకీర్తనంబులు సేయుచునతని వెతుకొనిరి విద్వత్పురోహిత వేదాంతిక తార్కిక వైయాకరణప్రముఖులు జన్మబంధంబులఁ దీఱెనని సంబంధులై సింధుబంధనస్నేహానుబంధనంబున వెంబడిఁ గొలిచి పోయిరి యదృశ్యభూతంబులు నదృశ్యనగరవాసులు నతిసూక్ష్మశరీరులు నతిస్థూలశరీరులు నరుదెంచిరి పశుపక్షి మృగక్రిమికీటకాదులు శైలవృక్షలతాగుల్మాదు లుపాధిరహిత సదాభిలాషంబున నయ్యగశోషణునాశ్రయించె నవ్విధంబున నఖిలచరాచరంబు లొక్కదిక్కై

పడఁచు నవ్వీటిమహాఘోషంబు ప్రళయసముద్రఘోషంబు ననుసరించ భేరీపణవ శంఖాదివాద్యఘోషంబులు అజాండ గర్భ నిర్భేదనం బాచరించ నించుకయుఁ జలింపక క్రొంచక యిహసుఖంబులు దలంచక దుఃఖంచక యేకచిత్తులై యజ్జను లందఱుఁ బెండ్లికిఁ బోవుచందనంబున రఘునందనుపదారవిందంబులు సేవించు చుఁ బోయి రవ్వింతఁ జూడవచ్చిన వివిధరాష్ట్రనివాసులు తమకు నిదియే తోవ గాక యింతకంటె నేమి విశేషంబు లున్నవి యని కృతనిశ్చయు లై వెంబడించి రిట్లు రఘువీరుం డామడలదూరంబు మందగమనంబున నతిక్రమించి పశ్చిమవాహిని యై సరయూనదీతీరంబు చేరఁ బోయె నయ్యవసరంబున. 268

ఉ అన్నదికిఁ ముహూర్తమున నంబుజగర్భుఁడు లోకపాలకుల్
కిన్నరయక్షకింపురుషఖేచరులుఁ వసురుద్రసంఘముల్
పన్నగు లాదిదేవులును బ్రహ్మఋషుల్ గొలువఁ మణిప్రభా
చ్ఛన్నవిమానకోటులు దిశల్ వెలుఁగన్ జనుదెంచి వేడుకన్. 269

శా. ధింధింధిమ్మని మ్రోయుమద్దెళతో దేవాధిరాడ్భేరికా
ధంధంధ్వానము లాకసం బొరసె నంతఁ దాళసంరావసం
బంధంబుల్ దగ నాడి రచ్చరలు సమ్యగ్గీతముల్ పాడి ర
గ్గంధర్వుల్ జడి వట్టి బెట్టు గురిసెన్ గల్పప్రసూనచ్ఛటల్. 270

క. సరసీజాక్షుఁడు రాముఁడు, సరయూనదిఁ జొచ్చె నపుడు సహజన్ములతోఁ
జరణాంభోజము లచ్చటి, యరుణాంభోజములు వియ్యమందుచు నలరన్. 271

ఉ ఆరఘువీరశేఖరుముఖాబ్జమునందు నిజావలోకనో
దారమిళిందబృందములు దార్కొనఁ జేసి విధాత భారతీ
చారుముఖీసదాంబురుహసంగతహంసరవానుసారిమం
జీరఝుళంఝుళధ్వని విశేషముతో దివి నుండి యిట్లనున్. 272

క. శ్రీరామచంద్ర జగదా,ధారా దివ్యావతార దాసశరణ్యా
కారుణ్యాసార రవికుల,హీరా భవ్యప్రచార యఖిలస్తవ్యా. 273

ఉ. ఈయఖిలప్రపంచమున కీవు విభుండవు నీయవాచ్య మా
మాయ నెఱుంగ మాతరమె మానుషవేషము మాని యాదినా
రాయణమూర్తి వై యనుచరావలి గొల్వ ఖగేంద్రు నెక్కి వి
చ్ఛేయుము కాలయాపనము సేయఁగ నేల మహాత్మ యిచ్చటన్. 274

ఉ. అవ్యయ మప్రతర్క్య మఖిలాశ్రయ మక్షయ మాద్య మార్యసం
స్తవ్య మనఁ దనర్చుపరతత్త్వము నీవయి సృష్టిసాధన
ద్రవ్యగుణాత్మకత్వమునఁ దాలుతు వేలను వైనఁ జూపు మ
ద్దివ్యశరీర మందఱకు దేవ కనుంగొన వేడ్క యయ్యెడిన్. 275

క. శ్రీరామ సీత యనఁ జను, శ్రీరామ భవత్పదంబుఁ జేరి మునుపుగా
నీరాకఁ గోరుచున్నది, కోరికయును గూర్పవయ్య గొబ్బుననను చున్. 276

క. వనజాసనుండు దెలిపిన, విని రాముఁడు సంతసించి విశ్వజగన్మో
హనలీలావిలసిత మగు, తనదివ్యశరీర మాత్మఁ దలఁచిన యంతన్, 277

సీ. శతకోటిభాస్కరద్యుతుల మిటారించు ఘనకిరీటము మౌళిఁ గానిపించె
శేషభోగీశ్వరశ్రీలరాజిల్లు నాజానులంబిచతుర్భుజములఁ దోఁచె
నసురులకు సురత్వ మొసఁగుచుశంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గముల్ కడు రహించెఁ
గౌస్తుభ శ్రీవత్స కమనీయవైజయంతికలతో వక్షంబు తేజరిల్లె

తే. ధాతఁ గాంచినపొక్కిటితమ్మి వెలసెఁ, గటితటంబునఁ దులకించెఁ గనకపటము
పొలిచె నఖిలాంగములదివ్యభూషణంబు, లఖిలలోకంబు లవ్వేళ నరుదుఁ జెందె.

సీ. మకరకుండలవజ్రమహనీయధళధళల్ చికిలితేనగవుతోఁ జెలిమి సలుప
మకుటపంకజరాగమణిరుచుల్ వినువీథిఁ గపటసంధ్యారాగకాంతిఁ బెనుప
శారీరగారుడాశ్మచ్ఛాయ లెదవేర్లు వైజయంతికతోడ వాదులాడఁ
గరలగ్నశంఖచక్రశ్రీలు శతకోటి చంద్రసూర్యులజోకఁ జౌక సేయఁ

తే. గటితటాబద్ధకనకాంశుకము మెఱుంగు, లసమకుసుమటెల్ల తలసొందు దెసల నింప
గరుడవాహన మెక్కి లోకములు పొగడ, రాముఁ డవ్వేళ వైకుంఠధాముఁ డయ్యె.

సీ. మొసలివాయొంట్ల కెంపుల కెంపు దృక్కోణసంరక్తరుచులతో సంధి చేయ
లలితాలకస్థలాకలితాలకశ్రీలు ముకుటనీలములతో ముచ్చటాడఁ
గీర్తి బీజములఁ జిక్కిన చంద్రరవులట్ల శంఖచక్రములు హస్తముల వెలయ
వక్షస్థితేందిరావత్సజకస్తూరిచెలువున శ్రీవత్సచిహ్న మమరఁ

తే. గోటి దశకోటి శతకోటి కోటికోటి, భానుబింబము లాకార మూనినట్లు
దుర్నిరీక్ష్యప్రకాశుఁడై దోఁచె నిదిగొ, విష్ణుఁడని మెచ్చిరచ్చోటివిబుధవరులు.

మ. అపు డబ్జాసనలోకపాలవసురుద్రాదిత్యు లయ్యిందిరా
ధిపులోకైక మనోహరాంచితమహాదివ్యాంగసౌభాగ్య మ
చ్చపుభక్తిం దిలకింపుచుం బహునమస్కారంబు లర్పించి ఫా
లపరీతాంజలులై నుతించి రనరాళపౌఢవాగ్వైఖరిన్. 281

తే. ఎడ తెగక మ్రోసెసురభేరు లేకధార, గాఁ గురిసెదివ్యసుమములొక్క మొగిఁ బాడి
రఖిలగంధర్వు లుదుగక యాడి రప్స, రోజనము లాఖగేంద్రాధిరూఢు నెదుట.

తే. భరతశత్రుఘ్ను లవ్వేళ బ్రహ్మ మొదలు, గాఁగలసమస్తదేవతల్ గనుఁగొనంగ
నద్భుతాఖండతేజోమయాత్ము లగుచుఁ, గలసి రద్దేవుదివ్యవిగ్రహమునందు.

తే. అమలసరయూజలముల దేహంబు విడిచి, భానునందనుఁ డర్కబింబమునఁ గలసె
ననలుఁ బ్రాపించె నీలుండునవ్విధమున, నమరవరశిల్పిలో నలుఁ డైక్య మొందె.

క. ఏయేవేల్పులయంశము, లేయేకపు లాని పుట్టి రిలలోపల ము
న్నాయావేల్పులఁ గలిసిరి, యాయాకపియోధనాథు లాహరియాజ్ఞన్. 285

తే. యక్షకిన్నరగరుడగుహ్యకవిహచ్చ,రాదిదేవాంశములఁ బుట్టిఋక్ష
వానరనిశాచరాదు లవ్వారి నంగ,కములు వర్జించి వారిలోఁ గలిసి రపుడు 286

మ. గరుడారోహకుఁ డైనవిష్ణు నెదుటన్ గన్గొందు నానాజనుల్
సరయూతోయములన్ విముక్తతనులై సాంద్రరవిజ్యోతి రు
ద్ధురులై దివ్యవిమానరాజములయందున్ బుత్త్రపౌత్త్రాప్తసో
దరకాంతాదులతో వసించి తగి రంతన్ దేవతామూర్తులై, 287

క. పక్షిపశుక్రిమికీటక, వృక్షలతాగుల్మశైలవితతులు సరయూ
నిక్షిప్తమూర్తులై యపు, డక్షయదేవత్వ మెనసి యలరె హరికృపన్, 288

మ. సరసీజోదరుఁ డంత బ్రహ్మఁ గని భాషానాథ యీప్రాణు లం
దఱు భూలోకముఁ బాసి నిత్యపదచింతన్ జేసి నావెంట వ
చ్చిరి వీరెల్లను మాకు బ్రాణములు గాఁ జింతించి సౌఖ్యప్రదో
పరిలోకంబుల నిల్పు మంచుఁ గరుణాపారీణుఁ డై పల్కినన్, 289

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు తత్పశుప్రముఖతిర్యగ్జంతుసంఘంబుతో
నమరత్వంబు వహించి యున్నజనులన్ హర్షంబునన్ సత్యలో
కము చెంతన్ బహుభోగభాగ్యములచేఁ గన్పట్టుసంతానలో
కములన్ నిల్పె ముకుందుకూర్మికి శిరఃకంపంబు గావింపుచున్, 290

క. పవనసుతాంగదమైంద, ద్వివిదవిభీషణులు ఋక్షవిభుఁడున్ భువిలో
నివసించిరి తక్కినవా, రవనీశ్వరుఁ గొలిచి చనిరి హర్షముతోడన్, 291

తే. నృపుఁడు సరయువునకు వచ్చునపుఁడు ఋక్ష
వానరులలీల వచ్చినవార లెల్ల
నవ్విభుఁడు విష్ణుమూర్తియై యాత్మపురికి
నరుగునెడ వేల్పులై పోయి రద్భుతముగ, 292

చ. ఇటువలె నమ్మియున్నప్రజ కెల్లను సద్గతు లిచ్చి బ్రహ్మధూ
ర్జటిబలభిత్కృశానుయమరాక్షసపాశిమరుద్ధనేశు లొ
క్కట నిరువంకలన్ గొలువ గారుడపర్ణసువర్ణదీధితి
చ్ఛట లఖిలాశలన్ దొరయఁ జక్రి స్వధామపథానువర్తియై, 293

శ్రీరాముఁడు వైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట

వ. వేంచేయునప్పు డప్పురం బొరయుచప్పుడులతో నెడమీక సందర్శించుతలంపులఁ బైపైఁ బడి క్రందుసేయు బృందారకానీకసందడి జడియక కనకమణివిచిత్ర వేత్రపాణియై సూత్రవతీకళత్త్రుండు ముందర బరాబరు లొనర్చునెడ నుప్పతిల్లుహుంకృతుల నలంకరించు పరిసరస్థలానుచరచామరకరామరకన్యకా నవ్యరత్నసంకలితకంకణక్రేంకృతులకు శ్రుతులగు తదీయకబరీభరనిబిడీకృతకుసుమ

మాలికావాసనోన్ముఖముఖరభ్రమరపాలికాఝంకృతులకభుకునింద్రపురస్కృతై
రావణదంతావళరాడంబుఘీంకృతుల నావరించు సౌరభేరీభూరిభాంకృతుల నప్ప
ళించు సుపర్ణసువర్ణపర్ణఝూంకృతుల ననుసరించునందసువందకుముదకుముదాక్ష
పుష్పదంతచండప్రచండప్రముఖ పార్శ్వచరహుంకృతులు నిఖిలదిగ్భాగంబు
లాక్రమించ నిర్విఘ్నంబున నవ్విహంగవాహనుండు భువర్లోకనివాసులయాసల
దీఅదర్శనం బొసంగుచు సువర్లోకమందిరులయభివందనంబు లంగీకరింపుచు మహా
ర్లోకలోకుల నమోనారాయణాయేతివాక్యంబు లాకర్ణింపుచు జనర్లోకజనంబుల
పూజనంబుల నలరుచుఁ దపోలోకతపోధనులసేవాంజలుల గ్రహించుచు నిత్య
లోకసంచారు లోన్నమోనారాయణాయేతి మంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగా
సమర్పించిన యర్ఘ్యపాద్యాదులం జేకొనుచు సంతానలోకజనులు గురియించు
సంతానకుసుమవర్షంబుల హర్షంబులనొందుచు గోలోకప్రచారులు నివేదించు
కానుకలంగీకరింపుచుధ్రువాదిపరమభాగవతజేగీయమానుండును దేవర్షిబ్రహ్మర్షి
సహాగమ్యమానుండును నఖండశతకోటిమార్తాండమండల ద్యోతమానుండును
ననేక దివ్యాభరణ మణిప్రభా శోభమానుండును నై యుదక్పథంబునఁ జని
చని శరచ్చంద్రచంద్రికాస్నిగ్ధ దుగ్ధజలధి సమావేష్టన శ్వేతద్యుతి ప్రద్యోతిత
శ్వేతాంతరీపప్రదీపితజ్వలనజ్వాలికాసమానభాసమాన హిరణ్యధరణ్యంతరంబు
దతిరయఁ జొచ్చి తన్మధ్యంబునఁ బునర్జననకారణలింగశరీరనికారణవిధానంబు
శరాభిధానంబును స్నాతకజనజరామరణక్షుత్పిపాసాద్యుపాధి విరామప్రభావం
బును నమృతప్రభావంబులు సదాసదాశ్రయతాతిశయంబునుఁ బుష్కరాహ్వ
యంబును యథార్థంబుగావించు సుధామధుర శిశిరలఘుతరసలలితసలిలంబులడం
బుగని సకలసత్త్వమహనీయంబయ్యుఁ దపనీయసౌగంధిక గంధసంబంధ బంధుర
పుష్పంధయగరుత్ప్రచయతమఃపరిచయంబు గలిగి యభంగతరతరంగరంగత్క
మలకుడుంగసంగ చక్రాంగచక్రవళత్పక్షవిక్షేపణోజ్జాతవాత వేగసమంతతఃపరి
పాతితరజోవికాసంబునఁ దనరియు విరజానామంబునం బ్రకాశించునదీలలామం
బుచే నావృతంబై యూర్ధ్వముఖానంతఫణాక్రాంతబహిర్దిశాంతరానంతనితాంత
ధవళవపుర్విభా విశేషసూచక నిష్కలుష పురుషోపలప్రకరప్రకల్పిత శిల్పకల్పనా
కల్పవిశాలసాల జాలాచ్ఛతరచ్ఛవిచ్ఛటాది పాండురిత బ్రహ్మాండకరండంబును
నభోమండలార్ణవశైవలాయమానశక్రనీలశిలాశకలసంఘసంఘటితోత్తుంగగోపు
రనీలరుచిరరుచి సమాయాతతమోవ్యాపృత తదగ్రసంస్థాపితశాతకుంభకుంభాభి
నవదివాకరబింబనిరాలోకలోకాలోకావలోకన విస్మయరసావేశ కారణంబును
సార్వకాలపల్లవితపుష్పిత ఫలితసల్లలితవివిధవిద్రుమకుంజమంజువన భవనోపవన
చారణసంతతాత్మ నారాయణ నామస్మరణక్రీడాపరాయణ కలకంఠ నీలకంఠ
శుకముఖనిఖిలఖగజాతచేత నానూతనప్రవాళదళవ్యూహ వాపివాహాబింబికాఫల

మోహనాకారవిద్రుమద్రుమలతాసితపట్టాంబరవితానపద్మరాగకపోతపాలికాభిరామం
బును గోమలదూర్వాదళశ్యామలప్రకాశాదులగారుత్మతరత్నయూధ సముత్సేధ
సౌధశిఖరాభ్రికషగరుడకేతనద్యోతమాన శ్వేతపటపటలద్యుతి వ్యంజితత్రిభువ
నాక్రమణోపక్రమవిక్రమత్రివిక్రమోర్ధ్వప్రసారిత చరణాంగుష్ఠ నఖశిఖాముఖ
నిర్గళితావరణపయోధిపయోధారాప్రవాహంబును గేళికాచకోరపాళికాజ్యో
త్స్నాయమాన మానిక జ్యోతిరుత్కటస్ఫటికదృషత్ప్రకటిత ప్రతికుడ్యభాగ
చిత్రితనిజదశావతార కథాసూత్రచిత్రసందర్శనానందపరసలోకలోకమిథస్సంభా
షణవిధాధికనిరవధి: వివిధవీధికాశత సహస్రసందానితమందారమాలికాకలితవన
మాలికా ఘుమఘుమాయమానంబును నవరత్నఘటితకిరీటమకర కుండలాంగద
కంకణాంగుళీయకకౌస్తుభహారశ్రీవత్సవైజయంతీ వనమాలికాకనకకౌశేయచ
తుర్భుజశంఖచంక్రకౌమోదకీశార్ఙ్గనందకాద్యక్షీణలక్షణలక్షిత సురూప సరూప
ధారావరారోహణార్హ రోహిణాచలలసమానవిమానశతకోటికోటిసంకీర్ణకింకిణీ
కిణకిణారవాపూరిత దశదిశావకాశంబును వైడూర్యవిరచిత క్రీడాచలరాడ
ధిత్యకాచరన్నీలకచామణిముఖ చంద్రసేవాసమాగతతారకావారకభ్రమాకర
ముక్తాఫలవిలసితోపకారికానికాయ ప్రకాశమాన ప్రసూన సరధ్వజచ్ఛత్ర
చామరచిత్రాంబర ముకురాద్యలంకార దరీదృశ్యమానంబును గోమేధికరత్న
ఖచితానేకమండపాంగణ మహనీయమాణిక్యమయ రంగవల్లికామతల్లికాంకు
వల్లికావేల్లితంబును బుష్యరాగమణివిభాసురప్రాసాదసమాసాదిత జాతరూప
వాతాయన దంధ్రాంతికనిస్తంద్రచంద్రకాంతకాంతవేదికాంతరకాంతాకాంత
విలోకనేందీవరదళార్చిత పథిగతాగతభాగవతపదాంబుజంబులు ఘనసారగంధ
సారకాశ్మీరకస్తూరికాదిపరిమళనిత్యనివాసంబును నై కర్బురాలోకదూరంబు
గాకుండియుఁ గర్బులోకదూరం బయి బహువిధరత్నకర్బుర కాంతులం
దేజరిల్లి చిత్రభానుసంభావితంబు గాకుండియుఁ జిత్రభానుసంభావితం బయి
యనంతమణివిలాసాస్పదంబు గాకుండియు ననంతవిలాసాస్పదం బయి స్వస్ఫు
రితప్రకాశాన్వితంబు గాకుండియు స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబై చంద్రవిభవాశ్ర
యంబు గాకుండియుఁ జంద్రవిభవాశ్రయం బయి ప్రకృతిగోచరంబు గాకుం
డియుఁ బ్రకృతిగోచరం బయి కరంబు రాణించు శ్రీవైకుంఠనగరంబు చేరం
బోయి త్రయస్త్రింశత్కోటిపురద్వారపాలకులు సాలోక్యసామీప్యసారూప్య
వంతులగు పరమభాగవతులు నఖిలప్రపంచమోహనశృంగారవతు లగుయువ
తులు ననేకవిమానకాంతులు దిక్కులు బిక్కటిల్ల దివ్యగంధమాల్యాంబరా
భరణ విభాసమానమూర్తులై యాడుచుఁ బాడుచు నపరిమిత వాద్యవిశే
షంబులు బోరుకలంగ నెదుర్కొని పుష్పాంజలు లిచ్చువారుని నానందవ ర్త

నంబు లొనర్చువారును నారాయణవిష్ణుకృష్ణగోవిందముకుందాది దివ్యనామంబు
లుగ్గడించి సంకీర్తనంబు సలుపువారును గోటికందర్ప సౌందర్యసుధారసంబు
నేత్రాంబుజంబులఁ బానంబుఁ జేసి రోమాంచకంచుకితాంగు లగువారును నాల
వట్టంబు లుభయచామరంబులు ముత్యాలగొడుగులు గరుడటెక్కెంబులు కనక
వేత్రంబులు బంగారుసురటులు సౌవర్ణతాళవృంతంబులు నమృతపూర్ణహైమ
కలశంబులు మొదలయినవి ధరియించి వివిధకైంకర్యపరాయణత్వంబున నగ్ర
భాగంబున నడుచువారును నైసందడించు వైకుంఠనివాసులతో ముప్పదిమూఁడు
కోట్లదేవతలతో బ్రహ్మరుద్రాదిలోకాధికారులతో బురప్రవేశంబు గావించి
యెడనెడ వైష్ణవీరత్నంబులు కర్పూరనీరాజనంబులు ముత్యాలసేసలు సమర్పింపఁ
గోటలు గోపురంబులు గొలువుకూటంబులు రత్నమండపంబులుఁ జలువచప్పరం
బులు రాజమార్గంబులుఁ గృతకాచలంబులుఁ గనకసౌధములుఁ దోరణస్తంభం
బులు జూచుచు సకలవిశేషంబుల నొప్పునప్పురంబు నట్టనడుమ నిట్టలంపుఁ
బులు దిండిచట్టులం గట్టిన యభ్యంతరవప్రగోపురద్వారంబునం గట్టినకంద
నంపుఁజెట్టువలెఁ గనుపట్టు పిట్టహుమాయి శేజి డిగ్గె నయ్యవసరంబున. 294

సీ. వలపటనుండి చౌవందనమోములదునేకారి నెయ్యమునఁ గైదండ యొసఁగఁ
గళుకువజ్రంపుఁజెక్కడపుమేల్పావలై ఫణిలోకవిభుఁడు శ్రీపదము లానెఁ
జారుముక్తామయచ్ఛత్రంబు ధరియించి యెడఁ బాయక సునందుఁ డనుసరించెఁ
గడవన్నెతళుకుబంగరువీవనముఁ బూని విసరుచు ఖగరాజు వెంబడించెఁ

తే. గమ్మబాగాలొసఁగె నూడిగము వహించెఁ, బుష్పదంతుఁడు సేనానిభూరివేత్ర
పాణియై యగ్రమున బరాబరు లొనర్చె, హరినిజాభ్యంతరముఁ జేరునవసరమున.

సీ. బలువేల్పురాప్రతిమలచెక్కడపుగండపెండెంబు డాకాల బెరిమెఁ జూపఁ
గటిబద్ధకనకాంశుకంబుపై మణులయడ్డిగలయొడ్డాణంబు జిగి దలిర్పఁ
దళుకుఁగుంకుమపుఁగందపుఁబూత నెఱపుచు నురమునఁ గౌస్తుభం బొప్పుగులుక
నాజానులంబిబాహాచతుష్టయమునఁ బంచాయుధస్ఫూర్తి పరిఢవిల్ల

తే. మకరకుండలవజ్రసంపదలతోడ, ముకురతులితకపోలముల్ ముచ్చటాడ
స్వర్ణకోటీరరుచిరత్నవలభు లొలయ, నవ్విభుఁడు సేరె మొదటికక్ష్యాంతరంబు

సీ. ఫలములఁ గాంక్ష నిల్పక నిజాంఘ్రులు గొల్చి తపములు సేసినధన్యమతులు
నారాయణసమర్పణం బంచు వివిధయజ్ఞంబు లొనర్చిన శాంతినిధులు
గోవింద నృహరి ముకుంద మాధవ యంచుఁ దనుసంస్మరించిన దాంతియుతులు
తీర్థయాత్రలు పోయి దివ్యదేశంబులఁ దనువులు విడిచిన ధైర్యపరులు

తే. వేయితులసీదలము లెంచి వేయివేళ్ళ
దినమును స్వకీయపూజ సల్పిన కృతార్థు

లచటనుండి క్రియాశక్తి ననుసరించి
యెదురుకొని యర్ఘ్య లిచ్చిప దిచ్చి నలరి. 297

మ. ధవునిన్ సాధ్వి భజించుపోల్కిఁ దనకున్ దాసత్వముం జెంద భ
క్తివిశేషంబునఁ గొల్చుసాత్త్వికులు వర్తింపంగ తావైన రెం
డవకక్ష్యాంతరమున్ రమాధిపుఁడు వేడ్కన్ డాసి తద్భక్తపుం
గవు లిచ్ఛావ్యాయశక్తితో నొసఁగుసత్కారంబులం బ్రీతుఁడై. 298

మ. వనజాక్షుం డఖిలాత్మకత్వమున సర్వవ్యాపి యై యుండ నా
యన గాకున్న దొకండు లేదనువిశిష్టాద్వైతిసంఘంబు పా
యని యమ్మూఁడవకక్ష్యఁ జేరి కమలాధ్యక్షుండు చిచ్ఛక్తితోఁ
దనకున్ వారు సపర్య లియ్యఁ గొని మోదం బొప్పఁగా నావలన్. 299

మ. చని పూర్వం బవధూతచర్యల యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టు లై
తనురక్షాదికకృత్యముల్ దొఱఁగి కాంతాద్రవ్యకాంక్షా వివ
ర్జను లానిత్యవిరక్తులున్న చతురంచద్ద్వారమున్ జేరి య
వ్వినయాఢ్యుల్ విమలాభియుక్తిఁ దను సేవింపన్ బ్రహర్షింపుచున్. 300

చ. ఇరువదినాల్గుతత్త్వముల నేర్పడఁ గన్గొని వాని కవ్వలన్
బరఁగెడి పంచవింశకుని భావన సేయుచుఁ జిద్వివేకవి
స్ఫురణల మించు సాంఖ్యులకుఁ జోటగు నైదవవాకిటన్ దయా
కరుఁ డతఁ డొందె ప్రీయనెడి కామినిచే వివిధోపచారముల్. 301

మ. సరసీజాక్షునిఁ గాఁ జతుర్భుజునిఁ గా సౌవర్ణకౌశేయుఁ గాఁ
బరమానందునిఁ గాఁ బ్రసన్నముఖుఁ గాఁ బ్రాదేశమాత్రాంగుఁ గా
నిరతంబున్ దనుఁ జింత చేసిన సుధీసిద్ధోపరత్నాళి కా
కర మానాఱవచోట దృష్టిపలనన్ గాంచెన్ విభుం డర్చనల్. 302

సీ. నానావిధానూననాడీకాశోధనాభ్యంతరాంగికశుద్ధు లాచరించి
దేశికాకలితోపదేశపద్ధతి యమనియమాది యోగాతిశయము లెనసి
పరఁగుప్రాణాయామబహుళ్యమున సుషుమ్నాగర్భమునగు బ్రాణములు సేర్చి
కుండలి మేల్కొల్పి మండుజాఠరశిఖిజ్వాలసుధాధారఁ జల్లచేసి
తే. యూర్ధ్వముఖషడ్సరోజనాళోపరిప్ర, భాసురసహస్రదళపద్మవాసిహంస
సంగతి రహించుహఠయోగిజనులు పుష్టి, గలసి సేవింప సప్తమస్థలముదాఁటి

క. ఆనందకరుఁ డార్యజ, నానందకరుఁడు వారిజాక్షుఁడు బ్రహ్మే
శానామరేంద్రవిష్వ, క్సేనాదులఁ గూడి యవలికిన్ బను వేళన్. 304

సీ. కొల్లాటదుండలోత్ఫుల్ల చంద్రికలతో విహరింప నేర్చిన విమలమతులు
రవిశశాంకాగ్రజాగ్రత్తారకజ్యోతు లొకటిగాఁ దిలకింప నోపుధన్యు
లానందతానాహతానూనగానంబు చవి యెఱింగిన మహాసౌఖ్యనిధులు
శాంభవీముద్రాశ్వసంరూఢులై వట్టిబయలు ప్రాఁకఁగ జాలు బ్రహ్మవిదులు

తే. జననమరణార్తిముఖసమిత్సమితి యనుభవాగ్ని వేల్చినఘనయజ్వలనఁ దనర్చు
రాజయోగాహ్వయప్రాజ్యరాజ్యకర్త, లష్టసుద్వారగతు లాట హరినిఁ గాంచి,

క. సనకసనందనముఖులగు, ననఘులతో నెదురుకొని ప్రియంబునఁ బూజిం
చిన నలరుచు శ్రీధరుఁ డ,జ్జనముల వీడుకొని యవలఁ జనుసమయమునన్. 306

సీ. గిలుకుమెట్టియలమ్రోఁతల కంతికాంగుళీభూషణాస్ఫటి ప్రియంబులు గణింప
మంజీరసంజాతశింజారవములకు రాయంచరవళి పరారు దెయిపఁ [illegible]
గాంచిఘంటాఘణంఘణలకు గరలసత్కంకణధ్వనులు కైదండ యొసఁగ
గర్ణోర్వలాళిఝంకారంబునకుఁ గచోద్దేశకేకిరుతంబు తెరువు సూప

తే. సూత్రవతియాదిగాఁగలవేత్రవతులు, నలుగడల నిండుసంపడి దొలఁగఁ ద్రోయ
నిరుగడల ధారుణీసీళ లేఁగుదేర, నిందిరాదేవి గోవిందు నెదురుకొనియె. 307

చ. ఎదురుగ వచ్చి యచ్చెలువ యింపగుచాలు మెఱుఁగుఁజూపులన్
మొదట నివాళి యిచ్చి ప్రియమున్ భయమున్ వినయంబు నెమ్మదిన్
గుదికొని పిమ్మటన్ యువతికోటులతోఁ దపనీయపాత్రికా
సదమలరత్నదీపికల శౌరికి నారతు లెత్తె వేడుకన్. 308

ఉ. ఆరతు లెత్తువేళ జవరాలిముఖాబ్జము తేటఁ జూచు నా
య్యారపుఁజూపుఁ జూచు బిగియారుచనుంగవఁ జూచు మేని విం
గారముఁ జూచుఁ జెక్కులప్రకారముఁ జూచు ముకుందుఁ డెంతయున్
గారవమొప్ప నెన్నఁడును గాననివస్తువు గన్నకైవడిన్. 309

శా. అలో భూమి ధరించె వీజనము లీలాబ్జాక్షి కర్పూరతా
బూలం బర్పణసేయ నూడిగములన్ బొల్పొందె శ్రీదేవియున్
గైలా గిచ్చె ననేకవార్షికవియోగప్రాజ్య చింతాభర
వ్యాలోలత్వముఁ బాసిఁ కేశవుఁడు హర్షాంభోధి నోలాడఁగన్. 310

మ. కమలాకామిని పాణిపంకజము సోఁకన్ మై గగుర్పార న
క్కమలాక్షుం డనిశంబు సాత్త్వికమునన్ గన్పట్టియున్ సద్విలా
సమునన్ సాత్త్వికమూనెఁ బక్షివరవిష్వక్సేన శేషాదికుల్
దమశృంగారకళావిశేషములు సందర్శించి హర్షింపఁగన్. 311

శా. ఈలాఁ గిందిరఁ గూడి మందరధరుం డిర్వంకలన్ వైష్ణవీ
జాలంబుల్ వివిధోపచారము లొనర్పన్ జొచ్చె జంభద్విష
న్నీలాంభోరుహరాగవజ్రముఖమాణిక్యోరుశిల్పాంచిత
స్థూలస్తంభకవాటకోటిఁ జెలు వొశుంభన్నిజస్థానమున్. 312

పరమపదవర్ణనము

వ. అది మఱియు ననంతదివ్యరత్నసమాజతేజఃపుంజంబున కాస్పదం బయి యపరి
మితవిచిత్రచిత్రాంబరసువర్ణవర్ణ పట్టాంశుకప్రతానంబునన్ గట్టిన మేలుకట్ల

చెన్నునఁ గన్నులకు మిఱుమిట్లు గొల్పుచు నలుదిక్కులుఁ జిక్కటిల్లుహరిచందనమందారకల్పకసంతానపారిజాతప్రసూనవాసనల కాస్పదం బయిన యత్యున్నతస్ఫటికమయమహాస్తంభకోటుల నీటుల దీటులేక యనేక బ్రహ్మాండసహస్రంబులఁ గలప్రాణు లెల్ల నొక్కపరి పఱతెంచి నిల్చిన నొక్కయంకణంబునకుం జాల దనం జాలుచాలువుఁ గలిగి యగణేయదృగంబుజంబులు గలనిజనాథుని వలె నలఘుతరవజ్రజాలకరచితజాలకరంధ్రనికాయంబుల నవలోకనీయంబై కమనీయమౌక్తికమయప్రాలంబమాలికాపరంపరలపెంపున నింపొనర్చుచు దర్పణంబులకెక్కునఁ దళుక్కున మెఱయుకాంతిమచ్చంద్రకాంత కాంతరకుడ్యాంతరంబుల నెంతయు వింతయై చింతామణీగణనిబద్ధవిశాలవితర్దికానికరంబులఁ గరంబు రాణించి కెంపుటిటికగములఁ గట్టినయట్టలంపుమెట్టులఁ గనుపట్టి సువమాధికగోమేధికతోరణప్రాంచిత పుష్యరాగవిటంకభాగభాగపరభాగవిభాభాగపరభాగతతుల నతులంబై స్వయంప్రకాశకంబై నిత్యముక్తాశ్రయంబై త్రైకాలికసత్యంబై స్వతస్సిద్ధంబై ముముక్షుజనాపేక్షణీయంబై శుద్ధసత్త్వానందకరంబు గావున నానందమణిమండపం బనఁ బ్రసిద్ధంబైన సభామండపంబుఁ బ్రవేశించి యందు శేషాత్మకంబై చెలువొందు నశేషవిశేషరత్నచిత్రితభద్రాసనంబుపై వసియించి శ్రీదేవి నురంబున నుంచుకొని భూనీళల నిరుపార్శ్వంబుల నిడుకొని యనంతగరుడవిష్వక్సేనాదినిత్యులు శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకాభిరాములు నీలమేఘశ్యాములు విగతమోహులు నాజానులంబిచతుర్బాహులుఁ గౌస్తుభహారకేయూరమకరకుండలాదిదివ్యభూషణధారులుఁ గనకాంబరధారులు వైజయంతీవనమాలికావక్షులుఁ బుండరీకాక్షులుఁ గుడాకేశులు నభంగురప్రకాశులు నగురూపధారులు దాను జూపిన విశ్వరూపంబువలె గణియింప నలవి గాక డాపలిపార్శ్వంబున నిలిచి సేవాంజలులు దాలిచి కొలువు సేయ బాంచజన్యంబుఁ బోలుకంఠంబులుఁ జక్రంబుఁ బోలుకటిమండలంబులు శార్ఙ్గంబుఁ బోలుకనుబొమలు నందకంబుఁ బోలుకేలుజడలుఁ గౌస్తుభంబుబోలుకెమ్మోవులు శ్రీవత్సరుచులఁ బోలుముంగురులు నాభిపద్మంబుఁ బోలుముద్దుమొగంబులుఁ గనకాంబరద్యుతులఁ బోలునెమ్మనిచాయలు నీలాభిరామంబులగుఁనూగారులు మీనాకారంబులగు బెళుకువాలుఁ జూపులు కమఠరూపసరూపంబు లగు ప్రపదంబులుఁ గల వన్నెలాఁడులు చిన్నారికెంగేలుజిగురులఁ గనకకలశంబులుఁ గాళంజికలు గుంచెలు సురఁటులు వాలపట్టంబులు నుభయచామరంబులు మణీముకురంబులుఁ బరిమళకరండంబులు జిలుఁగుపావడలుఁ గర్పూరతాంబూలపేటికలుఁ గమ్మపూబంతులు గాంచనవేత్రంబులు మున్నై

నవిధరియించి పెక్కువగల నూడిగంబులొనరింప సనకసనందనాదులు బాల్యంబు వహియించి బాల్యంబు లేనిభక్తియోగంబునఁ జెంతనుండి కన్నుల ముదశ్రుపూరంబు లొలుక నానందనాట్యం బొనరింప శతానందుండు పులస్త్యపులహప్రముఖనవబ్రహ్మలతో వలవంక నిలిచి సేవింప నేకాదశరుద్రులు ప్రమథగణంబులు గణేశ్వరగుహచండీశ్వరాదులుఁ దన్నుబరివేష్టింప నష్టమూర్తిరోమాంచకంచుకితమూర్తియై సహజస్నేహంబున ననువర్తింప నిలింపపాలకుం డఖిలలోకపాలకులతో ముప్పదిమూఁడుకోట్లదేవతలొక్క చక్కిఁ బిక్కటిల్లనిటలఘటితాంజలియై భజియింపఁ జిత్రరథహాహాహూహూప్రముఖగంధర్వులతోఁ దుంబురునారదాదులు పరివాదినులు మొరయింపుచు నింపుగా నిజబిరుదాంకితగీతంబులు వినిపింప ననుకంపాయతకటాక్షంబు లభిలషించి నలువదినాల్గుకోట్ల మహర్షులుపరీక్షత్పరంపర లుగ్గడింపుచు నొక్కదిక్కున నెనకొని యభినందింప రంభోర్వశీమేనకాదిచతుష్షష్టికోట్యప్సరఃపాటలాధర లాటలఁ బాటలఁ బాటవంబు నెఱపుచు ముందట నటింప నభంగురప్రభావంబున నీడుజోడులేక శతకోటిమార్తాండమండలప్రకాశంబు లొక్కరాశియైనట్లు ప్రచండతేజోవిశేషంబున దుర్నిరీక్షుండయి కోటిపుండరీకకోదండుల చక్కఁదనంబు లొక్కటియైనట్లుసకలలోకాశ్చర్యకరసౌందర్యలీలావిలాస విభ్రమావిర్భావహేతుదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచే నభీక్షణీయుం డయి సప్తవ్యాహారగాయత్రి యగుగాయత్రి సీమంతపదాంత ముక్తామణికాంతుల నిజపాదనఖచంద్రిక లోలయఁ జేయుచుండఁ బుతుసాకారంబులు వహించి కొలిచి యున్నఋగ్యజుసామాదుల నాదరింపుచు సరూపంబులయి కొలుచుస్మృతిపురాణేతిహాసప్రముఖవిద్యల సప్రేమంబుగా నవలోకింపుచు మేను లూనినయజ్ఞాదిక్రియాకలాపంబుల సత్త్వజ్ఞానవైరాగ్యంబులఁ దగురీతి గారవింపుచు సర్వనియంతృత్వసర్వభోక్తృత్వసర్వకర్తృత్వసర్వపాలకత్వసర్వజ్ఞత్వాదిసర్వశక్తియుక్తుం డయి యఖండితప్రభావంబున నిండుకొలువుండె నయ్యవసరంబున. 313

శా. శుక్సంభేదక తత్సభాస్థితబుధస్తోమంబు క్రందెల్ల వి
ష్వక్సేనుండు కరాబ్జసంజ్ఞలను మాన్పన్ శౌరి నెమ్మోమునన్
దృక్సంఘుం బిడి హస్తముల్ మొగిచి గౌరీభర్త పల్కెన్ శిరో
భాక్స్వర్ధునీఘుమంఘుమరవప్రత్యగ్రవాగ్గుంభనన్. 314

శివుఁడు విష్ణువును స్తుతించుట

శా. శ్రీమంతంబు సనాతనంబు దితిభూజిద్బాణబాణాసనో
ద్దామం బాశ్రితరక్షణక్షమము సీతాలక్ష్మితోఁ బేర్మి మా
ర్యామోదప్రద మాంజనేయహిత ముద్యత్తారకం బాధవ
ద్రామాకారము నామనోంబుజమునన్ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్. 315

శా. విశ్వాసంబున నార్తి మాన్పుఁ డని యీవేల్పుల్ మిముఁ జేడినన్
విశ్వామిత్రవిలుంఠనంబునకు నావిర్భావముం జెంది యా
విశ్వామిత్రహితంబు ముందుగనె తీర్చెన్ జేసి చెల్వొందు మీ
శశ్వచ్చిత్రచరిత్రముల్ దలఁతు నశ్రాంతంబు స్వాంతంబునన్. 316

శా. ఆదిత్యేందుహుతాశనప్రముఖదీవ్యత్కాంతిమచ్ఛ్రేణి కు
చ్ఛేదింపంగఁ దరంబు గాక దరముం జేకూర్చునగ్గౌతమ
స్త్రీదోషాంధతమిస్రముం క్షణములో ఛేదించి పెల్లొందు మీ
పాదాంభోజనఖాంశువుల్ నిటలముం బ్రాపింపఁగా మ్రొక్కెదన్. 317

శా. ధర్మారంభనిరోధు లై జనపతుల్ దోర్గర్వమున రెండేసియుం
శర్మంబుల్ ధరణీసుతాపరిణయేచ్ఛన్ మీరు మున్నద్ధతిన్
ధర్మచ్ఛేదన మాచరించిన విచిత్రం బెంత వర్ణింతునో
దర్పాధ్యక్ష దిగీశరక్షణమహోదారప్రభావోదయా. 318

మ. వితతప్రౌఢిమ జామదగ్న్యమది నావేశించి దుష్టక్షమా
పతులన్ దక్కక పెక్కుమార్లడఁచి భూభారంబు వారించి త
ద్గత తేజంబు శరాసనంబు గొనువీకన్ గ్రమ్మఱన్ గొన్న మీ
యతిగాంభీర్యపరాక్రమాదిగుణమాహాత్మ్యంబు లూహించెదన్. 319

క. గురువులకు నాదికారణ, గురుఁడని ప్రఖ్యాతిఁ గనియు గురునాజ్ఞ వనాం
తరమునఁ గాంతాసంగతిఁ, జరియించిన మాచరిత్ర శక్యమె పొగడన్. 320

సీ. అఖిలలోకములకు నభయప్రదాత వై యలరియు మునులకు నభయ మొసఁగి
పుణ్యజనప్రీతిఁ బొరసియు ఖరదూషణాదిపుణ్యజనుల హతులఁ జేసి
యమృతంబు గొనుపక్షి నాది నేలియుఁ గాన నమృతంబు గొనుపక్షి నాదరించి
యాదిత్యజాతకార్యముఁ బూని యుండియు నాదిత్యజాతకార్యము వహించి

తే. వాలి నని నొంచి వనచరావళుల మన్చి
వనధి బంధించి దానవేశ్వరు జయించి
సీతఁ బ్రాపించి పురిఁ బ్రవేశించి మించి
ధరణి యేలిన మిముఁ గొల్తుఁ బరమపురుష. 321

క. అని కొనియాడినశంభునిఁ, గనుగొని దరహాసవదనకమలుం డై య
వ్వనజదళేక్షణుఁ డిటు లను, ఘనవర్షాంభోదనాదగంభీరోక్తిన్. 322

మ. గిరిజాధీశ్వర నీవు నీయజుఁడు నీగీర్వాణరాజాదిది
గ్వరు లీకిన్నరయక్షఖేచరమరుద్గంధర్వముఖ్యుల్ వనే
చరరూపంబులు దాల్చి శత్రుహతికిన్ సాహాయ్యముం జెందుటన్
సురవిద్వేషణుఁ డీల్గెఁ దాపసమనఃక్షోభంబు దీఱెన్ భువిన్. 323

తే. శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు
నవని నొనరించుకొఱకు నే నవతరించి

మత్కథాగాంగలహరి కామహేమ జనుల
పాపజంబాల మడఁగింతు పాలనయన. 324

శా. శ్రీరామాయణముఖ్యమామకకథాశ్రేణుల్ ప్రసంగింపుచున్
భారతత్వమువిూగాఁ జదువుచున్ బాటించి యాలింపుచున్
సారప్రజ్ఞ రహించు మానవులకున్ షడ్వర్గముల్ దారఁ జే
కూరున్ గోరిక లాఱు ఘోరదురితౌఘమ్ముల్ మీఱు నైశ్వర్యముల్. 325

తే. అని ప్రియంబున హనుమతో నానతిచ్చి, యబ్జగర్భాదిదివిజుల నాదరించి
కొంతవడికందఱనువీడుకొనికళత్ర,ములుముగురుగొల్వహరియంతిపురముసొచ్చె.

ఉ. చొచ్చి మెఱుంగు కెంపునును సోరణగండ్ల, గవాసిలోపలన్
బచ్చలకల్పులన్ స్ఫటికబంధుర కుడ్యములన్ శశాంకర
త్నోచ్చయవేదులన్ వెలయునొక్క మహోజ్జ్వలసౌధమొక్క యం
దచ్చపుఁబువ్వుఁజప్పరపుటందములన్ దగుమందిరంబునన్, 327

తే. కుందనపుఁదళుకుచప్పరకోళ్ళఁగులుకు
మేలిసకినలమంచంబు మీఁద నీవి
మ్రానిపూఁబాన్పుజిగి మించుమంజు శేష
శయ్యఁ గూర్చుండె హరి రమాసహితుఁ డగుచు. 328

తే. అపుడు భూనీళ లనురాగ మతిశయిల్ల
సురఁటి యడపంబు గొని కొల్వఁ జూచి వెన్నుఁ
డింతిడెందం బెఱిఁగి నవ్వి యిరుకరములఁ
బట్టి వారల గూర్చుండ బెట్టుకొనియె. 329

ప్రణయకలహాదివర్ణనము

తే. రాజకీరంబు లవ్వేళ రాజవేష,ధారియై మున్ను దా నున్న మేర లెన్న
వంకగలదైన శ్రీదేవి నాదరింప, కపుడు గోవిందుఁ డోకలేనియలుకఁబూని,

చ. అవు నవు మంచిదాన పతివా నిను నే మనవచ్చు నొంటిగా
నవని నను ద్యజించి సభయంబవు డిద్దర దోవ యియ్యఁగా
నవమతిఁ జేసి వచ్చితివ యాకటకుందన మాత్మ నెంచినన్
దివిరి కనుంగొనన్ దగునె నీ మొగ మింకఁ దలోదరీమణీ. 331

తే. అనుచు శ్రీలక్ష్మితోఁ బల్కి యవనిదిక్కు,మాఱుమొగమైననేనేమి నేరమాచ
రించితినొ యంచు ధరణిప్రార్థింపనీవె, కావె తోడైచ్చి తని చక్రధరుఁడు వల్కె.

వ. అప్పుడు 333

మ. కరపద్మంబులు మోడ్చి పద్మ యను నోకంజాక్ష నామీఁద నే
తిరుగన్ దప్పు ఘటించి మీ ధనిన వాదింప గ నే నే ర్చనే

సరులే మో యొకనిందఁ బెట్టిరని కాంతారంబునన్ ద్రోయఁ బం
పరె వేయేండ్లెడఁ బాసి గాసిలనె మీపాదంబు లూహింపుచున్. 334

క. నను మును గలఁగఁగ నిచటికిఁ, బనుచుతలంపునను గాదె ప్రత్యయ మిమ్మం
చనుట మముఁ గానకుండన్, గొని తెచ్చితె ధరణి యేల కోపింపంగన్. 335

చ. గతజలసేతుబంధము లిఁకన్ యేమని యెన్ని కార్యముల్
మతిని సహించియున్న నను మాటికి నిచ్చట వేర మెన్న వ
చ్చితిరె యటంచు మో మవలఁ జేసిన ప్రేయసిఁ జూచి శౌరి స
స్మితి క్షమియింపవే యనుచు వేమఱుఁ గౌఁగిటఁ గ్రుచ్చి మచ్చికన్. 336

చ. ఉరమున నిట్లు శ్రీరమణి నుంచుక భూవనితాంసవీథి శ్రీ
కర మిడి నీళపెందొడలఁ గమ్రకరాబ్జము సాఁచి కేళినీ
శ్వరశతకోటిరూపవిభవం బెసఁగన్ ఫణిరాట్ఫణాళిపై
నొరఁగి ప్రహర్ష మొందె హరి యుజ్జ్వలసౌఖ్యరసైకలోలుఁడై. 337

తే. ఇటువలె నిసర్గవైభవం బెటక మెసఁగ, శ్రీధరానీళలను గూడి శేషగరుడ
ముఖ్యదాసులఁ బ్రోచుచు ముదముఁ జెందె, నఖిలరక్షాచణుండు నారాయణుండు

పఠనశ్రవణాదిఫలము

తే. ఈమహాకావ్యమతిభక్తి నెవ్వఁడువిను, నతఁ డిహంబున సకలసౌఖ్యములఁ జెంది
తనివి గని యంతఁ బునరాగమనవిరహిత, శాశ్వతబ్రహ్మలోకవాసంబు నొందు.

సీ. ఇది త్రిలోకస్తుత్య మిది విబుధశ్రావ్య మిది దివ్య మిది భవ్య మిది యఘవ్య
మక్షురసంభావ్య మాదికావ్యం బిది ద్విజుఁడు పఠింప వాగ్విదుఁ డనఁదగు
క్షత్రియుండు పఠింప సర్వంసహాభర్త యగు వైశ్యుఁడు పఠింప నమితపణ్య
ఫలశాలి యగు శూద్రకులజుఁడు పఠియింప వంశంబులో వాసి వన్నె గాంచు

తే. నఖిలవేదంబులు పఠింప నగుఫలంబు, నఖిలదానంబు లొనరింప నగుఫలంబు
నఖిలతీర్థంబులను గ్రుంక నగుఫలంబు, నొదవు నిక్కథ నొక్కింతచదివినంత 340

క. ప్రత్యక్షరమున నానా, హత్యలు నశియించుఁ గరతలామలకగతిన్
బ్రత్యక్షం బగు మోక్షము, సత్యం బీరామచరిత చదువుజనులకున్ 341

క. ఎందాఁకఁ జెలఁగు వేదము, లెందాఁకన్ దివిఁ జరింతు రిందుఁడు సూర్యుం
డెందాఁకఁ గులగిరులు దగు, నందాఁకన్ బొసఁగు నిమ్మహాకావ్య మిలన్. 342

ఆశ్వాసాంతము

శా. వైదర్భీకుచపత్త్రభంగరచనావైయాత్యసత్యారతా
హ్లాదా జాంబవతీకపోలముకురప్రాంచన్ముఖామిత్ర విం
దాదంతచ్ఛదచుంబనాభిరత భద్రాద్యూతలోలా సుదం
తాదృఙ్మోహన భానుజాంకతలసుప్తా లక్షణాశ్లేషణా. 343

క. శ్రీవత్సగోత్రశుభకర, శ్రీవత్సశ్రితతలోదరీకౌస్తుభ సు
శ్రీవత్స రవిసహస్ర, శ్రీవత్సప్రముఖదనుజశిఖరిబలారీ. 344

మాలిని—

సరసిజదళనేత్రా చారుసౌవర్ణగాత్రా
గరుడజవనపత్త్రా కాలభిత్కంకపత్త్రా
చరణవినతమిత్త్రా శాత్త్రవధ్వాంతమిత్త్రా
కరధృతఘనగోత్రా కంజవిద్వేషిగాత్రా. 345

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాల కృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన పద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వితీర్ణివైభవాధః కృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధర ధరాధిప సభాంతర స్తవనీయ నయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషమంధాన వసుంధరాధర శోధితాగణిత గణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందన నందన విజ్ఞానవిభవ విజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సర్వంబును అష్టమాశ్వాసము.

ఉ త్త ర రా మా య ణ ము

స ం పూ ర్ణ ము

ఎల్. వి. ప్రెస్, మదరాసు-1—1970.

శ్రీ మహాభక్త విజయము

ఈ గ్రంథము సులభశైలిలో వ్రాయబడినది. ఇందులో ప్రతి భక్తునికథయు చదువ మొదలిడిన కడపటివరకు చదువ బుద్ధిపుట్టునట్లు రచింపబడినది. ఇది నీతులకు నిలయము, భక్తులకు పట్టుగొమ్మ, స్త్రీలకు కల్పవృక్షము, దుర్మార్గులను సన్మార్గులుగను, అవినీతిపరులను నీతికోవిదులుగను, కాముకులను మోక్షకాములుగను, నాస్తికులను ఆస్తికులుగను మార్చి శ్రీహరి ప్రేమకు పాత్రులగావించి మోక్షసాధనకు మార్గము చూపగలదు. 436 పేజీలు గలవి. 5-00

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, పి. బి. నెం. 1805 మదరాసు-1

వేమనపద్యా కలిన పదార్థమంజరి

నేదునూరి గంగాధరంగారిచే

(రహస్యార్థములు-విజ్ఞానాంశములు రచియింపబడెను)

ఈ మంజరిలో వేమనార్యుని పద్యములందలి పరమార్థ విమర్శనము విజ్ఞానము, రహస్యార్థములు, నేదునూరి గంగాధరంగారిచే వివరింపబడెను. మహాకవిగను, మహాయోగిగను వేమనచే రచియించిన పదములలో బాహ్యములు, రహస్యములు పెక్కు పోకడలు కలవు. ఐహికాముష్మిక సంబంధములను మేళవించి భాషించిన వేమన సుభాషితములు, భాషాభిమానములును, భావోద్రేకములై మెప్పారుచున్నవి. పఠించి పరమానంద మొందగలరని కోరుచున్నాము. వెల **2-00**

శ్రీ గరుడపురాణము-వచనము

ఈ పురాణంలో అనేక రహస్యమైన విషయములు వివరింపబడియున్నవి. శ్రీ గరుత్మంతునకు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి ఉపదేశించిన పురాణ గ్రంథమిది. దీనిలో మానవుడు మరణించిన తర్వాత ఆ ప్రాణవాయువు వాయు శరీరధారియై, యమలోకము చేరునట్టి విధము, వాని వాని పాపపుణ్య ఫలితములను యేరూపంలో అనుభవించడం, వైవస్వతపట్టణమునకు పోవునట్టి మార్గమునగల విశేషములు, సంవత్సర కాలము జీవుడు పడునట్టి బాధలు, యమలోకవర్ణనము, నరకముల పేర్లు, యముని కోర్టులో విచారణ, చిత్రగుప్తుని లెక్క పరిశీలనము, మరణించిన జీవునకు చేయవలసిన కర్మ విధానము కర్మ చేయుటవలన మరణించిన జీవుడు పొందునట్టి లాభము ఏ యే పాపములు చేసినవానికి యెట్టి లోకము, పుణ్యము చేసినవాడు యెట్టి లోకమును జేరును అనునట్టి విషయములు బహు విపులముగా వివరింపబడియున్నది. ఇటువంటి రహస్య విషయములను యీ గ్రంథము తప్ప మరేదియు చెప్పుటలేదు. అందరికి తెలియునటుల సులభశైలిలో వ్రాయబడినది. చిత్రములు గూడ కలవు. **2-00**

చికిత్సారత్నము (స్త్రీరోగ బాలరోగములు గలది)

ఇది చక్కని వైద్యగ్రంథము

పురాతన వైద్య విద్యానిపుణులచే వ్రాయబడినది. సకల రోగములకు తగిన చికిత్సలను చక్కగా రూపొందింపబడినవి. గ్రంథకర్త తన యనుభవముచే ఔషధరాజములను తయారు చేసి, వానిని రోగులపై ప్రయోగించి గుణమును నిశ్చయించి తర్వాత లోకోపకారార్థమై ఈ గ్రంథమును వ్రాసిరి. ఈ గ్రంథము దగ్గర యుండినచో ప్రక్కన ఒక వైద్యుడున్నట్లే యనక తప్పదు. కనుక ఈ గ్రంథమును ప్రతి గృహయజమానియు తెప్పించుకొని చదివినచో తన కుటుంబమును రోగములవాత బడకుండ రక్షించుకొనవచ్చును. కనుక వెంటనే ఒక ప్రతిని తెప్పించుకొని సత్యమును తెలిసికొనుము. **4-00**

గురుశిష్య సంవాదము

ఇది వేదాంత గ్రంథము. ఇది సులభశైలిలో వ్రాయబడినది. గురు శిష్యుల సంవాద రూపమున వేదాంత విషయములు చర్చింపబడినవి. మరియు భక్తిమార్గము, జ్ఞానమార్గము, యోగమార్గము వీటిని గూర్చిన విషయములు, యే యే విధమున జ్ఞానసంపాదన వీలగునో బహుచక్కగ వివరింపబడినది. ప్రతివారు తెలిసికొనదగిన విషయము లిందులో తేటతెలుగున వ్రాయబడినది వెల **1-50**

వి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-1.

శ్రీ సిద్దయ్య జీవితము

“శ్రీ సిద్దయ్య జీవితము” అను నీ యుత్తమ వచనగ్రంథము భక్తిరసపూరితము. సకల పుణ్యములకు నెలవగు శ్రీ కాశియందు విజయసింగను క్షత్రియునకుఁ గొమరుఁడయి జనించి ఆనంద భైరవయోగి యను పేరఁ గొంతకాలము రాజ్యమును ధర్మముగాఁ బరిపాలించి ప్రజలచే సత్కీర్తివడసిన మహనీయ చరితుఁ డీ యోగిపుంగవుఁడు. ఒకానొక నెపముచే నీతఁడు మహమ్మదీయ కులమున ‘పీరుసాహేబు’ అను నాతనికి ‘రాదాంబీ’ యను భార్యయం దుద్భవించిన షేక్ తెగకుఁ జెందిన మాననీయుఁడగు మహమ్మదీయుఁడు. శ్రీ పోతులూరి వీరబ్రహ్మముగారి ప్రియాంతేవాసి. కులమున మహమ్మదీయుఁడయ్యు గురుకులవాస మొనర్చి హిందూమతావలంబియై పారమార్థిక విషయములం దారితేఱినవాఁడయి, సత్యవ్రతుండును, సత్కార్యాచరణతత్పరుండై, యనింద్యచరితుఁడై, పితృవాక్యపరిపాలనా ధురంధరుఁడయి పొగడొందిన పుణ్యాత్ముఁడు. అట్టి యాతని జీవిత చరిత్రము తేటమాటలతో సులభశైలిని ఆబాలగోపాలమునకు అర్థమగునట్లు ముద్రింపించితిమి. ఈ పాత్రమును జదువఁజదువ భక్తిరస భావము లచ్చటచట నుట్టిపడుచుండును. ఇంతియగాక యోగాభ్యాస సంబంధమైన విషయములును నిందు బొందుపఱుపఁబడియున్నవి. ఈ గ్రంథము నెల్లరును జదివి పారమార్థిక విషయమును సులభముగా గ్రహింపఁదగును. ఇయ్యది పండిత పామరులకు నెల్ల నన్నివిధముల నుపయుక్తము కాఁగలదు. స్త్రీ పురుషు లొక్కొక్కరును జదివియే తీరవలయును **1-50**

జాతకాలంకారము

ఇది ప్రాచీన జ్యోతిషగ్రంథము. శ్లోకములకు సులభశైలిలో తెలుగు తాత్పర్యము వ్రాయబడినది. ప్రతియొకరు తన జాతకచక్రమును దగ్గరుంచుకొని అనేక కలుగునట్టి ఫలితములను చూచుకొనవచ్చును. ఇది ప్రమాణ గ్రంథము. ఋషులచే వ్రాయబడినది. జాతక చక్రమున నే యే యింట నే యే గ్రహములుండిన యెట్టి ఫలితములు సంభవించునో బహువిపులముగ తెలుపబడినది. కళత్రభాగము, ఆయుర్భాగము, [illegible] కలుగునట్టి సకల విషయములు యిందు వివరింపబడినది. జ్యోతిష్కులతో ప్రసంగింపక లేకయే ప్రతియొకరు తమ భావములను తెలుసుకొనవచ్చును. **1-50**

స్త్రీల పాటలు 26 పాటలు గలవి

ఇందులో క్రింద కనబరచియుండు పాటలు చేరియున్నవి. ఇవి స్త్రీలు [illegible] పాడుటకు చాల ఇంపుగా యుండును. ఈ క్రింద కనబరచిన 26 పాటలుగల యీ పుస్తకమును తక్కువ ధరలో తమకు అందజేయుచున్నాము. ఈ పుస్తకమును కావలసినవారు మాకు వ్రాసి తెప్పించుకోగలరు.

1 శ్రీ కృష్ణుని జననము, **2** ఊర్మిళాదేవి నిద్ర. **3** ధర్మరాజు [illegible], **4** మంగళహారతులు, **5** మేలుకొలుపులు, **6** సీతాదేవి [illegible] పాట. **7** శ్రావణ మంగళవారము పాటలు, శ్రావణ శుక్రవారము పాటలు. **8** తులసీదళము. **9** తులసి గోవింద నామాలు. **10** సీతసమర్త, **11** గంగాగౌరీ సంవాదము, **12** [illegible]. **13** సీతాదేవి [illegible], **14** చిలుకరాయభారము, **15** కోలాటకీర్తనలు, **16** దశావతారపద్యములు, **17** శ్రీ సీతారామకల్యాణం **18** తలుపుదగ్గరపాటలు-సంవాదములు, **19** సవతులకయ్యము. **20** [illegible] అత్తవారింటికి పంపెడుపాట, **21** శ్రీ పారిజాతపల్లవి. **22** నలుగుపాటలు, **23** అప్పగింతలపాటలు. **24** శ్రీరామదండములు, **25** గజేంద్రమోక్షము, **26** [illegible] పెండ్లి పాటలు. **8-00**

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, [illegible] పెట్ట నెం. 180 మదరాసు-1.